។ នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

# ជាតក-អដ្ឋកថា

## (ទុតិយោ ភាគោ)

# ២. ទុកនិបាតោ

### ១. ទឡ្ហវគ្គោ

[១៥១] ១. រាជោវាទជាតកវណ្ណនា

**ទឡ្ហំ ទឡ្ហស្ស ខិបតី**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ រាជោវាទំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ **តេសកុណជាតកេ** (ជា. ២.១៧.១ អាទយោ) អាវិ ភវិស្សតិ។ ឯកស្មិំ បន ទិវសេ កោសលរាជា ឯកំ អគតិគតំ ទុព្ពិនិច្ឆយំ អឌ្ឌំ វិនិច្ឆិនិត្វា ភុត្តបាតរាសោ អល្លហត្ថោវ អលង្កតរថំ អភិរុយ្ហ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា ផុល្លបទុមសស្សិរិកេសុ បាទេសុ និបតិត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ អថ នំ សត្ថា ឯតទវោច – “ហន្ទ កុតោ នុ ត្វំ, មហារាជ, អាគច្ឆសិ ទិវា ទិវស្សា”តិ។ “ភន្តេ, អជ្ជ ឯកំ អគតិគតំ ទុព្ពិនិច្ឆយំ អឌ្ឌំ វិនិច្ឆិនន្តោ ឱកាសំ អលភិត្វា ឥទានិ តំ តីរេត្វា ភុញ្ជិត្វា អល្លហត្ថោវ តុម្ហាកំ ឧបដ្ឋានំ អាគតោម្ហី”តិ។ សត្ថា “មហារាជ, ធម្មេន សមេន អឌ្ឌវិនិច្ឆយំ នាម កុសលំ, សគ្គមគ្គោ ឯស។ អនច្ឆរិយំ ខោ បនេតំ, យំ តុម្ហេ មាទិសស្ស សព្ពញ្ញុពុទ្ធស្ស សន្តិកា ឱវាទំ លភមានា ធម្មេន សមេន អឌ្ឌំ វិនិច្ឆិនេយ្យាថ។ ឯតទេវ អច្ឆរិយំ, យំ បុព្ពេ រាជានោ អសព្ពញ្ញូនម្បិ បណ្ឌិតានំ វចនំ សុត្វា ធម្មេន សមេន អឌ្ឌំ វិនិច្ឆិនន្តា ចត្តារិ អគតិគមនានិ វជ្ជេត្វា ទស រាជធម្មេ អកោបេត្វា ធម្មេន រជ្ជំ ការេត្វា សគ្គបុរំ បូរយមានា អគមិំសូ”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិស្មិំ បដិសន្ធិំ គហេត្វា លទ្ធគព្ភបរិហារោ សោត្ថិនា មាតុកុច្ឆិម្ហា និក្ខមិ។ នាមគ្គហណទិវសេ បនស្ស “ព្រហ្មទត្តកុមារោ”ត្វេវ នាមំ អកំសុ។ សោ អនុបុព្ពេន វយប្បត្តោ សោឡសវស្សកាលេ តក្កសិលំ គន្ត្វា សព្ពសិប្បេសុ និប្ផត្តិំ បត្វា បិតុ អច្ចយេន រជ្ជេ បតិដ្ឋាយ ធម្មេន សមេន រជ្ជំ ការេសិ, ឆន្ទាទិវសេន អគន្ត្វា វិនិច្ឆយំ អនុសាសិ។ តស្មិំ ឯវំ ធម្មេន រជ្ជំ ការេន្តេ អមច្ចាបិ ធម្មេនេវ វោហារំ វិនិច្ឆិនិំសុ។ វោហារេសុ ធម្មេន វិនិច្ឆយមានេសុ កូដឌ្ឌការកា នាម នាហេសុំ, តេសំ អភាវា អឌ្ឌត្ថាយ រាជង្គណេ ឧបរវោ បច្ឆិជ្ជិ។ អមច្ចា ទិវសម្បិ វិនិច្ឆយដ្ឋានេ និសីទិត្វា កញ្ចិ វិនិច្ឆយត្ថាយ អាគច្ឆន្តំ អទិស្វា ឧដ្ឋាយ បក្កមន្តិ, វិនិច្ឆយដ្ឋានំ ឆឌ្ឌេតព្ពភាវំ បាបុណិ។

ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ – “មយិ ធម្មេន រជ្ជំ ការេន្តេ វិនិច្ឆយដ្ឋានំ អាគច្ឆន្តា នាម នត្ថិ, ឧបរវោ បច្ឆិជ្ជិ, វិនិច្ឆយដ្ឋានំ ឆឌ្ឌេតព្ពភាវំ បត្តំ, ឥទានិ មយា អត្តនោ អគុណំ បរិយេសិតុំ វដ្ដតិ ‘អយំ នាម មេ អគុណោ’តិ សុត្វា តំ បហាយ គុណេសុយេវ វត្តិស្សាមី”តិ។ តតោ បដ្ឋាយ “អត្ថិ នុ ខោ មេ កោចិ អគុណវាទី”តិ បរិគ្គណ្ហន្តោ អន្តោវឡញ្ជកានំ អន្តរេ កញ្ចិ អគុណវាទិំ អទិស្វា អត្តនោ គុណកថមេវ សុត្វា “ឯតេ មយ្ហំ ភយេនាបិ អគុណំ អវត្វា គុណមេវ វទេយ្យុ”ន្តិ ពហិវឡញ្ជនកេ បរិគ្គណ្ហន្តោ តត្ថាបិ អទិស្វា អន្តោនគរេ បរិគ្គណ្ហិ។ ពហិនគរេ ចតូសុ ទ្វារេសុ ចតុគាមកេ បរិគ្គណ្ហិ។ តត្ថាបិ កញ្ចិ អគុណវាទិំ អទិស្វា អត្តនោ គុណកថមេវ សុត្វា “ជនបទំ បរិគ្គណ្ហិស្សាមី”តិ អមច្ចេ រជ្ជំ បដិច្ឆាបេត្វា រថំ អារុយ្ហ សារថិមេវ គហេត្វា អញ្ញាតកវេសេន នគរា និក្ខមិត្វា ជនបទំ បរិគ្គណ្ហមានោ យាវ បច្ចន្តភូមិំ គន្ត្វា កញ្ចិ អគុណវាទិំ អទិស្វា អត្តនោ គុណកថមេវ សុត្វា បច្ចន្តសីមតោ មហាមគ្គេន នគរាភិមុខោយេវ និវត្តិ។

តស្មិំ បន កាលេ ពល្លិកោ នាម កោសលរាជាបិ ធម្មេន រជ្ជំ ការេន្តោ អគុណកថំ គវេសន្តោ ហុត្វា អន្តោវឡញ្ជកាទីសុ អគុណវាទិំ អទិស្វា អត្តនោ គុណកថមេវ សុត្វា ជនបទំ បរិគ្គណ្ហន្តោ តំ បទេសំ អគមាសិ។ តេ ឧភោបិ ឯកស្មិំ និន្នដ្ឋានេ សកដមគ្គេ អភិមុខា អហេសុំ, រថស្ស ឧក្កមនដ្ឋានំ នត្ថិ។ អថ ពល្លិករញ្ញោ សារថិ ពារាណសិរញ្ញោ សារថិំ “តវ រថំ ឧក្កមាបេហី”តិ អាហ។ សោបិ “អម្ភោ សារថិ, តវ រថំ ឧក្កមាបេហិ, ឥមស្មិំ រថេ ពារាណសិរជ្ជសាមិកោ ព្រហ្មទត្តមហារាជា និសិន្នោ”តិ អាហ។ ឥតរោបិ នំ “អម្ភោ សារថិ, ឥមស្មិំ រថេ កោសលរជ្ជសាមិកោ ពល្លិកមហារាជា និសិន្នោ, តវ រថំ ឧក្កមាបេត្វា អម្ហាកំ រញ្ញោ រថស្ស ឱកាសំ ទេហី”តិ អាហ។ ពារាណសិរញ្ញោ សារថិ “អយម្បិ កិរ រាជាយេវ, កិំ នុ ខោ កាតព្ព”ន្តិ ចិន្តេន្តោ “អត្ថេសោ ឧបាយោ”តិ វយំ បុច្ឆិត្វា “ទហរស្ស រថំ ឧក្កមាបេត្វា មហល្លកស្ស ឱកាសំ ទាបេស្សាមី”តិ សន្និដ្ឋានំ កត្វា តំ សារថិំ កោសលរញ្ញោ វយំ បុច្ឆិត្វា បរិគ្គណ្ហន្តោ ឧភិន្នម្បិ សមានវយភាវំ ញត្វា រជ្ជបរិមាណំ ពលំ ធនំ យសំ ជាតិំ គោត្តំ កុលបទេសន្តិ

សព្ពំ បុច្ឆិត្វា “ឧភោបិ តិយោជនសតិកស្ស រជ្ជស្ស សាមិនោ សមានពលធនយសជាតិគោត្តកុលបទេសា”តិ ញត្វា “សីលវន្តស្ស ឱកាសំ ទស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា “ភោ សារថិ, តុម្ហាកំ រញ្ញោ សីលាចារោ កីទិសោ”តិ បុច្ឆិ។ សោ “អយញ្ច អយញ្ច អម្ហាកំ រញ្ញោ សីលាចារោ”តិ អត្តនោ រញ្ញោ អគុណមេវ គុណតោ បកាសេន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

១. “ទឡ្ហំ ទឡ្ហស្ស ខិបតិ, ពល្លិកោ មុទុនា មុទុំ;
សាធុម្បិ សាធុនា ជេតិ, អសាធុម្បិ អសាធុនា;
ឯតាទិសោ អយំ រាជា, មគ្គា ឧយ្យាហិ សារថី”តិ។

តត្ថ **ទឡ្ហំ ទឡ្ហស្ស ខិបតី**តិ យោ ទឡ្ហោ ហោតិ ពលវទឡ្ហេន បហារេន វា វចនេន វា ជិនិតព្ពោ, តស្ស ទឡ្ហមេវ បហារំ វា វចនំ វា ខិបតិ។ ឯវំ ទឡ្ហោវ ហុត្វា តំ ជិនាតីតិ ទស្សេតិ។ **ពល្លិកោ**តិ តស្ស រញ្ញោ នាមំ។ **មុទុនា មុទុ**ន្តិ មុទុបុគ្គលំ សយម្បិ មុទុ ហុត្វា មុទុនាវ ឧបាយេន ជិនាតិ។ **សាធុម្បិ សាធុនា ជេតី**តិ យេ សាធូ សប្បុរិសា, តេ សយម្បិ សាធុ ហុត្វា សាធុនាវ ឧបាយេន ជិនាតិ។ **អសាធុម្បិ អសាធុនា**តិ យេ បន អសាធូ, តេ សយម្បិ អសាធុ ហុត្វា អសាធុនាវ ឧបាយេន ជិនាតីតិ ទស្សេតិ។ **ឯតាទិសោ អយំ រាជា**តិ អយំ អម្ហាកំ កោសលរាជា សីលាចារេន ឯវរូបោ។ **មគ្គា ឧយ្យាហិ សារថី**តិ អត្តនោ រថំ មគ្គា ឧក្កមាបេត្វា ឧយ្យាហិ, ឧប្បថេន យាហិ, អម្ហាកំ រញ្ញោ មគ្គំ ទេហីតិ វទតិ។

អថ នំ ពារាណសិរញ្ញោ សារថិ “អម្ភោ, កឹ បន តយា អត្តនោ រញ្ញោ គុណកថា កថិតា”តិ វត្វា “អាមា”តិ វុត្តេ “យទិ បន ឯតេ គុណាតិ វទសិ, អគុណា បន កីទិសី”តិ វត្វា “ឯតេ តាវ អគុណា ហោន្តុ, តុម្ហាកំ បន រញ្ញោ កីទិសោ គុណោ”តិ វុត្តេ “តេន ហិ សុណាហី”តិ ទុតិយំ គាថមាហ –

២. “អក្កោធេន ជិនេ កោធំ, អសាធុំ សាធុនា ជិនេ;
ជិនេ កទរិយំ ទានេន, សច្ចេនាលិកវាទិនំ;
ឯតាទិសោ អយំ រាជា, មគ្គា ឧយ្យាហិ សារថី”តិ។

តត្ថ **ឯតាទិសោ**តិ ឯតេហិ “អក្កោធេន ជិនេ កោធ”ន្តិអាទិវសេន វុត្តេហិ គុណេហិ សមន្នាគតោ។ អយញ្ហិ កុទ្ធំ បុគ្គលំ សយំ អក្កោធោ ហុត្វា អក្កោធេន ជិនាតិ, អសាធុំ បន សយំ សាធុ ហុត្វា សាធុនាវ ឧបាយេន ជិនាតិ, កទរិយំ ថទ្ធមច្ឆរិំ សយំ ទាយកោ ហុត្វា ទានេន ជិនាតិ។ **សច្ចេនាលិកវាទិន**ន្តិ មុសាវាទឹ សយំ សច្ចវាទី ហុត្វា សច្ចេន ជិនាតិ។ **មគ្គា ឧយ្យាហិ សារថី**តិ, សម្ម សារថិ, មគ្គតោ អបគច្ឆ។ ឯវំវិធសីលាចារគុណយុត្តស្ស អម្ហាកំ រញ្ញោ មគ្គំ ទេហិ, អម្ហាកំ រាជា មគ្គស្ស អនុច្ឆវិកោតិ។

ឯវំ វុត្តេ ពល្លិករាជា ច សារថិ ច ឧភោបិ រថា ឱតរិត្វា អស្សេ មោចេត្វា រថំ អបនេត្វា ពារាណសិរញ្ញោ មគ្គំ អទំសុ។ ពារាណសិរាជា ពល្លិករញ្ញោ “រញ្ញោ នាម ឥទញ្ចិទញ្ច កាតុំ វដ្ដតី”តិ ឱវាទំ ទត្វា ពារាណសឹ គន្ត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា ជីវិតបរិយោសានេ សគ្គបុរំ បូរេសិ។ ពល្លិករាជាបិ តស្ស ឱវាទំ គហេត្វា ជនបទំ បរិគ្គហេត្វា អត្តនោ អគុណវាទី អទិស្វាវ សកនគរំ គន្ត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា ជីវិតបរិយោសានេ សគ្គបុរមេវ បូរេសិ។

សត្ថា កោសលរាជស្ស ឱវាទត្ថាយ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ពល្លិករញ្ញោ សារថិ មោគ្គល្លានោ អហោសិ, ពល្លិករាជា អានន្ទោ, ពារាណសិរញ្ញោ សារថិ សារិបុត្តោ, ពារាណសិរាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

រាជោវាទជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[១៥២] ២. សិង្គាលជាតកវណ្ណនា

**អសមេក្ខិតកម្មន្ត**ន្តិ ឥទំ សត្ថា កូដាគារសាលាយំ វិហរន្តោ វេសាលិវាសិកំ ឯកំ ន្ហាបិតបុត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្ស កិរ បិតា រាជូនំ រាជោរោធានំ រាជកុមារានំ រាជកុមារិកានញ្ច មស្សុករណកេសសណ្ឋបនអដ្ឋបទដ្ឋបនាទីនិ សព្ពកិច្ចានិ ករោតិ សទ្ធោ បសន្នោ តិសរណគតោ សមាទិន្នបញ្ចសីលោ, អន្តរន្តរេ សត្ថុ ធម្មំ សុណន្តោ កាលំ វីតិនាមេតិ។ សោ ឯកស្មិំ ទិវសេ រាជនិវេសនេ កម្មំ កាតុំ គច្ឆន្តោ អត្តនោ បុត្តំ គហេត្វា គតោ។ សោ តត្ថ ឯកំ ទេវច្ឆរាបដិភាគំ អលង្កតបដិយត្តំ លិច្ឆវិកុមារិកំ ទិស្វា កិលេសវសេន បដិពទ្ធចិត្តោ ហុត្វា បិតរា សទ្ធិំ រាជនិវេសនា និក្ខមិត្វា “ឯតំ កុមារិកំ លភមានោ ជីវិស្សាមិ, អលភមានស្ស មេ ឯត្ថេវ មរណ”ន្តិ អាហារុបច្ឆេទំ កត្វា មញ្ចកំ បរិស្សជិត្វា និបជ្ជិ។

អថ នំ បិតា ឧបសង្កមិត្វា “តាត, អវត្ថុម្ហិ ឆន្ទរាគំ មា ករិ, ហីនជច្ចោ ត្វំ ន្ហាបិតបុត្តោ, លិច្ឆវិកុមារិកា ខត្តិយធីតា ជាតិសម្បន្នា, ន សា តុយ្ហំ អនុច្ឆវិកា, អញ្ញំ តេ ជាតិគោត្តេហិ សទិសំ កុមារិកំ អានេស្សាមី”តិ អាហ។ សោ បិតុ កថំ ន គណ្ហិ។ អថ នំ មាតា ភាតា ភគិនី ចូឡបិតា ចូឡមាតាតិ សព្ពេបិ ញាតកា ចេវ មិត្តសុហជ្ជា ច សន្និបតិត្វា សញ្ញាបេន្តាបិ សញ្ញាបេតុំ នាសក្ខិំសុ។ សោ តត្ថេវ សុស្សិត្វា បរិសុស្សិត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបុណិ។ អថស្ស បិតា សរីរកិច្ចបេតកិច្ចានិ កត្វា តនុសោកោ “សត្ថារំ វន្ទិស្សាមី”តិ ពហុំ គន្ធមាលាវិលេបនំ គហេត្វា មហាវនំ គន្ត្វា សត្ថារំ បូជេត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នោ “កឹ នុ ខោ, ឧបាសក, ពហូនិ ទិវសានិ ន ទិស្សសី”តិ វុត្តេ តមត្ថំ អារោចេសិ។ សត្ថា “ន ខោ, ឧបាសក, ឥទានេវ តវ បុត្តោ អវត្ថុស្មឹ ឆន្ទរាគំ ឧប្បាទេត្វា វិនាសំ បាបុណិ, បុព្ពេបិ បត្តោយេវា”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ហិមវន្តបទេសេ សីហយោនិយំ និព្ពត្តិ។ តស្ស ឆ កនិដ្ឋភាតរោ ឯកា ច ភគិនី អហោសិ, សព្ពេបិ កញ្ចនគុហាយំ វសន្តិ។ តស្សា បន គុហាយ អវិទូរេ រជតបព្ពតេ ឯកា ផលិកគុហា អត្ថិ, តត្ថេកោ សិង្គាលោ វសតិ។ អបរភាគេ សីហានំ មាតាបិតរោ កាលមកំសុ។ តេ ភគិនឹ សីហបោតិកំ កញ្ចនគុហាយំ ឋបេត្វា គោចរាយ បក្កមិត្វា មំសំ អាហរិត្វា តស្សា ទេន្តិ។ សោ សិង្គាលោ តំ សីហបោតិកំ ទិស្វា បដិពទ្ធចិត្តោ អហោសិ។ តស្សា បន មាតាបិតូនំ ធរមានកាលេ ឱកាសំ នាលត្ថ, សោ សត្តន្នម្បិ តេសំ គោចរាយ បក្កន្តកាលេ ផលិកគុហាយ ឱតរិត្វា កញ្ចនគុហាយ ទ្វារំ គន្ត្វា សីហបោតិកាយ បុរតោ លោកាមិសបដិសំយុត្តំ ឯវរូបំ រហស្សកថំ កថេសិ – “សីហបោតិកេ, អហម្បិ ចតុប្បទោ, ត្វម្បិ ចតុប្បទា, ត្វំ មេ បជាបតី ហោហិ, អហំ តេ បតិ ភវិស្សាមិ, តេ មយំ សមគ្គា សម្មោទមានា វសិស្សាម, ត្វំ ឥតោ បដ្ឋាយ មំ កិលេសវសេន សង្គណ្ហាហី”តិ។ សា តស្ស វចនំ សុត្វា ចិន្តេសិ – “អយំ សិង្គាលោ ចតុប្បទានំ អន្តរេ ហីនោ បដិកុដ្ឋោ ចណ្ឌាលសទិសោ, មយំ ឧត្តមរាជកុលសម្មតា, ឯស ខោ មយា សទ្ធឹ អសព្ភឹ អននុច្ឆវិកំ កថំ កថេតិ, អហំ ឯវរូបំ កថំ សុត្វា ជីវិតេន កឹ ករិស្សាមិ, នាសាវាតំ សន្និរុម្ភិត្វា មរិស្សាមី”តិ។ អថស្សា ឯតទហោសិ – “មយ្ហំ ឯវមេវ មរណំ អយុត្តំ, ភាតិកា តាវ មេ អាគច្ឆន្តុ, តេសំ កថេត្វា មរិស្សាមី”តិ។ សិង្គាលោបិ តស្សា សន្តិកា បដិវចនំ អលភិត្វា “ឥទានិ ឯសា មយ្ហំ កុជ្ឈតី”តិ ទោមនស្សប្បត្តោ ផលិកគុហាយំ បវិសិត្វា និបជ្ជិ។

អថេកោ សីហបោតកោ មហឹសវារណាទីសុ អញ្ញតរំ វធិត្វា មំសំ ខាទិត្វា ភគិនិយា ភាគំ អាហរិត្វា “អម្ម, មំសំ ខាទស្សូ”តិ អាហ។ “ភាតិក, នាហំ មំសំ ខាទាមិ, មរិស្សាមី”តិ។ “កឹ ការណា”តិ? សា តំ បវត្តឹ អាចិក្ខិ។ “ឥទានិ កហំ សោ សិង្គាលោ”តិ ច វុត្តេ ផលិកគុហាយំ និបន្នំ សិង្គាលំ “អាកាសេ និបន្នោ”តិ មញ្ញមានា “ភាតិក, កឹ ន បស្សសិ, ឯសោ រជតបព្ពតេ អាកាសេ និបន្នោ”តិ។ សីហបោតកោ តស្ស ផលិកគុហាយំ និបន្នភាវំ អជានន្តោ “អាកាសេ និបន្នោ”តិ សញ្ញី ហុត្វា “មារេស្សាមិ ន”ន្តិ សីហវេគេន បក្ខន្ទិត្វា ផលិកគុហំ ហទយេនេវ បហរិ។ សោ ហទយេន ផលិតេន តត្ថេវ ជីវិតក្ខយំ បត្វា បព្ពតបាទេ បតិ។ អថាបរោ អាគច្ឆិ, សា តស្សបិ តថេវ កថេសិ។ សោបិ តថេវ កត្វា ជីវិតក្ខយំ បត្វា បព្ពតបាទេ បតិ។

ឯវំ ឆសុបិ ភាតិកេសុ មតេសុ សព្ពបច្ឆា ពោធិសត្តោ អាគច្ឆិ។ សា តស្សបិ តំ ការណំ អារោចេត្វា “ឥទានិ សោ កុហិ”ន្តិ វុត្តេ “ឯសោ រជតបព្ពតមត្ថកេ អាកាសេ និបន្នោ”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ – “សិង្គាលានំ អាកាសេ បតិដ្ឋា នាម នត្ថិ, ផលិកគុហាយំ និបន្នកោ ភវិស្សតី”តិ។ សោ បព្ពតបាទំ ឱតរិត្វា ឆ ភាតិកេ មតេ ទិស្វា “ឥមេ អត្តនោ ពាលតាយ បរិគ្គណ្ហនបញ្ញាយ អភាវេន ផលិកគុហភាវំ អជានិត្វា ហទយេន បហរិត្វា មតា ភវិស្សន្តិ, អសមេក្ខិត្វា អតិតុរិតំ ករោន្តានំ កម្មំ នាម ឯវរូបំ ហោតី”តិ វត្វា បឋមំ គាថមាហ –

៣. “អសមេក្ខិតកម្មន្តំ, តុរិតាភិនិបាតិនំ;
សានិ កម្មានិ តប្បេន្តិ, ឧណ្ហំវជ្ឈោហិតំ មុខេ”តិ។

តត្ថ **អសមេក្ខិតកម្មន្តំ, តុរិតាភិនិបាតិន**ន្តិ យោ បុគ្គលោ យំ កម្មំ កត្តុកាមោ ហោតិ, តត្ថ ទោសំ អសមេក្ខិត្វា អនុបធារេត្វា តុរិតោ ហុត្វា វេគេនេវ តំ កម្មំ កាតុំ អភិនិបតតិ បក្ខន្ទតិ បដិបជ្ជតិ, តំ អសមេក្ខិតកម្មន្តំ តុរិតាភិនិបាតិនំ ឯវំ សានិ កម្មានិ តប្បេន្តិ, សោចេន្តិ កិលមេន្តិ។ យថា កឹ? **ឧណ្ហំវជ្ឈោហិតំ មុខេ**តិ, យថា ភុញ្ជន្តេន “ឥទំ សីតលំ ឥទំ ឧណ្ហ”ន្តិ អនុបធារេត្វា ឧណ្ហំ អជ្ឈោហរណីយំ មុខេ អជ្ឈោហរិតំ ឋបិតំ មុខម្បិ កណ្ឋម្បិ កុច្ឆិម្បិ ទហតិ សោចេតិ កិលមេតិ, ឯវំ តថារូបំ បុគ្គលំ សានិ កម្មានិ តប្បេន្តិ។

ឥតិ សោ សីហោ ឥមំ គាថំ វត្វា “មម ភាតិកា អនុបាយកុសលតាយ ‘សិង្គាលំ មារេស្សាមា’តិ អតិវេគេន បក្ខន្ទិត្វា សយំ មតា, អហំ បន ឯវរូបំ អកត្វា សិង្គាលស្ស ផលិកគុហាយំ និបន្នស្សេវ ហទយំ ផាលេស្សាមី”តិ សិង្គាលស្ស អារោហនឱរោហនមគ្គំ សល្លក្ខេត្វា តទភិមុខោ ហុត្វា តិក្ខត្តុំ សីហនាទំ នទិ, បថវិយា សទ្ធឹ អាកាសំ

ឯកនិន្នាទំ អហោសិ។ សិង្គាលស្ស ផលិកគុហាយំ និបន្នស្សេវ សីតគសិតស្ស ហទយំ ផលិ, សោ តត្ថេវ ជីវិតក្ខយំ បាបុណិ។

សត្ថា “ឯវំ សោ សិង្គាលោ សីហនាទំ សុត្វា ជីវិតក្ខយំ បត្តោ”តិ វត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

៤. “សីហោ ច សីហនាទេន, ទទ្ទរំ អភិនាទយិ;
សុត្វា សីហស្ស និគ្ឃោសំ, សិង្គាលោ ទទ្ទរេ វសំ;
ភីតោ សន្តាសមាបាទិ, ហទយញ្ចស្ស អប្ផលី”តិ។

តត្ថ **សីហោ**តិ ចត្តារោ សីហា – តិណសីហោ, បណ្ឌុសីហោ, កាឡសីហោ, សុរត្តហត្ថបាទោ កេសរសីហោតិ។ តេសុ កេសរសីហោ ឥធ អធិប្បេតោ។ **ទទ្ទរំ អភិនាទយី**តិ តេន អសនិបាតសទ្ទសទិសេន ភេរវតរេន សីហនាទេន តំ រជតបព្ពតំ អភិនាទយិ ឯកនិន្នាទំ អកាសិ។ **ទទ្ទរេ វស**ន្តិ ផលិកមិស្សកេ រជតបព្ពតេ វសន្តោ។ **ភីតោ សន្តាសមាបាទី**តិ មរណភយេន ភីតោ ចិត្តុត្រាសំ អាបាទិ។ **ហទយញ្ចស្ស អប្ផលី**តិ តេន ចស្ស ភយេន ហទយំ ផលិតំ។

ឯវំ សីហោ សិង្គាលំ ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា ភាតរោ ឯកស្មិំ ឋានេ បដិច្ឆាទេត្វា តេសំ មតភាវំ ភគិនិយា អាចិក្ខិត្វា តំ សមស្សាសេត្វា យាវជីវំ កញ្ចនគុហាយំ វសិត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧបាសកោ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា សិង្គាលោ ទ្វាបិតបុត្តោ អហោសិ, សីហបោតិកា លិច្ឆវិកុមារិកា, ឆ កនិដ្ឋភាតរោ អញ្ញតរថេរា អហេសុំ, ជេដ្ឋភាតិកសីហោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សិង្គាលជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[១៥៣] ៣. សូករជាតកវណ្ណនា

**ចតុប្បទោ អហំ, សម្មា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ មហល្លកត្ថេរំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកស្មិញ្ហិ ទិវសេ រត្តិំ ធម្មស្សវនេ វត្តមានេ សត្ថរិ គន្ធកុដិទ្វារេ រមណីយេ សោបានផលកេ ឋត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្ស សុគតោវាទំ ទត្វា គន្ធកុដិំ បវិដ្ឋេ ធម្មសេនាបតិ សត្ថារំ វន្ទិត្វា អត្តនោ បរិវេណំ អគមាសិ។ មហាមោគ្គល្លានោបិ បរិវេណមេវ គន្ត្វា មុហុត្តំ វិស្សមិត្វា ថេរស្ស សន្តិកំ អាគន្ត្វា បញ្ហំ បុច្ឆិ, បុច្ឆិតបុច្ឆិតំ ធម្មសេនាបតិ គគនតលេ បុណ្ណចន្ទំ ឧដ្ឋាបេន្តោ វិយ វិស្សជ្ជេត្វា បាកដមកាសិ។ ចតស្សោបិ បរិសា ធម្មំ សុណមានា និសីទិំសុ។ តត្ថេកោ មហល្លកត្ថេរោ ចិន្តេសិ – “សចាហំ ឥមិស្សា បរិសាយ មជ្ឈេ សារិបុត្តំ អាលុឡេន្តោ បញ្ហំ បុច្ឆិស្សាមិ, អយំ មេ បរិសា ‘ពហុស្សុតោ អយ’ន្តិ ញត្វា សក្ការសម្មានំ ករិស្សតី”តិ បរិសន្តរា ឧដ្ឋាយ ថេរំ ឧបសង្កមិត្វា ឯកមន្តំ ឋត្វា “អាវុសោ សារិបុត្ត, មយម្បិ តំ ឯកំ បញ្ហំ បុច្ឆាម, អម្ហាកម្បិ ឱកាសំ ករោហិ, ទេហិ មេ វិនិច្ឆយំ អាវេធិកាយ វា និវេធិកាយ វា និគ្គហេ វា បគ្គហេ វា វិសេសេ វា បដិវិសេសេ វា”តិ អាហ។ ថេរោ តំ ឱលោកេត្វា “អយំ មហល្លកោ ឥច្ឆាចារេ ឋិតោ តុច្ឆោ ន កិញ្ចិ ជានាតី”តិ តេន សទ្ធិំ អកថេត្វាវ លជ្ជមានោ ពីជនីំ ឋបេត្វា អាសនា ឱតរិត្វា បរិវេណំ បាវិសិ, មោគ្គល្លានត្ថេរោបិ អត្តនោ បរិវេណមេវ អគមាសិ។

មនុស្សា ឧដ្ឋាយ “គណ្ហថេតំ តុច្ឆមហល្លកំ, មធុរធម្មស្សវនំ នោ សោតុំ ន អទាសី”តិ អនុពន្ធិំសុ។ សោ បលាយន្តោ វិហារបច្ចន្តេ ភិន្នបទរាយ វច្ចកុដិយា បតិត្វា គូថមក្ខិតោ អដ្ឋាសិ។ មនុស្សា តំ ទិស្វា វិប្បដិសារិនោ ហុត្វា សត្ថុ សន្តិកំ អគមំសុ។ សត្ថា តេ ទិស្វា “កិំ ឧបាសកា អវេលាយ អាគតត្ថា”តិ បុច្ឆិ, មនុស្សា តមត្ថំ អារោចេសុំ។ សត្ថា “ន ខោ ឧបាសកា ឥទានេវេស មហល្លកោ ឧប្បិលាវិតោ ហុត្វា អត្តនោ ពលំ អជានិត្វា មហាពលេហិ សទ្ធិំ បយោជេត្វា គូថមក្ខិតោ ជាតោ, បុព្ពេបេស ឧប្បិលាវិតោ ហុត្វា អត្តនោ ពលំ អជានិត្វា មហាពលេហិ សទ្ធិំ បយោជេត្វា គូថមក្ខិតោ អហោសី”តិ វត្វា តេហិ យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សីហោ ហុត្វា ហិមវន្តបទេសេ បព្ពតគុហាយ វាសំ កប្បេសិ។ តស្សា អវិទូរេ ឯកំ សរំ និស្សាយ ពហូ សូករា និវាសំ កប្បេសុំ។ តមេវ សរំ និស្សាយ តាបសាបិ បណ្ណសាលាសុ វាសំ កប្បេសុំ។ អថេកទិវសំ សីហោ មហឹសវារណាទីសុ អញ្ញតរំ វធិត្វា យាវទត្ថំ មំសំ ខាទិត្វា តំ សរំ ឱតរិត្វា បានីយំ បិវិត្វា ឧត្តរិ។ តស្មិំ ខណេ ឯកោ ថូលសូករោ តំ សរំ និស្សាយ គោចរំ គណ្ហាតិ។ សីហោ តំ ទិស្វា “អញ្ញំ ឯកទិវសំ ឥមំ ខាទិស្សាមិ, មំ ខោ បន ទិស្វា បុន ន អាគច្ឆេយ្យា”តិ តស្ស អនាគតមនភយេន សរតោ ឧត្តរិត្វា ឯកេន បស្សេន គន្តុំ អារភិ។ សូករោ ឱលោកេត្វា “ឯស មំ ទិស្វា មម ភយេន ឧបគន្តុំ អសក្កោន្តោ

ភយេន បលាយតិ, អជ្ជ មយា ឥមិនា សីហេន សទ្ធិំ បយោជេតុំ វដ្ដតី’’តិ សីសំ ឧក្ខិបិត្វា តំ យុទ្ធត្ថាយ អវ្ហយន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

៥. ‘‘ចតុប្បទោ អហំ សម្ម, ត្វម្បិ សម្ម ចតុប្បទោ;
ឯហិ សម្ម និវត្តស្សុ, កឹ នុ ភីតោ បលាយសី’’តិ។

សីហោ តស្ស កថំ សុត្វា ‘‘សម្ម សូករ, អជ្ជ អម្ហាកំ តយា សទ្ធិំ សង្គាមោ នត្ថិ, ឥតោ បន សត្តមេ ទិវសេ ឥមស្មិំយេវ ឋានេ សង្គាមោ ហោតូ’’តិ វត្វា បក្កាមិ។ សូករោ ‘‘សីហេន សទ្ធិំ សង្គាមេស្សាមី’’តិ ហដ្ឋបហដ្ឋោ តំ បវត្តិំ ញាតកានំ អារោចេសិ។ តេ តស្ស កថំ សុត្វា ភីតតសិតា ‘‘ឥទានិ ត្វំ សព្ពេបិ អម្ហេ នាសេស្សសិ, អត្តនោ ពលំ អជានិត្វា សីហេន សទ្ធិំ សង្គាមំ កត្តុកាមោសិ, សីហោ អាគន្ត្វា សព្ពេបិ អម្ហេ ជីវិតក្ខយំ បាបេស្សតិ, សាហសិកកម្មំ មា ករី’’តិ អាហំសុ។ សោបិ ភីតតសិតោ ‘‘ឥទានិ កឹ ករោមី’’តិ បុច្ឆិ។ សូករា ‘‘សម្ម, ត្វំ ឯតេសំ តាបសានំ ឧច្ចារភូមិំ គន្ត្វា បូតិគូថេ សត្ត ទិវសានិ សរីរំ បរិវត្តេត្វា សុក្ខាបេត្វា សត្តមេ ទិវសេ សរីរំ ឧស្សាវពិន្ទូហិ តេមេត្វា សីហស្ស អាគមនតោ បុរិមតរំ គន្ត្វា វាតយោគំ ញត្វា ឧបរិវាតេ តិដ្ឋ, សុចិជាតិកោ សីហោ តវ សរីរគន្ធំ ឃាយិត្វា តុយ្ហំ ជយំ ទត្វា គមិស្សតី’’តិ អាហំសុ។ សោ តថា កត្វា សត្តមេ ទិវសេ តត្ថ អដ្ឋាសិ។ សីហោ តស្ស សរីរគន្ធំ ឃាយិត្វា គូថមក្ខិតភាវំ ញត្វា ‘‘សម្ម សូករ, សុន្ទរោ តេ លេសោ ចិន្តិតោ, សចេ ត្វំ គូថមក្ខិតោ នាភវិស្ស, ឥធេវ តំ ជីវិតក្ខយំ អបាបេស្សំ, ឥទានិ បន តេ សរីរំ នេវ មុខេន ឌំសិតុំ, ន បាទេន បហរិតុំ សក្កា, ជយំ តេ ទម្មី’’តិ វត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

៦. ‘‘អសុចិ បូតិលោមោសិ, ទុគ្គន្ធោ វាសិ សូករ;
សចេ យុជ្ឈិតុកាមោសិ, ជយំ សម្ម ទទាមិ តេ’’តិ។

តត្ថ **បូតិលោមោ**តិ មីឡ្ហមក្ខិតត្តា ទុគ្គន្ធលោមោ។ **ទុគ្គន្ធោ វាសី**តិ អនិដ្ឋជេគុច្ឆបដិកូលគន្ធោ ហុត្វា វាយសិ។ **ជយំ, សម្ម, ទទាមិ តេ**តិ ‘‘តុយ្ហំ ជយំ ទេមិ, អហំ បរាជិតោ, គច្ឆ ត្វ’’ន្តិ វត្វា សីហោ តតោវ និវត្តិត្វា គោចរំ គហេត្វា សរេ បានីយំ បិវិត្វា បព្ពតគុហមេវ គតោ។ សូករោបិ ‘‘សីហោ មេ ជិតោ’’តិ ញាតកានំ អារោចេសិ ។ តេ ភីតតសិតា ‘‘បុន ឯកទិវសំ អាគច្ឆន្តោ សីហោ សព្ពេវ អម្ហេ ជីវិតក្ខយំ បាបេស្សតី’’តិ បលាយិត្វា អញ្ញត្ថ អគមំសុ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – ‘‘តទា សូករោ មហល្លកោ អហោសិ, សីហោ បន អហមេវ អហោសិ’’ន្តិ។

សូករជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[១៥៤] ៤. ឧរគជាតកវណ្ណនា

**ឥធូរគានំ បវរោ បវិដ្ឋោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ សេណិភណ្ឌនំ អារព្ភ កថេសិ។ កោសលរញ្ញោ កិរ សេវកា សេណិបមុខា ទ្វេ មហាមត្តា អញ្ញមញ្ញំ ទិដ្ឋដ្ឋានេ កលហំ ករោន្តិ, តេសំ វេរិភាវោ សកលនគរេ បាកដោ ជាតោ។ តេ នេវ រាជា, ន ញាតិមិត្តា សមគ្គេ កាតុំ សក្ខិំសុ។ អថេកទិវសំ សត្ថា បច្ចូសសមយេ ពោធនេយ្យពន្ធវេ ឱលោកេន្តោ តេសំ ឧភិន្នម្បិ សោតាបត្តិមគ្គស្ស ឧបនិស្សយំ ទិស្វា បុនទិវសេ ឯកកោវ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ បវិសិត្វា តេសុ ឯកស្ស គេហទ្វារេ អដ្ឋាសិ។ សោ និក្ខមិត្វា បត្តំ គហេត្វា សត្ថារំ អន្តោនិវេសនំ បវេសេត្វា អាសនំ បញ្ញបេត្វា និសីទាបេសិ។ សត្ថា និសីទិត្វា តស្ស មេត្តាភាវនាយ អានិសំសំ កថេត្វា កល្លចិត្តតំ ញត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ, សោ សច្ចបរិយោសានេ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។

សត្ថា តស្ស សោតាបន្នភាវំ ញត្វា តមេវ បត្តំ គាហាបេត្វា ឧដ្ឋាយ ឥតរស្ស គេហទ្វារំ អគមាសិ។ សោបិ និក្ខមិត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា ‘‘បវិសថ, ភន្តេ’’តិ ឃរំ បវេសេត្វា និសីទាបេសិ។ ឥតរោបិ បត្តំ គហេត្វា សត្ថារា សទ្ធិំយេវ បាវិសិ។ សត្ថា តស្ស ឯកាទស មេត្តានិសំសេ វណ្ណេត្វា កល្លចិត្តតំ ញត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ សោបិ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ ឥតិ តេ ឧភោបិ សោតាបន្នា ហុត្វា អញ្ញមញ្ញំ អច្ចយំ ទស្សេត្វា ខមាបេត្វា សមគ្គា សម្មោទមានា ឯកជ្ឈាសយា អហេសុំ។ តំ ទិវសញ្ញេវ ច ភគវតោ សម្មុខាវ ឯកតោ ភុញ្ជិំសុ។ សត្ថា ភត្តកិច្ចំ និដ្ឋាបេត្វា វិហារំ អគមាសិ។ តេ ពហូនិ មាលាគន្ធវិលេបនានិ ចេវ សប្បិមធុផាណិតាទីនិ ច អាទាយ សត្ថារា សទ្ធិំយេវ និក្ខមឹសុ។ សត្ថា ភិក្ខុសង្ឃេន វត្តេ ទស្សិតេ សុគតោវាទំ ទត្វា គន្ធកុដិំ បាវិសិ។

ភិក្ខូ សាយន្ហសមយេ ធម្មសភាយំ សត្ថុ គុណកថំ សមុដ្ឋាបេសុំ ‘‘អាវុសោ, សត្ថា អទន្តទមកោ, យេ នាម ទ្វេ មហាមត្តេ ចិរំ វាយមមានោបិ នេវ រាជា សមគ្គេ កាតុំ សក្ខិ, ន ញាតិមិត្តាទយោ សក្ខិំសុ, តេ ឯកទិវសេនេវ

តថាគតេន ទមិតា”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវាហំ ឥមេ ទ្វេ ជនេ សមគ្គេ អកាសិំ, បុព្ពេបេតេ មយា សមគ្គា កតាយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពារាណសិយំ ឧស្សវេ ឃោសិតេ មហាសមជ្ជំ អហោសិ។ ពហូ មនុស្សា ចេវ ទេវនាគសុបណ្ណាទយោ ច សមជ្ជទស្សនត្ថំ សន្និបតឹសុ។ តត្រេកស្មិំ ឋានេ ឯកោ នាគោ ច សុបណ្ណោ ច សមជ្ជំ បស្សមានា ឯកតោ អដ្ឋំសុ។ នាគោ សុបណ្ណស្ស សុបណ្ណភាវំ អជានន្តោ អំសេ ហត្ថំ ឋបេសិ។ សុបណ្ណោ “កេន មេ អំសេ ហត្ថោ ឋបិតោ”តិ និវត្តិត្វា ឱលោកេន្តោ នាគំ សញ្ជានិ។ នាគោបិ ឱលោកេន្តោ សុបណ្ណំ សញ្ជានិត្វា មរណភយតជ្ជិតោ នគរា និក្ខមិត្វា នទីបិដ្ឋេន បលាយិ។ សុបណ្ណោបិ “តំ គហេស្សាមី”តិ អនុពន្ធិ។ តស្មិំ សមយេ ពោធិសត្តោ តាបសោ ហុត្វា តស្សា នទិយា តីរេ បណ្ណសាលាយ វសមានោ ទិវា ទរថបដិប្បស្សម្ភនត្ថំ ឧទកសាដិកំ និវាសេត្វា វក្កលំ ពហិ ឋបេត្វា នទី ឱតរិត្វា ន្ហាយតិ។ នាគោ “ឥមំ បព្ពជិតំ និស្សាយ ជីវិតំ លភិស្សាមី”តិ បកតិវណ្ណំ វិជហិត្វា មណិក្ខន្ធវណ្ណំ មាបេត្វា វក្កលន្តរំ បាវិសិ។ សុបណ្ណោ អនុពន្ធមានោ តំ តត្ថ បវិដ្ឋំ ទិស្វា វក្កលេ គរុភាវេន អគ្គហេត្វា ពោធិសត្តំ អាមន្តេត្វា “ភន្តេ, អហំ ឆាតោ, តុម្ហាកំ វក្កលំ គណ្ហថ, ឥមំ នាគំ ខាទិស្សាមី”តិ ឥមមត្ថំ បកាសេតុំ បឋមំ គាថមាហ –

៧. “ឥធូរគានំ បវរោ បវិដ្ឋោ, សេលស្ស វណ្ណេន បមោក្ខមិច្ឆំ;
ព្រហ្មញ្ច វណ្ណំ អបចាយមានោ, ពុភុក្ខិតោ នោ វិតរាមិ ភោត្តុ”ន្តិ។

តត្ថ **ឥធូរគានំ បវរោ បវិដ្ឋោ**តិ ឥមស្មិំ វក្កលេ ឧរគានំ បវរោ នាគរាជា បវិដ្ឋោ។ **សេលស្ស វណ្ណេនា**តិ មណិវណ្ណេន, មណិក្ខន្ធោ ហុត្វា បវិដ្ឋោតិ អត្ថោ។ **បមោក្ខមិច្ឆ**ន្តិ មម សន្តិកា មោក្ខំ ឥច្ឆមានោ។ **ព្រហ្មញ្ច វណ្ណំ អបចាយមានោ**តិ អហំ បន តុម្ហាកំ ព្រហ្មវណ្ណំ សេដ្ឋវណ្ណំ បូជេន្តោ គរុំ ករោន្តោ។ **ពុភុក្ខិតោ នោ វិតរាមិ ភោត្តុ**ន្តិ ឯតំ នាគំ វក្កលន្តរំ បវិដ្ឋំ ឆាតោបិ សមានោ ភក្ខិតុំ ន សក្កោមីតិ។

ពោធិសត្តោ ឧទកេ ឋិតោយេវ សុបណ្ណរាជស្ស ថុតិំ កត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

៨. “សោ ព្រហ្មគុត្តោ ចិរមេវ ជីវ, ទិព្យា ច តេ បាតុភវន្តុ ភក្ខា;
យោ ព្រហ្មវណ្ណំ អបចាយមានោ, ពុភុក្ខិតោ នោ វិតរាសិ ភោត្តុ”ន្តិ។

តត្ថ **សោ ព្រហ្មគុត្តោ**តិ សោ ត្វំ ព្រហ្មគោបិតោ ព្រហ្មរក្ខិតោ ហុត្វា។ **ទិព្យា ច តេ បាតុភវន្តុ ភក្ខា**តិ ទេវតានំ បរិភោគារហា ភក្ខា ច តវ បាតុភវន្តុ, មា បាណាតិបាតំ កត្វា នាគមំសខាទកោ អហោសិ។

ឥតិ ពោធិសត្តោ ឧទកេ ឋិតោវ អនុមោទនំ កត្វា ឧត្តរិត្វា វក្កលំ និវាសេត្វា តេ ឧភោបិ គហេត្វា អស្សមបទំ គន្ត្វា មេត្តាភាវនាយ វណ្ណំ កថេត្វា ទ្វេបិ ជនេ សមគ្គេ អកាសិ។ តេ តតោ បដ្ឋាយ សមគ្គា សម្មោទមានា សុខំ វសឹសុ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា នាគោ ច សុបណ្ណោ ច ឥមេ ទ្វេ មហាមត្តា អហេសុំ, តាបសោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ឧរគជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[១៥៥] ៥. ភគ្គជាតកវណ្ណនា

**ជីវ វស្សសតំ ភគ្គា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនសមីបេ បសេនទិកោសលេន រញ្ញា ការិតេ រាជការាមេ វិហរន្តោ អត្តនោ ខិបិតកំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកស្មិញ្ហិ ទិវសេ សត្ថា រាជការាមេ ចតុបរិសមជ្ឈេ និសីទិត្វា ធម្មំ ទេសេន្តោ ខិបិ។ ភិក្ខូ “ជីវតុ, ភន្តេ ភគវា, ជីវតុ, សុគតោ”តិ ឧច្ចាសទ្ទំ មហាសទ្ទំ អកំសុ, តេន សទ្ទេន ធម្មកថាយ អន្តរាយោ អហោសិ។ អថ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “អបិ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, ខិបិតេ ‘ជីវា’តិ វុត្តោ តប្បច្ចយា ជីវេយ្យ វា មរេយ្យ វា”តិ? “នោ ហេតំ ភន្តេ”តិ។ “ន, ភិក្ខវេ, ខិបិតេ ‘ជីវា’តិ វត្តព្ពោ, យោ វទេយ្យ អាបត្តិ ទុក្កដស្សា”តិ (ចូឡវ. ២៨៨)។ តេន ខោ បន សមយេន មនុស្សា ភិក្ខូនំ ខិបិតេ “ជីវថ, ភន្តេ”តិ វទន្តិ, ភិក្ខូ កុក្កុច្ចាយន្តា នាលបន្តិ។ មនុស្សា ឧជ្ឈាយន្តិ – “កថញ្ហិ នាម សមណា សក្យបុត្តិយា ‘ជីវថ, ភន្តេ’តិ វុច្ចមានា នាលបិស្សន្តី”តិ។ ភគវតោ ឯតមត្ថំ អារោចេសុំ។ គិហី, ភិក្ខវេ, មង្គលិកា, អនុជានាមិ, ភិក្ខវេ, គិហីនំ “ជីវថ, ភន្តេ”តិ វុច្ចមានេន “ចិរំ ជីវា”តិ វត្តុន្តិ។ ភិក្ខូ ភគវន្តំ បុច្ឆឹសុ – “ភន្តេ, ជីវបដិជីវំ នាម កទា ឧប្បន្ន”ន្តិ? សត្ថា “ភិក្ខវេ, ជីវបដិជីវំ នាម បោរាណកាលេ ឧប្បន្ន”ន្តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាសិរដ្ឋេ ឯកស្មិំ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិ។ តស្ស បិតា វោហារំ កត្វា ជីវិកំ កប្បេតិ, សោ សោឡសវស្សុទ្ទេសិកំ ពោធិសត្តំ មណិកភណ្ឌំ ឧក្ខិបាបេត្វា គាមនិគមាទីសុ ចរន្តោ ពារាណសី បត្វា ទោវារិកស្ស ឃរេ ភត្តំ បចាបេត្វា ភុញ្ជិត្វា និវាសដ្ឋានំ អលភន្តោ "អវេលាយ អាគតា អាគន្តុកា កត្ថ វសន្តី"តិ បុច្ឆិ។ អថ នំ មនុស្សា "ពហិនគរេ ឯកា សាលា អត្ថិ, សា បន អមនុស្សបរិគ្គហិតា។ សចេ ឥច្ឆថ, តត្ថ វសថា"តិ អាហំសុ។ ពោធិសត្តោ "ឯថ, តាត, គច្ឆាម, មា យក្ខស្ស ភាយិត្ថ, អហំ តំ ទមេត្វា តុម្ហាកំ បាទេសុ បាតេស្សាមី"តិ បិតរំ គហេត្វា តត្ថ គតោ។ អថស្ស បិតា ផលកេ និបជ្ជិ, សយំ បិតុ បាទេ សម្ពាហន្តោ និសីទិ។ តត្ថ អធិវត្ថោ យក្ខោ ទ្វាទស វស្សានិ វេស្សវណំ ឧបដ្ឋហិត្វា តំ សាលំ លភន្តោ "ឥមំ សាលំ បវិដ្ឋមនុស្សេសុ យោ ខិបិតេ 'ជីវា'តិ វទតិ, យោ ច 'ជីវា'តិ វុត្តេ 'បដិជីវា'តិ វទតិ, តេ ជីវបដិជីវភាណិនោ ឋបេត្វា អវសេសេ ខាទេយ្យាសី"តិ លភិ។ សោ បិដ្ឋិវំសថូណាយ វសតិ។ សោ "ពោធិសត្តស្ស បិតរំ ខិបាបេស្សាមី"តិ អត្តនោ អានុភាវេន សុខុមចុណ្ណំ វិស្សជ្ជេសិ, ចុណ្ណោ អាគន្ត្វា តស្ស នាសបុដេ បាវិសិ។ សោ ផលកេ និបន្នកោវ ខិបិ, ពោធិសត្តោ ន "ជីវា"តិ អាហ។ យក្ខោ តំ ខាទិតុំ ថូណាយ ឱតរតិ។ ពោធិសត្តោ តំ ឱតរន្តំ ទិស្វា "ឥមិនា មេ បិតា ខិបាបិតោ ភវិស្សតិ, អយំ សោ ខិបិតេ 'ជីវា'តិ អវទន្តំ ខាទកយក្ខោ ភវិស្សតី"តិ បិតរំ អារព្ភ បឋមំ គាថមាហ –

៩. "ជីវ វស្សសតំ ភគ្គ, អបរានិ ច វីសតិំ;
មា មំ បិសាចា ខាទន្តុ, ជីវ ត្វំ សរទោសត"ន្តិ។

តត្ថ **ភគ្គា**តិ បិតរំ នាមេនាលបតិ។ **អបរានិ ច វីសតិ**ន្តិ អបរានិ ច វីសតិ វស្សានិ ជីវ។ **មា មំ បិសាចា ខាទន្តុ**តិ មំ បិសាចា មា ខាទន្តុ។ **ជីវ ត្វំ សរទោសត**ន្តិ ត្វំ បន វីសុត្តរំ វស្សសតំ ជីវាតិ។ សរទោសតញ្ហិ គណិយមានំ វស្សសតមេវ ហោតិ, តំ បុរិមេហិ វីសាយ សទ្ធិំ វីសុត្តរំ ឥធ អធិប្បេតំ។

យក្ខោ ពោធិសត្តស្ស វចនំ សុត្វា "ឥមំ តាវ មាណវំ 'ជីវា'តិ វុត្តត្តា ខាទិតុំ ន សក្កា, បិតរំ បនស្ស ខាទិស្សាមី"តិ បិតុ សន្តិកំ អគមាសិ។ សោ តំ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា ចិន្តេសិ – "អយំ សោ 'បដិជីវា'តិ អភណន្តានំ ខាទកយក្ខោ ភវិស្សតិ, បដិជីវំ ករិស្សាមី"តិ។ សោ បុត្តំ អារព្ភ ទុតិយំ គាថមាហ –

១០. "ត្វម្បិ វស្សសតំ ជីវ, អបរានិ ច វីសតិំ;
វិសំ បិសាចា ខាទន្តុ, ជីវ ត្វំ សរទោសត"ន្តិ។

តត្ថ **វិសំ បិសាចា ខាទន្តូ**តិ បិសាចា ហលាហលវិសំ ខាទន្តុ។

យក្ខោ តស្ស វចនំ សុត្វា "ឧភោបិ មេ ន សក្កា ខាទិតុ"ន្តិ បដិនិវត្តិ។ អថ នំ ពោធិសត្តោ បុច្ឆិ – "ភោ យក្ខ, កស្មា ត្វំ ឥមំ សាលំ បវិដ្ឋមនុស្សេ ខាទសី"តិ? "ទ្វាទស វស្សានិ វេស្សវណំ ឧបដ្ឋហិត្វា លទ្ធត្តា"តិ។ "កឹ បន សព្ពេវ ខាទិតុំ លភសី"តិ? "ជីវបដិជីវភាណិនោ ឋបេត្វា អវសេសេ ខាទាមី"តិ។ "យក្ខ, ត្វំ បុព្ពេបិ អកុសលំ កត្វា កក្ខឡោ ផរុសោ បរវិហឹសកោ ហុត្វា និព្ពត្តោ, ឥទានិបិ តាទិសំ កម្មំ កត្វា តមោ តមបរាយណោ ភវិស្សតិ, តស្មា ឥតោ បដ្ឋាយ បាណាតិបាតាទីហិ វិរមស្សូ"តិ តំ យក្ខំ ទមេត្វា និរយភយេន តជ្ជេត្វា បញ្ចសុ សីលេសុ បតិដ្ឋាបេត្វា យក្ខំ បេសនការកំ វិយ អកាសិ។

បុនទិវសេ សញ្ចរន្តា មនុស្សា យក្ខំ ទិស្វា ពោធិសត្តេន ចស្ស ទមិតភាវំ ញត្វា រញ្ញោ អារោចេសុំ – "ទេវ, ឯកោ មាណវោ តំ យក្ខំ ទមេត្វា បេសនការកំ វិយ កត្វា ឋិតោ"តិ។ រាជា ពោធិសត្តំ បក្កោសាបេត្វា សេនាបតិដ្ឋានេ ឋបេសិ, បិតុ ចស្ស មហន្តំ យសំ អទាសិ។ សោ យក្ខំ ពលិបដិគ្គាហកំ កត្វា ពោធិសត្តស្ស ឱវាទេ ឋត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា សគ្គបុរំ បូរេសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា "ជីវបដិជីវំ នាម តស្មិំ កាលេ ឧប្បន្ន"ន្តិ វត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា យក្ខោ អង្គុលិមាលោ អហោសិ, រាជា អានន្ទោ, បិតា កស្សបោ, បុត្តោ បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

ភគ្គជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[១៥៦] ៦. អលីនចិត្តជាតកវណ្ណនា

**អលីនចិត្តំ និស្សាយា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ឱស្សដ្ឋវីរិយំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ ឯកាទសនិបាតេ **សំវរជាតកេ** (ជា. ១.១១.៩៧ អាទយោ) អាវិភវិស្សតិ។ សោ បន ភិក្ខុ សត្ថារា "សច្ចំ កិរ ត្វំ, ភិក្ខុ, វីរិយំ ឱស្សជី"តិ វុត្តេ "សច្ចំ, ភគវា"តិ អាហ។ អថ នំ សត្ថា "ននុ ត្វំ, ភិក្ខុ, បុព្ពេ វីរិយំ អវិស្សជ្ជេត្វា មំសបេសិ

សទិសស្ស ទហរកុមារស្ស ទ្វាទសយោជនិកេ ពារាណសិនគរេ រជ្ជំ គហេត្វា អទាសិ, ឥទានិ កស្មា ឯវរូបេ សាសនេ បព្ពជិត្វា វីរិយំ ឱស្សជសី"តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពារាណសិតោ អវិទូរេ វឌ្ឍកីគាមោ អហោសិ, តត្ថ បញ្ចសតា វឌ្ឍកី វសន្តិ។ តេ នាវាយ ឧបរិសោតំ គន្ត្វា អរញ្ញេ គេហសម្ភារទារូនិ កោដ្ដេត្វា តត្ថេវ ឯកភូមិកទ្វិភូមិកាទិភេទេ គេហសម្ភារេ សជ្ជេត្វា ថម្ភតោ បដ្ឋាយ សព្ពទារូសុ សញ្ញំ កត្វា នទីតីរំ នេត្វា នាវំ អារោបេត្វា អនុសោតេន នគរំ អាគន្ត្វា យេ យាទិសានិ គេហានិ អាកង្ខន្តិ, តេសំ តាទិសានិ កត្វា កហាបណេ គហេត្វា បុន តត្ថេវ គន្ត្វា គេហសម្ភារេ អាហរន្តិ។ ឯវំ តេសំ ជីវិកំ កប្បេន្តានំ ឯកស្មឹ កាលេ ខន្ធាវារំ ពន្ធិត្វា ទារូនិ កោដ្ដេន្តានំ អវិទូរេ ឯកោ ហត្ថី ខទិរខាណុកំ អក្កមិ។ តស្ស សោ ខាណុកោ បាទំ វិជ្ឈិ, ពលវវេទនា វត្តន្តិ, បាទោ ឧទ្ធុមាយិត្វា បុព្ពំ គណ្ហិ។ សោ វេទនាប្បត្តោ តេសំ ទារុកោដ្ដនសទ្ទំ សុត្វា "ឥមេ វឌ្ឍកី និស្សាយ មយ្ហំ សោត្ថិ ភវិស្សតី"តិ មញ្ញមានោ តីហិ បាទេហិ តេសំ សន្តិកំ គន្ត្វា អវិទូរេ និបជ្ជិ, វឌ្ឍកី តំ ឧទ្ធុមាតបាទំ ទិស្វា ឧបសង្កមិត្វា បាទេ ខាណុកំ ទិស្វា តិខិណវាសិយា ខាណុកស្ស សមន្តតោ ឱធឹ ទត្វា រជ្ជុយា ពន្ធិត្វា អាកឌ្ឍន្តា ខាណុំ នីហរិត្វា បុព្ពំ មោចេត្វា ឧណ្ហោទកេន ធោវិត្វា តទនុរូបេហិ ភេសជ្ជេហិ មក្ខេត្វា នចិរស្សេវ វណំ ផាសុកំ ករឹសុ។

ហត្ថី អរោគោ ហុត្វា ចិន្តេសិ – "មយា ឥមេ វឌ្ឍកី និស្សាយ ជីវិតំ លទ្ធំ, ឥទានិ តេសំ មយា ឧបការំ កាតុំ វដ្ដតី"តិ។ សោ តតោ បដ្ឋាយ វឌ្ឍកីហិ សទ្ធឹ រុក្ខេ នីហរតិ, តច្ឆេន្តានំ បរិវត្តេត្វា ទេតិ, វាសិអាទីនិ ឧបសំហរតិ, សោណ្ឌាយ វេឋេត្វា កាឡសុត្តកោដិយំ គណ្ហាតិ។ វឌ្ឍកីបិស្ស ភោជនវេលាយ ឯកេកំ បិណ្ឌំ ទេន្តា បញ្ចបិណ្ឌសតានិ ទេន្តិ។ តស្ស បន ហត្ថិស្ស បុត្តោ សព្ពសេតោ ហត្ថាជានីយបោតកោ អត្ថិ, តេនស្ស ឯតទហោសិ – "អហំ ឯតរហិ មហល្លកោ។ ឥទានិ មយា ឥមេសំ វឌ្ឍកីនំ កម្មករណត្ថាយ បុត្តំ ទត្វា គន្តុំ វដ្ដតី"តិ។ សោ វឌ្ឍកីនំ អនាចិក្ខិត្វាវ អរញ្ញំ បវិសិត្វា បុត្តំ អានេត្វា "អយំ ហត្ថិបោតកោ មម បុត្តោ, តុម្ហេហិ មយ្ហំ ជីវិតំ ទិន្នំ, អហំ វោ វេជ្ជវេតនត្ថាយ ឥមំ ទម្មិ, អយំ តុម្ហាកំ ឥតោ បដ្ឋាយ កម្មានិ ករិស្សតី"តិ វត្វា "ឥតោ បដ្ឋាយ, បុត្តក, យំ មយា កត្តព្ពំ កម្មំ, តំ ត្វំ ករោហី"តិ បុត្តំ ឱវទិត្វា វឌ្ឍកីនំ ទត្វា សយំ អរញ្ញំ បាវិសិ។

តតោ បដ្ឋាយ ហត្ថិបោតកោ វឌ្ឍកីនំ វចនករោ ឱវាទក្ខមោ ហុត្វា សព្ពកិច្ចានិ ករោតិ។ តេបិ តំ បញ្ចហិ បិណ្ឌសតេហិ បោសេន្តិ, សោ កម្មំ កត្វា នទឹ ឱតរិត្វា ន្ហត្វា កីឡិត្វា អាគច្ឆតិ, វឌ្ឍកីទារកាបិ តំ សោណ្ឌាទីសុ គហេត្វា ឧទកេបិ ថលេបិ តេន សទ្ធឹ កីឡន្តិ។ អាជានីយា បន ហត្ថិនោបិ អស្សាបិ បុរិសាបិ ឧទកេ ឧច្ចារំ វា បស្សាវំ វា ន ករោន្តិ, តស្មា សោបិ ឧទកេ ឧច្ចារបស្សាវំ អកត្វា ពហិនទីតីរេយេវ ករោតិ។ អថេកស្មឹ ទិវសេ ឧបរិនទិយា ទេវោ វស្សិ, អថ សុក្ខំ ហត្ថិលណ្ឌំ ឧទកេន នទឹ ឱតរិត្វា គច្ឆន្តំ ពារាណសីនគរតិត្ថេ ឯកស្មឹ គុម្ពេ លគ្គេត្វា អដ្ឋាសិ។ អថ រញ្ញោ ហត្ថិគោបកា "ហត្ថី ន្ហាបេស្សាមា"តិ បញ្ច ហត្ថិសតានិ នយឹសុ។ អាជានីយលណ្ឌស្ស គន្ធំ ឃាយិត្វា ឯកោបិ ហត្ថី នទឹ ឱតរិតុំ ន ឧស្សហិ។ សព្ពេបិ នង្គុដ្ឋំ ឧក្ខិបិត្វា បលាយិតុំ អារភឹសុ, ហត្ថិគោបកា ហត្ថាចរិយានំ អារោចេសុំ។ តេ "ឧទកេ បរិបន្ថេន ភវិតព្ព"ន្តិ ឧទកំ សោធាបេត្វា តស្មឹ គុម្ពេ តំ អាជានីយលណ្ឌំ ទិស្វា "ឥទមេត្ថ ការណ"ន្តិ ញត្វា ចាដឹ អាហរាបេត្វា ឧទកស្ស បូរេត្វា តំ តត្ថ មទ្ទិត្វា ហត្ថីនំ សរីរេ សិញ្ចាបេសុំ, សរីរានិ សុគន្ធានិ អហេសុំ។ តស្មឹ កាលេ តេ នទឹ ឱតរិត្វា ន្ហាយឹសុ។

ហត្ថាចរិយា រញ្ញោ តំ បវត្តឹ អារោចេត្វា "តំ ហត្ថាជានីយំ បរិយេសិត្វា អានេតុំ វដ្ដតិ, ទេវា"តិ អាហំសុ។ រាជា នាវាសង្ឃាដេហិ នទឹ បក្ខន្ទិត្វា ឧទ្ធំគាមីហិ នាវាសង្ឃាដេហិ វឌ្ឍកីនំ វសនដ្ឋានំ សម្បាបុណិ។ ហត្ថិបោតកោ នទិយំ កីឡន្តោ ភេរិសទ្ទំ សុត្វា គន្ត្វា វឌ្ឍកីនំ សន្តិកេ អដ្ឋាសិ។ វឌ្ឍកី រញ្ញោ បច្ចុគ្គមនំ កត្វា "ទេវ, សចេ ទារូហិ អត្ថោ, កឹ ការណា អាគតត្ថ, កឹ បេសេត្វា អាហរាបេតុំ ន វដ្ដតី"តិ អាហំសុ។ "នាហំ, ភណេ, ទារូនំ អត្ថាយ អាគតោ, ឥមស្ស បន ហត្ថិស្ស អត្ថាយ អាគតោម្ហី"តិ។ "គាហាបេត្វា គច្ឆថ, ទេវា"តិ។ ហត្ថិបោតកោ គន្តុំ ន ឥច្ឆិ។ "កឹ ការាបេតិ, ភណេ, ហត្ថី"តិ? "វឌ្ឍកីនំ បោសាវនិកំ អាហរាបេតិ, ទេវា"តិ។ "សាធុ, ភណេ"តិ រាជា ហត្ថិស្ស ចតុន្នំ បាទានំ សោណ្ឌាយ នង្គុដ្ឋស្ស ច សន្តិកេ សតសហស្សសតសហស្ស កហាបណេ ឋបាបេសិ។ ហត្ថី ឯត្តកេនាបិ អគន្ត្វា សព្ពវឌ្ឍកីនំ ទុស្សយុគេសុ វឌ្ឍកីភរិយានំ និវាសនសាដកេសុ ទិន្នេសុ សទ្ធឹកីឡិតានំ ទារកានញ្ច ទារកបរិហារេ កតេ និវត្តិត្វា វឌ្ឍកី ច ឥត្ថិយោ ច ទារកេ ច ឱលោកេត្វា រញ្ញា សទ្ធឹ អគមាសិ។

រាជា តំ អាទាយ នគរំ គន្ត្វា នគរញ្ច ហត្ថិសាលញ្ច អលង្ការាបេត្វា ហត្ថឹ នគរំ បទក្ខិណំ ការេត្វា ហត្ថិសាលំ បវេសេត្វា សព្ពាលង្ការេហិ អលង្ករិត្វា អភិសេកំ ទត្វា ឱបវយ្ហំ កត្វា អត្តនោ សហាយដ្ឋានេ ឋបេត្វា ឧបឌ្ឍរជ្ជំ ហត្ថិស្ស ទត្វា អត្តនា សមានបរិហារំ អកាសិ។ ហត្ថិស្ស អាគតកាលតោ បដ្ឋាយ រញ្ញោ សកលជម្ពុទីបេ រជ្ជំ ហត្ថគតមេវ អហោសិ។ ឯវំ កាលេ គច្ឆន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស រញ្ញោ អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហិ បដិសន្ធឹ គណ្ហិ។ តស្សា គព្ភបរិបាកកាលេ រាជា កាលមកាសិ។ ហត្ថី បន សចេ រញ្ញោ កាលកតភាវំ ជានេយ្យ, តត្ថេវស្ស ហទយំ

ផលេយ្យ, តស្មា ហត្ថី រញ្ញោ កាលកតភាវំ អជានាបេត្វាវ ឧបដ្ឋហឹសុ។ រញ្ញោ បន កាលកតភាវំ សុត្វា “តុច្ឆំ កិរ រជ្ជ”ន្តិ អនន្តរសាមន្តកោសលរាជា មហតិយា សេនាយ អាគន្ត្វា នគរំ បរិវារេសិ។ នគរវាសិនោ ទ្វារានិ បិទហិត្វា កោសលរញ្ញោ សាសនំ បហិណឹសុ – “អម្ហាកំ រញ្ញោ អគ្គមហេសី បរិបុណ្ណគព្ភា ‘ឥតោ កិរ សត្តមេ ទិវសេ បុត្តំ វិជាយិស្សតី’តិ អង្គវិជ្ជាបាឋកា អាហំសុ។ សចេ សា បុត្តំ វិជាយិស្សតិ, មយំ សត្តមេ ទិវសេ យុទ្ធំ ទស្សាម, ន រជ្ជំ, ឯត្តកំ កាលំ អាគមេថា”តិ។ រាជា “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិ។

ទេវី សត្តមេ ទិវសេ បុត្តំ វិជាយិ។ តស្ស នាមគ្គហណទិវសេ បន មហាជនស្ស អលីនចិត្តំ បគ្គណ្ហន្តោ ជាតោតិ “អលីនចិត្តកុមារោ”ត្វេវស្ស នាមំ អកំសុ។ ជាតទិវសតោយេវ បនស្ស បដ្ឋាយ នាគរា កោសលរញ្ញា សទ្ធឹ យុជ្ឈឹសុ។ និន្នាយកត្តា សង្គាមស្ស មហន្តម្បិ ពលំ យុជ្ឈមានំ ថោកំ ថោកំ ឱសក្កតិ។ អមច្ចា ទេវិយា តមត្ថំ អារោចេត្វា “មយំ ឯវំ ឱសក្កមានេ ពលេ បរាជយភាវស្ស ភាយាម, អម្ហាកំ បន រញ្ញោ កាលកតភាវំ, បុត្តស្ស ជាតភាវំ, កោសលរញ្ញោ អាគន្ត្វា យុជ្ឈនភាវញ្ច រញ្ញោ សហាយកោ មង្គលហត្ថី ន ជានាតិ, ជានាបេម ន”ន្តិ បុច្ឆឹសុ។ សា “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា បុត្តំ អលង្ករិត្វា ទុកូលចុម្ពដកេ និបជ្ជាបេត្វា បាសាទា ឱរុយ្ហ អមច្ចគណបរិវុតា ហត្ថិសាលំ គន្ត្វា ពោធិសត្តំ ហត្ថិស្ស បាទមូលេ និបជ្ជាបេត្វា “សាមិ, សហាយោ តេ កាលកតោ, មយំ តុយ្ហំ ហទយផាលនភយេន នារោចយិម្ហ, អយំ តេ សហាយស្ស បុត្តោ, កោសលរាជា អាគន្ត្វា នគរំ បរិវារេត្វា តវ បុត្តេន សទ្ធឹ យុជ្ឈតិ, ពលំ ឱសក្កតិ, តវ បុត្តំ ត្វញ្ញេវ វា មារេហិ, រជ្ជំ វាស្ស គណ្ហិត្វា ទេហី”តិ អាហ។

តស្មឹ កាលេ ហត្ថី ពោធិសត្តំ សោណ្ឌាយ បរាមសិត្វា ឧក្ខិបិត្វា កុម្ភេ ឋបេត្វា រោទិត្វា ពោធិសត្តំ ឱតារេត្វា ទេវិយា ហត្ថេ និបជ្ជាបេត្វា “កោសលរាជំ គណ្ហិស្សាមី”តិ ហត្ថិសាលតោ និក្ខមិ។ អថស្ស អមច្ចា វម្មំ បដិមុញ្ចិត្វា អលង្ករិត្វា នគរទ្វារំ អវាបុរិត្វា តំ បរិវារេត្វា និក្ខមឹសុ។ ហត្ថី នគរា និក្ខមិត្វា កោញ្ចនាទំ កត្វា មហាជនំ សន្តាសេត្វា បលាបេត្វា ពលកោដ្ឋកំ ភិន្ទិត្វា កោសលរាជានំ ចូឡាយ គហេត្វា អានេត្វា ពោធិសត្តស្ស បាទមូលេ និបជ្ជាបេត្វា មារណត្ថាយស្ស ឧដ្ឋិតេ វារេត្វា “ឥតោ បដ្ឋាយ អប្បមត្តោ ហោហិ, ‘កុមារោ ទហរោ’តិ សញ្ញំ មា ករី”តិ ឱវទិត្វា ឧយ្យោជេសិ។ តតោ បដ្ឋាយ សកលជម្ពុទីបេ រជ្ជំ ពោធិសត្តស្ស ហត្ថគតមេវ ជាតំ, អញ្ញោ បដិសត្តុ នាម ឧដ្ឋហិតុំ សមត្ថោ នាហោសិ។ ពោធិសត្តោ សត្តវស្សិកកាលេ អភិសេកំ កត្វា អលីនចិត្តរាជា នាម ហុត្វា ធម្មេន រជ្ជំ ការេត្វា ជីវិតបរិយោសានេ សគ្គបុរំ បូរេសិ។

សត្ថា ឥមំ អតីតំ អាហរិត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមំ គាថាទ្វយមាហ –

**១១**. “អលីនចិត្តំ និស្សាយ, បហដ្ឋា មហតី ចមូ;
កោសលំ សេនាសន្តុដ្ឋំ, ជីវគ្គាហំ អគាហយិ។

**១២**. “ឯវំ និស្សយសម្បន្នោ, ភិក្ខុ អារទ្ធវីរិយោ;
ភាវយំ កុសលំ ធម្មំ, យោគក្ខេមស្ស បត្តិយា;
បាបុណេ អនុបុព្ពេន, សព្ពសំយោជនក្ខយ”ន្តិ។

តត្ថ **អលីនចិត្តំ និស្សាយា**តិ អលីនចិត្តំ រាជកុមារំ និស្សាយ។ **បហដ្ឋា មហតី ចមូ**តិ “បវេណិរជ្ជំ នោ ទិដ្ឋ”ន្តិ ហដ្ឋតុដ្ឋា ហុត្វា មហតី សេនា។ **កោសលំ សេនាសន្តុដ្ឋ**ន្តិ កោសលរាជានំ សេន រជ្ជេន អសន្តុដ្ឋំ បររជ្ជលោភេន អាគតំ។ **ជីវគ្គាហំ អគាហយី**តិ អមារេត្វាវ សា ចមូ តំ រាជានំ ហត្ថិនា ជីវគ្គាហំ គណ្ហាបេសិ។ **ឯវំ និស្សយសម្បន្នោ**តិ យថា សា ចមូ, ឯវំ អញ្ញោបិ កុលបុត្តោ និស្សយសម្បន្នោ កល្យាណមិត្តំ ពុទ្ធំ វា ពុទ្ធសាវកំ វា និស្សយំ លភិត្វា។ **ភិក្ខូ**តិ បរិសុទ្ធាធិវចនមេតំ។ **អារទ្ធវីរិយោ**តិ បគ្គហិតវីរិយោ ចតុទោសាបគតេន វីរិយេន សមន្នាគតោ។ **ភាវយំ កុសលំ ធម្ម**ន្តិ កុសលំ និរវជ្ជំ សត្តតឹសពោធិបក្ខិយសង្ខាតំ ធម្មំ ភាវេន្តោ។ **យោគក្ខេមស្ស បត្តិយា**តិ ចតូហិ យោគេហិ ខេមស្ស និព្ពានស្ស បាបុណនត្ថាយ តំ ធម្មំ ភាវេន្តោ។ **បាបុណេ អនុបុព្ពេន, សព្ពសំយោជនក្ខយ**ន្តិ ឯវំ វិបស្សនតោ បដ្ឋាយ ឥមំ កុសលំ ធម្មំ ភាវេន្តោ សោ កល្យាណមិត្តូបនិស្សយសម្បន្នោ ភិក្ខុ អនុបុព្ពេន វិបស្សនាញាណានិ ច ហេដ្ឋិមមគ្គផលានិ ច បាបុណន្តោ បរិយោសានេ ទសន្នម្បិ សំយោជនានំ ខយន្តេ ឧប្បន្នត្តា សព្ពសំយោជនក្ខយសង្ខាតំ អរហត្តំ បាបុណាតិ។ យស្មា វា និព្ពានំ អាគម្ម សព្ពសំយោជនានិ ខីយន្តិ, តស្មា តម្បិ សព្ពសំយោជនក្ខយមេវ, ឯវំ អនុបុព្ពេន និព្ពានសង្ខាតំ សព្ពសំយោជនក្ខយំ បាបុណាតីតិ អត្ថោ។

ឥតិ ភគវា អមតមហានិព្ពានេន ធម្មទេសនាយ កូដំ គហេត្វា ឧត្តរិបិ សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឱស្សដ្ឋវីរិយោ ភិក្ខុ អរហត្តេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា មាតា មហាមាយា, បិតា

សុទ្ធោទនមហារាជា អហោសិ, រជ្ជំ គហេត្វា ទិន្នហត្ថី អយំ ឱស្សដ្ឋវិរិយោ ភិក្ខុ, ហត្ថិស្ស បិតា សារិបុត្តោ, សាមន្តកោសលរាជា មោគ្គល្លានោ, អលីនចិត្តកុមារោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អលីនចិត្តជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[១៥៧] ៧. គុណជាតកវណ្ណនា

**យេន កាមំ បណាមេតី**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អានន្ទត្ថេរស្ស សាដកសហស្សលាភំ អារព្ភ កថេសិ។ ថេរស្ស កោសលរញ្ញោ អន្តេបុរេ ធម្មវាចនវត្ថុ ហេដ្ឋា **មហាសារជាតកេ** (ជា. ១.១.៩២) អាគតមេវ។ ឥតិ ថេរេ រញ្ញោ អន្តេបុរេ ធម្មំ វាចេន្តេ រញ្ញោ សហស្សគ្ឃនិកានំ សាដកានំ សហស្សំ អាហរិយិត្ថ។ រាជា តតោ បញ្ច សាដកសតានិ បញ្ចន្នំ ទេវីសតានំ អទាសិ។ តា សព្ពាបិ តេ សាដកេ ឋបេត្វា បុនទិវសេ អានន្ទត្ថេរស្ស ទត្វា សយំ បុរាណសាដកេយេវ បារុបិត្វា រញ្ញោ បាតរាសដ្ឋានំ អគមំសុ។

រាជា “មយា តុម្ហាកំ សហស្សគ្ឃនិកា សាដកា ទាបិតា, កស្មា តុម្ហេ តេ អបារុបិត្វាវ អាគតា”តិ បុច្ឆិ។ “ទេវ, អម្ហេហិ តេ អានន្ទត្ថេរស្ស ទិន្នា”តិ។ “អានន្ទត្ថេរេន សព្ពេ គហិតា”តិ? “អាម, ទេវា”តិ។ “សម្មាសម្ពុទ្ធេន តិចីវរំ អនុញ្ញាតំ, អានន្ទត្ថេរោ ទុស្សវណិជ្ជំ មញ្ញេ ករិស្សតិ, អតិពហូ តេន សាដកា គហិតា”តិ ថេរស្ស កុជ្ឈិត្វា ភុត្តបាតរាសោ វិហារំ គន្ត្វា ថេរស្ស បរិវេណំ បវិសិត្វា ថេរំ វន្ទិត្វា និសិន្នោ បុច្ឆិ – “អបិ, ភន្តេ, អម្ហាកំ ឃរេ ឥត្ថិយោ តុម្ហាកំ សន្តិកេ ធម្មំ ឧគ្គណ្ហន្តិ វា សុណន្តិ វា”តិ? “អាម, មហារាជ, គហេតព្ពយុត្តកំ គណ្ហន្តិ, សោតព្ពយុត្តកំ សុណន្តី”តិ។ “កឹ តា សុណន្តិយេវ, ឧទាហុ តុម្ហាកំ និវាសនំ វា បារុបនំ វា ទទន្តី”តិ? “តា អជ្ជ, មហារាជ, សហស្សគ្ឃនិកានិ បញ្ច សាដកសតានិ អទំសូ”តិ។ “តុម្ហេហិ គហិតានិ តានិ, ភន្តេ”តិ? “អាម, មហារាជា”តិ។ “ននុ, ភន្តេ, សត្ថារា តិចីវរមេវ អនុញ្ញាត”ន្តិ? “អាម, មហារាជ, ភគវតា ឯកស្ស ភិក្ខុនោ តិចីវរមេវ បរិភោគសីសេន អនុញ្ញាតំ, បដិគ្គហណំ បន អវារិតំ, តស្មា មយាបិ អញ្ញេសំ ជិណ្ណចីវរិកានំ ទាតុំ តេ សាដកា បដិគ្គហិតា”តិ។ “តេ បន ភិក្ខូ តុម្ហាកំ សន្តិកា សាដកេ លភិត្វា បោរាណចីវរានិ កឹ ករិស្សន្តី”តិ? “បោរាណសង្ឃាដឹ ឧត្តរាសង្គំ ករិស្សន្តី”តិ? “បោរាណឧត្តរាសង្គំ កឹ ករិស្សន្តី”តិ? “អន្តរវាសកំ ករិស្សន្តី”តិ។ “បោរាណអន្តរវាសកំ កឹ ករិស្សន្តី”តិ? “បច្ចត្ថរណំ ករិស្សន្តី”តិ។ “បោរាណបច្ចត្ថរណំ កឹ ករិស្សន្តី”តិ? “ភុម្មត្ថរណំ ករិស្សន្តី”តិ។ “បោរាណភុម្មត្ថរណំ កឹ ករិស្សន្តី”តិ? “បាទបុញ្ឆនំ ករិស្សន្តី”តិ។ “បោរាណបាទបុញ្ឆនំ កឹ ករិស្សន្តី”តិ? “មហារាជ, សទ្ធាទេយ្យំ នាម វិនិបាតេតុំ ន លព្ភតិ, តស្មា បោរាណបាទបុញ្ឆនំ វាសិយា កោដ្ដេត្វា មត្តិកាយ មទ្ទិត្វា សេនាសនេសុ មត្តិកាលេបនំ ករិស្សន្តី”តិ។ “ភន្តេ, តុម្ហាកំ ទិន្នំ យាវ បាទបុញ្ឆនាបិ នស្សិតុំ ន លព្ភតី”តិ? “អាម, មហារាជ, អម្ហាកំ ទិន្នំ នស្សិតុំ ន លព្ភតិ, បរិភោគមេវ ហោតី”តិ។

រាជា តុដ្ឋោ សោមនស្សប្បត្តោ ហុត្វា ឥតរានិបិ គេហេ ឋបិតានិ បញ្ច សាដកសតានិ អាហរាបេត្វា ថេរស្ស ទត្វា អនុមោទនំ សុត្វា ថេរំ វន្ទិត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។ ថេរោ បឋមលទ្ធានិ បញ្ច សាដកសតានិ ជិណ្ណចីវរិកានំ ភិក្ខូនំ អទាសិ។ ថេរស្ស បន បញ្ចមត្តានិ សទ្ធិវិហារិកសតានិ , តេសុ ឯកោ ទហរភិក្ខុ ថេរស្ស ពហូបការោ បរិវេណំ សម្មជ្ជតិ, បានីយបរិភោជនីយំ ឧបដ្ឋបេតិ, ទន្តកដ្ឋំ មុខោទកំ ន្ហានោទកំ ទេតិ, វច្ចកុដិជន្តាឃរសេនាសនានិ បដិជគ្គតិ, ហត្ថបរិកម្មបាទបរិកម្មបិដ្ឋិបរិកម្មាទីនិ ករោតិ។ ថេរោ បច្ឆា លទ្ធានិ បញ្ច សាដកសតានិ “អយំ មេ ពហូបការោ”តិ យុត្តវសេន សព្ពានិ តស្សេវ អទាសិ។ សោបិ សព្ពេ តេ សាដកេ ភាជេត្វា អត្តនោ សមានុបជ្ឈាយានំ អទាសិ។

ឯវំ សព្ពេបិ តេ លទ្ធសាដកា ភិក្ខូ សាដកេ ឆិន្ទិត្វា រជិត្វា កណិការបុប្ផវណ្ណានិ កាសាយានិ និវាសេត្វា ច បារុបិត្វា ច សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិត្វា ឯវមាហំសុ – “ភន្តេ, សោតាបន្នស្ស អរិយសាវកស្ស មុខោលោកនទានំ នាម អត្ថី”តិ។ “ន, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកានំ មុខោលោកនទានំ នាម អត្ថី”តិ។ “ភន្តេ, អម្ហាកំ ឧបជ្ឈាយេន ធម្មភណ្ឌាគារិកត្ថេរេន សហស្សគ្ឃនិកានំ សាដកានំ បញ្ច សតានិ ឯកស្សេវ ទហរភិក្ខុនោ ទិន្នានិ, សោ បន អត្តនា លទ្ធេ ភាជេត្វា អម្ហាកំ អទាសី”តិ។ “ន, ភិក្ខវេ, អានន្ទោ មុខោលោកនភិក្ខំ ទេតិ , សោ បនស្ស ភិក្ខុ ពហូបការោ, តស្មា អត្តនោ ឧបការស្ស ឧបការវសេន គុណវសេន យុត្តវសេន ‘ឧបការស្ស នាម បច្ចុបការោ កាតុំ វដ្តតី’តិ កតញ្ញុកតវេទិភាវេន អទាសិ។ បោរាណកបណ្ឌិតាបិ ហិ អត្តនោ ឧបការានញ្ញេវ បច្ចុបការំ ករិំសូ”តិ វត្វា តេហិ យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សីហោ ហុត្វា បព្ពតគុហាយំ វសតិ។ សោ ឯកទិវសំ គុហាយ និក្ខមិត្វា បព្ពតបាទំ ឱលោកេសិ, តំ បន បព្ពតបាទំ បរិក្ខិបិត្វា មហាសរោ អហោសិ។ តស្ស ឯកស្មឹ ឧន្នតដ្ឋានេ ឧបរិថទ្ធកទ្ទមបិដ្ឋេ មុទូនិ ហរិតតិណានិ ជាយឹសុ។ សសកា ចេវ ហរិណាទយោ ច សល្លហុកមិគា កទ្ទមមត្ថកេ វិចរន្តា តានិ ខាទន្តិ។ តំ ទិវសម្បិ ឯកោ មិគោ តានិ ខាទន្តោ វិចរតិ។ សីហោ “តំ មិគំ

គណ្ហិស្សាមី”តិ បព្ពតមត្ថកា ឧប្បតិត្វា សីហវេគេន បក្ខន្ទិ, មិគោ មរណភយតជ្ជិតោ វិរវន្តោ បលាយិ។ សីហោ វេគំ សន្ធារេតុំ អសក្កោន្តោ កលលបិដ្ឋេ និបតិត្វា ឱសីទិត្វា ឧគ្គន្តុំ អសក្កោន្តោ ចត្តារោ បាទា ថម្ភា វិយ ឱសីទិត្វា សត្តាហំ និរាហារោ អដ្ឋាសិ។

អថ នំ ឯកោ សិង្គាលោ គោចរប្បសុតោ តំ ទិស្វា ភយេន បលាយិ។ សីហោ តំ បក្កោសិត្វា “ភោ សិង្គាល, មា បលាយិ, អហំ កលលេ លគ្គោ, ជីវិតំ មេ ទេហី”តិ អាហ។ សិង្គាលោ តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា “អហំ តំ ឧទ្ធរេយ្យំ, ឧទ្ធដោ បន មំ ខាទេយ្យាសីតិ ភាយាមី”តិ អាហ។ “មា ភាយិ, នាហំ តំ ខាទិស្សាមិ, មហន្តំ បន តេ គុណំ ករិស្សាមិ, ឯកេនុបាយេន មំ ឧទ្ធរាហី”តិ។ សិង្គាលោ តស្ស បដិញ្ញំ គហេត្វា ចតុន្នំ បាទានំ សមន្តា កលលេ អបនេត្វា ចតុន្នម្បិ បាទានំ ចតស្សោ មាតិកា ខណិត្វា ឧទកាភិមុខំ អកាសិ, ឧទកំ បវិសិត្វា កលលំ មុទុំ អកាសិ។ តស្មិំ ខណេ សិង្គាលោ សីហស្ស ឧទរន្តរំ អត្តនោ សីសំ បវេសេត្វា “វាយាមំ ករោហិ, សាមី”តិ ឧច្ចាសទ្ទំ ករោន្តោ សីសេន ឧទរំ បហរិ។ សីហោ វេគំ ជនេត្វា កលលា ឧគ្គន្ត្វា បក្ខន្ទិត្វា ថលេ អដ្ឋាសិ។ សោ មុហុត្តំ វិស្សមិត្វា សរំ ឱរុយ្ហ កទ្ទមំ ធោវិត្វា ន្ហាយិត្វា ទរថំ បដិប្បស្សម្ភេត្វា ឯកំ មហឹសំ វធិត្វា ទាឋាហិ ឱវិជ្ឈិត្វា មំសំ ឧព្ពត្តេត្វា “ខាទ, សម្ម”តិ សិង្គាលស្ស បុរតោ ឋបេត្វា តេន ខាទិតេ បច្ឆា អត្តនា ខាទិ។ បុន សិង្គាលោ ឯកំ មំសបេសិំ ឌំសិត្វា គណ្ហិ។ “ឥទំ កិមត្ថាយ, សម្មា”តិ ច វុត្តេ “តុម្ហាកំ ទាសី អត្ថិ, តស្សា ភាគោ ភវិស្សតី”តិ អាហ។ សីហោ “គណ្ហាហី”តិ វត្វា សយម្បិ សីហិយា អត្ថាយ មំសំ គណ្ហិត្វា “ឯហិ, សម្ម, អម្ហាកំ បព្ពតមុទ្ធនិ ឋត្វា សខិយា វសនដ្ឋានំ គមិស្សាមា”តិ វត្វា តត្ថ គន្ត្វា មំសំ ខាទាបេត្វា សិង្គាលញ្ច សិង្គាលិញ្ច អស្សាសេត្វា “ឥតោ បដ្ឋាយ ឥទានិ អហំ តុម្ហេ បដិជគ្គិស្សាមី”តិ អត្តនោ វសនដ្ឋានំ នេត្វា គុហាយ ទ្វារេ អញ្ញិស្សា គុហាយ វសាបេសិ។ តេ តតោ បដ្ឋាយ គោចរាយ គច្ឆន្តា សីហិញ្ច សិង្គាលិញ្ច ឋបេត្វា សិង្គាលេន សទ្ធិំ គន្ត្វា នានាមិគេ វធិត្វា ឧភោបិ តត្ថេវ មំសំ ខាទិត្វា ឥតរាសម្បិ ទ្វិន្នំ អាហរិត្វា ទេន្តិ។

ឯវំ កាលេ គច្ឆន្តេ សីហី ទ្វេ បុត្តេ វិជាយិ, សិង្គាលីបិ ទ្វេ បុត្តេ វិជាយិ។ តេ សព្ពេបិ សមគ្គវាសំ វសឹសុ។ អថេកទិវសំ សីហិយា ឯតទហោសិ – “អយំ សីហោ សិង្គាលញ្ច សិង្គាលិញ្ច សិង្គាលបោតកេ ច អតិវិយ បិយាយតិ, នូនមស្ស សិង្គាលិយា សទ្ធិំ សន្ថវោ អត្ថិ, តស្មា ឯវំ សិនេហំ ករោតិ, យំនូនាហំ ឥមំ បីឡេត្វា តជ្ជេត្វា ឥតោ បលាបេយ្យ”ន្តិ ។ សា សីហស្ស សិង្គាលំ គហេត្វា គោចរាយ គតកាលេ សិង្គាលឹ បីឡេសិ តជ្ជេសិ “កឹការណា ឥមស្មិំ ឋានេ វសតិ , ន បលាយសី”តិ? បុត្តាបិស្សា សិង្គាលិបុត្តេ តថេវ តជ្ជយឹសុ។ សិង្គាលី តមត្ថំ សិង្គាលស្ស កថេត្វា “សីហស្ស វចនេន ឯតាយ ឯវំ កតភាវម្បិ ន ជានាម, ចិរំ វសិម្ហា, នាសាបេយ្យាបិ នោ, អម្ហាកំ វសនដ្ឋានមេវ គច្ឆាមា”តិ អាហ។ សិង្គាលោ តស្សា វចនំ សុត្វា សីហំ ឧបសង្កមិត្វា អាហ – “សាមិ, ចិរំ អម្ហេហិ តុម្ហាកំ សន្តិកេ និវុត្ថំ, អតិចិរំ វសន្តា នាម អប្បិយា ហោន្តិ, អម្ហាកំ គោចរាយ បក្កន្តកាលេ សីហី សិង្គាលឹ វិហេឋេតិ ‘ឥមស្មិំ ឋានេ កស្មា វសថ, បលាយថា’តិ តជ្ជេតិ, សីហបោតកាបិ សិង្គាលបោតកេ តជ្ជេន្តិ។ យោ នាម យស្ស អត្តនោ សន្តិកេ វាសំ ន រោចេតិ, តេន សោ ‘យាហី’តិ នីហរិតព្ពោវ, វិហេឋនំ នាម កិមត្ថិយ”ន្តិ វត្វា បឋមំ គាថមាហ –

១៣. “យេន កាមំ បណាមេតិ, ធម្មោ ពលវតំ មិគី;
ឧន្នទន្តី វិជានាហិ, ជាតំ សរណតោ ភយ”ន្តិ។

តត្ថ **យេន កាមំ បណាមេតិ, ធម្មោ ពលវត**ន្តិ ពលវា នាម ឥស្សរោ អត្តនោ សេវកំ យេន ទិសាភាគេន ឥច្ឆតិ, តេន ទិសាភាគេន សោ បណាមេតិ នីហរតិ។ ឯស ធម្មោ ពលវតំ អយំ ឥស្សរានំ សភាវោ បវេណិធម្មោវ, តស្មា សចេ អម្ហាកំ វាសំ ន រោចេថ, ឧជុកមេវ នោ នីហរថ , វិហេឋនេន កោ អត្ថោតិ ទីបេន្តោ ឯវមាហ។ **មិគី**តិ សីហំ អាលបតិ។ សោ ហិ មិគរាជតាយ មិគា អស្ស អត្ថីតិ មិគី។ **ឧន្នទន្តី**តិបិ តមេវ អាលបតិ។ សោ ហិ ឧន្នតានំ ទន្តានំ អត្ថិតាយ ឧន្នតា ទន្តា អស្ស អត្ថីតិ ឧន្នទន្តី។ “ឧន្នតទន្តី”តិបិ បាឋោយេវ។ **វិជានាហី**តិ “ឯស ឥស្សរានំ ធម្មោ”តិ ឯវំ ជានាហិ។ **ជាតំ សរណតោ ភយ**ន្តិ អម្ហាកំ តុម្ហេ បតិដ្ឋានដ្ឋេន សរណំ, តុម្ហាកញ្ញេវ សន្តិកា ភយំ ជាតំ, តស្មា អត្តនោ វសនដ្ឋានមេវ គមិស្សាមាតិ ទីបេតិ។

អបរោ នយោ – តវ **មិគី សីហី ឧន្នទន្តី**មម បុត្តទារំ តជ្ជេន្តី **យេន កាមំ បណាមេតិ,** យេន យេនាការេន ឥច្ឆតិ, តេន បណាមេតិ បវត្តេតិ, វិហេឋេតិបិ បលាបេតិបិ, ឯវំ ត្វំ វិជានាហិ, តត្ថ កឹ សក្កា អម្ហេហិ កាតុំ។ **ធម្មោ ពលវតំ** ឯស ពលវន្តានំ សភាវោ, ឥទានិ មយំ គមិស្សាម។ កស្មា? **ជាតំ សរណតោ ភយ**ន្តិ។

តស្ស វចនំ សុត្វា សីហោ សីហឹ អាហ – “ភទ្ទេ, អសុកស្មិំ នាម កាលេ មម គោចរត្ថាយ គន្ត្វា សត្តមេ ទិវសេ ឥមិនា សិង្គាលេន ឥមាយ ច សិង្គាលិយា សទ្ធិំ អាគតភាវំ សរសី”តិ។ “អាម, សរាមី”តិ។ “ជានាសិ បន មយ្ហំ សត្តាហំ អនាគមនស្ស ការណ”ន្តិ? “ន ជានាមិ, សាមី”តិ។ “ភទ្ទេ, អហំ ‘ឯកំ មិគំ គណ្ហិស្សាមី’តិ វិរជ្ឈិត្វា

កលលេ លគ្គោ, តតោ និក្ខមិតុំ អសក្កោន្តោ សត្តាហំ និរាហារោ អដ្ឋាសិ, ស្វាហំ ឥមំ សិង្គាលំ និស្សាយ ជីវិតំ លភិំ, អយំ មេ ជីវិតទាយកោ សហាយោ។ មិត្តធម្មេ ឋាតុំ សមត្ថោ ហិ មិត្តោ ទុព្ពលោ នាម នត្ថិ, ឥតោ បដ្ឋាយ មយ្ហំ សហាយស្ស ច សហាយិកាយ ច បុត្តកានញ្ច ឯវរូបំ អវមានំ មា អកាសី”តិ វត្វា សីហោ ទុតិយំ គាថមាហ –

១៤. “អបិ ចេបិ ទុព្ពលោ មិត្តោ, មិត្តធម្មេសុ តិដ្ឋតិ;
សោ ញាតកោ ច ពន្ធុ ច, សោ មិត្តោ សោ ច មេ សខា;
ទាឋិនិ មាតិមញ្ញិត្ថោ, សិង្គាលោ មម បាណទោ”តិ។

តត្ថ **អបិ ចេបី**តិ ឯកោ **អបិ**សទ្ទោ អនុគ្គហត្ថោ, ឯកោ សម្ភាវនត្ថោ។ តត្រាយំ យោជនា – **ទុព្ពលោបិ ចេ មិត្តោ មិត្តធម្មេសុ អបិ តិដ្ឋតិ**, សចេ ឋាតុំ សក្កោតិ, **សោ ញាតកោ ច ពន្ធុ ច, សោ** មេត្តចិត្តតាយ **មិត្តោ, សោ ច មេ** សហាយដ្ឋេន **សខា។ ទាឋិនិ មាតិមញ្ញិត្ថោ**តិ, ភទ្ទេ, ទាឋាសម្បន្នេ សីហិ មា មយ្ហំ សហាយំ វា សហាយិំ វា អតិមញ្ញិ, អយញ្ហិ **សិង្គាលោ មម បាណទោ**តិ។

សា តស្ស វចនំ សុត្វា សិង្គាលិំ ខមាបេត្វា តតោ បដ្ឋាយ សបុត្តាយ តាយ សទ្ធិំ សមគ្គវាសំ វសិ។ សីហបោតកាបិ សិង្គាលបោតកេហិ សទ្ធិំ កីឡមានា សម្មោទមានា មាតាបិតូនំ អតិក្កន្តកាលេបិ មិត្តភាវំ អភិន្ទិត្វា សម្មោទមានា វសឹសុ។ តេសំ កិរ សត្តកុលបរិវដ្ដេ អភិជ្ជមានា មេត្តិ អគមាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – សច្ចបរិយោសានេ កេចិ សោតាបន្នា, កេចិ សកទាគាមិនោ, កេចិ អនាគាមិនោ, កេចិ អរហន្តោ អហេសុំ។ “តទា សិង្គាលោ អានន្ទោ អហោសិ, សីហោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

គុណជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[១៥៨] ៨. សុហនុជាតកវណ្ណនា

**នយិទំ វិសមសីលេនា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ទ្វេ ចណ្ឌភិក្ខូ អារព្ភ កថេសិ។ តស្មិញ្ហិ សមយេ ជេតវនេបិ ឯកោ ភិក្ខុ ចណ្ឌោ អហោសិ ផរុសោ សាហសិកោ ជនបទេបិ។ អថេកទិវសំ ជានបទោ ភិក្ខុ កេនចិទេវ ករណីយេន ជេតវនំ អគមាសិ, សាមណេរា ចេវ ទហរភិក្ខូ ច តស្ស ចណ្ឌភាវំ ជានន្តិ។ “តេសំ ទ្វិន្នំ ចណ្ឌានំ កលហំ បស្សិស្សាមា”តិ កុតូហលេន តំ ភិក្ខុំ ជេតវនវាសិកស្ស បរិវេណំ បហិណឹសុ។ តេ ឧភោបិ ចណ្ឌា អញ្ញមញ្ញំ ទិស្វាវ បិយសំវាសំ សំសន្ទឹសុ សមឹសុ, ហត្ថបាទបិដ្ឋិសម្ពាហនាទីនិ អកំសុ។ ធម្មសភាយំ ភិក្ខូ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, ចណ្ឌា ភិក្ខូ អញ្ញេសំ ឧបរិ ចណ្ឌា ផរុសា សាហសិកា, អញ្ញមញ្ញំ បន ឧភោបិ សមគ្គា សម្មោទមានា បិយសំវាសា ជាតា”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបេតេ អញ្ញេសំ ចណ្ឌា ផរុសា សាហសិកា, អញ្ញមញ្ញំ បន សមគ្គា សម្មោទមានា បិយសំវាសា ច អហេសុ”ន្តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស សព្ពត្ថសាធកោ អត្ថធម្មានុសាសកោ អមច្ចោ អហោសិ។ សោ បន រាជា ថោកំ ធនលោភបកតិកោ, តស្ស មហាសោណោ នាម កូដអស្សោ អត្ថិ។ អថ ឧត្តរាបថកា អស្សវាណិជា បញ្ច អស្សសតានិ អានេសុំ, អស្សានំ អាគតភាវំ រញ្ញោ អារោចេសុំ។ តតោ បុព្ពេ បន ពោធិសត្តោ អស្សេ អគ្ឃាបេត្វា មូលំ អបរិហាបេត្វា ទាបេសិ។ រាជា តំ បរិហាយមានោ អញ្ញំ អមច្ចំ បក្កោសាបេត្វា “តាត, អស្សេ អគ្ឃាបេហិ, អគ្ឃាបេន្តោ ច បឋមំ មហាសោណំ យថា តេសំ អស្សានំ អន្តរំ បវិសតិ, តថា វិស្សជ្ជេត្វា អស្សេ ឌំសាបេត្វា វណិតេ ការាបេត្វា ទុព្ពលកាលេ មូលំ ហាបេត្វា អស្សេ អគ្ឃាបេយ្យាសី”តិ អាហ។ សោ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា តថា អកាសិ។

អស្សវាណិជា អនត្តមនា ហុត្វា តេន កតកិរិយំ ពោធិសត្តស្ស អារោចេសុំ។ ពោធិសត្តោ “កឹ បន តុម្ហាកំ នគរេ កូដអស្សោ នត្ថី”តិ បុច្ឆិ។ “អត្ថិ សាមិ, សុហនុ នាម កូដអស្សោ ចណ្ឌោ ផរុសោ”តិ។ “តេន ហិ បុន អាគច្ឆន្តា តំ អស្សំ អានេយ្យាថា”តិ។ តេ “សាធូ”តិ បដិស្សុណិត្វា បុន អាគច្ឆន្តា តំ កូដស្សំ គាហាបេត្វា អាគច្ឆឹសុ។ រាជា “អស្សវាណិជា អាគតា”តិ សុត្វា សីហបញ្ជរំ ឧគ្ឃាដេត្វា អស្សេ ឱលោកេត្វា មហាសោណំ វិស្សជ្ជាបេសិ។ អស្សវាណិជាបិ មហាសោណំ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា សុហនុំ វិស្សជ្ជាបេសុំ។ តេ អញ្ញមញ្ញំ បត្វា សរីរានិ លេហន្តា សម្មោទមានា អដ្ឋំសុ។ រាជា ពោធិសត្តំ បុច្ឆិ – “បស្សសិ ឥមេ ទ្វេ កូដស្សា អញ្ញេសំ ចណ្ឌា ផរុសា សាហសិកា, អញ្ញេ អស្សេ ឌំសិត្វា គេលញ្ញំ បាបេន្តិ, ឥទានិ អញ្ញមញ្ញំ បន សរីរំ លេហន្តា សម្មោទមានា អដ្ឋំសុ, កឹ នាមេត”ន្តិ? ពោធិសត្តោ “នយិមេ, មហារាជ, វិសមសីលា, សមសីលា សមធាតុកា ច ឯតេ”តិ វត្វា ឥមំ គាថា ទ្វយមាហ –

១៥. “នយិទំ វិសមសីលេន, សោណេន សុហនូ សហ;
សុហនូបិ តាទិសោយេវ, យោ សោណស្ស សគោចរោ។

១៦. “បក្ខន្ទិនា បគព្ភេន, និច្ចំ សន្ទានខាទិនា;
សមេតិ បាបំ បាបេន, សមេតិ អសតា អស”ន្តិ។

តត្ថ **នយិទំ វិសមសីលេន, សោណេន សុហនូ សហា**តិ យំ ឥទំ សុហនុ កូដស្សោ សោណេន សទ្ធិំ បេមំ ករោតិ, ឥទំ ន អត្តនោ វិសមសីលេន, អថ ខោ អត្តនោ សមសីលេនេវ សទ្ធិំ ករោតិ។ ឧភោបិ ហេតេ អត្តនោ អនាចារតាយ ទុស្សីលតាយ សមសីលា សមធាតុកា។ **សុហនូបិ តាទិសោយេវ, យោ សោណស្ស សគោចរោ**តិ យាទិសោ សោណោ, សុហនុបិ តាទិសោយេវ, យោ សោណស្ស សគោចរោ យំគោចរោ សោណោ, សោបិ តំគោចរោយេវ។ យថេវ ហិ សោណោ អស្សគោចរោ អស្សេ ខំសេន្តោវ ចរតិ, តថា សុហនុបិ។ ឥមិនា នេសំ សមានគោចរតំ ទស្សេតិ។

តេ បន អាចារគោចរេ ឯកតោ កត្វា ទស្សេតុំ **“បក្ខន្ទិនា”**តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ **បក្ខន្ទិនា**តិ អស្សានំ ឧបរិ បក្ខន្ទនសីលេន បក្ខន្ទនគោចរេន។ **បគព្ភេនា**តិ កាយបាគព្ភិយាទិសមន្នាគតេន ទុស្សីលេន។ **និច្ចំ សន្ទានខាទិនា**តិ សទា អត្តនោ ពន្ធនយោត្តំ ខាទនសីលេន ខាទនគោចរេន ច។ **សមេតិ បាបំ បាបេនា**តិ ឯតេសុ អញ្ញតរេន បាបេន សទ្ធិំ អញ្ញតរស្ស បាបំ ទុស្សីល្យំ សមេតិ។ **អសតា អស**ន្តិ ឯតេសុ អញ្ញតរេន អសតា អនាចារគោចរសម្បន្នេន សហ ឥតរស្ស អសំ អសាធុកម្មំ សមេតិ, គូថាទីនិ វិយ គូថាទីហិ ឯកតោ សំសន្ទតិ សទិសំ និព្ពិសេសមេវ ហោតីតិ។

ឯវំ វត្វា ច បន ពោធិសត្តោ “មហារាជ, រញ្ញោ នាម អតិលុទ្ធេន ន ភវិតព្ពំ, បរស្ស សន្តកំ នាម នាសេតុំ ន វដ្ដតី”តិ រាជានំ ឱវទិត្វា អស្សេ អគ្ឃាបេត្វា ភូតមេវ មូលំ ទាបេសិ។ អស្សវាណិជា យថាសភាវមេវ មូលំ លភិត្វា ហដ្ឋតុដ្ឋា អគមំសុ។ រាជាបិ ពោធិសត្តស្ស ឱវាទេ ឋត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ទ្វេ អស្សា ឥមេ ទ្វេ ទុដ្ឋភិក្ខូ អហេសុំ, រាជា អានន្ទោ, បណ្ឌិតាមច្ចោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សុហនុជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[១៥៩] ៩. មោរជាតកវណ្ណនា

**ឧទេតយំ ចក្ខុមា ឯករាជា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ ហិ ភិក្ខុ ភិក្ខូហិ សត្ថុ សន្តិកំ នីតោ “សច្ចំ កិរ, ត្វំ ភិក្ខុ, ឧក្កណ្ឋិតោ”តិ វុត្តេ “សច្ចំ, ភន្តេ”តិ វត្វា “កិំ ទិស្វា”តិ វុត្តេ “ឯកំ អលង្កតបដិយត្តសរីរំ មាតុគាមំ ឱលោកេត្វា”តិ អាហ។ អថ នំ សត្ថា “ភិក្ខុ មាតុគាមោ នាម កស្មា តុម្ហាទិសានំ ចិត្តំ នាលុឡេស្សតិ, បោរាណកបណ្ឌិតានម្បិ ហិ មាតុគាមស្ស សទ្ទំ សុត្វា សត្ត វស្សសតានិ អសមុទាចិណ្ណកិលេសា ឱកាសំ លភិត្វា ខណេនេវ សមុទាចរិំសុ។ វិសុទ្ធាបិ សត្តា សំកិលិស្សន្តិ, ឧត្តមយសសមង្គិនោបិ អាយសក្យំ បាបុណន្តិ, បគេវ អបរិសុទ្ធា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ មោរយោនិយំ បដិសន្ធិំ គហេត្វា អណ្ឌកាលេបិ កណិការមកុឡវណ្ណអណ្ឌកោសោ ហុត្វា អណ្ឌំ ភិន្ទិត្វា និក្ខន្តោ សុវណ្ណវណ្ណោ អហោសិ ទស្សនីយោ បាសាទិកោ បក្ខានំ អន្តរេ សុរត្តរាជិវិរាជិតោ, សោ អត្តនោ ជីវិតំ រក្ខន្តោ តិស្សោ បព្ពតរាជិយោ អតិក្កម្ម ចតុត្ថាយ បព្ពតរាជិយា ឯកស្មិំ ទណ្ឌកហិរញ្ញបព្ពតតលេ វាសំ កប្បេសិ។ សោ បភាតាយ រត្តិយា បព្ពតមត្ថកេ និសិន្នោ សូរិយំ ឧគ្គច្ឆន្តំ ឱលោកេត្វា អត្តនោ គោចរភូមិយំ រក្ខាវរណត្ថាយ ព្រហ្មមន្តំ ពន្ធន្តោ **“ឧទេតយ”**ន្តិអាទិមាហ។

១៧. “ឧទេតយំ ចក្ខុមា ឯករាជា,
ហរិស្សវណ្ណោ បឋវិប្បភាសោ;
តំ តំ នមស្សាមិ ហរិស្សវណ្ណំ បឋវិប្បភាសំ,
តយាជ្ជ គុត្តា វិហរេមុ ទិវស”ន្តិ។

តត្ថ **ឧទេតី**តិ បាចីនលោកធាតុតោ ឧគ្គច្ឆតិ។ **ចក្ខុមា**តិ សកលចក្កវាឡវាសីនំ អន្ធការំ វិធមិត្វា ចក្ខុបដិលាភករណេន យំ តេន តេសំ ទិន្នំ ចក្ខុ, តេន ចក្ខុនា ចក្ខុមា។ **ឯករាជា**តិ សកលចក្កវាឡេ អាលោកករានំ អន្តរេ សេដ្ឋវិសិដ្ឋដ្ឋេន ឯករាជា។ **ហរិស្សវណ្ណោ**តិ ហរិសមានវណ្ណោ, សុវណ្ណវណ្ណោតិ អត្ថោ។ **បឋវិប្បភាសោ**តិ

បថវិយា បភាសោ។ **តំ តំ នមស្សាមី**តិ តស្មា តំ ឯវរូបំ ភវន្តំ នមស្សាមិ វន្ទាមិ។ **តយាជ្ជ គុត្តា វិហរេមុ ទិវសន្តិ** តយា អជ្ជ រក្ខិតា គោបិតា ហុត្វា ឥមំ ទិវសំ ចតុឥរិយាបថវិហារេន សុខំ វិហរេយ្យាម។

ឯវំ ពោធិសត្តោ ឥមាយ គាថាយ សូរិយំ នមស្សិត្វា ទុតិយគាថាយ អតីតេ បរិនិព្ពុតេ ពុទ្ធេ ចេវ ពុទ្ធគុណេ ច នមស្សតិ។

“យេ ព្រាហ្មណា វេទគូ សព្ពធម្មេ, តេ មេ នមោ តេ ច មំ បាលយន្តុ;
នមត្ថុ ពុទ្ធានំ នមត្ថុ ពោធិយា, នមោ វិមុត្តានំ នមោ វិមុត្តិយា;
ឥមំ សោ បរិត្តំ កត្វា, មោរោ ចរតិ ឯសនា”តិ។

តត្ថ **យេ ព្រាហ្មណា**តិ យេ ពាហិតបាបា វិសុទ្ធិព្រាហ្មណា។ **វេទគូ**តិ វេទានំ បារំ គតាតិបិ វេទគូ, វេទេហិ បារំ គតាតិបិ វេទគូ។ ឥធ បន សព្ពេ សង្ខតាសង្ខតធម្មេ វិទិតេ បាកដេ កត្វា គតាតិ វេទគូ។ តេនេវាហ “សព្ពធម្មេ”តិ។ សព្ពេ ខន្ធាយតនធាតុធម្មេ សលក្ខណសាមញ្ញលក្ខណវសេន អត្តនោ ញាណស្ស វិទិតេ បាកដេ កត្វា គតា, តិណ្ណំ មារានំ មត្ថកំ មទ្ទិត្វា ទសសហស្សិលោកធាតុំ ឧន្នាទេត្វា ពោធិតលេ សម្មាសម្ពោធឹ បត្វា សំសារំ វា អតិក្កន្តាតិ អត្ថោ។ **តេ មេ នមោ**តិ តេ មម ឥមំ នមក្ការំ បដិច្ឆន្តុ។ **តេ ច មំ បាលយន្តូ**តិ ឯវំ មយា នមស្សិតា ច តេ ភគវន្តោ មំ បាលេន្តុ រក្ខន្តុ គោបេន្តុ។ **នមត្ថុ ពុទ្ធានំ នមត្ថុ ពោធិយា, នមោ វិមុត្តានំ នមោ វិមុត្តិយា**តិ អយំ មម នមក្ការោ អតីតានំ បរិនិព្ពុតានំ ពុទ្ធានំ អត្ថុ, តេសញ្ញេវ ចតូសុ ច មគ្គេសុ ចតូសុ ផលេសុ ញាណសង្ខាតាយ ពោធិយា អត្ថុ, តថា តេសញ្ញេវ អរហត្តផលវិមុត្តិយា វិមុត្តានំ អត្ថុ, យា ច នេសំ តទង្គវិមុត្តិ វិក្ខម្ភនវិមុត្តិ សមុច្ឆេទវិមុត្តិ បដិប្បស្សទ្ធិវិមុត្តិ និស្សរណវិមុត្តីតិ បញ្ចវិធា វិមុត្តិ, តស្សា នេសំ វិមុត្តិយាបិ អយំ មយ្ហំ នមក្ការោ អត្ថូតិ។ “ឥមំ សោ បរិត្តំ កត្វា, មោរោ ចរតិ ឯសនា”តិ ឥទំ បន បទទ្វយំ សត្ថា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា អាហ។ តស្សត្ថោ – ភិក្ខវេ, សោ មោរោ ឥមំ បរិត្តំ ឥមំ រក្ខំ កត្វា អត្តនោ គោចរភូមិយំ បុប្ផផលាទីនំ អត្ថាយ នានប្បការាយ ឯសនាយ ចរតិ។

ឯវំ ទិវសំ ចរិត្វា សាយំ បព្ពតមត្ថកេ និសីទិត្វា អត្ថង្គតំ សូរិយំ ឱលោកេន្តោ ពុទ្ធគុណេ អាវជ្ជេត្វា និវាសដ្ឋានេ រក្ខាវរណត្ថាយ បុន ព្រហ្មមន្តំ ពន្ធន្តោ **“អបេតយ”**ន្តិអាទិមាហ។

១៨. “អបេតយំ ចក្ខុមា ឯករាជា, ហរិស្សវណ្ណោ បថវិប្បភាសោ;
តំ តំ នមស្សាមិ ហរិស្សវណ្ណំ បថវិប្បភាសំ, តយាជ្ជ គុត្តា វិហរេមុ រត្តឹ។

“យេ ព្រាហ្មណា វេទគូ សព្ពធម្មេ, តេ មេ នមោ តេ ច មំ បាលយន្តុ;
នមត្ថុ ពុទ្ធានំ នមត្ថុ ពោធិយា, នមោ វិមុត្តានំ នមោ វិមុត្តិយា;
ឥមំ សោ បរិត្តំ កត្វា, មោរោ វាសមកប្បយី”តិ។

តត្ថ **អបេតី**តិ អបយាតិ អត្ថំ គច្ឆតិ។ **ឥមំ សោ បរិត្តំ កត្វា, មោរោ វាសមកប្បយី**តិ ឥទម្បិ អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា អាហ។ តស្សត្ថោ – ភិក្ខវេ , សោ មោរោ ឥមំ បរិត្តំ ឥមំ រក្ខំ កត្វា អត្តនោ និវាសដ្ឋានេ វាសំ កប្បយិត្ថ, តស្ស រត្តឹ វា ទិវា វា ឥមស្ស បរិត្តស្សានុភាវេន នេវ ភយំ, ន លោមហំសោ អហោសិ។

អថេកោ ពារាណសិយា អវិទូរេ នេសាទគាមវាសី នេសាទោ ហិមវន្តបទេសេ វិចរន្តោ តស្មឹ ទណ្ឌកហិរញ្ញបព្ពតមត្ថកេ និសិន្នំ ពោធិសត្តំ ទិស្វា អាគន្ត្វា បុត្តស្ស អារោចេសិ។ អថេកទិវសំ ខេមា នាម ពារាណសិរញ្ញោ ទេវី សុបិនេន សុវណ្ណវណ្ណំ មោរំ ធម្មំ ទេសេន្តំ ទិស្វា បពុទ្ធកាលេ រញ្ញោ អារោចេសិ – “អហំ, ទេវ, សុវណ្ណវណ្ណស្ស មោរស្ស ធម្មំ សោតុកាមា”តិ។ រាជា អមច្ចេ បុច្ឆិ។ អមច្ចា “ព្រាហ្មណា ជានិស្សន្តី”តិ អាហំសុ។ ព្រាហ្មណា តំ សុត្វា “សុវណ្ណវណ្ណា មោរា នាម ហោន្តី”តិ វត្វា “កត្ថ ហោន្តី”តិ វុត្តេ “នេសាទា ជានិស្សន្តី”តិ អាហំសុ។ រាជា នេសាទេ សន្និបាតេត្វា បុច្ឆិ។ អថ សោ នេសាទបុត្តោ “អាម, មហារាជ, ទណ្ឌកហិរញ្ញបព្ពតោ នាម អត្ថិ, តត្ថ សុវណ្ណវណ្ណោ មោរោ វសតី”តិ អាហ។ “តេន ហិ តំ មោរំ អមារេត្វា ពន្ធិត្វាវ អានេហី”តិ។ នេសាទោ គន្ត្វា តស្ស គោចរភូមិយំ បាសេ ឱឌ្ឌេសិ។ មោរេន អក្កន្តដ្ឋានេបិ បាសោ ន សញ្ចរតិ។ នេសាទោ គណ្ហិតុំ អសក្កោន្តោ សត្ត វស្សានិ វិចរិត្វា តត្ថេវ កាលមកាសិ។ ខេមាបិ ទេវី បត្ថិតំ អលភមានា កាលមកាសិ។

រាជា “មោរំ មេ និស្សាយ ទេវី កាលកតា”តិ កុជ្ឈិត្វា “ហិមវន្តបទេសេ ទណ្ឌកហិរញ្ញបព្ពតោ នាម អត្ថិ, តត្ថ សុវណ្ណវណ្ណោ មោរោ វសតិ, យេ តស្ស មំសំ ខាទន្តិ, តេ អជរា អមរា ហោន្តី”តិ អក្ខរំ សុវណ្ណបដ្ដេ លិខាបេត្វា សុវណ្ណបដ្ដំ មញ្ជូសាយ និក្ខិបាបេសិ។ តស្មឹ កាលកតេ អញ្ញោ រាជា រជ្ជំ បត្វា សុវណ្ណបដ្ដំ វាចេត្វា “អជរោ អមរោ ភវិស្សាមី”តិ អញ្ញំ នេសាទំ បេសេសិ។ សោបិ គន្ត្វា ពោធិសត្តំ គហេតុំ អសក្កោន្តោ តត្ថេវ កាលមកាសិ។

ឯតេនេវ និយាមេន ឆ រាជបរិវដ្ដា គតា។ អថ សត្តមោ រាជា រជ្ជំ បត្វា ឯកំ នេសាទំ បហិណិ។ សោ គន្ត្វា ពោធិសត្តេន អក្កន្តដ្ឋានេបិ បាសស្ស អសញ្ចរណភាវំ, អត្តនោ បរិត្តំ កត្វា គោចរភូមិគមនភាវញ្ចស្ស ញត្វា បច្ចន្តំ ឱតរិត្វា ឯកំ មោរិំ គហេត្វា យថា ហត្ថតាឡសទ្ទេន នច្ចតិ, អច្ឆរាសទ្ទេន ច វស្សតិ, ឯវំ សិក្ខាបេត្វា តំ អាទាយ គន្ត្វា មោររេន បរិត្តេ អកតេ បាតោយេវ បាសយដ្ឋិយោ រោបេត្វា បាសេ ឱឌ្ឌេត្វា មោរិំ វស្សាបេសិ។ មោរោ វិសភាគំ មាតុគាមសទ្ទំ សុត្វា កិលេសាតុរោ ហុត្វា បរិត្តំ កាតុំ អសក្កុណិត្វា គន្ត្វា បាសេ ពជ្ឈិ។ អថ នំ នេសាទោ គហេត្វា គន្ត្វា ពារាណសិរញ្ញោ អទាសិ។

រាជា តស្ស រូបសម្បត្តិំ ទិស្វា តុដ្ឋមានសោ អាសនំ ទាបេសិ។ ពោធិសត្តោ បញ្ញត្តាសនេ និសីទិត្វា “មហារាជ, កស្មា មំ គណ្ហាបេសី”តិ បុច្ឆិ។ “យេ កិរ តវ មំសំ ខាទន្តិ, តេ អជរា អមរា ហោន្តិ, ស្វាហំ តវ មំសំ ខាទិត្វា អជរោ អមរោ ហោតុកាមោ តំ គណ្ហាបេសិ”ន្តិ។ “មហារាជ, មម តាវ មំសំ ខាទន្តា អជរា អមរា ហោន្តុ, អហំ បន មរិស្សាមី”តិ ? “អាម, មរិស្សសី”តិ។ “មយិ មរន្តេ បន មម មំសមេវ ខាទិត្វា កិន្តិ កត្វា ន មរិស្សន្តី”តិ? “ត្វំ សុវណ្ណវណ្ណោ, តស្មា កិរ តវ មំសំ ខាទកា អជរា អមរា ភវិស្សន្តី”តិ។ “មហារាជ, អហំ បន ន អការណា សុវណ្ណវណ្ណោ ជាតោ, បុព្ពេ បនាហំ ឥមស្មិំយេវ នគរេ ចក្កវត្តី រាជា ហុត្វា សយម្បិ បញ្ច សីលានិ រក្ខិំ, សកលចក្កវាឡវាសិនោបិ រក្ខាបេសិំ, ស្វាហំ កាលំ កត្វា តាវតិំសភវនេ និព្ពត្តោ, តត្ថ យាវតាយុកំ ឋត្វា តតោ ចុតោ អញ្ញស្ស អកុសលស្ស និស្សន្ទេន មោរយោនិយំ និព្ពត្តិត្វាបិ បោរាណសីលានុភាវេន សុវណ្ណវណ្ណោ ជាតោ”តិ។ “‘ត្វំ ចក្កវត្តិ រាជា ហុត្វា សីលំ រក្ខិត្វា សីលផលេន សុវណ្ណវណ្ណោ ជាតោ’តិ កថមិទំ អម្ហេហិ សទ្ទាតព្ពំ។ អត្ថិ នោ កោចិ សក្ខី”តិ ? “អត្ថិ, មហារាជា”តិ។ “កោ នាមា”តិ? “មហារាជ, អហំ ចក្កវត្តិកាលេ រតនមយេ រថេ និសីទិត្វា អាកាសេ វិចរិំ, សោ មេ រថោ មង្គលបោក្ខរណិយា អន្តោភូមិយំ និទហាបិតោ, តំ មង្គលបោក្ខរណិតោ ឧក្ខិបាបេហិ, សោ មេ សក្ខិ ភវិស្សតី”តិ។

រាជា “សាធូ”តិ បដិស្សុណិត្វា បោក្ខរណិតោ ឧទកំ ហរាបេត្វា រថំ នីហរាបេត្វា ពោធិសត្តស្ស សទ្ទហិ។ ពោធិសត្តោ “មហារាជ, ឋបេត្វា អមតមហានិព្ពានំ អវសេសា សព្ពេ សង្ខតធម្មា ហុត្វា អភាវិនោ អនិច្ចា ខយវយធម្មាយេវា”តិ រញ្ញោ ធម្មំ ទេសេត្វា រាជានំ បញ្ចសុ សីលេសុ បតិដ្ឋាបេសិ។ រាជា បសន្នោ ពោធិសត្តំ រជ្ជេន បូជេត្វា មហន្តំ សក្ការំ អកាសិ។ សោ រជ្ជំ តស្សេវ បដិនិយ្យាទេត្វា កតិបាហំ វសិត្វា “អប្បមត្តោ ហោហិ, មហារាជា”តិ ឱវទិត្វា អាកាសេ ឧប្បតិត្វា ទណ្ឌកហិរញ្ញបព្ពតមេវ អគមាសិ។ រាជាបិ ពោធិសត្តស្ស ឱវាទេ ឋត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ អរហត្តេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា រាជា អានន្ទោ អហោសិ, សុវណ្ណមោរោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មោរជាតកវណ្ណនា នវមា។

[១៦០] ១០. វិនីលជាតកវណ្ណនា

**ឯវមេវ នូន រាជាន**ន្តិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តស្ស សុគតាលយំ អារព្ភ កថេសិ។ ទេវទត្តេ ហិ គយាសីសគតានំ ទ្វិន្នំ អគ្គសាវកានំ សុគតាលយំ ទស្សេត្វា និបន្នេ ឧភោបិ ថេរា ធម្មំ ទេសេត្វា អត្តនោ និស្សិតកេ អាទាយ វេឡុវនំ អគមិំសុ។ តេ សត្ថារា “សារិបុត្ត, ទេវទត្តោ តុម្ហេ ទិស្វា កិំ អកាសី”តិ បុដ្ឋា “ភន្តេ, សុគតាលយំ ទស្សេត្វា មហាវិនាសំ បាបុណី”តិ អារោចេសុំ។ សត្ថា “ន ខោ, សារិបុត្ត, ទេវទត្តោ ឥទានេវ មម អនុកិរិយំ ករោន្តោ វិនាសំ បត្តោ, បុព្ពេបិ បាបុណិយេវា”តិ វត្វា ថេរេហិ យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ វិទេហរដ្ឋេ មិថិលាយំ វិទេហរាជេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហិ និព្ពត្តិ។ សោ វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា បិតុ អច្ចយេន រជ្ជេ បតិដ្ឋាសិ។ តទា ឯកស្ស សុវណ្ណហំសរាជស្ស គោចរភូមិយំ កាកិយា សទ្ធិំ សំវាសោ អហោសិ។ សា បុត្តំ វិជាយិ។ សោ នេវ មាតុបតិរូបកោ អហោសិ, ន បិតុ។ អថស្ស វិនីលកធាតុកត្តា “វិនីលកោ”ត្វេវ នាមំ អកំសុ។ ហំសរាជា អភិណ្ហំ គន្ត្វា បុត្តំ បស្សតិ។ អបរេ បនស្ស ទ្វេ ហំសបោតកា បុត្តា អហេសុំ។ តេ បិតរំ អភិណ្ហំ មនុស្សបថំ គច្ឆន្តំ ទិស្វា បុច្ឆិំសុ – “តាត, តុម្ហេ កស្មា អភិណ្ហំ មនុស្សបថំ គច្ឆថា”តិ? “តាតា, ឯកាយ មេ កាកិយា សទ្ធិំ សំវាសមន្វាយ ឯកោ បុត្តោ ជាតោ, ‘វិនីលកោ’តិស្ស នាមំ, តមហំ ទដ្ឋុំ គច្ឆាមី”តិ។ “កហំ បនេតេ វសន្តី”តិ? “វិទេហរដ្ឋេ មិថិលាយ អវិទូរេ អសុកស្មិំ នាម ឋានេ ឯកស្មិំ តាលគ្គេ វសន្តី”តិ។ “តាត, មនុស្សបថោ នាម សាសង្កោ សប្បដិភយោ, តុម្ហេ មា គច្ឆថ, មយំ គន្ត្វា តំ អានេស្សាមា”តិ ទ្វេ ហំសបោតកា បិតរា អាចិក្ខិតសញ្ញាយ តត្ថ គន្ត្វា តំ វិនីលកំ ឯកស្មិំ ទណ្ឌកេ និសីទាបេត្វា មុខតុណ្ឌកេន ទណ្ឌកោដិយំ ឌំសិត្វា មិថិលានគរមត្ថកេន បាយិំសុ។ តស្មិំ ខណេ វិទេហរាជា សព្ពសេតចតុសិន្ធវយុត្តរថវរេ និសីទិត្វា នគរំ បទក្ខិណំ ករោតិ។ វិនីលកោ តំ ទិស្វា ចិន្តេសិ – “មយ្ហំ វិទេហ

រញ្ញោ កី នានាការណំ, ឯស ចតុសិន្ធវយុត្តរថេ និសីទិត្វា នគរំ អនុសញ្ចរតិ, អហំ បន ហំសយុត្តរថេ និសីទិត្វា គច្ឆាមី''តិ។ សោ អាកាសេន គច្ឆន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

**១៩.** ''ឯវមេវ នូន រាជានំ, វេទេហំ មិថិលគ្គហំ;
អស្សា វហន្តិ អាជញ្ញា, យថា ហំសា វិនីលក''ន្តិ។

តត្ថ **ឯវមេវា**តិ ឯវំ ឯវ, **នូនា**តិ បរិវិតក្កេ និបាតោ។ ឯកំសេបិ វដ្ដតិយេវ។ **វេទេហ**ន្តិ វិទេហរដ្ឋសាមិកំ។ **មិថិលគ្គហ**ន្តិ មិថិលគេហំ, មិថិលាយំ ឃរំ បរិគ្គហេត្វា វសមានន្តិ អត្ថោ។ **អាជញ្ញា**តិ ការណាការណាជាននកា។ **យថា ហំសា វិនីលក**ន្តិ យថា ឥមេ ហំសា មំ វិនីលកំ វហន្តិ, ឯវមេវ វហន្តីតិ។

ហំសបោតកា តស្ស វចនំ សុត្វា កុជ្ឈិត្វា ''ឥធេវ នំ បាតេត្វា គមិស្សាមា''តិ ចិត្តំ ឧប្បាទេត្វាបិ ''ឯវំ កតេ បិតា នោ កឹ វក្ខតី''តិ គរហភយេន បិតុ សន្តិកំ នេត្វា តេន កតកិរិយំ បិតុ អាចិក្ខឹសុ។ អថ នំ បិតា កុជ្ឈិត្វា ''កឹ ត្វំ មម បុត្តេហិ អធិកតរោសិ, យោ មម បុត្តេ អភិភវិត្វា រថេ យុត្តសិន្ធវេ វិយ ករោសិ, អត្តនោ បមាណំ ន ជានាសិ។ ឥមំ ឋានំ តវ អគោចរោ, អត្តនោ មាតុ វសនដ្ឋានមេវ គច្ឆាហី''តិ តជ្ជេត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

**២០.** ''វិនីល ទុគ្គំ ភជសិ, អភូមឹ តាត សេវសិ;
គាមន្តកានិ សេវស្សុ, ឯតំ មាតាលយំ តវា''តិ។

តត្ថ **វិនីលា**តិ តំ នាមេនាលបតិ។ **ទុគ្គំ ភជសី**តិ ឥមេសំ វសេន គិរិទុគ្គំ ភជសិ។ **អភូមឹ, តាត, សេវសី**តិ, តាត, គិរិវិសមំ នាម តវ អភូមិ , តំ សេវសិ ឧបគច្ឆសិ។ **ឯតំ មាតាលយំ តវា**តិ ឯតំ គាមន្តំ ឧក្ការដ្ឋានំ អាមកសុសានដ្ឋានញ្ច តវ មាតុ អាលយំ គេហំ វសនដ្ឋានំ, តត្ថ គច្ឆាហីតិ។ ឯវំ តំ តជ្ជេត្វា ''គច្ឆថ, នំ មិថិលនគរស្ស ឧក្ការភូមិយញ្ញេវ ឱតារេត្វា ឯថា''តិ បុត្តេ អាណាបេសិ, តេ តថា អកំសុ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – ''តទា វិនីលកោ ទេវទត្តោ អហោសិ, ទ្វេ ហំសបោតកា ទ្វេ អគ្គសាវកា អហេសុំ, បិតា អានន្ទោ អហោសិ, វិទេហរាជា បន អហមេវ អហោសិ''ន្តិ។

វិនីលជាតកវណ្ណនា ទសមា។

ទឡ្ហវគ្គោ បឋមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

រាជោវាទញ្ច សិង្គាលំ, សូករំ ឧរគំ ភគ្គំ;
អលីនចិត្តគុណញ្ច, សុហនុ មោរវិនីលំ។

## ២. សន្ថវវគ្គោ

[១៦១] ១. ឥន្ទសមានគោត្តជាតកវណ្ណនា

**ន សន្ថវំ កាបុរិសេន កយិរា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ទុព្ពចជាតិកំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្ស វត្ថុ នវកនិបាតេ **គិជ្ឈជាតកេ** (ជា. ១.៩.១ អាទយោ) អាវិភវិស្សតិ។ សត្ថា បន តំ ភិក្ខុំ ''បុព្ពេបិ ត្វំ, ភិក្ខុ, ទុព្ពចតាយ បណ្ឌិតានំ វចនំ អកត្វា មត្តហត្ថិបាទេហិ សញ្ចុណ្ណិតោ''តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វុឌ្ឍិប្បត្តោ ឃរាវាសំ បហាយ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា បញ្ចន្នំ ឥសិសតានំ គណសត្ថា ហុត្វា ហិមវន្តបទេសេ វាសំ កប្បេសិ។ តទា តេសុ តាបសេសុ ឥន្ទសមានគោត្តោ នាមេកោ តាបសោ អហោសិ ទុព្ពចោ អនោវាទកោ។ សោ ឯកំ ហត្ថិបោតកំ បោសេសិ។ ពោធិសត្តោ សុត្វា តំ បក្កោសិត្វា ''សច្ចំ កិរ ត្វំ ហត្ថិបោតកំ បោសេសី''តិ បុច្ឆិ។ ''សច្ចំ, អាចរិយ, មតមាតិកំ ឯកំ ហត្ថិបោតកំ បោសេមី''តិ។ ''ហត្ថិនោ នាម វុឌ្ឍិប្បត្តា បោសកេយេវ មារេន្តិ, មា តំ បោសេហី''តិ។ ''តេន វិនា វត្តិតុំ ន សក្កោមិ អាចរិយា''តិ។ ''តេន ហិ បញ្ញាយិស្សសី''តិ។ សោ តេន បោសិយមានោ អបរភាគេ មហាសរីរោ អហោសិ។

អថេកស្មឹ កាលេ តេ ឥសយោ វនមូលផលាផលត្ថាយ ទូរំ គន្ត្វា តត្ថេវ កតិបាហំ វសឹសុ។ ហត្ថីបិ អគ្គទក្ខិណវាតេ បភិន្នមទោ ហុត្វា តស្ស បណ្ណសាលំ វិទ្ធំសេត្វា បានីយឃដំ ភិន្ទិត្វា បាសាណផលកំ ខិបិត្វា

អាលម្ពនផលកំ លុញ្ចិត្វា “តំ តាបសំ មារេត្វាវ គមិស្សាមី”តិ ឯកំ គហនដ្ឋានំ បវិសិត្វា តស្ស អាគមនមគ្គំ ឱលោកេន្តោ អដ្ឋាសិ។ ឥន្ទសមានគោត្តោ តស្ស គោចរំ គហេត្វា សព្ពេសំ បុរតោវ អាគច្ឆន្តោ តំ ទិស្វា បកតិសញ្ញាយេវស្ស សន្តិកំ អគមាសិ។ អថ នំ សោ ហត្ថី គហនដ្ឋានា និក្ខមិត្វា សោណ្ឌាយ បរាមសិត្វា ភូមិយំ បាតេត្វា សីសំ បាទេន អក្កមិត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា មទ្ទិត្វា កោញ្ចនាទំ កត្វា អរញ្ញំ បាវិសិ។ សេសតាបសា តំ បវត្តិំ ពោធិសត្តស្ស អារោចេសុំ ។ ពោធិសត្តោ “កាបុរិសេហិ នាម សទ្ធិំ សំសគ្គោ ន កាតព្ពោ”តិ វត្វា ឥមា គាថា អាហ –

**២១**. “ន សន្ថវំ កាបុរិសេន កយិរា, អរិយោ អនរិយេន បជានមត្ថំ;
ចិរានុវុត្ថោបិ ករោតិ បាបំ, គជោ យថា ឥន្ទសមានគោត្តំ។

**២២**. “យំ ត្វេវ ជញ្ញា សទិសោ មមន្តិ, សីលេន បញ្ញាយ សុតេន ចាបិ;
តេនេវ មេត្តិំ កយិរាថ សទ្ធិំ, សុខោ ហវេ សប្បុរិសេន សង្គមោ”តិ។

តត្ថ **ន សន្ថវំ កាបុរិសេន កយិរា**តិ កុច្ឆិតេន កោធបុរិសេន សទ្ធិំ តណ្ហាសន្ថវំ វា មិត្តសន្ថវំ វា ន កយិរាថ។ **អរិយោ អនរិយេន បជានមត្ថ**ន្តិ **អរិយោ**តិ ចត្តារោ អរិយា អាចារអរិយោ លិង្គអរិយោ ទស្សនអរិយោ បដិវេធអរិយោតិ។ តេសុ អាចារអរិយោ ឥធ អធិប្បេតោ។ សោ បជានមត្ថំ អត្ថំ បជានន្តោ អត្ថានត្ថកុសលោ អាចារបិតោ អរិយបុគ្គលោ អនរិយេន និល្លជ្ជេន ទុស្សីលេន សទ្ធិំ សន្ថវំ ន ករេយ្យាតិ អត្ថោ។ កិំ ការណា? **ចិរានុវុត្ថោបិ ករោតិ បាប**ន្តិ, យស្មា អនរិយោ ចិរំ ឯកតោ អនុវុត្ថោបិ តំ ឯកតោ និវាសំ អគណេត្វា ករោតិ បាបំ លាមកកម្មំ ករោតិយេវ។ យថា កិំ? **គជោ យថា ឥន្ទសមានគោត្ត**ន្តិ, យថា សោ គជោ ឥន្ទសមានគោត្តំ មារេន្តោ បាបំ អកាសីតិ អត្ថោ។ **យំ ត្វេវ ជញ្ញា សទិសោ មម**ន្តិអាទីសុ យំ ត្វេវ បុគ្គលំ “អយំ មម សីលាទីហិ សទិសោ”តិ ជានេយ្យ, តេនេវ សទ្ធិំ មេត្តិំ កយិរាថ, សប្បុរិសេន សទ្ធិំ សមាគមោ សុខាវហោតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ “អនោវាទកេន នាម ន ភវិតព្ពំ, សុវចេនេវ ភវិតុំ វដ្ដតី”តិ ឥសិគណំ ឱវទិត្វា ឥន្ទសមានគោត្តស្ស សរីរកិច្ចំ ការេត្វា ព្រហ្មវិហារេ ភាវេត្វា ព្រហ្មលោកូបគោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ឥន្ទសមានគោត្តោ អយំ ទុព្ពចោ អហោសិ, គណសត្ថា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ឥន្ទសមានគោត្តជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[១៦២] ២. សន្ថវជាតកវណ្ណនា

**ន សន្ថវស្មា បរមត្ថិ បាបិយោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អគ្គិជុហនំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ ហេដ្ឋា **នង្គុដ្ឋជាតកេ** (ជា. ១.១.១៤៤ អាទយោ) កថិតសទិសមេវ។ ភិក្ខូ តេ អគ្គិំ ជុហន្តេ ទិស្វា “ភន្តេ, ជដិលា នានប្បការំ មិច្ឆាតបំ ករោន្តិ, អត្ថិ នុ ខោ ឯត្ថ វុឌ្ឍី”តិ ភគវន្តំ បុច្ឆិំសុ។ “ន, ភិក្ខវេ, ឯត្ថកាចិ វុឌ្ឍិ នាម អត្ថិ, បោរាណកបណ្ឌិតាបិ អគ្គិជុហនេ វុឌ្ឍិ អត្ថីតិ សញ្ញាយ ចិរំ អគ្គិំ ជុហិត្វា តស្មិំ កម្មេ អវុឌ្ឍិមេវ ទិស្វា អគ្គិំ ឧទកេន និព្ពាបេត្វា សាខាទីហិ បោថេត្វា បុន និវត្តិត្វាបិ ន ឱលោកេសុ”ន្តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិ។ មាតាបិតរោ តស្ស ជាតគ្គិំ គហេត្វា តំ សោឡសវស្សុទ្ទេសេ ឋិតំ អាហំសុ – “កិំ, តាត, ជាតគ្គិំ គហេត្វា អរញ្ញេ អគ្គិំ បរិចរិស្សសិ, ឧទាហុ តយោ វេទេ ឧគ្គណ្ហិត្វា កុដុម្ពំ សណ្ឋបេត្វា ឃរាវាសំ វសិស្សសី”តិ។ សោ “ន មេ ឃរាវាសេន អត្ថោ, អរញ្ញេ អគ្គិំ បរិចរិត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណោ ភវិស្សាមី”តិ ជាតគ្គិំ គហេត្វា មាតាបិតរោ វន្ទិត្វា អរញ្ញំ បវិសិត្វា បណ្ណសាលាយ វាសំ កប្បេត្វា អគ្គិំ បរិចរិ។ សោ ឯកទិវសំ និមន្តិតដ្ឋានំ គន្ត្វា សប្បិនា បាយាសំ លភិត្វា “ឥមំ បាយាសំ មហាព្រហ្មនោ យជិស្សាមី”តិ តំ បាយាសំ អាហរិត្វា អគ្គិំ ជាលេត្វា “អគ្គិំ តាវ ភវន្តំ សប្បិយុត្តំ បាយាសំ បាយេមី”តិ បាយាសំ អគ្គិម្ហិ បក្ខិបិ។ ពហុសិនេហេ បាយាសេ អគ្គិម្ហិ បក្ខិត្តមត្តេយេវ អគ្គិ ជលិត្វា បច្ចុគ្គតាហិ អច្ចីហិ បណ្ណសាលំ ឈាបេសិ។ ព្រាហ្មណោ ភីតតសិតោ បលាយិត្វា ពហិ ឋត្វា “កាបុរិសេហិ នាម សន្ថវោ ន កាតព្ពោ, ឥទានិ មេ ឥមិនា អគ្គិនា កិច្ឆេន កតា បណ្ណសាលា ឈាបិតា”តិ វត្វា បឋមំ គាថមាហ –

**២៣**. “ន សន្ថវស្មា បរមត្ថិ បាបិយោ, យោ សន្ថវោ កាបុរិសេន ហោតិ;
សន្តប្បិតោ សប្បិនា បាយសេន, កិច្ឆាកតំ បណ្ណកុដិំ អទយ្ហី”តិ។

តត្ថ **ន សន្ថវស្មា**តិ តណ្ហាសន្ថវាបិ ច មិត្តសន្ថវាបិ ចាតិ ទុវិធាបិ ឯតស្មា សន្ថវា បរំ ឧត្តរិ អញ្ញំ បាបតរំ នត្ថិ, លាមកតរំ នាម នត្ថីតិ អត្ថោ។ **យោ សន្ថវោ កាបុរិសេនា**តិ យោ បាបកេន កាបុរិសេន សទ្ធិំ ទុវិធោបិ

សន្ថវោ, តតោ បាបតរំ អញ្ញំ នត្ថិ។ កស្មា? **សន្តប្បិតោ ...បេ....អទយ្ហី**តិ, យស្មា សប្បិនា ច បាយាសេន ច សន្តប្បិតោបិ អយំ អគ្គិ មយា កិច្ឆេន កតំ បណ្ណសាលំ ឈាបេសីតិ អត្ថោ។

សោ ឯវំ វត្វា "ន មេ តយា មិត្តទុព្ភិនា អត្ថោ"តិ តំ អគ្គិំ ឧទកេន និព្ពាបេត្វា សាខាហិ បោថេត្វា អន្តោហិមវន្តំ បវិសិត្វា ឯកំ សាមមិគិំ សីហស្ស ច ព្យគ្ឃស្ស ច ទីបិនោ ច មុខំ លេហន្តិំ ទិស្វា "សប្បុរិសេហិ សទ្ធិំ សន្ថវា បរំ សេយ្យោ នាម នត្ថី"តិ ចិន្តេត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

**២៤**. "ន សន្ថវស្មា បរមត្ថិ សេយ្យោ, យោ សន្ថវោ សប្បុរិសេន ហោតិ;
សីហស្ស ព្យគ្ឃស្ស ច ទីបិនោ ច, សាមា មុខំ លេហតិ សន្ថវេនា"តិ។

តត្ថ **សាមា មុខំ លេហតិ សន្ថវេនា**តិ សាមា នាម មិគី តមេសំ តិណ្ណំ ជនានំ សន្ថវេន សិនេហេន មុខំ លេហតីតិ។

ឯវំ វត្វា ពោធិសត្តោ អន្តោហិមវន្តំ បវិសិត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា ជីវិតបរិយោសានេ ព្រហ្មលោកូបគោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តេន សមយេន តាបសោ អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

សន្ថវជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[១៦៣] ៣. សុសីមជាតកវណ្ណនា

**កាឡា មិគា សេតទន្តា តវីមេ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឆន្ទកទានំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិយញ្ហិ កទាចិ ឯកមេវ កុលំ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទានំ ទេតិ, កទាចិ អញ្ញតិត្ថិយានំ ទេតិ, កទាចិ គណពន្ធនេន ពហូ ឯកតោ ហុត្វា ទេន្តិ, កទាចិ វីថិសភាគេន, កទាចិ សកលនគរវាសិនោ ឆន្ទកំ សំហរិត្វា ទានំ ទេន្តិ។ តស្មឹ បន កាលេ សកលនគរវាសិនោ ឆន្ទកំ សំហរិត្វា សព្ពបរិក្ខារទានំ សជ្ជេត្វា ទ្វេ កោដ្ឋាសា ហុត្វា ឯកច្ចេ "ឥមំ សព្ពបរិក្ខារទានំ អញ្ញតិត្ថិយានំ ទស្សាមា"តិ អាហំសុ, ឯកច្ចេ "ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្សា"តិ។ ឯវំ បុនប្បុនំ កថាយ វត្តមានាយ អញ្ញតិត្ថិយសាវកេហិ អញ្ញតិត្ថិយានញ្ញេវ , ពុទ្ធសាវកេហិ "'ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្សេវា'តិ វុត្តេ សម្ពហុលំ ករិសាមា"តិ សម្ពហុលាយ កថាយ "ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទស្សាមា"តិ វទន្តាយេវ ពហុកា ជាតា, តេសញ្ញេវ កថា បតិដ្ឋាសិ ។ អញ្ញតិត្ថិយសាវកា ពុទ្ធានំ ទាតព្ពទានស្ស អន្តរាយំ កាតុំ នាសក្ខឹសុ។ នាគរា ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ និមន្តេត្វា សត្តាហំ មហាទានំ បវត្តេត្វា សត្តមេ ទិវសេ សព្ពបរិក្ខារេ អទំសុ។ សត្ថា អនុមោទនំ កត្វា មហាជនំ មគ្គផលេហិ បពោធេត្វា ជេតវនវិហារមេវ គន្ត្វា ភិក្ខុសង្ឃេន វត្តេ ទស្សិតេ គន្ធកុដិប្បមុខេ ឋត្វា សុគតោវាទំ ទត្វា គន្ធកុដិំ បាវិសិ។

សាយន្ហសមយេ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ សន្និបតិត្វា កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – "អាវុសោ, អញ្ញតិត្ថិយសាវកា ពុទ្ធានំ ទាតព្ពទានស្ស អន្តរាយករណត្ថាយ វាយមន្តាបិ អន្តរាយំ កាតុំ នាសក្ខឹសុ, តំ សព្ពបរិក្ខារទានំ ពុទ្ធានំយេវ បាទមូលំ អាគតំ, អហោ ពុទ្ធពលំ នាម មហន្ត"ន្តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា "កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា"តិ បុច្ឆិត្វា "ឥមាយ នាមា"តិ វុត្តេ "ន, ភិក្ខវេ, ឯតេ អញ្ញតិត្ថិយសាវកា ឥទានេវ មយ្ហំ ទាតព្ពទានស្ស អន្តរាយករណត្ថាយ វាយមន្តិ, បុព្ពេបិ វាយមឹសុ, សោ បន បរិក្ខារោ សព្ពកាលេបិ មមេវ បាទមូលំ អាគច្ឆតី"តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ សុសីមោ នាម រាជា អហោសិ។ តទា ពោធិសត្តោ តស្ស បុរោហិតស្ស ព្រាហ្មណិយា កុច្ឆិម្ហិ បដិសន្ធិំ គណ្ហិ, តស្ស សោឡសវស្សិកកាលេ បិតា កាលមកាសិ។ សោ បន ធរមានកាលេ រញ្ញោ ហត្ថិមង្គលការកោ អហោសិ។ ហត្ថីនំ មង្គលករណដ្ឋានេ អាភតឧបករណភណ្ឌញ្ច ហត្ថាលង្ការញ្ច សព្ពំ សោយេវ អលត្ថ។ ឯវមស្ស ឯកេកស្មឹ មង្គលេ កោដិមត្តំ ធនំ ឧប្បជ្ជតិ។ អថ តស្មឹ កាលេ ហត្ថិមង្គលឆណោ សម្បាបុណិ។ សេសា ព្រាហ្មណា រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា "មហារាជ, ហត្ថិមង្គលឆណោ សម្បត្តោ, មង្គលំ កាតុំ វដ្ដតិ។ បុរោហិតព្រាហ្មណស្ស បន បុត្តោ អតិទហរោ, នេវ តយោ វេទេ ជានាតិ, ន ហត្ថិសុត្តំ, មយំ ហត្ថិមង្គលំ ករិស្សាមា"តិ អាហំសុ។ រាជា "សាធូ"តិ សម្បដិច្ឆិ។ ព្រាហ្មណា បុរោហិតបុត្តស្ស ហត្ថិមង្គលំ កាតុំ អទត្វា "ហត្ថិមង្គលំ កត្វា មយំ ធនំ គណ្ហិស្សាមា"តិ ហដ្ឋតុដ្ឋា វិចរន្តិ។ អថ "ចតុត្ថេ ទិវសេ ហត្ថិមង្គលំ ភវិស្សតី"តិ ពោធិសត្តស្ស មាតា តំ បវត្តិំ សុត្វា "ហត្ថិមង្គលករណំ នាម យាវ សត្តមា កុលបរិវដ្ដា អម្ហាកំ វំសោ, វំសោ ច នោ ឱសក្កិស្សតិ, ធនា ច បរិហាយិស្សាមា"តិ អនុសោចមានា បរោទិ។

ពោធិសត្តោ “កស្មា, អម្ម, រោទសី”តិ វត្វា តំ ការណំ សុត្វា “ននុ, អម្ម, អហំ មង្គលំ ករិស្សាមី”តិ អាហ។ “តាត, ត្វំ នេវ តយោ វេទេ ជានាសិ, ន ហត្ថិសុត្តំ, កថំ មង្គលំ ករិស្សសី”តិ។ “អម្ម, កទា បន ហត្ថិមង្គលំ ករិស្សន្តី”តិ? “ឥតោ ចតុត្ថេ ទិវសេ, តាតា”តិ។ “អម្ម, តយោ បន វេទេ បគុណេ កត្វា ហត្ថិសុត្តំ ជាននក អាចរិយោ កហំ វសតី”តិ? “តាត, ឯវរូបោ ទិសាបាមោក្ខោ អាចរិយោ ឥតោ វីសយោជនសតមត្ថកេ គន្ធាររដ្ឋេ តក្កសិលាយំ វសតី”តិ។ “អម្ម, អម្ហាកំ វំសំ ន នាសេស្សាមិ, អហំ ស្វេ ឯកទិវសេនេវ តក្កសិលំ គន្ត្វា ឯករត្តេនេវ តយោ វេទេ ច ហត្ថិសុត្តញ្ច ឧគ្គណ្ហិត្វា បុនទិវសេ អាគន្ត្វា ចតុត្ថេ ទិវសេ ហត្ថិមង្គលំ ករិស្សាមិ, មា រោទី”តិ មាតរំ សមស្សាសេត្វា បុនទិវសេ ពោធិសត្តោ បាតោវ ភុញ្ជិត្វា ឯកកោវ និក្ខមិត្វា ឯកទិវសេនេវ តក្កសិលំ គន្ត្វា អាចរិយំ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។

អថ នំ អាចរិយោ “កុតោ អាគតោសិ, តាតា”តិ បុច្ឆិ។ “ពារាណសិតោ, អាចរិយា”តិ។ “កេនត្ថេនា”តិ? “តុម្ហាកំ សន្តិកេ តយោ វេទេ ច ហត្ថិសុត្តញ្ច ឧគ្គណ្ហនត្ថាយា”តិ។ “សាធុ, តាត, ឧគ្គណ្ហា”តិ។ ពោធិសត្តោ “អាចរិយ, មយ្ហំ កម្មំ អច្ចាយិក”ន្តិ សព្ពំ បវត្តិំ អារោចេត្វា “អហំ ឯកទិវសេនេវ វីសយោជនសតំ អាគតោ, អជ្ជេវេករត្តិំ មយ្ហមេវ ឱកាសំ ករោថ, ឥតោ តតិយទិវសេ ហត្ថិមង្គលំ ភវិស្សតិ, អហំ ឯកេនេវ ឧទ្ទេសមគ្គេន សព្ពំ ឧគ្គណ្ហិស្សាមី”តិ វត្វា អាចរិយំ ឱកាសំ ការេត្វា អាចរិយស្ស ភុត្តកាលេ សយំ ភុញ្ជិត្វា អាចរិយស្ស បាទេ ធោវិត្វា សហស្សត្ថវិកំ បុរតោ ឋបេត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នោ បរិយត្តិំ បដ្ឋបេត្វា អរុណេ ឧគ្គច្ឆន្តេ តយោ វេទេ ច ហត្ថិសុត្តញ្ច និដ្ឋបេត្វា “អញ្ញោបិ អត្ថិ, អាចរិយា”តិ បុច្ឆិត្វា “នត្ថិ តាត, សព្ពំ និដ្ឋិត”ន្តិ វុត្តេ “អាចរិយ, ឥមស្មិំ គន្ថេ ឯត្តកំ បទបច្ឆាភដ្ឋំ, ឯត្តកំ សជ្ឈាយសម្មោហដ្ឋានំ, ឥតោ បដ្ឋាយ តុម្ហេ អន្តេវាសិកេ ឯវំ វាចេយ្យាថា”តិ អាចរិយស្ស សិប្បំ សោធេត្វា បាតោវ ភុញ្ជិត្វា អាចរិយំ វន្ទិត្វា ឯកទិវសេនេវ ពារាណសិំ បច្ចាគន្ត្វា មាតរំ វន្ទិត្វា “ឧគ្គហិតំ តេ, តាត, សិប្ប”ន្តិ វុត្តេ “អាម, អម្មា”តិ វត្វា មាតរំ បរិតោសេសិ។

បុនទិវសេ ហត្ថិមង្គលឆណោ បដិយាទិយិត្ថ។ សតមត្តេ ហត្ថិសោណ្ណាលង្ការេ ច សុវណ្ណទ្ធជេ ហេមជាលសញ្ឆន្នេ កត្វា បបេសុំ, រាជង្គណំ អលង្ករិំសុ។ ព្រាហ្មណា “មយំ ហត្ថិមង្គលំ ករិស្សាម, មយំ ករិស្សាមា”តិ មណ្ឌិតបសាធិតា អដ្ឋំសុ។ សុសីមោបិ រាជា សព្ពាលង្ការបដិមណ្ឌិតោ ឧបករណភណ្ឌំ គាហាបេត្វា មង្គលដ្ឋានំ អគមាសិ។ ពោធិសត្តោបិ កុមារបរិហារេន អលង្កតោ អត្តនោ បរិសាយ បុរក្ខតបរិវារិតោ រញ្ញោ សន្តិកំ គន្ត្វា “សច្ចំ កិរ, មហារាជ, តុម្ហេ អម្ហាកំ វំសញ្ច អត្តនោ វំសញ្ច នាសេត្វា ‘អញ្ញេហិ ព្រាហ្មណេហិ ហត្ថិមង្គលំ ការេត្វា ហត្ថាលង្ការញ្ច ឧបករណានិ ច តេសំ ទស្សាមា’តិ អវចុត្ថា”តិ វត្វា បឋមំ គាថមាហ –

**២៥**. “កាឡា មិគា សេតទន្តា តវីមេ, បរោសតំ ហេមជាលាភិឆន្នា;
តេ តេ ទទាមីតិ សុសីម ព្រូសិ, អនុស្សរំ បេត្តិបិតាមហាន”ន្តិ។

តត្ថ **តេ តេ ទទាមីតិ សុសីម ព្រូសី**តិ តេ ឯតេ តវ សន្តកេ “កាឡា មិគា សេតទន្តា”តិ ឯវំ គតេ បរោសតំ សព្ពាលង្ការបដិមណ្ឌិតេ ហត្ថី អញ្ញេសំ ព្រាហ្មណានំ ទទាមីតិ សច្ចំ កិរ, ភោ សុសីម, ឯវំ ព្រូសីតិ អត្ថោ។ **អនុស្សរំ បេត្តិបិតាមហាន**ន្តិ អម្ហាកញ្ច អត្តនោ ច វំសេ បិតុបិតាមហានំ អាចិណ្ណំ សរន្តោយេវ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ – មហារាជ, យាវ សត្តមកុលបរិវដ្ដា តុម្ហាកំ បេត្តិបិតាមហានំ អម្ហាកំ បេត្តិបិតាមហា ច ហត្ថិមង្គលំ ករោន្តិ, សោ ត្វំ ឯវំ អនុស្សរន្តោបិ អម្ហាកញ្ច អត្តនោ ច វំសំ នាសេត្វា សច្ចំ កិរ ឯវំ ព្រូសីតិ។

សុសីមោ រាជា ពោធិសត្តស្ស វចនំ សុត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

**២៦**. “កាឡា មិគា សេតទន្តា មមីមេ, បរោសតំ ហេមជាលាភិឆន្នា;
តេ តេ ទទាមីតិ វទាមិ មាណវ, អនុស្សរំ បេត្តិបិតាមហាន”ន្តិ។

តត្ថ **តេ តេ ទទាមី**តិ តេ ឯតេ ហត្ថី អញ្ញេសំ ព្រាហ្មណានំ ទទាមីតិ សច្ចមេវ មាណវ វទាមិ, នេវ ហត្ថី ព្រាហ្មណានំ ទទាមីតិ អត្ថោ។ **អនុស្សរ**ន្តិ បេត្តិបិតាមហានំ កិរិយំ អនុស្សរាមិយេវ, នោ នានុស្សរាមិ, អម្ហាកំ បេត្តិបិតាមហានំ ហត្ថិមង្គលំ តុម្ហាកំ បេត្តិបិតាមហា ករោន្តីតិ បន អនុស្សរន្តោបិ ឯវំ វទាមិយេវាតិ អធិប្បាយេនេវមាហ។

អថ នំ ពោធិសត្តោ ឯតទវោច – “មហារាជ, អម្ហាកញ្ច អត្តនោ ច វំសំ អនុស្សរន្តោយេវ កស្មា មំ ឋបេត្វា អញ្ញេហិ ហត្ថិមង្គលំ ការាបេថា”តិ។ “ត្វំ កិរ, តាត, តយោ វេទេ ហត្ថិសុត្តញ្ច ន ជានាសី”តិ មយ្ហំ អារោចេសុំ, តេនាហំ អញ្ញេហិ ព្រាហ្មណេហិ ការាបេមីតិ។ “តេន ហិ, មហារាជ, ឯត្តកេសុ ព្រាហ្មណេសុ ឯកព្រាហ្មណោបិ តីសុ វេទេសុ វា ហត្ថិសុត្តេសុ វា ឯកទេសម្បិ យទិ មយា សទ្ធិំ កថេតុំ សមត្ថោ អត្ថិ, ឧដ្ឋហតុ, តយោបិ វេទេ ហត្ថិសុត្តញ្ច សទ្ធិំ ហត្ថិមង្គលករណេន មំ ឋបេត្វា អញ្ញោ សកលជម្ពុទីបេបិ ជានន្តោ នាម នត្ថី”តិ សីហនាទំ នទិ។

ឯកព្រាហ្មណោបិ តស្ស បដិសត្តុ ហុត្វា ឧដ្ឋាតុំ នាសក្ខិ។ ពោធិសត្តោ អត្តនោ កុលវំសំ បតិដ្ឋាបេត្វា មង្គលំ កត្វា ពហុំ ធនំ អាទាយ អត្តនោ និវេសនំ អគមាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ កេចិ សោតាបន្នា អហេសុំ, កេចិ សកទាគាមិនោ, កេចិ អនាគាមិនោ, កេចិ អរហត្តំ បាបុណឹសុ។ “តទា មាតា មហាមាយា អហោសិ, បិតា សុទ្ធោទនមហារាជា, សុសីមោ រាជា អានន្ទោ, ទិសាបាមោក្ខោ អាចរិយោ សារិបុត្តោ, មាណវោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សុសិមជាតកវណ្ណនា តតិយា។

## [១៦៤] ៤. គិជ្ឈជាតកវណ្ណនា

**យំ នុ គិជ្ឈោ យោជនសត**ន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ មាតុបោសកភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ **សាមជាតកេ** (ជា. ២.២២.២៩៦ អាទយោ) អាវិភវិស្សតិ។ សត្ថា បន តំ ភិក្ខុំ “សច្ចំ កិរ ត្វំ, ភិក្ខុ, គិហី បោសេសី”តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ច”ន្តិ វុត្តេ “កី បន តេ ហោន្តី”តិ បុច្ឆិត្វា “មាតាបិតរោ មេ, ភន្តេ”តិ វុត្តេ “សាធុ សាធូ”តិ តស្ស សាធុការំ ទត្វា “មា, ភិក្ខវេ, ឥមំ ភិក្ខុំ ឧជ្ឈាយិត្ថ, បោរាណកបណ្ឌិតាបិ គុណវសេន អញ្ញាតកានម្បិ ឧបការំ អកំសុ, ឥមស្ស បន មាតាបិតូនំ ឧបការករណំ ភារោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ គិជ្ឈកូដបព្ពតេ គិជ្ឈយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា មាតាបិតរោ បោសេតិ។ អថេកស្មិំ កាលេ មហតី វាតវុដ្ឋិ អហោសិ។ គិជ្ឈា វាតវុដ្ឋិំ សហិតុំ អសក្កោន្តា សីតភយេន ពារាណសឹ គន្ត្វា បាការសមីបេ ច បរិខាសមីបេ ច សីតេន កម្បមានា និសីទឹសុ។ តទា ពារាណសិសេដ្ឋិ នគរា និក្ខមិត្វា ន្ហាយិតុំ គច្ឆន្តោ តេ គិជ្ឈេ កិលមន្តេ ទិស្វា ឯកស្មិំ អនោវស្សកដ្ឋានេ សន្និបាតេត្វា អគ្គិំ ការាបេត្វា គោសុសានំ បេសេត្វា គោមំសំ អាហរាបេត្វា តេសំ ទាបេត្វា អារក្ខំ ឋបេសិ។ គិជ្ឈា វូបសន្តាយ វាតវុដ្ឋិយា កល្លសរីរា ហុត្វា បព្ពតមេវ អគមំសុ។ តេ តត្ថេវ សន្និបតិត្វា ឯវំ មន្តយឹសុ – “ពារាណសិសេដ្ឋិនា អម្ហាកំ ឧបការោ កតោ, កតូបការស្ស ច នាម បច្ចុបការំ កាតុំ វដ្ដតិ, តស្មា ឥតោ បដ្ឋាយ តុម្ហេសុ យោ យំ វត្ថំ វា អាភរណំ វា លភតិ, តេន តំ ពារាណសិសេដ្ឋិស្ស គេហេ អាកាសង្គណេ បាតេតព្ព”ន្តិ។

តតោ បដ្ឋាយ គិជ្ឈា មនុស្សានំ វត្ថាភរណានិ អាតបេ សុក្ខាបេន្តានំ បមាទំ ឱលោកេត្វា សេនា វិយ មំសបេសឹ សហសា គហេត្វា ពារាណសិសេដ្ឋិស្ស គេហេ អាកាសង្គណេ បាតេន្តិ។ សោ គិជ្ឈានំ អាហរណភាវំ ញត្វា សព្ពានិ តានិ វិសុំយេវ ឋបេសិ។ “គិជ្ឈា នគរំ វិលុម្បន្តី”តិ រញ្ញោ អារោចេសុំ។ រាជា “ឯកំ គិជ្ឈម្បិ តាវ គណ្ហថ, សព្ពំ អាហរាបេស្សាមី”តិ តត្ថ តត្ថ បាសេ ចេវ ជាលានិ ច ឱឌ្ឌាបេសិ។ មាតុបោសកគិជ្ឈោ បាសេ ពជ្ឈិ, តំ គហេត្វា “រញ្ញោ ទស្សេស្សាមា”តិ នេន្តិ។ ពារាណសិសេដ្ឋិ រាជុបដ្ឋានំ គច្ឆន្តោ តេ មនុស្សេ គិជ្ឈំ គហេត្វា គច្ឆន្តេ ទិស្វា “មា ឥមំ គិជ្ឈំ ពាធយិំសូ”តិ សទ្ធិំយេវ អគមាសិ។ គិជ្ឈំ រញ្ញោ ទស្សេសុំ។ អថ នំ រាជា បុច្ឆិ – “តុម្ហេ នគរំ វិលុម្បិត្វា វត្ថាទីនិ គណ្ហថា”តិ។ “អាម, មហារាជា”តិ។ “កស្ស តានិ ទិន្នានី”តិ? “ពារាណសិសេដ្ឋិស្សា”តិ។ “កឹការណា”តិ? “អម្ហាកំ តេន ជីវិតំ ទិន្នំ, ឧបការស្ស នាម បច្ចុបការំ កាតុំ វដ្ដតិ, តស្មា អទម្ហា”តិ។ អថ នំ រាជា “គិជ្ឈា កិរ យោជនសតមត្ថកេ ឋត្វា កុណបំ បស្សន្តិ, កស្មា ត្វំ អត្តនោ ឱឌ្ឌិតំ បាសំ ន បស្សសី”តិ វត្វា បឋមំ គាថមាហ –

២៧. “យំ នុ គិជ្ឈោ យោជនសតំ, កុណបានិ អវេក្ខតិ;
កស្មា ជាលញ្ច បាសញ្ច, អាសជ្ជាបិ ន ពុជ្ឈសី”តិ។

តត្ថ **យ**ន្តិ និបាតមត្តំ, **នូ**តិ នាមត្ថេ និបាតោ។ គិជ្ឈោ នាម យោជនសតំ អតិក្កមិត្វា ឋិតានិ កុណបានិ អវេក្ខតិ, បស្សតីតិ អត្ថោ។ **អាសជ្ជាបី**តិ អាសាទេត្វាបិ, សម្បាបុណិត្វាបីតិ អត្ថោ។ “ត្វំ អត្តនោ អត្ថាយ ឱឌ្ឌិតំ ជាលញ្ច បាសញ្ច បត្វាបិ កស្មា ន ពុជ្ឈសី”តិ បុច្ឆិ។

គិជ្ឈោ តស្ស វចនំ សុត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

២៨. “យទា បរាភវោ ហោតិ, បោសោ ជីវិតសង្ខយេ;
អថ ជាលញ្ច បាសញ្ច, អាសជ្ជាបិ ន ពុជ្ឈតី”តិ។

តត្ថ **បរាភវោ**តិ វិនាសោ។ **បោសោ**តិ សត្តោ។

តិណ្ឌុលស្ស វចនំ សុត្វា រាជា សេដ្ឋឹ បុច្ឆិ – “សច្ចំ កិរ, មហាសេដ្ឋិ, តិណ្ឌុលេហិ តុម្ហាកំ គេហេ វត្ថាទីនិ អាភតានី”តិ។ “សច្ចំ, ទេវា”តិ។ “កហំ តានី”តិ? “ទេវ, មយា តានិ សព្ពានិ វិសុំ ឋបិតានិ, យំ យេសំ សន្តកំ, តំ តេសំ ទស្សាមិ, ឥមំ តិណ្ឌុំ វិស្សជ្ជេថា”តិ តិណ្ឌុំ វិស្សជ្ជាបេត្វា មហាសេដ្ឋី សព្ពេសំ សន្តកានិ ទាបេសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ មាតុបោសកភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ ។ “តទា រាជា អានន្ទោ អហោសិ, ពារាណសិសេដ្ឋិ សារិបុត្តោ, មាតុបោសកតិណ្ឌុលោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

តិណ្ឌុលជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[១៦៥] ៥. នកុលជាតកវណ្ណនា

**សទ្ធិំ កត្វា អមិត្តេនា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ សេណិភណ្ឌនំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ ហេដ្ឋា **ឧរគជាតកេ** (ជា. ១.២.៧-៨) កថិតសទិសមេវ។ ឥធាបិ សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ឥមេ ទ្វេ មហាមត្តា ឥទានេវ មយា សមគ្គា កតា, បុព្ពេបាហំ ឥមេ សមគ្គេ អកាសឹយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឯកស្មឹ គាមកេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គហេត្វា ឃរាវាសំ បហាយ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា ឧញ្ឆាចរិយាយ វនមូលផលាហារោ ហិមវន្តបទេសេ វាសំ កប្បេសិ។ តស្ស ចង្កមនកោដិយំ ឯកស្មឹ វម្មិកេ នកុលោ, តស្សេវ សន្តិកេ ឯកស្មឹ រុក្ខពិលេ សប្បោ ច វាសំ កប្បេសិ។ តេ ឧភោបិ អហិនកុលា និច្ចកាលំ កលហំ ករោន្តិ។ ពោធិសត្តោ តេសំ កលហេ អាទីនវញ្ច មេត្តាភាវនាយ ច អានិសំសំ កថេត្វា “កលហំ នាម អកត្វា សមគ្គវាសំ វសិតុំ វដ្ដតី”តិ ឱវទិត្វា ឧភោបិ តេ សមគ្គេ អកាសិ។ អថ សប្បស្ស ពហិនិក្ខន្តកាលេ នកុលោ ចង្កមនកោដិយំ វម្មិកស្ស ពិលទ្វារេ សីសំ នីហរិត្វា មុខំ វិវរិត្វា និបន្នោ អស្សសន្តោ បស្សសន្តោ និទ្ទំ ឧបគញ្ឆិ។ ពោធិសត្តោ តំ តថា និទ្ទាយមានំ ទិស្វា “កឹ នុ ខោ តេ និស្សាយ ភយំ ឧប្បន្ន”ន្តិ បុច្ឆន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

២៩. “សន្ធឹ កត្វា អមិត្តេន, អណ្ឌជេន ជលាពុជ;
វិវរិយ ទាឋំ សេសិ, កុតោ តេ ភយមាគត”ន្តិ។

តត្ថ **សន្ធឹ កត្វា**តិ មិត្តភាវំ ករិត្វា។ **អណ្ឌជេនា**តិ អណ្ឌកោសេ និព្ពត្តេន នាគេន។ **ជលាពុជា**តិ នកុលំ អាលបតិ។ សោ ហិ ជលាពុម្ហិ ជាតត្តា “ជលាពុជោ”តិ វុច្ចតិ។ **វិវរិយា**តិ វិវរិត្វា។

ឯវំ ពោធិសត្តេន វុត្តោ នកុលោ “អយ្យ, បច្ចាមិត្តោ នាម ន អវជានិតព្ពោ អាសង្កិតព្ពោយេវា”តិ វត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

៣០. “សង្កេថេវ អមិត្តស្មឹ, មិត្តស្មិម្បិ ន វិស្សសេ;
អភយា ភយមុប្បន្នំ, អបិ មូលានិ កន្តតី”តិ។

តត្ថ **អភយា ភយមុប្បន្ន**ន្តិ ន ឥតោ តេ ភយមុប្បន្នន្តិ អភយោ, កោ សោ? មិត្តោ។ យញ្ហិ មិត្តស្មិម្បិ វិស្សាសេ សតិ តតោ ភយំ ឧប្បជ្ជតិ, តំ **មូលានិ**បិ **កន្តតិ,** មិត្តស្ស សព្ពរន្ធានំ វិទិតត្តា មូលឃច្ចាយ សំវត្តតីតិ អត្ថោ។

អថ នំ ពោធិសត្តោ “មា ភាយិ, យថា សប្បោ តយិ ន ទុព្ភតិ, ឯវមហំ ករិស្សាមិ, ត្វំ ឥតោ បដ្ឋាយ តស្មឹ អាសង្កំ មា ករី”តិ ឱវទិត្វា ចត្តារោ ព្រហ្មវិហារេ ភាវេត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។ តេបិ យថាកម្មំ គតា។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា សប្បោ ច នកុលោ ច ឥមេ ទ្វេ មហាមត្តា អហេសុំ, តាបសោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

នកុលជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[១៦៦] ៦. ឧបសាឡ្ហកជាតកវណ្ណនា

**ឧបសាឡ្ហកនាមានី**តិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ឧបសាឡ្ហកំ នាម សុសានសុទ្ធិកំ ព្រាហ្មណំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ អឌ្ឍោ អហោសិ មហទ្ធនោ, ទិដ្ឋិគតិកត្តា បន ធុរវិហារេ វសន្តានម្បិ ពុទ្ធានំ សង្គហំ នាម ន អកាសិ។ បុត្តោ បនស្ស បណ្ឌិតោ អហោសិ ញាណសម្បន្នោ។ សោ មហល្លកកាលេ បុត្តំ អាហ – "មា ខោ មំ, តាត, អញ្ញស្ស វសលស្ស ឈាបិតសុសានេ ឈាបេហិ, ឯកស្មឹ បន អនុច្ឆិដ្ឋសុសានេយេវ មំ ឈាបេយ្យាសី"តិ។ "តាត, អហំ តុម្ហាកំ ឈាបេតព្ពយុត្តកំ ឋានំ ន ជានាមិ, សាធុ វត មំ អាទាយ គន្ត្វា 'ឥមស្មឹ ឋានេ មំ ឈាបេយ្យាសី'តិ តុម្ហេវ អាចិក្ខថា"តិ។ ព្រាហ្មណោ "សាធុ, តាតា"តិ តំ អាទាយ នគរា និក្ខមិត្វា គិជ្ឈកូដមត្ថកំ អភិរុហិត្វា "តាត, ឥទំ អញ្ញស្ស វសលស្ស អឈាបិតដ្ឋានំ, ឯត្ថ មំ ឈាបេយ្យាសី"តិ វត្វា បុត្តេន សទ្ធឹ បព្ពតា ឱតរិតុំ អារភិ។

សត្ថា បន តំ ទិវសំ បច្ចូសកាលេ ពោធនេយ្យពន្ធវេ ឱលោកេន្តោ តេសំ បិតាបុត្តានំ សោតាបត្តិមគ្គស្ស ឧបនិស្សយំ អទ្ទស។ តស្មា មគ្គំ គហេត្វា ឋិតលុទ្ទកោ វិយ បព្ពតបាទំ គន្ត្វា តេសំ បព្ពតមត្ថកា ឱតរន្តានំ អាគមយមានោ និសីទិ, តេ ឱតរន្តា សត្ថារំ អទ្ទសំសុ។ សត្ថា បដិសន្ថារំ ករោន្តោ "កហំ គមិស្សថ ព្រាហ្មណា"តិ បុច្ឆិ។ មាណវោ តមត្ថំ អារោចេសិ។ សត្ថា "តេន ហិ ឯហិ, តវ បិតរា អាចិក្ខិតដ្ឋានំ គច្ឆាមា"តិ ឧភោ បិតាបុត្តេ គហេត្វា បព្ពតមត្ថកំ អារុយ្ហ "កតរំ ឋាន"ន្តិ បុច្ឆិ។ មាណវោ "ឥមេសំ តិណ្ណំ បព្ពតានំ អន្តរំ អាចិក្ខិ, ភន្តេ"តិ អាហ។ សត្ថា "ន ខោ, មាណវ, តវ បិតា ឥទានេវ សុសានសុទ្ធិកោ, បុព្ពេបិ សុសានសុទ្ធិកោវ, ន ចេស ឥទានេវ 'ឥមស្មឹ ឋានេ មំ ឈាបេយ្យាសី'តិ តវ អាចិក្ខតិ, បុព្ពេបិ ឥមស្មឹយេវ ឋានេ អត្តនោ ឈាបិតភាវំ អាចិក្ខី"តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ឥមស្មិញ្ញេវ រាជគហេ អយមេវ ឧបសាឡ្ហកោ ព្រាហ្មណោ អយមេវស្ស បុត្តោ អហោសិ។ តទា ពោធិសត្តោ មគធរដ្ឋេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា បរិបុណ្ណសិប្បោ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា ឈានកីឡំ កីឡន្តោ ហិមវន្តបទេសេ ចិរំ វសិត្វា លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ គិជ្ឈកូដេ បណ្ណសាលាយំ វិហាសិ។ តទា សោ ព្រាហ្មណោ ឥមិនាវ និយាមេន បុត្តំ វត្វា បុត្តេន "តុម្ហេយេវ មេ តថារូបំ ឋានំ អាចិក្ខថា"តិ វុត្តេ "ឥទមេវ ឋាន"ន្តិ អាចិក្ខិត្វា បុត្តេន សទ្ធឹ ឱតរន្តោ ពោធិសត្តំ ទិស្វា តស្ស សន្តិកំ ឧបសង្កមិ។ ពោធិសត្តោ ឥមិនាវ និយាមេន បុច្ឆិត្វា មាណវស្ស វចនំ សុត្វា "ឯហិ, តវ បិតរា អាចិក្ខិតដ្ឋានស្ស ឧច្ឆិដ្ឋភាវំ វា អនុច្ឆិដ្ឋភាវំ វា ជានិស្សាមា"តិ តេហិ សទ្ធឹ បព្ពតមត្ថកំ អារុយ្ហ "ឥទំ តិណ្ណំ បព្ពតានំ អន្តរំ អនុច្ឆិដ្ឋដ្ឋាន"ន្តិ មាណវេន វុត្តេ "មាណវ, ឥមស្មឹយេវ ឋានេ ឈាបិតកានំ បមាណំ នត្ថិ, តវេវ បិតា ឥមស្មឹយេវ រាជគហេ ព្រាហ្មណកុលេយេវ និព្ពត្តិត្វា ឧបសាឡ្ហកោយេវ នាម ហុត្វា ឥមស្មឹយេវ បព្ពតន្តរេ ចុទ្ទស ជាតិសហស្សានិ ឈាបិតោ។ បថវិយញ្ហិ អឈាបិតដ្ឋានំ វា អសុសានដ្ឋានំ វា សីសានំ អនិវេសិតដ្ឋានំ វា លទ្ធុំ ន សក្កា"តិ បុព្ពេនិវាសញាណេន បរិច្ឆិន្ទិត្វា ឥមំ គាថាទ្វយមាហ –

**៣១**. "ឧបសាឡ្ហកនាមានិ , សហស្សានិ ចតុទ្ទស;
អស្មឹ បទេសេ ទឌ្ឍានិ, នត្ថិ លោកេ អនាមតំ។

**៣២**. "យម្ហិ សច្ចញ្ច ធម្មោ ច, អហឹសា សំយមោ ទមោ;
ឯតំ អរិយា សេវន្តិ, ឯតំ លោកេ អនាមត"ន្តិ។

តត្ថ **អនាមត**ន្តិ មតដ្ឋានំ។ តញ្ហិ ឧបចារវសេន "អមត"ន្តិ វុច្ចតិ, តំ បដិសេធេន្តោ "អនាមត"ន្តិ អាហ។ "អនមត"ន្តិបិ បាឋោ, លោកស្មិញ្ហិ អនមតដ្ឋានំ អសុសានំ នាម នត្ថីតិ អត្ថោ។ **យម្ហិ សច្ចញ្ច ធម្មោ ចា**តិ យស្មឹ បុគ្គលេ ចតុសច្ចវត្ថុកំ បុព្ពភាគសច្ចញាណញ្ច លោកុត្តរធម្មោ ច អត្ថិ។ **អហឹសា**តិ បរេសំ អវិហេសា អវិហេឋនា។ **សំយមោ**តិ សីលសំយមោ។ **ទមោ**តិ ឥន្ទ្រិយទមនំ។ ឥទញ្ច គុណជាតំ យម្ហិ បុគ្គលេ អត្ថិ, **ឯតំ អរិយា សេវន្តី**តិ, អរិយា ពុទ្ធា ច បច្ចេកពុទ្ធា ច ពុទ្ធសាវកា ច ឯតំ ឋានំ សេវន្តិ, ឯវរូបំ បុគ្គលំ ឧបសង្កមន្តិ ភជន្តីតិ អត្ថោ។ **ឯតំ លោកេ អនាមត**ន្តិ ឯតំ គុណជាតំ លោកេ អមតភាវសាធនតោ អនាមតំ នាម។

ឯវំ ពោធិសត្តោ បិតាបុត្តានំ ធម្មំ ទេសេត្វា ចត្តារោ ព្រហ្មវិហារេ ភាវេត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧភោ បិតាបុត្តា សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហឹសុ។ "តទា បិតាបុត្តាវ ឯតរហិ បិតាបុត្តា អហេសុំ, តាបសោ បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

ឧបសាឡ្ហកជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[១៦៧] ៧. សមិទ្ធិជាតកវណ្ណនា

**អភុត្វា ភិក្ខសិ ភិក្ខូ**តិ ឥទំ សត្ថា រាជគហំ ឧបនិស្សាយ តបោទារាមេ វិហរន្តោ សមិទ្ធិថេរំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកទិវសញ្ហិ អាយស្មា សមិទ្ធិ សព្ពរត្តឹ បធានំ បទហិត្វា អរុណុគ្គមនវេលាយ ន្ហត្វា សុវណ្ណវណ្ណំ អត្តភាវំ សុក្ខាបយមានោ អន្តរវាសកំ និវាសេត្វា ឧត្តរាសង្គំ ហត្ថេន គហេត្វា អដ្ឋាសិ សុបរិកម្មកតា វិយ សុវណ្ណបដិមា។ អត្តភាវសមិទ្ធិយាយេវ ហិស្ស "សមិទ្ធី"តិ នាមំ អហោសិ។ អថស្ស សរីរសោភគ្គំ ទិស្វា ឯកា ទេវធីតា បដិពទ្ធចិត្តា ថេរំ ឯវមាហ – "ត្វំ ខោសិ, ភិក្ខុ, ទហរោ យុវា សុសុ កាឡកេសោ ភទ្រេន យោព្ពនេន សមន្នាគតោ អភិរូបោ ទស្សនីយោ បាសាទិកោ, ឯវរូបស្ស តវ កាមេ អបរិភុញ្ជិត្វា កោ អត្ថោ បព្ពជ្ជាយ, កាមេ តាវ បរិភុញ្ជស្សុ, បច្ឆា បព្ពជិត្វា សមណធម្មំ ករិស្សសី"តិ។ អថ នំ ថេរោ អាហ – "ទេវធីតេ, 'អសុកស្មឹ នាម វយេ ឋិតោ មរិស្សាមី'តិ មម មរណកាលំ ន ជានាមិ, ឯស មេ កាលោ បដិច្ឆន្នោ, តស្មា តរុណកាលេយេវ សមណធម្មំ កត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សាមី"តិ។ សា ថេរស្ស សន្តិកា បដិសន្ថារំ អលភិត្វា តត្ថេវ អន្តរធាយិ។ ថេរោ សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា ឯតមត្ថំ អារោចេសិ។ សត្ថា "ន ខោ, សមិទ្ធិ, ត្វញ្ញេវ ឯតរហិ ទេវធីតាយ បលោភិតោ, បុព្ពេបិ ទេវធីតរោ បព្ពជិតេ បលោភីសុយេវា"តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឯកស្មឹ កាសិគាមកេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ សព្ពសិប្បេសុ និប្ផត្តឹ បត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា ហិមវន្តបទេសេ ឯកំ ជាតស្សរំ និស្សាយ វាសំ កប្បេសិ។ សោ សព្ពរត្តឹ បធានំ បទហិត្វា អរុណុគ្គមនវេលាយ ន្ហត្វា ឯកំ វក្កលំ និវាសេត្វា ឯកំ ហត្ថេន គហេត្វា សរីរំ វោទកំ ករោន្តោ អដ្ឋាសិ។ អថស្ស រូបសោភគ្គប្បត្តំ អត្តភាវំ ឱលោកេត្វា បដិពទ្ធចិត្តា ឯកា ទេវធីតា ពោធិសត្តំ បលោភយមានា បឋមំ គាថមាហ –

៣៣. "អភុត្វា ភិក្ខសិ ភិក្ខុ, ន ហិ ភុត្វាន ភិក្ខសិ;
ភុត្វាន ភិក្ខុ ភិក្ខស្សុ, មា តំ កាលោ ឧបច្ចគា"តិ។

តត្ថ **អភុត្វា ភិក្ខសិ ភិក្ខូ**តិ ភិក្ខុ ត្វំ ទហរកាលេ កិលេសកាមវសេន វត្ថុកាមេ អភុត្វាវ ភិក្ខាយ ចរសិ។ **ន ហិ ភុត្វាន ភិក្ខសី**តិ ននុ នាម បញ្ច កាមគុណេ ភុត្វា ភិក្ខាយ ចរិតព្ពំ, កាមេ អភុត្វាវ ភិក្ខាចរិយំ ឧបគតោសិ។ **ភុត្វាន ភិក្ខុ ភិក្ខស្សូ**តិ ភិក្ខុ ទហរកាលេ តាវ កាមេ ភុញ្ជិត្វា បច្ឆា មហល្លកកាលេ ភិក្ខស្សុ។ **មា តំ កាលោ ឧបច្ចគា**តិ អយំ កាមេ ភុញ្ជនកាលោ ទហរកាលោ, តំ មា អតិក្កមតូតិ។

ពោធិសត្តោ ទេវតាយ វចនំ សុត្វា អត្តនោ អជ្ឈាសយំ បកាសេន្តោ ទុតិយំ គាថមាហ –

៣៤. "កាលំ វោហំ ន ជានាមិ, ឆន្នោ កាលោ ន ទិស្សតិ;
តស្មា អភុត្វា ភិក្ខាមិ, មា មំ កាលោ ឧបច្ចគា"តិ។

តត្ថ **កាលំ វោហំ ន ជានាមី**តិ **វោ**តិ និបាតមត្តំ។ អហំ បន "បឋមវយេ វា មយា មរិតព្ពំ មជ្ឈិមវយេ វា បច្ឆិមវយេ វា"តិ ឯវំ អត្តនោ មរណកាលំ ន ជានាមិ។ បណ្ឌិតេន ហិ បុគ្គលេន –

"ជីវិតំ ព្យាធិ កាលោ ច, ទេហនិក្ខេបនំ គតិ;
បញ្ចេតេ ជីវលោកស្មិំ, អនិមិត្តា ន នាយរេ"តិ។

**ឆន្នោ កាលោ ន ទិស្សតី**តិ យស្មា "អសុកស្មឹ នាម វយកាលេ ហេមន្តាទិឧតុកាលេ វា មយា មរិតព្ព"ន្តិ មយ្ហម្បេស ឆន្នោ ហុត្វា កាលោ ន ទិស្សតិ, សុប្បដិច្ឆន្នោ ហុត្វា ឋិតោ ន បញ្ញាយតិ។ **តស្មា អភុត្វា ភិក្ខាមី**តិ តេន ការណេន បញ្ច កាមគុណេ អភុត្វា ភិក្ខាមិ។ **មា មំ កាលោ ឧបច្ចគា**តិ មំ សមណធម្មករណកាលោ មា អតិក្កមតូតិ អត្ថោ។ ឥមិនា ការណេន ទហរោវ សមានោ បព្ពជិត្វា សមណធម្មំ ករោមីតិ។ ទេវធីតា ពោធិសត្តស្ស វចនំ សុត្វា តត្ថេវ អន្តរធាយិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា ទេវធីតា អយំ ទេវធីតា អហោសិ, អហមេវ តេន សមយេន តាបសោ អហោសិ"ន្តិ។

សមិទ្ធិជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[១៦៨] ៨. សកុណគ្ឃិជាតកវណ្ណនា

**សេនោ ពលសា បតមានោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អត្តជ្ឈាសយំ **សកុណោវាទសុត្តំ** (សំ. និ. ៥.៣៧២) អារព្ភ កថេសិ។ ឯកទិវសញ្ហិ សត្ថា ភិក្ខូ អាមន្តេត្វា "គោចរេ, ភិក្ខវេ, ចរថ សកេ បេត្តិកេ វិសយេ"តិ (សំ. និ. ៥.៣៧២) ឥមំ សំយុត្តមហាវគ្គេ សុត្តន្តំ កថេន្តោ "តុម្ហេ តាវ តិដ្ឋថ, បុព្ពេ តិរច្ឆានគតាបិ សកំ បេត្តិក

វិសយំ បហាយ អគោចរេ ចរន្តា បច្ចាមិត្តានំ ហត្ថបថំ គន្ត្វាបិ អត្តនោ បញ្ញាសម្បត្តិយា ឧបាយកោសល្លេន បច្ចាមិត្តានំ ហត្ថា មុច្ចិស្សូ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ លាបសកុណយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា នង្គលកដ្ឋករណេ លេឌ្ឌុដ្ឋានេ វាសំ កប្បេសិ។ សោ ឯកទិវសំ “សកវិសយេ គោចរគហណំ បហាយ បរវិសយេ គោចរំ គណ្ហិស្សាមី”តិ អដវិបរិយន្តំ អគមាសិ។ អថ នំ តត្ថ គោចរំ គណ្ហន្តំ ទិស្វា សកុណគ្ឃិ សហសា អជ្ឈប្បត្តា អគ្គហេសិ។ សោ សកុណគ្ឃិយា ហរិយមានោ ឯវំ បរិទេវសិ – “មយមេវម្ហ អលក្ខិកា, មយំ អប្បបុញ្ញា, យេ មយំ អគោចរេ ចរិម្ហ បរវិសយេ, សចេជ្ជ មយំ គោចរេ ចរេយ្យាម សកេ បេត្តិកេ វិសយេ, ន ម្យាយំ សកុណគ្ឃិ អលំ អភវិស្ស យទិទំ យុទ្ធាយា”តិ។ “កោ បន, តេ លាប, គោចរោ សកោ បេត្តិកោ វិសយោ”តិ? “យទិទំ នង្គលកដ្ឋករណំ លេឌ្ឌុដ្ឋាន”ន្តិ។ អថ នំ សកុណគ្ឃិ សកេ ពលេ អបត្ថទ្ធា អមុញ្ចិ – “គច្ឆ ខោ, ត្វំ លាប, តត្របិ មេ គន្ត្វា ន មោក្ខសី”តិ។ សោ តត្ថ គន្ត្វា មហន្តំ លេឌ្ឌុំ អភិរុហិត្វា “ឯហិ ខោ ទានិ សកុណគ្ឃី”តិ សេនំ អវ្ហយន្តោ អដ្ឋាសិ។ សកុណគ្ឃិ សកេ ពលេ អបត្ថទ្ធា ឧភោ បក្ខេ សន្នយ្ហ លាបសកុណំ សហសា អជ្ឈប្បត្តា។ យទា បន តំ លាបោ “ពហុអាគតា ខោ ម្យាយំ សកុណគ្ឃី”តិ អញ្ញាសិ, អថ បរិវត្តិត្វា តស្សេវ លេឌ្ឌុស្ស អន្តរំ បច្ចុបាទិ។ សកុណគ្ឃិ វេគំ សន្ធារេតុំ អសក្កោន្តី តត្ថេវ ឧរំ បច្ចតាឡេសិ។ ឯវំ សា ភិន្នេន ហទយេន និក្ខន្តេហិ អក្ខីហិ ជីវិតក្ខយំ បាបុណិ។

សត្ថា ឥមំ អតីតំ ទស្សេត្វា “ឯវំ, ភិក្ខវេ, តិរច្ឆានគតាបិ អគោចរេ ចរន្តា សបត្តហត្ថំ គច្ឆន្តិ, គោចរេ បន សកេ បេត្តិកេ វិសយេ ចរន្តា សបត្តេ និគ្គណ្ហន្តិ, តស្មា តុម្ហេបិ មា អគោចរេ ចរថ បរវិសយេ។ អគោចរេ , ភិក្ខវេ, ចរតំ បរវិសយេ លច្ឆតិ មារោ ឱតារំ, លច្ឆតិ មារោ អារម្មណំ។ កោ ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ អគោចរោ បរវិសយោ? យទិទំ បញ្ច កាមគុណា។ កតមេ បញ្ច? ចក្ខុវិញ្ញេយ្យា រូបា…បេ…. អយំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ អគោចរោ បរវិសយោ”តិ វត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា បឋមំ គាថមាហ –

**៣៥**. “សេនោ ពលសា បតមានោ, លាបំ គោចរឋាយិនំ;
សហសា អជ្ឈប្បត្តោវ, មរណំ តេនុបាគមី”តិ។

តត្ថ **ពលសា បតមានោ**តិ “លាបំ គណ្ហិស្សាមី”តិ ពលេន ថាមេន បតមានោ។ **គោចរឋាយិន**ន្តិ សកវិសយា និក្ខមិត្វា គោចរត្ថាយ អដវិបរិយន្តេ ឋិតំ។ **អជ្ឈប្បត្តោ**តិ សម្បត្តោ។ **មរណំ តេនុបាគមី**តិ តេន ការណេន មរណំ បត្តោ។

តស្មិំ បន មរណំ បត្តេ លាបោ និក្ខមិត្វា “ទិដ្ឋា វត មេ បច្ចាមិត្តស្ស បិដ្ឋី”តិ តស្ស ហទយេ ឋត្វា ឧទានំ ឧទានេន្តោ ទុតិយំ គាថមាហ –

**៣៦**. “សោហំ នយេន សម្បន្នោ, បេត្តិកេ គោចរេ រតោ;
អបេតសត្តុ មោទាមិ, សម្បស្សំ អត្ថមត្តនោ”តិ។

តត្ថ **នយេនា**តិ ឧបាយេន។ **អត្ថមត្តនោ**តិ អត្តនោ អរោគភាវសង្ខាតំ វុឌ្ឍិំ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ពហូ ភិក្ខូ សោតាបត្តិផលាទីនិ បាបុណិំសុ។ “តទា សេនោ ទេវទត្តោ អហោសិ, លាបោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សកុណគ្ឃិជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[១៦៩] ៩. អរកជាតកវណ្ណនា

**យោ វេ មេត្តេន ចិត្តេនា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ មេត្តសុត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកស្មិញ្ហិ សមយេ សត្ថា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “មេត្តាយ, ភិក្ខវេ, ចេតោវិមុត្តិយា អាសេវិតាយ ភាវិតាយ ពហុលីកតាយ យានីកតាយ វត្ថុកតាយ អនុដ្ឋិតាយ បរិចិតាយ សុសមារទ្ធាយ ឯកាទសានិសំសា បាដិកង្ខា។ កតមេ ឯកាទស? សុខំ សុបតិ, សុខំ បដិពុជ្ឈតិ, ន បាបកំ សុបិនំ បស្សតិ, មនុស្សានំ បិយោ ហោតិ, អមនុស្សានំ បិយោ ហោតិ, ទេវតា រក្ខន្តិ, នាស្ស អគ្គិ វា វិសំ វា សត្ថំ វា កមតិ, តុវដំ ចិត្តំ សមាធិយតិ, មុខវណ្ណោ វិប្បសីទតិ, អសម្មូឡ្ហោ កាលំ ករោតិ, ឧត្តរិ អប្បដិវិជ្ឈន្តោ ព្រហ្មលោកូបគោ ហោតិ។ មេត្តាយ, ភិក្ខវេ, ចេតោវិមុត្តិយា អាសេវិតាយ…បេ…. សុសមារទ្ធាយ ឥមេ ឯកាទសានិសំសា បាដិកង្ខា”តិ (អ. និ. ១១.១៥)។ ឥមេ ឯកាទសានិសំសេ គហេត្វា ឋិតំ មេត្តាភាវនំ វណ្ណេត្វា “ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនា នាម សព្ពសត្តេសុ ឱទិស្សកានោទិស្សកវសេន មេត្តា ភាវេតព្ពា,

ហិតោបិ ហិតេន ផរិតព្ពោ, អហិតោបិ ហិតេន ផរិតព្ពោ, មជ្ឈត្តោបិ ហិតេន ផរិតព្ពោ។ ឯវំ សព្ពសត្តេសុ ឱទិស្សកានោទិស្សកវសេន មេត្តា ភាវេតព្ពា, ករុណា មុទិតា ឧបេក្ខា ភាវេតព្ពា, ចតូសុ ព្រហ្មវិហារេសុ កម្មំ កាតព្ពមេវ។ ឯវំ ករោន្តោ ហិ មគ្គំ វា ផលំ វា អលភន្តោបិ ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ, បោរាណកបណ្ឌិតាបិ សត្ត វស្សានិ មេត្តំ ភាវេត្វា សត្ត សំវដ្ដវិវដ្ដកប្បេ ព្រហ្មលោកស្មិំយេវ វសឹសូ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ឯកស្មិំ កប្បេ ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ កាមេ បហាយ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា ចតុន្នំ ព្រហ្មវិហារានំ លាភី អរកោ នាម សត្ថា ហុត្វា ហិមវន្តបទេសេ វាសំ កប្បេសិ, តស្ស មហា បរិវារោ អហោសិ។ សោ ឥសិគណំ ឱវទន្តោ “បព្ពជិតេន នាម មេត្តា ភាវេតព្ពា, ករុណា មុទិតា ឧបេក្ខា ភាវេតព្ពា។ មេត្តចិត្តញ្ហិ នាមេតំ អប្បនាប្បត្តំ ព្រហ្មលោកបរាយណតំ សាធេតី”តិ មេត្តាយ អានិសំសំ បកាសេន្តោ ឥមា គាថា អាហ –

៣៧. “យោ វេ មេត្តេន ចិត្តេន, សព្ពលោកានុកម្បតិ;
ឧទ្ធំ អធោ ច តិរិយំ, អប្បមាណេន សព្ពសោ។

៣៨. “អប្បមាណំ ហិតំ ចិត្តំ, បរិបុណ្ណំ សុភាវិតំ;
យំ បមាណកតំ កម្មំ, ន តំ តត្រាវសិស្សតី”តិ។

តត្ថ **យោ វេ មេត្តេន ចិត្តេន, សព្ពលោកានុកម្បតី**តិ ខត្តិយាទីសុ វា សមណព្រាហ្មណេសុ វា យោ កោចិ អប្បមាណេន មេត្តេន ចិត្តេន សកលំ សត្តលោកំ អនុកម្បតិ។ **ឧទ្ធ**ន្តិ បថវិតោ យាវ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនព្រហ្មលោកា។ **អធោ**តិ បថវិយា ហេដ្ឋា ឧស្សទេ មហានិរយេ។ **តិរិយ**ន្តិ មនុស្សលោកេ, យត្តកានិ ចក្កវាឡានិ ច តេសុ សព្ពេសុ ឯត្តកេ ឋានេ និព្ពត្តា សព្ពេ សត្តា អវេរា ហោន្តុ, អព្យាបជ្ជា អនីឃា, សុខី អត្តានំ បរិហរន្តូតិ ឯវំ ភាវិតេន មេត្តេន ចិត្តេនាតិ អត្ថោ។ **អប្បមាណេនា**តិ អប្បមាណសត្តានំ អប្បមាណារម្មណត្តា អប្បមាណេន។ **សព្ពសោ**តិ សព្ពាការេន, ឧទ្ធំ អធោ តិរិយន្តិ ឯវំ សព្ពសុគតិទុគ្គតិវសេនាតិ អត្ថោ។

**អប្បមាណំ ហិតំ ចិត្ត**ន្តិ អប្បមាណំ កត្វា ភាវិតំ សព្ពសត្តេសុ ហិតចិត្តំ។ **បរិបុណ្ណ**ន្តិ អវិកលំ។ **សុភាវិត**ន្តិ សុវឌ្ឍិតំ, អប្បនាចិត្តស្សេតំ នាមំ។ **យំ បមាណកតំ កម្ម**ន្តិ យំ “អប្បមាណំ អប្បមាណារម្មណ”ន្តិ ឯវំ អារម្មណត្តិកវសេន ច វសីភាវប្បត្តិវសេន ច អវឌ្ឍិត្វា កតំ បរិត្តំ កាមាវចរកម្មំ។ **ន តំ តត្រាវសិស្សតី**តិ តំ បរិត្តំ កម្មំ យំ តំ “អប្បមាណំ ហិតំ ចិត្ត”ន្តិ សង្ខគតំ រូបាវចរកម្មំ, តត្រ ន អវសិស្សតិ។ យថា នាម មហោឃេន អជ្ឈោត្ថដំ បរិត្តោទកំ ឱឃស្ស អព្ភន្តរេ តេន អសំហីរមានំ នាវសិស្សតិ ន តិដ្ឋតិ, អថ ខោ មហោឃោវ តំ អជ្ឈោត្ថរិត្វា តិដ្ឋតិ, ឯវមេវ តំ បរិត្តកម្មំ តស្ស មហគ្គតកម្មស្ស អព្ភន្តរេ តេន មហគ្គតកម្មេន អច្ឆិន្ទិត្វា អគ្គហិតវិបាកោកាសំ ហុត្វា ន អវសិស្សតិ ន តិដ្ឋតិ, ន សក្កោតិ អត្តនោ វិបាកំ ទាតុំ, អថ ខោ មហគ្គតកម្មមេវ តំ អជ្ឈោត្ថរិត្វា តិដ្ឋតិ វិបាកំ ទេតីតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ អន្តេវាសិកានំ មេត្តាភាវនាយ អានិសំសំ កថេត្វា អបរិហីនជ្ឈានោ ព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តិត្វា សត្ត សំវដ្ដវិវដ្ដកប្បេ ន ឥមំ លោកំ បុន អគមាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ឥសិគណោ ពុទ្ធបរិសា អហោសិ, អរកោ បន សត្ថា អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អរកជាតកវណ្ណនា នវមា។

[១៧០] ១០. កកណ្ដកជាតកវណ្ណនា

**នាយំ បុរេ ឧណ្ណមតី**តិ ឥទំ កកណ្ដកជាតកំ មហាឧមង្គជាតកេ (ជា. ២.២២.៥៩០ អាទយោ) អាវិភវិស្សតិ។

កកណ្ដកជាតកវណ្ណនា ទសមា។

សន្ថវវគ្គោ ទុតិយោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ឥន្ទសមានគោត្តញ្ច, សន្ថវំ សុសីមំ គិជ្ឈំ;

នកុលំ ឧបសាឡកំ, សមិទ្ធិ ច សកុណគ្ឃិ;
អរកញ្ច កកណ្ឌកំ។

## ៣. កល្យាណវគ្គោ

[១៧១] ១. កល្យាណធម្មជាតកវណ្ណនា

**កល្យាណធម្មោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ពធិរសស្សុំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិយញ្ហិ ឯកោ កុដុម្ពិកោ សទ្ធោ បសន្នោ តិសរណគតោ បញ្ចសីលេន សមន្នាគតោ។ សោ ឯកទិវសំ ពហូនិ សប្បិអាទីនិ ភេសជ្ជានិ ចេវ បុប្ផគន្ធវត្ថាទីនិ ច គហេត្វា "ជេតវនេ សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សោស្សាមី"តិ អគមាសិ។ តស្ស គតកាលេ សស្សុ ខាទនីយភោជនីយំ គហេត្វា ធីតរំ ទដ្ឋុកាមា តំ គេហំ អគមាសិ, សា ច ថោកំ ពធិរធាតុកា ហោតិ។ សា ធីតរា សទ្ធិំ ភុត្តភោជនា ភត្តសម្មទំ វិនោទយមានា ធីតរំ បុច្ឆិ – "កឹ, អម្ម, ភត្តា តេ សម្មោទមានោ អវិវទមានោ បិយសំវាសំ វសតី"តិ។ "កឹ, អម្ម, កថេថ យាទិសោ តុម្ហាកំ ជាមាតា សីលេន ចេវ អាចារសម្បទាយ ច, តាទិសោ បព្ពជិតោបិ ទុល្លភោ"តិ។ ឧបាសិកា ធីតុ វចនំ សាធុកំ អសល្លក្ខេត្វា "បព្ពជិតោ"តិ បទមេវ គហេត្វា "អម្ម, កស្មា តេ ភត្តា បព្ពជិតោ"តិ មហាសទ្ទំ អកាសិ។ តំ សុត្វា សកលគេហវាសិនោ "អម្ហាកំ កិរ កុដុម្ពិកោ បព្ពជិតោ"តិ វិរវិំសុ។ តេសំ សទ្ទំ សុត្វា ទ្វារេន សញ្ចរន្តា "កឹ នាម កិរេត"ន្តិ បុច្ឆិំសុ។ "ឥមស្មឹ កិរ គេហេ កុដុម្ពិកោ បព្ពជិតោ"តិ។ សោបិ ខោ កុដុម្ពិកោ ទសពលស្ស ធម្មំ សុត្វា វិហារា និក្ខម្ម នគរំ បាវិសិ។

អថ នំ អន្តរាមគ្គេយេវ ឯកោ បុរិសោ ទិស្វា "សម្ម, ត្វំ កិរ បព្ពជិតោតិ តវ គេហេ បុត្តទារបរិជនោ បរិទេវតី"តិ អាហ។ អថស្ស ឯតទហោសិ – "អយំ អបព្ពជិតមេវ កិរ មំ 'បព្ពជិតោ'តិ វទតិ, ឧប្បន្នោ ខោ បន មេ កល្យាណសទ្ទោ ន អន្តរធាបេតព្ពោ, អជ្ជេវ មយា បព្ពជិតុំ វដ្ដតី"តិ តតោវ និវត្តិត្វា សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា "កឹ នុ ខោ, ឧបាសក, ឥទានេវ ពុទ្ធុបដ្ឋានំ កត្វា គន្ត្វា ឥទានេវ បច្ចាគតោសី"តិ វុត្តេ តមត្ថំ អារោចេត្វា "ភន្តេ, កល្យាណសទ្ទោ នាម ឧប្បន្នោ ន អន្តរធាបេតុំ វដ្ដតិ, តស្មា បព្ពជិតុកាមោ ហុត្វា អាគតោម្ហី"តិ អាហ។ សោ បព្ពជ្ជញ្ច ឧបសម្បទញ្ច លភិត្វា សម្មា បដិបន្នោ នចិរស្សេវ អរហត្តំ បាបុណិ។ ឥទំ កិរ ការណំ ភិក្ខុសង្ឃេ បាកដំ ជាតំ។ អថេកទិវសំ ធម្មសភាយំ ភិក្ខូ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – "អាវុសោ, អសុកោ នាម កុដុម្ពិកោ 'ឧប្បន្នោ កល្យាណសទ្ទោ ន អន្តរធាបេតព្ពោ'តិ បព្ពជិត្វា ឥទានិ អរហត្តំ បត្តោ"តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា "កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា"តិ បុច្ឆិត្វា "ឥមាយ នាមា"តិ វុត្តេ "ភិក្ខវេ, បោរាណកបណ្ឌិតាបិ 'ឧប្បន្នោ កល្យាណសទ្ទោ វិរាធេតុំ ន វដ្ដតី'តិ បព្ពជិំសុយេវា"តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សេដ្ឋិកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ បិតុ អច្ចយេន សេដ្ឋិដ្ឋានំ បាបុណិ។ សោ ឯកទិវសំ និវេសនា និក្ខមិត្វា រាជុបដ្ឋានំ អគមាសិ។ អថស្ស សស្សុ "ធីតរំ បស្សិស្សាមី"តិ តំ គេហំ អគមាសិ, សា ថោកំ ពធិរធាតុកាតិ សព្ពំ បច្ចុប្បន្នវត្ថុសទិសមេវ។ តំ បន រាជុបដ្ឋានំ គន្ត្វា អត្តនោ ឃរំ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា ឯកោ បុរិសោ "តុម្ហេ កិរ បព្ពជិតាតិ តុម្ហាកំ គេហេ មហាបរិទេវោ បវត្តតី"តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ "ឧប្បន្នោ កល្យាណសទ្ទោ នាម ន អន្តរធាបេតុំ វដ្ដតី"តិ តតោវ និវត្តិត្វា រញ្ញោ សន្តិកំ គន្ត្វា "កឹ, មហាសេដ្ឋិ, ឥទានេវ គន្ត្វា បុន អាគតោសី"តិ វុត្តេ "ទេវ, គេហជនោ កិរ មំ អបព្ពជិតមេវ 'បព្ពជិតោ'តិ វត្វា បរិទេវតិ, ឧប្បន្នោ ខោ បន កល្យាណសទ្ទោ ន អន្តរធាបេតព្ពោ, បព្ពជិស្សាមហំ, បព្ពជ្ជំ មេ អនុជានាហី"តិ ឯតមត្ថំ បកាសេតុំ ឥមា គាថា អាហ –

**៤១**. "កល្យាណធម្មោតិ យទា ជនិន្ទ, លោកេ សមញ្ញំ អនុបាបុណាតិ;
តស្មា ន ហិយ្យេថ នរោ សបញ្ញោ, ហិរិយាបិ សន្តោ ធុរមាទិយន្តិ។

**៤២**. "សាយំ សមញ្ញា ឥធ មជ្ជ បត្តា, កល្យាណធម្មោតិ ជនិន្ទ លោកេ;
តាហំ សមេក្ខំ ឥធ បព្ពជិស្សំ, ន ហិ មត្ថិ ឆន្ទោ ឥធ កាមភោគេ"តិ។

តត្ថ **កល្យាណធម្មោ**តិ សុន្ទរធម្មោ។ **សមញ្ញំ អនុបាបុណាតី**តិ យទា សីលវា កល្យាណធម្មោ បព្ពជិតោតិ ឥទំ បញ្ញត្តិវោហារំ បាបុណាតិ។ **តស្មា ន ហិយ្យេថា**តិ តតោ សាមញ្ញតោ ន បរិហាយេថ។ **ហិរិយាបិ សន្តោ ធុរមាទិយន្តី**តិ, មហារាជ, សប្បុរិសា នាម អជ្ឈត្តសមុដ្ឋិតាយ ហិរិយា ពហិទ្ធសមុដ្ឋិតេន ឱត្តប្បេនបិ ឯតំ បព្ពជិតធុរំ គណ្ហន្តិ។ **ឥធ មជ្ជ បត្តា**តិ ឥធ មយា អជ្ជ បត្តា។ **តាហំ សមេក្ខ**ន្តិ តំ អហំ គុណវសេន លទ្ធសមញ្ញំ សមេក្ខន្តោ បស្សន្តោ។ **ន ហិ មត្ថិ ឆន្ទោ**តិ ន ហិ មេ អត្ថិ ឆន្ទោ។ **ឥធ កាមភោគេ**តិ ឥមស្មឹ លោកេ កិលេសកាមវត្ថុកាមបរិភោគេហិ។

ពោធិសត្តោ ឯវំ វត្វា រាជានំ បព្ពជ្ជំ អនុជានាបេត្វា ហិមវន្តបទេសំ គន្ត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា រាជា អានន្ទោ អហោសិ, ពារាណសិសេដ្ឋិ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កល្យាណធម្មជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[១៧២] ២. ទទ្ទរជាតកវណ្ណនា

**កោ នុ សទ្ទេន មហតា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ កោកាលិកំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្មិញ្ហិ កាលេ ពហូ ពហុស្សុតា ភិក្ខូ មនោសិលាតលេ នទមានា តរុណសីហា វិយ អាកាសគង្គំ ឱតារេន្តា វិយ សង្ឃមជ្ឈេ សរភាណំ ភណន្តិ។ កោកាលិកោ តេសុ សរភាណំ ភណន្តេសុ អត្តនោ តុច្ឆភាវំ អជានិត្វាវ “អហម្បិ សរភាណំ ភណិស្សាមី”តិ ភិក្ខូនំ អន្តរំ បវិសិត្វា “អម្ហាកំ សរភាណំ ន ជាបេន្តិ។ សចេ អម្ហាកម្បិ ជាបេយ្យុំ, មយម្បិ ភណេយ្យាមា”តិ ភិក្ខុសង្ឃស្ស នាមំ អគ្គហេត្វាវ តត្ថ តត្ថ កថេន្តោ អាហិណ្ឌតិ។ តស្ស សា កថា ភិក្ខុសង្ឃេ បាកដា ជាតា។ ភិក្ខូ “វីមំសិស្សាម តាវ ន”ន្តិ សញ្ញាយ ឯវមាហំសុ – “អាវុសោ កោកាលិក, អជ្ជ សង្ឃស្ស សរភាណំ ភណាហី”តិ។ សោ អត្តនោ ពលំ អជានិត្វាវ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា “អជ្ជ សរភាណំ ភណិស្សាមី”តិ អត្តនោ សប្បាយំ យាគុំ បិវិ, ខជ្ជកំ ខាទិ, សប្បាយេនេវ សូបេន ភុញ្ជិ។

សូរិយេ អត្ថង្គតេ ធម្មស្សវនកាលេ ឃោសិតេ ភិក្ខុសង្ឃោ សន្និបតិ។ សោ កណ្ដកុរណ្ឌកវណ្ណំ កាសាវំ និវាសេត្វា កណិការបុប្ផវណ្ណំ ចីវរំ បារុបិត្វា សង្ឃមជ្ឈំ បវិសិត្វា ថេរេ វន្ទិត្វា អលង្កតរតនមណ្ឌបេ បញ្ញត្តវរធម្មាសនំ អភិរុហិត្វា ចិត្រពីជនី គហេត្វា “សរភាណំ ភណិស្សាមី”តិ និសីទិ, តាវទេវស្ស សរីរា សេទា មុច្ចិំសុ, សារជ្ជំ ឱក្កមិ, បុព្ពគាថាយ បឋមំ បទំ ឧទាហរិត្វា អនន្តរំ ន បស្សិ។ សោ កម្បមានោ អាសនា ឱរុយ្ហ លជ្ជិតោ សង្ឃមជ្ឈតោ អបក្កម្ម អត្តនោ បរិវេណំ អគមាសិ។ អញ្ញោ ពហុស្សុតោ ភិក្ខុ សរភាណំ ភណិ។ តតោ បដ្ឋាយ ភិក្ខូ តស្ស តុច្ឆភាវំ ជានិំសុ។ អថេកទិវសំ ធម្មសភាយំ ភិក្ខូ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, បឋមំ កោកាលិកស្ស តុច្ឆភាវោ ទុជ្ជានោ, ឥទានិ បនេស សយំ នទិត្វា បាកដោ ជាតោ”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, កោកាលិកោ ឥទានេវ នទិត្វា បាកដោ ជាតោ, បុព្ពេបិ នទិត្វា បាកដោ អហោសី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ហិមវន្តបទេសេ សីហយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា ពហូនំ សីហានំ រាជា អហោសិ។ សោ អនេកសីហបរិវារោ រជតគុហាយំ វាសំ កប្បេសិ។ តស្ស អវិទូរេ ឯកិស្សាយ គុហាយ ឯកោ សិង្គាលោបិ វសតិ។ អថេកទិវសំ ទេវេ វស្សិត្វា វិគតេ សព្ពេ សីហា សីហរាជស្សេវ គុហទ្វារេ សន្និបតិត្វា សីហនាទំ នទន្តា សីហកីឡំ កីឡិំសុ។ តេសំ ឯវំ នទិត្វា កីឡនកាលេ សោបិ សិង្គាលោ នទតិ។ សីហា តស្ស សទ្ទំ សុត្វា “អយំ សិង្គាលោ អម្ហេហិ សទ្ធិំ នទតី”តិ លជ្ជិតា តុណ្ហី អហេសុំ។ តេសំ តុណ្ហីភូតកាលេ ពោធិសត្តស្ស បុត្តោ សីហបោតកោ “តាត, ឥមេ សីហា នទិត្វា សីហកីឡំ កីឡន្តា ឯតស្ស សទ្ទំ សុត្វា លជ្ជាយ តុណ្ហី ជាតា, កោ នាមេស អត្តនោ សទ្ទេន អត្តានំ ជានាបេតី”តិ បិតរំ បុច្ឆន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

**៤៣.** “កោ នុ សទ្ទេន មហតា, អភិនាទេតិ ទទ្ទរំ;
តំ សីហា នប្បដិនទន្តិ, កោ នាមេសោ មិគាធិភូ”តិ។

តត្ថ **អភិនាទេតិ ទទ្ទរ**ន្តិ ទទ្ទរំ រជតបព្ពតំ ឯកនាទំ ករោតិ។ **មិគាធិភូ**តិ បិតរំ អាលបតិ។ អយញ្ហេត្ថ អត្ថោ – មិគាធិភូ មិគជេដ្ឋក សីហរាជ បុច្ឆាមិ តំ “កោ នាមេសោ”តិ។

អថស្ស វចនំ សុត្វា បិតា ទុតិយំ គាថមាហ –

**៤៤.** “អធមោ មិគជាតានំ, សិង្គាលោ តាត វស្សតិ;
ជាតិមស្ស ជិគុច្ឆន្តា, តុណ្ហី សីហា សមច្ឆរេ”តិ។

តត្ថ **សមច្ឆរេ**តិ **ស**ន្តិ ឧបសគ្គមត្តំ, អច្ឆន្តីតិ អត្ថោ, តុណ្ហី ហុត្វា និសីទន្តីតិ វុត្តំ ហោតិ។ បោត្ថកេសុ បន “សមច្ឆរេ”តិ លិខន្តិ។

សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, កោកាលិកោ ឥទានេវ អត្តនោ នាទេន អត្តានំ បាកដំ ករោតិ, បុព្ពេបិ អកាសិយេវា”តិ វត្វា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា សិង្គាលោ កោកាលិកោ

អហោសិ, សីហបោតកោ រាហុលោ, សីហរាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ទទ្ទរជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[១៧៣] ៣. មក្កដជាតកវណ្ណនា

**តាតមាណវកោ** ឯសោតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ កុហកភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ បកិណ្ណកនិបាតេ **ឧទ្ទាលកជាតកេ** (ជា. ១.១៤.៦២ អាទយោ) អាវិភវិស្សតិ។ តទា បន សត្ថា “ភិក្ខវេ, នាយំ ភិក្ខុ ឥទានេវ កុហកោ, បុព្ពេបិ មក្កដោ ហុត្វា អគ្គិស្ស ការណា កោហញ្ញំ អកាសិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឯកស្មិំ កាសិគាមកេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សិប្បំ ឧគ្គណ្ហិត្វា យាវាវាសំ សណ្ឋបេសិ។ អថស្ស ព្រាហ្មណី ឯកំ បុត្តំ វិជាយិត្វា បុត្តស្ស អាធាវិត្វា បរិធាវិត្វា វិចរណកាលេ កាលមកាសិ។ ពោធិសត្តោ តស្សា បេតកិច្ចំ កត្វា “កិំ មេ ទានិ ឃរាវាសេន, បុត្តំ គហេត្វា បព្ពជិស្សាមី”តិ អស្សុមុខំ ញាតិមិត្តវគ្គំ បហាយ បុត្តំ អាទាយ ហិមវន្តំ បវិសិត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា តត្ថ វនមូលផលាហារោ វាសំ កប្បេសិ។ សោ ឯកទិវសំ វស្សានកាលេ ទេវេ វស្សន្តេ សារទារូនិ អគ្គិំ ជាលេត្វា វិសិព្ពេន្តោ ផលកត្ថរេ និបជ្ជិ, បុត្តោបិស្ស តាបសកុមារកោ បិតុ បាទេ សម្ពាហន្តោវ និសីទិ។

អថេកោ វនមក្កដោ សីតេន បីឡិយមានោ តស្ស បណ្ណសាលាយ តំ អគ្គិំ ទិស្វា “សចាហំ ឯត្ថ បវិសិស្សាមិ, ‘មក្កដោ មក្កដោ’តិ មំ បោថេត្វា នីហរិស្សន្តិ, អគ្គិំ វិសិព្ពេតុំ ន លភិស្សាមិ, អត្ថិ ទានិ មេ ឧបាយោ, តាបសវេសំ គហេត្វា កោហញ្ញំ កត្វា បវិសិស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា ឯកស្ស មតតាបសស្ស វក្កលានិ និវាសេត្វា បច្ឆិញ្ច អង្កុសយដ្ឋិញ្ច គហេត្វា បណ្ណសាលទ្វារេ ឯកំ តាលរុក្ខំ និស្សាយ សំកុដិតោ អដ្ឋាសិ។ តាបសកុមារកោ តំ ទិស្វា មក្កដភាវំ អជានន្តោ “ឯកោ មហល្លកតាបសោ សីតេន បីឡិតោ អគ្គិំ វិសិព្ពេតុំ អាគតោ ភវិស្សតី”តិ បិតុ តាបសស្ស កថេត្វា “ឯតំ បណ្ណសាលំ បវេសេត្វា វិសិព្ពាបេស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា បិតរំ អាលបន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

**៤៥**. “តាត មាណវកោ ឯសោ, តាលមូលំ អបស្សិតោ;
អគារកញ្ចិទំ អត្ថិ, ហន្ទ ទេមស្សគារក”ន្តិ។

តត្ថ **មាណវកោ**តិ សត្តាធិវចនំ។ តេន “តាត, ឯសោ ឯកោ មាណវកោ សត្តោ ឯកោ តាបសោ”តិ ទីបេតិ។ **តាលមូលំ អបស្សិតោ**តិ តាលក្ខន្ធំ និស្សាយ ឋិតោ។ **អគារកញ្ចិទំ អត្ថី**តិ ឥទញ្ច អម្ហាកំ បព្ពជិតាគារំ អត្ថិ, បណ្ណសាលំ សន្ធាយ វទតិ។ **ហន្ទា**តិ វវស្សគ្គត្ថេ និបាតោ។ **ទេមស្សគារក**ន្តិ ឯតស្ស ឯកមន្តេ វសនត្ថាយ អគារកំ ទេម។

ពោធិសត្តោ បុត្តស្ស វចនំ សុត្វា ឧដ្ឋាយ បណ្ណសាលទ្វារេ ឋត្វា ឱលោកេន្តោ តស្ស មក្កដភាវំ ញត្វា “តាត, មនុស្សានំ នាម ន ឯវរូបំ មុខំ ហោតិ, មក្កដោ ឯស, នយិធ បក្កោសិតព្ពោ”តិ វត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

**៤៦**. “មា ខោ ត្វំ តាត បក្កោសិ, ទូសេយ្យ នោ អគារកំ;
នេតាទិសំ មុខំ ហោតិ, ព្រាហ្មណស្ស សុសីលិនោ”តិ។

តត្ថ **ទូសេយ្យ នោ អគារក**ន្តិ អយញ្ហិ ឥធ បវិដ្ឋោ សមានោ ឥមំ កិច្ឆេន កតំ បណ្ណសាលំ អគ្គិនា វា ឈាបេន្តោ ឧច្ចារាទីនិ វា ករោន្តោ ទូសេយ្យ។ **នេតាទិស**ន្តិ “ឯតាទិសំ ព្រាហ្មណស្ស សុសីលិនោ មុខំ ន ហោតិ, មក្កដោ ឯសោ”តិ វត្វា ពោធិសត្តោ ឯកំ ឧម្មុកំ គហេត្វា “កិំ ឯត្ថ តិដ្ឋសី”តិ ខិបិត្វា តំ បលាបេសិ។ មក្កដោ វក្កលានិ ឆឌ្ឌេត្វា រុក្ខំ អភិរុហិត្វា វនសណ្ឌំ បាវិសិ។ ពោធិសត្តោ ចត្តារោ ព្រហ្មវិហារេ ភាវេត្វា ព្រហ្មលោកូបគោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មក្កដោ អយំ កុហកភិក្ខុ អហោសិ, តាបសកុមារោ រាហុលោ, តាបសោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មក្កដជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[១៧៤] ៤. ទុព្ភិយមក្កដជាតកវណ្ណនា

**អទម្ហ តេ វារិ បហូតរូប**ន្តិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកទិវសញ្ហិ ធម្មសភាយំ ភិក្ខូ ទេវទត្តស្ស អកតញ្ញុមិត្តទុព្ភិភាវំ កថេន្តា និសីទីសុ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “ន, ភិក្ខវេ, ទេវទត្តោ ឥទានេវ

អកតញ្ញូ មិត្តទុព្ភី, បុព្ពេបិ ឯវរូបោ អហោសី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឯកស្មឹ កាសិគាមកេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ ឃរាវាសំ សណ្ឋបេសិ។ តស្មឹ បន សមយេ កាសិរដ្ឋេ វត្តនិមហាមគ្គេ ឯកោ គម្ភីរោ ឧទបានោ ហោតិ អនោតរណីយោ តិរច្ឆានានំ, មគ្គប្បដិបន្នា បុញ្ញត្ថិកា មនុស្សា ទីឃរជ្ជុកេន វារកេន ឧទកំ ឧស្សិញ្ចិត្វា ឯកិស្សា ទោណិយា បូរេត្វា តិរច្ឆានានំ បានីយំ ទេន្តិ។ តស្ស សាមន្តតោ មហន្តំ អរញ្ញំ, តត្ថ ពហូ មក្កដា វសន្តិ។ អថ តស្មឹ មគ្គេ ទ្វេ តីណិ ទិវសានិ មនុស្សសញ្ចារោ បច្ឆិជ្ជិ, តិរច្ឆានា បានីយំ ន លភឹសុ។ ឯកោ មក្កដោ បិបាសាតុរោ ហុត្វា បានីយំ បរិយេសន្តោ ឧទបានស្ស សន្តិកេ វិចរតិ។ ពោធិសត្តោ កេនចិទេវ ករណីយេន តំ មគ្គំ បដិបជ្ជិត្វា តត្ថ គច្ឆន្តោ បានីយំ ឧត្តារេត្វា បិវិត្វា ហត្ថបាទេ ធោវិត្វា ឋិតោ តំ មក្កដំ អទ្ទស។ អថស្ស បិបាសិតភាវំ ញត្វា បានីយំ ឧស្សិញ្ចិត្វា ទោណិយំ អាកិរិត្វា អទាសិ, ទត្វា ច បន “វិស្សមិស្សាមី”តិ ឯកស្មឹ រុក្ខមូលេ និបជ្ជិ។ មក្កដោ បានីយំ បិវិត្វា អវិទូរេ និសីទិត្វា មុខមក្កដិកំ ករោន្តោ ពោធិសត្តំ ភឹសាបេសិ។ ពោធិសត្តោ តស្ស តំ កិរិយំ ទិស្វា “អរេ ទុដ្ឋមក្កដ, អហំ តាវ បិបាសិតស្ស កិលន្តស្ស ពហុំ បានីយំ អទាសឹ, ឥទានិ ត្វំ មយ្ហំ មុខមក្កដិកំ ករោសិ, អហោ បាបជនស្ស នាម កតោ ឧបការោ និរត្ថកោ”តិ វត្វា បឋមំ គាថមាហ –

៤៧. “អទម្ហ តេ វារិ បហូតរូបំ, ឃម្មាភិតត្តស្ស បិបាសិតស្ស;
សោ ទានិ បិត្វាន កិរិង្ករោសិ, អសង្គមោ បាបជនេន សេយ្យោ”តិ។

តត្ថ **សោ ទានិ បិត្វាន កិរិង្ករោសី**តិ សោ ឥទានិ ត្វំ មយា ទិន្នបានីយំ បិវិត្វា មុខមក្កដិកំ ករោន្តោ “កិរិ កិរី”តិ សទ្ទំ ករោសិ។ **អសង្គមោ បាបជនេន សេយ្យោ**តិ បាបជនេន សទ្ធឹ សង្គមោ ន សេយ្យោ, អសង្គមោវ សេយ្យោតិ។

តំ សុត្វា សោ មិត្តទុព្ភី មក្កដោ “ត្វំ ‘ឯត្តកេនេវេតំ និដ្ឋិត’ន្តិ សញ្ញំ ករោសិ, ឥទានិ តេ សីសេ វច្ចំ បាតេត្វា គមិស្សាមី”តិ វត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

៤៨. “កោ តេ សុតោ វា ទិដ្ឋោ វា, សីលវា នាម មក្កដោ;
ឥទានិ ខោ តំ ឱហច្ឆំ, ឯសា អស្មាក ធម្មតា”តិ។

តត្រាយំ សង្ខេបត្ថោ – ភោ ព្រាហ្មណ, “មក្កដោ កតគុណជាននកោ អាចារសម្បន្នោ សីលវា នាម អត្ថី”តិ កហំ តយា សុតោ វា ទិដ្ឋោ វា, ឥទានិ ខោ អហំ តំ ឱហច្ឆំ វច្ចំ តេ សីសេ កត្វា បក្កមិស្សាមិ, អស្មាកញ្ហិ មក្កដានំ នាម ឯសា ធម្មតា អយំ ជាតិសភាវោ, យទិទំ ឧបការកស្ស សីសេ វច្ចំ កាតព្ពន្តិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ ឧដ្ឋាយ គន្តុំ អារភិ។ មក្កដោ តង្ខណញ្ញេវ ឧប្បតិត្វា សាខាយំ និសីទិត្វា ឱលម្ពកំ ឱតរន្តោ វិយ តស្ស សីសេ វច្ចំ បាតេត្វា វិរវន្តោ វនសណ្ឌំ បាវិសិ។ ពោធិសត្តោ ន្ហត្វា អគមាសិ។

សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ ទេវទត្តោ, បុព្ពេបិ មយា កតគុណំ ន ជានាសិយេវា”តិ វត្វា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មក្កដោ ទេវទត្តោ អហោសិ, ព្រាហ្មណោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ទុព្ភិយមក្កដជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[១៧៥] ៥. អាទិច្ចុបដ្ឋានជាតកវណ្ណនា

**សព្ពេសុ កិរ ភូតេសូ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ កុហកភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ ហេដ្ឋា កថិតសទិសមេវ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាសិរដ្ឋេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា មហាបរិវារោ គណសត្ថា ហុត្វា ហិមវន្តេ វាសំ កប្បេសិ។ សោ តត្ថ ចិរំ វសិត្វា លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ បព្ពតា ឱរុយ្ហ បច្ចន្តេ ឯកំ គាមំ និស្សាយ បណ្ណសាលាយំ វាសំ ឧបគញ្ឆិ។ អថេកោ លោលមក្កដោ ឥសិគណេ ភិក្ខាចារំ គតេ អស្សមបទំ អាគន្ត្វា បណ្ណសាលា ឧត្តិណ្ណា ករោតិ, បានីយឃដេសុ ឧទកំ ឆឌ្ឌេតិ, កុណ្ឌិកំ ភិន្ទតិ, អគ្គិសាលាយំ វច្ចំ ករោតិ។ តាបសា វស្សំ វសិត្វា “ឥទានិ ហិមវន្តោ បុប្ផផលសមិទ្ធោ រមណីយោ, តត្ថេវ គមិស្សាមា”តិ បច្ចន្តគាមវាសិកេ អាបុច្ឆឹសុ។ មនុស្សា “ស្វេ, ភន្តេ, មយំ ភិក្ខំ គហេត្វា អស្សមបទំ អាគមិស្សាម, តំ បរិភុញ្ជិត្វាវ គមិស្សថា”តិ វត្វា ទុតិយទិវសេ បហូតំ ខាទនីយភោជនីយំ គហេត្វា តត្ថ អគមំសុ។ តំ ទិស្វា សោ មក្កដោ ចិន្តេសិ – “កោហញ្ញំ កត្វា មនុស្សេ អារាធេត្វា មយ្ហម្បិ ខាទនីយភោជនីយំ អាហរាបេស្សាមី”តិ។ សោ តាបសចរណំ

ចរន្តោ វិយ សីលវា វិយ ច ហុត្វា តាបសានំ អវិទូរេ សូរិយំ នមស្សមានោ អដ្ឋាសិ។ មនុស្សា តំ ទិស្វា “សីលវន្តានំ សន្តិកេ វសន្តា សីលវន្តា ហោន្តី”តិ វត្វា បឋមំ គាថមាហ –

**៤៩**. “សព្ពេសុ កិរ ភូតេសុ, សន្តិ សីលសមាហិតា;
បស្ស សាខមិគំ ជម្មំ, អាទិច្ចមុបតិដ្ឋតី”តិ។

តត្ថ **សន្តិ សីលសមាហិតា**តិ សីលេន សមន្នាគតា សំវិជ្ជន្តិ, សីលវន្តា ច សមាហិតា ច ឯកគ្គចិត្តា សំវិជ្ជន្តីតិបិ អត្ថោ។ **ជម្មន្តិ** លាមកំ។ **អាទិច្ចមុបតិដ្ឋតី**តិ សូរិយំ នមស្សមានោ តិដ្ឋតិ។

ឯវំ តេ មនុស្សេ តស្ស គុណំ កថេន្តេ ទិស្វា ពោធិសត្តោ “តុម្ហេ ឥមស្ស លោលមក្កដស្ស សីលាចារំ អជានិត្វា អវត្ថុស្មិំយេវ បសន្នា”តិ វត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

**៥០**. “នាស្ស សីលំ វិជានាថ, អនញ្ញាយ បសំសថ;
អគ្គិហុត្តញ្ច ឧហន្នំ, ទ្វេ ច ភិន្នា កមណ្ឌលូ”តិ។

តត្ថ **អនញ្ញាយា**តិ អជានិត្វា។ **ឧហន្នន្តិ** ឥមិនា បាបមក្កដេន ឧហទំ។ **កមណ្ឌលូ**តិ កុណ្ឌិកា។ “ទ្វេ ច កុណ្ឌិកា តេន ភិន្នា”តិ ឯវមស្ស អគុណំ កថេសិ។

មនុស្សា មក្កដស្ស កុហកភាវំ ញត្វា លេឌ្ឌុញ្ច យដ្ឋិញ្ច គហេត្វា បោថេត្វា បលាបេត្វា ឥសិគណស្ស ភិក្ខំ អទំសុ។ ឥសយោបិ ហិមវន្តមេវ គន្ត្វា អបរិហីនជ្ឈានា ព្រហ្មលោកបរាយណា អហេសុំ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មក្កដោ អយំ កុហកោ ភិក្ខុ អហោសិ, ឥសិគណោ ពុទ្ធបរិសា, គណសត្ថា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អាទិច្ចុបដ្ឋានជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[១៧៦] ៦. កឡាយមុដ្ឋិជាតកវណ្ណនា

**ពាលោ វតាយំ ទុមសាខគោចរោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ កោសលរាជានំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកស្មិញ្ហិ សមយេ វស្សកាលេ កោសលរញ្ញោ បច្ចន្តោ កុបិ។ តត្ថ ឋិតា យោធា ទ្វេ តីណិ យុទ្ធានិ កត្វា បច្ចត្ថិកេ អភិភវិតុំ អសក្កោន្តា រញ្ញោ សាសនំ បេសេសុំ។ រាជា អកាលេ វស្សានេយេវ និក្ខមិត្វា ជេតវនសមីបេ ខន្ធាវារំ ពន្ធិត្វា ចិន្តេសិ – “អហំ អកាលេ និក្ខន្តោ, កន្ទរបទរាទយោ ឧទកបូរា, ទុគ្គមោ មគ្គោ, សត្ថារំ ឧបសង្កមិស្សាមិ, សោ មំ ‘កហំ គច្ឆសិ, មហារាជា’តិ បុច្ឆិស្សតិ, អថាហំ ឯតមត្ថំ អារោចេស្សាមិ, ន ខោ បន មំ សត្ថា សម្បរាយិកេនេវត្ថេន អនុគ្គណ្ហាតិ, ទិដ្ឋធម្មិកេនាបិ អនុគ្គណ្ហាតិយេវ, តស្មិំ សចេ មេ គមនេន អវុឌ្ឍិ ភវិស្សតិ, ‘អកាលោ, មហារាជា’តិ វក្ខតិ។ សចេ បន វុឌ្ឍិ ភវិស្សតិ, តុណ្ហី ភវិស្សតី”តិ។ សោ ជេតវនំ បវិសិត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ សត្ថា “ហន្ទ កុតោ នុ ត្វំ, មហារាជ, អាគច្ឆសិ ទិវា ទិវស្សា”តិ បុច្ឆិ។ “ភន្តេ, អហំ បច្ចន្តំ វូបសមេតុំ និក្ខន្តោ ‘តុម្ហេ វន្ទិត្វា គមិស្សាមី’តិ អាគតោម្ហី”តិ ។ សត្ថា “បុព្ពេបិ, មហារាជ, រាជានោ សេនាយ អព្ភុគ្គច្ឆមានាយ បណ្ឌិតានំ កថំ សុត្វា អកាលេ អព្ភុគ្គមនំ នាម ន គមឹសូ”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស អត្ថធម្មានុសាសកោ សព្ពត្ថកអមច្ចោ អហោសិ។ អថ រញ្ញោ បច្ចន្តេ កុបិតេ បច្ចន្តយោធា បណ្ណំ បេសេសុំ។ រាជា វស្សកាលេ និក្ខមិត្វា ឧយ្យានេ ខន្ធាវារំ ពន្ធិ, ពោធិសត្តោ រញ្ញោ សន្តិកេ អដ្ឋាសិ។ តស្មិំ ខណេ អស្សានំ កឡាយេ សេទេត្វា អាហរិត្វា ទោណិយំ បក្ខិបឹសុ។ ឧយ្យានេ មក្កដេសុ ឯកោ មក្កដោ រុក្ខា ឱតរិត្វា តតោ កឡាយេ គហេត្វា មុខំ បូរេត្វា ហត្ថេហិបិ គហេត្វា ឧប្បតិត្វា រុក្ខេ និសីទិត្វា ខាទិតុំ អារភិ, អថស្ស ខាទមានស្ស ហត្ថតោ ឯកោ កឡាយោ ភូមិយំ បតិ។ សោ មុខេន ច ហត្ថេហិ ច គហិតេ សព្ពេ កឡាយេ ឆឌ្ឌេត្វា រុក្ខា ឱរុយ្ហ តមេវ កឡាយំ ឱលោកេន្តោ តំ កឡាយំ អទិស្វាវ បុន រុក្ខំ អភិរុហិត្វា អឌ្ឍេ សហស្សបរាជិតោ វិយ សោចមានោ ទុម្មុខោ រុក្ខសាខាយំ និសីទិ។ រាជា មក្កដស្ស កិរិយំ ទិស្វា ពោធិសត្តំ អាមន្តេត្វា “បស្សថ, កឹ នាមេតំ មក្កដេន កត”ន្តិ បុច្ឆិ។ ពោធិសត្តោ “មហារាជ, ពហុំ អនវលោកេត្វា អប្បំ ឱលោកេត្វា ទុព្ពុទ្ធិនោ ពាលា ឯវរូបំ ករោន្តិយេវា”តិ វត្វា បឋមំ គាថមាហ –

**៥១**. “ពាលោ វតាយំ ទុមសាខគោចរោ, បញ្ញា ជនិន្ទ នយិមស្ស វិជ្ជតិ;
កឡាយមុដ្ឋឹ អវកិរិយ កេវលំ, ឯកំ កឡាយំ បតិតំ គវេសតី”តិ។

តត្ថ **ទុមសាខគោចរោ**តិ មក្កដោ។ សោ ហិ ទុមសាខាសុ គោចរំ គណ្ហាតិ, សាវ អស្ស គោចរោ សញ្ចរណភូមិភូតា, តស្មា “ទុមសាខគោចរោ”តិ វុច្ចតិ។ **ជនិន្ទា**តិ រាជានំ អាលបតិ។ រាជា ហិ បរមិស្សរភាវេន ជនស្ស ឥន្ទោតិ ជនិន្ទោ។ **កឡាយមុដ្ឋិន្តិ** ចណកមុដ្ឋិំ។ “កាឡរាជមាសមុដ្ឋិ”ន្តិបិ វទន្តិយេវ។ **អវកិរិយា**តិ អវកិរិត្វា។ **កេវលន្តិ** សព្ពំ។ **គវេសតី**តិ ភូមិយំ បតិតំ ឯកមេវ បរិយេសតិ។

ឯវំ វត្វា បុន ពោធិសត្តោ តំ ឧបសង្កមិត្វា រាជានំ អាមន្តេត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

**៥២**. “ឯវមេវ មយំ រាជ, យេ ចញ្ញេ អតិលោភិនោ;
អប្បេន ពហុំ ជិយ្យាម, កឡាយេនេវ វានរោ”តិ។

តត្រាយំ សង្ខេបត្ថោ – មហារាជ, ឯវមេវ មយញ្ច យេ ចញ្ញេ លោភាភិភូតា ជនា សព្ពេបិ អប្បេន ពហុំ ជិយ្យាម។ មយញ្ហិ ឯតរហិ អកាលេ វស្សានសមយេ មគ្គំ គច្ឆន្តា អប្បកស្ស អត្ថស្ស ការណា ពហុកា អត្ថា បរិហាយាម។ **កឡាយេនេវ វានរោ**តិ យថា អយំ វានរោ ឯកំ កឡាយំ បរិយេសមានោ តេនេកេន កឡាយេន សព្ពកឡាយេហិ បរិហីនោ, ឯវំ មយម្បិ អកាលេន កន្ទរបទរាទីសុ បូរេសុ គច្ឆមានា អប្បមត្តកំ អត្ថំ បរិយេសមានា ពហូហិ ហត្ថិវាហនអស្សវាហនាទីហិ ចេវ ពលកាយេន ច បរិហាយិស្សាម។ តស្មា អកាលេ គន្តុំ ន វដ្ដតីតិ រញ្ញោ ឱវាទំ អទាសិ។

រាជា តស្ស កថំ សុត្វា តតោ និវត្តិត្វា ពារាណសិមេវ បាវិសិ។ ចោរាបិ “រាជា កិរ ចោរមទ្ទនំ ករិស្សាមីតិ នគរា និក្ខន្តោ”តិ សុត្វា បច្ចន្តតោ បលាយឹសុ។ បច្ចុប្បន្នេបិ ចោរា “កោសលរាជា កិរ និក្ខន្តោ”តិ សុត្វា បលាយឹសុ។ រាជា សត្ថុ ធម្មទេសនំ សុត្វា ឧដ្ឋាយាសនា វន្ទិត្វា បទក្ខិណំ កត្វា សាវត្ថិមេវ បាវិសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា រាជា អានន្ទោ អហោសិ, បណ្ឌិតាមច្ចោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កឡាយមុដ្ឋិជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[១៧៧] ៧. តិន្ទុកជាតកវណ្ណនា

**ធនុហត្ថកលាបេហី**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ បញ្ញាបារមី អារព្ភ កថេសិ។ សត្ថា ហិ **មហាពោធិជាតកេ** (ជា. ២.១៨.១២៤ អាទយោ) វិយ **ឧមង្គជាតកេ** (ជា. ២.២២.៥៩០ អាទយោ) វិយ ច អត្តនោ បញ្ញាយ វណ្ណំ វណ្ណិតំ សុត្វា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ តថាគតោ បញ្ញវា, បុព្ពេបិ បញ្ញវា ឧបាយកុសលោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ វានរយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា អសីតិសហស្សវានរគណបរិវារោ ហិមវន្តបទេសេ វាសំ កប្បេសិ។ តស្សាសន្នេ ឯកោ បច្ចន្តគាមកោ កទាចិ វសតិ, កទាចិ ឧព្ពសតិ។ តស្ស បន គាមស្ស មជ្ឈេ សាខាវិដបសម្បន្នោ មធុរផលោ ឯកោ តិន្ទុករុក្ខោ អត្ថិ, វានរគណោ ឧព្ពសិតកាលេ អាគន្ត្វា តស្ស ផលានិ ខាទតិ។ អថាបរស្មិំ ផលវារេ សោ គាមោ បុន អាវាសោ អហោសិ ទឡ្ហបរិក្ខិត្តោ ទ្វារយុត្តោ, សោបិ រុក្ខោ ផលភារនមិតសាខោ អដ្ឋាសិ។ វានរគណោ ចិន្តេសិ – “មយំ បុព្ពេ អសុកគាមេ តិន្ទុកផលានិ ខាទាម, ផលិតោ នុ ខោ សោ ឯតរហិ រុក្ខោ, ឧទាហុ នោ, អាវសិតោ សោ គាមោ, ឧទាហុ នោ”តិ។ ឯវញ្ច បន ចិន្តេត្វា “គច្ឆ ឥមំ បវត្តិំ ជានាហី”តិ ឯកំ វានរំ បេសេសិ។ សោ គន្ត្វា រុក្ខស្ស ច ផលិតភាវំ គាមស្ស ច គាឡ្ហាវាសភាវំ ញត្វា អាគន្ត្វា វានរានំ អារោចេសិ។

វានរា តស្ស ផលិតភាវំ សុត្វា “មធុរានិ តិន្ទុកផលានិ ខាទិស្សាមា”តិ ឧស្សាហជាតា វានរិន្ទស្ស តមត្ថំ អារោចេសុំ។ វានរិន្ទោ “គាមោ អាវាសោ អនាវាសោ”តិ បុច្ឆិ។ “អាវាសោ, ទេវា”តិ។ “តេន ហិ ន គន្តព្ពំ។ មនុស្សា ហិ ពហុមាយា ហោន្តី”តិ។ “ទេវ, មនុស្សានំ បដិសល្លានវេលាយ អឌ្ឍរត្តសមយេ ខាទិស្សាមា”តិ ពហូ គន្ត្វា វានរិន្ទំ សម្បដិច្ឆាបេត្វា ហិមវន្តា ឱតរិត្វា តស្ស គាមស្ស អវិទូរេ មនុស្សានំ បដិសល្លានកាលំ អាគមយមានា មហាបាសាណបិដ្ឋេ សយិត្វា មជ្ឈិមយាមេ មនុស្សេសុ និទ្ទំ ឱក្កមន្តេសុ រុក្ខំ អារុយ្ហ ផលានិ ខាទឹសុ។ អថេកោ បុរិសោ សរីរកិច្ចេន គេហា និក្ខមិត្វា គាមមជ្ឈគតោ វានរេ ទិស្វា មនុស្សានំ អាចិក្ខិ។ ពហូ មនុស្សា ធនុកលាបំ សន្នយ្ហិត្វា នានាវុធហត្ថា លេឌ្ឌុទណ្ឌាទីនិ អាទាយ “បភាតាយ រត្តិយា វានរេ គណ្ហិស្សាមា”តិ រុក្ខំ បរិវារេត្វា អដ្ឋំសុ។ អសីតិសហស្សវានរា មនុស្សេ ទិស្វា មរណភយតជ្ជិតា “នត្ថិ នោ អញ្ញំ បដិស្សរណំ អញ្ញត្រ វានរិន្ទេនា”តិ តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា បឋមំ គាថមាហំសុ –

**៥៣**. “ធនុហត្ថកលាបេហិ, នេត្តឹសវរធារិភិ;
សមន្តា បរិកិណ្ណម្ហ, កថំ មោក្ខោ ភវិស្សតី”តិ។

តត្ថ **ធនុហត្ថកលាបេហី**តិ ធនុកលាបហត្ថេហិ, ធនូនិ ចេវ សរកលាបេ ច គហេត្វា ឋិតេហីតិ អត្ថោ។ **នេត្តឹសវរធារិភី**តិ នេត្តឹសា វុច្ចន្តិ ខគ្គា, ឧត្តមខគ្គធារីហីតិ អត្ថោ។ **បរិកិណ្ណម្ហា**តិ បរិវារិតម្ហ។ **កថ**ន្តិ កេន នុ ខោ ឧបាយេន អម្ហាកំ មោក្ខោ ភវិស្សតីតិ។

តេសំ កថំ សុត្វា វានរិន្ទោ “មា ភាយិត្ថ, មនុស្សា នាម ពហុកិច្ចា, អជ្ជបិ មជ្ឈិមយាមោ វត្តតិ, អបិ នាម តេសំ ‘អម្ហេ មារេស្សាមា’តិ បរិវារិតានំ ឥមស្ស កិច្ចស្ស អន្តរាយករំ អញ្ញំ កិច្ចំ ឧប្បជ្ជេយ្យា”តិ វានរេ សមស្សាសេត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

**៥៤**. “អប្បេវ ពហុកិច្ចានំ, អត្ថោ ជាយេថ កោចិ នំ;
អត្ថិ រុក្ខស្ស អច្ឆិន្នំ, ខជ្ជថញ្ញេវ តិន្ទុក”ន្តិ។

តត្ថ **ន**ន្តិ និបាតមត្តំ, អប្បេវ ពហុកិច្ចានំ មនុស្សានំ អញ្ញោ កោចិ អត្ថោ ឧប្បជ្ជេយ្យាតិ អយមេវេត្ថ អត្ថោ។ **អត្ថិ រុក្ខស្ស អច្ឆិន្ន**ន្តិ ឥមស្ស រុក្ខស្ស ផលានំ អាកឌ្ឍនបរិកឌ្ឍនវសេន អច្ឆិន្នំ ពហុ ឋានំ អត្ថិ។ **ខជ្ជថញ្ញេវ តិន្ទុក**ន្តិ តិន្ទុកផលំ ខជ្ជថញ្ញេវ។ តុម្ហេ ហិ យាវតកេន វោ អត្ថោ អត្ថិ, តត្តកំ ខាទថ, អម្ហាកំ បហរណកាលំ ជានិស្សាមាតិ។

ឯវំ មហាសត្តោ កបិគណំ សមស្សាសេសិ។ ឯត្តកញ្ហិ អស្សាសំ អលភមានា សព្ពេបិ តេ ផលិតេន ហទយេន ជីវិតក្ខយំ បាបុណេយ្យុំ។ មហាសត្តោ បន ឯវំ វានរគណំ អស្សាសេត្វា “សព្ពេ វានរេ សមានេថា”តិ អាហ។ សមានេន្តា តស្ស ភាគិនេយ្យំ សេនកំ នាម វានរំ អទិស្វា “សេនកោ នាគតោ”តិ អារោចេសុំ។ “សចេ សេនកោ នាគតោ, តុម្ហេ មា ភាយិត្ថ, ឥទានិ វោ សោ សោត្ថឹ ករិស្សតី”តិ។ សេនកោបិ ខោ វានរគណស្ស គមនកាលេ និទ្ទាយិត្វា បច្ឆា បពុទ្ធោ កញ្ចិ អទិស្វា បទានុបទិកោ ហុត្វា អាគច្ឆន្តោ មនុស្សេ ទិស្វា “វានរគណស្ស ភយំ ឧប្បន្ន”ន្តិ ញត្វា ឯកស្មឹ បរិយន្តេ គេហេ អគ្គឹ ជាលេត្វា សុត្តំ កន្តន្តិយា មហល្លកិត្ថិយា សន្តិកំ គន្ត្វា ខេត្តំ គច្ឆន្តោ គាមទារកោ វិយ ឯកំ ឧម្មុកំ គហេត្វា ឧបរិវាតេ ឋត្វា គាមំ បទីបេសិ។ មនុស្សា មក្កដេ ឆឌ្ឌេត្វា អគ្គឹ និព្ពាបេតុំ អគមំសុ។ វានរា បលាយន្តា សេនកស្សត្ថាយ ឯកេកំ ផលំ គហេត្វា បលាយឹសុ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ភាគិនេយ្យោ សេនកោ មហានាមោ សក្កោ អហោសិ, វានរគណោ ពុទ្ធបរិសា, វានរិន្ទោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

តិន្ទុកជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[១៧៨] ៨. កច្ឆបជាតកវណ្ណនា

**ជនិត្តំ មេ ភវិត្តំ មេ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ អហិវាតករោគមុត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិយំ កិរ ឯកស្មឹ កុលេ អហិវាតករោគោ ឧប្បជ្ជិ។ មាតាបិតរោ បុត្តំ អាហំសុ – “តាត, មា ឥមស្មឹ គេហេ វស, ភិត្តឹ ភិន្ទិត្វា បលាយិត្វា យត្ថ កត្ថចិ គន្ត្វា ជីវិតំ រក្ខ, បច្ឆា អាគន្ត្វា ឥមស្មឹ នាម ឋានេ មហានិធានំ អត្ថិ, តំ ឧទ្ធរិត្វា កុដុម្ពំ សណ្ឋបេត្វា សុខេន ជីវេយ្យាសី”តិ។ បុត្តោ តេសំ វចនំ សម្បដិច្ឆិត្វា ភិត្តឹ ភិន្ទិត្វា បលាយិត្វា អត្តនោ រោគេ វូបសន្តេ អាគន្ត្វា មហានិធានំ ឧទ្ធរិត្វា កុដុម្ពំ សណ្ឋបេត្វា ឃរាវាសំ វសិ។ សោ ឯកទិវសំ សប្បិតេលាទីនិ ចេវ វត្ថច្ឆាទនាទីនិ ច គាហាបេត្វា ជេតវនំ គន្ត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា និសីទិ។ សត្ថា តេន សទ្ធឹ បដិសន្ថារំ កត្វា “តុម្ហាកំ គេហេ អហិវាតករោគោ ឧប្បន្នោតិ អស្សុម្ហ, កិន្តិ កត្វា មុត្តោសី”តិ បុច្ឆិ, សោ តំ បវត្តឹ អាចិក្ខិ។ សត្ថា “បុព្ពេបិ ខោ, ឧបាសក, ភយេ ឧប្បន្នេ អត្តនោ វសនដ្ឋានេ អាលយំ កត្វា អញ្ញត្ថ អគតា ជីវិតក្ខយំ បាបុណឹសុ, អនាលយំ បន កត្វា អញ្ញត្ថ គតា ជីវិតំ លភឹសូ”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាសិគាមកេ កុម្ភការកុលេ និព្ពត្តិត្វា កុម្ភការកម្មំ កត្វា បុត្តទារំ បោសេសិ។ តទា បន ពារាណសិយំ មហានទិយា សទ្ធឹ ឯកាពទ្ធោ មហាជាតស្សរោ អហោសិ។ សោ ពហុឧទកកាលេ នទិយា សទ្ធឹ ឯកោទកោ ហោតិ, ឧទកេ មន្ទីភូតេ វិសុំ ហោតិ។ មច្ឆកច្ឆបា បន “ឥមស្មឹ សំវច្ឆរេ សុវុដ្ឋិកា ភវិស្សតិ, ឥមស្មឹ សំវច្ឆរេ ទុព្ពុដ្ឋិកា”តិ ជានន្តិ។ អថ តស្មឹ សរេ និព្ពត្តមច្ឆកច្ឆបា “ឥមស្មឹ សំវច្ឆរេ ទុព្ពុដ្ឋិកា ភវិស្សតី”តិ ញត្វា ឧទកស្ស ឯកាពទ្ធកាលេយេវ តម្ហា សរា និក្ខមិត្វា នទឹ អគមឹសុ។ ឯកោ បន កច្ឆបោ “ឥទំ មេ ជាតដ្ឋានំ វឌ្ឍិតដ្ឋានំ, មាតាបិតូហិ វសិតដ្ឋានំ, ន សក្កោមិ ឥមំ ជហិតុ”ន្តិ នទឹ ន អគមាសិ។ អថ និទាឃសមយេ តត្ថ ឧទកំ ឆិជ្ជិ, សោ កច្ឆបោ ពោធិសត្តស្ស មត្តិកគហណដ្ឋានេ ភូមឹ ខណិត្វា

បាវិសិ។ ពោធិសត្តោ “មត្តិកំ គហេស្សាមី”តិ តត្ថ គន្ត្វា មហាកុទ្ទាលេន ភូមឹ ខណន្តោ កច្ឆបស្ស បិដ្ឋឹ ភិន្ទិត្វា មត្តិកបិណ្ឌំ វិយ កុទ្ទាលេនេវ នំ ឧទ្ធរិត្វា ថលេ បាតេសិ។ សោ វេទនាប្បត្តោ ហុត្វា “វសនដ្ឋានេ អាលយំ ជហិតុំ អសក្កោន្តោ ឯវំ វិនាសំ បាបុណិ”ន្តិ វត្វា បរិទេវមានោ ឥមា គាថា អវោច –

៥៥. “ជនិត្តំ មេ ភវិត្តំ មេ, ឥតិ បង្កេ អវស្សយឹ;
តំ មំ បង្កោ អជ្ឈភវិ, យថា ទុព្ពលកំ តថា;
តំ តំ វទាមិ ភគ្គវ, សុណោហិ វចនំ មម។

៥៦. “គាមេ វា យទិ វារញ្ញេ, សុខំ យត្រាធិគច្ឆតិ;
តំ ជនិត្តំ ភវិត្តញ្ច, បុរិសស្ស បជានតោ;
យម្ហិ ជីវេ តម្ហិ គច្ឆេ, ន និកេតហតោ សិយា”តិ។

តត្ថ **ជនិត្តំ មេ ភវិត្តំ មេ**តិ ឥទំ មម ជាតដ្ឋានំ, ឥទំ មម វឌ្ឍិតដ្ឋានំ។ **ឥតិ បង្កេ អវស្សយិ**ន្តិ ឥមិនា ការណេនាហំ ឥមស្មឹ កទ្ទមេ អវស្សយឹ និបជ្ជឹ, វាសំ កប្បេសិន្តិ អត្ថោ។ **អជ្ឈភវី**តិ អធិអភវិ វិនាសំ បាបេសិ។ **ភគ្គវា**តិ កុម្ភការំ អាលបតិ។ កុម្ភការានញ្ហិ នាមគោត្តបញ្ញត្តិ ឯសា, យទិទំ ភគ្គវាតិ។ **សុខ**ន្តិ កាយិកចេតសិកស្សាទំ។ **តំ ជនិត្តំ ភវិត្តញ្ចា**តិ តំ ជាតដ្ឋានញ្ច វឌ្ឍិតដ្ឋានញ្ច។ “ជានិត្តំ ភាវិត្ត”ន្តិ ទីឃវសេនបិ បាឋោ, សោយេវត្ថោ។ **បជានតោ**តិ អត្ថានត្ថំ ការណាការណំ ជានន្តស្ស។ **ន និកេតហតោ សិយា**តិ និកេតេ អាលយំ កត្វា អញ្ញត្ថ អគន្ត្វា និកេតេន ហតោ, ឯវរូបំ មរណទុក្ខំ បាបិតោ ន ភវេយ្យាតិ។

ឯវំ សោ ពោធិសត្តេន សទ្ធឹ កថេន្តោ កាលមកាសិ។ ពោធិសត្តោ តំ គហេត្វា សកលគាមវាសិនោ សន្និបាតាបេត្វា តេ មនុស្សេ ឱវទន្តោ ឯវមាហ – “បស្សថ ឥមំ កច្ឆបំ, អយំ អញ្ញេសំ មច្ឆកច្ឆបានំ មហានទីគមនកាលេ អត្តនោ វសនដ្ឋានេ អាលយំ ឆិន្ទិតុំ អសក្កោន្តោ តេហិ សទ្ធឹ អគន្ត្វា មម មត្តិកគហណដ្ឋានំ បវិសិត្វា និបជ្ជិ។ អថស្សាហំ មត្តិកំ គណ្ហន្តោ មហាកុទ្ទាលេន បិដ្ឋឹ ភិន្ទិត្វា មត្តិកបិណ្ឌំ វិយ នំ ថលេ បាតេសឹ, អយំ អត្តនា កតកម្មំ សរិត្វា ទ្វីហិ គាថាហិ បរិទេវិត្វា កាលមកាសិ។ ឯវមេស អត្តនោ វសនដ្ឋានេ អាលយំ កត្វា មរណំ បត្តោ, តុម្ហេបិ មា ឥមិនា កច្ឆបេន សទិសា អហុវត្ថ, ឥតោ បដ្ឋាយ ‘មយ្ហំ រូបំ មយ្ហំ សទ្ទោ មយ្ហំ គន្ធោ មយ្ហំ រសោ មយ្ហំ ផោដ្ឋព្ពោ មយ្ហំ បុត្តោ មយ្ហំ ធីតា មយ្ហំ ទាសទាសិបរិច្ឆេទោ មយ្ហំ ហិរញ្ញសុវណ្ណ’ន្តិ តណ្ហាវសេន ឧបភោគវសេន មា គណ្ហិត្ថ, ឯកកោវេស សត្តោ តីសុ ភវេសុ បរិវត្តតី”តិ។ ឯវំ ពុទ្ធលីលាយ មហាជនស្ស ឱវាទមទាសិ, សោ ឱវាទោ សកលជម្ពុទីបំ បត្ថរិត្វា សដ្ឋិមត្តានិ វស្សសហស្សានិ អដ្ឋាសិ។ មហាជនោ ពោធិសត្តស្ស ឱវាទេ ឋត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា អាយុបរិយោសានេ សគ្គបុរំ បូរេសិ, ពោធិសត្តោបិ តថេវ បុញ្ញានិ កត្វា សគ្គបុរំ បូរេសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ សោ កុលបុត្តោ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋាសិ។ “តទា កច្ឆបោ អានន្ទោ អហោសិ, កុម្ភការោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កច្ឆបជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[១៧៩] ៩. សតធម្មជាតកវណ្ណនា

**តញ្ច អប្ប**ន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកវីសតិវិធំ អនេសនំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកស្មិញ្ហិ កាលេ ពហូ ភិក្ខូ វេជ្ជកម្មេន ទូតកម្មេន បហិណកម្មេន ជង្ឃបេសនិកេន បិណ្ឌបដិបិណ្ឌេនាតិ ឯវរូបាយ ឯកវីសតិវិធាយ អនេសនាយ ជីវិកំ កប្បេសុំ។ សា **សាកេតជាតកេ** (ជា. ១.២.១៧៣-១៧៤) អាវិភវិស្សតិ។ សត្ថា តេសំ តថា ជីវិកកប្បនភាវំ ញត្វា “ឯតរហិ ខោ ពហូ ភិក្ខូ អនេសនាយ ជីវិកំ កប្បេន្តិ, តេ បន ឯវំ ជីវិកំ កប្បេត្វា យក្ខត្តភាវា បេតត្តភាវា ន មុច្ចិស្សន្តិ, ធុរគោណា ហុត្វាវ និព្ពត្តិស្សន្តិ, និរយេ បដិសន្ធឹ គណ្ហិស្សន្តិ, ឯតេសំ ហិតត្ថាយ សុខត្ថាយ អត្តជ្ឈាសយំ សកបដិភានំ ឯកំ ធម្មទេសនំ កថេតុំ វដ្ដតី”តិ ភិក្ខុសង្ឃំ សន្និបាតាបេត្វា “ន, ភិក្ខវេ, ឯកវីសតិវិធាយ អនេសនាយ បច្ចយា ឧប្បាទេតព្ពា។ អនេសនាយ ហិ ឧប្បន្នោ បិណ្ឌបាតោ អាទិត្តលោហគុឡសទិសោ ហលាហលវិសូបមោ។ អនេសនា ហិ នាមេសា ពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធសាវកេហិ គរហិតព្ពា បដិកុដ្ឋា។ អនេសនាយ ឧប្បន្នំ បិណ្ឌបាតំ ភុញ្ជន្តស្ស ហិ ហាសោ វា សោមនស្សំ វា នត្ថិ។ ឯវំ ឧប្បន្នោ ហិ បិណ្ឌបាតោ មម សាសនេ ចណ្ឌាលស្ស ឧច្ឆិដ្ឋភោជនសទិសោ, តស្ស បរិភោគោ សតធម្មមាណវស្ស ចណ្ឌាលុច្ឆិដ្ឋភត្តបរិភោគោ វិយ ហោតី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ចណ្ឌាលយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ កេនចិទេវ ករណីយេន បាថេយ្យតណ្ឌុលេ ច ភត្តបុដញ្ច គហេត្វា មគ្គំ បដិបជ្ជិ។ តស្មិញ្ហិ កាលេ ពារាណសិយំ ឯកោ មាណវោ

អត្ថិ សតធម្មោ នាម ឧទិច្ចព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ និព្ពត្តោ។ សោបិ កេនចិទេវ ករណីយេន តណ្ឌុលេ ច ភត្តបុដញ្ច អគហេត្វាវ មគ្គំ បដិបជ្ជិ, តេ ឧភោបិ មហាមគ្គេ សមាគច្ឆិំសុ។ មាណវោ ពោធិសត្តំ “កិំជាតិកោសី”តិ បុច្ឆិ។ សោ “អហំ ចណ្ឌាលោ”តិ វត្វា “ត្វំ កិំជាតិកោសី”តិ មាណវំ បុច្ឆិ ។ “ឧទិច្ចព្រាហ្មណោ អហ”ន្តិ។ “សាធុ គច្ឆាមា”តិ តេ ឧភោបិ មគ្គំ អគមំសុ។ ពោធិសត្តោ បាតរាសវេលាយ ឧទកផាសុកដ្ឋានេ និសីទិត្វា ហត្ថេ ធោវិត្វា ភត្តបុដំ មោចេត្វា “មាណវ, ភត្តំ ភុញ្ជាហី”តិ អាហ។ “នត្ថិ, អរេ ចណ្ឌាល, មម ភត្តេន អត្ថោ”តិ។ ពោធិសត្តោ “សាធូ”តិ បុដកភត្តំ ឧច្ឆិដ្ឋំ អកត្វាវ អត្តនោ យាបនមត្តំ អញ្ញស្មិំ បណ្ណេ បក្ខិបិត្វា បុដកភត្តំ ពន្ធិត្វា ឯកមន្តេ ឋបេត្វា ភុញ្ជិត្វា បានីយំ បិវិត្វា ធោតហត្ថបាទោ តណ្ឌុលេ ច សេសភត្តញ្ច អាទាយ “គច្ឆាម, មាណវា”តិ មគ្គំ បដិបជ្ជិ។

តេ សកលទិវសំ គន្ត្វា សាយំ ឧភោបិ ឯកស្មិំ ឧទកផាសុកដ្ឋានេ ន្ហត្វា បច្ចុត្តរិំសុ។ ពោធិសត្តោ ផាសុកដ្ឋានេ និសីទិត្វា ភត្តបុដំ មោចេត្វា មាណវំ អនាបុច្ឆិត្វា ភុញ្ជិតុំ អារភិ។ មាណវោ សកលទិវសំ មគ្គគមនេន កិលន្តោ ឆាតជ្ឈត្តោ “សចេ មេ ភត្តំ ទស្សតិ, ភុញ្ជិស្សាមី”តិ ឱលោកេន្តោ អដ្ឋាសិ។ ឥតរោ កិញ្ចិ អវត្វា ភុញ្ជតេវ។ មាណវោ ចិន្តេសិ – “អយំ ចណ្ឌាលោ មយ្ហំ អវត្វាវ សព្ពំ ភុញ្ជតិ និប្បីឡេត្វាបិ តំ គហេត្វា ឧបរិ ឧច្ឆិដ្ឋភត្តំ ឆឌ្ឌេត្វា សេសំ ភុញ្ជិតុំ វដ្ដតី”តិ។ សោ តថា កត្វា ឧច្ឆិដ្ឋភត្តំ ភុញ្ជិ។ អថស្ស ភុត្តមត្តស្សេវ “មយា អត្តនោ ជាតិគោត្តកុលបទេសានំ អននុច្ឆវិកំ កតំ, ចណ្ឌាលស្ស នាម មេ ឧច្ឆិដ្ឋភត្តំ ភុត្ត”ន្តិ ពលវវិប្បដិសារោ ឧប្បជ្ជិ, តាវទេវស្ស សលោហិតំ ភត្តំ មុខតោ ឧគ្គច្ឆិ។ សោ “អប្បមត្តកស្ស វត មេ ការណា អននុច្ឆវិកំ កម្មំ កត”ន្តិ ឧប្បន្នពលវសោកតាយ បរិទេវមានោ បឋមំ គាថមាហ –

**៥៧**. “តញ្ច អប្បញ្ច ឧច្ឆិដ្ឋំ, តញ្ច កិច្ឆេន នោ អទា;
សោហំ ព្រាហ្មណជាតិកោ, យំ ភុត្តំ តម្បិ ឧគ្គត”ន្តិ។

តត្រាយំ សង្ខេបត្ថោ – យំ មយា ភុត្តំ, តំ អប្បញ្ច ឧច្ឆិដ្ឋញ្ច, តញ្ច សោ ចណ្ឌាលោ ន អត្តនោ រុចិយា មំ អទាសិ, អថ ខោ និប្បីឡិយមានោ កិច្ឆេន កសិរេន អទាសិ, សោហំ បរិសុទ្ធព្រាហ្មណជាតិកោ, តេនេវ មេ យំ ភុត្តំ, តម្បិ សទ្ធិំ លោហិតេន ឧគ្គតន្តិ។

ឯវំ មាណវោ បរិទេវិត្វា “កិំ ទានិ មេ ឯវរូបំ អននុច្ឆវិកំ កម្មំ កត្វា ជីវិតេនា”តិ អរញ្ញំ បវិសិត្វា កស្សចិ អត្តានំ អទស្សេត្វាវ អនាថមរណំ មតោ។

សត្ថា ឥមំ អតីតំ ទស្សេត្វា “សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, សតធម្មមាណវស្ស តំ ចណ្ឌាលុច្ឆិដ្ឋកំ ភុញ្ជិត្វា អត្តនោ អយុត្តភោជនស្ស ភុត្តត្តា នេវ ហាសោ, ន សោមនស្សំ ឧប្បជ្ជិ, ឯវមេវ យោ ឥមស្មិំ សាសនេ បព្ពជិតោ អនេសនាយ ជីវិកំ កប្បេន្តោ តថាលទ្ធបច្ចយំ បរិភុញ្ជតិ, តស្ស ពុទ្ធបដិកុដ្ឋគរហិតជីវិកភាវតោ នេវ ហាសោ, ន សោមនស្សំ ឧប្បជ្ជតី”តិ វត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

**៥៨**. “ឯវំ ធម្មំ និរំកត្វា, យោ អធម្មេន ជីវតិ;
សតធម្មោវ លាភេន, លទ្ធេនបិ ន នន្ទតី”តិ។

តត្ថ **ធម្ម**ន្តិ អាជីវបារិសុទ្ធិសីលធម្មំ។ **និរំកត្វា**តិ នីហរិត្វា ឆឌ្ឌេត្វា។ **អធម្មេនា**តិ ឯកវីសតិយា អនេសនសង្ខាតេន មិច្ឆាជីវេន។ **សតធម្មោ**តិ តស្ស នាមំ, “សន្តធម្មោ”តិបិ បាឋោ។ **ន នន្ទតី**តិ យថា សតធម្មោ មាណវោ “ចណ្ឌាលុច្ឆិដ្ឋកំ មេ លទ្ធ”ន្តិ តេន លាភេន ន នន្ទតិ, ឯវំ ឥមស្មិម្បិ សាសនេ បព្ពជិតោ កុលបុត្តោ អនេសនាយ លទ្ធលាភំ បរិភុញ្ជន្តោ ន នន្ទតិ ន តុស្សតិ, “ពុទ្ធគរហិតជីវិកាយ ជីវាមី”តិ ទោមនស្សប្បត្តោ ហោតិ។ តស្មា អនេសនាយ ជីវិកំ កប្បេន្តស្ស សតធម្មមាណវស្សេវ អរញ្ញំ បវិសិត្វា អនាថមរណំ មរិតុំ វរន្តិ។

ឯវំ សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ ទេសេត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ពហូ ភិក្ខូ សោតាបត្តិផលាទីនិ បាបុណិំសុ។ “តទា មាណវោ អានន្ទោ អហោសិ, អហមេវ ចណ្ឌាលបុត្តោ អហោសិ”ន្តិ។

សតធម្មជាតកវណ្ណនា នវមា។

[១៨០] ១០. ទុទ្ទទជាតកវណ្ណនា

**ទុទ្ទទំ ទទមានាន**ន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ គណទានំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិយំ កិរ ទ្វេ សហាយកា កុដុម្ពិយបុត្តា ឆន្ទកំ សំហរិត្វា សព្ពបរិក្ខារទានំ សជ្ជេត្វា ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ និមន្តេត្វា សត្តាហំ មហាទានំ ប

វត្តេត្វា សត្តមេ ទិវសេ សព្ពបរិក្ខារេ អទំសុ។ តេសុ គណជេដ្ឋកោ សត្ថារំ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិត្វា “ភន្តេ, ឥមស្មឹ ទានេ ពហុទាយកាបិ អត្ថិ អប្បទាយកាបិ, តេសំ សព្ពេសម្បិ ‘ឥទំ ទានំ មហប្ផលំ ហោតូ’”តិ ទានំ និយ្យាទេសិ។ សត្ថា “តុម្ហេហិ ខោ ឧបាសកា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទានំ ទត្វា ឯវំ និយ្យាទេន្តេហិ មហាកម្មំ កតំ, បោរាណកបណ្ឌិតាបិ ទានំ ទត្វា ឯវមេវ និយ្យាទីសូ”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាសិរដ្ឋេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា ឃរាវាសំ បហាយ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា គណសត្ថា ហុត្វា ហិមវន្តបទេសេ ចិរំ វសិត្វា លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ ជនបទចារិកំ ចរមានោ ពារាណសី បត្វា រាជុយ្យានេ វសិត្វា បុនទិវសេ ទ្វារគាមេ សបរិវារោ ភិក្ខាយ ចរិ។ មនុស្សា ភិក្ខំ អទំសុ។ បុនទិវសេ ពារាណសិយំ ចរិ, មនុស្សា សម្បិយាយមានា ភិក្ខំ ទត្វា គណពន្ធនេន ឆន្ទកំ សំហរិត្វា ទានំ សជ្ជេត្វា ឥសិគណស្ស មហាទានំ បវត្តយឹសុ។ ទានបរិយោសានេ គណជេដ្ឋកោ ឯវមេវ វត្វា ឥមិនាវ និយាមេន ទានំ និយ្យាទេសិ។ ពោធិសត្តោ “អាវុសោ, ចិត្តប្បសាទេ សតិ អប្បកំ នាម ទានំ នត្ថី”តិ វត្វា អនុមោទនំ ករោន្តោ ឥមា គាថា អវោច –

**៥៩**. “ទុទ្ទទំ ទទមានានំ, ទុក្ករំ កម្ម កុព្ពតំ;
អសន្តោ នានុកុព្ពន្តិ, សតំ ធម្មោ ទុរន្នយោ។

**៦០**. “តស្មា សតញ្ច អសតំ, នានា ហោតិ ឥតោ គតិ;
អសន្តោ និរយំ យន្តិ, សន្តោ សគ្គបរាយណា”តិ។

តត្ថ **ទុទ្ទទ**ន្តិ ទានំ នាម លោភទោសវសិកេហិ អបណ្ឌិតេហិ ទាតុំ ន សក្កា, តស្មា “ទុទ្ទទ”ន្តិ វុច្ចតិ។ តំ ទទមានានំ។ **ទុក្ករំ កម្ម កុព្ពត**ន្តិ តទេវ ទានកម្មំ សព្ពេហិ កាតុំ ន សក្កាតិ ទុក្ករំ។ តំ កុរុមានានំ។ **អសន្តោ**តិ អបណ្ឌិតា ពាលា។ **នានុកុព្ពន្តី**តិ តំ កម្មំ នានុករោន្តិ។ **សតំ ធម្មោ**តិ បណ្ឌិតានំ សភាវោ។ ទានំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។ **ទុរន្នយោ**តិ ផលសម្ពន្ធវសេន ទុជ្ជានោ, ឯវរូបស្ស ទានស្ស ឯវរូបោ ផលវិបាកោ ហោតីតិ ទុរនុពោធោ។ អបិច **ទុរន្នយោ**តិ ទុរធិគមោ, អបណ្ឌិតេហិ ទានំ ទត្វា ទានផលំ នាម លទ្ធុំ ន សក្កាតិបិ អត្ថោ។ **នានា ហោតិ ឥតោ គតី**តិ ឥតោ ចវិត្វា បរលោកំ គច្ឆន្តានំ បដិសន្ធិគ្គហណំ នានា ហោតិ។ **អសន្តោ និរយំ យន្តី**តិ អបណ្ឌិតា ទុស្សីលា ទានំ អទត្វា សីលំ អរក្ខិត្វា និរយំ គច្ឆន្តិ។ **សន្តោ សគ្គបរាយណា**តិ បណ្ឌិតា បន ទានំ ទត្វា សីលំ រក្ខិត្វា ឧបោសថកម្មំ ករិត្វា តីណិ សុចរិតានិ បូរេត្វា សគ្គបរាយណា ហោន្តិ, មហន្តំ សគ្គសុខសម្បត្តឹ អនុភវន្តីតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ អនុមោទនំ កត្វា ចត្តារោ វស្សិកេ មាសេ តត្ថេវ វសិត្វា វស្សាតិក្កមេ ហិមវន្តំ គន្ត្វា ឈានំ និព្ពត្តេត្វា អបរិហីនជ្ឈានោ ព្រហ្មលោកូបគោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ឥសិគណោ ពុទ្ធបរិសា អហោសិ, គណសត្ថា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ទុទ្ទទជាតកវណ្ណនា ទសមា។

កល្យាណវគ្គោ តតិយោ។

តស្សុទ្ទានំ –

កល្យាណធម្មំ ទទ្ទរំ, មក្កដិ ទុព្ភិមក្កដំ;
អាទិច្ចុបដ្ឋានញ្ចេវ, កឡាយមុដ្ឋិ តិន្ទុកំ;
កច្ឆបំ សតធម្មញ្ច, ទុទ្ទទន្តិ ច តេ ទស។

## ៤. អសទិសវគ្គោ

[១៨១] ១. អសទិសជាតកវណ្ណនា

**ធនុគ្គហោ អសទិសោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ មហាភិនិក្ខមនំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកទិវសញ្ហិ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ សន្និសិន្នា ភគវតោ មហានិក្ខមបារមឹ វណ្ណេន្តា និសីទីសុ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, តថាគតោ ឥទានេវ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខន្តោ, បុព្ពេបិ សេតច្ឆត្តំ បហាយ និក្ខន្តោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហិ បដិសន្ធឹ គណ្ហិ, តស្ស សោត្ថិនា ជាតស្ស នាមគ្គហណទិវសេ “អសទិសកុមារោ”តិ នាមំ អកំសុ។ អថស្ស អាធាវិត្វា បរិធាវិត្វា វិចរណកាលេ អញ្ញោ បុញ្ញវា សត្តោ ទេវិយា កុច្ឆិម្ហិ បដិសន្ធឹ គណ្ហិ, តស្ស សោត្ថិនា ជាតស្ស នាមគ្គហណទិវសេ “ព្រហ្មទត្តកុមារោ”តិ នាមំ អកំសុ។ តេសុ ពោធិសត្តោ សោឡសវស្សកាលេ តក្កសិលំ គន្ត្វា ទិសាបាមោក្ខស្ស អាចរិយស្ស សន្តិកេ តយោ វេទេ អដ្ឋារស ច សិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា តេសុ ឥស្សាសសិប្បេ អសទិសោ ហុត្វា ពារាណសឹ បច្ចាគមិ។ រាជា កាលំ ករោន្តោ “អសទិសកុមារស្ស រជ្ជំ ទត្វា ព្រហ្មទត្តស្ស ឱបរជ្ជំ ទេថា”តិ វត្វា កាលមកាសិ។ តស្មឹ កាលកតេ ពោធិសត្តោ អត្តនោ រជ្ជេ ទីយមានេ “ន មយ្ហំ រជ្ជេនត្ថោ”តិ បដិក្ខិបិ, ព្រហ្មទត្តំ រជ្ជេ អភិសិញ្ចឹសុ។ ពោធិសត្តោ “មយ្ហំ រជ្ជេន អត្ថោ នត្ថី”តិ កិញ្ចិបិ ន ឥច្ឆិ, កនិដ្ឋេ រជ្ជំ ការេន្តេ បកតិយា វសនាការេនេវ វសិ។ រាជបាទមូលិកា “អសទិសកុមារោ រជ្ជំ បត្ថេតី”តិ វត្វា រញ្ញោ សន្តិកេ ពោធិសត្តំ បរិភិន្ទឹសុ។ សោបិ តេសំ វចនំ គហេត្វា បរិភិន្នចិត្តោ “ភាតរំ មេ គណ្ហថា”តិ មនុស្សេ បយោជេសិ។

អថេកោ ពោធិសត្តស្ស អត្ថចរកោ តំ ការណំ ពោធិសត្តស្ស អារោចេសិ។ ពោធិសត្តោ កនិដ្ឋភាតិកស្ស កុជ្ឈិត្វា នគរា និក្ខមិត្វា អញ្ញំ រដ្ឋំ គន្ត្វា “ឯកោ ធនុគ្គហោ អាគន្ត្វា រាជទ្វារេ ឋិតោ”តិ រញ្ញោ អារោចាបេសិ។ រាជា “កិត្តកំ ភោគំ ឥច្ឆសី”តិ បុច្ឆិ ។ “ឯកសំវច្ឆរេន សតសហស្ស”ន្តិ។ “សាធុ អាគច្ឆតូ”តិ។ អថ នំ អាគន្ត្វា សមីបេ ឋិតំ បុច្ឆិ – “ត្វំ ធនគ្គហោសី”តិ? “អាម, ទេវា”តិ។ “សាធុ មំ ឧបដ្ឋហស្សូ”តិ។ សោ តតោ បដ្ឋាយ រាជានំ ឧបដ្ឋហិ។ តស្ស បរិព្ពយំ ទីយមានំ ទិស្វា “អតិពហុំ លភតី”តិ បោរាណកធនុគ្គហា ឧជ្ឈាយឹសុ។ អថេកទិវសំ រាជា ឧយ្យានំ គន្ត្វា មង្គលសិលាបដ្ដសមីបេ សាណិបាការំ បរិក្ខិបាបេត្វា អម្ពរុក្ខមូលេ មហាសយនេ និបន្នោ ឧទ្ធំ ឱលោកេន្តោ រុក្ខគ្គេ ឯកំ អម្ពបិណ្ឌឹ ទិស្វា “ឥមំ ន សក្កា អភិរុហិត្វា គណ្ហិតុ”ន្តិ ធនុគ្គហេ បក្កោសាបេត្វា “ឥមំ អម្ពបិណ្ឌឹ សរេន ឆិន្ទិត្វា បាតេតុំ សក្ខិស្សថា”តិ អាហ។ ន តំ, ទេវ, អម្ហាកំ គរុ, ទេវេន បន នោ ពហុវារេ កម្មំ ទិដ្ឋបុព្ពំ, អធុនាគតោ ធនុគ្គហោ អម្ហេហិ ពហុតរំ លភតិ, តំ បាតាបេថាតិ។

រាជា ពោធិសត្តំ បក្កោសាបេត្វា “សក្ខិស្សសិ, តាត, ឯតំ បាតេតុ”ន្តិ បុច្ឆិ។ “អាម, មហារាជ, ឯកំ ឱកាសំ លភមានោ សក្ខិស្សាមី”តិ។ “កតរោកាស”ន្តិ? “តុម្ហាកំ សយនស្ស អន្តោកាស”ន្តិ។ រាជា សយនំ ហរាបេត្វា ឱកាសំ ការេសិ។ ពោធិសត្តស្ស ហត្ថេ ធនុ នត្ថិ, និវាសនន្តរេ ធនុំ សន្នយ្ហិត្វា វិចរតិ, តស្មា “សាណឹ លទ្ធុំ វដ្ដតី”តិ អាហ។ រាជា “សាធូ”តិ សាណឹ អាហរាបេត្វា បរិក្ខិបាបេសិ។ ពោធិសត្តោ អន្តោសាណឹ បវិសិត្វា ឧបរិនិវត្ថំ សេតវត្ថំ ហរិត្វា ឯកំ រត្តបដំ និវាសេត្វា កច្ឆំ ពន្ធិត្វា ឯកំ រត្តបដំ ឧទរេ ពន្ធិត្វា បសិព្ពកតោ សន្ធិយុត្តំ ខគ្គំ នីហរិត្វា វាមបស្សេ សន្នយ្ហិត្វា សុវណ្ណកញ្ចុកំ បដិមុញ្ចិត្វា ចាបនាឡឹ បិដ្ឋិយំ សន្នយ្ហិត្វា សន្ធិយុត្តមេណ្ឌកមហាធនុំ អាទាយ បវាឡវណ្ណំ ជិយំ អារោបេត្វា ឧណ្ហីសំ សីសេ បដិមុញ្ចិត្វា តិខិណខុរប្បំ នខេហិ បរិវត្តយមានោ សាណឹ ទ្វិធា កត្វា បថវឹ ផាលេត្វា អលង្កតនាគកុមារោ វិយ និក្ខមិត្វា សរខិបនដ្ឋានំ គន្ត្វា ខុរប្បំ សន្នយ្ហិត្វា រាជានំ អាហ – “កឹ, មហារាជ, ឯតំ អម្ពបិណ្ឌឹ ឧទ្ធំ អារោហនកណ្ឌេន បាតេមិ, ឧទាហុ អធោ ឱរោហនកណ្ឌេនា”តិ ។ “តាត, ពហូ មយា អារោហនកណ្ឌេន បាតេន្តា ទិដ្ឋបុព្ពា, ឱរោហនកណ្ឌេន បន បាតេន្តា មយា ន ទិដ្ឋបុព្ពា, ឱរោហនកណ្ឌេន បាតេហី”តិ។ “មហារាជ, ឥទំ កណ្ឌំ ទូរំ អារោហិស្សតិ, យាវ ចាតុមហារាជិកភវនំ, តាវ គន្ត្វា សយំ ឱរោហិស្សតិ, យាវស្ស ឱរោហនំ, តាវ តុម្ហេហិ អធិវាសេតុំ វដ្ដតី”តិ។ រាជា “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិ។

អថ នំ បុន អាហ – “មហារាជ, ឥទំ កណ្ឌំ បន អារោហមានំ អម្ពបិណ្ឌិវណ្ដំ យាវមជ្ឈំ កន្តមានំ អារោហិស្សតិ, ឱរោហមានំ កេសគ្គមត្តម្បិ ឥតោ វា ឯត្តោ វា អគន្ត្វា ឧជុញ្ញេវ បតិត្វា អម្ពបិណ្ឌឹ គហេត្វា ឱតរិស្សតិ, បស្ស, មហារាជា”តិ វេគំ ជនេត្វា កណ្ឌំ ខិបិ។ តំ កណ្ឌំ អម្ពបិណ្ឌិវណ្ដំ យាវមជ្ឈំ កន្តមានំ អភិរុហិ។ ពោធិសត្តោ “ឥទានិ តំ កណ្ឌំ យាវ ចាតុមហារាជិកភវនំ គតំ ភវិស្សតី”តិ ញត្វា បឋមំ ខិត្តកណ្ឌតោ អធិកតរំ វេគំ ជនេត្វា អញ្ញំ កណ្ឌំ ខិបិ, តំ គន្ត្វា បុរិមកណ្ឌបុង្ខេ បហរិត្វា និវត្តិត្វា សយំ តាវតឹសភវនំ អភិរុហិ។ តត្ថ នំ ទេវតា អគ្គហេសុំ, និវត្តនកណ្ឌស្ស វាតច្ឆិន្នសទ្ទោ អសនិសទ្ទោ វិយ អហោសិ។ មហាជនេន “កឹ ឯសោ សទ្ទោ”តិ វុត្តេ ពោធិសត្តោ “និវត្តនកណ្ឌស្ស សទ្ទោ”តិ វត្វា អត្តនោ អត្តនោ សរីរេ កណ្ឌស្ស បតនភាវំ ញត្វា ភីតតសិតំ មហាជនំ “មា ភាយិត្ថា”តិ សមស្សាសេត្វា “កណ្ឌស្ស ភូមិយំ បតិតុំ ន ទស្សាមី”តិ អាហ។ កណ្ឌំ ឱតរមានំ កេសគ្គមត្តម្បិ ឥតោ វា ឯត្តោ វា អគន្ត្វា ឧជុញ្ញេវ បតិត្វា អម្ពបិណ្ឌឹ ឆិន្ទិ។ ពោធិសត្តោ អម្ពបិណ្ឌិយា ច កណ្ឌស្ស ច ភូមិយំ បតិតុំ អទត្វា អាកាសេយេវ សម្បដិច្ឆន្តោ ឯកេន ហត្ថេន អម្ពបិណ្ឌឹ, ឯកេន ហត្ថេន កណ្ឌំ អគ្គហេសិ។ មហាជនោ តំ អច្ឆរិយំ ទិស្វា “ន នោ ឯវរូបំ ទិដ្ឋបុព្ព”ន្តិ មហាបុរិសំ បសំសតិ ឧន្នទតិ អប្ផោដេតិ អង្គុលិយោ វិធុនតិ, ចេលុក្ខេបសហស្សានិ បវត្តេតិ។ រាជបរិសាយ តុដ្ឋបហដ្ឋាយ ពោធិសត្តស្ស ទិន្នធនំ កោដិមត្តំ អហោសិ។ រាជាបិស្ស ធនវស្សំ វស្សេន្តោ វិយ ពហុំ ធនំ មហន្តញ្ច យសំ អទាសិ។

ឯវំ ពោធិសត្តេ តេន រញ្ញា សក្កតេ គរុកតេ តត្ថ វសន្តេ “អសទិសកុមារោ កិរ ពារាណសិយំ នត្ថី”តិ សត្ត រាជានោ អាគន្ត្វា ពារាណសិនគរំ បរិវារេត្វា “រជ្ជំ វា ទេតុ យុទ្ធំ វា”តិ រញ្ញោ បណ្ណំ បេសេសុំ។ រាជា មរណភយភីតោ

“កុហិំ មេ ភាតា វសតី”តិ បុច្ឆិត្វា “ឯកំ សាមន្តរាជានំ ឧបដ្ឋហតី”តិ សុត្វា “មម ភាតិកេ អនាគច្ឆន្តេ មយ្ហំ ជីវិតំ នត្ថិ, គច្ឆថ តស្ស មម វចនេន បាទេ វន្ទិត្វា ខមាបេត្វា គណ្ហិត្វា អាគច្ឆថា”តិ ទូតេ បាហេសិ។ តេ គន្ត្វា ពោធិសត្តស្ស តំ បវត្តិំ អារោចេសុំ។ ពោធិសត្តោ តំ រាជានំ អាបុច្ឆិត្វា ពារាណសិំ បច្ចាគន្ត្វា រាជានំ “មា ភាយី”តិ សមស្សាសេត្វា កណ្ឌេ អក្ខរានិ ឆិន្ទិត្វា “អហំ អសទិសកុមារោ អាគតោ, អញ្ញំ ឯកកណ្ឌំ ខិបន្តោ សព្ពេសំ វោ ជីវិតំ ហរិស្សាមិ, ជីវិតេន អត្ថិកា បលាយន្តូ”តិ អដ្ដាលកេ ឋត្វា សត្តន្នំ រាជូនំ ភុញ្ជន្តានំ កញ្ចនបាតិមកុលេយេវ កណ្ឌំ បាតេសិ។ តេ អក្ខរានិ ទិស្វា មរណភយភីតា សព្ពេវ បលាយិំសុ។ ឯវំ មហាសត្តោ ខុទ្ទកមក្ខិកាយ បិវនមត្តម្បិ លោហិតំ អនុប្បាទេត្វា សត្ត រាជានោ បលាបេត្វា កនិដ្ឋភាតរំ អបលោកេត្វា កាមេ បហាយ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា ជីវិតបរិយោសានេ ព្រហ្មលោកូបគោ អហោសិ។

សត្ថា “ឯវំ, ភិក្ខវេ, អសទិសកុមារោ សត្ត រាជានោ បលាបេត្វា វិជិតសង្គាមោ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិតោ”តិ អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមា គាថា អវោច –

**៦១**. “ធនុគ្គហោ អសទិសោ, រាជបុត្តោ មហព្ពលោ;
ទូរេបាតី អក្ខណវេធី, មហាកាយប្បទាលនោ។

**៦២**. “សព្ពាមិត្តេ រណំ កត្វា, ន ច កញ្ចិ វិហេឋយិ;
ភាតរំ សោត្ថិំ កត្វាន, សំយមំ អជ្ឈុបាគមី”តិ។

តត្ថ **អសទិសោ**តិ ន កេវលំ នាមេនេវ, ពលវីរិយបញ្ញាហិបិ អសទិសោវ។ **មហព្ពលោ**តិ កាយពលេនបិ បញ្ញាពលេនបិ មហព្ពលោ។ **ទូរេបាតី**តិ យាវ ចាតុមហារាជិកភវនា តាវតឹសភវនា ច កណ្ឌំ បេសេតុំ សមត្ថតាយ ទូរេបាតី។ **អក្ខណវេធី**តិ អវិរាធិតវេធី។ អថ វា អក្ខណា វុច្ចតិ វិជ្ជុ, យាវ ឯកា វិជ្ជុ និច្ឆរតិ, តាវ តេនោភាសេន សត្តដ្ឋ វារេ កណ្ឌានិ គហេត្វា វិជ្ឈតីតិ **អក្ខណវេធី។ មហាកាយប្បទាលនោ**តិ មហន្តេ កាយេ បទាលេតិ។ ចម្មកាយោ, ទារុកាយោ, លោហកាយោ, អយោកាយោ, វាលិកកាយោ, ឧទកកាយោ, ផលកកាយោតិ ឥមេ សត្ត មហាកាយា នាម។ តត្ថ អញ្ញោ ចម្មកាយបទាលនោ មហឹសចម្មំ វិនិវិជ្ឈតិ, សោ បន សតម្បិ មហឹសចម្មានំ វិនិវិជ្ឈតិយេវ។ អញ្ញោ អដ្ឋង្គុលពហលំ ឧទុម្ពរបទរំ, ចតុរង្គុលពហលំ អសនបទរំ វិនិវិជ្ឈតិ, សោ បន ផលកសតម្បិ ឯកតោ ពទ្ធំ វិនិវិជ្ឈតិ, តថា ទ្វង្គុលពហលំ តម្ពលោហបដ្ដំ, អង្គុលពហលំ អយបដ្ដំ។ វាលិកសកដស្ស ពទរសកដស្ស បលាលសកដស្ស វា បច្ឆាភាគេន កណ្ឌំ បវេសេត្វា បុរេភាគេន អតិបាតេតិ, បកតិយា ឧទកេ ចតុឧសភដ្ឋានំ កណ្ឌំ បេសេតិ, ថលេ អដ្ឋឧសភន្តិ ឯវំ ឥមេសំ សត្តន្នំ មហាកាយានំ បទាលនតោ មហាកាយប្បទាលនោ។ **សព្ពាមិត្តេ**តិ សព្ពេ អមិត្តេ។ **រណំ កត្វា**តិ យុទ្ធំ កត្វា បលាបេសីតិ អត្ថោ។ **ន ច កញ្ចិ វិហេឋយី**តិ ឯកម្បិ ន វិហេឋេសិ។ អវិហេឋយន្តោយេវ បន តេហិ សទ្ធិំ កណ្ឌបេសនេនេវ រណំ កត្វា។ **សំយមំ អជ្ឈុបាគមី**តិ សីលសំយមំ បព្ពជ្ជំ ឧបគតោ។

ឯវំ សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា កនិដ្ឋភាតា អានន្ទោ អហោសិ, អសទិសកុមារោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អសទិសជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[១៨២] ២. សង្គាមាវចរជាតកវណ្ណនា

**សង្គាមាវចរោ សូរោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ នន្ទត្ថេរំ អារព្ភ កថេសិ។ សត្ថា ហិ បឋមគមនេន កបិលបុរំ គន្ត្វា កនិដ្ឋភាតិកំ នន្ទរាជកុមារំ បព្ពាជេត្វា កបិលបុរា និក្ខម្ម អនុបុព្ពេន សាវត្ថិំ គន្ត្វា វិហរន្តេ អាយស្មា នន្ទោ ភគវតោ បត្តំ អាទាយ តថាគតេន សទ្ធិំ គេហា និក្ខមនកាលេ “នន្ទកុមារោ កិរ សត្ថារា សទ្ធិំ គច្ឆតី”តិ សុត្វា អឌ្ឍុល្លិខិតេហិ កេសេហិ វាតបានន្តរេន ឱលោកេត្វា “តុវដំ ខោ, អយ្យបុត្ត, អាគច្ឆេយ្យាសី”តិ ឥទំ ជនបទកល្យាណិយា វុត្តវចនំ អនុស្សរន្តោ ឧក្កណ្ឋិតោ អនភិរតោ ឧប្បណ្ឌុប្បណ្ឌុកជាតោ ធមនិសន្ថតគត្តោ អហោសិ។ សត្ថា តស្ស តំ បវត្តិំ ញត្វា “យំនូនាហំ នន្ទំ អរហត្តេ បតិដ្ឋាបេយ្យ”ន្តិ ចិន្តេត្វា តស្ស វសនបរិវេណំ គន្ត្វា បញ្ញត្តាសនេ និសិន្នោ “កច្ចិ, នន្ទ, ឥមស្មិំ សាសនេ អភិរមសី”តិ បុច្ឆិ។ “ភន្តេ, ជនបទកល្យាណិយា បដិពទ្ធចិត្តោ ហុត្វា នាភិរមាមី”តិ។ “ហិមវន្តចារិកំ គតបុព្ពោសិ នន្ទា”តិ? “ន គតបុព្ពោ, ភន្តេ”តិ។ “តេន ហិ គច្ឆាមា”តិ។ “នត្ថិ មេ, ភន្តេ, ឥទ្ធិ, កថាហំ គមិស្សាមី”តិ។ សត្ថា “អហំ តំ, នន្ទ, មម ឥទ្ធិពលេន នេស្សាមី”តិ ថេរំ ហត្ថេ គហេត្វា អាកាសំ បក្ខន្ទន្តោ អន្តរាមគ្គេ ឯកស្មិំ ឈាមខេត្តេ ឈាមខាណុកេ និសិន្នំ ឆិន្នកណ្ណនាសនង្គុដ្ឋំ ឈាមលោមំ ឆិន្នឆវិំ ចម្មមត្តំ លោហិតបលិគុណ្ឋិតំ ឯកំ បលុដ្ឋមក្កដិំ ទស្សេសិ – “បស្សសិ, នន្ទ, ឯតំ មក្កដិ”ន្តិ។ “អាម, ភន្តេ”តិ។ “សុដ្ឋុ បច្ចក្ខំ ករោហី”តិ។

អថ នំ គហេត្វា សន្និយោជនិកំ មនោសិលាតលំ, អនោតត្តទហាទយោ សត្ត មហាសរេ, បញ្ច មហានទិយោ, សុវណ្ណបព្ពតរជតបព្ពតមណិបព្ពតបដិមណ្ឌិតំ អនេកសតរាមណេយ្យកំ ហិមវន្តបព្ពតញ្ច ទស្សេត្វា “តាវតឹសភវនំ គេ, នន្ទ, ទិដ្ឋបុព្ព”ន្តិ បុច្ឆិត្វា “ន , ទិដ្ឋបុព្ពំ, ភន្តេ”តិ វុត្តេ “ឯហិ, នន្ទ, តាវតឹសភវនំ តេ ទស្សយិស្សាមី”តិ តត្ថ នេត្វា បណ្ឌុកម្ពលសិលាសនេ និសីទិ។ សក្កោ ទេវរាជា ទ្វីសុ ទេវលោកេសុ ទេវសង្ឃេន សទ្ធឹ អាគន្ត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ អឌ្ឍតិយកោដិសង្ខា តស្ស បរិចារិកា បញ្ចសតា កកុដបាទា ទេវច្ឆរាយោបិ អាគន្ត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ សត្ថា អាយស្មន្តំ នន្ទំ តា បញ្ចសតា អច្ឆរា កិលេសវសេន បុនប្បុនំ ឱលោកាបេសិ។ “បស្សសិ, នន្ទ, ឥមា កកុដបាទិនិយោ អច្ឆរាយោ”តិ? “អាម, ភន្តេ”តិ។ “កឹ នុ ខោ ឯតា សោភន្តិ, ឧទាហុ ជនបទកល្យាណី”តិ។ “សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, ជនបទកល្យាណឹ ឧបនិធាយ សា បលុដ្ឋមក្កដី, ឯវមេវ ឥមា ឧបនិធាយ ជនបទកល្យាណី”តិ។ “ឥទានិ កឹ ករិស្សសិ នន្ទា”តិ? “កឹ កម្មំ កត្វា, ភន្តេ, ឥមា អច្ឆរា លភន្តី”តិ? “សមណធម្មំ កត្វា”តិ។ “សចេ មេ, ភន្តេ, ឥមាសំ បដិលាភត្ថាយ ភគវា បាដិភោគោ ហោតិ, អហំ សមណធម្មំ ករិស្សាមី”តិ។ “ករោហិ, នន្ទ, អហំ តេ បាដិភោគោ”តិ។ ឯវំ ថេរោ ទេវសង្ឃស្ស មជ្ឈេ តថាគតំ បាដិភោគំ គហេត្វា “មា, ភន្តេ, អតិបបញ្ចំ ករោថ, ឯថ គច្ឆាម, អហំ សមណធម្មំ ករិស្សាមី”តិ អាហ។ សត្ថា តំ អាទាយ ជេតវនមេវ បច្ចាគមិ។ ថេរោ សមណធម្មំ កាតុំ អារភិ។

សត្ថា ធម្មសេនាបតឹ អាមន្តេត្វា “សារិបុត្ត, មយ្ហំ កនិដ្ឋភាតា នន្ទោ តាវតឹសទេវលោកេ ទេវសង្ឃស្ស មជ្ឈេ ទេវច្ឆរានំ ការណា មំ បាដិភោគំ អគ្គហេសី”តិ តស្ស អាចិក្ខិ។ ឯតេនុបាយេន មហាមោគ្គល្លានត្ថេរស្ស មហាកស្សបត្ថេរស្ស អនុរុទ្ធត្ថេរស្ស ធម្មភណ្ឌាគារិកអានន្ទត្ថេរស្សាតិ អសីតិយា មហាសាវកានំ យេភុយ្យេន ច សេសភិក្ខូនំ អាចិក្ខិ។ ធម្មសេនាបតិ សារិបុត្តត្ថេរោ នន្ទត្ថេរំ ឧបសង្កមិត្វា “សច្ចំ កិរ ត្វំ, អាវុសោ នន្ទ, តាវតឹសទេវលោកេ ទេវសង្ឃស្ស មជ្ឈេ ‘ទេវច្ឆរា លភន្តោ សមណធម្មំ ករិស្សាមី’តិ ទសពលំ បាដិភោគំ គណ្ហី”តិ វត្វា “ននុ ឯវំ សន្តេ តវ ព្រហ្មចរិយវាសោ មាតុគាមសន្និស្សិតោ កិលេសសន្និស្សិតោ, តស្ស តេ ឥត្ថីនំ អត្ថាយ សមណធម្មំ ករោន្តស្ស ភតិយា កម្មំ ករោន្តេន កម្មការកេន សទ្ធឹ កឹ នានាករណ”ន្តិ ថេរំ លជ្ជាបេសិ និត្តេជំ អកាសិ។ ឯតេនុបាយេន សព្ពេបិ អសីតិមហាសាវកា អវសេសភិក្ខូ ច តំ អាយស្មន្តំ នន្ទំ លជ្ជាបយឹសុ។

សោ “អយុត្តំ វត មេ កត”ន្តិ ហិរិយា ច ឱត្តប្បេន ច វីរិយំ ទឡ្ហំ បគ្គណ្ហិត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហត្តំ បត្វា សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា “អហំ, ភន្តេ, ភគវតោ បដិស្សវំ មុញ្ចាមី”តិ អាហ។ សត្ថាបិ “យទា ត្វំ, នន្ទ, អរហត្តំ បត្តោ, តទាយេវាហំ បដិស្សវា មុត្តោ”តិ អាហ។ ឯតមត្ថំ វិទិត្វា ធម្មសភាយំ ភិក្ខូ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “យាវ ឱវាទក្ខមោ ចាយំ, អាវុសោ, នន្ទត្ថេរោ ឯកោវាទេនេវ ហិរោត្តប្បំ បច្ចុបដ្ឋបេត្វា សមណធម្មំ កត្វា អរហត្តំ បត្តោ”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបិ នន្ទោ ឱវាទក្ខមោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ហត្ថាចរិយកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ ហត្ថាចរិយសិប្បេ និប្ផត្តិំ បត្តោ ឯកំ ពារាណសិរញ្ញោ សបត្តរាជានំ ឧបដ្ឋាសិ។ សោ តស្ស មង្គលហត្ថឹ សុសិក្ខិតំ កត្វា សិក្ខាបេសិ។ សោ រាជា “ពារាណសិរជ្ជំ គណ្ហិស្សាមី”តិ ពោធិសត្តំ គហេត្វា មង្គលហត្ថឹ អារុយ្ហ មហតិយា សេនាយ ពារាណសឹ គន្ត្វា បរិវារេត្វា “រជ្ជំ វា ទេតុ យុទ្ធំ វា”តិ រញ្ញោ បណ្ណំ បេសេសិ។ ព្រហ្មទត្តោ “យុទ្ធំ ទស្សាមី”តិ បាការទ្វារដ្ដាលកគោបុរេសុ ពលកាយំ អារោបេត្វា យុទ្ធំ អទាសិ។ សបត្តរាជា មង្គលហត្ថឹ វម្មេន ឆាទេត្វា សយម្បិ វម្មំ បដិមុញ្ចិត្វា ហត្ថិក្ខន្ធវរគតោ តិខិណំ អង្កុសំ អាទាយ “នគរំ ភិន្ទិត្វា បច្ចាមិត្តំ ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា រជ្ជំ ហត្ថគតំ ករិស្សាមី”តិ ហត្ថឹ នគរាភិមុខំ បេសេសិ។ សោ ឧណ្ហកលលានិ ចេវ យន្តបាសាណេ ច នានប្បការានិ ច បហរណានិ វិស្សជ្ជេន្តេ ទិស្វា មរណភយភីតោ ឧបសង្កមិតុំ អសក្កោន្តោ បដិក្កមិ។ អថ នំ ហត្ថាចរិយោ ឧបសង្កមិត្វា “តាត, ត្វំ សូរោ សង្គាមាវចរោ, ឯវរូបេ ឋានេ បដិក្កមនំ នាម តុយ្ហំ នានុច្ឆវិក”ន្តិ វត្វា ហត្ថឹ ឱវទន្តោ ឥមា គាថា អវោច –

៦៣. “សង្គាមាវចរោ សូរោ, ពលវា ឥតិ វិស្សុតោ;
កឹ នុ តោរណមាសជ្ជ, បដិក្កមសិ កុញ្ជរ។

៦៤. “ឱមទ្ទ ខិប្បំ បលិឃំ, ឯសិកានិ ច អព្ពហ;
តោរណានិ ច មទ្ទិត្វា, ខិប្បំ បវិស កុញ្ជរា”តិ។

តត្ថ **ឥតិ វិស្សុតោ**តិ, តាត, ត្វំ បវត្តសម្បហារំ សង្គាមំ មទ្ទិត្វា អវចរណតោ **សង្គាមាវចរោ,** ថិរហទយតាយ **សូរោ,** ថាមសម្បត្តិយា **ពលវា**តិ ឯវំ វិស្សុតោ បញ្ញាតោ បាកដោ។ **តោរណមាសជ្ជា**តិ នគរទ្វារសង្ខាតំ តោរណំ បត្វា។ **បដិក្កមសី**តិ កឹ នុ ខោ ឱសក្កសិ, កេន ការណេន និវត្តសីតិ វទតិ។ **ឱមទ្ទា**តិ អវមទ្ទ អជោ បាតយ។ **ឯសិកានិ ច អព្ពហា**តិ នគរទ្វារេ សោឡសរតនំ អដ្ឋរតនំ ភូមិយំ បវេសេត្វា និច្ចលំ កត្វា និខាតា ឯសិកត្ថម្ភា

ហោន្តិ, តេ ខិប្បំ ឧទ្ធរ លុញ្ចាហីតិ អាណាបេតិ។ **តោរណានិ ច មទ្ទិត្វា**តិ នគរទ្វារស្ស បិដ្ឋសង្ឃាដេ មទ្ទិត្វា។ **ខិប្បំ បវិសា**តិ សីឃំ នគរំ បវិស។ **កុញ្ជរា**តិ នាគំ អាលបតិ។

តំ សុត្វា នាគោ ពោធិសត្តស្ស ឯកោវាទេនេវ និវត្តិត្វា ឯសិកត្ថម្ភេ សោណ្ឌាយ បលិវេឋេត្វា អហិច្ឆត្តកានិ វិយ លុញ្ចិត្វា តោរណំ មទ្ទិត្វា បលិឃំ ឱតារេត្វា នគរទ្វារំ ភិន្ទិត្វា នគរំ បវិសិត្វា រជ្ជំ គហេត្វា អទាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ហត្ថី នន្ទោ អហោសិ, រាជា អានន្ទោ, ហត្ថាចរិយោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សង្គាមាវចរជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[១៨៣] ៣. វាលោទកជាតកវណ្ណនា

**វាលោទកំ អប្បរសំ និហីន**ន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ បញ្ចសតេ វិឃាសាទេ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិយំ កិរ បញ្ចសតា ឧបាសកា ឃរាវាសបលិពោធំ បុត្តទារស្ស និយ្យាទេត្វា សត្ថុ ធម្មទេសនំ សុណន្តា ឯកតោវ វិចរន្តិ។ តេសុ កេចិ សោតាបន្នា, កេចិ សកទាគាមិនោ, កេចិ អនាគាមិនោ, ឯកោបិ បុថុជ្ជនោ នាម នត្ថិ, សត្ថារំ និមន្តេន្តាបិ តេ ឧបាសកេ អន្តោករិត្វាវ និមន្តេន្តិ។ តេសំ បន ទន្តកដ្ឋមុខោទកវត្ថគន្ធមាលទាយកា បញ្ចសតា ចូឡុបដ្ឋាកា វិឃាសាទា ហុត្វា វសន្តិ។ តេ ភុត្តបាតរាសា និទ្ទាយិត្វា ឧដ្ឋាយ អចិរវតី គន្ត្វា នទីតីរេ ឧន្នទន្តា មល្លយុទ្ធំ យុជ្ឈន្តិ។ តេ បន បញ្ចសតា ឧបាសកា អប្បសទ្ទា អប្បនិគ្ឃោសា បដិសល្លានមនុយុញ្ជន្តិ។ សត្ថា តេសំ វិឃាសាទានំ ឧច្ចាសទ្ទំ សុត្វា “កឹ ឯសោ, អានន្ទ, សទ្ទោ”តិ ថេរំ បុច្ឆិត្វា “វិឃាសាទសទ្ទោ, ភន្តេ”តិ វុត្តេ “ន ខោ, អានន្ទ, ឥមេ វិឃាសាទា ឥទានេវ វិឃាសំ ខាទិត្វា ឧន្នទន្តិ, បុព្ពេបិ ឧន្នទន្តិយេវ, ឥមេបិ ឧបាសកា ន ឥទានេវ សន្និសិន្នា, បុព្ពេបិ សន្និសិន្នាយេវា”តិ វត្វា ថេរេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ អមច្ចកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ រញ្ញោ អត្ថធម្មានុសាសកោ អហោសិ។ អថេកស្មឹ កាលេ សោ រាជា “បច្ចន្តោ កុបិតោ”តិ សុត្វា បញ្ចសតេ សិន្ធវេ កប្បាបេត្វា ចតុរង្គិនិយា សេនាយ គន្ត្វា បច្ចន្តំ វូបសមេត្វា ពារាណសិមេវ បច្ចាគន្ត្វា “សិន្ធវា កិលន្តា អល្លរសមេវ នេសំ មុទ្ទិកបានំ ទេថា”តិ អាណាបេសិ។ សិន្ធវា គន្ធបានំ បិវិត្វា អស្សសាលំ គន្ត្វា អត្តនោ អត្តនោ ឋានេសុ អដ្ឋំសុ។ តេសំ បន ទិន្នាវសិដ្ឋកំ អប្បរសំ ពហុកសដំ អហោសិ។ មនុស្សា “ឥទំ កឹ ករោមា”តិ រាជានំ បុច្ឆឹសុ។ រាជា ឧទកេន មទ្ទិត្វា មកចិបិលោតិកាហិ បរិស្សាវេត្វា “យេ គទ្រភា សិន្ធវានំ និវាបំ បហឹសុ, តេសំ ទាបេថា”តិ ទាបេសិ។ គទ្រភា កសដឧទកំ បិវិត្វា មត្តា ហុត្វា វិរវន្តា រាជង្គណេ វិចរឹសុ។ រាជា មហាវាតបានំ វិវរិត្វា រាជង្គណំ ឱលោកយមានោ សមីបេ ឋិតំ ពោធិសត្តំ អាមន្តេត្វា “បស្ស, ឥមេ គទ្រភា កសដោទកំ បិវិត្វា មត្តា ហុត្វា វិរវន្តា ឧប្បតន្តា វិចរន្តិ, សិន្ធវកុលេ ជាតសិន្ធវា បន គន្ធបានំ បិវិត្វា និស្សទ្ទា សន្និសិន្នា ន ឧប្បិលវន្តិ, កឹ នុ ខោ ការណ”ន្តិ បុច្ឆន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

៦៥. “វាលោទកំ អប្បរសំ និហីនំ, បិត្វា មទោ ជាយតិ គទ្រភានំ;
ឥមញ្ច បិត្វាន រសំ បណីតំ, មទោ ន សញ្ជាយតិ សិន្ធវាន”ន្តិ។

តត្ថ **វាលោទក**ន្តិ មកចិវាលេហិ បរិស្សាវិតឧទកំ។ “វាលុទក”ន្តិបិ បាឋោ។ **និហីន**ន្តិ និហីនរសភាវេន និហីនំ។ **ន សញ្ជាយតី**តិ សិន្ធវានំ មទោ ន ជាយតិ, កឹ នុ ខោ ការណន្តិ បុច្ឆិ។

អថស្ស ការណំ អាចិក្ខន្តោ ពោធិសត្តោ ទុតិយំ គាថមាហ –

៦៦. “អប្បំ បិវិត្វាន និហីនជច្ចោ, សោ មជ្ជតី តេន ជនិន្ទ ផុដ្ឋោ;
ធោរយ្ហសីលី ច កុលម្ហិ ជាតោ, ន មជ្ជតី អគ្គរសំ បិវិត្វា”តិ។

តត្ថ **តេន ជនិន្ទ ផុដ្ឋោ**តិ ជនិន្ទ ឧត្តមរាជ យោ និហីនជច្ចោ, តេន និហីនជច្ចភាវេន ផុដ្ឋោ មជ្ជតិ បមជ្ជតិ។ **ធោរយ្ហសីលី**តិ ធោរយ្ហសីលោ ធុរវហនកអាចារេន សម្បន្នោ ជាតិសិន្ធវោ។ **អគ្គរស**ន្តិ សព្ពបឋមំ គហិតំ មុទ្ទិករសំ បិវិត្វាបិ ន មជ្ជតិ។

រាជា ពោធិសត្តស្ស វចនំ សុត្វា គទ្រភេ រាជង្គណា នីហរាបេត្វា តស្សេវ ឱវាទេ ឋិតោ ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា បញ្ចសតា គទ្រភា ឥមេ វិឃាសាទា អហេសុំ, បញ្ចសតា សិន្ធវា ឥមេ ឧបាសកា, រាជា អានន្ទោ, បណ្ឌិតាមច្ចោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

វាលោទកជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[១៨៤] ៤. គិរិទត្តជាតកវណ្ណនា

**ទូសិតោ គិរិទត្តេនា**តិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ឯកំ វិបក្ខសេវិំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ ហេដ្ឋា **មហិឡាមុខជាតកេ** (ជា. ១.១.២៦) កថិតមេវ។ សត្ថា បន “ន, ភិក្ខវេ, អយំ ភិក្ខុ ឥទានេវ វិបក្ខំ សេវតិ, បុព្ពេបេស វិបក្ខសេវកោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ សាមរាជា រជ្ជំ ការេសិ។ តទា ពោធិសត្តោ អមច្ចកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តស្ស អត្ថធម្មានុសាសកោ អហោសិ។ រញ្ញោ បន បណ្ឌវោ នាម មង្គលស្សោ, តស្ស គិរិទត្តោ នាម អស្សពន្ធោ, សោ ខញ្ជោ អហោសិ។ អស្សោ មុខរជ្ជុកេ គហេត្វា តំ បុរតោ បុរតោ គច្ឆន្តំ ទិស្វា “មំ ឯស សិក្ខាបេតី”តិ សញ្ញាយ តស្ស អនុសិក្ខន្តោ ខញ្ជោ អហោសិ។ តស្ស អស្សស្ស ខញ្ជភាវំ រញ្ញោ អារោចេសុំ, រាជា វេជ្ជេ បេសេសិ។ តេ គន្ត្វា អស្សស្ស សរីរេ រោគំ អបស្សន្តា “រោគមស្ស ន បស្សាមា”តិ រញ្ញោ កថយឹសុ។ រាជា ពោធិសត្តំ បេសេសិ – “គច្ឆ វយស្ស, ឯត្ថ ការណំ ជានាហី”តិ។ សោ គន្ត្វា ខញ្ជអស្សពន្ធសំសគ្គេន តស្ស ខញ្ជភូតភាវំ ញត្វា រញ្ញោ តមត្ថំ អារោចេត្វា “សំសគ្គទោសេន នាម ឯវំ ហោតី”តិ ទស្សេន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

**៦៧**. “ទូសិតោ គិរិទត្តេន, ហយោ សាមស្ស បណ្ឌវោ;
បោរាណំ បកតឹ ហិត្វា, តស្សេវានុវិធិយ្យតី”តិ។

តត្ថ **ហយោ សាមស្សា**តិ សាមស្ស រញ្ញោ មង្គលស្សោ។ **បោរាណំ បកតឹ ហិត្វា**តិ អត្តនោ បោរាណបកតឹ សិង្គារភាវំ បហាយ។ **អនុវិធិយ្យតី**តិ អនុសិក្ខតិ។

អថ នំ រាជា “ឥទានិ វយស្ស កឹ កត្តព្ព”ន្តិ បុច្ឆិ។ ពោធិសត្តោ “សុន្ទរំ អស្សពន្ធំ លភិត្វា យថា បោរាណោ ភវិស្សតី”តិ វត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

**៦៨**. “សចេ ច តនុជោ បោសោ, សិខរាការកប្បិតោ;
អាននេ នំ គហេត្វាន, មណ្ឌលេ បរិវត្តយេ;
ខិប្បមេវ បហន្ត្វាន, តស្សេវានុវិធិយ្យតី”តិ។

តត្ថ **តនុជោ**តិ តស្ស អនុជោ។ អនុរូបំ ជាតោ ហិ អនុជោ, តស្ស អនុជោ តនុជោ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ – សចេ ហិ, មហារាជ, តស្ស សិង្គារស្ស អាចារសម្បន្នស្ស អស្សស្ស អនុរូបំ ជាតោ សិង្គារោ អាចារសម្បន្នោ បោសោ។ **សិខរាការកប្បិតោ**តិ សិខរេន សុន្ទរេន អាការេន កប្បិតកេសមស្សុ តំ អស្សំ អាននេ គហេត្វា អស្សមណ្ឌលេ បរិវត្តេយ្យ, ខិប្បមេវេស តំ ខញ្ជភាវំ បហាយ “អយំ សិង្គារោ អាចារសម្បន្នោ អស្សគោបកោ មំ សិក្ខាបេតី”តិ សញ្ញាយ ខិប្បមេវ តស្ស អនុវិធិយ្យតិ អនុសិក្ខិស្សតិ, បកតិភាវេយេវ ឋស្សតីតិ អត្ថោ។ រាជា តថា ការេសិ, អស្សោ បកតិភាវេ បតិដ្ឋាសិ។ រាជា “តិរច្ឆានានម្បិ នាម អាសយំ ជានិស្សតី”តិ តុដ្ឋចិត្តោ ពោធិសត្តស្ស មហន្តំ យសំ អទាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា គិរិទត្តោ ទេវទត្តោ អហោសិ, អស្សោ វិបក្ខសេវកោ ភិក្ខុ, រាជា អានន្ទោ, អមច្ចបណ្ឌិតោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

គិរិទត្តជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[១៨៥] ៥. អនភិរតិជាតកវណ្ណនា

**យថោទកេ អាវិលេ អប្បសន្នេ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ ព្រាហ្មណកុមារំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិយំ កិរ ឯកោ ព្រាហ្មណកុមារោ តិណ្ណំ វេទានំ បារគូ ពហូ ខត្តិយកុមារេ ច ព្រាហ្មណកុមារេ ច មន្តេ វាចេសិ។ សោ អបរភាគេ ឃរាវាសំ សណ្ឋបេត្វា វត្ថាលង្ការទាសទាសិខេត្តវត្ថុគោមហឹសបុត្តទារាទីនំ អត្ថាយ ចិន្តយមានោ រាគទោសមោហវសិកោ ហុត្វា អាវិលចិត្តោ អហោសិ, មន្តេ បដិបាដិយា បរិវត្តេតុំ នាសក្ខិ, ឥតោ ចិតោ ច មន្តា ន បដិភំសុ។ សោ ឯកទិវសំ ពហុំ គន្ធមាលាទឹ គហេត្វា ជេតវនំ គន្ត្វា សត្ថារំ បូជេត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ ។ សត្ថា តេន សទ្ធឹ បដិសន្ថារំ កត្វា “កឹ, មាណវ, មន្តេ វាចេសិ, បគុណា តេ មន្តា”តិ បុច្ឆិ។ “បុព្ពេ មេ, ភន្តេ, មន្តា បគុណា អហេសុំ, ឃរាវាសស្ស បន គហិតកាលតោ បដ្ឋាយ ចិត្តំ មេ អាវិលំ ជាតំ, តេន មេ មន្តា

ន បគុណា”តិ។ អថ នំ សត្ថា “ន ខោ, មាណវ, ឥទានេវ, បុព្ពេបិ តេ ចិត្តស្ស អនាវិលកាលេ តាវ មន្តា បគុណា អហេសុំ, រាគាទីហិ បន អាវិលកាលេ តាវ មន្តា ន បដិភំសូ”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ មន្តេ ឧគ្គណ្ហិត្វា ទិសាបាមោក្ខោ អាចរិយោ ហុត្វា ពារាណសិយំ ពហូ ខត្តិយកុមារេ ច ព្រាហ្មណកុមារេ ច មន្តេ វាចេសិ។ តស្ស សន្តិកេ ឯកោ ព្រាហ្មណមាណវោ តយោ វេទេ បគុណេ អកាសិ, ឯកបទេបិ និក្កង្ខោ បិដ្ឋិអាចរិយោ ហុត្វា មន្តេ វាចេសិ។ សោ អបរេន សមយេន ឃរាវាសំ គហេត្វា ឃរាវាសចិន្តាយ អាវិលចិត្តោ មន្តេ បរិវត្តេតុំ នាសក្ខិ។ អថ នំ អាចរិយោ អត្តនោ សន្តិកំ អាគតំ “កឹ, មាណវ, បគុណា តេ មន្តា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឃរាវាសគហិតកាលតោ បដ្ឋាយ មេ ចិត្តំ អាវិលំ ជាតំ, មន្តេ បរិវត្តេតុំ ន សក្កោមី”តិ វុត្តេ “តាត, អាវិលេ ចិត្តម្ហិ បគុណាបិ មន្តា ន បដិភន្តិ, អនាវិលេ បន ចិត្តេ អប្បដិភាណំ នាម នត្ថី”តិ វត្វា ឥមា គាថា អាហ –

**៦៩**. “យថោទកេ អាវិលេ អប្បសន្នេ, ន បស្សតិ សិប្បិកសម្ពុកញ្ច;
សក្ខរំ វាលុកំ មច្ឆគុម្ពំ, ឯវំ អាវិលម្ហិ ចិត្តេ;
ន សោ បស្សតិ អត្តទត្ថំ បរត្ថំ។

**៧០**. “យថោទកេ អច្ឆេ វិប្បសន្នេ, សោ បស្សតិ សិប្បិកសម្ពុកញ្ច;
សក្ខរំ វាលុកំ មច្ឆគុម្ពំ, ឯវំ អនាវិលម្ហិ ចិត្តេ;
សោ បស្សតិ អត្តទត្ថំ បរត្ថ”ន្តិ។

តត្ថ **អាវិលេ**តិ កទ្ទមាលុឡិតេ។ **អប្បសន្នេ**តិ តាយេវ អាវិលតាយ អវិប្បសន្នេ។ **សិប្បិកសម្ពុកញ្ចា**តិ សិប្បិកញ្ច សម្ពុកញ្ច។ **មច្ឆគុម្ព**ន្តិ មច្ឆឃដំ។ **ឯវំ អាវិលម្ហី**តិ ឯវមេវ រាគាទីហិ អាវិលេ ចិត្តេ។ **អត្តទត្ថំ បរត្ថ**ន្តិ នេវ អត្តទត្ថំ ន បរត្ថំ បស្សតីតិ អត្ថោ។ **សោ បស្សតី**តិ ឯវមេវ អនាវិលេ ចិត្តេ សោ បុរិសោ អត្តទត្ថំ បរត្ថញ្ច បស្សតីតិ។

សត្ថា ឥមំ អតីតំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ព្រាហ្មណកុមារោ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា មាណវោ អយមេវ មាណវោ អហោសិ, អាចរិយោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អនភិរតិជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[១៨៦] ៦. ទធិវាហនជាតកវណ្ណនា

***វណ្ណគន្ធរសូបេតោ***តិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ វិបក្ខសេវី ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ ហេដ្ឋា កថិតមេវ។ សត្ថា បន “ភិក្ខវេ, អសាធុសន្និវាសោ នាម បាបោ អនត្ថករោ, តត្ថ មនុស្សភូតានំ តាវ បាបសន្និវាសស្ស អនត្ថករតាយ កឹ វត្តព្ពំ, បុព្ពេ បន អសាតេន អមធុរេន និម្ពរុក្ខេន សទ្ធឹ សន្និវាសមាគម្ម មធុររសោ ទិព្ពរសបដិភាគោ អចេតនោ អម្ពរុក្ខោបិ អមធុរោ តិត្តកោ ជាតោ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ កាសិរដ្ឋេ ចត្តារោ ភាតរោ ព្រាហ្មណា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា ហិមវន្តបទេសេ បដិបាដិយា បណ្ណសាលា កត្វា វាសំ កប្បេសុំ។ តេសំ ជេដ្ឋកភាតា កាលំ កត្វា សក្កត្តំ បាបុណិ។ សោ តំ ការណំ ញត្វា អន្តរន្តរា សត្តដ្ឋទិវសច្ចយេន តេសំ ឧបដ្ឋានំ គច្ឆន្តោ ឯកទិវសំ ជេដ្ឋកតាបសំ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិត្វា – “ភន្តេ, កេន តេ អត្ថោ”តិ បុច្ឆិ។ បណ្ឌុរោគោ តាបសោ “អគ្គិនា មេ អត្ថោ”តិ អាហ។ សោ តំ សុត្វា តស្ស វាសិផរសុកំ អទាសិ។ វាសិផរសុកោ នាម ទណ្ឌេ បវេសនវសេន វាសិបិ ហោតិ ផរសុបិ។ តាបសោ “កោ មេ ឥមំ អាទាយ ទារូនិ អាហរិស្សតី”តិ អាហ។ អថ នំ សក្កោ ឯវមាហ – “យទា តេ, ភន្តេ, ទារូហិ អត្ថោ, ឥមំ ផរសុំ ហត្ថេន បហរិត្វា ‘ទារូនិ មេ អាហរិត្វា អគ្គឹ ករោហី’តិ វទេយ្យាសិ, ទារូនិ អាហរិត្វា អគ្គឹ កត្វា ទស្សតី”តិ។ តស្ស វាសិផរសុកំ ទត្វា ទុតិយម្បិ ឧបសង្កមិត្វា “ភន្តេ, កេន តេ អត្ថោ”តិ បុច្ឆិ។ តស្ស បណ្ណសាលាយ ហត្ថិមគ្គោ ហោតិ, សោ ហត្ថីហិ ឧបទ្ទុតោ “ហត្ថីនំ មេ វសេន ទុក្ខំ ឧប្បជ្ជតិ, តេ បលាបេហី”តិ អាហ។ សក្កោ តស្ស ឯកំ ភេរឹ ឧបនាមេត្វា “ភន្តេ, ឥមស្មឹ តលេ បហដេ តុម្ហាកំ បច្ចាមិត្តា បលាយិស្សន្តិ, ឥមស្មឹ តលេ បហដេ មេត្តចិត្តា ហុត្វា ចតុរង្គិនិយា សេនាយ បរិវារេស្សន្តី”តិ វត្វា តំ ភេរឹ ទត្វា កនិដ្ឋស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា “ភន្តេ, កេន តេ អត្ថោ”តិ បុច្ឆិ។ សោបិ បណ្ឌុរោគធាតុកោវ, តស្មា “ទធិនា មេ អត្ថោ”តិ អាហ។ សក្កោ តស្ស ឯកំ ទធិឃដំ ទត្វា “សចេ តុម្ហេ ឥច្ឆមានា ឥមំ អាសិញ្ចេយ្យាថ, មហានទី ហុត្វា មហោឃំ បវត្តេត្វា តុម្ហាកំ រជ្ជំ គហេត្វា ទាតុំ

សមត្ថោបិ ភវិស្សតី”តិ វត្វា បក្កាមិ។ តតោ បដ្ឋាយ វាសិផរសុកោ ជេដ្ឋភាតិកស្ស អគ្គឹ ករោតិ, ឥតរេន ភេរិតលេ បហដេ ហត្ថី បលាយន្តិ, កនិដ្ឋោ ទធឹ បរិភុញ្ជតិ។

តស្មឹ កាលេ ឯកោ សូករោ ឯកស្មឹ បុរាណគាមដ្ឋានេ ចរន្តោ អានុភាវសម្បន្នំ ឯកំ មណិក្ខន្ធំ អទ្ទស។ សោ តំ មណិក្ខន្ធំ មុខេន ឌំសិត្វា តស្សានុភាវេន អាកាសេ ឧប្បតិត្វា សមុទ្ទស្ស មជ្ឈេ ឯកំ ទីបកំ គន្ត្វា “ឯត្ថ ទានិ មយា វសិតុំ វដ្ដតី”តិ ឱតរិត្វា ផាសុកដ្ឋានេ ឯកស្ស ឧទុម្ពររុក្ខស្ស ហេដ្ឋា វាសំ កប្បេសិ។ សោ ឯកទិវសំ តស្មឹ រុក្ខមូលេ មណិក្ខន្ធំ បុរតោ ឋបេត្វា និទ្ទំ ឱក្កមិ។ អថេកោ កាសិរដ្ឋវាសី មនុស្សោ “និរុបការោ ឯស អម្ហាក”ន្តិ មាតាបិតូហិ គេហា និក្កឌ្ឍិតោ ឯកំ បដ្ដនគាមំ គន្ត្វា នាវិកានំ កម្មការោ ហុត្វា នាវំ អារុយ្ហ សមុទ្ទមជ្ឈេ ភិន្នាយ នាវាយ ផលកេ និបន្នោ តំ ទីបកំ បត្វា ផលាផលានិ បរិយេសន្តោ តំ សូករំ និទ្ទាយន្តំ ទិស្វា សណិកំ គន្ត្វា មណិក្ខន្ធំ គណ្ហិត្វា តស្ស អានុភាវេន អាកាសេ ឧប្បតិត្វា ឧទុម្ពររុក្ខេ និសីទិត្វា ចិន្តេសិ – “អយំ សូករោ ឥមស្ស មណិក្ខន្ធស្ស អានុភាវេន អាកាសចារិកោ ហុត្វា ឥធ វសតិ មញ្ញេ, មយា បឋមមេវ ឥមំ សូករំ មារេត្វា មំសំ ខាទិត្វា បច្ឆា គន្តុំ វដ្ដតី”តិ។ សោ ឯកំ ទណ្ឌកំ ភញ្ជិត្វា តស្ស សីសេ បាតេតិ។ សូករោ បពុជ្ឈិត្វា មណឹ អបស្សន្តោ ឥតោ ចិតោ ច កម្បមានោ វិធាវតិ, រុក្ខេ និសិន្នបុរិសោ ហសិ។ សូករោ ឱលោកេន្តោ តំ ទិស្វា តំ រុក្ខំ សីសេន បហរិត្វា តត្ថេវ មតោ។

សោ បុរិសោ ឱតរិត្វា អគ្គឹ កត្វា តស្ស មំសំ បចិត្វា ខាទិត្វា អាកាសេ ឧប្បតិត្វា ហិមវន្តមត្ថកេន គច្ឆន្តោ អស្សមបទំ ទិស្វា ជេដ្ឋភាតិកស្ស តាបសស្ស អស្សមេ ឱតរិត្វា ទ្វីហតីហំ វសិត្វា តាបសស្ស វត្តបដិវត្តំ អកាសិ, វាសិផរសុកស្ស អានុភាវញ្ច បស្សិ។ សោ “ឥមំ មយា គហេតុំ វដ្ដតី”តិ មណិក្ខន្ធស្ស អានុភាវំ តាបសស្ស ទស្សេត្វា “ភន្តេ, ឥមំ មណឹ គហេត្វា វាសិផរសុកំ ទេថា”តិ អាហ។ តាបសោ អាកាសេន ចរិតុកាមោ តំ គហេត្វា វាសិផរសុកំ អទាសិ។ សោ តំ គហេត្វា ថោកំ គន្ត្វា វាសិផរសុកំ បហរិត្វា “វាសិផរសុក តាបសស្ស សីសំ ឆិន្ទិត្វា មណិក្ខន្ធំ មេ អាហរា”តិ អាហ។ សោ គន្ត្វា តាបសស្ស សីសំ ឆិន្ទិត្វា មណិក្ខន្ធំ អាហរិ។ សោ វាសិផរសុកំ បដិច្ឆន្នដ្ឋានេ ឋបេត្វា មជ្ឈិមតាបសស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា កតិបាហំ វសិត្វា ភេរិយា អានុភាវំ ទិស្វា មណិក្ខន្ធំ ទត្វា ភេរឹ គណ្ហិត្វា បុរិមនយេនេវ តស្សបិ សីសំ ឆិន្ទាបេត្វា កនិដ្ឋំ ឧបសង្កមិត្វា ទធិឃដស្ស អានុភាវំ ទិស្វា មណិក្ខន្ធំ ទត្វា ទធិឃដំ គហេត្វា បុរិមនយេនេវ តស្ស សីសំ ឆិន្ទាបេត្វា មណិក្ខន្ធញ្ច វាសិផរសុកញ្ច ភេរិញ្ច ទធិឃដញ្ច គហេត្វា អាកាសេ ឧប្បតិត្វា ពារាណសិយា អវិទូរេ ឋត្វា ពារាណសិរញ្ញោ “យុទ្ធំ វា មេ ទេតុ រជ្ជំ វា”តិ ឯកស្ស បុរិសស្ស ហត្ថេ បណ្ណំ បាហេសិ។

រាជា សាសនំ សុត្វាវ “ចោរំ គណ្ហិស្សាមី”តិ និក្ខមិ។ សោ ឯកំ ភេរិតលំ បហរិ, ចតុរង្គិនី សេនា បរិវារេសិ។ រញ្ញោ អវត្ថរណភាវំ ញត្វា ទធិឃដំ វិស្សជ្ជេសិ, មហានទី បវត្តិ។ មហាជនោ ទធិម្ហិ ឱសីទិត្វា និក្ខមិតុំ នាសក្ខិ។ វាសិផរសុកំ បហរិត្វា “រញ្ញោ សីសំ អាហរា”តិ អាហ, វាសិផរសុកោ គន្ត្វា រញ្ញោ សីសំ អាហរិត្វា បាទមូលេ និក្ខិបិ។ ឯកោបិ អាវុធំ ឧក្ខិបិតុំ នាសក្ខិ។ សោ មហន្តេន ពលេន បរិវុតោ នគរំ បវិសិត្វា អភិសេកំ ការេត្វា ទធិវាហនោ នាម រាជា ហុត្វា ធម្មេន សមេន រជ្ជំ ការេសិ។

តស្សេកទិវសំ មហានទិយំ ជាលករណ្ឌកេ កីឡន្តស្ស កណ្ណមុណ្ឌទហតោ ទេវបរិភោគំ ឯកំ អម្ពបក្កំ អាគន្ត្វា ជាលេ លគ្គិ, ជាលំ ឧក្ខិបន្តា តំ ទិស្វា រញ្ញោ អទំសុ។ តំ មហន្តំ ឃដប្បមាណំ បរិមណ្ឌលំ សុវណ្ណវណ្ណំ អហោសិ។ រាជា “កិស្ស ផលំ នាមេត”ន្តិ វនចរកេ បុច្ឆិត្វា “អម្ពផល”ន្តិ សុត្វា បរិភុញ្ជិត្វា តស្ស អដ្ឋឹ អត្តនោ ឧយ្យានេ រោបាបេត្វា ខីរោទកេន សិញ្ចាបេសិ។ រុក្ខោ និព្ពត្តិត្វា តតិយេ សំវច្ឆរេ ផលំ អទាសិ។ អម្ពស្ស សក្ការោ មហា អហោសិ, ខីរោទកេន សិញ្ចន្តិ, គន្ធបញ្ចង្គុលិកំ ទេន្តិ, មាលាទាមានិ បរិក្ខិបន្តិ, គន្ធតេលេន ទីបំ ជាលេន្តិ, បរិក្ខេបោ បនស្ស បដសាណិយា អហោសិ។ ផលានិ មធុរានិ សុវណ្ណវណ្ណានិ អហេសុំ។ ទធិវាហនរាជា អញ្ញេសំ រាជូនំ អម្ពផលំ បេសេន្តោ អដ្ឋិតោ រុក្ខនិព្ពត្តនភយេន អង្កុរនិព្ពត្តនដ្ឋានំ មណ្ឌូកកណ្ដកេន វិជ្ឈិត្វា បេសេសិ។ តេសំ អម្ពំ ខាទិត្វា អដ្ឋិ រោបិតំ ន សម្បជ្ជតិ។ តេ “កឹ នុ ខោ ឯត្ថ ការណ”ន្តិ បុច្ឆន្តា តំ ការណំ ជានឹសុ។

អថេកោ រាជា ឧយ្យានបាលំ បក្កោសិត្វា “ទធិវាហនស្ស អម្ពផលានំ រសំ នាសេត្វា តិត្តកភាវំ កាតុំ សក្ខិស្សសី”តិ បុច្ឆិត្វា “អាម, ទេវា”តិ វុត្តេ “តេន ហិ គច្ឆាហី”តិ សហស្សំ ទត្វា បេសេសិ។ សោ ពារាណសឹ គន្ត្វា “ឯកោ ឧយ្យានបាលោ អាគតោ”តិ រញ្ញោ អារោចាបេត្វា តេន បក្កោសាបិតោ បវិសិត្វា រាជានំ វន្ទិត្វា “ត្វំ ឧយ្យានបាលោ”តិ បុដ្ឋោ “អាម, ទេវា”តិ វត្វា អត្តនោ អានុភាវំ វណ្ណេសិ។ រាជា “គច្ឆ អម្ហាកំ ឧយ្យានបាលស្ស សន្តិកេ ហោហី”តិ អាហ។ តេ តតោ បដ្ឋាយ ទ្វេ ជនា ឧយ្យានំ បដិជគ្គន្តិ។ អធុនាគតោ ឧយ្យានបាលោ អកាលបុប្ផានិ សុដ្ឋុ បុប្ផាបេន្តោ អកាលផលានិ គណ្ហាបេន្តោ ឧយ្យានំ រមណីយំ អកាសិ។ រាជា តស្ស បសីទិត្វា បោរាណកឧយ្យានបាលំ នីហរិត្វា តស្សេវ ឧយ្យានំ អទាសិ។ សោ ឧយ្យានស្ស អត្តនោ ហត្ថគតភាវំ ញត្វា អម្ពរុក្ខំ បរិវារេត្វា និម្ពេ ច ផគ្គវល្លិយោ ច រោបេសិ, អនុបុព្ពេន និម្ពា វឌ្ឍឹសុ, មូលេហិ មូលានិ, សាខាហិ ច សាខា

សំសដ្ឋា ឱនទ្ធវិនទ្ធា អហេសុំ។ តេន អសាតអមធុរសំសគ្គេន តាវមធុរផលោ អម្ពោ តិត្តកោ ជាតោ និម្ពបណ្ណសទិសរសោ, អម្ពផលានំ តិត្តកភាវំ ញត្វា ឧយ្យានបាលោ បលាយិ។

ទធិវាហនោ ឧយ្យានំ គន្ត្វា អម្ពផលំ ខាទន្តោ មុខេ បវិដ្ឋំ អម្ពរសំ និម្ពកសដំ វិយ អជ្ឈោហរិតុំ អសក្កោន្តោ កក្ការេត្វា និដ្ឋុភិ។ តទា ពោធិសត្តោ តស្ស អត្ថធម្មានុសាសកោ អមច្ចោ អហោសិ។ រាជា ពោធិសត្តំ អាមន្តេត្វា "បណ្ឌិត, ឥមស្ស រុក្ខស្ស បោរាណកបរិហារតោ បរិហីនំ នត្ថិ, ឯវំ សន្តេបិស្ស ផលំ តិត្តកំ ជាតំ, កិំ នុ ខោ ការណ"ន្តិ បុច្ឆន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

**៧១.** "វណ្ណគន្ធរសូបេតោ, អម្ពោយំ អហុវា បុរេ;
តមេវ បូជំ លភមានោ, កេនម្ពោ កដុកប្ផលោ"តិ។

អថស្ស ការណំ អាចិក្ខន្តោ ពោធិសត្តោ ទុតិយំ គាថមាហ –

**៧២.** "បុចិមន្ទបរិវារោ, អម្ពោ តេ ទធិវាហន;
មូលំ មូលេន សំសដ្ឋំ, សាខា សាខា និសេវរេ;
អសាតសន្និវាសេន, តេនម្ពោ កដុកប្ផលោ"តិ។

តត្ថ **បុចិមន្ទបរិវារោ**តិ និម្ពរុក្ខបរិវារោ។ **សាខា សាខា និសេវរេ**តិ បុចិមន្ទស្ស សាខាយោ អម្ពរុក្ខស្ស សាខាយោ និសេវន្តិ។ **អសាតសន្និវាសេនា**តិ អមធុរេហិ បុចិមន្ទេហិ សទ្ធិំ សន្និវាសេន។ **តេនា**តិ តេន ការណេន អយំ អម្ពោ កដុកប្ផលោ អសាតផលោ តិត្តកផលោ ជាតោតិ។

រាជា តស្ស វចនំ សុត្វា សព្ពេបិ បុចិមន្ទេ ច ផគ្គវល្លិយោ ច ឆិន្ទាបេត្វា មូលានិ ឧទ្ធរាបេត្វា សមន្តា អមធុរបំសុំ ហរាបេត្វា មធុរបំសុំ បក្ខិបាបេត្វា ខីរោទកសក្ខរោទកគន្ធោទកេហិ អម្ពំ បដិជគ្គាបេសិ។ សោ មធុរសំសគ្គេន បុន មធុរោវ អហោសិ។ រាជា បកតិឧយ្យានបាលស្សេវ ឧយ្យានំ និយ្យាទេត្វា យាវតាយុកំ ឋត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា អហមេវ បណ្ឌិតាមច្ចោ អហោសិ"ន្តិ។

ទធិវាហនជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[១៨៧] ៧. ចតុមដ្ឋជាតកវណ្ណនា

**ឧច្ចេ វិដភិមារុយ្ហា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ មហល្លកភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកទិវសំ កិរ ទ្វីសុ អគ្គសាវកេសុ អញ្ញមញ្ញំ បញ្ហបុច្ឆនវិស្សជ្ជនកថាយ និសិន្នេសុ ឯកោ មហល្លកោ ភិក្ខុ តេសំ សន្តិកំ គន្ត្វា តតិយោ ហុត្វា និសីទិត្វា "ភន្តេ, មយម្បិ តុម្ហេ បញ្ហំ បុច្ឆិស្សាម, តុម្ហេបិ អត្តនោ កង្ខំ អម្ហេ បុច្ឆថា"តិ អាហ។ ថេរា តំ ជិគុច្ឆិត្វា ឧដ្ឋាយ បក្កមឹសុ។ ថេរានំ ធម្មំ សោតុំ និសិន្នបរិសា សមាគមស្ស ភិន្នកាលេ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា "កិំ អកាលេ អាគតត្ថា"តិ វុត្តេ តំ ការណំ អារោចយឹសុ។ សត្ថា "ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ សារិបុត្តមោគ្គល្លានា ឯតំ ជិគុច្ឆិត្វា អកថេត្វា បក្កមន្តិ, បុព្ពេបិ បក្កមឹសូ"តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ អរញ្ញាយតនេ រុក្ខទេវតា អហោសិ។ អថ ទ្វេ ហំសបោតកា ចិត្តកូដបព្ពតា និក្ខមិត្វា តស្មិំ រុក្ខេ និសីទិត្វា គោចរាយ គន្ត្វា និវត្តន្តាបិ តស្មិំយេវ វិស្សមិត្វា ចិត្តកូដំ គច្ឆន្តិ។ គច្ឆន្តេ គច្ឆន្តេ កាលេ តេសំ ពោធិសត្តេន សទ្ធិំ វិស្សាសោ អហោសិ។ គច្ឆន្តា ច អាគច្ឆន្តា ច អញ្ញមញ្ញំ សម្មោទិត្វា ធម្មកថំ កថេត្វា បក្កមឹសុ។ អថេកទិវសំ តេសុ រុក្ខគ្គេ និសីទិត្វា ពោធិសត្តេន សទ្ធិំ កថេន្តេសុ ឯកោ សិង្គាលោ តស្ស រុក្ខស្ស ហេដ្ឋា ឋត្វា តេហិ ហំសបោតកេហិ សទ្ធិំ មន្តេន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

**៧៣.** "ឧច្ចេ វិដភិមារុយ្ហ, មន្តយវ្ហោ រហោគតា;
នីចេ ឱរុយ្ហ មន្តវ្ហោ, មិគរាជាបិ សោស្សតី"តិ។

តត្ថ **ឧច្ចេ វិដភិមារុយ្ហា**តិ បកតិយា ច ឧច្ចេ ឥមស្មិំ រុក្ខេ ឧច្ចតរំ ឯកំ វិដបំ អភិរុហិត្វា។ **មន្តយវ្ហោ**តិ មន្តេថ កថេថ។ **នីចេ ឱរុយ្ហា**តិ ឱតរិត្វា នីចេ ឋានេ ឋត្វា មន្តេថ។ **មិគរាជាបិ សោស្សតី**តិ អត្តានំ មិគរាជានំ កត្វា អាហ។ ហំសបោតកា ជិគុច្ឆិត្វា ឧដ្ឋាយ ចិត្តកូដមេវ គតា។

តេសំ គតកាលេ ពោធិសត្តោ សិង្គាលស្ស ទុតិយំ គាថមាហ –

**៧៤**. “យំ សុវណ្ណោ សុវណ្ណេន, ទេវោ ទេវេន មន្តយេ;
កឹ តេត្ថ ចតុមដ្ឋស្ស, ពិលំ បវិស ជម្ពុកា”តិ។

តត្ថ **សុវណ្ណោ**តិ សុន្ទរវណ្ណោ។ **សុវណ្ណេនា**តិ ទុតិយេន ហំសបោតកេន។ **ទេវោ ទេវេនា**តិ តេយេវ ទ្វេ ទេវេ កត្វា កថេតិ។ **ចតុមដ្ឋស្សា**តិ សរីរេន ជាតិយា សរេន គុណេនាតិ ឥមេហិ ចតូហិ មដ្ឋស្ស សុទ្ធស្សាតិ អក្ខរត្ថោ។ អសុទ្ធំយេវ បន តំ បសំសាវចនេន និន្ទន្តោ ឯវមាហ, ចតូហិ លាមកស្ស កឹ តេ ឯត្ថ សិង្គាលស្សាតិ អយមេត្ថ អធិប្បាយោ។ “**ពិលំ បវិសា**”តិ ឥទំ ពោធិសត្តោ ភេរវារម្មណំ ទស្សេត្វា តំ បលាបេន្តោ អាហ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា សិង្គាលោ មហល្លកោ អហោសិ, ទ្វេ ហំសបោតកា សារិបុត្តមោគ្គល្លានា, រុក្ខទេវតា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ចតុមដ្ឋជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[១៨៨] ៨. សីហកោត្ថុជាតកវណ្ណនា

**សីហង្គុលី សីហនខោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ កោកាលិកំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកទិវសំ កិរ កោកាលិកោ អញ្ញេសុ ពហុស្សុតេសុ ធម្មំ កថេន្តេសុ សយម្បិ កថេតុកាមោ អហោសីតិ សព្ពំ ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ វិត្ថារេតព្ពំ។ តំ បន បវត្តឹ សុត្វា សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, កោកាលិកោ ឥទានេវ អត្តនោ សទ្ទេន បាកដោ ជាតោ, បុព្ពេបិ បាកដោ អហោសី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ហិមវន្តបទេសេ សីហោ ហុត្វា ឯកាយ សិង្គាលិយា សទ្ធឹ សំវាសមន្វាយ បុត្តំ បដិលភិ។ សោ អង្គុលីហិ នខេហិ កេសរេន វណ្ណេន សណ្ឋានេនាតិ ឥមេហិ អាការេហិ បិតុសទិសោ អហោសិ, សទ្ទេន មាតុសទិសោ។ អថេកទិវសំ ទេវេ វស្សិត្វា វិគតេ សីហេសុ នទិត្វា សីហកីឡំ កីឡន្តេសុ សោបិ តេសំ អន្តរេ នទិតុកាមោ ហុត្វា សិង្គាលិកំ នាទំ នទិ។ អថស្ស សទ្ទំ សុត្វា សីហា តុណ្ហី អហេសុំ។ តស្ស សទ្ទំ សុត្វា អបរោ ពោធិសត្តស្ស សជាតិបុត្តោ “តាត, អយំ សីហោ វណ្ណាទីហិ អម្ហេហិ សមានោ, សទ្ទោ បនស្ស អញ្ញាទិសោ, កោ នាមេសោ”តិ បុច្ឆន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

**៧៥**. “សីហង្គុលី សីហនខោ, សីហបាទបតិដ្ឋិតោ;
សោ សីហោ សីហសង្ឃម្ហិ, ឯកោ នទតិ អញ្ញថា”តិ។

តត្ថ **សីហបាទបតិដ្ឋិតោ**តិ សីហបាទេហេវ បតិដ្ឋិតោ។ **ឯកោ នទតិ អញ្ញថា**តិ ឯកោវ អវសេសសីហេហិ អសទិសេន សិង្គាលសទ្ទេន នទន្តោ អញ្ញថា នទតិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ “តាត, ឯស តវ ភាតា សិង្គាលិយា បុត្តោ, រូបេន មយា សទិសោ, សទ្ទេន មាតរា សទិសោ”តិ វត្វា សិង្គាលិបុត្តំ អាមន្តេត្វា “តាត, ត្វំ ឥតោ បដ្ឋាយ ឥធ វសន្តោ អប្បសទ្ទោ វស, សចេ បុន នទិស្សសិ, សិង្គាលភាវំ តេ ជានិស្សន្តី”តិ ឱវទន្តោ ទុតិយំ គាថមាហ –

**៧៦**. “មា ត្វំ នទិ រាជបុត្ត, អប្បសទ្ទោ វនេ វស;
សរេន ខោ តំ ជានេយ្យុំ, ន ហិ តេ បេត្តិកោ សរោ”តិ។

តត្ថ **រាជបុត្តា**តិ សីហស្ស មិគរញ្ញោ បុត្ត។ ឥមញ្ច បន ឱវាទំ សុត្វា បុន សោ នទិតុំ នាម ន ឧស្សហិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា សិង្គាលោ កោកាលិកោ អហោសិ, សជាតិបុត្តោ រាហុលោ, មិគរាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សីហកោត្ថុជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[១៨៩] ៩. សីហចម្មជាតកវណ្ណនា

**នេតំ សីហស្ស នទិត**ន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ កោកាលិកញ្ញេវ អារព្ភ កថេសិ។ សោ ឥមស្មឹ កាលេ សរភញ្ញំ ភណិតុកាមោ អហោសិ។ សត្ថា តំ បវត្តឹ សុត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កស្សកកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ កសិកម្មេន ជីវិកំ កប្បេសិ។ តស្មឹ កាលេ ឯកោ វាណិជោ គទ្រភភារកេន វោហារំ ករោន្តោ វិចរតិ។ សោ គតគតដ្ឋានេ

តទ្រភស្ស បិដ្ឋិតោ ភណ្ឌិកំ ឱតារេត្វា តទ្រភំ សីហចម្មេន បារុបិត្វា សាលិយវខេត្តេសុ វិស្សជ្ជេតិ។ ខេត្តរក្ខកា តំ ទិស្វា “សីហោ”តិ សញ្ញាយ ឧបសង្កមិតុំ ន សក្កោន្តិ។ អថេកទិវសំ សោ វាណិជោ ឯកស្មឹ គាមទ្វារេ និវាសំ គហេត្វា បាតរាសំ បចាបេន្តោ តតោ តទ្រភំ សីហចម្មំ បារុបិត្វា យវខេត្តេ វិស្សជ្ជេសិ។ ខេត្តរក្ខកា “សីហោ”តិ សញ្ញាយ តំ ឧបសង្កមិតុំ អសក្កោន្តា គេហំ គន្ត្វា អារោចេសុំ។ សកលគាមវាសិនោ អាវុធានិ គហេត្វា សង្ខេ ធមេន្តា ភេរិយោ វាទេន្តា ខេត្តសមីបំ គន្ត្វា ឧន្នទឹសុ, តទ្រភោ មរណភយភីតោ តទ្រភរវំ រវិ។ អថស្ស តទ្រភភាវំ ញត្វា ពោធិសត្តោ បឋមំ គាថមាហ –

៧៧. “នេតំ សីហស្ស នទិតំ, ន ព្យគ្ឃស្ស ន ទីបិនោ;
បារុតោ សីហចម្មេន, ជម្មោ នទតិ តទ្រភោ”តិ។

តត្ថ **ជម្មោ**តិ លាមកោ។ គាមវាសិនោបិ តស្ស តទ្រភភាវំ ញត្វា តំ អដ្ឋីនិ ភញ្ជន្តា បោថេត្វា សីហចម្មំ អាទាយ អគមំសុ។

អថ សោ វាណិជោ អាគន្ត្វា តំ ព្យសនភាវប្បត្តំ តទ្រភំ ទិស្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

៧៨. “ចិរម្បិ ខោ តំ ខាទេយ្យ, តទ្រភោ ហរិតំ យវំ;
បារុតោ សីហចម្មេន, រវមានោវ ទូសយី”តិ។

តត្ថ **តន្តិ** និបាតមត្តំ, អយំ តទ្រភោ អត្តនោ តទ្រភភាវំ អជានាបេត្វា សីហចម្មេន បារុតោ ចិរម្បិ កាលំ ហរិតំ យវំ ខាទេយ្យាតិ អត្ថោ។ ***រវមានោវ ទូសយី***តិ អត្តនោ បន តទ្រភរវំ រវមានោវេស អត្តានំ ទូសយិ, នត្ថេត្ថ សីហចម្មស្ស ទោសោតិ។ តស្មឹ ឯវំ កថេន្តេយេវ តទ្រភោ តត្ថេវ និបន្នោ មរិ, វាណិជោបិ តំ បហាយ បក្កាមិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា វាណិជោ ទេវទត្តោ អហោសិ, តទ្រភោ កោកាលិកោ, បណ្ឌិតកស្សកោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សីហចម្មជាតកវណ្ណនា នវមា។

[១៩០] ១០. សីលានិសំសជាតកវណ្ណនា

**បស្ស សទ្ធាយ សីលស្សា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ សទ្ធំ ឧបាសកំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ សទ្ធោ បសន្នោ អរិយសាវកោ ឯកទិវសំ ជេតវនំ គច្ឆន្តោ សាយំ អចិរវតិនទីតីរំ គន្ត្វា នាវិកេ នាវំ តីរេ ឋបេត្វា ធម្មស្សវនត្ថាយ គតេ តិត្ថេ នាវំ អទិស្វា ពុទ្ធារម្មណំ បីតឹ គហេត្វា នទឹ ឱតរិ, បាទា ឧទកម្ហិ ន ឱសីទឹសុ។ សោ បថវីតលេ គច្ឆន្តោ វិយ វេមជ្ឈំ គតកាលេ វីចឹ បស្សិ។ អថស្ស ពុទ្ធារម្មណា បីតិ មន្ទា ជាតា, បាទា ឱសីទិតុំ អារភឹសុ, សោ បុន ពុទ្ធារម្មណំ បីតឹ ទឡ្ហំ កត្វា ឧទកបិដ្ឋេនេវ គន្ត្វា ជេតវនំ បវិសិត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ សត្ថា តេន សទ្ធឹ បដិសន្ថារំ កត្វា “ឧបាសក, កច្ចិ មគ្គំ អាគច្ឆន្តោ អប្បកិលមថេន អាគតោសី”តិ បុច្ឆិត្វា “ភន្តេ, ពុទ្ធារម្មណំ បីតឹ គហេត្វា ឧទកបិដ្ឋេ បតិដ្ឋំ លភិត្វា បថវិំ មទ្ទន្តោ វិយ អាគតោម្ហី”តិ វុត្តេ “ន ខោ បន, ឧបាសក, ត្វញ្ញេវ ពុទ្ធគុណេ អនុស្សរិត្វា បតិដ្ឋំ លទ្ធោ, បុព្ពេបិ ឧបាសកា សមុទ្ទមជ្ឈេ នាវាយ ភិន្នាយ ពុទ្ធគុណេ អនុស្សរន្តា បតិដ្ឋំ លភឹសូ”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេ សោតាបន្នោ អរិយសាវកោ ឯកេន ន្ហាបិតកុដុម្ពិកេន សទ្ធឹ នាវំ អភិរុហិ, តស្ស ន្ហាបិតស្ស ភរិយា “អយ្យ, ឥមស្ស សុខទុក្ខំ តវ ភារោ”តិ ន្ហាបិតំ តស្ស ឧបាសកស្ស ហត្ថេ និក្ខិបិ។ អថ សា នាវា សត្តមេ ទិវសេ សមុទ្ទមជ្ឈេ ភិន្នា, តេបិ ទ្វេ ជនា ឯកស្មឹ ផលកេ និបន្នា ឯកំ ទីបកំ បាបុណឹសុ។ តត្ថ សោ ន្ហាបិតោ សកុណេ មារេត្វា បចិត្វា ខាទន្តោ ឧបាសកស្សបិ ទេតិ។ ឧបាសកោ “អលំ មយ្ហ”ន្តិ ន ខាទតិ។ សោ ចិន្តេសិ – “ឥមស្មឹ ឋានេ អម្ហាកំ ឋបេត្វា តីណិ សរណានិ អញ្ញា បតិដ្ឋា នត្ថី”តិ។ សោ តិណ្ណំ រតនានំ គុណេ អនុស្សរិ។ អថស្សានុស្សរន្តស្ស តស្មឹ ទីបកេ និព្ពត្តោ នាគរាជា អត្តនោ សរីរំ មហានាវំ កត្វា មាបេសិ, សមុទ្ទទេវតា និយាមកោ អហោសិ, នាវា សត្តហិ រតនេហិ បូរយិត្ថ, តយោ កូបកា ឥន្ទនីលមណិមយា អហេសុំ, សុវណ្ណមយោ លង្ការោ, រជតមយានិ យោត្តានិ, សុវណ្ណមយានិ យដ្ឋិផិយានិ។

សមុទ្ទទេវតា នាវាយ ឋត្វា “អត្ថិ ជម្ពុទីបគមិកា”តិ ឃោសេសិ។ ឧបាសកោ “មយំ គមិស្សាមា”តិ អាហ។ តេន ហិ ឯហិ, នាវំ អភិរុហាតិ។ សោ នាវំ អភិរុហិត្វា ន្ហាបិតំ បក្កោសិ, សមុទ្ទទេវតា – “តុយ្ហញ្ញេវ លព្ភតិ, ន ឯតស្សា”តិ អាហ។ “កឹការណា”តិ? “ឯតស្ស សីលគុណាចារោ នត្ថិ, តំ ការណំ។ អហញ្ហិ តុយ្ហំ នាវំ អាហរិំ, ន ឯតស្សា”តិ។ “ហោតុ, អហំ អត្តនា ទិន្នទានេន រក្ខិតសីលេន ភាវិតភាវនាយ ឯតស្ស បត្តិំ ទម្មី”តិ។ ន្ហាបិតោ

“អនុមោទាមិ, សាមី”តិ អាហ។ ទេវតា “តទានិ គណ្ហិស្សាមី”តិ តម្បិ អារោបេត្វា ឧភោបិ ជនេ សមុទ្ទា និក្ខាមេត្វា នទិយា ពារាណសី គន្ត្វា អត្តនោ អានុភាវេន ទ្វិន្នម្បិ តេសំ គេហេ ធនំ បតិដ្ឋបេត្វា “បណ្ឌិតេហេវ សទ្ធិំ សំសគ្គោ នាម កាតព្ពោ។ សចេ ហិ ឥមស្ស ន្ហាបិតស្ស ឥមិនា ឧបាសកេន សទ្ធិំ សំសគ្គោ នាភវិស្ស, សមុទ្ទមជ្ឈេយេវ នស្សិស្សា”តិ បណ្ឌិតសំសគ្គគុណំ កថយមានា ឥមា គាថា អវោច –

**៧៩**. “បស្ស សទ្ធាយ សីលស្ស, ចាគស្ស ច អយំ ផលំ;
នាគោ នាវាយ វណ្ណេន, សទ្ធំ វហតុបាសកំ។

**៨០**. “សព្ភិរេវ សមាសេថ, សព្ភិ កុព្ពេថ សន្ថវំ;
សតញ្ហិ សន្និវាសេន, សោត្ថិំ គច្ឆតិ ន្ហាបិតោ”តិ។

តត្ថ **បស្សា**តិ កញ្ចិ អនិយមេត្វា បស្សថាតិ អាលបតិ។ **សទ្ធាយា**តិ លោកិយលោកុត្តរាយ សទ្ធាយ។ សីលេបិ ឯសេវ នយោ។ **ចាគស្សា**តិ ទេយ្យធម្មបរិច្ចាគស្ស ចេវ កិលេសបរិច្ចាគស្ស ច។ **អយំ ផល**ន្តិ ឥទំ ផលំ, គុណំ អានិសំសន្តិ អត្ថោ។ អថ វា ចាគស្ស ច ផលំ បស្ស, អយំ នាគោ នាវាយ វណ្ណេនាតិ ឯវម្បេត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ **នាវាយ វណ្ណេនា**តិ នាវាយ សណ្ឋានេន។ **សទ្ធ**ន្តិ តីសុ រតនេសុ បតិដ្ឋិតសទ្ធំ។ **សព្ភិរេវា**តិ បណ្ឌិតេហិយេវ ។ **សមាសេថា**តិ ឯកតោ អាវសេយ្យ, ឧបវសេយ្យាតិ អត្ថោ។ **កុព្ពេថា**តិ ករេយ្យ។ **សន្ថវ**ន្តិ មិត្តសន្ថវំ។ តណ្ហាសន្ថវោ បន កេនចិបិ សទ្ធិំ ន កាតព្ពោ។ **ន្ហាបិតោ**តិ ន្ហាបិតកុដុម្ពិកោ។ “នហាបិតោ”តិបិ បាឋោ។

ឯវំ សមុទ្ទទេវតា អាកាសេ ឋត្វា ធម្មំ ទេសេត្វា ឱវទិត្វា នាគរាជានំ គណ្ហិត្វា អត្តនោ វិមានមេវ អគមាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – សច្ចបរិយោសានេ ឧបាសកោ សកទាគាមិផលេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា សោតាបន្នឧបាសកោ បរិនិព្ពាយិ, នាគរាជា សារិបុត្តោ អហោសិ, សមុទ្ទទេវតា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សីលានិសំសជាតកវណ្ណនា ទសមា។

អសទិសវគ្គោ ចតុត្ថោ។

តស្សុទ្ទានំ –

អសទិសញ្ច សង្គាមំ, វាលោទកំ គិរិទត្តំ;
នភិរតិ ទធិវាហំ, ចតុមដ្ឋ សីហកោដ្ឋំ;
សីហចម្មំ សីលានិសំសំ។

## ៥. រុហកវគ្គោ

[១៩១] ១. រុហកជាតកវណ្ណនា

***អបិ រុហក ឆិន្នាបី***តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ បុរាណទុតិយិកាបលោភនំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ អដ្ឋកនិបាតេ **ឥន្ទ្រិយជាតកេ** (ជា. ១.៨.៦០ អាទយោ) អាវិភវិស្សតិ។ សត្ថា បន តំ ភិក្ខុំ “អយំ តេ ភិក្ខុ ឥត្ថី អនត្ថការិកា, បុព្ពេបិ តេ ឯសា សរាជិកាយ បរិសាយ មជ្ឈេ លជ្ជាបេត្វា គេហា និក្ខមនាការំ ការេសី”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហិ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ បិតុ អច្ចយេន រជ្ជេ បតិដ្ឋាយ ធម្មេន រជ្ជំ ការេសិ។ តស្ស រុហកោ នាម បុរោហិតោ អហោសិ, តស្ស បុរាណី នាម ព្រាហ្មណី ភរិយា។ រាជា ព្រាហ្មណស្ស អស្សភណ្ឌកេន អលង្ករិត្វា អស្សំ អទាសិ។ សោ តំ អស្សំ អារុយ្ហ រញ្ញោ ឧបដ្ឋានំ គច្ឆតិ។ អថ នំ អលង្កតអស្សស្ស បិដ្ឋេ និសីទិត្វា គច្ឆន្តំ អាគច្ឆន្តញ្ច ទិស្វា តហិំ តហិំ ឋិតា មនុស្សា “អហោ អស្សស្ស រូបំ, អហោ អស្សោ សោភតី”តិ អស្សមេវ បសំសន្តិ។ សោ គេហំ អាគន្ត្វា បាសាទំ អភិរុយ្ហ ភរិយំ អាមន្តេសិ – “ភទ្ទេ , អម្ហាកំ អស្សោ អតិវិយ សោភតិ, ឧភោសុ បស្សេសុ ឋិតា មនុស្សា អម្ហាកំ អស្សមេវ វណ្ណេន្តី”តិ។ សា បន ព្រាហ្មណី ថោកំ ឆិន្និកា ធុត្តិកជាតុកា, តេន នំ ឯវមាហ – “អយ្យ, ត្វំ អស្សស្ស សោភនការណំ ន ជានាសិ, អយំ អស្សោ អត្តនោ អលង្កតំ អស្សភណ្ឌកំ និស្សាយ សោភតិ, សចេ ត្វម្បិ អស្សោ វិយ

សោភិតុកាមោ អស្សភណ្ឌកំ បិឡន្ធិត្វា អន្តរវីថឹ ឱរុយ្ហ អស្សោ វិយ បាទេ កោដ្ដយមានោ គន្ត្វា រាជានំ បស្ស, រាជាបិ តំ វណ្ណយិស្សតិ, មនុស្សាបិ តញ្ញេវ វណ្ណយិស្សន្តី’’តិ។

សោ ឧម្មត្តកជាតិកោ ព្រាហ្មណោ តស្សា វចនំ សុត្វា ‘‘ឥមិនា នាម ការណេន សា មំ វទតី’’តិ អជានិត្វា តថាសញ្ញី ហុត្វា តថា អកាសិ។ យេ យេ បស្សន្តិ, តេ តេ បរិហាសំ ករោន្តា ‘‘សោភតិ អាចរិយោ’’តិ វទឹសុ។ រាជា បន នំ ‘‘កឹ, អាចរិយ, បិត្តំ តេ កុបិតំ , ឧម្មត្តកោសិ ជាតោ’’តិអាទីនិ វត្វា លជ្ជាបេសិ។ តស្មឹ កាលេ ព្រាហ្មណោ ‘‘អយុត្តំ មយា កត’’ន្តិ លជ្ជិតោ ព្រាហ្មណិយា កុជ្ឈិត្វា ‘‘តាយម្ហិ សរាជិកាយ បរិសាយ អន្តរេ លជ្ជាបិតោ, បោថេត្វា តំ និក្កឌ្ឍិស្សាមី’’តិ គេហំ អគមាសិ។ ធុត្តិកព្រាហ្មណី តស្ស កុជ្ឈិត្វា អាគមនភាវំ ញត្វា បុរេតរញ្ញេវ ចូឡទ្វារេន និក្ខមិត្វា រាជនិវេសនំ គន្ត្វា ចតូហបញ្ចាហំ តត្ថេវ អហោសិ។ រាជា តំ ការណំ ញត្វា បុរោហិតំ បក្កោសាបេត្វា ‘‘អាចរិយ, មាតុគាមស្ស នាម ទោសោ ហោតិយេវ, ព្រាហ្មណិយា ខមិតុំ វដ្ដតី’’តិ ខមាបនត្ថាយ បឋមំ គាថមាហ –

៨១. ‘‘អបិ រុហក ឆិន្នាបិ, ជិយា សន្ធីយតេ បុន;
សន្ធីយស្សុ បុរាណិយា, មា កោធស្ស វសំ គមី’’តិ។

តត្រាយំ សង្ខេបត្ថោ – ភោ រុហក, ននុ ឆិន្នាបិ ធនុជិយា បុន សន្ធីយតិ ឃដីយតិ, ឯវមេវ ត្វម្បិ បុរាណិយា សទ្ធឹ សន្ធីយស្សុ, កោធស្ស វសំ មា គមីតិ។

តំ សុត្វា រុហកោ ទុតិយំ គាថមាហ –

៨២. ‘‘វិជ្ជមានេសុ វាកេសុ, វិជ្ជមានេសុ ការិសុ;
អញ្ញំ ជិយំ ករិស្សាមិ, អលញ្ញេវ បុរាណិយា’’តិ។

តស្សត្ថោ – មហារាជ, ធនុការមុទុវាកេសុ ច ជិយការកេសុ ច មនុស្សេសុ វិជ្ជមានេសុ អញ្ញំ ជិយំ ករិស្សាមិ, ឥមាយ ឆិន្នាយ បុរាណិយា ជិយាយ អលំ, នត្ថិ មេ កោចិ អត្ថោតិ។ ឯវញ្ច បន វត្វា តំ នីហរិត្វា អញ្ញំ ព្រាហ្មណឹ អានេសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ ‘‘តទា, ព្រាហ្មណី, បុរាណទុតិយិកា អហោសិ, រុហកោ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ, ពារាណសិរាជា បន អហមេវ អហោសិ’’ន្តិ។

រុហកជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[១៩២] ២. សិរិកាឡកណ្ណិជាតកវណ្ណនា

**ឥត្ថី សិយា រូបវតី**តិ ឥទំ សិរិកាឡកណ្ណិជាតកំ មហាឧមង្គជាតកេ អាវិភវិស្សតិ។

សិរិកាឡកណ្ណិជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[១៩៣] ៣. ចូឡបទុមជាតកវណ្ណនា

**អយមេវ សា អហមបិ សោ អនញ្ញោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ **ឧម្មាទន្តីជាតកេ** (ជា. ២.២០.៥៧ អាទយោ) អាវិភវិស្សតិ។ សោ បន ភិក្ខុ សត្ថារា ‘‘សច្ចំ កិរ ត្វំ, ភិក្ខុ, ឧក្កណ្ឋិតោ’’តិ វុត្តេ ‘‘សច្ចំ, ភគវា’’តិ វត្វា ‘‘កេន បន ត្វំ ឧក្កណ្ឋាបិតោ’’តិ វុត្តេ ‘‘អហំ, ភន្តេ, ឯកំ អលង្កតបដិយត្តំ មាតុគាមំ ទិស្វា កិលេសានុវត្តកោ ហុត្វា ឧក្កណ្ឋិតោម្ហី’’តិ អាហ។ អថ នំ សត្ថា ‘‘ភិក្ខុ, មាតុគាមោ នាម អកតញ្ញូ មិត្តទុព្ភី ពហុមាយា, បោរាណកបណ្ឌិតាបិ អត្តនោ ទក្ខិណជាណុលោហិតំ បាយេត្វា យាវជីវិតទានម្បិ ទត្វា មាតុគាមស្ស ចិត្តំ ន លភឹសូ’’តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហិ និព្ពត្តិ, នាមគ្គហណទិវសេ ចស្ស ‘‘បទុមកុមារោ’’តិ នាមំ អកំសុ។ តស្ស អបរេន ឆ កនិដ្ឋភាតិកា អហេសុំ។ តេ សត្តបិ ជនា អនុបុព្ពេន វុឌ្ឍិប្បត្តា ឃរាវាសំ គហេត្វា រញ្ញោ សហាយា វិយ វិចរន្តិ។ អថេកទិវសំ រាជា រាជង្គណំ ឱលោកេន្តោ ឋិតោ តេ មហាបរិវារេន រាជុបដ្ឋានំ អាគច្ឆន្តេ ទិស្វា ‘‘ឥមេ មំ វធិត្វា រជ្ជម្បិ គណ្ហេយ្យុ’’ន្តិ អាសង្កំ ឧប្បាទេត្វា តេ បក្កោសាបេត្វា – ‘‘តាតា, តុម្ហេ ឥមស្មឹ នគរេ វសិតុំ ន លភថ, អញ្ញត្ថ គន្ត្វា មម អច្ចយេន អាគន្ត្វា កុលសន្តកំ រជ្ជំ គណ្ហថា’’តិ អាហ។ តេ បិតុ វចនំ សម្បដិច្ឆិត្វា រោទិត្វា កន្ទិត្វា អត្តនោ អត្តនោ ឃរានិ

គន្ត្វា បជាបតិយោ អាទាយ “យត្ថ វា តត្ថ វា គន្ត្វា ជីវិស្សាមា”តិ នគរា និក្ខមិត្វា មគ្គំ គច្ឆន្តា ឯកំ កន្តារំ បត្វា អន្នបានំ អលភមានា ខុទំ អធិវាសេតុំ អសក្កោន្តា “មយំ ជីវមានា ឥត្ថិយោ លភិស្សាមា”តិ កនិដ្ឋស្ស ភរិយំ មារេត្វា តេរស កោដ្ឋាសេ កត្វា មំសំ ខាទឹសុ។ ពោធិសត្តោ អត្តនោ ច ភរិយាយ ច លទ្ធកោដ្ឋាសេសុ ឯកំ ឋបេត្វា ឯកំ ទ្វេបិ ខាទឹសុ។ ឯវំ ឆ ទិវសេ ឆ ឥត្ថិយោ មារេត្វា មំសំ ខាទឹសុ។

ពោធិសត្តោ បន ទិវសេ ទិវសេ ឯកេកំ ឋបេត្វា ឆ កោដ្ឋាសេ ឋបេសិ។ សត្តមេ ទិវសេ “ពោធិសត្តស្ស ភរិយំ មារេស្សាមា”តិ វុត្តេ ពោធិសត្តោ តេ ឆ កោដ្ឋាសេ តេសំ ទត្វា “អជ្ជ តាវ ឥមេ ឆ កោដ្ឋាសេ ខាទថ, ស្វេ ជានិស្សាមា”តិ វត្វា តេសំ មំសំ ខាទិត្វា និទ្ទាយនកាលេ ភរិយំ គហេត្វា បលាយិ។ សា ថោកំ គន្ត្វា “គន្តុំ ន សក្កោមិ, សាមី”តិ អាហ។ អថ នំ ពោធិសត្តោ ខន្ធេនាទាយ អរុណុគ្គមនវេលាយ កន្តារា និក្ខមិ។ សា សូរិយេ ឧគ្គតេ “បិបាសិតាម្ហិ, សាមី”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ “ឧទកំ នត្ថិ, ភទ្ទេ”តិ វត្វា បុនប្បុនំ កថិតេ ខគ្គេន ទក្ខិណជាណុកំ បហរិត្វា – “ភទ្ទេ, បានីយំ នត្ថិ, ឥទំ បន មេ ទក្ខិណជាណុលោហិតំ បិវមានា និសីទាហី”តិ អាហ។ សា តថា អកាសិ។ តេ អនុបុព្ពេន មហាគង្គំ បត្វា បិវិត្វា ច ន្ហត្វា ច ផលាផលំ ខាទិត្វា ផាសុកដ្ឋានេ វិស្សមិត្វា ឯកស្មឹ គង្គានិវត្តនេ អស្សមបទំ មាបេត្វា វាសំ កប្បេសុំ។

អថេកទិវសំ ឧបរិគង្គាយ រាជាបរាធិកំ ចោរំ ហត្ថបាទេ ច កណ្ណនាសញ្ច ឆិន្ទិត្វា ឯកស្មឹ អម្ពណកេ និបជ្ជាបេត្វា មហាគង្គាយ បវាហេសុំ។ សោ មហន្តំ អដ្ដស្សរំ ករោន្តោ តំ ឋានំ បាបុណិ។ ពោធិសត្តោ តស្ស ករុណំ បរិទេវិតសទ្ទំ សុត្វា “ទុក្ខប្បត្តោ សត្តោ មយិ ឋិតេ មា នស្សី”តិ គង្គាតីរំ គន្ត្វា តំ ឧត្តារេត្វា អស្សមបទំ អានេត្វា កាសាវធោវនលេបនាទីហិ វណបដិកម្មំ អកាសិ។ ភរិយា បនស្ស “ឯវរូបំ នាម ទុស្សីលំ កុណ្ឋំ គង្គាយ អាវាហេត្វា បដិជគ្គន្តោ វិចរតី”តិ វត្វា តំ កុណ្ឋំ ជិគុច្ឆមានា និដ្ឋុភន្តី វិចរតិ។ ពោធិសត្តោ តស្ស វណេសុ សំវិរុឡ្ហេសុ ភរិយាយ សទ្ធឹ តំ អស្សមបទេយេវ ឋបេត្វា អដវិតោ ផលាផលានិ អាហរិត្វា តញ្ច ភរិយញ្ច បោសេសិ។ តេសុ ឯវំ វសន្តេសុ សា ឥត្ថី ឯតស្មឹ កុណ្ឋេ បដិពទ្ធចិត្តា ហុត្វា តេន សទ្ធឹ អនាចារំ ចរិត្វា ឯកេនុបាយេន ពោធិសត្តំ មារេតុកាមា ហុត្វា ឯវមាហ – “សាមិ, អហំ តុម្ហាកំ អំសេ និសីទិត្វា កន្តារា និក្ខមមានា ឯកំ បព្ពតំ ឱលោកេត្វា អយ្យេ បព្ពតម្ហិ និព្ពត្តទេវតេ ‘សចេ អហំ សាមិកេន សទ្ធឹ អរោគា ជីវិតំ លភិស្សាមិ, ពលិកម្មំ តេ ករិស្សាមី’តិ អាយាចឹ, សា មំ ឥទានិ ឧត្តាសេតិ, ករោមស្សា ពលិកម្ម”ន្តិ។ ពោធិសត្តោ តំ មាយំ អជានន្តោ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា ពលិកម្មំ សជ្ជេត្វា តាយ ពលិភាជនំ គាហាបេត្វា បព្ពតមត្ថកំ អភិរុហិ។ អថ នំ សា ឯវមាហ – “សាមិ, ទេវតាយបិ ត្វញ្ញេវ ឧត្តមទេវតា, បឋមំ តាវ តំ វនបុប្ផេហិ បូជេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា វន្ទិត្វា បច្ឆា ទេវតាយ ពលិកម្មំ ករិស្សាមី”តិ។ សា ពោធិសត្តំ បបាតាភិមុខំ ឋបេត្វា វនបុប្ផេហិ បូជេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា វន្ទិតុកាមា វិយ ហុត្វា បិដ្ឋិបស្សេ ឋត្វា បិដ្ឋិយំ បហរិត្វា បបាតេ បាតេត្វា “ទិដ្ឋា មេ បច្ចាមិត្តស្ស បិដ្ឋី”តិ តុដ្ឋមានសា បព្ពតា ឱរោហិត្វា កុណ្ឋស្ស សន្តិកំ អគមាសិ។

ពោធិសត្តោបិ បបាតានុសារេន បព្ពតា បតន្តោ ឧទុម្ពររុក្ខមត្ថកេ ឯកស្មឹ អកណ្ដកេ បត្តសញ្ឆន្នេ គុម្ពេ លគ្គិ, ហេដ្ឋាបព្ពតំ បន ឱរោហិតុំ ន សក្កា។ សោ ឧទុម្ពរផលានិ ខាទិត្វា សាខន្តរេ និសីទិ។ អថេកោ មហាសរីរោ គោធរាជា ហេដ្ឋាបព្ពតបាទតោ អភិរុហិត្វា តស្មឹ ឧទុម្ពរផលានិ ខាទតិ។ សោ តំ ទិវសំ ពោធិសត្តំ ទិស្វា បលាយិ, បុនទិវសេ អាគន្ត្វា ឯកស្មឹ បស្សេ ផលានិ ខាទិត្វា បក្កាមិ។ សោ ឯវំ បុនប្បុនំ អាគច្ឆន្តោ ពោធិសត្តេន សទ្ធឹ វិស្សាសំ អាបជ្ជិត្វា “ត្វំ ឥមំ ឋានំ កេន ការណេន អាគតោសី”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមិនា នាម ការណេនា”តិ វុត្តេ “តេន ហិ មា ភាយី”តិ វត្វា ពោធិសត្តំ អត្តនោ បិដ្ឋិយំ និបជ្ជាបេត្វា ឱតារេត្វា អរញ្ញតោ និក្ខមិត្វា មហាមគ្គេ ឋបេត្វា “ត្វំ ឥមិនា មគ្គេន គច្ឆាហី”តិ ឧយ្យោជេត្វា អរញ្ញមេវ បាវិសិ។ ពោធិសត្តោ ឯកំ គាមកំ គន្ត្វា តត្ថេវ វសន្តោ បិតុ កាលកតភាវំ សុត្វា ពារាណសឹ គន្ត្វា កុលសន្តកេ រជ្ជេ បតិដ្ឋាយ បទុមរាជា នាម ហុត្វា ទស រាជធម្មេ អកោបេត្វា ធម្មេន រជ្ជំ ការេន្តោ ចតូសុ នគរទ្វារេសុ នគរមជ្ឈេ និវេសនទ្វារេតិ ឆ ទានសាលាយោ ការេត្វា ទេវសិកំ ឆ សតសហស្សានិ វិស្សជ្ជេត្វា ទានំ អទាសិ។

សាបិ ខោ ឥត្ថី តំ កុណ្ឋំ ខន្ធេ និសីទាបេត្វា អរញ្ញា និក្ខមិត្វា មនុស្សបថេ ភិក្ខំ ចរមានា យាគុភត្តំ សំហរិត្វា តំ កុណ្ឋំ បោសេសិ។ មនុស្សា “អយំ តេ កឹ ហោតី”តិ បុច្ឆិយមានា “អហំ ឯតស្ស មាតុលធីតា, បិតុច្ឆាបុត្តោ មេ ឯសោ, ឯតស្សេវ មំ អទំសុ, សាហំ វជ្ឈប្បត្តម្បិ អត្តនោ សាមិកំ ឧក្ខិបិត្វា បរិហរន្តី ភិក្ខំ ចរិត្វា បោសេមី”តិ។ មនុស្សា “អយំ បតិព្ពតា”តិ តតោ បដ្ឋាយ ពហុតរំ យាគុភត្តំ អទំសុ។ អបរេ បន ជនា ឯវមាហំសុ – “ត្វំ មា ឯវំ វិចរិ, បទុមរាជា ពារាណសិយំ រជ្ជំ ការេតិ, សកលជម្ពុទីបំ សង្ខោភេត្វា ទានំ ទេតិ, សោ តំ ទិស្វា តុស្សិស្សតិ, តុដ្ឋោ តេ ពហុំ ធនំ ទស្សតិ, តវ សាមិកំ ឥធេវ និសីទាបេត្វា គច្ឆា”តិ ថិរំ កត្វា វេត្តបច្ឆឹ អទំសុ។ សា អនាចារា តំ កុណ្ឋំ វេត្តបច្ឆិយំ និសីទាបេត្វា បច្ឆឹ ឧក្ខិបិត្វា ពារាណសឹ គន្ត្វា ទានសាលាសុ ភុញ្ជមានា វិចរតិ។ ពោធិសត្តោ អលង្កតហត្ថិក្ខន្ធវរគតោ ទានគ្គំ គន្ត្វា អដ្ឋន្នំ វា ទសន្នំ វា សហត្ថា ទានំ ទត្វា បុន គេហំ គច្ឆតិ ។ សា អនាចារា តំ កុណ្ឋំ បច្ឆិយំ និសីទាបេត្វា បច្ឆឹ ឧក្ខិបិត្វា តស្ស គមនមគ្គេ អដ្ឋាសិ។

រាជា ទិស្វា “កី ឯត”ន្តិ បុច្ឆិ។ “ឯកា, ទេវ, បតិព្ពតា”តិ។ អថ នំ បក្កោសាបេត្វា សញ្ញាបេត្វា កុណ្ឌំ បច្ឆិយា នីហរាបេត្វា “អយំ តេ កី ហោតី”តិ បុច្ឆិ។ សា “បិតុច្ឆាបុត្តោ មេ, ទេវ, កុលទត្តិកោ សាមិកោ”តិ អាហ។ មនុស្សា តំ អន្តរំ អជានន្តា “អហោ បតិព្ពតា”តិអាទីនិ វត្វា តំ អនាចារិត្តិ វណ្ណយិំសុ។ បុន រាជា “អយំ តេ កុណ្ឌោ កុលទត្តិកោ សាមិកោ”តិ បុច្ឆិ។ សា រាជានំ អសញ្ញានន្តី “អាម, ទេវា”តិ សូរា ហុត្វា កថេសិ។ អថ នំ រាជា “កី ឯស ពារាណសិរញ្ញោ បុត្តោ, ននុ ត្វំ បទុមកុមារស្ស ភរិយា អសុករញ្ញោ ធីតា, អសុកា នាម មម ជាណុ លោហិតំ បិវិត្វា តមស្មិំ កុណ្ឌេ បដិពទ្ធចិត្តា មំ បបាតេ បាតេសិ។ សា តទានិ ត្វំ នលាដេន មច្ចុំ គហេត្វា មំ ‘មតោ’តិ មញ្ញមានា តមំ ឋានំ អាគតា, ននុ អហំ ជីវាមី”តិ វត្វា អមច្ចេ អាមន្តេត្វា “ភោ, អមច្ចា ននុ ចាហំ តុម្ហេហិ បុដ្ឋោ ឯវំ កថេសិំ ‘មម កនិដ្ឋភាតិកា ឆ តត្តិយោ មារេត្វា មំសំ ខាទីសុ, អហំ បន មយ្ហំ ភរិយំ អរោគំ កត្វា គង្គាតីរំ នេត្វា អស្សមបទេ វសន្តោ ឯកំ វជ្ឈប្បត្តំ កុណ្ឌំ ឧត្តារេត្វា បដិជគ្គិំ។ សា តត្តិ ឯតស្មិំ បដិពទ្ធ ចិត្តា មំ បព្ពតបាទេ បាតេសិ។ អហំ អត្តនោ មេត្តចិត្តតាយ ជីវិតំ លភិ’ន្តិ។ យាយ អហំ បព្ពតា បាតិតោ, ន សា អញ្ញា, ឯសា ទុស្សីលា, សោបិ វជ្ឈប្បត្តោ កុណ្ឌោ ន អញ្ញោ, អយមេវា”តិ វត្វា ឥមា គាថា អវោច –

**៨៥**. “អយមេវ សា អហមបិ សោ អនញ្ញោ, អយមេវ សោ ហត្ថច្ឆិន្នោ អនញ្ញោ;
យមាហ ‘កោមារបតី មម’ន្តិ, វជ្ឈិត្ថិយោ នត្ថិ តត្ថីសុ សច្ចំ។

**៨៦**. “ឥមញ្ច ជម្មំ មុសលេន ហន្ត្វា, លុទ្ទំ ឆវំ បរទារូបសេវឹ;
ឥមិស្សា ច នំ បាបបតិព្ពតាយ, ជីវន្តិយា ឆិន្ទថ កណ្ណនាស”ន្តិ។

តត្ថ **យមាហ កោមារបតី មម**ន្តិ យំ ឯសា “អយំ មេ, កោមារបតិ, កុលទត្តិកោ សាមិកោ”តិ អាហ, អយមេវ សោ, ន អញ្ញោ។ “យមាហុ , កោមារបតី”តិបិ បាឋោ។ អយមេវ ហិ បោត្ថកេសុ លិខិតោ, តស្សាបិ អយមេវត្ថោ, វចនវិបល្លាសោ បនេត្ថ វេទិតព្ពោ។ យញ្ហិ វញ្ញា វុត្តំ, តទេវ តេជ អាគតំ។ **វជ្ឈិត្ថិយោ**តិ ឥត្ថិយោ នាម វជ្ឈា វធិតព្ពា ឯវ។ **នត្ថិ តត្ថីសុ សច្ច**ន្តិ ឯតាសុ សភាវោ នាមេកោ នត្ថិ។ **“ឥមញ្ច ជម្ម”**ន្តិអាទិ ទ្វិន្នម្បិ តេសំ ទណ្ឌាណាបនវសេន វុត្តំ។ តត្ថ **ជម្ម**ន្តិ លាមកំ។ **មុសលេន ហន្ត្វា**តិ មុសលេន ហនិត្វា បោថេត្វា អដ្ឋីនិ ភញ្ជិត្វា ចុណ្ណវិចុណ្ណំ កត្វា។ **លុទ្ទ**ន្តិ ទារុណំ។ **ឆវ**ន្តិ គុណាភាវេន និជ្ជីវំ មតសទិសំ។ **ឥមិស្សា ច ន**ន្តិ ឯត្ថ **ន**ន្តិ និបាតមត្តំ, ឥមិស្សា ច បាបបតិព្ពតាយ អនាចារាយ ទុស្សីលាយ ជីវន្តិយាវ កណ្ណនាសំ ឆិន្ទថាតិ អត្ថោ។

ពោធិសត្តោ កោធំ អធិវាសេតុំ អសក្កោន្តោ ឯវំ តេសំ ទណ្ឌំ អាណាបេត្វាបិ ន តថា ការេសិ ។ កោបំ បន មន្ទំ កត្វា យថា សា បច្ឆី សីសតោ ឱរោបេតុំ ន សក្កោតិ, ឯវំ តាឡ្ហតរំ ពន្ធាបេត្វា កុណ្ឌំ តត្ថ បក្ខិបាបេត្វា អត្តនោ វិជិតា នីហរាបេសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា ឆ ភាតរោ អញ្ញតរា ថេរា អហេសុំ, ភរិយា ចិញ្ចមាណវិកា, កុណ្ឌោ ទេវទត្តោ, គោធរាជា អានន្ទោ, បទុមរាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ចូឡបទុមជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[១៩៤] ៤. មណិចោរជាតកវណ្ណនា

**ន សន្តិ ទេវា បវសន្តិ នូនា**តិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ វធាយ បរិសក្កន្តំ ទេវទត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ តទា បន សត្ថា “ទេវទត្តោ វធាយ បរិសក្កតី”តិ សុត្វា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបិ ទេវទត្តោ មយ្ហំ វធាយ បរិសក្កតិយេវ, បរិសក្កន្តោបិ បន មំ វធិតុំ នាសក្ខី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ពារាណសិតោ អវិទូរេ គាមកេ គហបតិកុលេ និព្ពត្តិ។ អថស្ស វយប្បត្តស្ស ពារាណសិតោ កុលធីតរំ អានេសុំ, សា សុវណ្ណវណ្ណា អហោសិ អភិរូបា ទស្សនីយា ទេវច្ឆរា វិយ បុប្ផលតា វិយ លឡមានា មត្តកិន្នរី វិយ ច សុជាតាតិ នាមេន បតិព្ពតា សីលាចារសម្បន្នា វត្តសម្បន្នា។ និច្ចកាលម្បិស្សា បតិវត្តំ សស្សុវត្តំ សសុរវត្តញ្ច កតមេវ ហោតិ, សា ពោធិសត្តស្ស បិយា អហោសិ មនាបា។ ឥតិ ឧភោបិ តេ សម្មោទមានា ឯកចិត្តា សមគ្គវាសំ វសីសុ។

អថេកទិវសំ សុជាតា “មាតាបិតរោ ទដ្ឋុកាមាម្ហី”តិ ពោធិសត្តស្ស អារោចេសិ។ “សាធុ, ភទ្ទេ, មគ្គបាថេយ្យំ បហោនកំ បដិយាទេហី”តិ ខជ្ជវិកតិំ បចាបេត្វា ខជ្ជកាទីនិ យានកេ ឋបេត្វា យានកំ បាជេន្តោ យានកស្ស បុរតោ អហោសិ, ឥតរា បច្ឆតោ។ តេ នគរសមីបំ គន្ត្វា យានកំ មោចេត្វា ន្ហត្វា ភុញ្ជិំសុ។ បុន ពោធិសត្តោ យានកំ យោជេត្វា បុរតោ និសីទិ, សុជាតា វត្ថានិ បរិវត្តេត្វា អលង្ករិត្វា បច្ឆតោ និសីទិ។

យានកស្ស អន្តោនគរំ បវិដ្ឋកាលេ ពារាណសិរាជា ហត្ថិក្ខន្ធវរគតោ នគរំ បទក្ខិណំ ករោន្តោ តំ បទេសំ អគមាសិ។ សុជាតា ឱតរិត្វា យានកស្ស បច្ឆតោ បទសា បាយាសិ។ រាជា តំ ទិស្វា តស្សា រូបសម្បត្តិយា អាកឌ្ឍិយមានលោចនោ បដិពទ្ធចិត្តោ ហុត្វា ឯកំ អមច្ចំ អាណាបេសិ – “គច្ឆ ត្វំ ឯតិស្សា សស្សាមិកភាវំ វា អស្សាមិកភាវំ វា ជានាហី”តិ។ សោ គន្ត្វា តស្សា សស្សាមិកភាវំ ញត្វា “សស្សាមិកា កិរ, ទេវ, យានកេ និសិន្នោ បុរិសោ ឯតិស្សា សាមិកោ”តិ អាហ។

រាជា បដិពទ្ធចិត្តំ វិនោទេតុំ អសក្កោន្តោ កិលេសាតុរោ ហុត្វា “ឯកេន នំ ឧបាយេន មារាបេត្វា ឥត្ថឹ គណ្ហិស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា ឯកំ បុរិសំ អាមន្តេត្វា “គច្ឆ, ភោ, ឥមំ ចូឡាមណឹ វីថឹ គច្ឆន្តោ វិយ ហុត្វា ឯតស្ស បុរិសស្ស យានកេ បក្ខិបិត្វា ឯហី”តិ ចូឡាមណឹ ទត្វា ឧយ្យោជេសិ។ សោ “សាធូ”តិ តំ គហេត្វា គន្ត្វា យានកេ ឋបេត្វា “ឋបិតោ មេ, ទេវា”តិ អាគន្ត្វា អារោចេសិ។ រាជា “ចូឡាមណិ មេ នដ្ឋោ”តិ អាហ, មនុស្សា ឯកកោលាហលំ អកំសុ។ រាជា “សព្ពទ្វារានិ បិទហិត្វា សញ្ចារំ ឆិន្ទិត្វា ចោរំ បរិយេសថា”តិ អាហ, រាជបុរិសា តថា អកំសុ, នគរំ ឯកសង្ខោភំ អហោសិ។ ឥតរោ បុរិសោ មនុស្សេ គហេត្វា ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា “ភោ, យានកំ ឋបេហិ, រញ្ញោ ចូឡាមណិ នដ្ឋោ, យានកំ សោធេស្សាមី”តិ យានកំ សោធេន្តោ អត្តនា ឋបិតមណឹ គហេត្វា ពោធិសត្តំ គហេត្វា “មណិចោរោ”តិ ហត្ថេហិ ច បាទេហិ ច បោថេត្វា បច្ឆាពាហំ ពន្ធិត្វា នេត្វា “អយំ មណិចោរោ”តិ រញ្ញោ ទស្សេសិ។ រាជាបិ “សីសមស្ស ឆិន្ទថា”តិ អាណាបេសិ។

អថ នំ រាជបុរិសា ចតុក្កេ ចតុក្កេ កសាហិ តាឡេន្តា ទក្ខិណទ្វារេន នគរា និក្ខមាបេសុំ។ សុជាតាបិ យានកំ បហាយ ពាហា បគ្គយ្ហ បរិទេវមានា “សាមិ, មំ និស្សាយ ឥមំ ទុក្ខំ បត្តោសី”តិ បរិទេវមានា បច្ឆតោ បច្ឆតោ អគមាសិ។ រាជបុរិសា “សីសមស្ស ឆិន្ទិស្សាមា”តិ ពោធិសត្តំ ឧត្តានំ និបជ្ជាបេសុំ។ តំ ទិស្វា សុជាតា អត្តនោ សីលគុណំ អាវជ្ជេត្វា “នត្ថិ វត មញ្ញេ ឥមស្មឹ លោកេ សីលវន្តានំ វិហេឋកេ បាបសាហសិកមនុស្សេ និសេធេតុំ សមត្ថា ទេវតា នាមា”តិអាទីនិ វត្វា បឋមំ គាថមាហ –

៨៧. “ន សន្តិ ទេវា បវសន្តិ នូន, ន ហិ នូន សន្តិ ឥធ លោកបាលា;
សហសា ករោន្តានមសញ្ញតានំ, ន ហិ នូន សន្តិ បដិសេធិតារោ”តិ។

តត្ថ **ន សន្តិ, ទេវា**តិ ឥមស្មឹ លោកេ សីលវន្តានំ ឱលោកនកា បាបានញ្ច និសេធកា ន សន្តិ នូន ទេវា។ **បវសន្តិ នូនា**តិ ឯវរូបេសុ វា កិច្ចេសុ ឧប្បន្នេសុ នូន បវសន្តិ បវាសំ គច្ឆន្តិ។ **ឥធ, លោកបាលា**តិ ឥមស្មឹ លោកេ លោកបាលសម្មតា សមណព្រាហ្មណាបិ សីលវន្តានំ អនុគ្គាហកា ន ហិ នូន សន្តិ។ **សហសា ករោន្តានមសញ្ញតាន**ន្តិ សហសា អវីមំសិត្វា សាហសិកំ ទារុណំ កម្មំ ករោន្តានំ ទុស្សីលានំ។ **បដិសេធិតារោ**តិ ឯវរូបំ កម្មំ មា ករិត្ថ, ន លព្ភា ឯតំ កាតុន្តិ បដិសេធេន្តា នត្ថីតិ អត្ថោ។

ឯវំ តាយ សីលសម្បន្នាយ បរិទេវមានាយ សក្កស្ស ទេវរញ្ញោ និសិន្នាសនំ ឧណ្ហាការំ ទស្សេសិ, សក្កោ “កោ នុ ខោ មំ សក្កត្តតោ ចាវេតុកាមោ”តិ អាវជ្ជេន្តោ ឥមំ ការណំ ញត្វា “ពារាណសិរាជា អតិផរុសកម្មំ ករោតិ, សីលសម្បន្នំ សុជាតំ កិលមេតិ, គន្តុំ ទានិ មេ វដ្ដតី”តិ ទេវលោកា ឱរុយ្ហ អត្តនោ អានុភាវេន ហត្ថិបិដ្ឋេ និសិន្នំ តំ បាបរាជានំ ហត្ថិក្ខន្ធតោ ឱតារេត្វា ធម្មគណ្ឌិកាយ ឧត្តានំ និបជ្ជាបេត្វា ពោធិសត្តំ ឧក្ខិបិត្វា សព្ពាលង្ការេហិ អលង្ករិត្វា រាជវេសំ គាហាបេត្វា ហត្ថិក្ខន្ធេ និសីទាបេសិ។ រាជបុរិសា ផរសុំ ឧក្ខិបិត្វា សីសំ ឆិន្ទន្តា រញ្ញោ សីសំ ឆិន្ទឹសុ, ឆិន្នកាលេយេវ ចស្ស រញ្ញោ សីសភាវំ ជានឹសុ។ សក្កោ ទេវរាជា ទិស្សមានកសរីរេនេវ ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា ពោធិសត្តស្ស រាជាភិសេកំ កត្វា សុជាតាយ ច អគ្គមហេសិដ្ឋានំ ទាបេសិ។ អមច្ចា ចេវ ព្រាហ្មណគហបតិកាទយោ ច សក្កំ ទេវរាជានំ ទិស្វា “អធម្មិករាជា មារិតោ, ឥទានិ អម្ហេហិ សក្កទត្តិកោ ធម្មិករាជា លទ្ធោ”តិ សោមនស្សប្បត្តា អហេសុំ។

សក្កោបិ អាកាសេ ឋត្វា “អយំ វោ សក្កទត្តិកោ រាជា, ឥតោ បដ្ឋាយ ធម្មេន រជ្ជំ ការេស្សតិ។ សចេ ហិ រាជា អធម្មិកោ ហោតិ, ទេវោ អកាលេ វស្សតិ, កាលេ ន វស្សតិ, ឆាតភយំ រោគភយំ សត្ថភយន្តិ ឥមានិ តីណិ ភយានិ ឧបគតានេវ ហោន្តី”តិ ឱវទន្តោ ទុតិយំ គាថមាហ –

៨៨. “អកាលេ វស្សតី តស្ស, កាលេ តស្ស ន វស្សតិ;
សគ្គា ច ចវតិ ឋានា, ននុ សោ តាវតា ហតោ”តិ។

តត្ថ **អកាលេ**តិ អធម្មិករញ្ញោ រដ្ឋេ អយុត្តកាលេ សស្សានំ បក្កកាលេ វា លាយនមទ្ទនាទិកាលេ វា ទេវោ វស្សតិ។ **កាលេ**តិ យុត្តបយុត្តកាលេ វបនកាលេ តរុណសស្សកាលេ គព្ភគ្គហណកាលេ ច ន វស្សតិ។ **សគ្គា ច ចវតិ ឋានា**តិ សគ្គសង្ខាតា ឋានា ទេវលោកា ចវតីតិ អត្ថោ។ អធម្មិករាជា ហិ អប្បដិលាភវសេន ទេវលោកា ចវតិ

នាម, សក្កោបិ វា រជ្ជំ ការេន្តោ អធម្មិករាជា តតោ ចវតីតិបិ អត្ថោ។ **ននុ សោ តាវតា ហតោ**តិ ននុ សោ អធម្មិកោ រាជា ឯត្តកេន ហតោ ហោតិ។ អថ វា ឯកំសវាចី ឯត្ថ នុ-ការោ, នេសោ ឯកំសេន ឯត្តាវតា ហតោ, អដ្ឋសុ បន មហានិរយេសុ សោឡសសុ ច ឧស្សទនិរយេសុ ទីឃរត្តំ សោ ហញ្ញិស្សតីតិ អយមេត្ថ អត្ថោ។

ឯវំ សក្កោ មហាជនស្ស ឱវាទំ ទត្វា អត្តនោ ទេវដ្ឋានមេវ អគមាសិ។ ពោធិសត្តោបិ ធម្មេន រជ្ជំ ការេត្វា សគ្គបុរំ បូរេសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា អធម្មិករាជា ទេវទត្តោ អហោសិ, សក្កោ អនុរុទ្ធោ, សុជាតា រាហុលមាតា, សក្កទត្តិយរាជា បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

មណិចោរជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[១៩៥] ៥. បព្ពតូបត្ថរជាតកវណ្ណនា

**បព្ពតូបត្ថរេ រម្មេ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ កោសលរាជានំ អារព្ភ កថេសិ។ កោសលរញ្ញោ កិរ ឯកោ អមច្ចោ អន្តេបុរេ បទុស្សិ។ រាជាបិ បរិវីមំសមានោ តំ តថតោ ញត្វា "សត្ថុ អារោចេស្សាមី"តិ ជេតវនំ គន្ត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា "ភន្តេ, អម្ហាកំ អន្តេបុរេ ឯកោ អមច្ចោ បទុស្សិ, តស្ស កឹ កាតុំ វដ្ដតី"តិ បុច្ឆិ។ អថ នំ សត្ថា "ឧបការកោ តេ, មហារាជ, សោ ច អមច្ចោ សា ច ឥត្ថី បិយា"តិ បុច្ឆិត្វា "អាម, ភន្តេ, អតិវិយ ឧបការកោ សកលំ រាជកុលំ សន្ធារេតិ, សាបិ មេ ឥត្ថី បិយា"តិ វុត្តេ "មហារាជ, 'អត្តនោ ឧបការកេសុ សេវកេសុ បិយាសុ ច ឥត្ថីសុ ទុព្ភិតុំ ន សក្កា'តិ បុព្ពេបិ រាជានោ បណ្ឌិតានំ កថំ សុត្វា មជ្ឈត្តាវ អហេសុ"ន្តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ អមច្ចកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តស្ស អត្ថធម្មានុសាសកោ អហោសិ។ អថស្ស រញ្ញោ ឯកោ អមច្ចោ អន្តេបុរេ បទុស្សិ។ រាជា នំ តថតោ ញត្វា "អមច្ចោបិ មេ ពហូបការោ, អយំ ឥត្ថីបិ មេ បិយា, ទ្វេបិ ឥមេ នាសេតុំ ន សក្កា , បណ្ឌិតាមច្ចំ បញ្ហំ បុច្ឆិត្វា សចេ សហិតព្ពំ ភវិស្សតិ, សហិស្សាមិ, នោ ចេ, ន សហិស្សាមី"តិ ពោធិសត្តំ បក្កោសាបេត្វា អាសនំ ទត្វា "បណ្ឌិត, បញ្ហំ បុច្ឆិស្សាមី"តិ វត្វា "បុច្ឆថ, មហារាជ, វិស្សជ្ជេស្សាមី"តិ វុត្តេ បញ្ហំ បុច្ឆន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

៨៩. "បព្ពតូបត្ថរេ រម្មេ, ជាតា បោក្ខរណី សិវា;
តំ សិង្គាលោ អបាបាយិ, ជានំ សីហេន រក្ខិត"ន្តិ។

តត្ថ **បព្ពតូបត្ថរេ រម្មេ**តិ ហិមវន្តបព្ពតបាទេ បត្ថរិត្វា ឋិតេ អង្គណដ្ឋានេតិ អត្ថោ។ **ជាតា បោក្ខរណី សិវា**តិ សិវា សីតលា មធុរោទកា បោក្ខរណី និព្ពត្តា, អបិច ខោ បោក្ខរសញ្ឆន្នា នទីបិ បោក្ខរណីយេវ។ **អបាបាយី**តិ **អប**-ឥតិ ឧបសគ្គោ, អបាយីតិ អត្ថោ។ **ជានំ សីហេន រក្ខិត**ន្តិ សា បោក្ខរណី សីហបរិភោគា សីហេន រក្ខិតា, សោបិ នំ សិង្គាលោ "សីហេន រក្ខិតា អយ"ន្តិ ជានន្តោវ អបាយិ។ តំ កឹ មញ្ញតិ, ពាលោ សិង្គាលោ សីហស្ស អភាយិត្វា បិវេយ្យ ឯវរូបំ បោក្ខរណិន្តិ អយមេត្ថាធិប្បាយោ។

ពោធិសត្តោ "អទ្ធា ឯតស្ស អន្តេបុរេ ឯកោ អមច្ចោ បទុដ្ឋោ ភវិស្សតី"តិ ញត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

៩០. "បិវន្តិ ចេ មហារាជ, សាបទានិ មហានទី;
ន តេន អនទី ហោតិ, ខមស្សុ យទិ តេ បិយា"តិ។

តត្ថ **សាបទានី**តិ ន កេវលំ សិង្គាលោវ, អវសេសានិ សុនខបសទពិឡារមិគាទីនិ សព្ពសាបទានិ តំ បោក្ខរសញ្ឆន្នត្តា "បោក្ខរណី"តិ លទ្ធនាមំ នទីំ បិវន្តិ ចេ។ **ន តេន អនទី ហោតី**តិ នទិយញ្ហិ ទ្វិបទចតុប្បទាបិ អហិមច្ឆាបិ សព្ពេ បិបាសិតា បានីយំ បិវន្តិ, ន សា តេន ការណេន អនទី នាម ហោតិ, នាបិ ឧច្ឆិដ្ឋនទី។ កស្មា? សព្ពេសំ សាធារណត្តា។ យថា នទី យេន កេនចិ បីតា ន ទុស្សតិ, ឯវំ ឥត្ថីបិ កិលេសវសេន សាមិកំ អតិក្កមិត្វា អញ្ញេន សទ្ធឹ សំវាសំ គតា នេវ អនិត្ថី ហោតិ។ កស្មា? សព្ពេសំ សាធារណភាវេន។ នាបិ ឧច្ឆិដ្ឋិត្ថី។ កស្មា? ឱទកន្តិកតាយ សុទ្ធភាវេន។ **ខមស្សុ យទិ តេ បិយា**តិ យទិ បន តេ សា ឥត្ថី បិយា, សោ ច អមច្ចោ ពហូបការោ, តេសំ ឧភិន្នម្បិ ខមស្សុ មជ្ឈត្តភាវេន តិដ្ឋាហីតិ។

ឯវំ មហាសត្តោ រញ្ញោ ឱវាទំ អទាសិ។ រាជា តស្ស ឱវាទេ ឋត្វា "បុន ឯវរូបំ បាបកម្មំ មា ករិត្ថា"តិ វត្វា ឧភិន្នម្បិ ខមិ។ តតោ បដ្ឋាយ តេ ឱរមឹសុ។ រាជាបិ ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា ជីវិតបរិយោសានេ សគ្គបុរំ បូរេសិ។ កោសលរាជាបិ ឥមំ ធម្មទេសនំ សុត្វា តេសំ ឧភិន្នម្បិ ខមិត្វា មជ្ឈត្តោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា រាជា អានន្ទោ អហោសិ, បណ្ឌិតាមច្ចោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

បព្ពតូបត្ថរជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[១៩៦] ៦. វលាហកស្សជាតកវណ្ណនា

**យេ ន ការហន្តិ ឱវាទ**ន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ ហិ ភិក្ខុ សត្ថារា “សច្ចំ កិរ ត្វំ, ភិក្ខុ, ឧក្កណ្ឋិតោសី”តិ បុដ្ឋោ “សច្ច”ន្តិ វត្វា “កឹ ការណា”តិ វុត្តេ “ឯកំ អលង្កតំ មាតុគាមំ ទិស្វា កិលេសវសេនា”តិ អាហ។ អថ នំ សត្ថា “ឥត្ថិយោ នាមេតា ភិក្ខុ អត្តនោ រូបសទ្ទគន្ធរសផោដ្ឋព្ពេហិ ចេវ ឥត្ថិកុត្តវិលាសេហិ ច បុរិសេ បលោភេត្វា អត្តនោ វសេ កត្វា វសំ ឧបគតភាវំ ញត្វា សីលវិនាសញ្ចេវ ធនវិនាសញ្ច បាបនដ្ឋេន ‘យក្ខិនិយោ’តិ វុច្ចន្តិ។ បុព្ពេបិ ហិ យក្ខិនិយោ ឥត្ថិកុត្តេន ឯកំ បុរិសសត្ថំ ឧបសង្កមិត្វា វាណិជេ បលោភេត្វា អត្តនោ វសេ កត្វា បុន អញ្ញេ បុរិសេ ទិស្វា តេ សព្ពេបិ ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា ឧភោហិ ហនុកបស្សេហិ លោហិតេន បគ្ឃរន្តេន មុខំ បូរាបេត្វា ខាទឹសូ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ តម្ពបណ្ណិទីបេ សិរីសវត្ថុ នាម យក្ខនគរំ អហោសិ, តត្ថ យក្ខិនិយោ វសឹសុ។ តា ភិន្ននាវានំ វាណិជានំ អាគតកាលេ អលង្កតបដិយត្តា ខាទនីយភោជនីយំ គាហាបេត្វា ទាសិគណបរិវុតា ទារកេ អង្កេនាទាយ វាណិជេ ឧបសង្កមន្តិ។ តេសំ “មនុស្សាវាសំ អាគតម្ហា”តិ សញ្ញាននត្ថំ តត្ថ តត្ថ កសិគោរក្ខាទីនិ ករោន្តេ មនុស្សេ គោគណេ សុនខេតិ ឯវមាទីនិ ទស្សេន្តិ, វាណិជានំ សន្តិកំ គន្ត្វា “ឥមំ យាគុំ បិវថ, ភត្តំ ភុញ្ជថ, ខាទនីយំ ខាទថា”តិ វទន្តិ។ វាណិជា អជានន្តា តាហិ ទិន្នំ បរិភុញ្ជន្តិ។ អថ តេសំ ខាទិត្វា ភុញ្ជិត្វា បិវិត្វា វិស្សមិតកាលេ បដិសន្ថារំ ករោន្តិ, “តុម្ហេ កត្ថ វាសិកា, កុតោ អាគតា, កហំ គច្ឆិស្សថ, កេន កម្មេន ឥធាគតត្ថា”តិ បុច្ឆន្តិ។ “ភិន្ននាវា ហុត្វា ឥធាគតម្ហា”តិ វុត្តេ “សាធុ, អយ្យា, អម្ហាកម្បិ សាមិកានំ នាវំ អភិរុហិត្វា គតានំ តីណិ សំវច្ឆរានិ អតិក្កន្តានិ, តេ មតា ភវិស្សន្តិ; តុម្ហេបិ វាណិជាយេវ, មយំ តុម្ហាកំ បាទបរិចារិកា ភវិស្សាមា”តិ វត្វា តេ វាណិជេ ឥត្ថិកុត្តហាវភាវវិលាសេហិ បលោភេត្វា យក្ខនគរំ នេត្វា សចេ បឋមគហិតា មនុស្សា អត្ថិ, តេ ទេវសង្ខលិកាយ ពន្ធិត្វា ការណឃរេ បក្ខិបន្តិ , អត្តនោ វសនដ្ឋានេ ភិន្ននាវេ មនុស្សេ អលភន្តិយោ បន បរតោ កល្យាណឹ ឱរតោ នាគទីបន្តិ ឯវំ សមុទ្ទតីរំ អនុសញ្ចរន្តិ។ អយំ តាសំ ធម្មតា។

អថេកទិវសំ បញ្ចសតា ភិន្ននាវា វាណិជា តាសំ នគរសមីបេ ឧត្តរឹសុ។ តា តេសំ សន្តិកំ គន្ត្វា បលោភេត្វា យក្ខនគរំ នេត្វា បឋមំ គហិតេ មនុស្សេ ទេវសង្ខលិកាយ ពន្ធិត្វា ការណឃរេ បក្ខិបិត្វា ជេដ្ឋយក្ខិនី ជេដ្ឋកវាណិជំ, សេសា សេសេតិ តា បញ្ចសតា យក្ខិនិយោ តេ បញ្ចសតេ វាណិជេ អត្តនោ សាមិកេ អកំសុ។ អថ សា ជេដ្ឋយក្ខិនី រត្តិភាគេ វាណិជេ និទ្ទំ ឧបគតេ ឧដ្ឋាយ គន្ត្វា ការណឃរេ មនុស្សេ មារេត្វា មំសំ ខាទិត្វា អាគច្ឆតិ, សេសាបិ តថេវ ករោន្តិ។ ជេដ្ឋយក្ខិនិយា មនុស្សមំសំ ខាទិត្វា អាគតកាលេ សរីរំ សីតលំ ហោតិ។ ជេដ្ឋវាណិជោ បរិគ្គណ្ហន្តោ តស្សា យក្ខិនិភាវំ ញត្វា “ឥមា បញ្ចសតា យក្ខិនិយោ ភវិស្សន្តិ, អម្ហេហិ បលាយិតុំ វដ្ដតី”តិ បុនទិវសេ បាតោវ មុខធោវនត្ថាយ គន្ត្វា សេសវាណិជានំ អារោចេសិ – “ឥមា យក្ខិនិយោ, ន មនុស្សិត្ថិយោ, អញ្ញេសំ ភិន្ននាវានំ អាគតកាលេ តេ សាមិកេ កត្វា អម្ហេបិ ខាទិស្សន្តិ, ឯថ ឥតោ បលាយិស្សាមា”តិ តេសុ បញ្ចសតេសុ អឌ្ឍតេយ្យសតា “ន មយំ ឯតា វិជហិតុំ សក្ខិស្សាម, តុម្ហេ គច្ឆថ, មយំ ន បលាយិស្សាមា”តិ អាហំសុ។ ជេដ្ឋវាណិជោ អត្តនោ វចនការេ អឌ្ឍតេយ្យសតេ គហេត្វា តាសំ ភីតោ បលាយិ។

តស្មឹ បន កាលេ ពោធិសត្តោ វលាហកស្សយោនិយំ និព្ពត្តិ, សព្ពសេតោ កាឡសីសោ មុញ្ជកេសោ ឥទ្ធិមា វេហាសង្គមោ អហោសិ។ សោ ហិមវន្តតោ អាកាសេ ឧប្បតិត្វា តម្ពបណ្ណិទីបំ គន្ត្វា តត្ថ តម្ពបណ្ណិសរេ បល្លលេ សយំជាតសាលឹ ខាទិត្វា គច្ឆតិ។ ឯវំ គច្ឆន្តោ ច “ជនបទំ គន្តុកាមា អត្ថី”តិ តិក្ខត្តុំ ករុណាបរិភាវិតំ មានុសឹ វាចំ ភាសតិ។ តេ ពោធិសត្តស្ស វចនំ សុត្វា ឧបសង្កមិត្វា អញ្ជលឹ បគ្គយ្ហ “សាមិ, មយំ ជនបទំ គមិស្សាមា”តិ អាហំសុ។ តេន ហិ មយ្ហំ បិដ្ឋឹ អភិរុហថាតិ។ អប្បេកច្ចេ អភិរុហឹសុ, តេសុ ឯកច្ចេ វាលធឹ គណ្ហឹសុ, ឯកច្ចេ អញ្ជលឹ បគ្គហេត្វា អដ្ឋំសុយេវ។ ពោធិសត្តោ អន្តមសោ អញ្ជលឹ បគ្គហេត្វា ឋិតេ សព្ពេបិ តេ អឌ្ឍតេយ្យសតេ វាណិជេ អត្តនោ អានុភាវេន ជនបទំ នេត្វា សកសកដ្ឋានេសុ បតិដ្ឋបេត្វា អត្តនោ វសនដ្ឋានំ អាគមាសិ។ តាបិ ខោ យក្ខិនិយោ អញ្ញេសំ អាគតកាលេ តត្ថ ឱហីនកេ អឌ្ឍតេយ្យសតេ មនុស្សេ វធិត្វា ខាទឹសុ។

សត្ថា ភិក្ខូ អាមន្តេត្វា “ភិក្ខវេ, យថា តេ យក្ខិនីនំ វសំ គតា វាណិជា ជីវិតក្ខយំ បត្តា, វលាហកស្សរាជស្ស វចនករា វាណិជា សកសកដ្ឋានេសុ បតិដ្ឋិតា, ឯវមេវ ពុទ្ធានំ ឱវាទំ អករោន្តា ភិក្ខូបិ ភិក្ខុនិយោបិ ឧបាសកាបិ ឧបាសិកាយោបិ ចតូសុ អបាយេសុ បញ្ចវិធពន្ធនកម្មករណដ្ឋានាទីសុ មហាទុក្ខំ បាបុណន្តិ។ ឱវាទករា បន

តិស្សោ កុលសម្បត្តិយោ ច ឆ កាមសគ្គេ វិសេតិ ព្រហ្មលោកេតិ ឥមានិ ច ឋានានិ បត្វា អមតមហានិព្ពានំ សច្ឆិកត្វា មហន្តំ សុខំ អនុភវន្តី’’តិ វត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមា គាថា អវោច –

៨១. ‘‘យេ ន កាហន្តិ ឱវាទំ, នរា ពុទ្ធេន ទេសិតំ;
ព្យសនំ តេ គមិស្សន្តិ, រក្ខសីហិវ វាណិជា។

៨២. ‘‘យេ ច កាហន្តិ ឱវាទំ, នរា ពុទ្ធេន ទេសិតំ;
សោត្ថិ បារំ គមិស្សន្តិ, វលាហេនេវ វាណិជា’’តិ។

តត្ថ **យេ ន កាហន្តី**តិ យេ ន ករិស្សន្តិ។ **ព្យសនំ តេ គមិស្សន្តី**តិ តេ មហាវិនាសំ បាបុណិស្សន្តិ។ **រក្ខសីហិវ វាណិជា**តិ រក្ខសីហិ បលោភិតវាណិជា វិយ។ **សោត្ថិ បារំ គមិស្សន្តី**តិ អនន្តរាយេន និព្ពានំ បាបុណិស្សន្តិ។ **វលាហេនេវ វាណិជា**តិ វលាហេនេវ ‘‘អាគច្ឆថា’’តិ វុត្តា តស្ស វចនករា វាណិជា វិយ។ យថា ហិ តេ សមុទ្ទបារំ គន្ត្វា សកសកដ្ឋានំ អគមំសុ, ឯវំ ពុទ្ធានំ ឱវាទករា សំសារបារំ និព្ពានំ គច្ឆន្តីតិ អមតមហានិព្ពានេន ធម្មទេសនាយ កូដំ គណ្ហិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ, អញ្ញេបិ ពហូ សោតាបត្តិផលសកទាគាមិផលអនាគាមិផលអរហត្តផលានិ បាបុណិំសុ។ ‘‘តទា វលាហកស្សរាជស្ស វចនករា អឌ្ឍតេយ្យសតា វាណិជា ពុទ្ធបរិសា អហេសុំ, វលាហកស្សរាជា បន អហមេវ អហោសិ’’ន្តិ។

វលាហកស្សជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[១៩៧] ៧. មិត្តាមិត្តជាតកវណ្ណនា

**ន នំ ឧម្ហយតេ ទិស្វា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ ‘‘មយា គហិតេ មយ្ហំ ឧបជ្ឈាយោ ន កុជ្ឈិស្សតី’’តិ ឧបជ្ឈាយេន ឋបិតំ វិស្សាសេន ឯកំ វត្ថខណ្ឌំ គហេត្វា ឧបាហនត្ថវិកំ កត្វា បច្ឆា ឧបជ្ឈាយំ អាបុច្ឆិ។ អថ តំ ឧបជ្ឈាយោ ‘‘កឹការណា គណ្ហី’’តិ វត្វា ‘‘មយា គហិតេ ន កុជ្ឈិស្សតីតិ តុម្ហាកំ វិស្សាសេនា’’តិ វុត្តេ ‘‘កោ មយា សទ្ធឹ តុយ្ហំ វិស្សាសោ នាមា’’តិ វត្វា កុទ្ធោ ឧដ្ឋហិត្វា បហរិ។ តស្ស សា កិរិយា ភិក្ខូសុ បាកដា ជាតា។ អថេកទិវសំ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – ‘‘អាវុសោ, អសុកោ កិរ ទហរោ ឧបជ្ឈាយស្ស វិស្សាសេន វត្ថខណ្ឌំ គហេត្វា ឧបាហនត្ថវិកំ អកាសិ។ អថ នំ ឧបជ្ឈាយោ ‘កោ មយា សទ្ធឹ តុយ្ហំ វិស្សាសោ នាមា’តិ វត្វា កុទ្ធោ ឧដ្ឋហិត្វា បហរី’’តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា ‘‘កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា’’តិ បុច្ឆិត្វា ‘‘ឥមាយ នាមា’’តិ វុត្តេ ‘‘ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវេស ភិក្ខុ អត្តនោ សទ្ធិវិហារិកេន សទ្ធឹ អវិស្សាសិកោ, បុព្ពេបិ អវិស្សាសិកោយេវា’’តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាសិរដ្ឋេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា គណសត្ថា ហុត្វា ហិមវន្តបទេសេ វាសំ កប្បេសិ។ តស្មិំ ឥសិគណេ ឯកោ តាបសោ ពោធិសត្តស្ស វចនំ អកត្វា ឯកំ មតមាតិកំ ហត្ថិបោតកំ បដិជគ្គិ។ អថ នំ សោ វុឌ្ឍិប្បត្តោ មារេត្វា អរញ្ញំ បាវិសិ។ តស្ស សរីរកិច្ចំ កត្វា ឥសិគណោ ពោធិសត្តំ បរិវារេត្វា – ‘‘ភន្តេ, កេន នុ ខោ ការណេន មិត្តភាវោ វា អមិត្តភាវោ វា សក្កា ជានិតុ’’ន្តិ បុច្ឆិ។ ពោធិសត្តោ ‘‘ឥមិនា ច ឥមិនា ច ការណេនា’’តិ អាចិក្ខន្តោ ឥមា គាថា អវោច –

៨៣. ‘‘ន នំ ឧម្ហយតេ ទិស្វា, ន ច នំ បដិនន្ទតិ;
ចក្ខូនិ ចស្ស ន ទទាតិ, បដិលោមញ្ច វត្តតិ។

៨៤. ‘‘ឯតេ ភវន្តិ អាការា, អមិត្តស្មិំ បតិដ្ឋិតា;
យេហិ អមិត្តំ ជានេយ្យ, ទិស្វា សុត្វា ច បណ្ឌិតោ’’តិ។

តត្ថ **ន នំ ឧម្ហយតេ ទិស្វា**តិ យោ ហិ យស្ស អមិត្តោ ហោតិ, សោ តំ បុគ្គលំ ទិស្វា ន ឧម្ហយតេ, ហសិតំ ន ករោតិ, បហដ្ឋាការំ ន ទស្សេតិ។ **ន ច នំ បដិនន្ទតី**តិ តស្ស វចនំ សុត្វាបិ តំ បុគ្គលំ ន បដិនន្ទតិ, សាធុ សុភាសិតន្តិ ន ចានុមោទតិ។ **ចក្ខូនិ ចស្ស ន ទទាតី**តិ ចក្ខុនា ចក្ខុំ អាហច្ច បដិមុខោ ហុត្វា ន ឱលោកេតិ, អញ្ញតោ ចក្ខូនិ ហរតិ។ **បដិលោមញ្ច វត្តតី**តិ តស្ស កាយកម្មម្បិ វចីកម្មម្បិ ន រោចេតិ, បដិលោមគាហំ គណ្ហាតិ បច្ចនីកគាហំ។ **អាការា**តិ ការណានិ។ **យេហិ អមិត្តន្តិ** យេហិ ការណេហិ តានិ ការណានិ ទិស្វា សុត្វា ច បណ្ឌិតោ បុគ្គលោ ‘‘អយំ មេ អមិត្តោ’’តិ ជានេយ្យ, តតោ វិបរីតេហិ បន មិត្តភាវោ ជានិតព្ពោតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ មិត្តាមិត្តភាវការណានិ អាចិក្ខិត្វា ព្រហ្មវិហារេ ភាវេត្វា ព្រហ្មលោកូបគោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ហត្ថិបោសកតាបសោ សទ្ធិវិហារិកោ អហោសិ, ហត្ថី ឧបជ្ឈាយោ, ឥសិគណោ ពុទ្ធបរិសា, គណសត្ថា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មិត្តាមិត្តជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[១៩៨] ៨. រាធជាតកវណ្ណនា

**បវាសា អាគតោ តាតា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ សត្ថារា “សច្ចំ កិរ, ត្វំ ភិក្ខុ, ឧក្កណ្ឋិតោ”តិ បុដ្ឋោ “សច្ចំ, ភន្តេ”តិ វត្វា “កឹការណា”តិ វុត្តេ “ឯកំ អលង្កតឥត្ថិំ ទិស្វា កិលេសវសេនា”តិ អាហ។ អថ នំ សត្ថា “មាតុគាមោ នាម ភិក្ខុ ន សក្កា រក្ខិតុំ, បុព្ពេបិ ទោវារិកេ ឋបេត្វា រក្ខន្តាបិ រក្ខិតុំ ន សក្ខិំសុ, កឹ តេ ឥត្ថិយា, លទ្ធាបិ សា រក្ខិតុំ ន សក្កា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សុវយោនិយំ និព្ពត្តិ, “រាធោ”តិស្ស នាមំ, កនិដ្ឋភាតា បនស្ស បោដ្ឋបាទោ នាម។ តេ ឧភោបិ តរុណកាលេយេវ ឯកោ លុទ្ទកោ គហេត្វា ពារាណសិយំ អញ្ញតរស្ស ព្រាហ្មណស្ស អទាសិ, ព្រាហ្មណោ តេ បុត្តដ្ឋានេ ឋបេត្វា បដិជគ្គិ។ ព្រាហ្មណស្ស បន ព្រាហ្មណី អរក្ខិតា ទុស្សីលា។ សោ វោហារករណត្ថាយ គច្ឆន្តោ តេ សុវបោតកេ អាមន្តេត្វា “តាតា, អហំ វោហារករណត្ថាយ គច្ឆាមិ, កាលេ វា វិកាលេ វា តុម្ហាកំ មាតុ ករណកម្មំ ឱលោកេយ្យាថ, អញ្ញស្ស បុរិសស្ស គមនភាវំ វា អគមនភាវំ វា ជានេយ្យាថា”តិ ព្រាហ្មណី សុវបោតកានំ បដិច្ឆាបេត្វា អគមាសិ។ សា តស្ស និក្ខន្តកាលតោ បដ្ឋាយ អនាចារំ ចរិ, រត្តិម្បិ ទិវាបិ អាគច្ឆន្តានញ្ច គច្ឆន្តានញ្ច បមាណំ នត្ថិ។

តំ ទិស្វា បោដ្ឋបាទោ រាធំ បុច្ឆិ – “ព្រាហ្មណោ ឥមំ ព្រាហ្មណឹ អម្ហាកំ និយ្យាទេត្វា គតោ, អយញ្ច បាបកម្មំ ករោតិ, វទាមិ ន”ន្តិ។ រាធោ “មា វទាហី”តិ អាហ។ សោ តស្ស វចនំ អគ្គហេត្វា “អម្ម, កឹការណា បាបកម្មំ ករោសី”តិ អាហ។ សា តំ មារេតុកាមា ហុត្វា “តាត, ត្វំ នាម មយ្ហំ បុត្តោ, ឥតោ បដ្ឋាយ ន ករិស្សាមិ, ឯហិ, តាត, តាវា”តិ បិយាយមានា វិយ បក្កោសិត្វា អាគតំ គហេត្វា “ត្វំ មំ ឱវទសិ, អត្តនោ បមាណំ ន ជានាសី”តិ គីវំ បរិវត្តេត្វា មារេត្វា ឧទ្ធនន្តរេសុ បក្ខិបិ។ ព្រាហ្មណោ អាគន្ត្វា វិស្សមិត្វា ពោធិសត្តំ “កឹ, តាត រាធ, មាតា តេ អនាចារំ ករោតិ, ន ករោតី”តិ បុច្ឆន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

**៩៥**. “បវាសា អាគតោ តាត, ឥទានិ នចិរាគតោ;
កច្ចិន្នុ តាត តេ មាតា, ន អញ្ញមុបសេវតី”តិ។

តស្សត្ថោ – អហំ, តាត រាធ, បវាសា អាគតោ, សោ ចម្ហិ ឥទានេវ អាគតោ នចិរាគតោ, តេន បវត្តឹ អជានន្តោ តំ បុច្ឆាមិ – “កច្ចិ នុ តេ, តាត, មាតា អញ្ញំ បុរិសំ ន ឧបសេវតី”តិ។

រាធោ “តាត, បណ្ឌិតា នាម ភូតំ វា អភូតំ វា អនិយ្យានិកំ នាម ន កថេសុ”ន្តិ ញាបេន្តោ ទុតិយំ គាថមាហ –

**៩៦**. “ន ខោ បនេតំ សុភណំ, គិរំ សច្ចុបសំហិតំ;
សយេថ បោដ្ឋបាទោវ, មុម្មុរេ ឧបកូថិតោ”តិ។

តត្ថ **គិរ**ន្តិ វចនំ។ តញ្ហិ យថា ឥទានិ គិរា, ឯវំ តទា “គិរ”ន្តិ វុច្ចតិ, សោ សុវបោតកោ លិង្គំ អនាទិយិត្វា ឯវមាហ។ អយំ បនេត្ថ អត្ថោ – តាត, បណ្ឌិតេន នាម សច្ចុបសំហិតំ យថាភូតំ អត្ថយុត្តំ សភាវវចនម្បិ អនិយ្យានិកំ ន សុភណំ។ អនិយ្យានិកញ្ច សច្ចំ ភណន្តោ **សយេថ បោដ្ឋបាទោវ, មុម្មុរេ ឧបកូថិតោ,** យថា បោដ្ឋបាទោ កុក្កុឡេ ឈាមោ សយតិ, ឯវំ សយេយ្យាតិ។ “ឧបកូធិតោ”តិបិ បាឋោ, អយមេវត្ថោ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណស្ស ធម្មំ ទេសេត្វា “មយាបិ ឥមស្មឹ ឋានេ វសិតុំ ន សក្កា”តិ ព្រាហ្មណំ អាបុច្ឆិត្វា អរញ្ញមេវ បាវិសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា បោដ្ឋបាទោ អានន្ទោ អហោសិ, រាធោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

រាធជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[១៩៩] ៩. គហបតិជាតកវណ្ណនា

**ឧភយំ មេ ន ខមតី**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឧក្កណ្ឋិតមេវ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ កថេន្តោ ច “មាតុគាមោ នាម អរក្ខិតោ, បាបកម្មំ កត្វា យេន កេនចិ ឧបាយេន សាមិកំ វញ្ចេតិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាសិរដ្ឋេ គហបតិកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ ឃរាវាសំ គណ្ហិ។ តស្ស ភរិយា ទុស្សីលា គាមភោជកេន សទ្ធិំ អនាចារំ ចរតិ។ ពោធិសត្តោ តំ ញត្វា បរិគ្គណ្ហន្តោ ចរតិ ។ តទា បន អន្តោវស្សេ ពីជេសុ នីហដេសុ ឆាតកំ អហោសិ, សស្សានំ គព្ភគហណកាលោ ជាតោ។ សកលគាមវាសិនោ “ឥតោ មាសទ្វយេន សស្សានិ ឧទ្ធរិត្វា វីហិ ទស្សាមា”តិ ឯកតោ ហុត្វា គាមភោជកស្ស ហត្ថតោ ឯកំ ជរគោណំ គហេត្វា មំសំ ខាទឹសុ។

អថេកទិវសំ គាមភោជកោ ខណំ ឱលោកេត្វា ពោធិសត្តស្ស ពហិគតវេលាយំ គេហំ បាវិសិ។ តេសំ សុខនិបន្នក្ខណេយេវ ពោធិសត្តោ គាមទ្វារេន បវិសិត្វា គេហាភិមុខោ បាយាសិ។ សា ឥត្ថី គាមទ្វារាភិមុខី តំ ទិស្វា “កោ នុ ខោ ឯសោ”តិ ឧម្មារេ ឋត្វា ឱលោកេន្តី “សោយេវា”តិ ញត្វា គាមភោជកស្ស អាចិក្ខិ, គាមភោជកោ ភីតោ បកម្បិ។ អថ នំ សា “មា ភាយិ, អត្ថេកោ ឧបាយោ, អម្ហេហិ តវ ហត្ថតោ គោណមំសំ ខាទិតំ, ត្វំ មំសមូលំ សោធេន្តោ វិយ ហោហិ, អហំ កោដ្ឋំ អារុយ្ហ កោដ្ឋទ្វារេ ឋត្វា ‘វីហិ នត្ថី’តិ វក្ខាមិ។ ត្វំ គេហមជ្ឈេ ឋត្វា ‘អម្ហាកំ ឃរេ ទារកា ឆាតា, មំសមូលំ មេ ទេហី’តិ បុនប្បុនំ ចោទេយ្យាសី”តិ វត្វា កោដ្ឋំ អារុយ្ហ កោដ្ឋទ្វារេ និសីទិ។ ឥតរោ គេហមជ្ឈេ ឋត្វា “មំសមូលំ ទេហី”តិ វទតិ។ សា កោដ្ឋទ្វារេ និសិន្នា “កោដ្ឋេ វីហិ នត្ថិ, សស្សេ ឧទ្ធរន្តេ ទស្សាមិ គច្ឆាហី”តិ អាហ។

ពោធិសត្តោ គេហំ បវិសិត្វា តេសំ កិរិយំ ទិស្វា “ឥមាយ បាបាយ កតឧបាយោ ឯស ភវិស្សតី”តិ ញត្វា គាមភោជកំ អាមន្តេត្វា “សោ គាមភោជក អម្ហេ តវ ជរគោណស្ស មំសំ ខាទន្តា ‘ឥតោ មាសទ្វយេន វីហិំ ទស្សាមា’តិ ខាទិម្ហ, ត្វំ អឌ្ឍមាសម្បិ អនតិក្កមិត្វា ឥទានេវ កស្មា អាហរាបេសិ, ន ត្វំ ឥមិនា ការណេន អាគតោ, អញ្ញេន ការណេន អាគតោ ភវិស្សសិ, មយ្ហំ តវ កិរិយា ន រុច្ចតិ, អយម្បិ អនាចារា បាបធម្មា កោដ្ឋេ វីហីនំ អភាវំ ជានាតិ, សា ទានិ កោដ្ឋំ អារុយ្ហ ‘វីហិ នត្ថី’តិ វទតិ, ត្វម្បិ ‘ទេហី’តិ វទតិ, ឧភិន្នម្បិ វោ ករណំ មយ្ហំ ន រុច្ចតី”តិ ឯតមត្ថំ បកាសេន្តោ ឥមា គាថា អវោច –

៩៧. “ឧភយំ មេ ន ខមតិ, ឧភយំ មេ ន រុច្ចតិ;
យាចាយំ កោដ្ឋមោតិណ្ណា, នទស្សំ ឥតិ ភាសតិ។

៩៨. “តំ តំ គាមបតិ ព្រូមិ, កទរេ អប្បស្មិ ជីវិតេ;
ទ្វេ មាសេ សង្គរំ កត្វា, មំសំ ជរគ្គវំ កិសំ;
អប្បត្តកាលេ ចោទេសិ, តម្បិ មយ្ហំ ន រុច្ចតី”តិ។

តត្ថ **តំ តំ គាមបតិ ព្រូមី**តិ, អម្ភោ គាមជេដ្ឋក, តេន ការណេន តំ វទាមិ។ **កទរេ អប្បស្មិ ជីវិតេ**តិ អម្ហាកំ ជីវិតំ នាម កទរញ្ចេវ ថទ្ធំ លូខំ កសិរំ អប្បញ្ច មន្ទំ បរិត្តំ, តស្មិំ នោ ឯវរូបេ ជីវិតេ វត្តមានេ។ **ទ្វេ មាសេ សង្គរំ កត្វា, មំសំ ជរគ្គវំ កិស**ន្តិ អម្ហាកំ មំសំ គណ្ហន្តានំ ជរគ្គវំ កិសំ ទុព្ពលំ ជរគោណំ ទទមានោ ត្វំ “ទ្វីហិ មាសេហិ មូលំ ទាតព្ព”ន្តិ ឯវំ ទ្វេ មាសេ សង្គរំ បរិច្ឆេទំ កត្វា។ **អប្បត្តកាលេ ចោទេសី**តិ តស្មិំ កាលេ អសម្បត្តេ អន្តរាវ ចោទេសិ។ **តម្បិ មយ្ហំ ន រុច្ចតី**តិ យា ចាយំ បាបធម្មា ទុស្សីលា អន្តោកោដ្ឋេ វីហីនំ នត្ថិភាវំ ជានមានាវ អជានន្តី វិយ ហុត្វា កោដ្ឋមោតិណ្ណា កោដ្ឋទ្វារេ ឋត្វា ន ទស្សំ ឥតិ ភាសតិ, យញ្ច ត្វំ អកាលេ ចោទេសិ, តម្បីតិ ឥទំ ឧភយម្បិ មម នេវ ខមតិ ន រុច្ចតីតិ។

ឯវំ សោ កថេន្តោវ គាមភោជកំ ចូឡាយ គហេត្វា កឌ្ឍិត្វា គេហមជ្ឈេ បាតេត្វា “គាមភោជកោម្ហីតិ បរស្ស រក្ខិតគោបិតភណ្ឌេ អបរជ្ឈសី”តិអាទីហិ បរិភាសិត្វា បោថេត្វា ទុព្ពលំ កត្វា គីវាយ គហេត្វា គេហា និក្កឌ្ឍិត្វា តម្បិ ទុដ្ឋឥត្ថិំ កេសេសុ គហេត្វា កោដ្ឋា ឱតារេត្វា និប្បោថេត្វា “សចេ បុន ឯវរូបំ ករោសិ, ជានិស្សសី”តិ សន្តជ្ជេសិ។ តតោ បដ្ឋាយ គាមភោជកោ តំ គេហំ ឱលោកេតុម្បិ ន វិសហិ, សាបិ បាបា បុន មនសាបិ អតិចរិតុំ នាសក្ខិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា គាមភោជកោ ទេវទត្តោ, និគ្គហការកោ គហបតិ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

គហបតិជាតកវណ្ណនា នវមា។

[២០០] ១០. សាធុសីលជាតកវណ្ណនា

**សរីរទព្យ**ន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ ព្រាហ្មណំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្ស កិរ ចតស្សោ ធីតរោ អហេសុំ។ តា ចត្តារោ ជនា បត្ថេន្តិ, តេសុ ឯកោ អភិរូបោ សរីរសម្បន្នោ, ឯកោ វយប្បត្តោ មហល្លកោ, ឯកោ ជាតិសម្បន្នោ, ឯកោ សីលវា។ ព្រាហ្មណោ ចិន្តេសិ – “ធីតរោ និវេសេន្តេន បតិដ្ឋាបេន្តេន កស្ស នុ ខោ ទាតព្ពា, កឹ រូបសម្បន្នស្ស, ឧទាហុ វយប្បត្តស្ស, ជាតិសម្បន្នសីលវន្តានំ អញ្ញតរស្សា”តិ។ សោ ចិន្តេន្តោបិ អជានិត្វា “ឥមំ ការណំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ជានិស្សតិ, តំ បុច្ឆិត្វា ឯតេសំ អន្តរេ អនុច្ឆវិកស្ស ទស្សាមី”តិ គន្ធមាលាទីនិ គាហាបេត្វា វិហារំ គន្ត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នោ អាទិតោ បដ្ឋាយ តមត្ថំ អារោចេត្វា “ភន្តេ, ឥមេសុ ចតូសុ ជនេសុ កស្ស ទាតុំ វដ្ដតី”តិ បុច្ឆិ។ សត្ថា “បុព្ពេបិ បណ្ឌិតា ឯតំ បញ្ហំ កថយិំសុ, ភវសង្ខេបគតត្តា បន សល្លក្ខេតុំ ន សក្កោសី”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សិប្បំ ឧគ្គណ្ហិត្វា អាគន្ត្វា ពារាណសិយំ ទិសាបាមោក្ខោ អាចរិយោ អហោសិ។ អថេកស្ស ព្រាហ្មណស្ស ចតស្សោ ធីតរោ អហេសុំ, តា ឯវមេវ ចត្តារោ ជនា បត្ថយិំសុ។ ព្រាហ្មណោ “កស្ស នុ ខោ ទាតព្ពា”តិ អជានន្តោ “អាចរិយំ បុច្ឆិត្វា ទាតព្ពយុត្តកស្ស ទស្សាមី”តិ តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា តមត្ថំ បុច្ឆន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

៩៩. “សរីរទព្យំ វុឌ្ឍព្យំ, សោជច្ចំ សាធុសីលិយំ;
ព្រាហ្មណំ តេវ បុច្ឆាម, កន្នុ តេសំ វនិម្ហសេ”តិ។

តត្ថ “**សរីរទព្យ**”ន្តិអាទីហិ តេសំ ចតុន្នំ វិជ្ជមានេ គុណេ បកាសេតិ។ អយញ្ហេត្ថ អធិប្បាយោ – ធីតរោ មេ ចត្តារោ ជនា បត្ថេន្តិ, តេសុ ឯកស្ស សរីរទព្យមត្ថិ, សរីរសម្បទា អភិរូបភាវោ សំវិជ្ជតិ។ ឯកស្ស វុឌ្ឍព្យំ វុឌ្ឍិភាវោ មហល្លកតា អត្ថិ។ ឯកស្ស សោជច្ចំ សុជាតិតា ជាតិសម្បទា អត្ថិ។ “សុជច្ច”ន្តិបិ បាឋោ។ ឯកស្ស សាធុសីលិយំ សុន្ទរសីលភាវោ សីលសម្បទា អត្ថិ។ **ព្រាហ្មណំ តេវ បុច្ឆាមា**តិ តេសុ អសុកស្ស នាមេតា ទាតព្ពាតិ អជានន្តា មយំ ភវន្តំ ព្រាហ្មណញ្ញេវ បុច្ឆាម។ **កន្នុ តេសំ វនិម្ហសេ**តិ តេសំ ចតុន្នំ ជនានំ កំ វនិម្ហសេ, កំ ឥច្ឆាម, កស្ស តា កុមារិកា ទទាមាតិ បុច្ឆតិ។

តំ សុត្វា អាចរិយោ “រូបសម្បទាទីសុ វិជ្ជមានាសុបិ វិបន្នសីលោ គារយ្ហោ, តស្មា តំ នប្បមាណំ, អម្ហាកំ សីលវន្តភាវោ រុច្ចតី”តិ ឥមមត្ថំ បកាសេន្តោ ទុតិយំ គាថមាហ –

១០០. “អត្ថោ អត្ថិ សរីរស្មឹ, វុឌ្ឍព្យស្ស នមោ ករេ;
អត្ថោ អត្ថិ សុជាតស្មឹ, សីលំ អស្មាក រុច្ចតី”តិ។

តត្ថ **អត្ថោ អត្ថិ សរីរស្មិ**ន្តិ រូបសម្បន្នេ សរីរេបិ អត្ថោ វិសេសោ វុទ្ធិ អត្ថិយេវ, “នត្ថី”តិ ន វទាមិ។ **វុឌ្ឍព្យស្ស នមោ ករេ**តិ វុឌ្ឍភាវស្ស បន នមក្ការមេវ ករោមិ។ វុឌ្ឍភាវោ ហិ វន្ទនមាននំ លភតិ។ **អត្ថោ អត្ថិ សុជាតស្មិ**ន្តិ សុជាតេបិ បុរិសេ វុឌ្ឍិ អត្ថិ, ជាតិសម្បត្តិបិ ឥច្ឆិតព្ពាយេវ។ **សីលំ អស្មាក រុច្ចតី**តិ អម្ហាកំ បន សីលមេវ រុច្ចតិ។ សីលវា ហិ អាចារសម្បន្នោ សរីរទព្យវិរហិតោបិ បុជ្ជោ បាសំសោតិ។ ព្រាហ្មណោ តស្ស វចនំ សុត្វា សីលវន្តស្សេវ ធីតរោ អទាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – សច្ចបរិយោសានេ ព្រាហ្មណោ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា ព្រាហ្មណោ អយមេវ ព្រាហ្មណោ អហោសិ, ទិសាបាមោក្ខោ អាចរិយោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សាធុសីលជាតកវណ្ណនា ទសមា។

រុហកវគ្គោ បញ្ចមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

រុហកំ សិរិកាឡកំ, បទុមំ មណិចោរកំ;
បព្ពតូបត្ថរវលាហំ, មិត្តាមិត្តញ្ច រាធញ្ច;
គហបតិ សាធុសីលំ។

# ៦. នតំទឡ្ហវគ្គោ

[២០១] ១. ពន្ធនាគារជាតកវណ្ណនា

**ន តំ ទឡ្ហំ ពន្ធនមាហុ ធីរា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ពន្ធនាគារំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្មិំ កិរ កាលេ ពហូ សន្ធិច្ឆេទកបន្ថឃាតកចោរេ អានេត្វា កោសលរញ្ញោ ទស្សេសុំ។ តេ រាជា អន្ទុពន្ធនរជ្ជុពន្ធនសង្ខលិកពន្ធនេហិ ពន្ធាបេសិ។ តិំសមត្តា ជានបទា ភិក្ខូ សត្ថារំ ទដ្ឋុកាមា អាគន្ត្វា ទិស្វា វន្ទិត្វា បុនទិវសេ បិណ្ឌាយ ចរន្តា ពន្ធនាគារំ គន្ត្វា តេ ចោរេ ទិស្វា បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តា សាយន្ហសមយេ តថាគតំ ឧបសង្កមិត្វា “ភន្តេ, អជ្ជ អម្ហេហិ បិណ្ឌាយ ចរន្តេហិ ពន្ធនាគារេ ពហូ ចោរា អន្ទុពន្ធនាទីហិ ពទ្ធា មហាទុក្ខំ អនុភវន្តា ទិដ្ឋា, តេ តានិ ពន្ធនានិ ឆិន្ទិត្វា បលាយិតុំ ន សក្កោន្តិ, អត្ថិ នុ ខោ តេហិ ពន្ធនេហិ ថិរតរំ នាម អញ្ញំ ពន្ធន”ន្តិ បុច្ឆិំសុ។ សត្ថា “ភិក្ខវេ, កិំ ពន្ធនានិ នាមេតានិ, យំ បនេតំ ធនធញ្ញបុត្តទារាទិសុ តណ្ហាសង្ខាតំ កិលេសពន្ធនំ, ឯតំ ឯតេហិ ពន្ធនេហិ សតគុណេន សហស្សគុណេន ថិរតរំ, ឯវំ មហន្តម្បិ បនេតំ ទុច្ឆិន្ទនិយំ ពន្ធនំ បោរាណកបណ្ឌិតា ឆិន្ទិត្វា ហិមវន្តំ បវិសិត្វា បព្ពជិំសូ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឯកស្មិំ ទុគ្គតគហបតិកុលេ និព្ពត្តិ, តស្ស វយប្បត្តស្ស បិតា កាលមកាសិ។ សោ ភតិំ កត្វា មាតរំ បោសេសិ, អថស្ស មាតា អនិច្ឆមានស្សេវ ឯកំ កុលធីតរំ គេហេ កត្វា អបរភាគេ កាលមកាសិ។ ភរិយាយបិស្ស កុច្ឆិយំ គព្ភោ បតិដ្ឋាសិ។ សោ គព្ភស្ស បតិដ្ឋិតភាវំ អជានន្តោ “ភទ្ទេ, ត្វំ ភតិំ កត្វា ជីវាហិ, អហំ បព្ពជិស្សាមី”តិ អាហ ។ សាបិ “គព្ភោ មេ បតិដ្ឋិតោ, មយិ វិជាតាយ ទារកំ ទិស្វា បព្ពជិស្សសី”តិ អាហ។ សោ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា តស្សា វិជាតកាលេ “ភទ្ទេ, ត្វំ សោត្ថិនា វិជាតា, ឥទានាហំ បព្ពជិស្សាមី”តិ អាបុច្ឆិ។ អថ នំ សា “បុត្តកស្ស តាវ ថនបានតោ អបគមនកាលំ អាគមេហី”តិ វត្វា បុន គព្ភំ គណ្ហិ។

សោ ចិន្តេសិ – “ឥមំ សម្បដិច្ឆាបេត្វា គន្តុំ ន សក្កា, ឥមិស្សា អនាចិក្ខិត្វាវ បលាយិត្វា បព្ពជិស្សាមី”តិ។ សោ តស្សា អនាចិក្ខិត្វា រត្តិភាគេ ឧដ្ឋាយ បលាយិ។ អថ នំ នគរគុត្តិកា អគ្គហេសុំ។ សោ “អហំ, សាមិ, មាតុបោសកោ នាម, វិស្សជ្ជេថ ម”ន្តិ តេហិ អត្តានំ វិស្សជ្ជាបេត្វា ឯកស្មិំ ឋានេ វសិត្វា អគ្គទ្វារេនេវ និក្ខមិត្វា ហិមវន្តំ បវិសិត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា ឈានកីឡំ កីឡន្តោ វិហាសិ។ សោ តត្ថ វសន្តោ “ឯវរូបម្បិ នាម មេ ទុច្ឆិន្ទនិយំ បុត្តទារពន្ធនំ កិលេសពន្ធនំ ឆិន្ទិត”ន្តិ ឧទានំ ឧទានេន្តោ ឥមា គាថា អវោច –

១០១. “ន តំ ទឡ្ហំ ពន្ធនមាហុ ធីរា, យទាយសំ ទារុជបព្ពជញ្ច;
សារត្តរត្តា មណិកុណ្ឌលេសុ, បុត្តេសុ ទារេសុ ច យា អបេក្ខា។

១០២. “ឯតំ ទឡ្ហំ ពន្ធនមាហុ ធីរា, ឱហារិនំ សិថិលំ ទុប្បមុញ្ចំ;
ឯតម្បិ ឆេត្វាន វជន្តិ ធីរា, អនបេក្ខិនោ កាមសុខំ បហាយា”តិ។

តត្ថ **ធីរា**តិ ធិតិមន្តា, ធិក្កតបាបាតិ ធីរា។ អថ វា ធី វុច្ចតិ បញ្ញា, តាយ បញ្ញាយ សមន្នាគតាតិ ធីរា, ពុទ្ធា បច្ចេកពុទ្ធា ពុទ្ធសាវកា ពោធិសត្តា ច ឥមេ ធីរា នាម។ **យទាយស**ន្តិអាទីសុ យំ សង្ខលិកសង្ខាតំ អយសា និព្ពត្តំ អាយសំ, យំ អន្ទុពន្ធនសង្ខាតំ ទារុជំ, យញ្ច បព្ពជតិណេហិ វា អញ្ញេហិ វា វាកាទីហិ រជ្ជុំ កត្វា កតរជ្ជុពន្ធនំ, តំ អាយសាទី ឆិន្ទិតុំ សក្កុណេយ្យភាវេន ធីរា ទឡ្ហំ ថិរន្តិ នាហុ ន កថេន្តិ។ **សារត្តរត្តា**តិ សារត្តា ហុត្វា រត្តា, ពលវរាគរត្តាតិ អត្ថោ។ **មណិកុណ្ឌលេសូ**តិ មណីសុ ច កុណ្ឌលេសុ ច, មណិយុត្តេសុ វា កុណ្ឌលេសុ។

**ឯតំ ទឡ្ហ**ន្តិ យេ មណិកុណ្ឌលេសុ សារត្តរត្តា, តេសំ យោ ច សារាគោ, យា ច តេសំ បុត្តទារេសុ អបេក្ខា តណ្ហា, ឯតំ កិលេសមយំ ពន្ធនំ ទឡ្ហំ ថិរន្តិ ធីរា អាហុ។ **ឱហារិន**ន្តិ អាកឌ្ឍិត្វា ចតូសុ អបាយេសុ បាតនតោ អវហរតិ ហេដ្ឋា ហរតីតិ ឱហារិនំ។ **សិថិល**ន្តិ ពន្ធនដ្ឋានេ ឆវិចម្មមំសានិ ន ឆិន្ទតិ, លោហិតំ ន នីហរតិ, ពន្ធនភាវម្បិ ន ជានាបេតិ, ថលបថជលបថាទីសុ កម្មានិ កាតុំ ទេតីតិ សិថិលំ។ **ទុប្បមុញ្ច**ន្តិ តណ្ហាលោភវសេន ហិ ឯកវារម្បិ ឧប្បន្នំ កិលេសពន្ធនំ ទដ្ឋដ្ឋានតោ កច្ឆបោ វិយ ទុម្មោចយំ ហោតីតិ ទុប្បមុញ្ចំ។ **ឯតម្បិ ឆេត្វានា**តិ ឯតំ ឯវំ ទឡ្ហម្បិ កិលេសពន្ធនំ ញាណខគ្គេន ឆិន្ទិត្វា អយទាមានិ ឆិន្ទិត្វា មត្តវរវារណា វិយ បញ្ជរេ ឆិន្ទិត្វា សីហបោតកា វិយ ច ធីរា វត្ថុកាមកិលេសកាមេ ឧក្ការភូមិំ វិយ ជិគុច្ឆមានា អនបេក្ខិនោ ហុត្វា កាមសុខំ បហាយ វជន្តិ បក្កមន្តិ, បក្កមិត្វា ច បន ហិមវន្តំ បវិសិត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា ឈានសុខេន វីតិនាមេន្តីតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេត្វា អបរិហីនជ្ឈានោ ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ កេចិ សោតាបន្នា, កេចិ សកទាគាមិនោ, កេចិ អនាគាមិនោ, កេចិ អរហន្តោ អហេសុំ។ “តទា មាតា មហាមាយា អហោសិ, បិតា សុទ្ធោទនមហារាជា, ភរិយា រាហុលមាតា, បុត្តោ រាហុលោ, បុត្តទារំ បហាយ និក្ខមិត្វា បព្ពជិតោ បុរិសោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ពន្ធនាគារជាតកវណ្ណនា បឋមា។

## [២០២] ២. កេឡិសីលជាតកវណ្ណនា

**ហំសា កោញ្ចា មយូរា ចា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អាយស្មន្តំ លកុណ្ឋកភទ្ទិយំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរាយស្មា ពុទ្ធសាសនេ បាកដោ អហោសិ បញ្ញាតោ មធុរស្សរោ មធុរធម្មកថិកោ បដិសម្ភិទាប្បត្តោ មហាខីណាសវោ អសីតិយា មហាថេរានំ អន្តរោ បមាណេន ឱមកោ លកុណ្ឋកោ សាមណេរោ វិយ, ខុទ្ទកោ កីឡនត្ថាយ កតោ វិយ។ តស្មិំ ឯកទិវសំ តថាគតំ វន្ទិត្វា ជេតវនកោដ្ឋកំ គតេ ជនបទា តីសមត្តា ភិក្ខូ “ទសពលំ វន្ទិស្សាមា”តិ ជេតវនំ បវិសន្តា វិហារកោដ្ឋកេ ថេរំ ទិស្វា “សាមណេរោ ឯសោ”តិ សញ្ញាយ ថេរំ ចីវរកណ្ណេ គណ្ហន្តា ហត្ថេ គណ្ហន្តា សីសំ គណ្ហន្តា នាសាយ បរាមសន្តា កណ្ណេសុ គហេត្វា ចាលេត្វា ហត្ថកុក្កុច្ចំ កត្វា បត្តចីវរំ បដិសាមេត្វា សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា និសីទិត្វា សត្ថារា មធុរបដិសន្ថារេ កតេ បុច្ឆឹសុ – “ភន្តេ, លកុណ្ឋកភទ្ទិយត្ថេរោ កិរ នាមេកោ តុម្ហាកំ សាវកោ មធុរធម្មកថិកោ អត្ថិ, កហំ សោ ឥទានី”តិ។ “កិំ បន, ភិក្ខវេ, ទដ្ឋុកាមត្ថា”តិ? “អាម, ភន្តេ”តិ។ “យំ, ភិក្ខវេ, តុម្ហេ ទ្វារកោដ្ឋកេ ទិស្វា ចីវរកណ្ណាទីសុ គណ្ហន្តា ហត្ថកុក្កុច្ចំ កត្វា អាគតា, ឯស សោ”តិ។ “ភន្តេ, ឯវរូបោ បត្ថិតបត្ថនោ អភិនីហារសម្បន្នោ សាវកោ កិំការណា អប្បេសក្ខោ ជាតោ”តិ? សត្ថា “អត្តនា កតបាបកម្មំ និស្សាយា”តិ វត្វា តេហិ យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សក្កោ ទេវរាជា អហោសិ។ តទា ព្រហ្មទត្តស្ស ជិណ្ណំ ជរាប្បត្តំ ហត្ថឹ វា អស្សំ វា គោណំ វា ទស្សេតុំ ន សក្កា, កេឡិសីលោ ហុត្វា តថារូបំ ទិស្វាវ អនុពន្ធាបេតិ, ជិណ្ណសកដម្បិ ទិស្វា ភិន្ទាបេតិ, ជិណ្ណមាតុគាមេ ទិស្វា បក្កោសាបេត្វា ឧទរេ បហរាបេត្វា បាតាបេត្វា បុន ឧដ្ឋាបេត្វា ភាយាបេតិ , ជិណ្ណបុរិសេ ទិស្វា លង្ឃកេ វិយ ភូមិយំ សំបរិវត្តកាទិកីឡំ កីឡាបេតិ, អបស្សន្តោ “អសុកឃរេ កិរ មហល្លកោ អត្ថី”តិ សុត្វាបិ បក្កោសាបេត្វា កីឡតិ។ មនុស្សា លជ្ជន្តា អត្តនោ មាតាបិតរោ តិរោរដ្ឋានិ បេសេន្តិ, មាតុបដ្ឋានធម្មោ បិតុបដ្ឋានធម្មោ បច្ឆិជ្ជិ, រាជសេវកាបិ កេឡិសីលាវ អហេសុំ។ មតមតា ចត្តារោ អបាយេ បូរេន្តិ, ទេវបរិសា បរិហាយតិ។

សក្កោ អភិនវេ ទេវបុត្តេ អបស្សន្តោ “កិំ នុ ខោ ការណ”ន្តិ អាវជ្ជេន្តោ តំ ការណំ ញត្វា “ទមេស្សាមិ ន”ន្តិ មហល្លកវណ្ណំ អភិនិម្មិនិត្វា ជិណ្ណយានកេ ទ្វេ តក្កចាដិយោ អារោបេត្វា ទ្វេ ជរគោណេ យោជេត្វា ឯកស្មិំ ឆណទិវសេ អលង្កតហត្ថឹ អភិរុហិត្វា ព្រហ្មទត្តេ អលង្កតនគរំ បទក្ខិណំ ករោន្តេ បិលោតិកនិវត្ថោ តំ យានកំ បាជេន្តោ រញ្ញោ អភិមុខោ អគមាសិ។ រាជា ជិណ្ណយានកំ ទិស្វា “ឯតំ យានកំ អបនេថា”តិ វទតិ។ មនុស្សា “កហំ, ទេវ, ន បស្សាមា”តិ អាហំសុ។ សក្កោ អត្តនោ អានុភាវេន រញ្ញោយេវ ទស្សេសិ។ អថ នំ ពហុសម្បត្តេ តស្មិំ តស្ស ឧបរិភាគេន បាជេន្តោ រញ្ញោ មត្ថកេ ឯកំ ចាដឹ ភិន្ទិត្វា និវត្តាបេន្តោ ទុតិយំ ភិន្ទិ។ អថស្ស សីសតោ បដ្ឋាយ ឥតោ ចិតោ ច តក្កំ បគ្ឃរតិ, សោ តេន អដ្ដីយតិ ហរាយតិ ជិគុច្ឆតិ។ អថស្ស តំ ឧបទ្ទុតភាវំ ញត្វា សក្កោ យានកំ អន្តរធាបេត្វា សក្កត្តភាវំ មាបេត្វា វជិរហត្ថោ អាកាសេ ឋត្វា “បាប អធម្មិករាជ, កិំ ត្វំ មហល្លកោ ន ភវិស្សសិ, តវ សរីរំ ជរា ន បហរិស្សតិ, កេឡិសីលោ ហុត្វា វុឌ្ឍេ វិហេឋនកម្មំ ករោសិ, ឯកកំ តំ និស្សាយ ឯតំ កម្មំ កត្វា មតមតា អបាយេ បរិបូរេន្តិ, មនុស្សា មាតាបិតរោ បដិជគ្គិតុំ ន លភន្តិ។ សចេ ឥមម្ហា កម្មា ន វិរមិស្សសិ, វជិរេន តេ សីសំ បទាលេស្សាមិ, មា ឥតោ បដ្ឋាយេតំ កម្មំ អកត្ថា”តិ សន្តជ្ជេត្វា មាតាបិតូនំ គុណំ កថេត្វា វុឌ្ឍាបចាយិកកម្មស្ស អានិសំសំ បកាសេត្វា ឱវទិត្វា សកដ្ឋានមេវ អគមាសិ។ រាជា តតោ បដ្ឋាយ តថារូបំ កម្មំ កាតុំ ចិត្តម្បិ ន ឧប្បាទេសិ។

សត្ថា ឥមំ អតីតំ អាហរិត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមា គាថា អវោច –

១០៣. “ហំសា កោញ្ចា មយូរា ច, ហត្ថយោ បសទា មិគា;
សព្ពេ សីហស្ស ភាយន្តិ, នត្ថិ កាយស្មិំ តុល្យតា។

១០៤. “ឯវមេវ មនុស្សេសុ, ទហរោ ចេបិ បញ្ញវា;
សោ ហិ តត្ថ មហា ហោតិ, នេវ ពាលោ សរីរវា”តិ។

តត្ថ **បសទា មិគា**តិ បសទសង្ខាតា មិគា, បសទា មិគា ច អវសេសា មិគា ចាតិបិ អត្ថោ។ “បសទមិគា”តិបិ បាឋោ, បសទា មិគាតិ អត្ថោ។ **នត្ថិ កាយស្មិំ តុល្យតា**តិ សរីរេ បមាណំ នាម នត្ថិ។ យទិ ភវេយ្យ, មហាសរីរា ហត្ថិនោ ចេវ បសទមិគា ច សីហំ មារេយ្យុំ, សីហោ ហំសាទយោ ខុទ្ទកសរីរេយេវ មារេយ្យ, ខុទ្ទកាយេវ សីហស្ស ភាយេយ្យុំ, ន មហន្តា។ យស្មា បនេតំ នត្ថិ, តស្មា សព្ពេបិ តេ សីហស្ស ភាយន្តិ។ **សរីរវា**តិ ពាលោ មហាសរីរោបិ មហា នាម ន ហោតិ, តស្មា លកុណ្ឌកភទ្ទិយោ សរីរេន ខុទ្ទកោបិ មា តំ ញាណេនបិ ខុទ្ទកោតិ មញ្ញិត្ថាតិ អត្ថោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ តេសុ ភិក្ខូសុ កេចិ សោតាបន្នា, កេចិ សកទាគាមិនោ, កេចិ អនាគាមិនោ, កេចិ អរហន្តោ អហេសុំ។ “តទា រាជា លកុណ្ឌកភទ្ទិយោ អហោសិ, សោ តាយ កេឡិសីលតាយ បរេសំ កេឡិនិស្សយោ ជាតោ, សក្កោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កេឡិសីលជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[២០៣] ៣. ខន្ធជាតកវណ្ណនា

**វិរូបក្ខេហិ មេ មេត្ត**ន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តំ កិរ ជន្តាឃរទ្វារេ កដ្ឋានិ ផាលេន្តំ បូតិរុក្ខន្តរា និក្ខមិត្វា ឯកោ សប្បោ បាទង្គុលិយំ ឌំសិ, សោ តត្ថេវ មតោ។ តស្ស មតភាវោ សកលវិហារេ បាកដោ អហោសិ។ ធម្មសភាយំ ភិក្ខូ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, អសុកោ កិរ ភិក្ខុ ជន្តាឃរទ្វារេ កដ្ឋានិ ផាលេន្តោ សប្បេន ទដ្ឋោ តត្ថេវ មតោ”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “សចេ សោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ចត្តារិ អហិរាជកុលានិ អារព្ភ មេត្តំ អភាវយិស្ស, ន នំ សប្បោ ឌំសេយ្យ។ បោរាណកតាបសាបិ អនុប្បន្នេ ពុទ្ធេ ចតូសុ អហិរាជកុលេសុ មេត្តំ ភាវេត្វា តានិ អហិរាជកុលានិ និស្សាយ ឧប្បជ្ជនកភយតោ មុច្ចិំសូ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាសិរដ្ឋេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ កាមេ បហាយ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា ហិមវន្តបទេសេ ឯកស្មិំ គង្គានិវត្តនេ អស្សមបទំ មាបេត្វា ឈានកីឡំ កីឡន្តោ ឥសិគណបរិវុតោ វិហាសិ។ តទា គង្គាតីរេ នានប្បការា ទីឃជាតិកា ឥសីនំ បរិបន្ថំ ករោន្តិ, យេភុយ្យេន ឥសយោ ជីវិតក្ខយំ បាបុណន្តិ។ តាបសា តមត្ថំ ពោធិសត្តស្ស អារោចេសុំ។ ពោធិសត្តោ សព្ពេ តាបសេ សន្និបាតាបេត្វា “សចេ តុម្ហេ ចតូសុ អហិរាជកុលេសុ មេត្តំ ភាវេយ្យាថ, ន វោ សប្បា ឌំសេយ្យុំ, តស្មា ឥតោ បដ្ឋាយ ចតូសុ អហិរាជកុលេសុ ឯវំ មេត្តំ ភាវេថា”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១០៥. “វិរូបក្ខេហិ មេ មេត្តំ, មេត្តំ ឯរាបថេហិ មេ;
ឆព្យាបុត្តេហិ មេ មេត្តំ, មេត្តំ កណ្ហាគោតមកេហិ ចា”តិ។

តត្ថ **វិរូបក្ខេហិ មេ មេត្ត**ន្តិ វិរូបក្ខនាគរាជកុលេហិ សទ្ធិំ មយ្ហំ មេត្តំ។ **ឯរាបថា**ទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯតានិបិ ហិ ឯរាបថនាគរាជកុលំ ឆព្យាបុត្តនាគរាជកុលំ កណ្ហាគោតមកនាគរាជកុលន្តិ នាគរាជកុលានេវ។

ឯវំ ចត្តារិ នាគរាជកុលានិ ទស្សេត្វា “សចេ តុម្ហេ ឯតេសុ មេត្តំ ភាវេតុំ សក្ខិស្សថ, ទីឃជាតិកា វោ ន ឌំសិស្សន្តិ ន វិហេឋេស្សន្តី”តិ វត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

“អបាទកេហិ មេ មេត្តំ, មេត្តំ ទ្វិបាទកេហិ មេ;
ចតុប្បទេហិ មេ មេត្តំ, មេត្តំ ពហុប្បទេហិ មេ”តិ។

តត្ថ បឋមបទេន ឱទិស្សកំ កត្វា សព្ពេសុ អបាទកេសុ ទីឃជាតិកេសុ ចេវ មច្ឆេសុ ច មេត្តាភាវនា ទស្សិតា, ទុតិយបទេន មនុស្សេសុ ចេវ បក្ខិជាតេសុ ច, តតិយបទេន ហត្ថិអស្សាទីសុ សព្ពចតុប្បទេសុ, ចតុត្ថបទេន វិច្ឆិកសតបទិឧច្ចាលិង្គបាណកមក្កដកាទីសុ។

ឯវំ សរូបេន មេត្តាភាវនំ ទស្សេត្វា ឥទានិ អាយាចនវសេន ទស្សេន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

“មា មំ អបាទកោ ហឹសិ, មា មំ ហឹសិ ទ្វិបាទកោ;
មា មំ ចតុប្បទោ ហឹសិ, មា មំ ហឹសិ ពហុប្បទោ”តិ។

តត្ថ **មា មន្តិ** ឯតេសុ អបាទកាទីសុ កោចិ ឯកោបិ មា មំ ហឹសតុ, មា វិហេឋេតូតិ ឯវំ អាយាចន្តោ មេត្តំ ភាវេថាតិ អត្ថោ។

ឥទានិ អនោទិស្សករវសេន មេត្តាភាវនំ ទស្សេន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

“សព្ពេ សត្តា សព្ពេ បាណា, សព្ពេ ភូតា ច កេវលា;
សព្ពេ ភទ្រានិ បស្សន្តុ, មា កញ្ចិ បាបមាគមា”តិ។

តត្ថ តណ្ហាទិដ្ឋីវសេន វដ្ដេ បញ្ចសុ ខន្ធេសុ អាសត្តា វិសត្តា លគ្គា លគ្គិតាតិ **សត្តា**, អស្សាសបស្សាសបវត្តនសង្ខាតេន បាណនវសេន **បាណា**, ភូតភាវិតនិព្ពត្តនវសេន **ភូតា**តិ ឯវំ វចនមត្តវិសេសោ វេទិតព្ពោ។ អវិសេសេន បន សព្ពានិបេតានិ បទានិ សព្ពសត្តសង្គាហកានេវ។ **កេវលា**តិ សកលា។ ឥទំ សព្ពសទ្ទស្សេវ ហិ បរិយាយវចនំ។ **ភទ្រានិ បស្សន្តូ**តិ សព្ពេបេតេ សត្តា ភទ្រានិ សាធូនិ កល្យាណានេវ បស្សន្តុ។ **មា កញ្ចិ បាបមាគមា**តិ ឯតេសុ កញ្ចិ ឯកំ សត្តម្បិ បាបំ លាមកំ ទុក្ខំ មា អាគមា, មា អាគច្ឆតុ មា បាបុណាតុ, សព្ពេ អវេរា អព្យាបជ្ឈា សុខី និទ្ទុក្ខា ហោន្តូតិ។

ឯវំ “សព្ពសត្តេសុ អនោទិស្សករវសេន មេត្តំ ភាវេថា”តិ វត្វា បុន តិណ្ណំ រតនានំ គុណេ អនុស្សរាបេតុំ –

**១០៦**. “អប្បមាណោ ពុទ្ធោ, អប្បមាណោ ធម្មោ;
អប្បមាណោ សង្ឃោ”តិ អាហ។

តត្ថ បមាណករានំ កិលេសានំ អភាវេន គុណានញ្ច បមាណាភាវេន ពុទ្ធរតនំ **អប្បមាណំ**។ **ធម្មោ**តិ នវវិធោ លោកុត្តរធម្មោ។ តស្សាបិ បមាណំ កាតុំ ន សក្កាតិ **អប្បមាណោ**។ តេន អប្បមាណេន ធម្មេន សមន្នាគតត្តា **សង្ឃោបិ អប្បមាណោ**។

ឥតិ ពោធិសត្តោ “ឥមេសំ តិណ្ណំ រតនានំ គុណេ អនុស្សរថា”តិ វត្វា តិណ្ណំ រតនានំ អប្បមាណគុណតំ ទស្សេត្វា សប្បមាណេ សត្តេ ទស្សេតុំ –

“បមាណវន្តានិ សរីសបានិ, អហិ វិច្ឆិក សតបទី;
ឧណ្ណនាភិ សរពូ មូសិកា”តិ អាហ។

តត្ថ **សរីសបានី**តិ សប្បទីឃជាតិកានំ នាមំ។ តេ ហិ សរន្តា គច្ឆន្តិ, សិរេន វា សបន្តីតិ សរីសបា។ **“អហី”**តិអាទិ តេសំ សរូបតោ និទស្សនំ។ តត្ថ **ឧណ្ណនាភី**តិ មក្កដកោ។ តស្ស ហិ នាភិតោ ឧណ្ណាសទិសំ សុត្តំ និក្ខមតិ, តស្មា “ឧណ្ណនាភី”តិ វុច្ចតិ។ **សរពូ**តិ ឃរគោឡិកា។

ឥតិ ពោធិសត្តោ “យស្មា ឯតេសំ អន្តោរាគាទយោ បមាណករា ធម្មា អត្ថិ, តស្មា តានិ សរីសបាទីនិ បមាណវន្តានី”តិ ទស្សេត្វា “អប្បមាណានំ តិណ្ណំ រតនានំ អានុភាវេន ឥមេ បមាណវន្តា សត្តា រត្តិន្ទិវំ បរិត្តកម្មំ ករោន្តូតិ ឯវំ តិណ្ណំ រតនានំ គុណេ អនុស្សរថា”តិ វត្វា តតោ ឧត្តរិ កត្តព្ពំ ទស្សេតុំ ឥមំ គាថមាហ –

“កតា មេ រក្ខា កតា មេ បរិត្តា, បដិក្កមន្តុ ភូតានិ;
សោហំ នមោ ភគវតោ, នមោ សត្តន្នំ សម្មាសម្ពុទ្ធាន”ន្តិ។

តត្ថ **កតា មេ រក្ខា**តិ មយា រតនត្តយគុណេ អនុស្សរន្តេន អត្តនោ រក្ខា គុត្តិ កតា។ **កតា មេ បរិត្តា**តិ បរិត្តាណម្បិ មេ អត្តនោ កតំ។ **បដិក្កមន្តុ ភូតានី**តិ មយិ អហិតជ្ឈាសយានិ ភូតានិ បដិក្កមន្តុ អបគច្ឆន្តុ។ **សោហំ នមោ ភគវតោ**តិ សោ អហំ ឯវំ កតបរិត្តោ អតីតស្ស បរិនិព្ពុតស្ស សព្ពស្សបិ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ នមោ ករោមិ។ **នមោ សត្តន្នំ សម្មាសម្ពុទ្ធាន**ន្តិ វិសេសេន បន អតីតេ បដិបាដិយា បរិនិព្ពុតានំ សត្តន្នំ សម្មាសម្ពុទ្ធានំ នមោ ករោមីតិ។

ឯវំ “នមក្ការំ ករោន្តាបិ សត្ត ពុទ្ធេ អនុស្សរថា”តិ ពោធិសត្តោ ឥសិគណស្ស ឥមំ បរិត្តំ ពន្ធិត្វា អទាសិ។ អាទិតោ បន បដ្ឋាយ ទ្វីហិ គាថាហិ ចតូសុ អហិរាជកុលេសុ មេត្តាយ ទីបិតត្តា ឱទិស្សកានោទិស្សករវសេន វា ទ្វិន្នំ មេត្តាភាវនានំ ទីបិតត្តា ឥទំ បរិត្តំ ឥធ វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ, អញ្ញំ វា ការណំ បរិយេសិតព្ពំ។ តតោ បដ្ឋាយ ឥសិគណោ ពោធិសត្តស្ស ឱវាទេ ឋត្វា មេត្តំ ភាវេសិ, ពុទ្ធគុណេ អនុស្សរិ។ ឯវមេតេសុ ពុទ្ធគុណេ

អនុស្សរន្តេសុយេវ សព្ពេ ទីឃជាតិកា បដិក្កមឹសុ។ ពោធិសត្តោបិ ព្រហ្មវិហារេ ភាវេត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ឥសិគណោ ពុទ្ធបរិសា អហោសិ, គណសត្ថា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ខន្ធជាតកវណ្ណនា តតិយា។

## [២០៤] ៤. វីរកជាតកវណ្ណនា

**អបិ វីរក បស្សេសី**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ សុគតាលយំ អារព្ភ កថេសិ។ ទេវទត្តស្ស បរិសំ គហេត្វា អាគតេសុ ហិ ថេរេសុ សត្ថា “សារិបុត្ត, ទេវទត្តោ តុម្ហេ ទិស្វា កឹ អកាសី”តិ បុច្ឆិត្វា “សុគតាលយំ, ភន្តេ, ទស្សេសី”តិ វុត្តេ “ន ខោ, សារិបុត្ត, ឥទានេវ ទេវទត្តោ មម អនុកិរិយំ ករោន្តោ វិនាសំ បត្តោ, បុព្ពេបិ វិនាសំ បាបុណី”តិ វត្វា ថេរេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ហិមវន្តបទេសេ ឧទកកាកយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា ឯកំ សរំ ឧបនិស្សាយ វសិ, “វីរកោ”តិស្ស នាមំ អហោសិ។ តទា កាសិរដ្ឋេ ទុព្ភិក្ខំ អហោសិ, មនុស្សា កាកភត្តំ វា ទាតុំ យក្ខនាគពលិកម្មំ វា កាតុំ នាសក្ខឹសុ។ ឆាតករដ្ឋតោ កាកា យេភុយ្យេន អរញ្ញំ បវិសឹសុ។ តត្ថេកោ ពារាណសិវាសី សវិដ្ឋកោ នាម កាកោ កាកឹ អាទាយ វីរកស្ស វសនដ្ឋានំ គន្ត្វា តំ សរំ និស្សាយ ឯកមន្តេ វាសំ កប្បេសិ។ សោ ឯកទិវសំ តស្មឹ សរេ គោចរំ គណ្ហន្តោ វីរកំ សរំ ឱតរិត្វា មច្ឆេ ខាទិត្វា បច្ចុត្តរិត្វា សរីរំ សុក្ខាបេន្តំ ទិស្វា “ឥមំ ឧទកកាកំ និស្សាយ សក្កា ពហូ មច្ឆេ លទ្ធុំ, ឥមំ ឧបដ្ឋហិស្សាមី”តិ តំ ឧបសង្កមិត្វា “កឹ, សម្មា”តិ វុត្តេ “ឥច្ឆាមិ តំ សាមិ ឧបដ្ឋហិតុ”ន្តិ វត្វា “សាធូ”តិ តេន សម្បដិច្ឆិតោ តតោ បដ្ឋាយ ឧបដ្ឋាសិ។ វីរកោបិ តតោ បដ្ឋាយ អត្តនោ យាបនមត្តំ ខាទិត្វា មច្ឆេ ឧទ្ធរិត្វា សវិដ្ឋកស្ស ទេតិ។ សោបិ អត្តនោ យាបនមត្តំ ខាទិត្វា សេសំ កាកិយា ទេតិ។

តស្ស អបរភាគេ មានោ ឧប្បជ្ជិ – “អយម្បិ ឧទកកាកោ កាឡកោ, អហម្បិ កាឡកោ, អក្ខិតុណ្ឌបាទេហិបិ ឯតស្ស ច មយ្ហញ្ច នានាករណំ នត្ថិ, ឥតោ បដ្ឋាយ ឥមិនា គហិតមច្ឆេហិ មយ្ហំ កម្មំ នត្ថិ, អហមេវ គណ្ហិស្សាមី”តិ។ សោ វីរកំ ឧបសង្កមិត្វា “សម្ម, ឥតោ បដ្ឋាយ អហមេវ សរំ ឱតរិត្វា មច្ឆេ គណ្ហិស្សាមី”តិ វត្វា “ន ត្វំ, សម្ម, ឧទកំ ឱតរិត្វា មច្ឆេ គណ្ហនកកុលេ និព្ពត្តោ, មា នស្សី”តិ តេន វារិយមានោបិ វចនំ អនាទិយិត្វា សរំ ឱរុយ្ហ ឧទកំ បវិសិត្វា ឧម្មុជ្ជមានោ សេវាលំ ឆិន្ទិត្វា និក្ខមិតុំ នាសក្ខិ, សេវាលន្តរេ លគ្គិ, អគ្គតុណ្ឌមេវ បញ្ញាយិ។ សោ និរស្សាសោ អន្តោឧទកេយេវ ជីវិតក្ខយំ បាបុណិ។ អថស្ស ភរិយា អាគមនំ អបស្សមានា តំ បវត្តិំ ជាននត្ថំ វីរកស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា “សាមិ, សវិដ្ឋកោ ន បញ្ញាយតិ, កហំ នុ ខោ សោ”តិ បុច្ឆមានា បឋមំ គាថមាហ –

១០៧. “អបិ វីរក បស្សេសិ, សកុណំ មញ្ជុភាណកំ;
មយូរគីវសង្កាសំ, បតឹ មយ្ហំ សវិដ្ឋក”ន្តិ។

តត្ថ **អបិ, វីរក, បស្សេសី**តិ, សាមិ វីរក, អបិ បស្សសិ។ **មញ្ជុភាណក**ន្តិ មញ្ជុភាណិនំ។ សា ហិ រាគវសេន “មធុរស្សរោ មេ បតី”តិ មញ្ញតិ, តស្មា ឯវមាហ។ **មយូរគីវសង្កាស**ន្តិ មោរគីវសមានវណ្ណំ។

តំ សុត្វា វីរកោ “អាម, ជានាមិ តេ សាមិកស្ស គតដ្ឋាន”ន្តិ វត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

១០៨. “ឧទកថលចរស្ស បក្ខិនោ, និច្ចំ អាមកមច្ឆភោជិនោ;
តស្សានុករំ សវិដ្ឋកោ, សេវាលេ បលិគុណ្ឋិតោ មតោ”តិ។

តត្ថ **ឧទកថលចរស្សា**តិ ឧទកេ ច ថលេ ច ចរិតុំ សមត្ថស្ស។ **បក្ខិនោ**តិ អត្តានំ សន្ធាយ វទតិ។ **តស្សានុករ**ន្តិ តស្ស អនុករោន្តោ។ **សេវាលេ បលិគុណ្ឋិតោ មតោ**តិ ឧទកំ បវិសិត្វា សេវាលំ ឆិន្ទិត្វា និក្ខមិតុំ អសក្កោន្តោ សេវាលបរិយោនទ្ធោ អន្តោឧទកេយេវ មតោ, បស្ស, ឯតស្ស តុណ្ឌំ ទិស្សតីតិ។ តំ សុត្វា កាកី បរិទេវិត្វា ពារាណសិមេវ អគមាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា សវិដ្ឋកោ ទេវទត្តោ អហោសិ, វីរកោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

វីរកជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[២០៥] ៥. គង្គេយ្យជាតកវណ្ណនា

**សោភតិ មច្ឆោ គង្គេយ្យោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ទ្វេ ទហរភិក្ខូ អារព្ភ កថេសិ។ តេ កិរ សាវត្ថិវាសិនោ កុលបុត្តា សាសនេ បព្ពជិត្វា អសុភភាវនំ អននុយុញ្ជិត្វា រូបបសំសកា ហុត្វា រូបំ ឧបលាឡេន្តា វិចរិំសុ។ តេ ឯកទិវសំ “ត្វំ ន សោភសិ, អហំ សោភាមី”តិ រូបំ និស្សាយ ឧប្បន្នវិវាទា អវិទូរេ និសិន្នំ ឯកំ មហល្លកត្ថេរំ ទិស្វា “ឯសោ អម្ហាកំ សោភនភាវំ វា អសោភនភាវំ វា ជានិស្សតី”តិ តំ ឧបសង្កមិត្វា “ភន្តេ, កោ អម្ហេសុ សោភនោ”តិ បុច្ឆិំសុ។ សោ “អាវុសោ, តុម្ហេហិ អហមេវ សោភនតរោ”តិ អាហ។ ទហរា “អយំ មហល្លកោ អម្ហេហិ បុច្ឆិតំ អកថេត្វា អបុច្ឆិតំ កថេតី”តិ តំ បរិភាសិត្វា បក្កមិំសុ។ សា តេសំ កិរិយា ភិក្ខុសង្ឃេ បាកដា ជាតា។ អថេកទិវសំ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, អសុកោ មហល្លកោ ថេរោ កិរ តេ រូបនិស្សិតកេ ទហរេ លជ្ជាបេសី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥមេ ទ្វេ ទហរា ឥទានេវ រូបបសំសកា, បុព្ពេបេតេ រូបមេវ ឧបលាឡេន្តា វិចរិំសូ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ គង្គាតីរេ រុក្ខទេវតា អហោសិ។ តទា គង្គាយមុនានំ សមាគមដ្ឋានេ គង្គេយ្យោ ច យាមុនេយ្យោ ច ទ្វេ មច្ឆា “អហំ សោភាមិ, ត្វំ ន សោភសី”តិ រូបំ និស្សាយ វិវទមានា អវិទូរេ គង្គាតីរេ កច្ឆបំ និបន្នំ ទិស្វា “ឯសោ អម្ហាកំ សោភនភាវំ វា អសោភនភាវំ វា ជានិស្សតី”តិ តំ ឧបសង្កមិត្វា “កិំ នុ ខោ, សម្ម កច្ឆប, គង្គេយ្យោ សោភតិ, ឧទាហុ យាមុនេយ្យោ”តិ បុច្ឆិំសុ។ កច្ឆបោ “គង្គេយ្យោបិ សោភតិ , យាមុនេយ្យោបិ សោភតិ, តុម្ហេហិ បន ទ្វីហិ អហមេវ អតិរេកតរំ សោភាមី”តិ ឥមមត្ថំ បកាសេន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

១០៩.“សោភតិ មច្ឆោ គង្គេយ្យោ, អថោ សោភតិ យាមុនោ;
ចតុប្បទោយំ បុរិសោ, និគ្រោធបរិមណ្ឌលោ;
ឦសកាយតគីវោ ច, សព្ពេវ អតិរោចតី”តិ។

តត្ថ **ចតុប្បទោយ**ន្តិ ចតុប្បទោ អយំ។ **បុរិសោ**តិ អត្តានំ សន្ធាយ វទតិ។ **និគ្រោធបរិមណ្ឌលោ**តិ សុជាតោ និគ្រោធោ វិយ បរិមណ្ឌលោ។ **ឦសកាយតគីវោ**តិ រថីសា វិយ អាយតគីវោ ។ **សព្ពេវ អតិរោចតី**តិ ឯវំ សណ្ឋានសម្បន្នោ កច្ឆបោ សព្ពេវ អតិរោចតិ, អហមេវ សព្ពេ តុម្ហេ អតិក្កមិត្វា សោភាមីតិ វទតិ។

មច្ឆា តស្ស កថំ សុត្វា “អម្ភោ! បាបកច្ឆប អម្ហេហិ បុច្ឆិតំ អកថេត្វា អញ្ញមេវ កថេសី”តិ វត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

១១០.“យំ បុច្ឆិតោ ន តំ អក្ខាសិ, អញ្ញំ អក្ខាសិ បុច្ឆិតោ;
អត្តប្បសំសកោ បោសោ, នាយំ អស្មាក រុច្ចតី”តិ។

តត្ថ **អត្តប្បសំសកោ**តិ អត្តានំ បសំសនសីលោ អត្តុក្កំសកោ បោសោ។ **នាយំ អស្មាក រុច្ចតី**តិ អយំ បាបកច្ឆបោ អម្ហាកំ ន រុច្ចតិ ន ខមតីតិ កច្ឆបស្ស ឧបរិ ឧទកំ ខិបិត្វា សកដ្ឋានមេវ គមិំសុ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ទ្វេ មច្ឆា ទ្វេ ទហរភិក្ខូ អហេសុំ, កច្ឆបោ មហល្លកោ, ឥមស្ស ការណស្ស បច្ចក្ខការិកា គង្គាតីរេ និព្ពត្តរុក្ខទេវតា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

គង្គេយ្យជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[២០៦] ៦. កុរុង្គមិគជាតកវណ្ណនា

**ឥង្ឃ វទ្ធមយំ បាស**ន្តិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ តទា ហិ សត្ថា “ទេវទត្តោ វធាយ បរិសក្កតី”តិ សុត្វា “ន, ភិក្ខវេ, ទេវទត្តោ ឥទានេវ មយ្ហំ វធាយ បរិសក្កតិ, បុព្ពេបិ បរិសក្កិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កុរុង្គមិគោ ហុត្វា អរញ្ញេ ឯកស្ស សរស្ស អវិទូរេ ឯកស្មិំ គុម្ពេ វាសំ កប្បេសិ។ តស្សេវ សរស្ស អវិទូរេ ឯកស្មិំ រុក្ខគ្គេ សតបត្តោ, សរស្មិំ បន កច្ឆបោ វាសំ កប្បេសិ។ ឯវំ តេ តយោបិ សហាយកា អញ្ញមញ្ញំ បិយសំវាសំ វសិំសុ។ អថេកោ មិគលុទ្ទកោ អរញ្ញេ ចរន្តោ បានីយតិត្ថេ ពោធិសត្តស្ស បទវលញ្ជំ ទិស្វា លោហនិគឡសទិសំ វទ្ធមយំ បាសំ ឱឌ្ឌេត្វា អគមាសិ។ ពោធិសត្តោ បានីយំ បាតុំ

អាគតោ បឋមយាមេយេវ បាសេ ពជ្ឈិត្វា ពទ្ធវរំ វរិ។ តស្ស តេន សទ្ទេន រុក្ខគ្គតោ សតបត្តោ ឧទកតោ ច កច្ឆបោ អាគន្ត្វា “កឹ នុ ខោ កាតព្ព”ន្តិ មន្តយឹសុ។ អថ សតបត្តោ កច្ឆបំ អាមន្តេត្វា “សម្ម, តវ ទន្តា អត្ថិ, ត្វំ ឥមំ បាសំ ឆិន្ទ, អហំ គន្ត្វា យថា សោ នាគច្ឆតិ, តថា ករិស្សាមិ, ឯវំ អម្ហេហិ ទ្វីហិបិ កតបរក្កមេន សហាយោ នោ ជីវិតំ លភិស្សតី”តិ ឥមមត្ថំ បកាសេន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

១១១. “ឥង្ឃ វទ្ធមយំ បាសំ, ឆិន្ទ ទន្តេហិ កច្ឆប;
អហំ តថា ករិស្សាមិ, យថា នេហិតិ លុទ្ទកោ”តិ។

អថ កច្ឆបោ ចម្មវរត្តំ ខាទិតុំ អារភិ, សតបត្តោ លុទ្ទកស្ស វសនគាមំ គតោ អវិទូរេ រុក្ខេ និសីទិ។ លុទ្ទកោ បច្ចូសកាលេយេវ សត្តិំ គហេត្វា និក្ខមិ។ សកុណោ តស្ស និក្ខមនភាវំ ញត្វា វស្សិត្វា បក្ខេ បប្ផោដេត្វា តំ បុរិមទ្វារេន និក្ខមន្តំ មុខេ បហរិ។ លុទ្ទោ “កាឡកណ្ណិនា សកុណេនម្ហិ បហដោ”តិ និវត្តិត្វា ថោកំ សយិត្វា បុន សត្តិំ គហេត្វា ឧដ្ឋាសិ។ សកុណោ “អយំ បឋមំ បុរិមទ្វារេន និក្ខន្តោ ឥទានិ បច្ឆិមទ្វារេន និក្ខមិស្សតី”តិ ញត្វា គន្ត្វា បច្ឆិមគេហេ និសីទិ។ លុទ្ទោបិ “បុរិមទ្វារេន មេ និក្ខន្តេន កាឡកណ្ណី សកុណោ ទិដ្ឋោ, ឥទានិ បច្ឆិមទ្វារេន និក្ខមិស្សាមី”តិ បច្ឆិមទ្វារេន និក្ខមិ, សកុណោ បុន វស្សិត្វា គន្ត្វា មុខេ បហរិ។ លុទ្ទោ “បុនបិ កាឡកណ្ណី សកុណេន បហដោ, ន ទានិ មេ ឯស និក្ខមិតុំ ទេតី”តិ និវត្តិត្វា យាវ អរុណុគ្គមនា សយិត្វា អរុណុគ្គមនវេលាយ សត្តិំ គហេត្វា និក្ខមិ។ សកុណោ វេគេន គន្ត្វា “លុទ្ទោ អាគច្ឆតី”តិ ពោធិសត្តស្ស កថេសិ។

តស្មិំ ខណេ កច្ឆបេន ឯកមេវ ចម្មវទ្ធំ ឋបេត្វា សេសវរត្តា ខាទិតា ហោន្តិ។ ទន្តា បនស្ស បតនាការប្បត្តា ជាតា, មុខតោ លោហិតំ បគ្ឃរតិ។ ពោធិសត្តោ លុទ្ទបុត្តំ សត្តិំ គហេត្វា អសនិវេគេន អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា តំ វទ្ធំ ឆិន្ទិត្វា វនំ បាវិសិ, សកុណោ រុក្ខគ្គេ និសីទិ, កច្ឆបោ បន ទុព្ពលត្តា តត្ថេវ និបជ្ជិ។ លុទ្ទោ កច្ឆបំ គហេត្វា បសិព្ពកេ បក្ខិបិត្វា ឯកស្មិំ ខាណុកេ លគ្គេសិ។ ពោធិសត្តោ និវត្តិត្វា ឱលោកេន្តោ កច្ឆបស្ស គហិតភាវំ ញត្វា “សហាយស្ស ជីវិតទានំ ទស្សាមី”តិ ទុព្ពលោ វិយ ហុត្វា លុទ្ទស្ស អត្តានំ ទស្សេសិ។ សោ “ទុព្ពលោ ឯស ភវិស្សតិ, មារេស្សាមិ ន”ន្តិ សត្តិំ អាទាយ អនុពន្ធិ។ ពោធិសត្តោ នាតិទូរេ នាច្ចាសន្នេ គច្ឆន្តោ តំ អាទាយ អរញ្ញំ បាវិសិ, ទូរំ គតភាវំ ញត្វា បទំ វញ្ចេត្វា អញ្ញេន មគ្គេន វាតវេគេន គន្ត្វា សិង្គេន បសិព្ពកំ ឧក្ខិបិត្វា ភូមិយំ បាតេត្វា ផាលេត្វា កច្ឆបំ នីហរិ។ សតបត្តោបិ រុក្ខា ឱតរិ។ ពោធិសត្តោ ទ្វិន្នម្បិ ឱវាទំ ទទមានោ “អហំ តុម្ហេ និស្សាយ ជីវិតំ លភឹ, តុម្ហេហិ សហាយកស្ស កត្តព្ពំ មយ្ហំ កតំ, ឥទានិ លុទ្ទោ អាគន្ត្វា តុម្ហេ គណ្ហេយ្យ, តស្មា, សម្ម សតបត្ត, ត្វំ អត្តនោ បុត្តកេ គហេត្វា អញ្ញត្ថ យាហិ, ត្វម្បិ, សម្ម កច្ឆប, ឧទកំ បវិសាហី”តិ អាហ។ តេ តថា អកំសុ។

សត្ថា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

១១២. “កច្ឆបោ បាវិសី វារិំ, កុរុង្គោ បាវិសី វនំ;
សតបត្តោ ទុមគ្គម្ហា, ទូរេ បុត្តេ អបានយី”តិ។
តត្ថ **អបានយី**តិ អានយិ, គហេត្វា អគមាសីតិ អត្ថោ;

លុទ្ទោបិ តំ ឋានំ អាគន្ត្វា កញ្ចិ អបស្សិត្វា ឆិន្នបសិព្ពកំ គហេត្វា ទោមនស្សប្បត្តោ អត្តនោ គេហំ អគមាសិ។ តេ តយោបិ សហាយា យាវជីវំ វិស្សាសំ អច្ឆិន្ទិត្វា យថាកម្មំ គតា។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា លុទ្ទកោ ទេវទត្តោ អហោសិ, សតបត្តោ សារិបុត្តោ, កច្ឆបោ មោគ្គល្លានោ, កុរុង្គមិគោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កុរុង្គមិគជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[២០៧] ៧. អស្សកជាតកវណ្ណនា

**អយមស្សករាជេនា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ បុរាណទុតិយិកាបលោភនំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ ហិ ភិក្ខុ សត្ថារា “សច្ចំ កិរ, ត្វំ ភិក្ខុ, ឧក្កណ្ឋិតោសី”តិ បុដ្ឋោ “សច្ច”ន្តិ វត្វា “កេន ឧក្កណ្ឋាបិតោសី”តិ វុត្តេ “បុរាណទុតិយិកាយា”តិ អាហ។ អថ នំ សត្ថា “ន ឥទានេវ តស្សា ភិក្ខុ ឥត្ថិយា តយិ សិនេហោ អត្ថិ, បុព្ពេបិ ត្វំ តំ និស្សាយ មហាទុក្ខំ បត្តោ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ កាសិរដ្ឋេ បាដលិនគរេ អស្សកោ នាម រាជា រជ្ជំ ការេសិ។ តស្ស ឧបរី នាម អគ្គមហេសី បិយា អហោសិ មនាបា អភិរូបា ទស្សនីយា បាសាទិកា អតិក្កន្តា មានុសវណ្ណំ, អបត្តា ទិព្ពវណ្ណំ។ សា កាលមកាសិ,

តស្សា កាលកិរិយាយ រាជា សោកាភិភូតោ អហោសិ ទុក្ខី ទុម្មនោ។ សោ តស្សា សរីរំ ទោណិយំ និបជ្ជាបេត្វា តេលកលលំ បក្ខិបាបេត្វា ហេដ្ឋាមញ្ចេ ឋបាបេត្វា និរាហារោ រោទមានោ បរិទេវមានោ និបជ្ជិ។ មាតាបិតរោ អវសេសញាតកា មិត្តាមច្ចព្រាហ្មណគហបតិកាទយោបិ “មា សោចិ, មហារាជ, អនិច្ចា សង្ខារា”តិអាទីនិ វទន្តា សញ្ញាបេតុំ នាសក្ខិំសុ។ តស្ស វិលបន្តស្សេវ សត្ត ទិវសា អតិក្កន្តា។ តទា ពោធិសត្តោ បញ្ចាភិញ្ញអដ្ឋសមាបត្តិលាភី តាបសោ ហុត្វា ហិមវន្តបទេសេ វិហរន្តោ អាលោកំ វឌ្ឍេត្វា ទិព្ពេន ចក្ខុនា ជម្ពុទីបំ ឱលោកេន្តោ តំ រាជានំ តថា បរិទេវមានំ ទិស្វា “ឯតស្ស មយា អវស្សយេន ភវិតព្ព”ន្តិ ឥទ្ធានុភាវេន អាកាសេ ឧប្បតិត្វា រញ្ញោ ឧយ្យានេ ឱតរិត្វា មង្គលសិលាបដ្ដេ កញ្ចនបដិមា វិយ និសីទិ។

អថេកោ បាដលិនគរវាសី ព្រាហ្មណមាណវោ ឧយ្យានំ គតោ ពោធិសត្តំ ទិស្វា វន្ទិត្វា និសីទិ។ ពោធិសត្តោ តេន សទ្ធិំ បដិសន្ថារំ កត្វា “កិំ, មាណវ, រាជា ធម្មិកោ”តិ បុច្ឆិ។ “អាម, ភន្តេ, ធម្មិកោ រាជា, ភរិយា បនស្ស កាលកតា, សោ តស្សា សរីរំ ទោណិយំ បក្ខិបាបេត្វា វិលបមានោ និបន្នោ, អជ្ជ សត្តមោ ទិវសោ, កិស្ស តុម្ហេ រាជានំ ឯវរូបា ទុក្ខា ន មោចេថ, យុត្តំ នុ ខោ តុម្ហាទិសេសុ សីលវន្តេសុ សំវិជ្ជមានេសុ រញ្ញោ ឯវរូបំ ទុក្ខំ អនុភវិតុ”ន្តិ។ “ន ខោ អហំ , មាណវ, រាជានំ ជានាមិ, សចេ បន សោ អាគន្ត្វា មំ បុច្ឆេយ្យ, អហមេវស្ស តស្សា និព្ពត្តដ្ឋានំ អាចិក្ខិត្វា រញ្ញោ សន្តិកេយេវ តំ កថាបេយ្យ”ន្តិ។ “តេន ហិ, ភន្តេ, យាវ រាជានំ អានេមិ, តាវ ឥមេវ និសីទថា”តិ មាណវោ ពោធិសត្តស្ស បដិញ្ញំ គហេត្វា រញ្ញោ សន្តិកំ គន្ត្វា តមត្ថំ អារោចេត្វា “តស្ស ទិព្ពចក្ខុកស្ស សន្តិកំ គន្តុំ វដ្ដតី”តិ អាហ។

រាជា “ឧបរិំ កិរ ទដ្ឋុំ លភិស្សាមី”តិ តុដ្ឋមានសោ រថំ អភិរុហិត្វា តត្ថ គន្ត្វា ពោធិសត្តំ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នោ – “សច្ចំ កិរ តុម្ហេ ទេវិយា និព្ពត្តដ្ឋានំ ជានាថា”តិ បុច្ឆិ។ “អាម, មហារាជា”តិ។ “កត្ថ និព្ពត្តា”តិ? “សា ខោ, មហារាជ, រូបស្មិំយេវ មត្តា បមាទមាគម្ម កល្យាណកម្មំ អកត្វា ឥមស្មិំយេវ ឧយ្យានេ គោមយបាណកយោនិយំ និព្ពត្តា”តិ ។ “នាហំ សទ្ទហាមី”តិ។ “តេន ហិ តេ ទស្សេត្វា កថាបេមី”តិ។ “សាធុ កថាបេថា”តិ។ ពោធិសត្តោ អត្តនោ អានុភាវេន “ឧភោបិ គោមយបិណ្ឌំ វដ្ដយមានា រញ្ញោ បុរតោ អាគច្ឆន្តូ”តិ តេសំ អាគមនំ អកាសិ។ តេ តថេវ អាគមិំសុ។ ពោធិសត្តោ តំ ទស្សេន្តោ “អយំ តេ , មហារាជ, ឧបរិទេវី, តំ ជហិត្វា គោមយបាណកស្ស បច្ឆតោ បច្ឆតោ គច្ឆតិ, បស្សថ ន”ន្តិ អាហ។ ភន្តេ “‘ឧបរី នាម គោមយបាណកយោនិយំ និព្ពត្តិស្សតី’តិ ន សទ្ទហាមហ”ន្តិ។ “កថាបេមិ នំ, មហារាជា”តិ។ “កថាបេថ, ភន្តេ”តិ។

ពោធិសត្តោ អត្តនោ អានុភាវេន តំ កថាបេន្តោ “ឧបរី”តិ អាហ។ សា មនុស្សភាសាយ “កិំ, ភន្តេ”តិ អាហ។ “ត្វំ អតីតភវេ កា នាម អហោសី”តិ? “ភន្តេ, អស្សករញ្ញោ អគ្គមហេសី ឧបរី នាម អហោសិ”ន្តិ។ “កិំ បន តេ ឥទានិ អស្សករាជា បិយោ, ឧទាហុ គោមយបាណកោ”តិ? “ភន្តេ, សោ មយ្ហំ បុរិមជាតិយា សាមិកោ, តទា អហំ ឥមស្មិំ ឧយ្យានេ តេន សទ្ធិំ រូបសទ្ទគន្ធរសផោដ្ឋព្ពេ អនុភវមានា វិចរិំ។ ឥទានិ បន មេ ភវសង្ខេបគតកាលតោ បដ្ឋាយ សោ កិំ ហោតិ, អហញ្ហិ ឥទានិ អស្សករាជានំ មារេត្វា តស្ស គលលោហិតេន មយ្ហំ សាមិកស្ស គោមយបាណកស្ស បាទេ មក្ខេយ្យ”ន្តិ វត្វា បរិសមជ្ឈេ មនុស្សភាសាយ ឥមា គាថា អវោច –

១១៣. “អយមស្សករាជេន , ទេសោ វិចរិតោ មយា;
អនុកាមយ កាមេន, បិយេន បតិនា សហ។

១១៤. “នវេន សុខទុក្ខេន, បោរាណំ អបិធីយតិ;
តស្មា អស្សករញ្ញាវ, កីដោ បិយតរោ មមា”តិ។

តត្ថ **អយមស្សករាជេន, ទេសោ វិចរិតោ មយា**តិ អយំ រមណីយោ ឧយ្យានបទេសោ បុព្ពេ មយា អស្សករាជេន សទ្ធិំ វិចរិតោ។ **អនុកាមយ កាមេនា**តិ **អនូ**តិ និបាតមត្តំ, មយា តំ កាមយមានាយ តេន មំ កាមយមានេន សហាតិ អត្ថោ។ **បិយេនា**តិ តស្មិំ អត្តភាវេ បិយេន។ **នវេន សុខទុក្ខេន, បោរាណំ អបិធីយតី**តិ, ភន្តេ, នវេន ហិ សុខេន បោរាណំ សុខំ, នវេន ច ទុក្ខេន បោរាណំ ទុក្ខំ បិធីយតិ បដិច្ឆាទីយតិ, ឯសា លោកស្ស ធម្មតាតិ ទីបេតិ។ **តស្មា អស្សករញ្ញាវ, កីដោ បិយតរោ មមា**តិ យស្មា នវេន បោរាណំ បិធីយតិ, តស្មា មម អស្សករាជតោ សតគុណេន សហស្សគុណេន កីដោវ បិយតរោតិ។

តំ សុត្វា អស្សករាជា វិប្បដិសារី ហុត្វា តត្ថ ឋិតោវ កុណបំ នីហរាបេត្វា សីសំ ន្ហត្វា ពោធិសត្តំ វន្ទិត្វា នគរំ បវិសិត្វា អញ្ញំ អគ្គមហេសិំ កត្វា ធម្មេន រជ្ជំ ការេសិ។ ពោធិសត្តោបិ រាជានំ ឱវទិត្វា និស្សោកំ កត្វា ហិមវន្តមេវ អគមាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឋិត ភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា ឧបរិ បុរាណទុតិយិកា អហោសិ, អស្សករាជា ឧក្កណ្ឋិតោ ភិក្ខុ, មាណវោ សារិបុត្តោ, តាបសោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អស្សកជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[២០៨] ៨. សុសុមារជាតកវណ្ណនា

**អលំ មេតេហិ អម្ពេហីតិ** ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តស្ស វធាយ បរិសក្កនំ អារព្ភ កថេសិ។ តទា ហិ សត្ថា “ទេវទត្តោ វធាយ បរិសក្កតី”តិ សុត្វា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ ទេវទត្តោ មយ្ហំ វធាយ បរិសក្កតិ, បុព្ពេបិ បរិសក្កិយេវ, សន្តាសមត្តម្បិ បន កាតុំ ន សក្ខី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ហិមវន្តបទេសេ ពោធិសត្តោ កបិយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា នាគពលោ ថាមសម្បន្នោ មហាសរីរោ សោភគ្គប្បត្តោ ហុត្វា គង្គានិវត្តនេ អរញ្ញាយតនេ វាសំ កប្បេសិ។ តទា គង្គាយ ឯកោ សុសុមារោ វសិ។ អថស្ស ភរិយា ពោធិសត្តស្ស សរីរំ ទិស្វា តស្ស ហទយមំសេ ទោហឡំ ឧប្បាទេត្វា សុសុមារំ អាហ – “អហំ សាមិ, ឯតស្ស កបិរាជស្ស ហទយមំសំ ខាទិតុកាមា”តិ។ “ភទ្ទេ, មយំ ជលគោចរា, ឯសោ ថលគោចរោ, កិន្តិ នំ គណ្ហិតុំ សក្ខិស្សាមា”តិ។ “យេន កេនចិ ឧបាយេន គណ្ហ, សចេ ន លភិស្សាមិ, មរិស្សាមី”តិ។ “តេន ហិ មា សោចិ, អត្ថេកោ ឧបាយោ, ខាទាបេស្សាមិ តំ តស្ស ហទយមំស”ន្តិ សុសុមារឹ សមស្សាសេត្វា ពោធិសត្តស្ស គង្គាយ បានីយំ បិវិត្វា គង្គាតីរេ និសិន្នកាលេ សន្តិកំ គន្ត្វា ឯវមាហ – “វានរិន្ទ, ឥមស្មឹ បទេសេ កសាយផលានិ ខាទន្តោ កឹ ត្វំ និពទ្ធដ្ឋានេយេវ ចរសិ, បារគង្គាយ អម្ពលពុជាទីនំ មធុរផលានំ អន្តោ នត្ថិ, កឹ តេ តត្ថ គន្ត្វា ផលាផលំ ខាទិតុំ ន វដ្ដតី”តិ? “កុម្ភីលរាជ, គង្គា មហោទកា វិត្ថិណ្ណា, កថំ តត្ថ គមិស្សាមី”តិ? “សចេ ឥច្ឆសិ, អហំ តំ មម បិដ្ឋឹ អារោបេត្វា នេស្សាមី”តិ។ សោ សទ្ទហិត្វា “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិ។ “តេន ហិ ឯហិ បិដ្ឋឹ មេ អភិរូហា”តិ ច វុត្តេ តំ អភិរុហិ។ សុសុមារោ ថោកំ នេត្វា ឧទកេ ឱសីទាបេសិ។

ពោធិសត្តោ “សម្ម, ឧទកេ មំ ឱសីទាបេសិ, កឹ នុ ខោ ឯត”ន្តិ អាហ។ “នាហំ តំ ធម្មសុធម្មតាយ គហេត្វា គច្ឆាមិ, ភរិយាយ បន មេ តវ ហទយមំសេ ទោហឡោ ឧប្បន្នោ, តមហំ តវ ហទយំ ខាទាបេតុកាមោ”តិ។ “សម្ម, កថេន្តេន តេ សុន្ទរំ កតំ។ សចេ ហិ អម្ហាកំ ឧទរេ ហទយំ ភវេយ្យ, សាខគ្គេសុ ចរន្តានំ ចុណ្ណវិចុណ្ណំ ភវេយ្យា”តិ។ “កហំ បន តុម្ហេ ឋបេថា”តិ? ពោធិសត្តោ អវិទូរេ ឯកំ ឧទុម្ពរំ បក្កផលបិណ្ឌិសញ្ឆន្នំ ទស្សេន្តោ “បស្សេតានិ អម្ហាកំ ហទយានិ ឯតស្មឹ ឧទុម្ពរេ ឱលម្ពន្តី”តិ អាហ។ “សចេ មេ ហទយំ ទស្សសិ, អហំ តំ ន មារេស្សាមី”តិ។ “តេន ហិ មំ ឯត្ថ នេហិ, អហំ តេ រុក្ខេ ឱលម្ពន្តំ ទស្សាមី”តិ។ សោ តំ អាទាយ តត្ថ អគមាសិ។ ពោធិសត្តោ តស្ស បិដ្ឋិតោ ឧប្បតិត្វា ឧទុម្ពររុក្ខេ និសីទិត្វា “សម្ម, ពាល សុសុមារ, ‘ឥមេសំ សត្តានំ ហទយំ នាម រុក្ខគ្គេ ហោតី’តិ សញ្ញី អហោសិ, ពាលោសិ, អហំ តំ វញ្ចេសឹ, តវ ផលាផលំ តវេវ ហោតុ, សរីរមេវ បន តេ មហន្តំ បញ្ញា បន នត្ថី”តិ វត្វា ឥមមត្ថំ បកាសេន្តោ ឥមា គាថា អវោច –

**១១៥**. “អលំ មេតេហិ អម្ពេហិ, ជម្ពូហិ បនសេហិ ច;
យានិ បារំ សមុទ្ទស្ស, វរំ មយ្ហំ ឧទុម្ពរោ។

**១១៦**. “មហតី វត តេ ពោន្ទិ, ន ច បញ្ញា តទូបិកា;
សុសុមារ វញ្ចិតោ មេសិ, គច្ឆ ទានិ យថាសុខ”ន្តិ។

តត្ថ **អលំ មេតេហីតិ** យានិ តយា ទីបកេ និទ្ទិដ្ឋានិ, ឯតេហិ មយ្ហំ អលំ។ **វរំ មយ្ហំ ឧទុម្ពរោតិ** មយ្ហំ អយមេវ ឧទុម្ពររុក្ខោ វរំ។ **ពោន្ទីតិ** សរីរំ។ **តទូបិកាតិ** បញ្ញា បន តេ តទូបិកា តស្ស សរីរស្ស អនុច្ឆវិកា នត្ថិ។ **គច្ឆ ទានិ យថាសុខន្តិ** ឥទានិ យថាសុខំ គច្ឆ, នត្ថិ តេ ហទយមំសគហណូបាយោតិ អត្ថោ។ សុសុមារោ សហស្សំ បរាជិតោ វិយ ទុក្ខី ទុម្មនោ បជ្ឈាយន្តោវ អត្តនោ និវាសដ្ឋានមេវ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា សុសុមារោ ទេវទត្តោ អហោសិ, សុសុមារី ចិញ្ចមាណវិកា, កបិរាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សុសុមារជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[២០៩] ៩. កុក្កុដជាតកវណ្ណនា

**ទិដ្ឋា មយា វនេ រុក្ខាតិ** ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ធម្មសេនាបតិសារិបុត្តត្ថេរស្ស សទ្ធិវិហារិកំ ទហរភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ អត្តនោ សរីរស្ស គុត្តិកម្មេ ឆេកោ អហោសិ។ “សរីរស្ស មេ ន សុខំ ភវេយ្យា”តិ ភយេន

អតិសីតំ អច្ចុណ្ហំ បរិភោគំ ន ករោតិ, “សីតុណ្ហេហិ សរីរំ កិលមេយ្យា”តិ ភយេន ពហិ ន និក្ខមតិ, អតិកិលិន្នឧត្តណ្ឌុលាទីនិ ន ភុញ្ជតិ។ តស្ស សា សរីរគុត្តិកុសលតា សង្ឃមជ្ឈេ បាកដា ជាតា។ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, អសុកោ ទហរោ កិរ ភិក្ខុ សរីរគុត្តិកម្មេ ឆេកោ”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, អយំ ទហរោ ឥទានេវ សរីរគុត្តិកម្មេ ឆេកោ, បុព្ពេបិ ឆេកោវ អហោសី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ អរញ្ញាយតនេ រុក្ខទេវតា អហោសិ។ អថេកោ សកុណលុទ្ទកោ ឯកំ ទីបកកុក្កុដមាទាយ វាលរជ្ជុញ្ច យដ្ឋិញ្ច គហេត្វា អរញ្ញេ កុក្កុដេ ពន្ធន្តោ ឯកំ បលាយិត្វា អរញ្ញំ បវិដ្ឋំ បោរាណកុក្កុដំ ពន្ធិតុំ អារភិ។ សោ វាលបាសេ កុសលតាយ អត្តានំ ពន្ធិតុំ ន ទេតិ, ឧដ្ឋាយុដ្ឋាយ និលីយតិ។ លុទ្ទកោ អត្តានំ សាខាបល្លវេហិ បដិច្ឆាទេត្វា បុនប្បុនំ យដ្ឋិញ្ច បាសញ្ច ឱឌ្ឌេតិ។ កុក្កុដោ តំ លជ្ជាបេតុកាមោ មានុសឹ វាចំ និច្ឆារេត្វា បឋមំ គាថមាហ –

១១៧. “ទិដ្ឋា មយា វនេ រុក្ខា, អស្សកណ្ណា វិភីដកា;
ន តានិ ឯវំ សក្កន្តិ, យថា ត្វំ រុក្ខ សក្កសី”តិ។

តស្សត្ថោ – សម្ម លុទ្ទក, មយា ឥមស្មឹ វនេ ជាតា ពហូ អស្សកណ្ណា ច វិភីដកា ច រុក្ខា ទិដ្ឋបុព្ពា, តានិ បន រុក្ខានិ យថា ត្វំ សក្កសិ សង្កមសិ ឥតោ ចិតោ ច វិចរសិ, ឯវំ ន សក្កន្តិ ន សង្កមន្តិ ន វិចរន្តីតិ។

ឯវំ វត្វា ច បន សោ កុក្កុដោ បលាយិត្វា អញ្ញត្ថ អគមាសិ។ តស្ស បលាយិត្វា គតកាលេ លុទ្ទកោ ទុតិយំ គាថមាហ –

១១៨. “បោរាណកុក្កុដោ អយំ, ភេត្វា បញ្ជរមាគតោ;
កុសលោ វាលបាសានំ, អបក្កមតិ ភាសតី”តិ។

តត្ថ **កុសលោ វាលបាសាន**ន្តិ វាលមយេសុ បាសេសុ កុសលោ អត្តានំ ពន្ធិតុំ អទត្វា អបក្កមតិ ចេវ ភាសតិ ច, ភាសិត្វា ច បន បលាតោតិ ឯវំ វត្វា លុទ្ទកោ អរញ្ញេ ចរិត្វា យថាលទ្ធមាទាយ គេហមេវ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា លុទ្ទកោ ទេវទត្តោ អហោសិ, កុក្កុដោ កាយគុត្តិកុសលោ ទហរភិក្ខុ, តស្ស បន ការណស្ស បច្ចក្ខការិកា រុក្ខទេវតា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កុក្កុដជាតកវណ្ណនា នវមា។

[២១០] ១០. កន្ទគលកជាតកវណ្ណនា

**អម្ភោ កោ នាមយំ រុក្ខោ**តិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ សុគតាលយំ អារព្ភ កថេសិ។ តទា ហិ សត្ថា “ទេវទត្តោ សុគតាលយំ អកាសី”តិ សុត្វា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ ទេវទត្តោ មយ្ហំ អនុកិរិយំ ករោន្តោ វិនាសំ បត្តោ, បុព្ពេបិ បាបុណិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ហិមវន្តបទេសេ រុក្ខកោដ្ដកសកុណយោនិយំ និព្ពត្តិ, “ខទិរវនិយោ”តិស្ស នាមំ អហោសិ។ សោ ខទិរវនេយេវ គោចរំ គណ្ហិ, តស្សេកោ កន្ទគលកោ នាម សហាយោ អហោសិ, សោ សិម្ពលិបាលិភទ្ទកវនេ គោចរំ គណ្ហាតិ។ សោ ឯកទិវសំ ខទិរវនិយស្ស សន្តិកំ អគមាសិ។ ខទិរវនិយោ “សហាយោ មេ អាគតោ”តិ កន្ទគលកំ គហេត្វា ខទិរវនំ បវិសិត្វា ខទិរខន្ធំ តុណ្ឌេន បហរិត្វា រុក្ខតោ បាណកេ នីហរិត្វា អទាសិ។ កន្ទគលកោ ទិន្នេ ទិន្នេ មធុរបូវេ វិយ ឆិន្ទិត្វា ឆិន្ទិត្វា ខាទិ។ តស្ស ខាទន្តស្សេវ មានោ ឧប្បជ្ជិ – “អយម្បិ រុក្ខកោដ្ដកយោនិយំ និព្ពត្តោ, អហម្បិ, កឹ មេ ឯតេន ទិន្នគោចរេន, សយមេវ ខទិរវនេ គោចរំ គណ្ហិស្សាមី”តិ។ សោ ខទិរវនិយំ អាហ – “សម្ម, មា ត្វំ ទុក្ខំ អនុភវិ, អហមេវ ខទិរវនេ គោចរំ គណ្ហិស្សាមី”តិ។

អថ នំ សោ “ហន្ទ ត្វំ សម្ម, សិម្ពលិបាលិភទ្ទកាទិវនេ និស្សារេ គោចរគ្គហណកុលេ ជាតោ, ខទិរា នាម ជាតសារា ថទ្ធា, មា តេ ឯតំ រុច្ចី”តិ អាហ។ កន្ទគលកោ “កឹ ទានាហំ ន រុក្ខកោដ្ដកយោនិយំ និព្ពត្តោ”តិ តស្ស វចនំ អនាទិយិត្វា វេគេន គន្ត្វា ខទិររុក្ខំ តុណ្ឌេន បហរិ។ តាវទេវស្ស តុណ្ឌំ ភិជ្ជិ, អក្ខីនិ និក្ខមនាការប្បត្តានិ ជាតានិ, សីសំ ផលិតំ។ សោ ខន្ធេ បតិដ្ឋាតុំ អសក្កោន្តោ ភូមិយំ បតិត្វា បឋមំ គាថមាហ –

១១៩. “អម្ភោ កោ នាមយំ រុក្ខោ, សិន្នបត្តោ សកណ្ដកោ;

យត្ថ ឯកប្បហារេន, ឧត្តមង្គំ វិភិជ្ជិត”ន្តិ។

តត្ថ **អម្ភោ កោ នាមយំ រុក្ខោ**តិ, ភោ ខទិរវនិយ, កោ នាម អយំ រុក្ខោ។ “កោ នាម សោ”តិបិ បាឋោ។ **សិនិទ្ធបត្តោ**តិ សុខុមបត្តោ។ **យត្ថ ឯកប្បហារេនា**តិ យស្មិំ រុក្ខេ ឯកេនេវ បហារេន។ **ឧត្តមង្គំ វិភិជ្ជិត**ន្តិ សីសំ ភិន្នំ, ន កេវលញ្ច សីសំ, តុណ្ឌម្បិ ភិន្នំ។ សោ វេទនាប្បត្តតាយ ខទិររុក្ខំ “កី រុក្ខោ នាមេសោ”តិ ជានិតុំ អសក្កោន្តោ វេទនាប្បត្តោ ហុត្វា ឥមាយ គាថាយ វិប្បលបិ។

តំ វចនំ សុត្វា ខទិរវនិយោ ទុតិយំ គាថមាហ –

១២០. “អចារិ វតាយំ វិតុទំ វនានិ, កដ្ឋង្គរុក្ខេសុ អសារកេសុ;
អថាសទា ខទិរំ ជាតសារំ, យត្ថព្ភិទា គរុឡោ ឧត្តមង្គ”ន្តិ។

តត្ថ **អចារិ វតាយ**ន្តិ អចរិ វត អយំ។ **វិតុទំ វនានី**តិ និស្សារសិម្ពលិបាលិភទ្ទកវនានិ វិតុទន្តោ វិជ្ឈន្តោ។ **កដ្ឋង្គរុក្ខេសូ**តិ វនកដ្ឋកោដ្ឋាសេសុ រុក្ខេសុ។ **អសារកេសូ**តិ និស្សារេសុ បាលិភទ្ទកសិម្ពលិអាទីសុ។ **អថាសទា ខទិរំ ជាតសារ**ន្តិ អថ បោតកកាលតោ បដ្ឋាយ ជាតសារំ ខទិរំ សម្បាបុណិ។ **យត្ថព្ភិទា គរុឡោ ឧត្តមង្គ**ន្តិ **យត្ថព្ភិទា**តិ យស្មិំ ខទិរេ អភិន្ទិ បទាលយិ។ **គរុឡោ**តិ សកុណោ។ សព្ពសកុណានញ្ហេតំ សគារវសប្បតិស្ស វចនំ។

ឥតិ នំ ខទិរវនិយោ វត្វា “ភោ កន្ទគលក, យត្ថ ត្វំ ឧត្តមង្គំ អភិន្ទិ, ខទិរោ នាមេសោ សាររុក្ខោ”តិ អាហ។ សោ តត្ថេវ ជីវិតក្ខយំ បាបុណិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា កន្ទគលកោ ទេវទត្តោ អហោសិ, ខទិរវនិយោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កន្ទគលកជាតកវណ្ណនា ទសមា។

នតំទឡ្ហវគ្គោ ឆដ្ឋោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ពន្ធនាគារំ កេឡិសីលំ, ខណ្ឌំ វីរកគង្គេយ្យំ;
កុរុង្គមស្សកញ្ចេវ, សុសុមារញ្ច កុក្កុដំ;
កន្ទគលកន្តិ តេ ទស។

## ៧. ពីរណថម្ភវគ្គោ

[២១១] ១. សោមទត្តជាតកវណ្ណនា

**អកាសិ យោគ្គ**ន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ លាឡុទាយិត្ថេរំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ ហិ ទ្វិន្នំ តិណ្ណំ ជនានំ អន្តរេ ឯកវចនម្បិ សម្បាទេត្វា កថេតុំ ន សក្កោតិ, សារជ្ជពហុលោ “អញ្ញំ កថេស្សាមី”តិ អញ្ញមេវ កថេសិ។ តស្ស តំ បវត្តិំ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថេន្តា និសីទីសុ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, លាឡុទាយី ឥទានេវ សារជ្ជពហុលោ, បុព្ពេបិ សារជ្ជពហុលោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាសិរដ្ឋេ អញ្ញតរស្មិំ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សិប្បំ ឧគ្គណ្ហិត្វា បុន គេហំ អាគន្ត្វា មាតាបិតូនំ ទុគ្គតភាវំ ញត្វា “បរិហីនកុលតោ សេដ្ឋិកុលំ បតិដ្ឋបេស្សាមី”តិ មាតាបិតរោ អាបុច្ឆិត្វា ពារាណសិំ គន្ត្វា រាជានំ ឧបដ្ឋាសិ។ សោ រញ្ញោ បិយោ អហោសិ មនាបោ។ អថស្ស បិតុនោ “ទ្វីហិយេវ គោណេហិ កសិំ កត្វា ជីវិកំ កប្បេន្តស្ស ឯកោ គោណោ មតោ។ សោ ពោធិសត្តំ ឧបសង្កមិត្វា “តាត, ឯកោ គោណោ មតោ, កសិកម្មំ ន បវត្តតិ, រាជានំ ឯកំ គោណំ យាចាហី”តិ អាហ។ “តាត, នចិរស្សេវ មេ រាជា ទិដ្ឋោ, ឥទានេវ គោណំ យាចិតុំ ន យុត្តំ, តុម្ហេ យាចថា”តិ។ “តាត, ត្វំ មយ្ហំ សារជ្ជពហុលភាវំ ន ជានាសិ, អហញ្ហិ ទ្វិន្នំ តិណ្ណំ សម្មុខេ កថំ សម្បាទេតុំ ន សក្កោមិ។ សចេ អហំ រញ្ញោ សន្តិកំ គោណំ យាចិតុំ គមិស្សាមិ, ឥមម្បិ ទត្វា អាគមិស្សាមី”តិ។ “តាត, យំ ហោតិ, តំ ហោតុ, ន

សក្កា មយា រាជានំ យាចិតុំ, អបិច ខោ បនាហំ តុម្ហេ យោត្តំ ការេស្សាមី”តិ។ “តេន ហិ សាធុ មំ យោត្តំ ការេហី”តិ។

ពោធិសត្តោ បិតរំ អាទាយ ពីរណត្ថម្ភកសុសានំ គន្ត្វា តត្ថ តត្ថ តិណកលាបេ ពន្ធិត្វា “អយំ រាជា, អយំ ឧបរាជា, អយំ សេនាបតី”តិ នាមានិ កត្វា បដិបាដិយា បិតុ ទស្សេត្វា “តាត, ត្វំ រញ្ញោ សន្តិកំ គន្ត្វា ‘ជយតុ, មហារាជា’តិ ឯវំ ឥមំ គាថំ វត្វា គោណំ យាចេយ្យាសី”តិ គាថំ ឧគ្គណ្ហាបេសិ –

“ទ្វេ មេ គោណា មហារាជ, យេហិ ខេត្តំ កសាមសេ;
តេសុ ឯកោ មតោ ទេវ, ទុតិយំ ទេហិ ខត្តិយា”តិ។

ព្រាហ្មណោ ឯកេន សំវច្ឆរេន ឥមំ គាថំ បគុណំ កត្វា ពោធិសត្តំ អាហ – “តាត, សោមទត្ត, គាថា មេ បគុណា ជាតា, ឥទានិ អហំ យស្ស កស្សចិ សន្តិកេ វត្តុំ សក្កោមិ, មំ រញ្ញោ សន្តិកំ នេហី”តិ។ សោ “សាធុ, តាតា”តិ តថារូបំ បណ្ណាការំ គាហាបេត្វា បិតរំ រញ្ញោ សន្តិកំ នេសិ។ ព្រាហ្មណោ “ជយតុ, មហារាជា”តិ វត្វា បណ្ណាការំ អទាសិ។ រាជា “អយំ តេ សោមទត្ត ព្រាហ្មណោ កឹ ហោតី”តិ អាហ។ “បិតា មេ, មហារាជា”តិ។ “កេនដ្ឋេនាគតោ”តិ? តស្មិំ ខណេ ព្រាហ្មណោ គោណយាចនត្ថាយ គាថំ វទន្តោ –

“ទ្វេ មេ គោណា មហារាជ, យេហិ ខេត្តំ កសាមសេ;
តេសុ ឯកោ មតោ ទេវ, ទុតិយំ គណ្ហ ខត្តិយា”តិ។ – អាហ;

រាជា ព្រាហ្មណេន វិរជ្ឈិត្វា កថិតភាវំ ញត្វា សិតំ កត្វា “សោមទត្ត, តុម្ហាកំ គេហេ ពហូ មញ្ញេ គោណា”តិ អាហ។ “តុម្ហេហិ ទិន្នា ភវិស្សន្តិ, មហារាជា”តិ។ រាជា ពោធិសត្តស្ស តុស្សិត្វា ព្រាហ្មណស្ស សោឡស គោណេ អលង្ការភណ្ឌកេ និវាសនគាមញ្ចស្ស ព្រហ្មទេយ្យំ ទត្វា មហន្តេន យសេន ព្រាហ្មណំ ឧយ្យោជេសិ។ ព្រាហ្មណោ សព្ពសេតសិន្ធវយុត្តំ រថំ អភិរុយ្ហ មហន្តេន បរិវារេន គាមំ អគមាសិ។ ពោធិសត្តោ បិតរា សទ្ធិំ រថេ និសីទិត្វា គច្ឆន្តោ “តាត, អហំ តុម្ហេ សកលសំវច្ឆរំ យោត្តំ ការេសិំ, សន្និដ្ឋានកាលេ បន តុម្ហាកំ គោណំ រញ្ញោ អទត្ថា”តិ វត្វា បឋមំ គាថមាហ –

១២១. “អកាសិ យោគ្គំ ធុវមប្បមត្តោ, សំវច្ឆរំ ពីរណថម្ភកស្មិំ;
ព្យាកាសិ សញ្ញំ បរិសំ វិគយ្ហ, ន និយ្យមោ តាយតិ អប្បបញ្ញ”ន្តិ។

តត្ថ **អកាសិ យោគ្គំ ធុវមប្បមត្តោ, សំវច្ឆរំ ពីរណថម្ភកស្មិ**ន្តិ, តាត, ត្វំ និច្ចំ អប្បមត្តោ ពីរណត្ថម្ភមយេ សុសានេ យោគ្គំ អកាសិ ។ **ព្យាកាសិ សញ្ញំ បរិសំ វិគយ្ហា**តិ អថ ច បន បរិសំ វិគាហិត្វា តំ សញ្ញំ វិអកាសិ វិការំ អាបាទេសិ, បរិវត្តេសីតិ អត្ថោ។ **ន និយ្យមោ តាយតិ អប្បបញ្ញ**ន្តិ អប្បបញ្ញំ នាម បុគ្គលំ និយ្យមោ យោគ្គាចិណ្ណំ ចរណំ ន តាយតិ ន រក្ខតីតិ។

អថស្ស វចនំ សុត្វា ព្រាហ្មណោ ទុតិយំ គាថមាហ –

១២២. “ទ្វយំ យាចនកោ តាត, សោមទត្ត និគច្ឆតិ;
អលាភំ ធនលាភំ វា, ឯវំធម្មា ហិ យាចនា”តិ។

តត្ថ **ឯវំធម្មា ហិ យាចនា**តិ យាចនា ហិ ឯវំសភាវាតិ។

សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, លាឡុទាយី ឥទានេវ សារជ្ជពហុលោ, បុព្ពេបិ សារជ្ជពហុលោយេវា”តិ វត្វា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា រាជា អានន្ទោ, សោមទត្តស្ស បិតា លាឡុទាយី អហោសិ, សោមទត្តោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សោមទត្តជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[២១២] ២. ឧច្ឆិដ្ឋភត្តជាតកវណ្ណនា

**អញ្ញោ ឧបរិមោ វណ្ណោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ បុរាណទុតិយិកាបលោភនំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ ហិ ភិក្ខុ សត្ថារា “សច្ចំ កិរ, ត្វំ ភិក្ខុ, ឧក្កណ្ឋិតោសី”តិ បុដ្ឋោ “សច្ចំ”ន្តិ វត្វា “កោ តំ ឧក្កណ្ឋាបេសី”តិ វុត្តោ “បុរាណទុតិយិកា”តិ អាហ។ អថ នំ សត្ថា “ភិក្ខុ អយំ តេ ឥត្ថី អនត្ថការិកា, បុព្ពេបិ អត្តនោ ជារស្ស ឧច្ឆិដ្ឋកំ ភោជេសី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឯកស្មិំ ឋានេ ភិក្ខំ ចរិត្វា ជីវិកកប្បកេ កបណេ នដកកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ ទុគ្គតោ ទុរូបកោ ហុត្វា ភិក្ខំ ចរិត្វា ជីវិកំ កប្បេសិ។ តទា កាសិរដ្ឋេ ឯកស្មិំ គាមកេ ឯកស្ស ព្រាហ្មណស្ស ព្រាហ្មណី ទុស្សីលា បាបធម្មា អតិចារំ ចរតិ។ អថេកទិវសំ ព្រាហ្មណេ កេនចិទេវ ករណីយេន ពហិ គតេ តស្សា ជារោ តំ ខណំ ឱលោកេត្វា តំ គេហំ បាវិសិ។ សា តេន សទ្ធិំ អតិចរិត្វា "មុហុត្តំ អច្ឆ, ភុញ្ជិត្វាវ គមិស្សសី"តិ ភត្តំ សម្បាទេត្វា សូបព្យញ្ជនសម្បន្នំ ឧណ្ហភត្តំ វឌ្ឍេត្វា "ត្វំ ភុញ្ជា"តិ តស្ស ទត្វា សយំ ព្រាហ្មណស្ស អាគមនំ ឱលោកយមានា ទ្វារេ អដ្ឋាសិ។ ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណិយា ជារស្ស ភុញ្ជនដ្ឋានេ បិណ្ឌំ បច្ចាសីសន្តោ អដ្ឋាសិ។

តស្មិំ ខណេ ព្រាហ្មណោ គេហាភិមុខោ អាគច្ឆតិ។ ព្រាហ្មណី តំ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា វេគេន បវិសិត្វា "ឧដ្ឋេហិ, ព្រាហ្មណោ អាគច្ឆតី"តិ ជារំ កោដ្ឋេ ឱតារេត្វា ព្រាហ្មណស្ស បវិសិត្វា និសិន្នកាលេ ផលកំ ឧបនេត្វា ហត្ថធោវនំ ទត្វា ឥតរេន ភុត្តាវសិដ្ឋស្ស សីតភត្តស្ស ឧបរិ ឧណ្ហភត្តំ វឌ្ឍេត្វា ព្រាហ្មណស្ស អទាសិ។ សោ ភត្តេ ហត្ថំ ឱតារេត្វា ឧបរិ ឧណ្ហំ ហេដ្ឋា ច ភត្តំ សីតលំ ទិស្វា ចិន្តេសិ – "ឥមិនា អញ្ញស្ស ភុត្តាធិកេន ឧច្ឆិដ្ឋភត្តេន ភវិតព្ព"ន្តិ។ សោ ព្រាហ្មណិំ បុច្ឆន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

**១២៣**. "អញ្ញោ ឧបរិមោ វណ្ណោ, អញ្ញោ វណ្ណោ ច ហេដ្ឋិមោ;
ព្រាហ្មណី ត្វេវ បុច្ឆាមិ, កិំ ហេដ្ឋា កិញ្ច ឧប្បរី"តិ។

តត្ថ **វណ្ណោ**តិ អាការោ។ អយញ្ហិ ឧបរិមស្ស ឧណ្ហភាវំ ហេដ្ឋិមស្ស ច សីតភាវំ បុច្ឆន្តោ ឯវមាហ។ **កិំ ហេដ្ឋា កិញ្ច ឧប្បរី**តិ វុឌ្ឍិតភត្តេន នាម ឧបរិ សីតលេន, ហេដ្ឋា ឧណ្ហេន ភវិតព្ពំ, ឥទញ្ច បន ន តាទិសំ, តេន តំ បុច្ឆាមិ – "កេន ការណេន ឧបរិ ភត្តំ ឧណ្ហំ, ហេដ្ឋិមំ សីតល"ន្តិ។

ព្រាហ្មណី អត្តនា កតកម្មស្ស ឧគ្ឃាដនភាវភយេន ព្រាហ្មណេ បុនប្បុនំ កថេន្តេបិ តុណ្ហីយេវ អហោសិ។ តស្មិំ ខណេ នដបុត្តស្ស ឯតទហោសិ – "កោដ្ឋេ និសីទាបិតបាបបុរិសេន ជារេន ភវិតព្ពំ, ឥមិនា គេហស្សាមិកេន, ព្រាហ្មណី បន អត្តនា កតកម្មស្ស បាកដភាវភយេន កិញ្ចិ ន កថេតិ, ហន្ទាហំ ឥមិស្សា កតកម្មំ បកាសេត្វា ជារស្ស កោដ្ឋកេ និសីទាបិតភាវំ ព្រាហ្មណស្ស កថេមី"តិ។ សោ ព្រាហ្មណស្ស គេហា និក្ខន្តកាលតោ បដ្ឋាយ ឥតរស្ស គេហបវេសនំ អតិចរណំ អគ្គភត្តភុញ្ជនំ ព្រាហ្មណិយា ទ្វារេ ឋត្វា មគ្គំ ឱលោកនំ ឥតរស្ស កោដ្ឋេ ឱតារិតភាវន្តិ សព្ពំ តំ បវត្តិំ អាចិក្ខិត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

**១២៤**. "អហំ នដោស្មិ ភទ្ទន្តេ, ភិក្ខកោស្មិ ឥធាគតោ;
អយញ្ហិ កោដ្ឋមោតិណ្ណោ, អយំ សោ យំ គវេសសី"តិ។

តត្ថ **អហំ នដោស្មិ, ភទ្ទន្តេ**តិ, សាមិ, អហំ នដជាតិកោ។ **ភិក្ខកោស្មិ ឥធាគតោ**តិ ស្វាហំ ឥមំ ឋានំ ភិក្ខកោ ភិក្ខំ បរិយេសមានោ អាគតោស្មិ។ **អយញ្ហិ កោដ្ឋមោតិណ្ណោ**តិ អយំ បន ឯតិស្សា ជារោ ឥមំ ភត្តំ ភុញ្ជន្តោ តវ ភយេន កោដ្ឋំ ឱតិណ្ណោ។ **អយំ សោ យំ គវេសសី**តិ យំ ត្វំ កស្ស នុ ខោ ឥមិនា ឧច្ឆិដ្ឋកេន ភវិតព្ពន្តិ គវេសសិ, អយំ សោ។ ចូឡាយ នំ គហេត្វា កោដ្ឋា នីហរិត្វា យថា ន បុនេវរូបំ បាបំ ករោតិ, តថា អស្ស សតិំ ជនេហីតិ វត្វា បក្កាមិ។ ព្រាហ្មណោ ឧភោបិ តេ យថា នំ ន បុនេវរូបំ បាបំ ករោន្តិ, តជ្ជនបោថនេហិ តថា សិក្ខាបេត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឋិតោ ភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ "តទា ព្រាហ្មណី បុរាណទុតិយិកា អហោសិ, ព្រាហ្មណោ ឧក្កណ្ឋិតោ ភិក្ខុ, នដបុត្តោ បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

ឧច្ឆិដ្ឋភត្តជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[២១៣] ៣. ភរុជាតកវណ្ណនា

**ឥសីនមន្តរំ កត្វា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ កោសលរាជានំ អារព្ភ កថេសិ។ ភគវតោ ហិ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច លាភសក្ការោ មហា អហោសិ។ យថាហ –

"តេន ខោ បន សមយេន ភគវា សក្កតោ ហោតិ គរុកតោ មានិតោ បូជិតោ អបចិតោ លាភី ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ។ ភិក្ខុសង្ឃោបិ ខោ សក្កតោ ហោតិ...បេ.... បរិក្ខារានំ។ អញ្ញតិត្ថិយា បន បរិព្ពាជកា អសក្កតា ហោន្តិ...បេ.... បរិក្ខារាន"ន្តិ (ឧទា. ១៤)។

តេ ឯវំ បរិហីនលាភសក្ការា អហោរត្តំ គុឡ្ហសន្និបាតំ កត្វា មន្តយន្តិ “សមណស្ស គោតមស្ស ឧប្បន្នកាលតោ បដ្ឋាយ មយំ ហតលាភសក្ការា ជាតា , សមណោ គោតមោ លាភគ្គយសគ្គប្បត្តោ ជាតោ, កេន នុ ខោ ការណេនស្ស ឯសា សម្បត្តី”តិ។ តត្រេកេ ឯវមាហំសុ – “សមណោ គោតមោ សកលជម្ពុទីបស្ស ឧត្តមដ្ឋានេ ភូមិសីសេ វសតិ។ តេនស្ស លាភសក្ការោ ឧប្បជ្ជតី”តិ, សេសា “អត្ថេតំ ការណំ, មយម្បិ ជេតវនបិដ្ឋេ តិត្ថិយារាមំ ការេមុ, ឯវំ លាភិនោ ភវិស្សាមា”តិ អាហំសុ។ តេ សព្ពេបិ “ឯវមេត”ន្តិ សន្និដ្ឋានំ កត្វា “សចេបិ មយំ រញ្ញោ អនារោចេត្វា អារាមំ ការេស្សាម, ភិក្ខូ វារេស្សន្តិ, លញ្ជំ លភិត្វា អភិជ្ជនកោ នាម នត្ថិ, តស្មា រញ្ញោ លញ្ជំ ទត្វា អារាមដ្ឋានំ គណ្ហិស្សាមា”តិ សម្មន្តេត្វា ឧបដ្ឋាកេ យាចិត្វា រញ្ញោ សតសហស្សំ ទត្វា “មហារាជ, មយំ ជេតវនបិដ្ឋិយំ តិត្ថិយារាមំ ករិស្សាម, សចេ ភិក្ខូ ‘កាតុំ ន ទស្សាមា’តិ តុម្ហាកំ អារោចេន្តិ, នេសំ បដិវចនំ ន ទាតព្ព”ន្តិ អាហំសុ។ រាជា លញ្ជលោភេន “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិ។

តិត្ថិយា រាជានំ សង្គណ្ហិត្វា វឌ្ឍកី បក្កោសាបេត្វា កម្មំ បដ្ឋបេសុំ, មហាសទ្ទោ អហោសិ។ សត្ថា “កេ បនេតេ, អានន្ទ, ឧច្ចាសទ្ទមហាសទ្ទា”តិ បុច្ឆិ។ “អញ្ញតិត្ថិយា, ភន្តេ, ជេតវនបិដ្ឋិយំ តិត្ថិយារាមំ ការេន្តិ, តត្ថេសោ សទ្ទោ”តិ។ “អានន្ទ, នេតំ ឋានំ តិត្ថិយារាមស្ស អនុច្ឆវិកំ, តិត្ថិយា ឧច្ចាសទ្ទកាមា, ន សក្កា តេហិ សទ្ធិំ វសិតុ”ន្តិ វត្វា ភិក្ខុសង្ឃំ សន្និបាតេត្វា “គច្ឆថ, ភិក្ខវេ, រញ្ញោ អាចិក្ខិត្វា តិត្ថិយារាមករណំ និវារេថា”តិ អាហ។ ភិក្ខុសង្ឃោ គន្ត្វា រញ្ញោ និវេសនទ្វារេ អដ្ឋាសិ។ រាជា សង្ឃស្ស អាគតភាវំ សុត្វាបិ “តិត្ថិយារាមំ និស្សាយ អាគតា ភវិស្សន្តី”តិ លញ្ជស្ស គហិតត្តា “រាជា គេហេ នត្ថី”តិ វទាបេសិ។ ភិក្ខូ គន្ត្វា សត្ថុ អារោចេសុំ។ សត្ថា “លញ្ជំ និស្សាយ ឯវំ ករោតី”តិ ទ្វេ អគ្គសាវកេ បេសេសិ។ រាជា តេសម្បិ អាគតភាវំ សុត្វា តថេវ វទាបេសិ។ តេបិ អាគន្ត្វា សត្ថុ អារោចេសុំ។ សត្ថា “ន ឥទានិ, សារិបុត្ត, រាជា គេហេ និសីទិតុំ លភិស្សតិ, ពហិ និក្ខមិស្សតី”តិ បុនទិវសេ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ សទ្ធិំ រញ្ញោ និវេសនទ្វារំ អគមាសិ។ រាជា សុត្វា បាសាទា ឱតរិត្វា បត្តំ គហេត្វា សត្ថារំ បវេសេត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស សង្ឃស្ស យាគុខជ្ជកំ ទត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ សត្ថា រញ្ញោ ឯកំ បរិយាយធម្មទេសនំ អារភន្តោ “មហារាជ, បោរាណករាជានោ លញ្ជំ គហេត្វា សីលវន្តេ អញ្ញមញ្ញំ កលហំ ការេត្វា អត្តនោ រដ្ឋស្ស អស្សាមិនោ ហុត្វា មហាវិនាសំ បាបុណិំសូ”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ភរុរដ្ឋេ ភរុរាជា នាម រជ្ជំ ការេសិ។ តទា ពោធិសត្តោ បញ្ចាភិញ្ញោ អដ្ឋសមាបត្តិលាភី គណសត្ថា តាបសោ ហុត្វា ហិមវន្តបទេសេ ចិរំ វសិត្វា លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ បញ្ចសតតាបសបរិវុតោ ហិមវន្តា ឱតរិត្វា អនុបុព្ពេន ភរុនគរំ បត្វា តត្ថ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា នគរា និក្ខមិត្វា ឧត្តរទ្វារេ សាខាវិដបសម្បន្នស្ស វដរុក្ខស្ស មូលេ និសីទិត្វា ភត្តកិច្ចំ កត្វា តត្ថេវ រុក្ខមូលេ វាសំ កប្បេសិ។ ឯវំ តស្មិំ ឥសិគណេ តត្ថ វសន្តេ អឌ្ឍមាសច្ចយេន អញ្ញោ គណសត្ថា បញ្ចសតបរិវារោ អាគន្ត្វា នគរេ ភិក្ខាយ ចរិត្វា នគរា និក្ខមិត្វា ទក្ខិណទ្វារេ តាទិសស្សេវ វដរុក្ខស្ស មូលេ និសីទិត្វា ភត្តកិច្ចំ កត្វា តត្ថ រុក្ខមូលេ វាសំ កប្បេសិ។ ឥតិ តេ ទ្វេបិ ឥសិគណា តត្ថ យថាភិរន្តំ វិហរិត្វា ហិមវន្តមេវ អគមំសុ។

តេសំ គតកាលេ ទក្ខិណទ្វារេ វដរុក្ខោ សុក្ខោ។ បុនវារេ តេសុ អាគច្ឆន្តេសុ ទក្ខិណទ្វារេ វដរុក្ខវាសិនោ បឋមតរំ អាគន្ត្វា អត្តនោ វដរុក្ខស្ស សុក្ខភាវំ ញត្វា ភិក្ខាយ ចរិត្វា នគរា និក្ខមិត្វា ឧត្តរទ្វារេ វដរុក្ខមូលំ គន្ត្វា ភត្តកិច្ចំ កត្វា តត្ថ វាសំ កប្បេសុំ។ ឥតរេ បន ឥសយោ បច្ឆា អាគន្ត្វា នគរេ ភិក្ខាយ ចរិត្វា អត្តនោ រុក្ខមូលមេវ គន្ត្វា ភត្តកិច្ចំ កត្វា វាសំ កប្បេសុំ។ តេ “ន សោ តុម្ហាកំ រុក្ខោ, អម្ហាកំ រុក្ខោ”តិ រុក្ខំ និស្សាយ អញ្ញមញ្ញំ កលហំ ករិំសុ, កលហោ មហា អហោសិ។ ឯកេ “អម្ហាកំ បឋមំ វសិតដ្ឋានំ តុម្ហេ ន លភិស្សថា”តិ វទន្តិ។ ឯកេ “មយំ ឥមស្មិំ វារេ បឋមតរំ ឥធាគតា, តុម្ហេ ន លភិស្សថា”តិ វទន្តិ។ ឥតិ តេ “មយំ សាមិនោ, មយំ សាមិនោ”តិ កលហំ ករោន្តា រុក្ខមូលស្សត្ថាយ រាជកុលំ អគមំសុ។ រាជា បឋមំ វុត្ថឥសិគណញ្ញេវ សាមិកំ អកាសិ ។ ឥតរេ “ន ទានិ មយំ ឥមេហិ បរាជិតាតិ អត្តានំ វទាបេស្សាមា”តិ ទិព្ពចក្ខុនា ឱលោកេត្វា ឯកំ ចក្កវត្តិបរិភោគំ រថបញ្ជរំ ទិស្វា អាហរិត្វា រញ្ញោ លញ្ជំ ទត្វា “មហារាជ, អម្ហេបិ សាមិកេ ករោហី”តិ អាហំសុ។

រាជា លញ្ជំ គហេត្វា “ទ្វេបិ គណា វសន្តូ”តិ ទ្វេបិ សាមិកេ អកាសិ។ ឥតរេ ឥសយោ តស្ស រថបញ្ជរស្ស រថចក្កានិ នីហរិត្វា លញ្ជំ ទត្វា “មហារាជ, អម្ហេយេវ សាមិកេ ករោហី”តិ អាហំសុ។ រាជា តថា អកាសិ។ ឥសិគណា “អម្ហេហិ វត្ថុកាមេ ច កិលេសកាមេ ច បហាយ បព្ពជិតេហិ រុក្ខមូលស្ស ការណា កលហំ ករោន្តេហិ លញ្ជំ ទទន្តេហិ អយុត្តំ កត”ន្តិ វិប្បដិសារិនោ ហុត្វា វេគេន បលាយិត្វា ហិមវន្តមេវ អគមំសុ។ សកលភរុរដ្ឋវាសិនោ ទេវតា ឯកតោ ហុត្វា “សីលវន្តេ កលហំ ករោន្តេន រញ្ញា អយុត្តំ កត”ន្តិ ភរុរញ្ញោ កុជ្ឈិត្វា តិយោជនសតិកំ ភរុរដ្ឋំ សមុទ្ទំ ឧព្ពត្តេត្វា អរដ្ឋមកំសុ។ ឥតិ ឯកំ ភរុរាជានំ និស្សាយ សកលរដ្ឋវាសិនោបិ វិនាសំ បត្តាតិ។

សត្ថា ឥមំ អតីតំ អាហរិត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមា គាថា អវោច –

១២៥.ភុសិនមន្តរំ កត្វា, ភរុរាជាតិ មេ សុតំ;
ឧច្ឆិន្នោ សហ រដ្ឋេហិ, ស រាជា វិភវង្គតោ។

១២៦.“តស្មា ហិ ឆន្ទាគមនំ, នប្បសំសន្តិ បណ្ឌិតា;
អទុដ្ឋចិត្តោ ភាសេយ្យ, គិរំ សច្ចុបសំហិត”ន្តិ។

តត្ថ **អន្តរំ កត្វា**តិ ឆន្ទាគតិវសេន វិវរំ កត្វា។ **ភរុរាជា**តិ ភរុរដ្ឋេ រាជា។ **ឥតិ មេ សុត**ន្តិ ឥតិ មយា បុព្ពេ ឯតំ សុតំ។ **តស្មា ហិ ឆន្ទាគមន**ន្តិ យស្មា ហិ ឆន្ទាគមនំ គន្ត្វា ភរុរាជា សហ រដ្ឋេន ឧច្ឆិន្នោ, តស្មា ឆន្ទាគមនំ បណ្ឌិតា នប្បសំសន្តិ។ **អទុដ្ឋចិត្តោ**តិ កិលេសេហិ អទូសិតចិត្តោ ហុត្វា។ **ភាសេយ្យ គិរំ សច្ចុបសំហិត**ន្តិ សភាវនិស្សិតំ អត្ថនិស្សិតំ ការណនិស្សិតមេវ គិរំ ភាសេយ្យ។ យេ ហិ តត្ថ ភរុរញ្ញោ លញ្ជំ គណ្ហន្តស្ស អយុត្តំ ឯតន្តិ បដិក្កោសន្តា សច្ចុបសំហិតំ គិរំ ភាសិសុ, តេសំ ឋិតដ្ឋានំ នាឡិកេរទីបេ អជ្ជាបិ ទីបកសហស្សំ បញ្ញាយតីតិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា “មហារាជ, ឆន្ទវសិកេន នាម ន ភវិតព្ពំ, ទ្វេ បព្ពជិតគណេ កលហំ ការេតុំ ន វដ្ដតី”តិ វត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “អហំ តេន សមយេន ជេដ្ឋកតសិ អហោសិ”ន្តិ, រាជា តថាគតស្ស ភត្តកិច្ចំ កត្វា គតកាលេ មនុស្សេ បេសេត្វា តិត្ថិយារាមំ វិទ្ធំសាបេសិ, តិត្ថិយា អប្បតិដ្ឋា អហេសុំ។

ភរុជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[២១៤] ៤. បុណ្ណនទីជាតកវណ្ណនា

**បុណ្ណំ នទិ**ន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ បញ្ញាបារមី អារព្ភ កថេសិ។ ឯកស្មិញ្ហិ ទិវសេ ធម្មសភាយំ ភិក្ខូ តថាគតស្ស បញ្ញំ អារព្ភ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, សម្មាសម្ពុទ្ធោ មហាបញ្ញោ បុថុបញ្ញោ ហាសបញ្ញោ ជវនបញ្ញោ តិក្ខបញ្ញោ គម្ភីរបញ្ញោ និព្ពេធិកបញ្ញោ ឧបាយបញ្ញាយ សមន្នាគតោ”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយនុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបិ តថាគតោ បញ្ញវា ឧបាយកុសលោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ បុរោហិតកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា បិតុ អច្ចយេន បុរោហិតដ្ឋានំ លភិត្វា ពារាណសិរញ្ញោ អត្ថធម្មានុសាសកោ អហោសិ។ អបរភាគេ រាជា បរិភេទកានំ កថំ គហេត្វា ពោធិសត្តស្ស កុទ្ធោ “មា មម សន្តិកេ វសី”តិ ពោធិសត្តំ ពារាណសិតោ បព្ពាជេសិ។ ពោធិសត្តោ បុត្តទារំ គហេត្វា ឯកស្មិំ កាសិកគាមកេ វាសំ កប្បេសិ។ អបរភាគេ រាជា តស្ស គុណំ សរិត្វា “មយ្ហំ កញ្ចិ បេសេត្វា អាចរិយំ បក្កោសិតុំ ន យុត្តំ, ឯកំ បន គាថំ ពន្ធិត្វា បណ្ណំ លិខិត្វា កាកមំសំ បចាបេត្វា បណ្ណញ្ច មំសញ្ច សេតវត្ថេន បលិវេឋេត្វា រាជមុទ្ទិកាយ លញ្ឆេត្វា បេសេស្សាមិ។ យទិ បណ្ឌិតោ ភវិស្សតិ, បណ្ណំ វាចេត្វា កាកមំសភាវំ ញត្វា អាគមិស្សតិ, នោ ចេ, នាគមិស្សតី”តិ “បុណ្ណំ នទិ”ន្តិ ឥមំ គាថំ បណ្ណេ លិខិ –

១២៧.“បុណ្ណំ នទី យេន ច បេយ្យមាហុ, ជាតំ យវំ យេន ច គុយ្ហមាហុ;
ទូរំ គតំ យេន ច អវ្ហយន្តិ, សោ ត្យាគតោ ហន្ទ ច ភុញ្ជ ព្រាហ្មណា”តិ។

តត្ថ **បុណ្ណំ នទី យេន ច បេយ្យមាហូ**តិ កាកបេយ្យា នទីហិ វទន្តា យេន បុណ្ណំ នទី កាកបេយ្យមាហុ, ន ហិ អបុណ្ណា នទី “កាកបេយ្យា”តិ វុច្ចតិ។ យទាបិ នទីតីរេ ឋត្វា គីវំ បសារេត្វា កាកេន បាតុំ សក្កា ហោតិ, តទា នំ “កាកបេយ្យា”តិ វទន្តិ។ **ជាតំ យវំ យេន ច គុយ្ហមាហូ**តិ **យវ**ន្តិ ទេសនាសីសមត្តំ, ឥធ បន សព្ពម្បិ ជាតំ ឧគ្គតំ សម្បន្នគព្ភំ សស្សំ អធិប្បេតំ។ តញ្ហិ យទា អន្តោ បវិដ្ឋកាកំ បដិច្ឆាទេតុំ សក្កោតិ, តទា គុយ្ហតីតិ គុយ្ហំ។ កិំ គុយ្ហតិ? កាកំ។ ឥតិ កាកស្ស គុយ្ហំ កាកគុយ្ហន្តិ តំ វទមានា កាកេន គុយ្ហវចនស្ស ការណភូតេន “គុយ្ហ”ន្តិ វទន្តិ។ តេន វុត្តំ “យេន ច គុយ្ហមាហូ”តិ។ **ទូរំ គតំ យេន ច អវ្ហយន្តី**តិ ទូរំ គតំ វិប្បវុត្ថំ បិយបុគ្គលំ យំ អាគន្ត្វា និសិន្នំ ទិស្វា សចេ ឥត្ថន្នាមោ អាគច្ឆតិ, វស្ស កាកាតិ វា វស្សន្តញ្ញេវ វា សុត្វា “យថា កាកោ វស្សតិ, ឥត្ថន្នាមោ អាគមិស្សតី”តិ ឯវំ វទន្តា យេន ច អវ្ហយន្តិ កថេន្តិ មន្តេន្តិ, ឧទាហរន្តីតិ អត្ថោ។ **សោ ត្យាគតោ**តិ សោ តេ អានីតោ។ **ហន្ទ ច ភុញ្ជ, ព្រាហ្មណា**តិ គណ្ហ, ព្រាហ្មណ, ភុញ្ជស្សុ នំ, ខាទ ឥទំ កាកមំសន្តិ អត្ថោ។

ឥតិ រាជា ឥមំ គាថំ បណ្ណេ លិខិត្វា ពោធិសត្តស្ស បេសេសិ។ សោ បណ្ណំ វាចេត្វា “រាជា មំ ទដ្ឋុកាមោ”តិ ញត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

១២៨.“យតោ មំ សរតី រាជា, វាយសម្បិ បហេតវេ;
ហំសា កោញ្ចា មយូរា ច, អសតីយេវ បាបិយា”តិ។

តត្ថ **យតោ មំ សរតី រាជា, វាយសម្បិ បហេតវេ**តិ យទា រាជា វាយសមំសំ លភិត្វា តម្បិ បហេតុំ មំ សរតិ។ **ហំសា កោញ្ចា មយូរា ចា**តិ យទា បនស្ស ឯតេ ហំសាទយោ ឧបនីតា ភវិស្សន្តិ, ឯកានិ ហំសមំសាទីនិ លច្ឆតិ, តទា មំ កស្មា ន សរិស្សតីតិ អត្ថោ? អដ្ឋកថាយំ បន “ហំសកោញ្ចមយូរាន”ន្តិ បាឋោ។ សោ សុន្ទរតរោ, ឥមេសំ ហំសាទីនំ មំសំ លភិត្វា កស្មា មំ ន សរិស្សតិ, សរិស្សតិយេវាតិ អត្ថោ។ **អសតីយេវ បាបិយា**តិ យំ វា តំ វា លភិត្វា សរណំ នាម សុន្ទរំ, លោកស្មឹ បន អសតិយេវ បាបិយា, អសតិករណំយេវ ហីនំ លាមកំ, តញ្ច អម្ហាកំ រញ្ញោ នត្ថិ។ សរតិ មំ រាជា, អាគមនំ មេ បច្ចាសីសតិ, តស្មា គមិស្សាមីតិ យានំ យោជាបេត្វា គន្ត្វា រាជានំ បស្សិ, រាជា តុស្សិត្វា បុរោហិតដ្ឋានេយេវ បតិដ្ឋាបេសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា រាជា អានន្ទោ អហោសិ, បុរោហិតោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

បុណ្ណនទីជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[២១៥] ៥. កច្ឆបជាតកវណ្ណនា

**អវធី វត អត្តាន**ន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ កោកាលិកំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ **មហាតក្ការិជាតកេ** (ជា. ១.១៣.១០៤ អាទយោ) អាវិ-ភវិស្សតិ។ តទា បន សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, កោកាលិកោ ឥទានេវ វាចាយ ហតោ, បុព្ពេបិ វាចាយ ហតោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ អមច្ចកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តស្ស អត្ថធម្មានុសាសកោ អហោសិ។ សោ បន រាជា ពហុភាណី អហោសិ, តស្មឹ កថេន្តេ អញ្ញេសំ វចនស្ស ឱកាសោ នាម នត្ថិ។ ពោធិសត្តោ តស្ស តំ ពហុភាណិតំ វារេតុកាមោ ឯកំ ឧបាយំ ឧបធារេន្តោ វិចរតិ។ តស្មិញ្ច កាលេ ហិមវន្តបទេសេ ឯកស្មឹ សរេ កច្ឆបោ វសតិ, ទ្វេ ហំសបោតកា គោចរាយ ចរន្តា តេន សទ្ធឹ វិស្សាសំ អកំសុ។ តេ ទឡ្ហវិស្សាសិកា ហុត្វា ឯកទិវសំ កច្ឆបំ អាហំសុ – “សម្ម កច្ឆប, អម្ហាកំ ហិមវន្តេ ចិត្តកូដបព្ពតតលេ កញ្ចនគុហាយំ វសនដ្ឋានំ រមណីយោ បទេសោ, គច្ឆសិ អម្ហាកំ សទ្ធិ”ន្តិ។ “អហំ កិន្តិ កត្វា គមិស្សាមី”តិ? “មយំ តំ គហេត្វា គមិស្សាម, សចេ ត្វំ មុខំ រក្ខិតុំ សក្ខិស្សសិ, កស្សចិ កិញ្ចិ ន កថេស្សសី”តិ។ “រក្ខិស្សាមិ, សាមិ, គហេត្វា មំ គច្ឆថា”តិ។ តេ “សាធូ”តិ វត្វា ឯកំ ទណ្ឌកំ កច្ឆបេន ឌំសាបេត្វា សយំ តស្ស ឧភោ កោដិយោ ឌំសិត្វា អាកាសំ បក្ខន្ទឹសុ។ តំ តថា ហំសេហិ នីយមានំ គាមទារកា ទិស្វា “ទ្វេ ហំសា កច្ឆបំ ទណ្ឌកេន ហរន្តី”តិ អាហំសុ។

កច្ឆបោ “យទិ មំ សហាយកា នេន្តិ, តុម្ហាកំ ឯត្ថ កឹ ទុដ្ឋចេដកា”តិ វត្តុកាមោ ហំសានំ សីឃវេគតាយ ពារាណសិនគរេ រាជនិវេសនស្ស ឧបរិភាគំ សម្បត្តកាលេ ទដ្ឋដ្ឋានតោ ទណ្ឌកំ វិស្សជ្ជេត្វា អាកាសង្គណេ បតិត្វា ទ្វេភាគោ អហោសិ, “កច្ឆបោ អាកាសតោ បតិត្វា ទ្វេធា ភិន្នោ”តិ ឯកកោលាហលំ អហោសិ។ រាជា ពោធិសត្តំ អាទាយ អមច្ចគណបរិវុតោ តំ ឋានំ គន្ត្វា កច្ឆបំ ទិស្វា ពោធិសត្តំ បុច្ឆិ – “បណ្ឌិត, កិន្តិ កត្វា ឯស បតិតោ”តិ? ពោធិសត្តោ “ចិរបដិកង្ខោហំ រាជានំ ឱវទិតុកាមោ ឧបាយំ ឧបធារេន្តោ ចរាមិ, ឥមិនា កច្ឆបេន ហំសេហិ សទ្ធឹ វិស្សាសោ កតោ ភវិស្សតិ, តេហិ ឥមំ ‘ហិមវន្តំ នេស្សាមា’តិ ទណ្ឌកំ ឌំសាបេត្វា អាកាសំ បក្ខន្ទេហិ ភវិតព្ពំ, អថ ឥមិនា កស្សចិ វចនំ សុត្វា អរក្ខិតមុខតាយ កិញ្ចិ វត្តុកាមេន ទណ្ឌកោ វិស្សដ្ឋោ ភវិស្សតិ, ឯវំ អាកាសតោ បតិត្វា ជីវិតក្ខយំ បត្តោនេវ ភវិតព្ព”ន្តិ ចិន្តេត្វា “អាម មហារាជ, អតិមុខរា នាម អបរិយន្តវចនា ឯវរូបំ ទុក្ខំ បាបុណន្តិយេវា”តិ វត្វា ឥមា គាថា អវោច –

១២៩. “អវធី វត អត្តានំ, កច្ឆបោ ព្យាហរំ គិរំ;
សុគ្គហីតស្មឹ កដ្ឋស្មឹ, វាចាយ សកិយាវធិ។

១៣០. “ឯតម្បិ ទិស្វា នរវីរិយសេដ្ឋ, វាចំ បមុញ្ចេ កុសលំ នាតិវេលំ;
បស្សសិ ពហុភាណេន, កច្ឆបំ ព្យសនំ គត”ន្តិ។

តត្ថ **អវធី វតា**តិ ឃាតេសិ វត។ **ព្យាហរ**ន្តិ ព្យាហរន្តោ។ **សុគ្គហីតស្មឹ កដ្ឋស្មិ**ន្តិ មុខេន សុដ្ឋុ ឌំសិត្វា គហិតេ ទណ្ឌកេ។ **វាចាយ សកិយាវធី**តិ អតិមុខរតាយ អកាលេ វាចំ និច្ឆារេន្តោ ទដ្ឋដ្ឋានំ វិស្សជ្ជេត្វា តាយ សកាយ វាចាយ អត្តានំ អវធិ ឃាតេសិ។ ឯវមេស ជីវិតក្ខយំ បត្តោ, ន អញ្ញថាតិ។ **ឯតម្បិ ទិស្វា**តិ ឯតម្បិ ការណំ ទិស្វា។ **នរវីរិយសេដ្ឋា**តិ នរេសុ វីរិយេន សេដ្ឋ ឧត្តមវីរិយ រាជវរ។ **វាចំ បមុញ្ចេ កុសលំ នាតិវេល**ន្តិ សច្ចាទិបដិសំយុត្តំ កុសលមេវ បណ្ឌិតោ បុរិសោ មុញ្ចេយ្យ និច្ឆារេយ្យ, តម្បិ ហិតំ កាលយុត្តំ, ន អតិវេលំ, អតិក្កន្តកាលំ អបរិយន្តវាចំ ន ភាសេយ្យ។ **បស្សសី**តិ ននុ បច្ចក្ខតោ បស្សសិ។ **ពហុភាណេនា**តិ ពហុភណនេន។ **កច្ឆបំ ព្យសនំ គត**ន្តិ ឯតំ កច្ឆបំ ជីវិតក្ខយំ បត្តន្តិ។

រាជា “មំ សន្ធាយ ភាសតី”តិ ញត្វា “អម្ហេ សន្ធាយ កថេសិ, បណ្ឌិតា”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ “មហារាជ, ត្វំ វា ហោហិ អញ្ញោ វា, យោ កោចិ បមាណាតិក្កន្តំ ភាសន្តោ ឯវរូបំ ព្យសនំ បាបុណាតី”តិ បាកដំ កត្វា កថេសិ។ រាជា តតោ បដ្ឋាយ វិរមិត្វា មន្ទភាណី អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា កច្ឆបោ កោកាលិកោ អហោសិ, ទ្វេ ហំសបោតកា ទ្វេ មហាថេរា, រាជា អានន្ទោ, អមច្ចបណ្ឌិតោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កច្ឆបជាតកវណ្ណនា បឋមា។

### [២១៦] ៦. មច្ឆជាតកវណ្ណនា

**ន មាយមគ្គិ តបតី**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ បុរាណទុតិយិកាបលោភនំ អារព្ភ កថេសិ។ តញ្ហិ ភិក្ខុំ សត្ថា “សច្ចំ កិរ ត្វំ, ភិក្ខុ, ឧក្កណ្ឋិតោសី”តិ បុច្ឆិ។ “សច្ចំ, ភន្តេ”តិ វុត្តេ “កេន ឧក្កណ្ឋាបិតោសី”តិ បុដ្ឋោ “បុរាណទុតិយិកាយា”តិ អាហ។ អថ នំ សត្ថា “អយំ តេ ភិក្ខុ ឥត្ថី អនត្ថការិកា, បុព្ពេបិ ត្វំ ឯតំ និស្សាយ សូលេន វិជ្ឈិត្វា អង្គារេសុ បចិត្វា ខាទិតព្ពតំ បត្តោ បណ្ឌិតេ និស្សាយ ជីវិតំ អលត្ថា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស បុរោហិតោ អហោសិ។ អថេកទិវសំ កេវដ្ដា ជាលេ លគ្គំ មច្ឆំ ឧទ្ធរិត្វា ឧណ្ហវាលុកាបិដ្ឋេ ឋបេត្វា “អង្គារេសុ នំ បចិត្វា ខាទិស្សាមា”តិ សូលំ តច្ឆឹសុ។ មច្ឆោ មច្ឆិំ អារព្ភ បរិទេវមានោ ឥមា គាថា អវោច –

១៣១ “ន មាយមគ្គិ តបតិ, ន សូលោ សាធុតច្ឆិតោ;
យញ្ច មំ មញ្ញតេ មច្ឆី, អញ្ញំ សោ រតិយា គតោ។

១៣២ “សោ មំ ទហតិ រាគគ្គិ, ចិត្តំ ចូបតបេតិ មំ;
ជាលិនោ មុញ្ចថាយិរា មំ, ន កាមេ ហញ្ញតេ ក្វចី”តិ។

តត្ថ **ន មាយមគ្គិ តបតី**តិ ន មំ អយំ អគ្គិ តបតិ, ន តាបំ ជនេតិ, ន សោចយតីតិ អត្ថោ។ **ន សូលោ**តិ អយំ សូលោបិ សាធុតច្ឆិតោ មំ ន តបតិ, ន មេ សោកំ ឧប្បាទេតិ។ **យញ្ច មំ មញ្ញតេ**តិ យំ បន មំ មច្ឆី ឯវំ មញ្ញតិ “អញ្ញំ មច្ឆឹ សោ បញ្ចកាមគុណរតិយា គតោ”តិ, តទេវ មំ តបតិ សោចយតិ។ **សោ មំ ទហតី**តិ យោ បនេស រាគគ្គិ, សោ មំ ទហតិ ឈាបេតិ។ **ចិត្តំ ចូបតបេតិ ម**ន្តិ រាគសម្បយុត្តកំ មម ចិត្តមេវ ច មំ ឧបតាបេតិ កិលមេតិ វិហេឋេតិ។ **ជាលិនោ**តិ កេវដ្ដេ អាលបតិ។ តេ ហិ ជាលស្ស អត្ថិតាយ “ជាលិនោ”តិ វុច្ចន្តិ។ **មុញ្ចថាយិរា ម**ន្តិ មុញ្ចថ មំ សាមិនោតិ យាចតិ។ **ន កាមេ ហញ្ញតេ ក្វចី**តិ កាមេ បតិដ្ឋិតោ កាមេន និយមានោ សត្តោ ន ក្វចិ ហញ្ញតិ។ ន ហិ តំ តុម្ហាទិសា ហនិតុំ អនុច្ឆវិកាតិ បរិទេវតិ។ អថ វា **កាមេ**តិ ហេតុវចនេ ភុម្មំ, កាមហេតុ មច្ឆឹ អនុពន្ធមានោ នាម ន ក្វចិ តុម្ហាទិសេហិ ហញ្ញតីតិ បរិទេវតិ។ តស្មិំ ខណេ ពោធិសត្តោ នទីតីរំ គតោ តស្ស មច្ឆស្ស បរិទេវិតសទ្ទំ សុត្វា កេវដ្ដេ ឧបសង្កមិត្វា តំ មច្ឆំ មោចេសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ ។ “តទា មច្ឆី បុរាណទុតិយិកា អហោសិ, មច្ឆោ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ, បុរោហិតោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មច្ឆជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

### [២១៧] ៧. សេគ្គុជាតកវណ្ណនា

**សព្ពោ លោកោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ បណ្ណិកឧបាសកំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ ឯកកនិបាតេ វិត្ថារិតមេវ។ ឥធាបិ សត្ថា តំ “កឹ, ឧបាសក, ចិរស្សំ អាគតោសី”តិ បុច្ឆិ។ បណ្ណិកឧបាសកោ “ធីតា មេ, ភន្តេ, និច្ចំ បហំសិតមុខី, តមហំ វីមំសិត្វា ឯកស្ស កុលទារកស្ស អទាសឹ, តត្ថ ឥតិកត្តព្ពតាយ តុម្ហាកំ ទស្សនាយ អាគន្តុំ ឱកាសំ ន លភិ”ន្តិ អាហ។ អថ នំ សត្ថា “ន ខោ, ឧបាសក, ឥទានេវេសា សីលវតី, បុព្ពេបិ សីលវតី, ត្វញ្ច ន ឥទានេវេតំ វីមំសសិ, បុព្ពេបិ វីមំសិយេវា”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ រុក្ខទេវតា អហោសិ។ តទា អយមេវ បណ្ណិកឧបាសកោ “ធីតរំ វីមំសិស្សាមី”តិ អរញ្ញំ នេត្វា កិលេសវសេន ឥច្ឆន្តោ វិយ ហត្ថេ គណ្ហិ។ អថ នំ បរិទេវមានំ បឋមគាថាយ អជ្ឈភាសិ –

**១៣៣**សព្ពោ លោកោ អត្តមនោ អហោសិ, អកោវិទា គាមធម្មស្ស សេគ្គុ;
កោមារិ កោ នាម តវជ្ជ ធម្មោ, យំ ត្វំ គហិតា បវនេ បរោទសិ”តិ។

តត្ថ **សព្ពោ លោកោ អត្តមនោ អហោសីតិ**, អម្ម, សកលោបិ សត្តលោកោ ឯតិស្សា កាមសេវនាយ អត្តមនោ ជាតោ។ **អកោវិទា គាមធម្មស្ស សេគ្គូតិ សេគ្គូតិ** តស្សា នាមំ។ តេន ត្វំ បន, អម្ម, សេគ្គុ អកោវិទា គាមធម្មស្ស, ឥមស្មិំ គាមធម្មេ វសលធម្មេ អកុសលាសីតិ វុត្តំ ហោតិ។ **កោមារិ កោ នាម តវជ្ជ ធម្មោតិ**, អម្ម, កុមារិ កោ នាមេស តវ អជ្ជ សភាវោ។ **យំ ត្វំ គហិតា បវនេ បរោទសីតិ** ត្វំ មយា ឥមស្មិំ បវនេ សន្តិវសេន ហត្ថេ គហិតា បរោទសិ ន សម្បដិច្ឆសិ, កោ ឯស តវ សភាវោ, កិំ កុមារិកាយេវ ត្វន្តិ បុច្ឆតិ។

តំ សុត្វា កុមារិកា “អាម, តាត, កុមារិកាយេវាហំ, នាហំ មេថុនធម្មំ នាម ជានាមី”តិ វត្វា បរិទេវមានា ទុតិយំ គាថមាហ –

**១៣៤**“យោ ទុក្ខផុដ្ឋាយ ភវេយ្យ តាណំ, សោ មេ បិតា ទុព្ភិ វនេ ករោតិ;
សា កស្ស កន្ទាមិ វនស្ស មជ្ឈេ, យោ តាយិតា សោ សហសំ ករោតី”តិ។

សា ហេដ្ឋា កថិតាយេវ។ ឥតិ សោ បណ្ណិកោ តទា ធីតរំ វីមំសិត្វា គេហំ នេត្វា កុលទារកស្ស ទត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ បណ្ណិក ឧបាសកោ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា ធីតា ធីតាយេវ, បិតា បិតាយេវ អហោសិ, តស្ស ការណស្ស បច្ចក្ខការិកា រុក្ខទេវតា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សេគ្គុជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[២១៨] ៨. កូដវាណិជជាតកវណ្ណនា

**សឋស្ស សាឋេយ្យមិទ**ន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ កូដវាណិជំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិវាសិនោ ហិ កូដវាណិជោ ច បណ្ឌិតវាណិជោ ច ទ្វេ វាណិជា មិត្តិកា ហុត្វា បញ្ច សកដសតានិ ភណ្ឌស្ស បូរាបេត្វា បុព្ពន្តតោ អបរន្តំ វិចរមានា វោហារំ កត្វា ពហុំ លាភំ លភិត្វា សាវត្ថិំ បច្ចាគមឹសុ។ បណ្ឌិតវាណិជោ កូដវាណិជំ អាហ – “សម្ម, ភណ្ឌំ ភាជេមា”តិ។ កូដវាណិជោ “អយំ ទីឃរត្តំ ទុក្ខសេយ្យាយ ទុព្ភោជនេន កិលន្តោ អត្តនោ ឃរេ នានគ្គរសំ ភត្តំ ភុញ្ជិត្វា អជីរកេន មរិស្សតិ, អថ សព្ពម្បេតំ ភណ្ឌំ មយ្ហមេវ ភវិស្សតី”តិ ចិន្តេត្វា “នក្ខត្តំ ន មនាបំ, ទិវសោ ន មនាបោ, ស្វេ ជានិស្សាមិ , បុនទិវសេ ជានិស្សាមី”តិ កាលំ ខេបេតិ។ អថ នំ បណ្ឌិតវាណិជោ និប្បីឡេត្វា ភាជាបេត្វា គន្ធមាលំ អាទាយ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា សត្ថារំ បូជេត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ សត្ថា “កទា អាគតោសី”តិ បុច្ឆិត្វា “អឌ្ឍមាសមត្តោ មេ, ភន្តេ, អាគតស្សា”តិ វត្វា “អថ កស្មា ឯវំ បបញ្ចំ កត្វា ពុទ្ធុបដ្ឋានំ អាគតោសី”តិ បុដ្ឋោ តំ បវត្តិំ អារោចេសិ។ សត្ថា “ន ខោ, ឧបាសក, ឥទានេវ, បុព្ពេបេស កូដវាណិជោយេវា”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ អមច្ចកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តស្ស វិនិច្ឆយាមច្ចោ អហោសិ។ តទា គាមវាសី ច នគរវាសី ច ទ្វេ វាណិជា មិត្តា អហេសុំ។ គាមវាសី នគរវាសិស្ស សន្តិកេ បញ្ច ផាលសតានិ ឋបេសិ។ សោ តេ ផាលេ វិក្កិណិត្វា មូលំ គហេត្វា ផាលានំ ឋបិតដ្ឋានេ មូសិកវច្ចំ អាកិរិត្វា ឋបេសិ។ អបរភាគេ គាមវាសី អាគន្ត្វា “ផាលេ មេ ទេហី”តិ អាហ។ កូដវាណិជោ “ផាលា តេ មូសិកាហិ ខាទិតា”តិ មូសិកវច្ចំ ទស្សេសិ។ ឥតរោ “ខាទិតាវ ហោន្តុ, មូសិកាហិ ខាទិតេ កិំ សក្កា កាតុ”ន្តិ ន្ហានត្ថាយ តស្ស បុត្តំ អាទាយ គច្ឆន្តោ ឯកស្ស សហាយកស្ស គេហេ “ឥមស្ស កត្ថចិ គន្តុំ មា អទត្ថា”តិ វត្វា អន្តោគព្ភេ និសីទាបេត្វា សយំ ន្ហាយិត្វា កូដវាណិជស្ស គេហំ អគមាសិ។ សោ “បុត្តោ មេ កហ”ន្តិ អាហ។ “សម្ម, តវ បុត្តំ តីរេ ឋបេត្វា មម ឧទកេ និមុគ្គកាលេ ឯកោ កុលលោ អាគន្ត្វា តវ បុត្តំ នខបញ្ជរេន គហេត្វា អាកាសំ បក្ខន្តោ, អហំ បាណឹ បហរិត្វា វិរវិត្វា វាយមន្តោបិ មោចេតុំ នាសក្ខិ”ន្តិ។ “ត្វំ មុសា ភណសិ, កុលលា ទារកេ គហេត្វា គន្តុំ សមត្ថា នាម នត្ថី”តិ។ “សម្ម, ហោតុ, អយុត្តេបិ ហោន្តេ អហំ កិំ ករោមិ, កុលលេនេវ តេ បុត្តោ នីតោ”តិ។ សោ តំ សន្តជ្ជេត្វា “អរេ ទុដ្ឋចោរ មនុស្សមារក , ឥទានិ តំ វិនិច្ឆយំ គន្ត្វា កឌ្ឍាបេស្សាមី”តិ និក្ខមិ។ សោ “មម រុច្ចនកមេវ ករោសី”តិ តេនេវ សទ្ធិំ វិនិច្ឆយដ្ឋានំ អគមាសិ។

កូដវាណិជោ ពោធិសត្តំ អាហ – “អយំ, សាមិ, មម បុត្តំ គហេត្វា ន្ហាយិតុំ គតោ, ‘កហំ មេ បុត្តោ’តិ វុត្តោ ‘កុលលេន ហដោ’តិ អាហ, វិនិច្ឆិនថ មេ អឌ្ឌ”ន្តិ។ ពោធិសត្តោ “សច្ចំ ភណេ”តិ ឥតរំ បុច្ឆិ។ សោ អាហ – “អាម,

សាមិ, អហំ តំ អាទាយ គតោ, សេនេន បហដភាវោ សច្ចមេវ, សាមី”តិ។ “កឹ បន លោកេ កុលលា នាម ទារកេ ហរន្តី”តិ? “សាមិ, អហម្បិ តុម្ហេ បុច្ឆាមិ – “កុលលា ទារកេ គហេត្វា អាកាសេ គន្តុំ ន សក្កោន្តិ, មូសិកា បន អយផាលេ ខាទន្តី”តិ។ “ឥទំ កឹ នាមា”តិ? “សាមិ, មយា ឯតស្ស ឃរេ បញ្ច ផាលសតានិ ឋបិតានិ, ស្វាយំ ‘ផាលា តេ មូសិកាហិ ខាទិតា’តិ វត្វា ‘ឥទំ តេ ផាលេ ខាទិតមូសិកានំ វច្ចុ’ន្តិ វច្ចំ ទស្សេតិ, សាមិ, មូសិកា ចេ ផាលេ ខាទន្តិ, កុលលាបិ ទារកេ ហរិស្សន្តិ។ សចេ ន ខាទន្តិ, សេនាបិ តំ ន ហរិស្សន្តិ។ ឯសោ បន ‘ផាលា តេ មូសិកាហិ ខាទិតា’តិ វទតិ, តេសំ ខាទិតភាវំ វា អខាទិតភាវំ វា ជានាថ, អឌ្ឌំ មេ វិនិច្ឆិនថា”តិ។ ពោធិសត្តោ “សឋស្ស បដិសាឋេយ្យំ កត្វា ជិនិស្សាមីតិ ឥមិនា ចិន្តិតំ ភវិស្សតី”តិ ញត្វា “សុដ្ឋុ តេ ចិន្តិត”ន្តិ វត្វា ឥមា គាថា អវោច –

១៣៥. “សឋស្ស សាឋេយ្យមិទំ សុចិន្តិតំ, បច្ចោឌ្ឌិតំ បដិកូដស្ស កូដំ;
ផាលំ ចេ ខាទេយ្យុំ មូសិកា, កស្មា កុមារំ កុលលា ន ហរេយ្យុំ។

១៣៦. “កូដស្ស ហិ សន្តិ កូដកូដា, ភវតិ ចាបិ និកតិនោ និកត្យា;
ទេហិ បុត្តនដ្ឋ ផាលនដ្ឋស្ស ផាលំ, មា តេ បុត្តមហាសិ ផាលនដ្ឋោ”តិ។

តត្ថ **សឋស្សា**តិ សឋភាវេន កេរាដិកេន “ឯកំ ឧបាយំ កត្វា បរសន្តកំ ខាទិតុំ វដ្ដតី”តិ សឋស្ស។ **សាឋេយ្យមិទំ សុចិន្តិត**ន្តិ ឥទំ បដិសាឋេយ្យំ ចិន្តេន្តេន តយា សុដ្ឋុ ចិន្តិតំ។ **បច្ចោឌ្ឌិតំ បដិកូដស្ស កូដ**ន្តិ កូដស្ស បុគ្គលស្ស តយា បដិកូដំ សុដ្ឋុ បច្ចោឌ្ឌិតំ, បដិភាគំ កត្វា ឱឌ្ឌិតសទិសមេវ កតន្តិ អត្ថោ។ **ផាលំ ចេ ខាទេយ្យុំ មូសិកា**តិ យទិ មូសិកា ផាលំ ខាទេយ្យុំ។ **កស្មា កុមារំ កុលលា ន ហរេយ្យុ**ន្តិ មូសិកាសុ ផាលេ ខាទន្តីសុ កុលលា កឹ ការណា កុមារំ នោ ហរេយ្យុំ។

**កូដស្ស ហិ សន្តិ កូដកូដា**តិ ត្វំ “អហមេវ មូសិកាហិ ផាលេ ខាទាបិតបុរិសោ កូដោ”តិ មញ្ញសិ, តាទិសស្ស បន កូដស្ស ឥមស្មឹ លោកេ ពហូ កូដា សន្តិ, កូដស្ស កូដាតិ កូដបដិកូដានំ ឯតំ នាមំ, កូដស្ស បដិកូដា នាម សន្តីតិ វុត្តំ ហោតិ។ **ភវតិ ចាបិ និកតិនោ និកត្យា**តិ និកតិនោ នេកតិកស្ស វញ្ចនកបុគ្គលស្ស និកត្យា អបរោ និកតិការកោ វញ្ចនកបុរិសោ ភវតិយេវ។ **ទេហិ បុត្តនដ្ឋ ផាលនដ្ឋស្ស ផាល**ន្តិ អម្ភោ នដ្ឋបុត្ត បុរិស, ឯតស្ស នដ្ឋផាលស្ស ផាលំ ទេហិ។ **មា តេ បុត្តមហាសិ ផាលនដ្ឋោ**តិ សចេ ហិស្ស ផាលំ ន ទស្សសិ, បុត្តំ តេ ហរិស្សតិ, តំ តេ ឯស មា ហរតុ, ផាលមស្ស ទេហីតិ។ “ទេមិ, សាមិ, សចេ មេ បុត្តំ ទេតី”តិ។ “ទេមិ, សាមិ, សចេ មេ ផាលេ ទេតី”តិ។ ឯវំ នដ្ឋបុត្តោ បុត្តំ, នដ្ឋផាលោ ច ផាលំ បដិលភិត្វា ឧភោបិ យថាកម្មំ គតា។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា កូដវាណិជោ ឥទានិ កូដវាណិជោវ, បណ្ឌិតវាណិជោ បណ្ឌិតវាណិជោយេវ, វិនិច្ឆយាមច្ចោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កូដវាណិជជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[២១៩] ៩. គរហិតជាតកវណ្ណនា

**ហិរញ្ញំ មេ សុវណ្ណំ មេ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ អនភិរតិយា ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯតស្ស ហិ បច្ចេកំ គហិតំ អារម្មណំ នាម នត្ថិ, អនភិរតិវាសំ វសន្តំ បន តំ សត្ថុ សន្តិកំ អានេសុំ។ សោ សត្ថារា “សច្ចំ កិរ ត្វំ, ភិក្ខុ, ឧក្កណ្ឋិតោសី”តិ បុដ្ឋោ “សច្ច”ន្តិ វត្វា “កឹការណា”តិ វុត្តេ “កិលេសវសេនា”តិ អាហ។ អថ នំ សត្ថា “អយំ, ភិក្ខុ, កិលេសោ នាម បុព្ពេ តិរច្ឆានេហិបិ គរហិតោ, ត្វំ ឯវរូបេ សាសនេ បព្ពជិតោ កស្មា តិរច្ឆានេហិបិ គរហិតកិលេសវសេន ឧក្កណ្ឋិតោ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ហិមវន្តបទេសេ វានរយោនិយំ និព្ពត្តិ។ តមេនំ ឯកោ វនចរកោ គហេត្វា អានេត្វា រញ្ញោ អទាសិ។ សោ ចិរំ រាជគេហេ វសមានោ វត្តសម្បន្នោ អហោសិ, មនុស្សលោកេ វត្តមានំ កិរិយំ យេភុយ្យេន អញ្ញាសិ។ រាជា តស្ស វត្តេ បសីទិត្វា វនចរកំ បក្កោសាបេត្វា “ឥមំ វានរំ គហិតដ្ឋានេយេវ វិស្សជ្ជេហី”តិ អាណាបេសិ , សោ តថា អកាសិ។ វានរគណោ ពោធិសត្តស្ស អាគតភាវំ ញត្វា តស្ស ទស្សនត្ថាយ មហន្តេ បាសាណបិដ្ឋេ សន្និបតិត្វា ពោធិសត្តេន សទ្ធឹ សម្មោទនីយំ កថំ កត្វា “សម្ម, កហំ ឯត្តកំ កាលំ វុត្ថោសី”តិ អាហ។ “ពារាណសិយំ រាជនិវេសនេ”តិ។ “អថ កថំ មុត្តោសី”តិ? “រាជា មំ កេឡិមក្កដំ កត្វា មម វត្តេ បសន្នោ មំ វិស្សជ្ជេសី”តិ។

អថ នំ តេ វានរា “មនុស្សលោកេ វត្តមានកិរិយំ នាម តុម្ហេ ជានិស្សថ , អម្ហាកម្បិ តាវ កថេថ, សោតុកាមម្ហា”តិ អាហំសុ។ “មា មំ មនុស្សានំ កិរិយំ បុច្ឆថា”តិ។ “កថេថ សោតុកាមម្ហា”តិ។ ពោធិសត្តោបិ

“មនុស្សា នាម ខត្តិយាបិ ព្រាហ្មណាបិ ‘មយ្ហំ មយ្ហ’ន្តិ វទន្តិ, ហុត្វា អភាវង្គេន អនិច្ចតំ ន ជានន្តិ, សុណាថ ទានិ តេសំ អន្ធពាលានំ ការណ”ន្តិ វត្វា ឥមា គាថា អវោច –

១៣៧. “ហិរញ្ញំ មេ សុវណ្ណំ មេ, ឯសា រត្តី ទិវា កថា;
ទុម្មេធានំ មនុស្សានំ, អរិយធម្មំ អបស្សតំ។

១៣៨. “ទ្វេ ទ្វេ គហបតយោ គេហេ, ឯកោ តត្ថ អមស្សុកោ;
លម្ពត្ថនោ វេណិកតោ, អថោ អង្កិតកណ្ណកោ;
កីតោ ធនេន ពហុនា, សោ តំ វិតុទតេ ជន”ន្តិ។

តត្ថ **ហិរញ្ញំ មេ សុវណ្ណំ មេ**តិ ទេសនាសីសមត្តមេតំ, ឥមិនា បន បទទ្វយេន ទសវិធម្បិ រតនំ សព្ពំ, បុព្ពណ្ណាបរណ្ណំ ខេត្តវត្ថុំ ទ្វិបទចតុប្បទញ្ច សព្ពំ ទស្សេន្តោ “ឥទំ មេ ឥទំ មេ”តិ អាហ។ **ឯសា រត្តី ទិវា កថា**តិ ឯសា មនុស្សានំ រត្តិញ្ច ទិវា ច និច្ចកាលំ កថា។ អញ្ញំ បន តេ “បញ្ចក្ខន្ធា អនិច្ចា”តិ វា “ហុត្វា ន ភវន្តី”តិ វា ន ជានន្តិ, ឯវមេវ បរិទេវន្តា វិចរន្តិ។ **ទុម្មេធាន**ន្តិ អប្បបញ្ញានំ។ **អរិយធម្មំ អបស្សត**ន្តិ អរិយានំ ពុទ្ធាទីនំ ធម្មំ, អរិយំ វា និទ្ទោសំ នវវិធំ លោកុត្តរធម្មំ អបស្សន្តានំ ឯសាវ កថា។ អញ្ញា បន “អនិច្ចំ វា ទុក្ខំ វា”តិ តេសំ កថា នាម នត្ថិ។

**គហបតយោ**តិ គេហេ អធិបតិភូតា។ **ឯកោ តត្ថា**តិ តេសុ ទ្វីសុ ឃរសាមិកេសុ “ឯកោ”តិ មាតុគាមំ សន្ធាយ វទតិ។ តត្ថ **វេណិកតោ**តិ កតវេណី, នានប្បការេន សណ្ឋាបិតកេសកលាបោតិ អត្ថោ។ **អថោ អង្កិតកណ្ណកោ**តិ អថ ស្វេវ វិទ្ធកណ្ណោ ឆិទ្ទកណ្ណោតិ លម្ពកណ្ណតំ សន្ធាយាហ។ **កីតោ ធនេន ពហុនា**តិ សោ បនេស អមស្សុកោ លម្ពត្ថនោ វេណិកតោ អង្កិតកណ្ណោ មាតាបិតូនំ ពហុំ ធនំ ទត្វា កីតោ, មណ្ឌេត្វា បសាធេត្វា យានំ អារោបេត្វា មហន្តេន បរិវារេន ឃរំ អានីតោ។ **សោ តំ វិតុទតេ ជន**ន្តិ សោ គហបតិ អាគតកាលតោ បដ្ឋាយ តស្មិំ គេហេ ទាសកម្មករាទិភេទំ ជនំ “អរេ ទុដ្ឋទាស ទុដ្ឋទាសិ, ឥមំ ន ករោសី”តិ មុខសត្តីហិ វិតុទតិ, សាមិកោ វិយ ហុត្វា មហាជនំ វិចារេតិ។ ឯវំ តាវ “មនុស្សលោកេ អតិវិយ អយុត្ត”ន្តិ មនុស្សលោកំ គរហិ។

តំ សុត្វា សព្ពេ វានរា “មា កថេថ, មា កថេថ, អសោតព្ពយុត្តកំ អស្សុម្ហា”តិ ឧភោហិ ហត្ថេហិ កណ្ណេ ទឡ្ហំ បិទហឹសុ។ “ឥមស្មិំ ឋានេ អម្ហេហិ ឥទំ អយុត្តំ សុត”ន្តិ តំ ឋានម្បិ គរហិត្វា អញ្ញត្ថ អគមំសុ។ សោ បិដ្ឋិបាសាណោ គរហិតបិដ្ឋិបាសាណោយេវ កិរ នាម ជាតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ សោ ភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា វានរគណោ ពុទ្ធបរិសា អហោសិ, វានរិន្ទោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

គរហិតជាតកវណ្ណនា នវមា។

[២២០] ១០. ធម្មធជជាតកវណ្ណនា

**សុខំ ជីវិតរូបោសី**តិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តស្ស វធាយ បរិសក្កនំ អារព្ភ កថេសិ។ តទា ហិ សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបិ ទេវទត្តោ មយ្ហំ វធាយ បរិសក្កិយេវ, សន្តាសមត្តម្បិ បន កាតុំ នាសក្ខី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ យសបាណិ នាម រាជា រជ្ជំ ការេសិ, កាឡកោ នាមស្ស សេនាបតិ អហោសិ។ តទា ពោធិសត្តោ តស្សេវ បុរោហិតោ អហោសិ នាមេន ធម្មធជោ នាម, រញ្ញោ បន សីសប្បសាធនកប្បកោ ឆត្តបាណិ នាម។ រាជា ធម្មេន រជ្ជំ ការេតិ, សេនាបតិ បនស្ស វិនិច្ឆយំ ករោន្តោ លញ្ជំ ខាទតិ បរបិដ្ឋិមំសិកោ, លញ្ជំ គហេត្វា អស្សាមិកេ សាមិកេ ករោតិ។ អថេកទិវសំ វិនិច្ឆយេ បរាជិតោ មនុស្សោ ពាហា បគ្គយ្ហ កន្ទន្តោ វិនិច្ឆយា និក្ខន្តោ រាជុបដ្ឋានំ គច្ឆន្តំ ពោធិសត្តំ ទិស្វា តស្ស បាទេសុ បតិត្វា “តុម្ហាទិសេសុ នាម, សាមិ, រញ្ញោ អត្ថញ្ច ធម្មញ្ច អនុសាសន្តេសុ កាឡកសេនាបតិ លញ្ជំ គហេត្វា អស្សាមិកេ សាមិកេ ករោតី”តិ អត្តនោ បរាជិតភាវំ ពោធិសត្តស្ស កថេសិ។ ពោធិសត្តោ ការុញ្ញំ ឧប្បាទេត្វា “ឯហិ ភណេ, អឌ្ឌំ តេ វិនិច្ឆិនិស្សាមី”តិ តំ គហេត្វា វិនិច្ឆយដ្ឋានំ អគមាសិ។ មហាជនោ សន្និបតិ, ពោធិសត្តោ តំ អឌ្ឌំ បដិវិនិច្ឆិនិត្វា សាមិកញ្ញេវ សាមិកំ អកាសិ។

មហាជនោ សាធុការំ អទាសិ, សោ សទ្ទោ មហា អហោសិ។ រាជា តំ សុត្វា “កឹ សទ្ទោ នាមេសោ”តិ បុច្ឆិ។ “ទេវ, ធម្មធជបណ្ឌិតេន ទុព្ពិនិច្ឆិតោ អឌ្ឌោ សុវិនិច្ឆិតោ, តត្រេស សាធុការសទ្ទោ”តិ។ រាជា តុដ្ឋោ ពោធិសត្តំ

បក្កោសាបេត្វា “អទ្ធោ កិរ តេ អាចរិយ វិនិច្ឆិតោ”តិ បុច្ឆិ។ “អាម, មហារាជ, កាឡកេន ទុព្ពិនិច្ឆិតំ អឌ្ឌំ វិនិច្ឆិនិ”ន្តិ វុត្តេ “ឥតោ ទានិ បដ្ឋាយ តុម្ហេវ អឌ្ឌំ វិនិច្ឆិនថ, មយ្ហញ្ច កណ្ណសុខំ ភវិស្សតិ លោកស្ស ច វុឌ្ឍី”តិ វត្វា អនិច្ឆន្តម្បិ តំ “សត្តានុទ្ទយាយ វិនិច្ឆយេ និសីទថា”តិ យាចិត្វា សម្បដិច្ឆាបេសិ។ តតោ បដ្ឋាយ ពោធិសត្តោ វិនិច្ឆយេ និសីទតិ, សាមិកេយេវ សាមិកេ ករោតិ។

កាឡកោ តតោ បដ្ឋាយ លញ្ជំ អលភន្តោ លាភតោ បរិហាយិត្វា ពោធិសត្តស្ស អាឃាតំ ពន្ធិត្វា “មហារាជ, ធម្មធជបណ្ឌិតោ តវ រជ្ជំ បត្ថេតី”តិ ពោធិសត្តំ រញ្ញោ អន្តរេ បរិភិន្ទិ។ រាជា អសទ្ទហន្តោ “មា ឯវំ អវចា”តិ បដិក្ខិបិត្វា បុន តេន “សចេ មេ ន សទ្ទហថ, តស្សាគមនកាលេ វាតបានេន ឱលោកេថ។ អថានេន សកលនគរស្ស អត្តនោ ហត្ថេ កតភាវំ បស្សិស្សថា”តិ វុត្តេ រាជា តស្ស អឌ្ឌការកបរិសំ ទិស្វា “ឯតស្សេវ បរិសា”តិ សញ្ញាយ ភិជ្ជិត្វា “កឹ ករោម សេនាបតី”តិ បុច្ឆិ។ “ទេវ, ឯតំ មារេតុំ វដ្ដតី”តិ ។ “ឱឡារិកទោសំ អបស្សន្តា កថំ មារេស្សាមា”តិ? “អត្ថេកោ ឧបាយោ”តិ។ “កតរូបាយោ”តិ។ “អសយ្ហមស្ស កម្មំ អារោបេត្វា តំ កាតុំ អសក្កោន្តំ តំ តេន ទោសេន មារេស្សាមា”តិ។ “កឹ បន អសយ្ហកម្ម”ន្តិ? “មហារាជ, ឧយ្យានំ នាម សារភូមិយំ រោបិតំ បដិជគ្គិយមានំ តីហិ ចតូហិ សំវច្ឆរេហិ ផលំ ទេតិ។ តុម្ហេ តំ បក្កោសាបេត្វា ‘ស្វេ ឧយ្យានំ កីឡិស្សាម, ឧយ្យានំ មេ មាបេហី’តិ វទថ, សោ មាបេតុំ ន សក្ខិស្សតិ។ អថ នំ តស្មិំ ទោសេ មារេស្សាមា”តិ។

រាជា ពោធិសត្តំ អាមន្តេត្វា “បណ្ឌិត, មយ្ហំ បុរាណឧយ្យានេ ចិរំ កីឡិម្ហ, ឥទានិ នវឧយ្យានេ កីឡិតុកាមម្ហ, ស្វេ កីឡិស្សាម, ឧយ្យានំ នោ មាបេហិ, សចេ មាបេតុំ ន សក្ខិស្សសិ, ជីវិតំ តេ នត្ថី”តិ។ ពោធិសត្តោ “កាឡកេន លញ្ជំ អលភមានេន រាជា អន្តរេ បរិភិន្នោ ភវិស្សតី”តិ ញត្វា “សក្កោន្តោ ជានិស្សាមិ, មហារាជា”តិ វត្វា គេហំ គន្ត្វា សុភោជនំ ភុញ្ជិត្វា ចិន្តយមានោ សយនេ និបជ្ជិ, សក្កស្ស ភវនំ ឧណ្ហាការំ ទស្សេសិ។ សក្កោ អាវជ្ជេន្តោ ពោធិសត្តស្ស ចិត្តំ ញត្វា វេគេនាគន្ត្វា សិរិគព្ភំ បវិសិត្វា អាកាសេ ឋត្វា “កឹ ចិន្តេសិ បណ្ឌិតា”តិ បុច្ឆិ។ “កោសិ ត្វ”ន្តិ? “សក្កោហមស្មី”តិ។ “រាជា មំ ‘ឧយ្យានំ មាបេហី’តិ អាហ, តំ ចិន្តេមី”តិ។ “បណ្ឌិត, មា ចិន្តយិ, អហំ តេ នន្ទនវនចិត្តលតាវនសទិសំ ឧយ្យានំ មាបេស្សាមិ, កតរស្មិំ ឋានេ មាបេមី”តិ? “អសុកដ្ឋានេ មាបេហី”តិ។ សក្កោ មាបេត្វា ទេវបុរមេវ គតោ។

បុនទិវសេ ពោធិសត្តោ ឧយ្យានំ បច្ចក្ខតោ ទិស្វា គន្ត្វា រញ្ញោ អារោចេសិ – “និដ្ឋិតំ តេ, មហារាជ, ឧយ្យានំ, កីឡស្សូ”តិ។ រាជា គន្ត្វា អដ្ឋារសហត្ថេន មនោសិលាវណ្ណេន បាការេន បរិក្ខិត្តំ ទ្វារដ្ដាលកសម្បន្នំ បុប្ផផលភារភរិតនានារុក្ខបដិមណ្ឌិតំ ឧយ្យានំ ទិស្វា កាឡកំ បុច្ឆិ – “បណ្ឌិតេន អម្ហាកំ វចនំ កតំ, ឥទានិ កឹ ករោមា”តិ។ “មហារាជ, ឯករត្តេន ឧយ្យានំ មាបេតុំ សក្កោន្តោ រជ្ជំ គហេតុំ កឹ ន សក្កោតី”តិ? “ឥទានិ កឹ ករោមា”តិ? “អបរម្បិ នំ អសយ្ហកម្មំ ការេមា”តិ។ “កឹ កម្មំ នាមា”តិ? “សត្តរតនមយំ បោក្ខរណឹ មាបេមា”តិ។ រាជា “សាធូ”តិ ពោធិសត្តំ អាមន្តេត្វា “អាចរិយ, ឧយ្យានំ តាវ តេ មាបិតំ , ឯតស្ស បន អនុច្ឆវិកំ សត្តរតនមយំ បោក្ខរណឹ មាបេហិ។ សចេ មាបេតុំ ន សក្ខិស្សសិ, ជីវិតំ តេ នត្ថី”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ “សាធុ, មហារាជ, សក្កោន្តោ មាបេស្សាមី”តិ អាហ។ អថស្ស សក្កោ បោក្ខរណឹ មាបេសិ សោភគ្គប្បត្តំ សតតិត្ថំ សហស្សវង្កំ បញ្ចវណ្ណបទុមសញ្ឆន្នំ នន្ទនបោក្ខរណិសទិសំ។

បុនទិវសេ ពោធិសត្តោ តម្បិ បច្ចក្ខំ កត្វា រញ្ញោ អារោចេសិ – “មាបិតា, ទេវ, បោក្ខរណី”តិ។ រាជា តម្បិ ទិស្វា “ឥទានិ កឹ ករោមា”តិ កាឡកំ បុច្ឆិ។ “ឧយ្យានស្ស អនុច្ឆវិកំ គេហំ មាបេតុំ អាណាបេហិ, ទេវា”តិ។ រាជា ពោធិសត្តំ អាមន្តេត្វា “ឥទានិ, អាចរិយ, ឥមស្ស ឧយ្យានស្ស ចេវ បោក្ខរណិយា ច អនុច្ឆវិកំ សព្ពទន្តមយំ គេហំ មាបេហិ, នោ ចេ មាបេស្សសិ, ជីវិតំ តេ នត្ថី”តិ អាហ។ អថស្ស សក្កោ គេហម្បិ មាបេសិ។ ពោធិសត្តោ បុនទិវសេ តម្បិ បច្ចក្ខំ កត្វា រញ្ញោ អារោចេសិ។ រាជា តម្បិ ទិស្វា “ឥទានិ កឹ ករោមា”តិ កាឡកំ បុច្ឆិ។ “គេហស្ស អនុច្ឆវិកំ មណឹ មាបេតុំ អាណាបេហិ, មហារាជា”តិ អាហ។ រាជា ពោធិសត្តំ អាមន្តេត្វា “បណ្ឌិត, ឥមស្ស ទន្តមយគេហស្ស អនុច្ឆវិកំ មណឹ មាបេហិ, មណិអាលោកេន វិចរិស្សាម។ សចេ មាបេតុំ ន សក្កោសិ, ជីវិតំ តេ នត្ថី”តិ អាហ។ អថស្ស សក្កោ មណិម្បិ មាបេសិ។

ពោធិសត្តោ បុនទិវសេ តំ បច្ចក្ខំ កត្វា រញ្ញោ អារោចេសិ ។ រាជា តម្បិ ទិស្វា “ឥទានិ កឹ ករិស្សាមា”តិ កាឡកំ បុច្ឆិ។ “មហារាជ, ធម្មធជព្រាហ្មណស្ស ឥច្ឆិតិច្ឆិតទាយិកា ទេវតា អត្ថិ មញ្ញេ, ឥទានិ យំ ទេវតាបិ មាបេតុំ ន សក្កោតិ, តំ អាណាបេហិ។ ចតុរង្គសមន្នាគតំ នាម មនុស្សំ ទេវតាបិ មាបេតុំ ន សក្កោតិ, តស្មា ‘ចតុរង្គសមន្នាគតំ មេ ឧយ្យានបាលំ មាបេហី’តិ តំ វទាហី”តិ។ រាជា ពោធិសត្តំ អាមន្តេត្វា “អាចរិយ, តយា អម្ហាកំ ឧយ្យានំ, បោក្ខរណី, ទន្តមយបាសាទោ, តស្ស អាលោកករណត្ថាយ មណិរតនញ្ច មាបិតំ, ឥទានិ មេ ឧយ្យានរក្ខកំ ចតុរង្គសមន្នាគតំ ឧយ្យានបាលំ មាបេហិ, នោ ចេ មាបេស្សសិ, ជីវិតំ តេ នត្ថី”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ “ហោតុ, លភមានោ ជានិស្សាមី”តិ គេហំ គន្ត្វា សុភោជនំ ភុញ្ជិត្វា និបន្នោ បច្ចូសកាលេ បពុជ្ឈិត្វា

សយនបីឋេ និសិន្នោ ចិន្តេសិ – “សក្កោ ទេវរាជា យំ អត្តនា សក្កា មាបេតុំ, តំ មាបេសិ, ចតុរង្គសមន្នាគតំ បន ឧយ្យានបាលំ ន សក្កា មាបេតុំ, ឯវំ សន្តេ បរេសំ ហត្ថេ មរណតោ អរញ្ញេ អនាថមរណមេវ វរតរ”ន្តិ។ សោ កស្សចិ អនារោចេត្វា បាសាទា ឱតរិត្វា អគ្គទ្វារេនេវ នគរា និក្ខមិត្វា អរញ្ញំ បវិសិត្វា អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ សតំ ធម្មំ អាវជ្ជមានោ និសីទិ។

សក្កោ តំ ការណំ ញត្វា វនចរកោ វិយ ហុត្វា ពោធិសត្តំ ឧបសង្កមិត្វា “ព្រាហ្មណ, ត្វំ សុខុមាលោ, អទិដ្ឋបុព្ពទុក្ខរូបោ វិយ ឥមំ អរញ្ញំ បវិសិត្វា កឹ ករោន្តោ និសិន្នោសី”តិ ឥមមត្ថំ បុច្ឆន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

១៣៦. “សុខំ ជីវិតរូបោសិ, រដ្ឋា វិវនមាគតោ;
សោ ឯកកោ រុក្ខមូលេ, កបណោ វិយ ឈាយសី”តិ។

តត្ថ **សុខំ ជីវិតរូបោសី**តិ ត្វំ សុខេន ជីវិតសទិសោ សុខេធិតោ សុខបរិហតោ វិយ។ **រដ្ឋា**តិ អាកិណ្ណមនុស្សដ្ឋានា។ **វិវនមាគតោ**តិ និរុទកដ្ឋានំ អរញ្ញំ បវិដ្ឋោ។ **រុក្ខមូលេ**តិ រុក្ខសមីបេ។ **កបណោ វិយ ឈាយសី**តិ កបណោ វិយ ឯកកោ និសិន្នោ ឈាយសិ បជ្ឈាយសិ, កឹ នាមេតំ ចិន្តេសីតិ បុច្ឆិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ ទុតិយំ គាថមាហ –

១៤០. “សុខំ ជីវិតរូបោស្មិ, រដ្ឋា វិវនមាគតោ;
សោ ឯកកោ រុក្ខមូលេ, កបណោ វិយ ឈាយាមិ;
សតំ ធម្មំ អនុស្សរ”ន្តិ។

តត្ថ **សតំ ធម្មំ អនុស្សរ**ន្តិ, សម្ម, សច្ចមេតំ, អហំ សុខំ ជីវិតរូបោ រដ្ឋា ច វិវនមាគតោ, សោហំ ឯកកោវ ឥមស្មិំ រុក្ខមូលេ និសីទិត្វា កបណោ វិយ ឈាយាមិ។ យំ បន វទេសិ “កឹ នាមេតំ ចិន្តេសី”តិ, តំ តេ បវេទេមិ “សតំ ធម្ម”ន្តិ។ អហញ្ហិ សតំ ធម្មំ អនុស្សរន្តោ ឥធ និសិន្នោ។ **សតំ ធម្ម**ន្តិ ពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធពុទ្ធសាវកានំ សតំ សប្បុរិសានំ បណ្ឌិតានំ ធម្មំ។ លាភោ អលាភោ យសោ អយសោ និន្ទា បសំសា សុខំ ទុក្ខន្តិ អយញ្ហិ អដ្ឋវិធោ លោកធម្មោ។ ឥមិនា បន អជ្ឈាហតា សន្តោ ន កម្បន្តិ ន បវេធេន្តិ, អយមេត្ថ អកម្បនសង្ខាតោ សតំ ធម្មោ ឥមំ អនុស្សរន្តោ និសិន្នោម្ហីតិ ទីបេតិ។

អថ នំ សក្កោ “ឯវំ សន្តេ, ព្រាហ្មណ, ឥមស្មិំ ឋានេ កស្មា និសិន្នោសី”តិ។ “រាជា ចតុរង្គសមន្នាគតំ ឧយ្យានបាលំ អាហរាបេតិ, តាទិសំ ន សក្កោមិ លទ្ធុំ, សោហំ ‘កឹ មេ បរស្ស ហត្ថេ មរណេន, អរញ្ញំ បវិសិត្វា អនាថមរណំ មរិស្សាមី’តិ ចិន្តេត្វា ឥធាគន្ត្វា និសិន្នោ”តិ។ “ព្រាហ្មណ, អហំ សក្កោ ទេវរាជា, មយា តេ ឧយ្យានាទីនិ មាបិតានិ, ចតុរង្គសមន្នាគតំ ឧយ្យានបាលំ មាបេតុំ ន សក្កា, តុម្ហាកំ រញ្ញោ សីសប្បសាធនកប្បកោ ឆត្តបាណិ នាម, សោ ចតុរង្គសមន្នាគតោ, ចតុរង្គសមន្នាគតេន ឧយ្យានបាលេន អត្ថេ សតិ ឯតំ កប្បកំ ឧយ្យានបាលំ កាតុំ វទេហី”តិ។ ឥតិ សក្កោ ពោធិសត្តស្ស ឱវាទំ ទត្វា “មា ភាយី”តិ សមស្សាសេត្វា អត្តនោ ទេវបុរមេវ គតោ។

ពោធិសត្តោ គេហំ គន្ត្វា ភុត្តបាតរាសោ រាជទ្វារំ គន្ត្វា ឆត្តបាណិម្បិ តត្ថេវ ទិស្វា ហត្ថេ គហេត្វា “ត្វំ កិរ, សម្ម ឆត្តបាណិ, ចតុរង្គសមន្នាគតោសី”តិ បុច្ឆិត្វា “កោ តេ មយ្ហំ ចតុរង្គសមន្នាគតភាវំ អាចិក្ខី”តិ វុត្តេ “សក្កោ, ទេវរាជា”តិ វត្វា “កឹការណា អាចិក្ខី”តិ បុដ្ឋោ “ឥមិនា នាម ការណេនា”តិ សព្ពំ អាចិក្ខិ។ សោ “អាម, អហំ ចតុរង្គសមន្នាគតោ”តិ អាហ។ អថ នំ ពោធិសត្តោ ហត្ថេ គហេត្វាវ រញ្ញោ សន្តិកំ គន្ត្វា “អយំ, មហារាជ, ឆត្តបាណិ, ចតុរង្គសមន្នាគតោ, ចតុរង្គសមន្នាគតេន ឧយ្យានបាលេន អត្ថេ សតិ ឥមំ ឧយ្យានបាលំ ករោថា”តិ អាហ។ អថ នំ រាជា “ត្វំ កិរ ចតុរង្គសមន្នាគតោសី”តិ បុច្ឆិ។ “អាម, មហារាជា”តិ។ “កតមេហិ ចតុរង្គេហិ សមន្នាគតោសី”តិ?

“អនុសូយកោ អហំ ទេវ, អមជ្ជបាយកោ អហំ;
និស្នេហកោ អហំ ទេវ, អក្កោធនំ អធិដ្ឋិតោ”តិ។

“មយ្ហញ្ហិ, មហារាជ, ឧសូយា នាម នត្ថិ, មជ្ជំ មេ ន បិវិតបុព្ពំ, បរេសុ មេ ស្នេហោ វា កោធោ វា ន ភូតបុព្ពោ។ ឥមេហិ ចតូហិ អង្គេហិ សមន្នាគតោម្ហី”តិ។

អថ នំ រាជា, ភោ ឆត្តបាណិ, “អនុសូយកោសី”តិ វទសីតិ។ “អាម, ទេវ, អនុសូយកោម្ហី”តិ។ “កឹ អារម្មណំ ទិស្វា អនុសូយកោ ជាតោសី”តិ? “សុណាហិ ទេវា”តិ អត្តនោ អនុសូយកការណំ កថេន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

“ឥត្ថិយា ការណា រាជ, ពន្ធាបេសឹ បុរោហិតំ;
សោ មំ អត្ថេ និវេទេសិ, តស្មាហំ អនុសូយកោ”តិ។

តស្សត្ថោ – អហំ, ទេវ, បុព្ពេ ឥមស្មិំយេវ ពារាណសិនគរេ តាទិសោវ រាជា ហុត្វា ឥត្ថិយា ការណា បុរោហិតំ ពន្ធាបេសឹ។

“អពទ្ធា តត្ថ ពជ្ឈន្តិ, យត្ថ ពាលា បភាសរេ;
ពទ្ធាបិ តត្ថ មុច្ចន្តិ, យត្ថ ធីរា បភាសរេ”តិ។ (ជា. ១.១.១២០) –

ឥមស្មិញ្ហិ ជាតកេ អាគតនយេនេវ ឯកស្មិំ កាលេ អយំ ឆត្តបាណិ រាជា ហុត្វា ចតុសដ្ឋិយា បាទមូលិកេហិ សទ្ធិំ សម្បទុស្សិត្វា ពោធិសត្តំ អត្តនោ មនោរថំ អបូរេន្តំ នាសេតុកាមាយ ទេវិយា បរិភិន្នោ ពន្ធាបេសិ។ តទា នំ ពន្ធិត្វា អានីតោ ពោធិសត្តោ យថាភូតំ ទេវិយា ទោសំ អារោបេត្វា សយំ មុត្តោ រញ្ញោ ពន្ធាបិតេ សព្ពេបិ តេ បាទមូលិកេ មោចេត្វា “ឯតេសញ្ច ទេវិយា ច អបរាធំ ខមថ, មហារាជា”តិ ឱវទិ។ សព្ពំ ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ វិត្ថារតោ វេទិតព្ពំ។ តំ សន្ធាយាហ –

“ឥត្ថិយា ការណា រាជ, ពន្ធាបេសឹ បុរោហិតំ;
សោ មំ អត្ថេ និវេទេសិ, តស្មាហំ អនុសូយកោ”តិ។

តទា បន សោហំ ចិន្តេសឹ – “អហំ សោឡស សហស្សឥត្ថិយោ បហាយ ឯតំ ឯកមេវ កិលេសវសេន សង្គណ្ហន្តោបិ សន្តប្បេតុំ នាសក្ខឹ, ឯវំ ទុប្បូរណីយានំ ឥត្ថីនំ កុជ្ឈនំ នាម និវត្ថវត្ថេ កិលិស្សន្តេ ‘កស្មា កិលិស្សសី’តិ កុជ្ឈនសទិសំ ហោតិ, ភុត្តភត្តេ គូថភាវំ អាបជ្ជន្តេ ‘កស្មា ឯតំ សភាវំ អាបជ្ជសី’តិ កុជ្ឈនសទិសំ ហោតិ។ ‘ឥតោ ទានិ បដ្ឋាយ យាវ អរហត្តំ ន បាបុណាមិ, តាវ កិលេសំ និស្សាយ មយិ ឧសូយា មា ឧប្បជ្ជតូ’”តិ អធិដ្ឋហឹ។ តតោ បដ្ឋាយ អនុសូយកោ ជាតោ។ ឥទំ សន្ធាយ – “តស្មាហំ អនុសូយកោ”តិ អាហ។

អថ នំ រាជា “សម្ម ឆត្តបាណិ, កឹ អារម្មណំ ទិស្វា អមជ្ជបោ ជាតោសី”តិ បុច្ឆិ។ សោ តំ ការណំ អាចិក្ខន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

“មត្តោ អហំ មហារាជ, បុត្តមំសានិ ខាទយឹ;
តស្ស សោកេនហំ ផុដ្ឋោ, មជ្ជបានំ វិវជ្ជយិ”ន្តិ។

អហំ, មហារាជ, បុព្ពេ តាទិសោ ពារាណសិរាជា ហុត្វា មជ្ជេន វិនា វត្តិតុំ នាសក្ខឹ, អមំសកភត្តម្បិ ភុញ្ជិតុំ នាសក្ខឹ។ នគរេ ឧបោសថទិវសេសុ មាឃាតោ ហោតិ, ភត្តការកោ បក្ខស្ស តេរសិយញ្ញេវ មំសំ គហេត្វា ឋបេសិ, តំ ទុន្និក្ខិត្តំ សុនខា ខាទឹសុ។ ភត្តការកោ ឧបោសថទិវសេ មំសំ អលភិត្វា រញ្ញោ នានគ្គរសភោជនំ បចិត្វា បាសាទំ អារោបេត្វា ឧបនាមេតុំ អសក្កោន្តោ ទេវឹ ឧបសង្កមិត្វា “ទេវិ, អជ្ជ មេ មំសំ ន លទ្ធំ, អមំសកភោជនំ នាម ឧបនាមេតុំ ន សក្កោមិ, កិន្តិ ករោមី”តិ អាហ។ “តាត, មយ្ហំ បុត្តោ រញ្ញោ បិយោ មនាបោ, បុត្តំ មេ ទិស្វា រាជា តមេវ ចុម្ពន្តោ បរិស្សជន្តោ អត្តនោ អត្ថិភាវម្បិ ន ជានាតិ, អហំ បុត្តំ មណ្ឌេត្វា រញ្ញោ ឩរុម្ហិ និសីទាបេយ្យំ, រញ្ញោ បុត្តេន សទ្ធឹ កីឡនកាលេ ត្វំ ភត្តំ ឧបនេយ្យាសី”តិ។ សា ឯវំ វត្វា អត្តនោ បុត្តំ អលង្កតាភរណំ មណ្ឌេត្វា រញ្ញោ ឩរុម្ហិ និសីទាបេសិ។ រញ្ញោ បុត្តេន សទ្ធឹ កីឡនកាលេ ភត្តការកោ ភត្តំ ឧបនាមេសិ។ រាជា សុរាមទមត្តោ បាតិយំ មំសំ អទិស្វា “មំសំ កហ”ន្តិ បុច្ឆិត្វា “អជ្ជ, ទេវ, ឧបោសថទិវសំ មាឃាតតាយ មំសំ ន លទ្ធ”ន្តិ វុត្តេ “មយ្ហំ មំសំ នាម ទុល្លភ”ន្តិ វត្វា ឩរុម្ហិ និសិន្នស្ស បិយបុត្តស្ស គីវំ វដ្ដេត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា ភត្តការកស្ស បុរតោ ខិបិត្វា “វេគេន សម្បាទេត្វា អាហរា”តិ អាហ។ ភត្តការកោ តថា អកាសិ, រាជា បុត្តមំសេន ភត្តំ ភុញ្ជិ។ រញ្ញោ ភយេន ឯកោបិ កន្ទិតុំ វា រោទិតុំ វា កថេតុំ វា សមត្ថោ នាម នាហោសិ។

រាជា ភុញ្ជិត្វា សយនបិដ្ឋេ និទ្ទំ ឧបគន្ត្វា បច្ចូសកាលេ បពុជ្ឈិត្វា វិគតមទោ “បុត្តំ មេ អានេថា”តិ អាហ។ តស្មឹ កាលេ ទេវី កន្ទមានា បាទមូលេ បតិ។ “កឹ, ភទ្ទេ”តិ ច វុត្តេ , “ទេវ, ហិយ្យោ តេ បុត្តំ មារេត្វា បុត្តមំសេន ភត្តំ ភុត្ត”ន្តិ អាហ។ រាជា បុត្តសោកេន រោទិត្វា កន្ទិត្វា “ឥទំ មេ ទុក្ខំ សុរាបានំ និស្សាយ ឧប្បន្ន”ន្តិ សុរាបានេ ទោសំ ទិស្វា “ឥតោ បដ្ឋាយ យាវ អរហត្តំ ន បាបុណាមិ, តាវ ឯវរូបំ វិនាសការកំ សុរំ នាម ន បិវិស្សាមី”តិ បំសុំ

គហេត្វា មុខំ បុញ្ឆិត្វា អធិដ្ឋាសិ។ តតោ បដ្ឋាយ មជ្ឈំ នាម ន បិវី។ តមត្ថំ សន្ធាយ – “មត្តោ អហំ, មហារាជា”តិ ឥមំ គាថមាហ។

អថ នំ រាជា “កឹ បន, សម្ម ឆត្តបាណិ, អារម្មណំ ទិស្វា និស្នេហោ ជាតោសី”តិ បុច្ឆិ។ សោ តំ ការណំ អាចិក្ខន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

“កិតវាសោ នាមហំ រាជ, បុត្តោ បច្ចេកពោធិ មេ;
បត្តំ ភិន្ទិត្វា ចរិតោ, និស្នេហោ តស្ស ការណា”តិ។

មហារាជ, បុព្ពេ អហំ ពារាណសិយំយេវ កិតវាសោ នាម រាជា។ តស្ស មេ បុត្តោ វិជាយិ។ លក្ខណបាឋកា តំ ទិស្វា “មហារាជ, អយំ កុមារោ បានីយំ អលភិត្វា មរិស្សតី”តិ អាហំសុ។ “ទុដ្ឋកុមារោ”តិស្ស នាមំ អហោសិ។ សោ វិញ្ញុតំ បត្តោ ឱបរជ្ជំ ការេសិ, រាជា កុមារំ បុរតោ វា បច្ឆតោ វា កត្វា វិចរិ, បានីយំ អលភិត្វា មរណភយេន ចស្ស ចតូសុ ទ្វារេសុ អន្តោនគរេសុ ច តត្ថ តត្ថ បោក្ខរណិយោ ការេសិ, ចតុក្កាទីសុ មណ្ឌបេ ការេត្វា បានីយចាដិយោ ឋបាបេសិ។ សោ ឯកទិវសេ អលង្កតបដិយត្តោ បាតោវ ឧយ្យានំ គច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ បច្ចេកពុទ្ធំ បស្សិ។ មហាជនោបិ បច្ចេកពុទ្ធំ ទិស្វា តមេវ វន្ទតិ បសំសតិ, អញ្ជលិញ្ចស្ស បគ្គណ្ហាតិ។

កុមារោ ចិន្តេសិ – “មាទិសេន សទ្ធឹ គច្ឆន្តា ឥមំ មុណ្ឌកំ វន្ទន្តិ បសំសន្តិ, អញ្ជលិញ្ចស្ស បគ្គណ្ហន្តី”តិ។ សោ កុបិតោ ហត្ថិក្ខន្ធតោ ឱរុយ្ហ បច្ចេកពុទ្ធំ ឧបសង្កមិត្វា “លទ្ធំ តេ, សមណ, ភត្ត”ន្តិ វត្វា “អាម, កុមារា”តិ វុត្តេ តស្ស ហត្ថតោ បត្តំ គហេត្វា ភូមិយំ បាតេត្វា សទ្ធឹ ភត្តេន មទ្ទិត្វា បាទប្បហារេន ចុណ្ណវិចុណ្ណំ អកាសិ។ បច្ចេកពុទ្ធោ “នដ្ឋោ វតាយំ សត្តោ”តិ តស្ស មុខំ ឱលោកេសិ។ កុមារោ “អហំ, សមណ, កិតវាសរញ្ញោ បុត្តោ, នាមេន ទុដ្ឋកុមារោ នាម, ត្វំ មេ កុទ្ធោ អក្ខីនិ ឧម្មីលេត្វា ឱលោកេន្តោ កឹ ករិស្សសី”តិ អាហ។

បច្ចេកពុទ្ធោ ឆិន្នភត្តោ ហុត្វា វេហាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា ឧត្តរហិមវន្តេ នន្ទនមូលបព្ភារមេវ គតោ។ កុមារស្សាបិ តង្ខណញ្ញេវ បាបកម្មំ បរិបច្ចិ។ សោ “ឌយ្ហាមិ ឌយ្ហាមី”តិ សមុគ្គតសរីរឌាហោ តត្ថេវ បតិ។ តត្ថ តត្ថេវ យត្តកំ បានីយំ, តត្តកំ បានីយំ សព្ពំ ឆិជ្ជិ, មាតិកា សុស្សិំសុ, តត្ថេវ ជីវិតក្ខយំ បត្វា អវីចិម្ហិ និព្ពត្តិ។ រាជា តំ បវត្តឹ សុត្វា បុត្តសោកេន អភិភូតោ ចិន្តេសិ – “អយំ មេ សោកោ បិយវត្ថុតោ ឧប្បជ្ជិ, សចេ មេ ស្នេហោ នាភវិស្ស, សោកោ ន ឧប្បជ្ជិស្ស, ឥតោ ទានិ មេ បដ្ឋាយ សវិញ្ញាណកេ វា អវិញ្ញាណកេ វា កិស្មិញ្ចិ វត្ថុស្មឹ ស្នេហោ នាម មា ឧប្បជ្ជតូ”តិ អធិដ្ឋាសិ, តតោ បដ្ឋាយ ស្នេហោ នាម នត្ថិ។ តំ សន្ធាយ “កិតវាសោ នាមាហ”ន្តិ គាថមាហ។

តត្ថ **បុត្តោ បច្ចេកពោធិ មេ។ បត្តំ ភិន្ទិត្វា ចរិតោ**តិ មម បុត្តោ បច្ចេកពោធិបត្តំ ភិន្ទិត្វា ចរិតោតិ អត្ថោ។ **និស្នេហោ តស្ស ការណា**តិ តទា ឧប្បន្នស្នេហវត្ថុស្ស ការណា អហំ និស្នេហោ ជាតោតិ អត្ថោ។

អថ នំ រាជា “កឹ បន, សម្ម, អារម្មណំ ទិស្វា និក្កោធោ ជាតោសី”តិ បុច្ឆិ។ សោ តំ ការណំ អាចិក្ខន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

“អរកោ ហុត្វា មេត្តចិត្តំ, សត្ត វស្សានិ ភាវយឹ;
សត្ត កប្បេ ព្រហ្មលោកេ, តស្មា អក្កោធនោ អហ”ន្តិ។

តស្សត្ថោ – អហំ, មហារាជ, អរកោ នាម តាបសោ ហុត្វា សត្ត វស្សានិ មេត្តចិត្តំ ភាវេត្វា សត្ត សំវដ្តវិវដ្តកប្បេ ព្រហ្មលោកេ វសឹ, តស្មា អហំ ទីឃរត្តំ មេត្តាភាវនាយ អាចិណ្ណបរិចិណ្ណត្តា អក្កោធនោ ជាតោតិ។

ឯវំ ឆត្តបាណិនា អត្តនោ ចតូសុ អង្គេសុ កថិតេសុ រាជា បរិសាយ ឥង្គិតសញ្ញំ អទាសិ។ តង្ខណញ្ញេវ អមច្ចា ច ព្រាហ្មណគហបតិកាទយោ ច ឧដ្ឋហិត្វា “អរេ លញ្ជខាទក ទុដ្ឋចោរ, ត្វំ លញ្ជំ អលភិត្វា បណ្ឌិតំ ឧបវទិត្វា មារេតុកាមោ ជាតោ”តិ កាឡកំ សេនាបតឹ ហត្ថបាទេសុ គហេត្វា រាជនិវេសនា ឱតារេត្វា គហិតគហិតេហេវ បាសាណមុគ្គរេហិ សីសំ ភិន្ទិត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា បាទេសុ គហេត្វា កឌ្ឍន្តា សង្ការដ្ឋានេ ឆឌ្ឌេសុំ។ តតោ បដ្ឋាយ រាជា ធម្មេន រជ្ជំ ការេន្តោ យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា កាឡកសេនាបតិ ទេវទត្តោ អហោសិ, ឆត្តបាណិកប្បកោ សារិបុត្តោ, សក្កោ អនុរុទ្ធោ, ធម្មធជោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ធម្មធជជាតកវណ្ណនា ទសមា។

ពីរណថម្ភវគ្គោ សត្តមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

សោមទត្តញ្ច ឧច្ឆិដ្ឋំ, កុរុ បុណ្ណនទីបិ ច;
កច្ឆបមច្ឆសេគ្គុ ច, កូដវាណិជគរហិ;
ធម្មធជន្តិ តេ ទស។

## ៨. កាសាវវគ្គោ

[២២១] ១. កាសាវជាតកវណ្ណនា

**អនិក្កសាវោ កាសាវ**ន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ បន រាជគហេ សមុដ្ឋិតំ។ ឯកស្មិំ សមយេ ធម្មសេនាបតិ បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ សទ្ធិំ វេឡុវនេ វិហរតិ។ ទេវទត្តោបិ អត្តនោ អនុរូបាយ ទុស្សីលបរិសាយ បរិវុតោ គយាសីសេ វិហរតិ។ តស្មិំ សមយេ រាជគហវាសិនោ ឆន្ទកំ សង្ឃរិត្វា ទានំ សជ្ជយិំសុ។ អថេកោ វោហារត្ថាយ អាគតវាណិជោ ឥមំ សាដកំ វិស្សជ្ជេត្វា “មម្បិ បត្តិកំ ករោថា”តិ មហគ្ឃំ គន្ធកាសាវំ អទាសិ។ នាគរា មហាទានំ បវត្តយិំសុ, សព្ពំ ឆន្ទកេន សង្កឌ្ឍិតំ កហាបណេហេវ និដ្ឋាសិ។ សោ សាដកោ អតិរេកោ អហោសិ។ មហាជនោ សន្និបតិត្វា “អយំ គន្ធកាសាវសាដកោ អតិរេកោ។ កស្ស នំ ទេម, កិំ សារិបុត្តត្ថេរស្ស, ឧទាហុ ទេវទត្តស្សា”តិ មន្តយិំសុ។

តត្ថេកេ “សារិបុត្តត្ថេរស្សា”តិ អាហំសុ។ អបរេ “សារិបុត្តត្ថេរោ កតិបាហំ វសិត្វា យថារុចិ បក្កមិស្សតិ , ទេវទត្តត្ថេរោ បន និពទ្ធំ អម្ហាកំ នគរមេវ ឧបនិស្សាយ វិហរតិ, មង្គលាមង្គលេសុ អយមេវ អម្ហាកំ អវស្សយោ, ទេវទត្តស្ស ទស្សាមា”តិ អាហំសុ។ សម្ពហុលិកំ ករោន្តេសុបិ “ទេវទត្តស្ស ទស្សាមា”តិ វត្តារោ ពហុតរា អហេសុំ, អថ នំ ទេវទត្តស្ស អទំសុ។ ទេវទត្តោ តស្ស ទសា ឆិន្ទាបេត្វា ឱវដ្ដិកំ សិព្ពាបេត្វា រជាបេត្វា សុវណ្ណបដ្ដវណ្ណំ កត្វា បារុបិ។ តស្មិំ កាលេ តិំសមត្តា ភិក្ខូ រាជគហា និក្ខមិត្វា សាវត្ថិំ គន្ត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា កតបដិសន្ថារា តំ បវត្តិំ អារោចេត្វា “ឯវំ, ភន្តេ, អត្តនោ អននុច្ឆវិកំ អរហទ្ធជំ បារុបី”តិ អារោចេសុំ។ សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ទេវទត្តោ ឥទានេវ អត្តនោ អននុរូបំ អរហទ្ធជំ បរិទហតិ, បុព្ពេបិ បរិទហិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ហិមវន្តបទេសេ ហត្ថិកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ អសីតិសហស្សមត្តវារណបរិវារោ យូថបតិ ហុត្វា អរញ្ញាយតនេ វសតិ។ អថេកោ ទុគ្គតមនុស្សោ ពារាណសិយំ វិហរន្តោ ទន្តការវីថិយំ ទន្តការេ ទន្តវលយាទីនិ ករោន្តេ ទិស្វា “ហត្ថិទន្តេ លភិត្វា គណ្ហិស្សថា”តិ បុច្ឆិ។ តេ “អាម គណ្ហិស្សាមា”តិ អាហំសុ។ សោ អាវុធំ អាទាយ កាសាវវត្ថវសនោ បច្ចេកពុទ្ធវេសំ គណ្ហិត្វា បដិសីសកំ បដិមុញ្ចិត្វា ហត្ថិវីថិយំ ឋត្វា អាវុធេន ហត្ថិំ មារេត្វា ទន្តេ អាទាយ ពារាណសិយំ វិក្កិណន្តោ ជីវិកំ កប្បេសិ។ សោ អបរភាគេ ពោធិសត្តស្ស បរិវារហត្ថីនំ សព្ពបច្ឆិមំ ហត្ថិំ មារេតុំ អារភិ។ ហត្ថិនោ ទេវសិកំ ហត្ថីសុ បរិហាយន្តេសុ “កេន នុ ខោ ការណេន ហត្ថិនោ បរិហាយន្តី”តិ ពោធិសត្តស្ស អារោចេសុំ។

ពោធិសត្តោ បរិគ្គណ្ហន្តោ “បច្ចេកពុទ្ធវេសំ គហេត្វា ហត្ថិវីថិបរិយន្តេ ឯកោ បុរិសោ តិដ្ឋតិ, កច្ចិ នុ ខោ សោ មារេតិ, បរិគ្គណ្ហិស្សាមិ ន”ន្តិ ឯកទិវសំ ហត្ថី បុរតោ កត្វា សយំ បច្ឆតោ អហោសិ។ សោ ពោធិសត្តំ ទិស្វា អាវុធំ អាទាយ បក្ខន្ទិ។ ពោធិសត្តោ និវត្តិត្វា ឋិតោ “ភូមិយំ បោថេត្វា មារេស្សាមិ ន”ន្តិ សោណ្ឌំ បសារេត្វា តេន បរិទហិតានិ កាសាវានិ ទិស្វា “ឥមំ អរហទ្ធជំ មយា គរុំ កាតុំ វដ្ដតី”តិ សោណ្ឌំ បដិសំហរិត្វា “អម្ភោ បុរិស, ននុ ឯស អរហទ្ធជោ អននុច្ឆវិកោ តុយ្ហំ, កស្មា ឯតំ បរិទហសី”តិ ឥមា គាថា អវោច –

**១៤១**. “អនិក្កសាវោ កាសាវំ, យោ វត្ថំ បរិទហិស្សតិ;
អបេតោ ទមសច្ចេន, ន សោ កាសាវមរហតិ។

**១៤២**. “យោ ច វន្តកសាវស្ស, សីលេសុ សុសមាហិតោ;
ឧបេតោ ទមសច្ចេន, ស វេ កាសាវមរហតី”តិ។

តត្ថ **អនិក្កសាវោ**តិ កសាវោ វុច្ចតិ រាគោ ទោសោ មោហោ មក្ខោ បឡាសោ ឥស្សា មច្ឆរិយំ មាយា សាឋេយ្យំ ថម្ភោ សារម្ភោ មានោ អតិមានោ មទោ បមាទោ, សព្ពេ អកុសលា ធម្មា សព្ពេ ទុច្ចរិតា សព្ពំ ភវគាមិកម្មំ ទិយឌ្ឍកិលេសសហស្សំ, ឯសោ កសាវោ នាម។ សោ យស្ស បុគ្គលស្ស អប្បហីនោ សន្តានតោ អនិស្សដ្ឋោ អនិក្ខន្តោ, សោ អនិក្កសាវោ នាម។ **កាសាវ**ន្តិ កសាយរសបីតំ អរហទ្ធជភូតំ។ **យោ វត្ថំ បរិទហិស្សតី**តិ យោ ឯវ

រូបោ ហុត្វា ឯវរូបំ វត្ថុំ បរិទហិស្សតិ និវាសេតិ ចេវ បារុបតិ ច។ **អបេតោ ទមសច្ចេនា**តិ ឥន្ទ្រិយទមសង្ខាតេន ទមេន ច និព្ពានសង្ខាតេន ច បរមត្ថសច្ចេន អបេតោ បរិវជ្ជិតោ។ និស្សក្កត្ថេ វា ករណវចនំ, ឯតស្មា ទមសច្ចា អបេតោតិ អត្ថោ។ “សច្ច”ន្តិ ចេត្ថ វចីសច្ចំ ចតុសច្ចម្បិ វដ្ដតិយេវ។ **ន សោ កាសាវមរហតី**តិ សោ បុគ្គលោ អនិក្កសាវត្តា អរហទ្ធជំ កាសាវំ ន អរហតិ អននុច្ឆវិកោ ឯតស្ស។

**យោ ច វន្តកសាវស្សា**តិ យោ បន បុគ្គលោ យថាវុត្តស្សេវ កសាវស្ស វន្តត្តា វន្តកសាវោ អស្ស។ **សីលេសុ សុសមាហិតោ**តិ មគ្គសីលេសុ ចេវ ផលសីលេសុ ច សម្មា អាហិតោ, អានេត្វា ឋបិតោ វិយ តេសុ បតិដ្ឋិតោ។ តេហិ សីលេហិ សមង្គីភូតស្សេតំ អធិវចនំ។ **ឧបេតោ**តិ សមន្នាគតោ។ **ទមសច្ចេនា**តិ វុត្តប្បការេន ទមេន ច សច្ចេន ច។ **ស វេ កាសាវមរហតី**តិ សោ ឯវរូបោ បុគ្គលោ ឥមំ អរហទ្ធជំ កាសាវំ អរហតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ តស្ស បុរិសស្ស ឥមំ ការណំ កថេត្វា “ឥតោ បដ្ឋាយ មា ឥធ អាគមិ, អាគច្ឆសិ ចេ, ជីវិតំ តេ នត្ថី”’តិ តជ្ជេត្វា បលាបេសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ហត្ថិមារកបុរិសោ ទេវទត្តោ អហោសិ, យូថបតិ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កាសាវជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[២២២] ២. ចូឡនន្ទិយជាតកវណ្ណនា

**ឥទំ តទាចរិយវចោ**តិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកទិវសញ្ហិ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, ទេវទត្តោ នាម កក្ខឡោ ផរុសោ សាហសិកោ សម្មាសម្ពុទ្ធេ អភិមារេ បយោជេសិ, សិលំ បវិជ្ឈិ, នាឡាគិរឹ បយោជេសិ, ខន្តិមេត្តានុទ្ទយមត្តម្បិស្ស តថាគតេ នត្ថី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបិ ទេវទត្តោ កក្ខឡោ ផរុសោ និក្ការុណិកោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ហិមវន្តបទេសេ មហានន្ទិយោ នាម វានរោ អហោសិ, កនិដ្ឋភាតិកោ បនស្ស ចូឡនន្ទិយោ នាម។ តេ ឧភោបិ អសីតិសហស្សវានរបរិវារា ហិមវន្តបទេសេ អន្ធមាតរំ បដិជគ្គន្តា វាសំ កប្បេសុំ។ តេ មាតរំ សយនគុម្ពេ ឋបេត្វា អរញ្ញំ បវិសិត្វា មធុរានិ ផលាផលានិ មាតុយា បេសេន្តិ។ អាហរណកវានរា តស្សា ន ទេន្តិ, សា ខុទាបីឡិតា អដ្ឋិចម្មាវសេសា កិសា អហោសិ។ អថ នំ ពោធិសត្តោ អាហ – “មយំ, អម្ម, តុម្ហាកំ មធុរផលាផលានិ បេសេម, តុម្ហេ កស្មា មិលាយថា”តិ។ “តាត, នាហំ លភាមី”តិ។ ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ – “មយិ យូថំ បរិហរន្តេ មាតា មេ នស្សិស្សតិ, យូថំ បហាយ មាតរំយេវ បដិជគ្គិស្សាមី”តិ។ សោ ចូឡនន្ទិយំ បក្កោសិត្វា “តាត, ត្វំ យូថំ បរិហរ, អហំ មាតរំ បដិជគ្គិស្សាមី”តិ អាហ។ សោបិ នំ “ភាតិក, មយ្ហំ យូថបរិហរណេន កម្មំ នត្ថិ, អហម្បិ មាតរមេវ បដិជគ្គិស្សាមី”តិ អាហ។ ឥតិ តេ ឧភោបិ ឯកច្ឆន្ទា ហុត្វា យូថំ បហាយ មាតរំ គហេត្វា ហិមវន្តា ឱរុយ្ហ បច្ចន្តេ និគ្រោធរុក្ខេ វាសំ កប្បេត្វា មាតរំ បដិជគ្គឹសុ។

អថេកោ ពារាណសិវាសី ព្រាហ្មណមាណវោ តក្កសិលាយំ ទិសាបាមោក្ខស្ស អាចរិយស្ស សន្តិកេ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា “គមិស្សាមី”តិ អាចរិយំ អាបុច្ឆិ។ អាចរិយោ អង្គវិជ្ជានុភាវេន តស្ស កក្ខឡផរុសសាហសិកភាវំ ញត្វា “តាត, ត្វំ កក្ខឡោ ផរុសោ សាហសិកោ, ឯវរូបានំ ន សព្ពកាលំ ឯកសទិសមេវ ឥជ្ឈតិ, មហាវិនាសំ មហាទុក្ខំ បាបុណិស្សសិ, មា ត្វំ កក្ខឡោ ហោហិ, បច្ឆានុតាបនការណំ កម្មំ មា ករី”តិ ឱវទិត្វា ឧយ្យោជេសិ។ សោ អាចរិយំ វន្ទិត្វា ពារាណសឹ គន្ត្វា ឃរាវាសំ គហេត្វា អញ្ញេហិ សិប្បេហិ ជីវិកំ កប្បេតុំ អសក្កោន្តោ “ធនុកោដឹ និស្សាយ ជីវិស្សាមិ, លុទ្ទកម្មំ កត្វា ជីវិកំ កប្បេស្សាមី”តិ ពារាណសិតោ និក្ខមិត្វា បច្ចន្តគាមកេ វសន្តោ ធនុកលាបសន្នទ្ធោ អរញ្ញំ បវិសិត្វា នានាមិគេ មារេត្វា មំសវិក្កយេន ជីវិកំ កប្បេសិ។ សោ ឯកទិវសំ អរញ្ញេ កិញ្ចិ អលភិត្វា អាគច្ឆន្តោ អង្គណបរិយន្តេ ឋិតំ និគ្រោធរុក្ខំ ទិស្វា “អបិ នាមេត្ថ កិញ្ចិ ភវេយ្យា”តិ និគ្រោធរុក្ខាភិមុខោ បាយាសិ។

តស្មឹ ខណេ ឧភោបិ តេ ភាតរោ មាតរំ ផលានិ ខាទាបេត្វា បុរតោ កត្វា វិដបព្ភន្តរេ និសិន្នា តំ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា “កឹ នោ មាតរំ ករិស្សតី”តិ សាខន្តរេ និលីយឹសុ។ សោបិ ខោ សាហសិកបុរិសោ រុក្ខមូលំ អាគន្ត្វា តំ តេសំ មាតរំ ជរាទុព្ពលំ អន្ធំ ទិស្វា ចិន្តេសិ – “កឹ មេ តុច្ឆហត្ថគមនេន ឥមំ មក្កដឹ វិជ្ឈិត្វា គហេត្វា គមិស្សាមី”តិ។ សោ តស្សា វិជ្ឈនត្ថាយ ធនុំ គណ្ហិ។ តំ ទិស្វា ពោធិសត្តោ “តាត ចូឡនន្ទិយ, ឯសោ មេ បុរិសោ មាតរំ វិជ្ឈិតុកាមោ, អហមស្សា ជីវិតទានំ ទស្សាមិ, ត្វំ មមច្ចយេន មាតរំ បដិជគ្គេយ្យាសី”តិ វត្វា សាខន្តរា និក្ខមិត្វា

“ភោ បុរិស, មា មេ មាតរំ វិជ្ឈិ, ឯសា អន្ធា ជរាទុព្ពលា, អហមស្សា ជីវិតទានំ ទេមិ, ត្វំ ឯតំ អមារេត្វា មំ មារេហិ”តិ តស្ស បដិញ្ញំ គហេត្វា សរស្ស អាសន្នដ្ឋានេ និសីទិ។ សោ និក្ករុណោ ពោធិសត្តំ វិជ្ឈិត្វា បាតេត្វា មាតរម្បិស្ស វិជ្ឈិតុំ បុន ធនុំ សន្នយ្ហិ។ តំ ទិស្វា ចូឡនន្ទិយោ “អយំ មេ មាតរំ វិជ្ឈិតុកាមោ, ឯកទិវសម្បិ ខោ មេ មាតា ជីវមានា លទ្ធជីវិតាយេវ នាម ហោតិ, ជីវិតទានមស្សា ទស្សាមី”តិ សាខន្តរា និក្ខមិត្វា “ភោ បុរិស, មា មេ មាតរំ វិជ្ឈិ, អហមស្សា ជីវិតទានំ ទម្មិ, ត្វំ មំ វិជ្ឈិត្វា អម្ហេ ទ្វេ ភាតិកេ គហេត្វា អម្ហាកំ មាតុ ជីវិតទានំ ទេហី”តិ តស្ស បដិញ្ញំ គហេត្វា សរស្ស អាសន្នដ្ឋានេ និសីទិ។ សោ តម្បិ វិជ្ឈិត្វា បាតេត្វា “អយំ មក្កដី មយ្ហំ ទារកានំ ភវិស្សតី”តិ មាតរម្បិ តេសំ វិជ្ឈិត្វា បាតេត្វា តយោបិ កាជេនាទាយ គេហាភិមុខោ បាយាសិ។

អថស្ស បាបបុរិសស្ស គេហេ អសនិ បតិត្វា ភរិយញ្ច ទ្វេ ទារកេ ច គេហេនេវ សទ្ធិំ ឈាបេសិ, បិដ្ឋិវំសថូណមត្តំ អវសិស្សិ។ អថស្ស នំ គាមទ្វារេយេវ ឯកោ បុរិសោ ទិស្វា តំ បវត្តិំ អារោចេសិ។ សោ បុត្តទារសោកេន អភិភូតោ តស្មិំយេវ ឋានេ មំសកាជញ្ច ធនុញ្ច ឆឌ្ឌេត្វា វត្ថំ បហាយ នគ្គោ ពាហា បគ្គយ្ហ បរិទេវមានោ គន្ត្វា ឃរំ បាវិសិ។ អថស្ស សា ថូណា ភិជ្ជិត្វា សីសេ បតិត្វា សីសំ ភិន្ទិ, បថវី វិវរំ អទាសិ, អវីចិតោ ជាលា ឧដ្ឋហិ។ សោ បថវិយា គិលិយមានោ អាចរិយស្ស ឱវាទំ សរិត្វា “ឥមំ វត ការណំ ទិស្វា បារាសរិយព្រាហ្មណោ មយ្ហំ ឱវាទមទាសី”តិ បរិទេវមានោ ឥមំ គាថាទ្វយមាហ –

**១៤៣**. “ឥទំ តទាចរិយវចោ, បារាសរិយោ យទព្រវិ;
មាសុ ត្វំ អករិ បាបំ, យំ ត្វំ បច្ឆា កតំ តបេ។

**១៤៤**. “យានិ ករោតិ បុរិសោ, តានិ អត្តនិ បស្សតិ;
កល្យាណការី កល្យាណំ, បាបការី ច បាបកំ;
យាទិសំ វបតេ ពីជំ, តាទិសំ ហរតេ ផល”ន្តិ។

តស្សត្ថោ – យំ បារាសរិយោ ព្រាហ្មណោ អព្រវិ – “មាសុ ត្វំ បាបំ អករិ, យំ កតំ បច្ឆា ត្វញ្ញេវ តបេយ្យា”តិ, ឥទំ តំ អាចរិយស្ស វចនំ។ យានិ កាយវចីមនោទ្វារេហិ កម្មានិ បុរិសោ ករោតិ, តេសំ វិបាកំ បដិលភន្តោ តានិយេវ អត្តនិ បស្សតិ។ កល្យាណកម្មការី កល្យាណំ ផលមនុភោតិ, បាបការី ច បាបកមេវ ហីនំ លាមកំ អនិដ្ឋផលំ អនុភោតិ។ លោកស្មិម្បិ ហិ យាទិសំ វបតេ ពីជំ, តាទិសំ ហរតេ ផលំ, ពីជានុរូបំ ពីជានុច្ឆវិកមេវ ផលំ ហរតិ គណ្ហាតិ អនុភវតីតិ។ ឥតិ សោ បរិទេវន្តោ បថវិំ បវិសិត្វា អវីចិមហានិរយេ និព្ពត្តិ។

សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ទេវទត្តោ ឥទានេវ, បុព្ពេបិ កក្ខឡោ ផរុសោ និក្ការុណិកោយេវា”តិ វត្វា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា លុទ្ទកបុរិសោ ទេវទត្តោ អហោសិ, ទិសាបាមោក្ខោ អាចរិយោ សារិបុត្តោ, ចូឡនន្ទិយោ អានន្ទោ, មាតា មហាបជាបតិគោតមី, មហានន្ទិយោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ចូឡនន្ទិយជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[២២៣] ៣. បុដភត្តជាតកវណ្ណនា

**នមេ នមន្តស្ស ភជេ ភជន្ត**ន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ កុដុម្ពិកំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិនគរវាសី កិរេកោ កុដុម្ពិកោ ឯកេន ជនបទកុដុម្ពិកេន សទ្ធិំ វោហារំ អកាសិ។ សោ អត្តនោ ភរិយំ អាទាយ តស្ស ធារណកស្ស សន្តិកំ អគមាសិ។ ធារណកោ “ទាតុំ ន សក្កោមី”តិ ន កិញ្ចិ អទាសិ, ឥតរោ កុជ្ឈិត្វា ភត្តំ អភុញ្ជិត្វាវ និក្ខមិ។ អថ នំ អន្តរាមគ្គេ ឆាតជ្ឈត្តំ ទិស្វា មគ្គបដិបន្នា បុរិសា “ភរិយាយបិ ទត្វា ភុញ្ជាហី”តិ ភត្តបុដំ អទំសុ។ សោ តំ គហេត្វា តស្សា អទាតុកាមោ ហុត្វា “ភទ្ទេ, ឥទំ ចោរានំ តិដ្ឋនដ្ឋានំ, ត្វំ បុរតោ យាហី”តិ ឧយ្យោជេត្វា សព្ពំ ភត្តំ ភុញ្ជិត្វា តុច្ឆបុដំ ទស្សេត្វា “ភទ្ទេ, អភត្តកំ តុច្ឆបុដមេវ អទំសូ”តិ អាហ។ សា តេន ឯកកេនេវ ភុត្តភាវំ ញត្វា ទោមនស្សប្បត្តា អហោសិ។ តេ ឧភោបិ ជេតវនបិដ្ឋិវិហារេន គច្ឆន្តា “បានីយំ បិវិស្សាមា”តិ ជេតវនំ បវិសិំសុ។

សត្ថាបិ តេសញ្ញេវ អាគមនំ ឱលោកេន្តោ មគ្គំ គហេត្វា ឋិតលុទ្ទកោ វិយ គន្ធកុដិឆាយាយ និសីទិ, តេ សត្ថារំ ទិស្វា ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា និសីទិំសុ។ សត្ថា តេហិ សទ្ធិំ បដិសន្ថារំ កត្វា “កិំ, ឧបាសិកេ, អយំ តេ ភត្តា ហិតកាមោ សស្នេហោ”តិ បុច្ឆិ។ “ភន្តេ, អហំ ឯតស្ស សស្នេហា, អយំ បន មយ្ហំ និស្នេហោ, តិដ្ឋន្តុ អញ្ញេបិ ទិវសា, អជ្ជេវេស អន្តរាមគ្គេ បុដភត្តំ លភិត្វា មយ្ហំ អទត្វា អត្តនាវ ភុញ្ជី”តិ។ “ឧបាសិកេ, និច្ចកាលម្បិ ត្វំ ឯតស្ស ហិតកាមា សស្នេហា, អយំ បន និស្នេហោវ។ យទា បន បណ្ឌិតេ និស្សាយ តវ គុណេ ជានាតិ, តទា តេ សព្ពិស្សរិយំ និយ្យាទេតី”តិ វត្វា តាយ យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ អមច្ចកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តស្ស អត្ថធម្មានុសាសកោ អហោសិ។ អថ រាជា “បទុព្ភេយ្យាបិ មេ អយ”ន្តិ អត្តនោ បុត្តំ អាសង្កន្តោ នីហរិ។ សោ អត្តនោ ភរិយំ គហេត្វា នគរា និក្ខម្ម ឯកស្មិំ កាសិកគាមកេ វាសំ កប្បេសិ។ សោ អបរភាគេ បិតុ កាលកតភាវំ សុត្វា “កុលសន្តកំ រជ្ជំ គណ្ហិស្សាមី”តិ ពារាណសិំ បច្ចាគច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ “ភរិយាយបិ ទត្វា ភុញ្ជាហី”តិ ភត្តបុដំ លភិត្វា តស្សា អទត្វា សយមេវ តំ ភុញ្ជិ។ សា “កក្ខឡោ វតាយំ បុរិសោ”តិ ទោមនស្សប្បត្តា អហោសិ។ សោ ពារាណសិយំ រជ្ជំ គហេត្វា តំ អគ្គមហេសិដ្ឋានេ ឋបេត្វា “ឯត្តកមេវ ឯតិស្សា អល”ន្តិ ន អញ្ញំ សក្ការំ វា សម្មានំ វា ករោតិ, “កថំ យាបេសី”តិបិ នំ ន បុច្ឆតិ។

ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ – “អយំ ទេវី រញ្ញោ ពហូបការា សស្នេហា, រាជា បនេតំ កិស្មិញ្ចិ ន មញ្ញតិ, សក្ការសម្មានមស្សា ការេស្សាមី”តិ តំ ឧបសង្កមិត្វា ឧបចារំ កត្វា ឯកមន្តំ ឋត្វា “កិំ, តាតា”តិ វុត្តេ “កថំ សមុដ្ឋាបេតុំ មយំ, ទេវិ, តុម្ហេ ឧបដ្ឋហាម, កិំ នាម មហល្លកានំ បិតូនំ វត្ថខណ្ឌំ វា ភត្តបិណ្ឌំ វា ទាតុំ ន វដ្ដតី”តិ អាហ។ “តាត, អហំ អត្តនាវ កិញ្ចិ ន លភាមិ, តុម្ហាកំ កិំ ទស្សាមិ, ននុ លភនកាលេ អទាសិំ, ឥទានិ បន មេ រាជា ន កិញ្ចិ ទេតិ។ តិដ្ឋតុ អញ្ញំ ទានំ, រជ្ជំ គណ្ហិតុំ អាគច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ ភត្តបុដំ លភិត្វា ភត្តមត្តម្បិ មេ អទត្វា អត្តនាវ ភុញ្ជី”តិ។ “កិំ បន, អម្ម, រញ្ញោ សន្តិកេ ឯវំ កថេតុំ សក្ខិស្សថា”តិ? “សក្ខិស្សាមិ, តាតា”តិ។ “តេន ហិ អជ្ជេវ មម រញ្ញោ សន្តិកេ ឋិតកាលេ មយិ បុច្ឆន្តេ ឯវំ កថេថ អជ្ជេវ វោ គុណំ ជានាបេស្សាមី”តិ ឯវំ វត្វា ពោធិសត្តោ បុរិមតរំ គន្ត្វា រញ្ញោ សន្តិកេ អដ្ឋាសិ។ សាបិ គន្ត្វា រញ្ញោ សមីបេ អដ្ឋាសិ។

អថ នំ ពោធិសត្តោ “អម្ម, តុម្ហេ អតិវិយ កក្ខឡា, កិំ នាម បិតូនំ វត្ថខណ្ឌំ វា ភត្តបិណ្ឌមត្តំ វា ទាតុំ ន វដ្ដតី”តិ អាហ។ “តាត, អហមេវ រញ្ញោ សន្តិកា កិញ្ចិ ន លភាមិ, តុម្ហាកំ កិំ ទស្សាមី”តិ? “ននុ អគ្គមហេសិដ្ឋានំ តេ លទ្ធ”ន្តិ? “តាត, កិស្មិញ្ចិ សម្មានេ អសតិ អគ្គមហេសិដ្ឋានំ កិំ ករិស្សតិ, ឥទានិ មេ តុម្ហាកំ រាជា កិំ ទស្សតិ, សោ អន្តរាមគ្គេ ភត្តបុដំ លភិត្វា តតោ កិញ្ចិ អទត្វា សយមេវ ភុញ្ជី”តិ។ ពោធិសត្តោ “ឯវំ កិរ, មហារាជា”តិ បុច្ឆិ។ រាជា អធិវាសេសិ។ ពោធិសត្តោ តស្ស អធិវាសនំ វិទិត្វា “តេន ហិ, អម្ម, រញ្ញោ អប្បិយកាលតោ បដ្ឋាយ កិំ តុម្ហាកំ ឥធ វាសេន។ លោកស្មិញ្ហិ អប្បិយសម្បយោគោ ច ទុក្ខោ, តុម្ហាកំ ឥធ វាសេ សតិ រញ្ញោ អប្បិយសម្បយោគោវ ទុក្ខំ ភវិស្សតិ, ឥមេ សត្តា នាម ភជន្តេ ភជន្តិ, អភជនភាវំ ញត្វា អញ្ញត្ថ គន្តព្ពំ, មហន្តោ លោកសន្និវាសោ”តិ វត្វា ឥមា គាថា អវោច –

១៤៥.
“នមេ នមន្តស្ស ភជេ ភជន្តំ, កិច្ចានុកុព្ពស្ស ករេយ្យ កិច្ចំ;
នានត្ថកាមស្ស ករេយ្យ អត្ថំ, អសម្ភជន្តម្បិ ន សម្ភជេយ្យ។

១៤៦.
“ចជេ ចជន្តំ វនថំ ន កយិរា, អបេតចិត្តេន ន សម្ភជេយ្យ;
ទិជោ ទុមំ ខីណផលន្តិ ញត្វា, អញ្ញំ សមេក្ខេយ្យ មហា ហិ លោកោ”តិ។

តត្ថ **នមេ នមន្តស្ស ភជេ ភជន្ត**ន្តិ យោ អត្តនោ នមតិ, តស្សេវ បដិនមេយ្យ។ យោ ច ភជតិ, តមេវ ភជេយ្យ។ **កិច្ចានុកុព្ពស្ស ករេយ្យ កិច្ច**ន្តិ អត្តនោ ឧប្បន្នកិច្ចំ អនុកុព្ពន្តស្សេវ តស្សបិ ឧប្បន្នកិច្ចំ បដិករេយ្យ។ **ចជេ ចជន្តំ វនថំ ន កយិរា**តិ អត្តានំ ជហន្តំ ជហេយ្យេវ, តស្មិំ តណ្ហាសង្ខាតំ វនថំ ន ករេយ្យ។ **អបេតចិត្តេនា**តិ វិគតចិត្តេន វិបល្លត្ថចិត្តេន។ **ន សម្ភជេយ្យា**តិ តថារូបេន សទ្ធិំ ន សមាគច្ឆេយ្យ។ **ទិជោ ទុម**ន្តិ យថា សកុណោ បុព្ពេ ផលិតម្បិ រុក្ខំ ផលេ ខីណេ “ខីណផលោ អយ”ន្តិ ញត្វា តំ ឆឌ្ឌេត្វា អញ្ញំ សមេក្ខតិ បរិយេសតិ, ឯវំ អញ្ញំ សមេក្ខេយ្យ។ មហា ហិ ឯស លោកោ, អថ តុម្ហេ សស្នេហំ ឯកំ បុរិសំ លភិស្សថាតិ។

តំ សុត្វា ពារាណសិរាជា ទេវិយា សព្ពិស្សរិយំ អទាសិ។ តតោ បដ្ឋាយ សមគ្គា សម្មោទមានា វសិំសុ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ទ្វេ ជយម្បតិកា សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិំសុ។ “តទា ជយម្បតិកា ឥមេ ទ្វេ ជយម្បតិកា អហេសុំ, បណ្ឌិតាមច្ចោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

បុដភត្តជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[២២៤] ៤. កុម្ភិលជាតកវណ្ណនា

**យស្សេតេ ចតុរោ ធម្មា**តិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តំ អារព្ភ កថេសិ។

១៤៧.
“យស្សេតេ ចតុរោ ធម្មា, វានរិន្ទ យថា តវ;
សច្ចំ ធម្មោ ធិតិ ចាគោ, ទិដ្ឋំ សោ អតិវត្តតិ។

**១៤៨**.យស្ស ចេតេ ន វិជ្ជន្តិ, គុណា បរមភទ្ទកា;
សច្ចំ ធម្មោ ធិតិ ចាគោ, ទិដ្ឋំ សោ នាតិវត្តតី”តិ។

តត្ថ **គុណា បរមភទ្ទកា**តិ យស្ស ឯតេ បរមភទ្ទកា ចត្តារោ រាសង្ខេន បិណ្ឌង្ខេន គុណា ន វិជ្ជន្តិ, សោ បច្ចាមិត្តំ អតិក្កមិតុំ ន សក្កោតីតិ។ សេសមេត្ថ សព្ពំ ហេដ្ឋា កុម្ភិលជាតកេ វុត្តនយមេវ សទ្ធិំ សមោធានេនាតិ។

កុម្ភិលជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[២២៥] ៥. ខន្តិវណ្ណជាតកវណ្ណនា

**អត្ថិ មេ បុរិសោ, ទេវា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ កោសលរាជានំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្ស កិរេកោ ពហូបការោ អមច្ចោ អន្តេបុរេ បទុស្សិ។ រាជា “ឧបការកោ មេ”តិ ញត្វាបិ អធិវាសេត្វា សត្ថុ អារោចេសិ។ សត្ថា “បោរាណករាជានោបិ, មហារាជ, ឯវំ អធិវាសេសុំយេវា”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ឯកោ អមច្ចោ តស្ស អន្តេបុរេ បទុស្សិ, អមច្ចស្សាបិ សេវកោ តស្ស គេហេ បទុស្សិ។ សោ តស្ស អបរាធំ អធិវាសេតុំ អសក្កោន្តោ តំ អាទាយ រញ្ញោ សន្តិកំ គន្ត្វា “ទេវ, ឯកោ មេ ឧបដ្ឋាកោ សព្ពកិច្ចការកោ , សោ មយ្ហំ គេហេ បទុស្សិ, តស្ស កិំ កាតុំ វដ្តតី”តិ បុច្ឆន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

**១៤៩**.“អត្ថិ មេ បុរិសោ ទេវ, សព្ពកិច្ចេសុ ព្យាវដោ;
តស្ស ចេកោបរាធត្ថិ, តត្ថ ត្វំ កិន្តិ មញ្ញសី”តិ។

តត្ថ **តស្ស ចេកោបរាធត្ថី**តិ តស្ស ច បុរិសស្ស ឯកោ អបរាធោ អត្ថិ។ **តត្ថ ត្វំ កិន្តិ មញ្ញសី**តិ តត្ថ តស្ស បុរិសស្ស អបរាធេ ត្វំ “កិំ កាតព្ព”ន្តិ មញ្ញសិ, យថា តេ ចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ, តទនុរូបមស្ស ទណ្ឌំ បណេហីតិ ទីបេតិ។

តំ សុត្វា រាជា ទុតិយំ គាថមាហ –

**១៥០**.“អម្ហាកម្បត្ថិ បុរិសោ, ឯទិសោ ឥធ វិជ្ជតិ;
ទុល្លភោ អង្គសម្បន្នោ, ខន្តិរស្មាក រុច្ចតី”តិ។

តស្សត្ថោ – អម្ហាកម្បិ រាជូនំ សតំ ឯទិសោ ពហូបការោ អគារេ ទុស្សនកបុរិសោ អត្ថិ, សោ ច ខោ ឥធ វិជ្ជតិ, ឥទានិបិ ឥធេវ សំវិជ្ជតិ, មយំ រាជានោបិ សមានា តស្ស ពហូបការតំ សន្ធាយ អធិវាសេម, តុយ្ហំ បន អរញ្ញោបិ សតោ អធិវាសនភារោ ជាតោ។ អង្គសម្បន្នោ ហិ សព្ពេហិ គុណកោដ្ឋាសេហិ សមន្នាគតោ បុរិសោ នាម ទុល្លភោ, តេន ការណេន អស្មាកំ ឯវរូបេសុ ឋានេសុ អធិវាសនខន្តិយេវ រុច្ចតីតិ។

អមច្ចោ អត្តានំ សន្ធាយ រញ្ញោ វុត្តភាវំ ញត្វា តតោ បដ្ឋាយ អន្តេបុរេ បទុស្សិតុំ ន វិសហិ, សោបិស្ស សេវកោ រញ្ញោ អារោចិតភាវំ ញត្វា តតោ បដ្ឋាយ តំ កម្មំ កាតុំ ន វិសហិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា អហមេវ ពារាណសិរាជា អហោសិ”ន្តិ។ សោបិ អមច្ចោ រញ្ញោ សត្ថុ កថិតភាវំ ញត្វា តតោ បដ្ឋាយ តំ កម្មំ កាតុំ នាសក្ខីតិ។

ខន្តិវណ្ណជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[២២៦] ៦. កោសិយជាតកវណ្ណនា

**កាលេ និក្ខមនា សាធូ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ កោសលរាជានំ អារព្ភ កថេសិ។ កោសលរាជា បច្ចន្តវូបសមនត្ថាយ អកាលេ និក្ខមិ។ វត្ថុ ហេដ្ឋា វុត្តនយមេវ។

សត្ថា បន អតីតំ អាហរិត្វា អាហ – “មហារាជ, អតីតេ ពារាណសិរាជា អកាលេ និក្ខមិត្វា ឧយ្យានេ ខន្ធាវារំ និវេសយិ។ តស្មិំ កាលេ ឯកោ ឧលូកសកុណោ វេឡុគុម្ពំ បវិសិត្វា និលីយិ។ កាកសេនា អាគន្ត្វា ‘និក្ខន្តមេវ តំ គណ្ហិស្សាមា’’តិ បរិវារេសិ។ សោ សូរិយត្ថង្គមនំ អនោលោកេត្វា អកាលេយេវ និក្ខមិត្វា បលាយិតុំ អារភិ។ អថ នំ កាកា បរិវារេត្វា តុណ្ឌេហិ កោដ្ដេន្តា បរិបាតេសុំ។ រាជា ពោធិសត្តំ អាមន្តេត្វា “កិំ នុ ខោ, បណ្ឌិត, ឥមេ កាកា កោសិយំ បរិបាតេន្តី”តិ បុច្ឆិ។ ពោធិសត្តោ “អកាលេ, មហារាជ, អត្តនោ វសនដ្ឋានា និក្ខមន្តា ឯវរូបំ ទុក្ខំ បដិលភន្តិយេវ, តស្មា អកាលេ អត្តនោ វសនដ្ឋានា និក្ខមិតុំ ន វដ្តតី”តិ ឥមមត្ថំ បកាសេន្តោ ឥមំ គាថាទ្វយមាហ –

១៥១.‘‘កាលេ និក្ខមនា សាធុ, នាកាលេ សាធុ និក្ខមោ;
អកាលេន ហិ និក្ខម្ម, ឯកកម្បិ ពហុជ្ជនោ;
ន កិញ្ចិ អត្ថំ ជោតេតិ, ធង្កសេនាវ កោសិយំ។

១៥២.‘‘ធីរោ ច វិធិវិធានញ្ញូ, បរេសំ វិវរានុគូ;
សព្ពាមិត្តេ វសីកត្វា, កោសិយោវ សុខី សិយា’’តិ។

តត្ថ **កាលេ និក្ខមនា សាធូ**តិ, មហារាជ, និក្ខមនា នាម និក្ខមនំ វា បរក្កមនំ វា យុត្តបយុត្តកាលេ សាធុ។ **នាកាលេ សាធុ និក្ខមោ**តិ អកាលេ បន អត្តនោ វសនដ្ឋានតោ អញ្ញត្ថ គន្តុំ និក្ខមោ នាម និក្ខមនំ វា បរក្កមនំ វា ន សាធុ។ **‘‘អកាលេន ហី’’**តិអាទីសុ ចតូសុ បទេសុ បឋមេន សទ្ធិំ តតិយំ, ទុតិយេន ចតុត្ថំ យោជេត្វា ឯវំ អត្ថោ វេទិតព្ពោ។ អត្តនោ វសនដ្ឋានតោ ហិ កោចិ បុរិសោ អកាលេន និក្ខមិត្វា វា បរក្កមិត្វា វា **ន កិញ្ចិ អត្ថំ ជោតេតិ,** អត្តនោ អប្បមត្តកម្បិ វុឌ្ឍិំ ឧប្បាទេតុំ ន សក្កោតិ, អថ ខោ **ឯកកម្បិ ពហុជ្ជនោ** ពហុបិ សោ បច្ចត្ថិកជនោ ឯតំ អកាលេ និក្ខមន្តំ វា បរក្កមន្តំ វា ឯកកំ បរិវារេត្វា មហាវិនាសំ បាបេតិ។ តត្រាយំ ឧបមា – **ធង្កសេនាវ កោសិយំ,** យថា អយំ ធង្កសេនា ឥមំ អកាលេ និក្ខមន្តញ្ច បរក្កមន្តញ្ច កោសិយំ តុណ្ឌេហិ វិតុទន្តិ មហាវិនាសំ បាបេន្តិ, តថា តស្មា តិរច្ឆានគតេ អាទឹ កត្វា កេនចិ អកាលេ អត្តនោ វសនដ្ឋានតោ ន និក្ខមិតព្ពំ ន បរក្កមិតព្ពន្តិ។

ទុតិយគាថាយ **ធីរោ**តិ បណ្ឌិតោ។ **វិធី**តិ បោរាណកបណ្ឌិតេហិ ឋបិតបវេណី។ **វិធាន**ន្តិ កោដ្ឋាសោ វា សំវិទហនំ វា។ **វិវរានុគូ**តិ វិវរំ អនុគច្ឆន្តោ ជានន្តោ។ **សព្ពាមិត្តេ**តិ សព្ពេ អមិត្តេ។ **វសីកត្វា**តិ អត្តនោ វសេ កត្វា។ **កោសិយោវា**តិ ឥមម្ហា ពាលកោសិយា អញ្ញោ បណ្ឌិតកោសិយោ វិយ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ – យោ ច ខោ បណ្ឌិតោ ‘‘ឥមស្មិំ កាលេ និក្ខមិតព្ពំ បរក្កមិតព្ពំ, ឥមស្មិំ ន និក្ខមិតព្ពំ ន បរក្កមិតព្ព’’ន្តិ បោរាណកបណ្ឌិតេហិ ឋបិតស្ស បវេណិសង្ខាតស្ស វិធិនោ កោដ្ឋាសសង្ខាតំ វិធានំ វា តស្ស វា វិធិនោ វិធានំ សំវិទហនំ អនុដ្ឋានំ ជានាតិ, សោ វិធិវិធានញ្ញូ បរេសំ អត្តនោ បច្ចាមិត្តានំ វិវរំ ញត្វា យថា នាម បណ្ឌិតោ កោសិយោ រត្តិសង្ខាតេ អត្តនោ កាលេ និក្ខមិត្វា ច បរក្កមិត្វា ច តត្ថ តត្ថ សយិតានញ្ញេវ កាកានំ សីសានិ ឆិន្ទមានោ តេ សព្ពេ អមិត្តេ វសីកត្វា សុខី សិយា, ឯវំ ធីរោបិ កាលេ និក្ខមិត្វា បរក្កមិត្វា អត្តនោ បច្ចាមិត្តេ វសីកត្វា សុខី និទ្ទុក្ខោ ភវេយ្យាតិ។ រាជា ពោធិសត្តស្ស វចនំ សុត្វា និវត្តិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – ‘‘តទា រាជា អានន្ទោ អហោសិ, បណ្ឌិតាមច្ចោ បន អហមេវ អហោសិ’’ន្តិ។

កោសិយជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[២២៧] ៧. គូថបាណជាតកវណ្ណនា

**សូរោ សូរេន សង្គម្មា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្មិំ កិរ កាលេ ជេតវនតោ តិគាវុតឌ្ឍយោជនមត្តេ ឯកោ និគមគាមោ, តត្ថ ពហូនិ សលាកភត្តបក្ខិយភត្តានិ អត្ថិ។ តត្រេកោ បញ្ហបុច្ឆកោ កោណ្ឌោ វសតិ។ សោ សលាកភត្តបក្ខិយភត្តានំ អត្ថាយ អាគតេ ទហរេ ច សាមណេរេ ច ‘‘កេ ខាទន្តិ, កេ បិវន្តិ, កេ ភុញ្ជន្តី’’តិ បញ្ហំ បុច្ឆិត្វា កថេតុំ អសក្កោន្តេ លជ្ជាបេសិ។ តេ តស្ស ភយេន សលាកភត្តបក្ខិយភត្តត្ថាយ តំ គាមំ ន គច្ឆន្តិ។ អថេកទិវសំ ឯកោ ភិក្ខុ សលាកគ្គំ គន្ត្វា ‘‘ភន្តេ, អសុកគាមេ សលាកភត្តំ វា បក្ខិយភត្តំ វា អត្ថី’’តិ បុច្ឆិត្វា ‘‘អត្ថាវុសោ, តត្ថ បនេកោ កោណ្ឌោ បញ្ហំ បុច្ឆតិ, តំ កថេតុំ អសក្កោន្តេ អក្កោសតិ បរិភាសតិ, តស្ស ភយេន កោចិ គន្តុំ ន សក្កោតី’’តិ វុត្តេ ‘‘ភន្តេ, តត្ថ ភត្តានិ មយ្ហំ បាបេថ, អហំ តំ ទមេត្វា និព្ពិសេវនំ កត្វា តតោ បដ្ឋាយ តុម្ហេ ទិស្វា បលាយនកំ ករិស្សាមី’’តិ អាហ។ ភិក្ខូ ‘‘សាធូ’’តិ សម្បដិច្ឆិត្វា តស្ស តត្ថ ភត្តានិ បាបេសុំ។

សោ តត្ថ គន្ត្វា គាមទ្វារេ ចីវរំ បារុបិ។ តំ ទិស្វា កោណ្ឌោ ចណ្ឌមេណ្ឌកោ វិយ វេគេន ឧបគន្ត្វា ‘‘បញ្ហំ មេ, សមណ, កថេហី’’តិ អាហ។ ‘‘ឧបាសក, គាមេ ចរិត្វា យាគុំ អាទាយ អាសនសាលំ តាវ មេ អាគន្តុំ ទេហី’’តិ។ សោ យាគុំ អាទាយ អាសនសាលំ អាគតេបិ តស្មិំ តថេវ អាហ។ សោបិ នំ ភិក្ខុ ‘‘យាគុំ តាវ មេ បាតុំ ទេហិ, អាសនសាលំ តាវ សម្មជ្ជិតុំ ទេហិ, សលាកភត្តំ តាវ មេ អាហរិតុំ ទេហី’’តិ វត្វា សលាកភត្តំ អាហរិត្វា តមេវ បត្តំ គាហាបេត្វា ‘‘ឯហិ, បញ្ហំ តេ កថេស្សាមី’’តិ ពហិគាមំ នេត្វា ចីវរំ សំហរិត្វា អំសេ ឋបេត្វា តស្ស ហត្ថតោ បត្តំ គហេត្វា អដ្ឋាសិ។ តត្រាបិ នំ សោ ‘‘សមណ, បញ្ហំ មេ កថេហី’’តិ អាហ។ អថ នំ ‘‘កថេមិ តេ បញ្ហ’’ន្តិ ឯកប្បហារេនេវ បាតេត្វា អដ្ឋីនិ សំចុណ្ណេន្តោ វិយ បោថេត្វា គូថំ មុខេ បក្ខិបិត្វា ‘‘ឥតោ ទានិ បដ្ឋាយ ឥមំ គាមំ អាគតំ កញ្ចិ ភិក្ខុំ បញ្ហំ បុច្ឆិតកាលេ ជានិស្សាមី’’តិ សន្តជ្ជេត្វា បក្កាមិ។ សោ តតោ បដ្ឋាយ ភិក្ខូ ទិស្វាវ ប

លាយតិ។ អបរភាគេ តស្ស ភិក្ខុនោ សា កិរិយា ភិក្ខុសង្ឃេ បាកដា ជាតា។ អថេកទិវសំ ធម្មសភាយំ ភិក្ខូ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, អសុកភិក្ខុ កិរ កោណ្ឌស្ស មុខេ គូថំ បក្ខិបិត្វា គតោ”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, សោ ភិក្ខុ ឥទានេវ តំ មីឡ្ហេន អាសាទេតិ, បុព្ពេបិ អាសាទេសិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ អង្គមគធវាសិនោ អញ្ញមញ្ញស្ស រដ្ឋំ គច្ឆន្តា ឯកទិវសំ ទ្វិន្នំ រដ្ឋានំ សីមន្តរេ ឯកំ សរំ និស្សាយ វសិត្វា សុរំ បិវិត្វា មច្ឆមំសំ ខាទិត្វា បាតោវ យានានិ យោជេត្វា បក្កមឹសុ។ តេសំ គតកាលេ ឯកោ គូថខាទកោ បាណកោ គូថគន្ធេន អាគន្ត្វា តេសំ បីតដ្ឋានេ ឆឌ្ឌិតំ សុរំ ទិស្វា បិបាសាយ បិវិត្វា មត្តោ ហុត្វា គូថបុញ្ជំ អភិរុហិ, អល្លគូថំ តស្មឹ អារុឡ្ហេ ថោកំ ឱនមិ។ សោ “បថវី មំ ធារេតុំ ន សក្កោតី”តិ វិរវិ។ តស្មិញ្ញេវ ខណេ ឯកោ មត្តវរវារណោ តំ បទេសំ បត្វា គូថគន្ធំ ឃាយិត្វា ជិគុច្ឆន្តោ បដិក្កមិ។ សោ តំ ទិស្វា “ឯស មម ភយេន បលាយតី”តិ សញ្ញី ហុត្វា “ឥមិនា មេ សទ្ធឹ សង្គាមំ កាតុំ វដ្ដតី”តិ តំ អវ្ហយន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

១៥៣“សូរោ សូរេន សង្គម្ម, វិក្កន្តេន បហារិនា;
ឯហិ នាគ និវត្តស្សុ, កឹ នុ ភីតោ បលាយសិ;
បស្សន្តុ អង្គមគធា, មម តុយ្ហញ្ច វិក្កម”ន្តិ។

តស្សត្ថោ – ត្វំ សូរោ មយា សូរេន សទ្ធឹ សមាគន្ត្វា វីរិយវិក្កមេន វិក្កន្តេន បហារទានសមត្ថតាយ បហារិនា កឹការណា អសង្គាមេត្វាវ គច្ឆសិ, ននុ នាម ឯកសម្បហារោបិ ទាតព្ពោ សិយា, តស្មា ឯហិ នាគ និវត្តស្សុ, ឯត្តកេនេវ មរណភយតជ្ជិតោ ហុត្វា កឹ នុ ភីតោ បលាយសិ, ឥមេ ឥមំ សីមំ អន្តរំ កត្វា វសន្តា បស្សន្តុ, អង្គមគធា មម តុយ្ហញ្ច វិក្កមំ ឧភិន្នម្បិ អម្ហាកំ បរក្កមំ បស្សន្តូតិ។

សោ ហត្ថី កណ្ណំ ទត្វា តស្ស វចនំ សុត្វា និវត្តិត្វា តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា តំ អបសាទេន្តោ ទុតិយំ គាថមាហ –

១៥៤“ន តំ បាទា វធិស្សាមិ, ន ទន្តេហិ ន សោណ្ឌិយា;
មីឡ្ហេន តំ វធិស្សាមិ, បូតិ ហញ្ញតុ បូតិនា”តិ។

តស្សត្ថោ – ន តំ បាទាទីហិ វធិស្សាមិ, តុយ្ហំ បន អនុច្ឆវិកេន មីឡ្ហេន តំ វធិស្សាមីតិ។

ឯវញ្ច បន វត្វា “បូតិគូថបាណកោ បូតិនាវ ហញ្ញតូ”តិ តស្ស មត្ថកេ មហន្តំ លណ្ឌំ បាតេត្វា ឧទកំ វិស្សជ្ជេត្វា តត្ថេវ តំ ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា កោញ្ចនាទំ នទន្តោ អរញ្ញមេវ បាវិសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា គូថបាណកោ កោណ្ឌោ អហោសិ, វារណោ សោ ភិក្ខុ, តំ ការណំ បច្ចក្ខតោ ទិស្វា តស្មឹ វនសណ្ឌេ និវុត្ថទេវតា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

គូថបាណជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[២២៨] ៨. កាមនីតជាតកវណ្ណនា

**តយោ គិរិន្តិ** ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ កាមនីតព្រាហ្មណំ នាម អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ បច្ចុប្បន្នញ្ច អតីតញ្ច ទ្វាទសកនិបាតេ **កាមជាតកេ** (ជា. ១.១២.៣៧ អាទយោ) អាវិភវិស្សតិ។ តេសុ បន ទ្វីសុ រាជបុត្តេសុ ជេដ្ឋកោ អាគន្ត្វា ពារាណសិយំ រាជា អហោសិ, កនិដ្ឋោ ឧបរាជា។ តេសុ រាជា វត្ថុកាមកិលេសកាមេសុ អតិត្តោ ធនលោភោ អហោសិ។ តទា ពោធិសត្តោ សក្កោ ទេវរាជា ហុត្វា ជម្ពុទីបំ ឱលោកេន្តោ តស្ស រញ្ញោ ទ្វីសុបិ កាមេសុ អតិត្តភាវំ ញត្វា “ឥមំ រាជានំ និគ្គណ្ហិត្វា លជ្ជាបេស្សាមី”តិ ព្រាហ្មណមាណវវណ្ណេន អាគន្ត្វា រាជានំ បស្សិ, រញ្ញា ច “កេនត្ថេន អាគតោសិ មាណវា”តិ វុត្តេ “អហំ, មហារាជ, តីណិ នគរានិ បស្សាមិ ខេមានិ សុភិក្ខានិ បហូតហត្ថិអស្សរថបត្តីនិ ហិរញ្ញសុវណ្ណាលង្ការភរិតានិ, សក្កា ច បន តានិ អប្បកេនេវ ពលេន គណ្ហិតុំ, អហំ តេ តានិ គហេត្វា ទាតុំ អាគតោ”តិ អាហ។ “កទា គច្ឆាម, មាណវា”តិ វុត្តេ “ស្វេ មហារាជា”តិ។ “តេន ហិ គច្ឆ, បាតោវ អាគច្ឆេយ្យាសី”តិ។ “សាធុ, មហារាជ, វេគេន ពលំ សជ្ជេហី”តិ វត្វា សក្កោ សកដ្ឋានមេវ គតោ។

រាជា បុនទិវសេ ភេរឹ ចរាបេត្វា ពលសជ្ជំ ការេត្វា អមច្ចេ បក្កោសាបេត្វា ហិយ្យោ ឯកោ ព្រាហ្មណមាណវោ “ឧត្តរបញ្ចាលេ ឥន្ទបត្តេ កេកកេតិ ឥមេសុ តីសុ នគរេសុ រជ្ជំ គហេត្វា ទស្សាមី”តិ អាហ, តំ មាណវំ អាទាយ តីសុ នគរេសុ រជ្ជំ គណ្ហិស្សាម, វេគេន នំ បក្កោសថាតិ។ “កត្ថស្ស, ទេវ, និវាសោ ទាបិតោ”តិ? “ន មេ តស្ស និវាសគេហំ ទាបិត”ន្តិ។ “និវាសបរិព្ពយោ បន ទិន្នោ”តិ? “សោបិ ន ទិន្នោ”តិ។ អថ “កហំ នំ បស្សិស្សាមា”តិ? “នគរវីថីសុ ឱលោកេថា”តិ។ តេ ឱលោកេន្តា អទិស្វា “ន បស្សាម, មហារាជា”តិ អាហំសុ។ រញ្ញោ មាណវំ

អបស្សន្តស្ស “ឯវំ មហន្តា នាម ឥស្សរិយា បរិហីនោម្ហី”តិ មហាសោកោ ឧទបាទិ, ហទយវត្ថុ ឧណ្ហំ អហោសិ, វត្ថុលោហិតំ កុប្បិ, លោហិតបក្ខន្ទិកា ឧទបាទិ, វេជ្ជា តិកិច្ឆិតុំ នាសក្ខិំសុ។

តតោ តីហចតូហច្ចយេន សក្កោ អាវជ្ជមានោ តស្ស តំ អាពាធំ ញត្វា “តិកិច្ឆិស្សាមិ ន”ន្តិ ព្រាហ្មណវណ្ណេន អាគន្ត្វា ទ្វារេ ឋត្វា “វេជ្ជព្រាហ្មណោ តុម្ហាកំ តិកិច្ឆនត្ថាយ អាគតោ”តិ អារោចាបេសិ។ រាជា តំ សុត្វា “មហន្តមហន្តា រាជវេជ្ជា មំ តិកិច្ឆិតុំ នាសក្ខិំសុ, បរិព្ពយមស្ស ទាបេត្វា ឧយ្យោជេថា”តិ អាហ។ សក្កោ តំ សុត្វា “មយ្ហំ នេវ និវាសបរិព្ពយេន អត្ថោ, វេជ្ជលាភម្បិ ន គណ្ហិស្សាមិ, តិកិច្ឆិស្សាមិ នំ, បុន រាជា មំ បស្សតូ”តិ អាហ។ រាជា តំ សុត្វា “តេន ហិ អាគច្ឆតូ”តិ អាហ។ សក្កោ បវិសិត្វា ជយាបេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ, រាជា “ត្វំ មំ តិកិច្ឆសី”តិ អាហ។ “អាម, ទេវា”តិ។ “តេន ហិ តិកិច្ឆស្សូ”តិ។ “សាធុ, មហារាជ, ព្យាធិនោ មេ លក្ខណំ កថេថ, កេន ការណេន ឧប្បន្នោ, កិំ ខាទិតំ វា បីតំ វា និស្សាយ, ឧទាហុ ទិដ្ឋំ វា សុតំ វា”តិ? “តាត, មយ្ហំ ព្យាធិ សុតំ និស្សាយ ឧប្បន្នោ”តិ។ “កិំ តេ សុត”ន្តិ។ “តាត ឯកោ មាណវោ អាគន្ត្វា មយ្ហំ ‘តីសុ នគរេសុ រជ្ជំ គណ្ហិត្វា ទស្សាមី’តិ អាហ, អហំ តស្ស និវាសដ្ឋានំ វា និវាសបរិព្ពយំ វា ន ទាបេសិំ, សោ មយ្ហំ កុជ្ឈិត្វា អញ្ញស្ស រញ្ញោ សន្តិកំ គតោ ភវិស្សតិ។ អថ មេ ‘ឯវំ មហន្តា នាម ឥស្សរិយា បរិហីនោម្ហី’តិ ចិន្តេន្តស្ស អយំ ព្យាធិ ឧប្បន្នោ។ សចេ សក្កោសិ ត្វំ មេ កាមចិត្តំ និស្សាយ ឧប្បន្នំ ព្យាធិំ តិកិច្ឆិតុំ, តិកិច្ឆាហី”តិ ឯតមត្ថំ បកាសេន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

១៥៥“តយោ គិរិំ អន្តរំ កាមយាមិ, បញ្ចាលា កុរុយោ កេកកេ ច;
តតុត្តរិំ ព្រាហ្មណ កាមយាមិ, តិកិច្ឆ មំ ព្រាហ្មណ កាមនីត”ន្តិ។

តត្ថ **តយោ គិរិន្តិ** តយោ គិរី, អយមេវ វា បាឋោ។ យថា “សុទស្សនស្ស គិរិនោ, ទ្វារញ្ហេតំ បកាសតី”តិ ឯត្ថ សុទស្សនំ ទេវនគរំ យុជ្ឈិត្វា ទុគ្គណ្ហតាយ ទុច្ចលនតាយ “សុទស្សនគិរី”តិ វុត្តំ, ឯវមិធាបិ តីណិ នគរានិ “តយោ គិរិ”ន្តិ អធិប្បេតានិ។ តស្មា អយមេត្ថ អត្ថោ – តីណិ ច នគរានិ តេសញ្ច អន្តរំ តិវិធម្បិ រជ្ជំ កាមយាមិ។ “បញ្ចាលា កុរុយោ កេកកេ ចា”តិ ឥមានិ តេសំ រដ្ឋានំ នាមានិ។ តេសុ **បញ្ចាលា**តិ ឧត្តរបញ្ចាលា, តត្ថ កបិលំ នាម នគរំ។ **កុរុយោ**តិ កុរុរដ្ឋំ, តត្ថ ឥន្ទបត្តំ នាម នគរំ។ **កេកកេ ចា**តិ បច្ចត្តេ ឧបយោគវចនំ, តេន កេកករដ្ឋំ ទស្សេតិ។ តត្ថ កេកករាជធានីយេវ នគរំ។ **តតុត្តរិន្តិ** តំ អហំ ឥតោ បដិលទ្ធា ពារាណសិរជ្ជា តតុត្តរិ តិវិធំ រជ្ជំ កាមយាមិ។ **តិកិច្ឆ មំ, ព្រាហ្មណ, កាមនីត**ន្តិ ឥមេហិ វត្ថុកាមេហិ ច កិលេសកាមេហិ ច នីតំ ហតំ បហតំ សចេ សក្កោសិ, តិកិច្ឆ មំ ព្រាហ្មណាតិ។

អថ នំ សក្កោ “មហារាជ, ត្វំ មូលោសធាទីហិ អតេកិច្ឆោ។ ញាណោសធេនេវ តិកិច្ឆិតព្ពោ”តិ វត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

១៥៦“កណ្ហាហិទដ្ឋស្ស ករោន្តិ ហេកេ, អមនុស្សបវិដ្ឋស្ស ករោន្តិ បណ្ឌិតា;
ន កាមនីតស្ស ករោតិ កោចិ, ឱក្កន្តសុក្កស្ស ហិ កា តិកិច្ឆា”តិ។

តត្ថ **កណ្ហាហិទដ្ឋស្ស ករោន្តិ ហេកេ**តិ ឯកច្ចេ ហិ តិកិច្ឆកា ឃោរវិសេន កាឡសប្បេន ទដ្ឋស្ស មន្តេហិ ចេវ ឱសធេហិ ច តិកិច្ឆំ ករោន្តិ។ **អមនុស្សបវិដ្ឋស្ស ករោន្តិ បណ្ឌិតា**តិ អបរេ បណ្ឌិតា ភូតវេជ្ជា ភូតយក្ខាទីហិ អមនុស្សេហិ បវិដ្ឋស្ស អភិភូតស្ស គហិតស្ស ពលិកម្មបរិត្តករណឱសធបរិភាវិតាទីហិ តិកិច្ឆំ ករោន្តិ។ **ន កាមនីតស្ស ករោតិ កោចី**តិ កាមេហិ បន នីតស្ស កាមវសិកស្ស បុគ្គលស្ស អញ្ញត្រ បណ្ឌិតេហិ អញ្ញោ កោចិ តិកិច្ឆំ ន ករោតិ, ករោន្តោបិ កាតុំ សមត្ថោ នាម នត្ថិ។ កិំការណា? **ឱក្កន្តសុក្កស្ស ហិ កា តិកិច្ឆា**តិ, ឱក្កន្តសុក្កស្ស អវក្កន្តស្ស កុសលធម្មមរិយាទំ អតិក្កន្តស្ស អកុសលធម្មេ បតិដ្ឋិតស្ស បុគ្គលស្ស មន្តោសធាទីហិ កា នាម តិកិច្ឆា, ន សក្កា ឱសធេហិ តិកិច្ឆិតុន្តិ។

ឥតិស្ស មហាសត្តោ ឥមំ ការណំ ទស្សេត្វា ឧត្តរិ ឯវមាហ – “មហារាជ, សចេ ត្វំ តានិ តីណិ រជ្ជានិ លច្ឆសិ, អបិ នុ ខោ ឥមេសុ ចតូសុ នគរេសុ រជ្ជំ ករោន្តោ ឯកប្បហារេនេវ ចត្តារិ សាដកយុគានិ បរិទហេយ្យាសិ, ចតូសុ វា សុវណ្ណបាតីសុ ភុញ្ជេយ្យាសិ, ចតូសុ វា សយនេសុ សយេយ្យាសិ, មហារាជ, តណ្ហាវសិកេន នាម ភវិតុំ ន វដ្ដតិ, តណ្ហា ហិ នាមេសា វិបត្តិមូលា។ សា វឌ្ឍមានា យោ តំ វឌ្ឍេតិ, តំ បុគ្គលំ អដ្ឋសុ មហានិរយេសុ សោឡសសុ ឧស្សទនិរយេសុ នានប្បការភេទេសុ ច អវសេសេសុ អបាយេសុ ខិបតី”តិ។ ឯវំ រាជានំ និរយាទិភយេន តជ្ជេត្វា មហាសត្តោ ធម្មំ ទេសេសិ។ រាជាបិស្ស ធម្មំ សុត្វា វិគតសោកោ ហុត្វា តាវទេវ និព្យាធិតំ បាបុណិ ។ សក្កោបិស្ស ឱវាទំ ទត្វា សីលេសុ បតិដ្ឋាបេត្វា ទេវលោកមេវ គតោ។ សោបិ តតោ បដ្ឋាយ ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា រាជា កាមនីតព្រាហ្មណោ អហោសិ, សក្កោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កាមនីតជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

## [២២៩] ៩. បលាយិតជាតកវណ្ណនា

**គជគ្គមេឃេហី**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ បលាយិតបរិព្ពាជកំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ វាទត្ថាយ សកលជម្ពុទីបំ វិចរិត្វា កញ្ចិ បដិវាទី អលភិត្វា អនុបុព្ពេន សាវត្ថិំ គន្ត្វា “អត្ថិ នុ ខោ កោចិ មយា សទ្ធិំ វាទំ កាតុំ សមត្ថោ”តិ មនុស្សេ បុច្ឆិ។ មនុស្សា “តាទិសានំ សហស្សេនបិ សទ្ធិំ វាទំ កាតុំ សមត្ថោ សព្ពញ្ញូ ទ្វិបទានំ អគ្គោ មហាគោតមោ ធម្មិស្សរោ បរប្បវាទមទ្ទនោ, សកលេបិ ជម្ពុទីបេ ឧប្បន្នោ បរប្បវាទោ តំ ភគវន្តំ អតិក្កមិតុំ សមត្ថោ នាម នត្ថិ។ វេលន្តំ បត្វា សមុទ្ទឩមិយោ វិយ ហិ សព្ពវាទា តស្ស បាទមូលំ បត្វា ចុណ្ណវិចុណ្ណា ហោន្តី”តិ ពុទ្ធគុណេ កថេសុំ។ បរិព្ពាជកោ “កហំ បន សោ ឯតរហី”តិ បុច្ឆិត្វា “ជេតវនេ”តិ សុត្វា “ឥទានិស្ស វាទំ អារោបេស្សាមី”តិ មហាជនបរិវុតោ ជេតវនំ គច្ឆន្តោ ជេតេន រាជកុមារេន នវកោដិធនំ វិស្សជ្ជេត្វា ការិតំ ជេតវនទ្វារកោដ្ឋកំ ទិស្វា “អយំ សមណស្ស គោតមស្ស វសនបាសាទោ”តិ បុច្ឆិត្វា “ទ្វារកោដ្ឋកោ អយ”ន្តិ សុត្វា “ទ្វារកោដ្ឋកោ តាវ ឯវរូបោ, វសនគេហំ កីទិសំ ភវិស្សតី”តិ វត្វា “គន្ធកុដិ នាម អប្បមេយ្យា”តិ វុត្តេ “ឯវរូបេន សមណេន សទ្ធិំ កោ វាទំ ករិស្សតី”តិ តតោវ បលាយិ។ មនុស្សា ឧន្នាទិនោ ហុត្វា ជេតវនំ បវិសិត្វា សត្ថារា “កឹ អកាលេ អាគតត្ថា”តិ វុត្តា តំ បវត្តិំ កថយឹសុ។ សត្ថា “ន ខោ ឧបាសកា ឥទានេវ, បុព្ពេបេស មម វសនដ្ឋានស្ស ទ្វារកោដ្ឋកំ ទិស្វា បលាយតេវា”តិ វត្វា តេហិ យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ គន្ធាររដ្ឋេ តក្កសិលាយំ ពោធិសត្តោ រជ្ជំ ការេសិ, ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តោ។ សោ “តក្កសិលំ គណ្ហិស្សាមី”តិ មហន្តេន ពលកាយេន គន្ត្វា នគរតោ អវិទូរេ ឋត្វា “ឥមិនា និយាមេន ហត្ថី បេសេថ, ឥមិនា អស្សេ, ឥមិនា រថេ, ឥមិនា បត្តី, ឯវំ ធាវិត្វា អាវុធេហិ បហរថ, ឯវំ ឃនវស្សវលាហកា វិយ សរវស្សំ វស្សថា”តិ តេនំ វិចារេន្តោ ឥមំ គាថាទ្វយមាហ –

១៥៧. “គជគ្គមេឃេហិ ហយគ្គមាលិភិ, រថូមិជាតេហិ សរាភិវស្សេភិ;
ថរុគ្គហាវដ្ដទឡ្ហប្បហារិភិ, បរិវារិតា តក្កសិលា សមន្តតោ។

១៥៨. “អភិធាវថ ចូបធាវថ ច, វិវិធា វិនាទិតា វទន្តិភិ;
វត្តតជ្ជ តុមុលោ ឃោសោ យថា, វិជ្ជុលតា ជលធរស្ស គជ្ជតោ”តិ។

តត្ថ **គជគ្គមេឃេហី**តិ អគ្គគជមេឃេហិ, កោញ្ចនាទំ គជ្ជន្តេហិ មត្តវរវារណវលាហកេហីតិ អត្ថោ។ **ហយគ្គមាលិភី**តិ អគ្គហយមាលីហិ, វរសិន្ធវវលាហកកុលេហិ អស្សានីកេហីតិ អត្ថោ។ **រថូមិជាតេហី**តិ សញ្ជាតឩមិវេគេហិ សាគរសលិលេហិ វិយ សញ្ជាតរថូមីហិ, រថានីកេហីតិ អត្ថោ។ **សរាភិវស្សេភី**តិ តេហិយេវ រថានីកេហិ ឃនវស្សមេឃោ វិយ សរវស្សំ វស្សន្តេហិ ។ **ថរុគ្គហាវដ្ដទឡ្ហប្បហារិភី**តិ ថរុគ្គហេហិ អាវដ្ដទឡ្ហប្បហារីហិ, ឥតោ ចិតោ ច អាវត្តិត្វា បរិវត្តិត្វា ទឡ្ហំ បហរន្តេហិ គហិតខគ្គរតនថរុទណ្ឌេហិ បត្តិយោធេហិ ចាតិ អត្ថោ។ **បរិវារិតា តក្កសិលា សមន្តតោ**តិ យថា អយំ តក្កសិលា បរិវារិតា ហោតិ, សីឃំ តថា ករោថាតិ អត្ថោ។

**អភិធាវថ ចូបធាវថ ចា**តិ វេគេន ធាវថ ចេវ ឧបធាវថ ច។ **វិវិធា វិនាទិតា វទន្តិភី**តិ វរវារណេហិ សទ្ធិំ វិវិធា វិនទិតា ភវថ, សេលិតគជ្ជិតវាទិតេហិ នានាវិរវា ហោថាតិ អត្ថោ។ **វត្តតជ្ជ តុមុលោ ឃោសោ**តិ វត្តតុ អជ្ជ តុមុលោ មហន្តោ អសនិសទ្ទសទិសោ ឃោសោ។ **យថា វិជ្ជុលតា ជលធរស្ស គជ្ជតោ**តិ យថា គជ្ជន្តស្ស ជលធរស្ស មុខតោ និគ្គតា វិជ្ជុលតា ចរន្តិ, ឯវំ វិចរន្តា នគរំ បរិវារេត្វា រជ្ជំ គណ្ហថាតិ វទតិ។

ឥតិ សោ រាជា គជ្ជិត្វា សេនំ វិចារេត្វា នគរទ្វារសមីបំ គន្ត្វា ទ្វារកោដ្ឋកំ ទិស្វា “ឥទំ រញ្ញោ វសនគេហ”ន្តិ បុច្ឆិត្វា “អយំ នគរទ្វារកោដ្ឋកោ”តិ វុត្តេ “នគរទ្វារកោដ្ឋកោ តាវ ឯវរូបោ, រញ្ញោ និវេសនំ កីទិសំ ភវិស្សតី”តិ វត្វា “វេជយន្តបាសាទសទិស”ន្តិ សុត្វា “ឯវំ យសសម្បន្នេន រញ្ញា សទ្ធិំ យុជ្ឈិតុំ ន សក្ខិស្សាមា”តិ ទ្វារកោដ្ឋកំ ទិស្វាវ និវត្តិត្វា បលាយិត្វា ពារាណសិមេវ អគមាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ពារាណសិរាជា បលាយិតបរិព្ពាជកោ អហោសិ, តក្កសិលរាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

បលាយិតជាតកវណ្ណនា នវមា។

## [២៣០] ១០. ទុតិយបលាយិតជាតកវណ្ណនា

**ធជមបរិមិត**ន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ បលាយិតបរិព្ពាជកមេវ អារព្ភ កថេសិ។ ឥមស្មឹ បន វត្ថុស្មឹ សោ បរិព្ពាជកោ ជេតវនំ បាវិសិ។ តស្មឹ ខណេ សត្ថា មហាជនបរិវុតោ អលង្កតធម្មាសនេ និសិន្នោ មនោសិលាតលេ សីហនាទំ នទន្តោ សីហបោតកោ វិយ ធម្មំ ទេសេតិ។ បរិព្ពាជកោ ទសពលស្ស ព្រហ្មសរីរបដិភាគំ រូបំ បុណ្ណចន្ទសស្សិរិកំ មុខំ សុវណ្ណបដ្ដសទិសំ នលាដញ្ច ទិស្វា "កោ ឯវរូបំ បុរិសុត្តមំ ជិនិតុំ សក្ខិស្សតី"តិ និវត្តិត្វា បរិសន្តរំ បវិសិត្វា បលាយិ។ មហាជនោ តំ អនុពន្ធិត្វា និវត្តិត្វា សត្ថុស្ស តំ បវត្តិំ អារោចេសិ។ សត្ថា "ន សោ បរិព្ពាជកោ ឥទានេវ, បុព្ពេបិ មម សុវណ្ណវណ្ណំ មុខំ ទិស្វា បលាតោយេវា"តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពោធិសត្តោ ពារាណសិយំ រជ្ជំ ការេសិ, តក្កសិលាយំ ឯកោ គន្ធាររាជា។ សោ "ពារាណសីគហេស្សាមី"តិ ចតុរង្គិនិយា សេនាយ អាគន្ត្វា នគរំ បរិវារេត្វា នគរទ្វារេ ឋិតោ អត្តនោ ពលវាហនំ ឱលោកេត្វា "កោ ឯត្តកំ ពលវាហនំ ជិនិតុំ សក្ខិស្សតី"តិ អត្តនោ សេនំ សំវណ្ណេត្វា បឋមំ គាថមាហ –

១៥៩. "ធជមបរិមិតំ អនន្តបារំ, ទុប្បសហំ ធង្កេហិ សាគរំវ;
គិរិមិវ អនិលេន ទុប្បសយ្ហោ, ទុប្បសហោ អហមជ្ជ តាទិសេនា"តិ។

តត្ថ **ធជមបរិមិត**ន្តិ ឥទំ តាវ មេ រថេសុ មោរធទេ បបេត្វា ឧស្សាបិតធជមេវ អបរិមិតំ ពហុំ អនេកសតសង្ខ្យំ។ **អនន្តបារ**ន្តិ ពលវាហនម្បិ មេ "ឯត្តកា ហត្ថី ឯត្តកា អស្សា ឯត្តកា រថា ឯត្តកា បត្តី"តិ គណនបរិច្ឆេទរហិតំ អនន្តបារំ។ **ទុប្បសហ**ន្តិ ន សក្កា បដិសត្តូហិ សហិតុំ អភិភវិតុំ ។ យថា កឹ? **ធង្កេហិ សាគរំវ**, យថា សាគរោ ពហូហិ កាកេហិ វេគវិក្ខម្ភនវសេន វា អតិក្កមនវសេន វា ទុប្បសហោ, ឯវំ ទុប្បសហំ។ **គិរិមិវ អនិលេន ទុប្បសយ្ហោ**តិ អបិច មេ អយំ ពលកាយោ យថា បព្ពតោ វាតេន អកម្បនីយតោ ទុប្បសហោ, តថា អញ្ញេន ពលកាយេន ទុប្បសហោ។ **ទុប្បសហោ អហមជ្ជ តាទិសេនា**តិ ស្វាហំ ឥមិនា ពលេន សមន្នាគតោ អជ្ជ តាទិសេន ទុប្បសហោតិ អដ្ដាលកេ ឋិតំ ពោធិសត្តំ សន្ធាយ វទតិ។

អថស្ស សោ បុណ្ណចន្ទសស្សិរិកំ អត្តនោ មុខំ ទស្សេត្វា "ពាល, មា វិប្បលបសិ, ឥទានិ តេ ពលវាហនំ មត្តវារណោ វិយ នឡវនំ វិទ្ធំសេស្សាមី"តិ សន្តជ្ជេត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

១៦០. "មា ពាលិយំ វិលបិ ន ហិស្ស តាទិសំ, វិឌយ្ហសេ ន ហិ លភសេ និសេធកំ;
អាសជ្ជសិ គជមិវ ឯកចារិនំ, យោ តំ បទា នឡមិវ បោថយិស្សតី"តិ។

តត្ថ **មា ពាលិយំ វិលបី**តិ មា អត្តនោ ពាលភាវំ វិប្បលបសិ។ **ន ហិស្ស តាទិស**ន្តិ ន ហិ អស្ស តាទិសោ, អយមេវ វា បាឋោ។ តាទិសោ "អនន្តបារំ មេ ពលវាហន"ន្តិ ឯវរូបំ គជ្ជន្តោ រជ្ជញ្ច គហេតុំ សមត្ថោ នាម ន ហិ អស្ស, ន ហោតីតិ អត្ថោ។ **វិឌយ្ហសេ**តិ ត្វំ ពាល, កេវលំ រាគទោសមោហមានបរិឡាហេន វិឌយ្ហសិយេវ។ **ន ហិ លភសេ និសេធក**ន្តិ មាទិសំ បន បសយ្ហ អភិភវិត្វា និសេធកំ ន តាវ លភសិ, អជ្ជ តំ អាគតមគ្គេនេវ បលាបេស្សាមិ។ **អាសជ្ជសី**តិ ឧបគច្ឆសិ។ **គជមិវ ឯកចារិន**ន្តិ ឯកចារិនំ មត្តវរវារណំ វិយ។ **យោ តំ បទា នឡមិវ បោថយិស្សតី**តិ យោ តំ យថា នាម មត្តវរវារណោ បាទា នឡំ បោថេតិ សំចុណ្ណេតិ, ឯវំ បោថយិស្សតិ, តំ ត្វំ អាសជ្ជសីតិ អត្តានំ សន្ធាយាហ។

ឯវំ តជ្ជេន្តស្ស បនស្ស កថំ សុត្វា គន្ធាររាជា ឧល្លោកេន្តោ កញ្ចនបដ្ដសទិសំ មហានលាដំ ទិស្វា អត្តនោ គហណភីតោ និវត្តិត្វា បលាយន្តោ សកនគរមេវ អគមាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា គន្ធាររាជា បលាយិតបរិព្ពាជកោ អហោសិ, ពារាណសិរាជា បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

ទុតិយបលាយិតជាតកវណ្ណនា ទសមា។

កាសាវវគ្គោ អដ្ឋមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

កាសាវំ ចូឡនន្ទិយំ, បុដភត្តញ្ច កុម្ភិលំ;
ខន្តិវណ្ណំ កោសិយញ្ច, គូថបាណំ កាមនីតំ;

បលាយិតទ្វយម្បិ ច។

## ៩. ឧបាហនវគ្គោ

[២៣១] ១. ឧបាហនជាតកវណ្ណនា

**យថាបិ កីតា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ ធម្មសភាយញ្ហិ ភិក្ខូ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, ទេវទត្តោ អាចរិយំ បច្ចក្ខាយ តថាគតស្ស បដិបក្ខោ បដិសត្តុ ហុត្វា មហាវិនាសំ បាបុណី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ទេវទត្តោ ឥទានេវ អាចរិយំ បច្ចក្ខាយ មម បដិបក្ខោ ហុត្វា មហាវិនាសំ បត្តោ, បុព្ពេបិ បត្តោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ហត្ថាចរិយកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ ហត្ថិសិប្បេ និប្ផត្តិំ បាបុណិ។ អថេកោ កាសិគាមកោ មាណវកោ អាគន្ត្វា តស្ស សន្តិកេ សិប្បំ ឧគ្គណ្ហិ។ ពោធិសត្តា នាម សិប្បំ វាចេន្តា អាចរិយមុដ្ឋិំ ន ករោន្តិ, អត្តនោ ជានននិយាមេន និរវសេសំ សិក្ខាបេន្តិ។ តស្មា សោ មាណវោ ពោធិសត្តស្ស ជាននសិប្បំ និរវសេសមុគ្គណ្ហិត្វា ពោធិសត្តំ អាហ – “អាចរិយ , អហំ រាជានំ ឧបដ្ឋហិស្សាមី”តិ។ ពោធិសត្តោ “សាធុ, តាតា”តិ គន្ត្វា រញ្ញោ អារោចេសិ – “មហារាជ, មម អន្តេវាសិកោ តុម្ហេ ឧបដ្ឋាតុំ ឥច្ឆតី”តិ។ “សាធុ, ឧបដ្ឋាតូ”តិ។ “តេន ហិស្ស បរិព្ពយំ ជានាថា”តិ? “តុម្ហាកំ អន្តេវាសិកោ តុម្ហេហិ សមកំ ន លច្ឆតិ, តុម្ហេសុ សតំ លភន្តេសុ បណ្ណាសំ លច្ឆតិ, ទ្វេ លភន្តេសុ ឯកំ លច្ឆតី”តិ។ សោ គេហំ គន្ត្វា តំ បវត្តិំ អន្តេវាសិកស្ស អារោចេសិ។ អន្តេវាសិកោ “អហំ, អាចរិយ, តុម្ហេហិ សមំ សិប្បំ ជានាមិ។ សចេ សមកញ្ញេវ បរិព្ពយំ លភិស្សាមិ, ឧបដ្ឋហិស្សាមិ។ នោ ចេ, ន ឧបដ្ឋហិស្សាមី”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ តំ បវត្តិំ រញ្ញោ អារោចេសិ។ រាជា “សចេ សោ តុម្ហេហិ សមប្បការោ, តុម្ហេហិ សមកញ្ញេវ សិប្បំ ទស្សេតុំ សក្កោន្តោ សមកំ លភិស្សតី”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ តំ បវត្តិំ តស្ស អារោចេត្វា តេន “សាធុ ទស្សេស្សាមី”តិ វុត្តេ រញ្ញោ អារោចេសិ។ រាជា “តេន ហិ ស្វេ សិប្បំ ទស្សេថា”តិ។ “សាធុ, ទស្សេស្សាម, នគរេ ភេរិំ ចរាបេថា”តិ។ រាជា “ស្វេ កិរ អាចរិយោ ច អន្តេវាសិកោ ច ឧភោ ហត្ថិសិប្បំ ទស្សេស្សន្តិ, រាជង្គណេ សន្និបតិត្វា ទដ្ឋុកាមា បស្សន្តូ”តិ ភេរិំ ចរាបេសិ។

អាចរិយោ “ន មេ អន្តេវាសិកោ ឧបាយកោសល្លំ ជានាតី”តិ ឯកំ ហត្ថិំ គហេត្វា ឯករត្តេនេវ វិលោមំ សិក្ខាបេសិ។ សោ តំ “គច្ឆា”តិ វុត្តេ ឱសក្កិតុំ, “ឱសក្កា”តិ វុត្តេ គន្តុំ, “តិដ្ឋា”តិ វុត្តេ និបជ្ជិតុំ, “និបជ្ជា”តិ វុត្តេ ឋាតុំ, “គណ្ហា”តិ វុត្តេ ឋបេតុំ, “ឋបេហី”តិ វុត្តេ គណ្ហិតុំ សិក្ខាបេត្វា បុនទិវសេ តំ ហត្ថិំ អភិរុហិត្វា រាជង្គណំ អគមាសិ។ អន្តេវាសិកោបិ ឯកំ មនាបំ ហត្ថិំ អភិរុហិ។ មហាជនោ សន្និបតិ។ ឧភោបិ សមកំ សិប្បំ ទស្សេសុំ។ បុន ពោធិសត្តោ អត្តនោ ហត្ថិំ វិលោមំ ការេសិ, សោ “គច្ឆា”តិ វុត្តេ ឱសក្កិ, “ឱសក្កា”តិ វុត្តេ បុរតោ ធាវិ, “តិដ្ឋា”តិ វុត្តេ និបជ្ជិ, “និបជ្ជា”តិ វុត្តេ អដ្ឋាសិ, “គណ្ហា”តិ វុត្តេ និក្ខិបិ, “និក្ខិបា”តិ វុត្តេ គណ្ហិ។ មហាជនោ “អរេ ទុដ្ឋអន្តេវាសិក, ត្វំ អាចរិយេន សទ្ធិំ សារម្ភំ ករោសិ, អត្តនោ បមាណំ ន ជានាសិ, ‘អាចរិយេន សមកំ ជានាមី’តិ ឯវំសញ្ញី ហោសី”តិ លេឌ្ឌុទណ្ឌាទីហិ បហរិត្វា តត្ថេវ ជីវិតក្ខយំ បាបេសិ។

ពោធិសត្តោ ហត្ថិម្ហា ឱរុយ្ហ រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា “មហារាជ, សិប្បំ នាម អត្តនោ សុខត្ថាយ គណ្ហន្តិ, ឯកច្ចស្ស បន គហិតសិប្បំ ទុក្កដឧបាហនា វិយ វិនាសមេវ អាវហតី”តិ វត្វា ឥមំ គាថាទ្វយមាហ –

**១៦១**. “យថាបិ កីតា បុរិសស្សុបាហនា, សុខស្ស អត្ថាយ ទុខំ ឧទព្ពហេ;
ឃម្មាភិតត្តា តលសា បបីឡិតា, តស្សេវ បាទេ បុរិសស្ស ខាទរេ។

**១៦២**. “ឯវមេវ យោ ទុក្កុលីនោ អនរិយោ, តម្មាក វិជ្ជញ្ច សុតញ្ច អាទិយ;
តមេវ សោ តត្ថ សុតេន ខាទតិ, អនរិយោ វុច្ចតិ បានទូបមោ”តិ។

តត្ថ **ឧទព្ពហេ**តិ ឧទព្ពហេយ្យ។ **ឃម្មាភិតត្តា តលសា បបីឡិតា**តិ ឃម្មេន អភិតត្តា បាទតលេន ច បីឡិតា។ **តស្សេវា**តិ យេន តា សុខត្ថាយ កិណិត្វា បាទេសុ បដិមុក្កា ទុក្កដូបាហនា, តស្សេវ។ **ខាទរេ**តិ វណំ ករោន្តា បាទេ ខាទន្តិ។

**ទុក្កុលីនោ**តិ ទុជ្ជាតិកោ អកុលបុត្តោ។ **អនរិយោ**តិ ហិរោត្តប្បវជ្ជិតោ អសប្បុរិសោ។ **តម្មាក វិជ្ជញ្ច សុតញ្ច អាទិយា**តិ ឯត្ថ តំ តំ មនតីតិ “តម្មោ”តិ វត្តព្ពេ តម្មាកោ, តំ តំ សិប្បំ អាសេវតិ បរិវត្តេតីតិ អត្ថោ, អាចរិយស្សេតំ នាមំ។ តស្មា តម្មាកា, គាថាពន្ធសុខត្ថំ បនស្ស រស្សភាវោ កតោ។ **វិជ្ជ**ន្តិ អដ្ឋារសសុ វិជ្ជាដ្ឋានេសុ យំកិញ្ចិ។ **សុត**ន្តិ យំកិញ្ចិ សុតបរិយត្តិំ។ **អាទិយា**តិអាទិយិត្វា។ **តមេវ សោ តត្ថ សុតេន ខាទតី**តិ **តមេវា**តិ

អត្តានមេវ។ **សោ**តិ យោ ទុក្កុលីនោ អនរិយោ អាចរិយម្ហា វិជ្ជញ្ច សុតញ្ច អាទិយតិ, សោ។ **តត្ថ សុតេន ខាទតី**តិ តស្ស សន្តិកេ សុតេន សោ អត្តានមេវ ខាទតីតិ អត្ថោ។ អដ្ឋកថាយំ បន “តេនេវ សោ តត្ថ សុតេន ខាទតី”តិបិ បាឋោ។ តស្សាបិ សោ តេន តត្ថ សុតេន អត្តានមេវ ខាទតីតិ អយមេវ អត្ថោ។ **អនរិយោ វុច្ចតិ បានទូបមោ**តិ ឥតិ អនរិយោ ទុបាហនូបមោ ទុក្កដូបាហនូបមោ វុច្ចតិ។ យថា ហិ ទុក្កដូបាហនា បុរិសំ ខាទន្តិ, ឯវមេវ សុតេន ខាទន្តោ អត្តនាវ អត្តានំ ខាទតិ។ អថ វា បានាយ ទុតោតិ បានទុ, ឧបាហនូបតាបិតស្ស ឧបាហនាយ ខាទិតបាទស្សេតំ នាមំ។ តស្មា យោ សោ អត្តានំ សុតេន ខាទតិ, សោ តេន សុតេន ខាទិតត្តា “អនរិយោ”តិ វុច្ចតិ បានទូបមោ, ឧបាហនូបតាបិតបាទសទិសោតិ វុច្ចតីតិ អយមេត្ថ អត្ថោ។ រាជា តុដ្ឋោ ពោធិសត្តស្ស មហន្តំ យសំ អទាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា អន្តេវាសិកោ ទេវទត្តោ អហោសិ, អាចរិយោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ឧបាហនជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[២៣២] ២. វីណាថូណជាតកវណ្ណនា

**ឯកចិន្តិតោយមត្ថោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ កុមារិកំ អារព្ភ កថេសិ។ សា កិរេកា សាវត្ថិយំ សេដ្ឋិធីតា អត្តនោ គេហេ ឧសភរាជស្ស សក្ការំ កយិរមានំ ទិស្វា ធាតី បុច្ឆិ – “អម្ម, កោ នាមេស ឯវំ សក្ការំ លភតី”តិ។ “ឧសភរាជា នាម, អម្មា”តិ។ បុន សា ឯកទិវសំ បាសាទេ ឋត្វា អន្តរវីថិ ឱលោកេន្តី ឯកំ ខុជ្ជំ ទិស្វា ចិន្តេសិ – “គុន្នំ អន្តរេ ជេដ្ឋកស្ស បិដ្ឋិយំ កកុធំ ហោតិ, មនុស្សជេដ្ឋកស្សាបិ តេន ភវិតព្ពំ, អយំ មនុស្សេសុ បុរិសូសភោ ភវិស្សតិ, ឯតស្ស មយា បាទបរិចារិកាយ ភវិតុំ វដ្ដតី”តិ។ សា ទាសី បេសេត្វា “សេដ្ឋិធីតា តយា សទ្ធិំ គន្តុកាមា, អសុកដ្ឋានំ កិរ គន្ត្វា តិដ្ឋា”តិ តស្ស អារោចេត្វា សារភណ្ឌកំ អាទាយ អញ្ញាតកវេសេន បាសាទា ឱតរិត្វា តេន សទ្ធិំ បលាយិ។ អបរភាគេ តំ កម្មំ នគរេ ច ភិក្ខុសង្ឃេ ច បាកដំ ជាតំ។ ធម្មសភាយំ ភិក្ខូ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, អសុកា កិរ សេដ្ឋិធីតា ខុជ្ជេន សទ្ធិំ បលាតា”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវេសា ខុជ្ជំ កាមេតិ, បុព្ពេបិ កាមេសិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឯកស្មិំ និគមគាមេ សេដ្ឋិកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ ឃរាវាសំ វសន្តោ បុត្តធីតាហិ វឌ្ឍមានោ អត្តនោ បុត្តស្ស ពារាណសីសេដ្ឋិស្ស ធីតរំ វារេត្វា ទិវសំ ឋបេសិ។ សេដ្ឋិធីតា អត្តនោ គេហេ ឧសភស្ស សក្ការសម្មានំ ទិស្វា “កោ នាមេសោ”តិ ធាតី បុច្ឆិត្វា “ឧសភោ”តិ សុត្វា អន្តរវីថិយា គច្ឆន្តំ ឯកំ ខុជ្ជំ ទិស្វា “អយំ បុរិសូសភោ ភវិស្សតី”តិ សារភណ្ឌកំ គហេត្វា តេន សទ្ធិំ បលាយិ។ ពោធិសត្តោបិ ខោ “សេដ្ឋិធីតរំ គេហំ អានេស្សាមី”តិ មហន្តេន បរិវារេន ពារាណសី គច្ឆន្តោ តមេវ មគ្គំ បដិបជ្ជិ។ តេ ឧភោបិ សព្ពរត្តិំ មគ្គំ អគមំសុ។ អថ ខុជ្ជស្ស សព្ពរត្តិំ សីតាសិហតស្ស អរុណោទយេ សរីរេ វាតោ កុប្បិ, មហន្តា វេទនា វត្តន្តិ។ សោ មគ្គា ឱក្កម្ម វេទនាប្បត្តោ ហុត្វា វីណាទណ្ឌកោ វិយ សំកុដិតោ និបជ្ជិ, សេដ្ឋិធីតាបិស្ស បាទមូលេ និសីទិ។ ពោធិសត្តោ សេដ្ឋិធីតរំ ខុជ្ជស្ស បាទមូលេ និសិន្នំ ទិស្វា សញ្ជានិត្វា ឧបសង្កមិត្វា សេដ្ឋិធីតាយ សទ្ធិំ សល្លបន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

**១៦៣**. “ឯកចិន្តិតោយមត្ថោ , ពាលោ អបរិណាយកោ;
ន ហិ ខុជ្ជេន វាមេន, ភោតិ សង្គន្តុមរហសី”តិ។

តត្ថ **ឯកចិន្តិតោយមត្ថោ**តិ អម្ម, យំ ត្វំ អត្ថំ ចិន្តេត្វា ឥមិនា ខុជ្ជេន សទ្ធិំ បលាតា, អយំ តយា ឯកិកាយ ឯវ ចិន្តិតោ ភវិស្សតិ។ **ពាលោ អបរិណាយកោ**តិ អយំ ខុជ្ជោ ពាលោ, ទុប្បញ្ញភាវេន មហល្លកោបិ ពាលោវ, អញ្ញស្មិំ គហេត្វា គច្ឆន្តេ អសតិ គន្តុំ អសមត្ថតាយ អបរិណាយកោ។ **ន ហិ ខុជ្ជេន វាមេន, ភោតិ សង្គន្តុមរហសី**តិ ឥមិនា ហិ ខុជ្ជេន វាមនត្តា វាមេន ភោតិ ត្វំ មហាកុលេ ជាតា អភិរូបា ទស្សនីយា សង្គន្តុំ សហ គន្តុំ នារហសីតិ។

អថស្ស តំ វចនំ សុត្វា សេដ្ឋិធីតា ទុតិយំ គាថមាហ –

**១៦៤**. “បុរិសូសភំ មញ្ញមានា, អហំ ខុជ្ជមកាមយិំ;
សោយំ សំកុដិតោ សេតិ, ឆិន្នតន្តិ យថា ថុណា”តិ។

តស្សត្ថោ – អហំ, អយ្យ, ឯកំ ឧសភំ ទិស្វា “គុន្នំ ជេដ្ឋកស្ស បិដ្ឋិយំ កកុធំ ហោតិ, ឥមស្សាបិ តំ អត្ថិ, ត មិនាបិ បុរិសូសភេន ភវិតព្ពន្តិ ឯវមហំ ខុជ្ជំ បុរិសូសភំ មញ្ញមានា អកាមយិំ។ សោយំ យថា នាម ឆិន្នគន្តិ សទោណិកោ វីណាទណ្ឌកោ, ឯវំ សំកុដិតោ សេតីតិ។

ពោធិសត្តោ តស្សា អញ្ញាតកវេសេន និក្ខន្តភាវមេវ ញត្វា តំ ន្ហាបេត្វា អលង្ករិត្វា រថំ អារោបេត្វា គេហ មេវ អគមាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា អយមេវ សេដ្ឋិធីតា អហោសិ, ពារាណសី សេដ្ឋិ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

វីណាថូណជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[២៣៣] ៣. វិកណ្ណកជាតកវណ្ណនា

**កាមំ យហឹ ឥច្ឆសិ តេន គច្ឆា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ ហិ ធម្មសភំ អានីតោ “សច្ចំ កិរ, ត្វំ ភិក្ខុ, ឧក្កណ្ឋិតោ”តិ សត្ថារា បុដ្ឋោ “សច្ចំ”ន្តិ វត្វា “កស្មា ឧក្កណ្ឋិតោសី”តិ វុត្តេ “កាមគុណការណា”តិ អាហ។ អថ នំ សត្ថា “កាមគុណា នាមេតេ ភិក្ខុ វិកណ្ណកសល្លសទិសា, សកឹ ហទយេ បតិដ្ឋំ លភមានា វិកណ្ណកំ វិយ វិទ្ធំ សុំសុមារំ មរណមេវ បាបេន្តី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពោធិសត្តោ ពារាណសិយំ ធម្មេន រជ្ជំ ការេន្តោ ឯកទិវសំ ឧយ្យានំ គន្ត្វា បោក្ខរណីតីរំ សម្បាបុណិ។ នច្ចគីតាសុ កុសលា នច្ចគីតានិ បយោជេសុំ, បោក្ខរណិយំ មច្ឆកច្ឆបា គីតសទ្ទលោលតាយ សន្និបតិត្វា រញ្ញាវ សទ្ធឹ គច្ឆន្តិ។ រាជា តាលក្ខន្ធប្បមាណំ មច្ឆយូថំ ទិស្វា “កឹ នុ ខោ ឥមេ មច្ឆា មយា សទ្ធឹយេវ ចរន្តី”តិ អមច្ចេ បុច្ឆិ។ អមច្ចា “ឯតេ, ទេវ, ឧបដ្ឋហន្តី”តិ អាហំសុ។ រាជា “ឯតេ កិរ មំ ឧបដ្ឋហន្តី”តិ តុស្សិត្វា តេសំ និច្ចភត្តំ បដ្ឋបេសិ។ ទេវសិកំ តណ្ឌុលម្ពណំ បាចេសិ។ មច្ឆា ភត្តវេលាយ ឯកច្ចេ អាគច្ឆន្តិ, ឯកច្ចេ នាគច្ឆន្តិ, ភត្តំ នស្សតិ។ រញ្ញោ តមត្ថំ អារោចេសុំ។ រាជា “ឥតោ បដ្ឋាយ សត្តវេលាយ ភេរឹ បហរិត្វា ភេរិសញ្ញាយ មច្ឆេសុ សន្និបតិតេសុ ភត្តំ ទេថា”តិ អាហ។ តតោ បដ្ឋាយ ភត្តកម្មិកោ ភេរឹ បហរាបេត្វា សន្និបតិតានំ មច្ឆានំ ភត្តំ ទេតិ។ តេបិ ភេរិសញ្ញាយ សន្និបតិត្វា ភុញ្ជន្តិ។

តេសុ ឯវំ សន្និបតិត្វា ភុញ្ជន្តេសុ ឯកោ សុំសុមារោ អាគន្ត្វា មច្ឆេ ខាទិ។ ភត្តកម្មិកោ រញ្ញោ អារោចេសិ។ រាជា តំ សុត្វា “សុំសុមារំ មច្ឆានំ ខាទនកាលេ វិកណ្ណកេន វិជ្ឈិត្វា គណ្ហា”តិ អាហ ។ សោ “សាធូ”តិ គន្ត្វា នាវាយ ឋត្វា មច្ឆេ ខាទិតុំ អាគតំ សុំសុមារំ វិកណ្ណកេន បហរិ, តំ តស្ស អន្តោបិដ្ឋិ បាវិសិ។ សោ វេទនាប្បត្តោ ហុត្វា តំ គហេត្វាវ បលាយិ។ ភត្តកម្មិកោ តស្ស វិទ្ធភាវំ ញត្វា តំ អាលបន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

១៦៥. “កាមំ យហឹ ឥច្ឆសិ តេន គច្ឆ, វិទ្ធោសិ មម្មម្ហិ វិកណ្ណកេន;
ហតោសិ ភត្តេន សុវាទិតេន, លោលោ ច មច្ឆេ អនុពន្ធមានោ”តិ។

តត្ថ **កាម**ន្តិ ឯកំសេន។ **យហឹ ឥច្ឆសិ តេន គច្ឆា**តិ យស្មឹ ឥច្ឆសិ, តស្មឹ គច្ឆ។ **មម្មម្ហី**តិ មម្មដ្ឋានេ។ **វិកណ្ណកេនា**តិ វិកណ្ណកសល្លេន។ **ហតោសិ ភត្តេន សុវាទិតេន, លោលោ ច មច្ឆេ អនុពន្ធមានោ**តិ ត្វំ ភេរិវាទិត សញ្ញាយ ភត្តេ ទីយមានេ លោលោ ហុត្វា ខាទនត្ថាយ មច្ឆេ អនុពន្ធមានោ តេន សវាទិតេន ភត្តេន ហតោ, គតដ្ឋានេបិ តេ ជីវិតំ នត្ថីតិ អត្ថោ។ សោ អត្តនោ វសនដ្ឋានំ គន្ត្វា ជីវិតក្ខយំ បត្តោ។

សត្ថា ឥមំ ការណំ ទស្សេត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

១៦៦. “ឯវម្បិ លោកាមិសំ ឱបតន្តោ, វិហញ្ញតី ចិត្តវសានុវត្តី;
សោ ហញ្ញតី ញាតិសខាន មជ្ឈេ, មច្ឆានុគោ សោរិវ សុំសុមារោ”តិ។

តត្ថ **លោកាមិស**ន្តិ បញ្ច កាមគុណា។ តេ ហិ លោកោ ឥដ្ឋតោ កន្តតោ មនាបតោ គណ្ហាតិ, តស្មា “លោកាមិស”ន្តិ វុច្ចតិ។ **ឱបតន្តោ**តិ តំ លោកាមិសំ អនុបតន្តោ កិលេសវសេន ចិត្តវសានុវត្តី បុគ្គលោ វិហញ្ញតិ កិលមតិ, **សោ ហញ្ញតី**តិ សោ ឯវរូបោ បុគ្គលោ ញាតីនញ្ច សខានញ្ច មជ្ឈេ សោ វិកណ្ណកេន វិទ្ធោ មច្ឆានុគោ សុំសុមារោ វិយ បញ្ច កាមគុណេ មនាបាតិ គហេត្វា ហញ្ញតិ កិលមតិ មហាវិនាសំ បាបុណាតិយេវាតិ។

ឯវំ សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា សុំសុមារោ ទេវទត្តោ, មច្ឆា ពុទ្ធបរិសា, ពារាណសិរាជា បន

អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

វិកណ្ណកជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[២៣៤] ៤. អសិតាភូជាតកវណ្ណនា

**ត្វមេវ ទានិមករា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ កុមារិកំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិយំ កិរេកស្មិំ ទ្វិន្នំ អគ្គសាវកានំ ឧបដ្ឋាកកុលេ ឯកា កុមារិកា អភិរូបា សោភគ្គប្បត្តា, សា វយប្បត្តា សមានជាតិកំ កុលំ អគមាសិ។ សាមិកោ តំ កិស្មិញ្ចិ អមញ្ញមានោ អញ្ញត្ថ ចិត្តវសេន ចរតិ។ សា តស្ស តំ អត្តនិ អនាទរតំ អគណេត្វា ទ្វេ អគ្គសាវកេ និមន្តេត្វា ទានំ ទត្វា ធម្មំ សុណន្តី សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ សា តតោ បដ្ឋាយ មគ្គផលសុខេន វីតិនាមយមានា “សាមិកោបិ មំ ន ឥច្ឆតិ, ឃរាវាសេន មេ កម្មំ នត្ថិ, បព្ពជិស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា មាតាបិតូនំ អាចិក្ខិត្វា បព្ពជិត្វា អរហត្តំ បាបុណិ។ តស្សា សា កិរិយា ភិក្ខូសុ បាកដា ជាតា។ អថេកទិវសំ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, អសុកកុលស្ស ធីតា អត្ថគវេសិកា សាមិកស្ស អនិច្ឆភាវំ ញត្វា អគ្គសាវកានំ ធម្មំ សុត្វា សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋាយ បុន មាតាបិតរោ អាបុច្ឆិត្វា បព្ពជិត្វា អរហត្តំ បត្តា, ឯវំ អត្ថគវេសិកា, អាវុសោ សា កុមារិកា”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវេសា កុលធីតា អត្ថគវេសិកា, បុព្ពេបិ អត្ថគវេសិកាយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា ហិមវន្តបទេសេ វាសំ កប្បេសិ។ តទា ពារាណសិរាជា អត្តនោ បុត្តស្ស ព្រហ្មទត្តកុមារស្ស បរិវារសម្បត្តិំ ទិស្វា ឧប្បន្នាសង្កោ បុត្តំ រដ្ឋា បព្ពាជេសិ។ សោ អសិតាភុំ នាម អត្តនោ ទេវិំ អាទាយ ហិមវន្តំ បវិសិត្វា មច្ឆមំសផលាផលានិ ខាទន្តោ បណ្ណសាលាយ និវាសំ កប្បេសិ។ សោ ឯកំ កិន្នរិំ ទិស្វា បដិពទ្ធចិត្តោ “ឥមំ បជាបតិំ ករិស្សាមី”តិ អសិតាភុំ អគណេត្វា តស្សា អនុបទំ អគមាសិ។ សា តំ កិន្នរិំ អនុពន្ធមានំ ទិស្វា “អយំ មំ អគណេត្វា កិន្នរិំ អនុពន្ធតិ, កិំ មេ ឥមិនា”តិ វិរត្តចិត្តា ហុត្វា ពោធិសត្តំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា អត្តនោ កសិណបរិកម្មំ កថាបេត្វា កសិណំ ឱលោកេន្តី អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា ពោធិសត្តំ វន្ទិត្វា អាគន្ត្វា អត្តនោ បណ្ណសាលាយ ទ្វារេ អដ្ឋាសិ។ ព្រហ្មទត្តោបិ កិន្នរិំ អនុពន្ធន្តោ វិចរិត្វា តស្សា គតមគ្គម្បិ អទិស្វា ឆិន្នាសោ ហុត្វា បណ្ណសាលាភិមុខោវ អាគតោ។ អសិតាភូ តំ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា វេហាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា មណិវណ្ណេ គគនតលេ ឋិតា “អយ្យបុត្ត, តំ និស្សាយ មយា ឥទំ ឈានសុខំ លទ្ធ”ន្តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១៦៧. “ត្វមេវ ទានិមករ, យំ កាមោ ព្យគមា តយិ;
សោយំ អប្បដិសន្ធិកោ, ខរឆិន្នំវ រេនុក”ន្តិ។

តត្ថ **ត្វមេវ ទានិមករា**តិ, អយ្យបុត្ត, មំ បហាយ កិន្នរិំ អនុពន្ធន្តោ ត្វញ្ញេវ ឥទានិ ឥទំ អករ។ **យំ កាមោ ព្យគមា តយី**តិ យំ មម តយិ កាមោ វិគតោ វិក្ខម្ភនប្បហានេន បហីនោ, យស្ស បហីនត្តា អហំ ឥមំ វិសេសំ បត្តាតិ ទីបេតិ។ **សោយំ អប្បដិសន្ធិកោ**តិ សោ បន កាមោ ឥទានិ អប្បដិសន្ធិកោ ជាតោ, ន សក្កា បដិសន្ធិតុំ។ **ខរឆិន្នំវ រេនុក**ន្តិ ខរោ វុច្ចតិ កកចោ, រេនុកំ វុច្ចតិ ហត្ថិទន្តោ។ យថា កកចេន ឆិន្នោ ហត្ថិទន្តោ អប្បដិសន្ធិកោ ហោតិ, ន បុន បុរិមនយេន អល្លីយតិ, ឯវំ បុន មយ្ហំ តយា សទ្ធិំ ចិត្តស្ស ឃដនំ នាម នត្ថីតិ វត្វា តស្ស បស្សន្តស្សេវ ឧប្បតិត្វា អញ្ញត្ថ អគមាសិ។

សោ តស្សា គតកាលេ បរិទេវមានោ ទុតិយំ គាថមាហ –

១៦៨. “អត្រិច្ឆំ អតិលោភេន , អតិលោភមទេន ច;
ឯវំ ហាយតិ អត្ថម្ហា, អហំវ អសិតាភុយា”តិ។

តត្ថ **អត្រិច្ឆំ អតិលោភេនា**តិ អត្រិច្ឆា វុច្ចតិ អត្រ អត្រ ឥច្ឆាសង្ខាតា អបរិយន្តតណ្ហា, អតិលោភោ វុច្ចតិ អតិក្កមិត្វា បវត្តលោភោ។ **អតិលោភមទេន ចា**តិ បុរិសមទំ ឧប្បាទនតោ អតិលោភមទោ នាម ជាយតិ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ – អត្រិច្ឆាវសេន អត្រិច្ឆមានោ បុគ្គលោ អតិលោភេន ច អតិលោភមទេន ច យថា អហំ អសិតាភុយា រាជធីតាយ បរិហីនោ, ឯវំ អត្ថា ហាយតីតិ។

ឥតិ សោ ឥមាយ គាថាយ បរិទេវិត្វា អរញ្ញេ ឯកកោវ វសិត្វា បិតុ អច្ចយេន គន្ត្វា រជ្ជំ គណ្ហិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា រាជបុត្តោ ច រាជធីតា ច ឥមេ ទ្វេ ជនា អហេសុំ, តាបសោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អសិតាភូជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[២៣៥] ៥. វច្ឆនខជាតកវណ្ណនា

**សុខា ឃរា វច្ឆនខា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ រោជមល្លំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរាយស្មតោ អានន្ទស្ស គិហិសហាយោ។ សោ ឯកទិវសំ អាគមនត្ថាយ ថេរស្ស សាសនំ បាហេសិ, ថេរោ សត្ថារំ អាបុច្ឆិត្វា អគមាសិ។ សោ ថេរំ នានគ្គរសភោជនំ ភោជេត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នោ ថេរេន សទ្ធឹ បដិសន្ថារំ កត្វា ថេរំ គិហិភោគេហិ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ និមន្តេន្តោ “ភន្តេ អានន្ទ, មម គេហេ បហូតំ សវិញ្ញាណកអវិញ្ញាណករតនំ, ឥទំ មជ្ឈេ ភិន្ទិត្វា តុយ្ហំ ទម្មិ, ឯហិ ឧភោ អគារំ អជ្ឈាវសាមា”តិ។ ថេរោ តស្ស កាមគុណេសុ អាទីនវំ កថេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា វិហារំ គន្ត្វា “ទិដ្ឋោ តេ, អានន្ទ, រោជោ”តិ សត្ថារា បុច្ឆិតោ “អាម, ភន្តេ”តិ វត្វា “កិមស្ស កថេសី”តិ វុត្តេ “ភន្តេ, មំ រោជោ ឃរាវាសេន និមន្តេសិ, អថស្សាហំ ឃរាវាសេ ចេវ កាមគុណេសុ ច អាទីនវំ កថេសិ”ន្តិ។ សត្ថា “ន ខោ, អានន្ទ, រោជោ មល្លោ ឥទានេវ បព្ពជិតេ ឃរាវាសេន និមន្តេសិ, បុព្ពេបិ និមន្តេសិយេវា”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ អញ្ញតរស្មឹ និគមគាមេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា ហិមវន្តបទេសេ ចិរំ វសិត្វា លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ ពារាណសឹ បត្វា រាជុយ្យានេ វសិត្វា បុនទិវសេ ពារាណសឹ បាវិសិ។ អថស្ស ពារាណសិសេដ្ឋិ អាចារវិហារេ បសីទិត្វា គេហំ នេត្វា ភោជេត្វា ឧយ្យានេ វសនត្ថាយ បដិញ្ញំ គហេត្វា តំ បដិជគ្គន្តោ ឧយ្យានេ វសាបេសិ។ តេ អញ្ញមញ្ញំ ឧប្បន្នសិនេហា អហេសុំ។

អថេកទិវសំ ពារាណសិសេដ្ឋិ ពោធិសត្តេ បេមវិស្សាសវសេន ឯវំ ចិន្តេសិ – “បព្ពជ្ជា នាម ទុក្ខា, មម សហាយំ វច្ឆនខបរិព្ពាជកំ ឧប្បព្ពាជេត្វា សព្ពំ វិភវំ មជ្ឈេ ភិន្ទិត្វា តស្ស ទត្វា ទ្វេបិ សមគ្គវាសំ វសិស្សាមា”តិ។ សោ ឯកទិវសំ ភត្តកិច្ចបរិយោសានេ តេន សទ្ធឹ មធុរបដិសន្ថារំ កត្វា “ភន្តេ វច្ឆនខ, បព្ពជ្ជា នាម ទុក្ខា, សុខោ ឃរាវាសោ, ឯហិ ឧភោ សមគ្គា កាមេ បរិភុញ្ជន្តា វសាមា”តិ វត្វា បឋមំ គាថមាហ –

១៦៩.“សុខា ឃរា វច្ឆនខ, សហិរញ្ញា សភោជនា;
យត្ថ ភុត្វា បិវិត្វា ច, សយេយ្យាថ អនុស្សុកោ”តិ។

តត្ថ **សហិរញ្ញា**តិ សត្តរតនសម្បន្នា។ **សភោជនា**តិ ពហុខាទនីយភោជនីយា។ **យត្ថ ភុត្វា បិវិត្វា ចា**តិ យេសុ សហិរញ្ញភោជនេសុ ឃរេសុ នានគ្គរសានិ ភោជនានិ បរិភុញ្ជិត្វា នានាបានានិ ច បិវិត្វា។ **សយេយ្យាថ អនុស្សុកោ**តិ យេសុ អលង្កតសិរិសយនបិដ្ឋេ អនុស្សុកោ ហុត្វា សយេយ្យាសិ, តេ ឃរា នាម អតិវិយ សុខាតិ។

អថស្ស តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ “មហាសេដ្ឋិ, ត្វំ អញ្ញាណតាយ កាមគិទ្ធោ ហុត្វា ឃរាវាសស្ស គុណំ, បព្ពជ្ជាយ ច អគុណំ កថេសិ, ឃរាវាសស្ស តេ អគុណំ កថេស្សាមិ, សុណាហិ ទានី”តិ វត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

១៧០.“ឃរា នានីហមានស្ស, ឃរា នាភណតោ មុសា;
ឃរា នាទិន្នទណ្ឌស្ស, បរេសំ អនិកុព្ពតោ;
ឯវំ ឆិទ្ទំ ទុរភិសម្ភវំ, កោ ឃរំ បដិបជ្ជតី”តិ។

តត្ថ **ឃរា នានីហមានស្សា**តិ និច្ចកាលំ កសិគោរក្ខាទិករណេន អនីហមានស្ស អវាយមន្តស្ស ឃរា នាម នត្ថិ, ឃរាវាសោ ន បតិដ្ឋាតីតិ អត្ថោ។ **ឃរា នាភណតោ មុសា**តិ ខេត្តវត្ថុហិរញ្ញសុវណ្ណាទីនំ អត្ថាយ អមុសាភណតោបិ ឃរា នាម នត្ថិ។ **ឃរា នាទិន្នទណ្ឌស្ស, បរេសំ អនិកុព្ពតោ**តិ **នាទិន្នទណ្ឌស្សា**តិ អគ្គហិតទណ្ឌស្ស, និក្ខិត្តទណ្ឌស្ស បរេសំ អនិកុព្ពតោ ឃរា នាម នត្ថិ។ យោ បន អាទិន្នទណ្ឌោ ហុត្វា បរេសំ ទាសកម្មករាទីនំ តស្មឹ តស្មឹ អបរាធេ អបរាធានុរូបំ វធពន្ធនឆេទនតាឡនាទិវសេន ករោតិ, តស្សេវ ឃរាវាសោ សណ្ឋហតីតិ អត្ថោ។ **ឯវំ ឆិទ្ទំ ទុរភិសម្ភវំ, កោ ឃរំ បដិបជ្ជតី**តិ តំ ទានិ ឯវំ ឯតេសំ ឦហនាទីនំ អករណេ សតិ តាយ តាយ បរិហានិយា ឆិទ្ទំ ករណេបិ សតិ និច្ចមេវ កាតព្ពតោ ទុរភិសម្ភវំ ទុរារាធនីយំ, និច្ចំ ករោន្តស្សបិ វា ទុរភិសម្ភវមេវ ទុប្បូរំ ឃរាវាសំ “អហំ និប្បរិតស្សោ ហុត្វា អជ្ឈាវសិស្សាមី”តិ កោ បដិបជ្ជតីតិ។

ឯវំ មហាសត្តោ ឃរាវាសស្ស ទោសំ កថេត្វា ឧយ្យានមេវ អគមាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – ‘‘តទា ពារាណសិសេដ្ឋិ រាជោ មល្លោ អហោសិ, វច្ឆនខបរិព្ពាជកោ បន អហមេវ អហោសិ’’ន្តិ។

វច្ឆនខជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[២៣៦] ៦. ពកជាតកវណ្ណនា

**ភទ្ទកោ វតយំ បក្ខីតិ** ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ កុហកភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តញ្ហិ សត្ថា អានេត្វា ទស្សិតំ ទិស្វា ‘‘ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបេស កុហកោយេវា’’តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ហិមវន្តបទេសេ ឯកស្មិំ សរេ មច្ឆោ ហុត្វា មហាបរិវារោ វសិ។ អថេកោ ពកោ ‘‘មច្ឆេ ខាទិស្សាមី’’តិ សរស្ស អាសន្នដ្ឋានេ សីសំ បាតេត្វា បក្ខេ បសារេត្វា មន្ទមន្ទោ មច្ឆេ ឱលោកេន្តោ អដ្ឋាសិ តេសំ បមាទំ អាគមយមានោ។ តស្មិំ ខណេ ពោធិសត្តោ មច្ឆគណបរិវុតោ គោចរំ គណ្ហន្តោ តំ ឋានំ បាបុណិ។ មច្ឆគណោ តំ ពកំ បស្សិត្វា បឋមំ គាថមាហ –

១៧១.
‘‘ភទ្ទកោ វតយំ បក្ខី, ទិជោ កុមុទសន្និភោ;
វូបសន្តេហិ បក្ខេហិ, មន្ទមន្ទោវ ឈាយតី’’តិ។

តត្ថ **មន្ទមន្ទោវ ឈាយតីតិ** អពលពលោ វិយ ហុត្វា កិញ្ចិ អជានន្តោ វិយ ឯកកោវ ឈាយតីតិ។

អថ នំ ពោធិសត្តោ ឱលោកេត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

១៧២.
‘‘នាស្ស សីលំ វិជានាថ, អនញ្ញាយ បសំសថ;
អម្ហេ ទិជោ ន បាលេតិ, តេន បក្ខី ន ផន្ទតី’’តិ។

តត្ថ **អនញ្ញាយាតិ** អជានិត្វា។ **អម្ហេ ទិជោ ន បាលេតីតិ** ឯស ទិជោ អម្ហេ ន រក្ខតិ ន គោបាយតិ, ‘‘កតរំ នុ ខោ ឯតេសុ កពឡំ ករិស្សាមី’’តិ ឧបធារេតិ។ **តេន បក្ខី ន ផន្ទតីតិ** តេនាយំ សកុណោ ន ផន្ទតិ ន ចលតីតិ។ ឯវំ វុត្តេ មច្ឆគណោ ឧទកំ ខោភេត្វា ពកំ បលាបេសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – ‘‘តទា ពកោ កុហកោ ភិក្ខុ អហោសិ, មច្ឆរាជា បន អហមេវ អហោសិ’’ន្តិ។

ពកជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[២៣៧] ៧. សាកេតជាតកវណ្ណនា

**កោ នុ ខោ ភគវា ហេតូតិ** ឥទំ សត្ថា សាកេតំ ឧបនិស្សាយ វិហរន្តោ សាកេតំ ព្រាហ្មណំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ បនេត្ថ អតីតម្បិ បច្ចុប្បន្នម្បិ ហេដ្ឋា ឯកកនិបាតេ (ជា. អដ្ឋ. ១.១.សាកេតជាតកវណ្ណនា) កថិតមេវ។ តថាគតស្ស បន វិហារំ គតកាលេ ភិក្ខូ ‘‘សិនេហោ នាមេស, ភន្តេ, កថំ បតិដ្ឋាតី’’តិ បុច្ឆន្តា បឋមំ គាថមាហំសុ –

១៧៣.
‘‘កោ នុ ខោ ភគវា ហេតុ, ឯកច្ចេ ឥធ បុគ្គលេ;
អតីវ ហទយំ និព្ពាតិ, ចិត្តញ្ចាបិ បសីទតី’’តិ។

តស្សត្ថោ – កោ នុ ខោ ហេតុ, យេន ឥធេកច្ចេ បុគ្គលេ ទិដ្ឋមត្តេយេវ ហទយំ អតិវិយ និព្ពាតិ, សុវាសិតស្ស សីតស្ស ឧទកស្ស ឃដសហស្សេន បរិសិត្តំ វិយ សីតលំ ហោតិ, ឯកច្ចេ ន និព្ពាតិ។ ឯកច្ចេ ទិដ្ឋមត្តេយេវ ចិត្តំ បសីទតិ, មុទុ ហោតិ, បេមវសេន អល្លីយតិ, ឯកច្ចេ ន អល្លីយតីតិ។

អថ នេសំ សត្ថា បេមការណំ ទស្សេន្តោ ទុតិយំ គាថមាហ –

១៧៤.
‘‘បុព្ពេវ សន្និវាសេន, បច្ចុប្បន្នហិតេន វា;
ឯវំ តំ ជាយតេ បេមំ, ឧប្បលំវ យថោទកេ’’តិ។

តស្សត្ថោ – ភិក្ខវេ, បេមំ នាមេតំ ទ្វីហិ ការណេហិ ជាយតិ, បុរិមភវេ មាតា វា បិតា វា បុត្តោ វា ធីតា វា ភាតា វា ភគិនី វា បតិ វា ភរិយា វា សហាយោ វា មិត្តោ វា ហុត្វា យោ យេន សទ្ធិំ ឯកដ្ឋានេ វុត្ថបុព្ពោ, តស្ស ត

មិនា **បុត្តោវ សន្និវាសេន** ភវន្តរេបិ អនុពន្ធន្តោ សោ សិនេហោ ន វិជហតិ។ ឥមស្មិំ អត្តភាវេ កតេន **បច្ចុប្បន្នហិតេន វា ឯវំ តំ ជាយតេ បេមំ,** ឥមេហិ ទ្វីហិ ការណេហិ បេមំ នាម ជាយតិ។ យថា កិំ? **ឧប្បលំវ យថោទកេ**តិ។ វា-ការស្ស រស្សត្តំ កតំ។ សមុច្ចយត្ថោ ចេស វុត្តោ, តស្មា ឧប្បលញ្ច សេសំ ជលជបុប្ផញ្ច យថា ឧទកេ ជាយមានំ ទ្វេ ការណានិ និស្សាយ ជាយតិ ឧទកញ្ចេវ កលលញ្ច, តថា ឯតេហិ ទ្វីហិ ការណេហិ បេមំ ជាយតីតិ ឯវមេត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ព្រាហ្មណោ ច ព្រាហ្មណី ច ឥមេ ទ្វេ ជនា អហេសុំ, បុត្តោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សាកេតជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[២៣៨] ៨. ឯកបទជាតកវណ្ណនា

**ឥង្ឃ ឯកបទំ, តាតា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ កុដុម្ពិកំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិវាសី កិរេស កុដុម្ពិកោ, អថស្ស ឯកទិវសំ អង្កេ និសិន្នោ បុត្តោ អត្ថស្ស ទ្វារំ នាម បញ្ហំ បុច្ឆិ។ សោ “ពុទ្ធវិសយោ ឯស បញ្ហោ, ន តំ អញ្ញោ កថេតុំ សក្ខិស្សតី”តិ បុត្តំ គហេត្វា ជេតវនំ គន្ត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា “ភន្តេ, អយំ មេ ទារកោ ឩរុម្ហិ និសិន្នោ អត្ថស្ស ទ្វារំ នាម បញ្ហំ បុច្ឆិ, អហំ តំ អជានន្តោ ឥធាគតោ, កថេថ, ភន្តេ, ឥមំ បញ្ហ”ន្តិ។ សត្ថា “ន ខោ, ឧបាសក, អយំ ទារកោ ឥទានេវ អត្ថគវេសកោ, បុព្ពេបិ អត្ថគវេសកោវ ហុត្វា ឥមំ បញ្ហំ បណ្ឌិតេ បុច្ឆិ, បោរាណកបណ្ឌិតាបិស្ស កថេសុំ, ភវសង្ខេបគតត្តា បន ន សល្លក្ខេសី”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សេដ្ឋិកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ បិតុ អច្ចយេន សេដ្ឋិដ្ឋានំ លភិ។ អថស្ស បុត្តោ ទហរោ កុមារោ ឩរុម្ហិ និសីទិត្វា “តាត, មយ្ហំ ឯកបទំ អនេកត្ថនិស្សិតំ ឯកំ ការណំ កថេថា”តិ បុច្ឆន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

១៧៥“ឥង្ឃ ឯកបទំ តាត, អនេកត្ថបទស្សិតំ;
កិញ្ចិ សង្គាហិកំ ព្រូសិ, យេនត្ថេ សាធយេមសេ”តិ។

តត្ថ **ឥង្ឃា**តិ យាចនត្ថេ ចោទនត្ថេ វា និបាតោ។ **ឯកបទ**ន្តិ ឯកំ ការណបទំ, ឯកំ ការណូបសញ្ហិតំ វា ព្យញ្ជនបទំ។ **អនេកត្ថបទស្សិត**ន្តិ អនេកានិ អត្ថបទានិ ការណបទានិ និស្សិតំ។ **កិញ្ចិ សង្គាហិកំ ព្រូសី**តិ កិញ្ចិ ឯកបទំ ពហូនំ បទានំ សង្គាហិកំ ព្រូហិ, អយមេវ វា បាឋោ។ **យេនត្ថេ សាធយេមសេ**តិ យេន ឯកេន បទេន អនេកត្ថនិស្សិតេន មយំ អត្តនោ វុឌ្ឍិំ សាធេយ្យាម, តំ មេ កថេហីតិ បុច្ឆិ។

អថស្ស បិតា កថេន្តោ ទុតិយំ គាថមាហ –

១៧៦“ទក្ខេយ្យេកបទំ តាត, អនេកត្ថបទស្សិតំ;
តញ្ច សីលេន សញ្ញុត្តំ, ខន្តិយា ឧបបាទិតំ;
អលំ មិត្តេ សុខាបេតុំ, អមិត្តានំ ទុខាយ ចា”តិ។

តត្ថ **ទក្ខេយ្យេកបទ**ន្តិ ទក្ខេយ្យំ ឯកបទំ។ ទក្ខេយ្យំ នាម លាភុប្បាទកស្ស ឆេកស្ស កុសលស្ស ញាណសម្បយុត្តំ វីរិយំ។ **អនេកត្ថបទស្សិត**ន្តិ ឯវំ វុត្តប្បការំ វីរិយំ អនេកេហិ អត្ថបទេហិ និស្សិតំ។ កតរេហីតិ? សីលាទីហិ។ តេនេវ “**តញ្ច សីលេន សញ្ញុត្ត**”ន្តិអាទិមាហ។ តស្សត្ថោ – តញ្ច បនេតំ វីរិយំ អាចារសីលសម្បយុត្តំ អធិវាសនខន្តិយា ឧបេតំ មិត្តេ សុខាបេតុំ អមិត្តានញ្ច ទុក្ខាយ អលំ សមត្ថំ។ កោ ហិ នាម លាភុប្បាទកញាណសម្បយុត្តកុសលវីរិយសមន្នាគតោ អាចារខន្តិសម្បន្នោ មិត្តេ សុខាបេតុំ, អមិត្តេ វា ទុក្ខាបេតុំ ន សក្កោតីតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ បុត្តស្ស បញ្ហំ កថេសិ។ សោបិ បិតុ កថិតនយេនេវ អត្តនោ អត្ថំ សាធេត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ បិតាបុត្តា សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋិតា។ “តទា បុត្តោ អយមេវ បុត្តោ អហោសិ, ពារាណសិសេដ្ឋិ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ឯកបទជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[២៣៩] ៩. ហរិតមណ្ឌូកជាតកវណ្ណនា

**អាសីវិសម្បិ មំ សន្ត**ន្តិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ អជាតសត្តុំ អារព្ភ កថេសិ។ កោសលរាជស្ស ហិ បិតា មហាកោសលោ ពិម្ពិសាររញ្ញោ ធីតរំ ទទមានោ ធីតុ ន្ហានមូលំ កាសិគាមកំ នាម អទាសិ។ សា អជាតសត្តុនា បិតុឃាតកកម្មេ កតេ រញ្ញោ សិនេហេន នចិរស្សេវ កាលមកាសិ។ អជាតសត្តុ មាតរិ កាលកតាយបិ តំ គាមំ ភុញ្ជតេវ។ កោសលរាជា “បិតុឃាតកស្ស ចោរស្ស មម កុលសន្តកំ គាមំ ន ទស្សាមី”តិ តេន សទ្ធិំ យុជ្ឈតិ។ កទាចិ មាតុលស្ស ជយោ ហោតិ, កទាចិ ភាគិនេយ្យស្ស។ យទា បន អជាតសត្តុ ជិនាតិ, តទា សោមនស្សប្បត្តោ រថេ ធជំ ឧស្សាបេត្វា មហន្តេន យសេន នគរំ បវិសតិ។ យទា បន បរាជយតិ, តទា ទោមនស្សប្បត្តោ កញ្ចិ អជានាបេត្វាវ បវិសតិ។ អថេកទិវសំ ធម្មសភាយំ ភិក្ខូ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ “អាវុសោ, អជាតសត្តុ មាតុលំ ជិនិត្វា តុស្សតិ, បរាជិតោ ទោមនស្សប្បត្តោ ហោតី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបេស ជិនិត្វា តុស្សតិ, បរាជិតោ ទោមនស្សប្បត្តោ ហោតី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ នីលមណ្ឌូកយោនិយំ និព្ពត្តិ។ តទា មនុស្សា នទីកន្ទរាទីសុ តត្ថ តត្ថ មច្ឆេ គហណត្ថាយ កុមីនានិ ឱឌ្ឌេសុំ។ ឯកស្មិំ កុមីនេ ពហូ មច្ឆា បវិសឹសុ។ អថេកោ ឧទកាសីវិសោ មច្ឆេ ខាទន្តោ តំ កុមីនំ បាវិសិ, ពហូ មច្ឆា ឯកតោ ហុត្វា តំ ខាទន្តា ឯកលោហិតំ អកំសុ។ សោ បដិសរណំ អបស្សន្តោ មរណភយតជ្ជិតោ កុមីនមុខេន និក្ខមិត្វា វេទនាប្បត្តោ ឧទកបរិយន្តេ និបជ្ជិ។ នីលមណ្ឌូកោបិ តស្មិំ ខណេ ឧប្បតិត្វា កុមីនសូលមត្ថកេ និបន្នោ ហោតិ។ អាសីវិសោ វិនិច្ឆយដ្ឋានំ អលភន្តោ តត្ថ និបន្នំ តំ ទិស្វា “សម្ម នីលមណ្ឌូក, ឥមេសំ មច្ឆានំ កិរិយា រុច្ចតិ តុយ្ហ”ន្តិ បុច្ឆន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

១៧៧. “អាសីវិសម្បិ មំ សន្តំ, បវិដ្ឋំ កុមិនាមុខំ;
រុច្ចតេ ហរិតាមាតា, យំ មំ ខាទន្តិ មច្ឆកា”តិ។

តត្ថ **អាសីវិសម្បិ មំ សន្ត**ន្តិ មំ អាគតវិសំ សមានំ។ **រុច្ចតេ ហរិតាមាតា, យំ មំ ខាទន្តិ មច្ឆកា**តិ ឯតំ តវ រុច្ចតិ ហរិតមណ្ឌូកបុត្តាតិ វទតិ។

អថ នំ ហរិតមណ្ឌូកោ “អាម, សម្ម, រុច្ចតី”តិ។ “កឹការណា”តិ? “សចេ ត្វម្បិ តវ បទេសំ អាគតេ មច្ឆេ ខាទសិ, មច្ឆាបិ អត្តនោ បទេសំ អាគតំ តំ ខាទន្តិ, អត្តនោ វិសយេ បទេសេ គោចរភូមិយំ អពលវា នាម នត្ថី”តិ វត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

១៧៨. “វិលុម្បតេវ បុរិសោ, យាវស្ស ឧបកប្បតិ;
យទា ចញ្ញេ វិលុម្បន្តិ, សោ វិលុត្តោ វិលុម្បតី”តិ។

តត្ថ **វិលុម្បតេវ បុរិសោ, យាវស្ស ឧបកប្បតី**តិ យាវ អស្ស បុរិសស្ស ឥស្សរិយំ ឧបកប្បតិ ឥជ្ឈតិ បវត្តតិ, តាវ សោ អញ្ញំ វិលុម្បតិយេវ។ “យាវ សោ ឧបកប្បតី”តិបិ បាឋោ , យត្តកំ កាលំ សោ បុរិសោ សក្កោតិ វិលុម្បិតុន្តិ អត្ថោ។ **យទា ចញ្ញេ វិលុម្បន្តី**តិ យទា ច អញ្ញេ ឥស្សរា ហុត្វា វិលុម្បន្តិ។ **សោ វិលុត្តោ វិលុម្បតី**តិ អថ សោ វិលុម្បកោ អញ្ញេហិ វិលុម្បតិ។ “វិលុម្បតេ”តិបិ បាឋោ, អយមេវត្ថោ។ “វិលុម្បន”ន្តិបិ បឋន្តិ, តស្សត្ថោ ន សមេតិ។ ឯវំ “វិលុម្បកោ បុន វិលុម្បំ បាបុណាតី”តិ ពោធិសត្តេន អឌ្ឌេ វិនិច្ឆិតេ ឧទកាសីវិសស្ស ទុព្ពលភាវំ ញត្វា “បច្ចាមិត្តំ គណ្ហិស្សាមា”តិ មច្ឆគណា កុមីនមុខា និក្ខមិត្វា តត្ថេវ នំ ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា បក្កមុំ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ឧទកាសីវិសោ អជាតសត្តុ អហោសិ, នីលមណ្ឌូកោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ហរិតមណ្ឌូកជាតកវណ្ណនា នវមា។

[២៤០] ១០. មហាបិង្គលជាតកវណ្ណនា

**សព្ពោ ជនោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ ទេវទត្តេ សត្ថរិ អាឃាតំ ពន្ធិត្វា នវ មាសច្ចយេន ជេតវនទ្វារកោដ្ឋកេ បថវិយំ និមុគ្គេ ជេតវនវាសិនោ ច សកលរដ្ឋវាសិនោ ច “ពុទ្ធបដិកណ្ដកោ ទេវទត្តោ បថវិយា គិលិតោ, និហតបច្ចាមិត្តោ ទានិ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ជាតោ”តិ តុដ្ឋហដ្ឋា អហេសុំ។ តេសំ កថំ សុត្វា បរម្បរឃោសេន សកលជម្ពុទីបវាសិនោ យក្ខភូតទេវគណា ច តុដ្ឋហដ្ឋា ឯវ អហេសុំ។ អថេកទិវសំ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, ទេវទត្តេ បថវិយំ និមុគ្គេ ‘ពុទ្ធបដិកណ្ដកោ ទេវទត្តោ បថវិយា គិលិតោ’តិ មហាជនោ អត្តមនោ ជាតោ”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ

បុច្ឆិត្វា “តមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ ទេវទត្តោ មតេ មហាជនោ តុស្សតិ ចេវ ហសតិ ច, បុព្ពេបិ តុស្សិ ចេវ ហសិ ចា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ មហាបិង្គលោ នាម រាជា អធម្មេន វិសមេន រជ្ជំ ការេសិ, ឆន្ទាទិវសេន បាបកម្មានិ ករោន្តោ ទណ្ឌពលិជង្ឃកហាបណាទិគ្គហណេន ឧច្ឆុយន្តេ ឧច្ឆុំ វិយ មហាជនំ បីឡេសិ កក្ខឡោ ផរុសោ សាហសិកោ, បរេសុ អនុទ្ទយាមត្តម្បិ នាមស្ស នត្ថិ, គេហេ ឥត្ថីនម្បិ បុត្តធីតានម្បិ អមច្ចព្រាហ្មណគហបតិកាទីនម្បិ អប្បិយោ អមនាបោ, អក្ខិម្ហិ បតិតរជំ វិយ, ភត្តបិណ្ឌេ សក្ខរា វិយ, បណ្ហិំ វិជ្ឈិត្វា បវិដ្ឋកណ្ដកោ វិយ ច អហោសិ ។ តទា ពោធិសត្តោ មហាបិង្គលស្ស បុត្តោ ហុត្វា និព្ពត្តិ។ មហាបិង្គលោ ទីឃរត្តំ រជ្ជំ ការេត្វា កាលមកាសិ។ តស្មិំ កាលកតេ សកលពារាណសិវាសិនោ ហដ្ឋតុដ្ឋា មហាហសិតំ ហសិត្វា ទារូនំ សកដសហស្សេន មហាបិង្គលំ ឈាបេត្វា អនេកេហិ ឃដសហស្សេហិ អាឡាហនំ និព្ពាបេត្វា ពោធិសត្តំ រជ្ជេ អភិសិញ្ចិត្វា “ធម្មិកោ នោ រាជា លទ្ធោ”តិ ហដ្ឋតុដ្ឋា នគរេ ឧស្សវភេរិំ ចរាបេត្វា សមុស្សិតធជបដាកំ នគរំ អលង្ករិត្វា ទ្វារេ ទ្វារេ មណ្ឌបំ ការេត្វា វិប្បកិណ្ណលាជកុសុមមណ្ឌិតតលេសុ អលង្កតមណ្ឌបេសុ និសីទិត្វា ខាទិំសុ ចេវ បិវិំសុ ច។

ពោធិសត្តោបិ អលង្កតេ មហាតលេ សមុស្សិតសេតច្ឆត្តស្ស បល្លង្កវរស្ស មជ្ឈេ មហាយសំ អនុភវន្តោ និសីទិ។ អមច្ចា ច ព្រាហ្មណគហបតិរដ្ឋិកទោវារិកាទយោ ច រាជានំ បរិវារេត្វា អដ្ឋំសុ។ អថេកោ ទោវារិកោ នាតិទូរេ ឋត្វា អស្សសន្តោ បស្សសន្តោ បរោទិ។ ពោធិសត្តោ តំ ទិស្វា “សម្ម ទោវារិក, មម បិតរិ កាលកតេ សព្ពេ តុដ្ឋបហដ្ឋា ឧស្សវំ កីឡន្តា វិចរន្តិ, ត្វំ បន រោទមានោ ឋិតោ , កិំ នុ ខោ មម បិតា តវេវ បិយោ អហោសិ មនាបោ”តិ បុច្ឆន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

១៧៩ “សព្ពោ ជនោ ហឹសិតោ បិង្គលេន, តស្មិំ មតេ បច្ចយា វេទយន្តិ;
បិយោ នុ តេ អាសិ អកណ្ហនេត្តោ, កស្មា នុ ត្វំ រោទសិ ទ្វារបាលា”តិ។

តត្ថ **ហឹសិតោ**តិ នានប្បការេហិ ទណ្ឌពលិអាទីហិ បីឡិតោ។ **បិង្គលេនា**តិ បិង្គលក្ខេន។ តស្ស កិរ ទ្វេបិ អក្ខីនិ និព្ពិទ្ធបិង្គលានិ ពិឡារក្ខិវណ្ណានិ អហេសុំ, តេនេវស្ស “បិង្គលោ”តិ នាមំ អកំសុ។ **បច្ចយា វេទយន្តី**តិ បីតិយោ បវេទយន្តិ។ **អកណ្ហនេត្តោ**តិ បិង្គលនេត្តោ។ **កស្មា នុ ត្វ**ន្តិ កេន នុ ការណេន ត្វំ រោទសិ។ អដ្ឋកថាយំ បន “កស្មា តុវ”ន្តិ បាឋោ។

សោ តស្ស វចនំ សុត្វា “នាហំ, មហារាជ, ‘មហាបិង្គលោ មតោ’តិ សោកេន រោទាមិ, សីសស្ស មេ សុខំ ជាតំ។ បិង្គលរាជា ហិ បាសាទា ឱតរន្តោ ច អារោហន្តោ ច កម្មារមុដ្ឋិកាយ បហរន្តោ វិយ មយ្ហំ សីសេ អដ្ឋដ្ឋ ខដកេ ទេតិ, សោ បរលោកំ គន្ត្វាបិ មម សីសេ ទទមានោ វិយ និរយបាលានម្បិ យមស្សបិ សីលេ ខដកេ ទស្សតិ, អថ នំ តេ ‘អតិវិយ អយំ អម្ហេ ពាធតី’តិ បុន ឥធេវ អានេត្វា វិស្សជ្ជេយ្យុំ, អថ មេ សោ បុនបិ សីសេ ខដកេ ទទេយ្យាតិ ភយេនាហំ រោទាមី”តិ ឥមមត្ថំ បកាសេន្តោ ទុតិយំ គាថមាហ –

១៨០ “ន មេ បិយោ អាសិ អកណ្ហនេត្តោ, ភាយាមិ បច្ចាគមនាយ តស្ស;
ឥតោ គតោ ហឹសេយ្យ មច្ចុរាជំ, សោ ហឹសិតោ អានេយ្យ បុន ឥធា”តិ។

អថ នំ ពោធិសត្តោ “សោ រាជា ទារូនំ វាហសហស្សេន ទឌ្ឍោ ឧទកឃដសតេហិ សិត្តោ, សាបិស្ស អាឡាហនភូមិ សមន្តតោ ខតា, បកតិយាបិ ច បរលោកំ គតា នាម អញ្ញត្ថ គតិវសា បុន តេនេវ សរីរេន នាគច្ឆន្តិ, មា ត្វំ ភាយី”តិ តំ សមស្សាសេន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

១៨១ “ទឌ្ឍោ វាហសហស្សេហិ, សិត្តោ ឃដសតេហិ សោ;
បរិក្ខតា ច សា ភូមិ, មា ភាយិ នាគមិស្សតី”តិ។

តតោ បដ្ឋាយ ទោវារិកោ អស្សាសំ បដិលភិ។ ពោធិសត្តោ ធម្មេន រជ្ជំ ការេត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មហាបិង្គលោ ទេវទត្តោ អហោសិ, បុត្តោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មហាបិង្គលជាតកវណ្ណនា ទសមា។

ឧបាហនវគ្គោ នវមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ឧបាហនំ វីណាថូណំ, វិកណ្ណកំ អសិតាភុ;
វច្ឆនខំ ពកញ្ចេវ, សាកេតញ្ច ឯកបទំ;
ហរិតមាតុ បិង្គលំ។

## ១០. សិង្គាលវគ្គោ

[២៤១] ១. សព្ពទាឋជាតកវណ្ណនា

**សិង្គាលោ មានត្ថទ្ធោ**តិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ ទេវទត្តោ អជាតសត្តុំ បសាទេត្វា ឧប្បាទិតំ លាភសក្ការំ ចិរដ្ឋិតិកំ កាតុំ នាសក្ខិ, នាឡាគិរិបយោជនេ បាដិហារិយស្ស ទិដ្ឋកាលតោ បដ្ឋាយ តស្ស សោ លាភសក្ការោ អន្តរធាយិ។ អថេកទិវសំ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, ទេវទត្តោ លាភសក្ការំ ឧប្បាទេត្វា ចិរដ្ឋិតិកំ កាតុំ នាសក្ខី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ទេវទត្តោ ឥទានេវ អត្តនោ ឧប្បន្នំ លាភសក្ការំ អន្តរធាបេតិ, បុព្ពេបិ អន្តរធាបេសិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស បុរោហិតោ អហោសិ តិណ្ណំ វេទានំ អដ្ឋារសន្នញ្ច សិប្បានំ បារំ គតោ។ សោ បថវិជយមន្តំ នាម ជានាតិ។ បថវិជយមន្តោតិ អាវដ្ដនមន្តោ វុច្ចតិ។ អថេកទិវសំ ពោធិសត្តោ “តំ មន្តំ សជ្ឈាយិស្សាមី”តិ ឯកស្មិំ អង្គណដ្ឋានេ បិដ្ឋិបាសាណេ និសីទិត្វា សជ្ឈាយមកាសិ។ តំ កិរ មន្តំ អញ្ញវិហិតំ ឋិតិវិរហិតំ សាវេតុំ ន សក្កា, តស្មា នំ សោ តថារូបេ ឋានេ សជ្ឈាយតិ។ អថស្ស សជ្ឈាយនកាលេ ឯកោ សិង្គាលោ ឯកស្មិំ ពិលេ និបន្នោ តំ មន្តំ សុត្វាវ បគុណមកាសិ។ សោ កិរ អនន្តរាតីតេ អត្តភាវេ បគុណបថវិជយមន្តោ ឯកោ ព្រាហ្មណោ អហោសិ។ ពោធិសត្តោ សជ្ឈាយំ កត្វា ឧដ្ឋាយ “បគុណោ វត មេ អយំ មន្តោ”តិ អាហ។ សិង្គាលោ ពិលា និក្ខមិត្វា “អម្ភោ ព្រាហ្មណ, អយំ មន្តោ តយាបិ មមេវ បគុណតរោ”តិ វត្វា បលាយិ។ ពោធិសត្តោ “អយំ សិង្គាលោ មហន្តំ អកុសលំ ករិស្សតី”តិ “គណ្ហថ គណ្ហថា”តិ ថោកំ អនុពន្ធិ។ សិង្គាលោ បលាយិត្វា អរញ្ញំ បាវិសិ។

សោ គន្ត្វា ឯកំ សិង្គាលិំ ថោកំ សរីរេ ឌំសិ, “កិំ, សាមី”តិ ច វុត្តេ “មយ្ហំ ជានាសិ ន ជានាសី”តិ អាហ។ សា “អាម, ជានាមី”តិ សម្បដិច្ឆិ។ សោ បថវិជយមន្តំ បរិវត្តេត្វា អនេកានិ សិង្គាលសតានិ អាណាបេត្វា សព្ពេបិ ហត្ថិអស្សសីហព្យគ្ឃសូករមិគាទយោ ចតុប្បទេ អត្តនោ សន្តិកេ អកាសិ។ កត្វា ច បន សព្ពទាឋោ នាម រាជា ហុត្វា ឯកំ សិង្គាលិំ អគ្គមហេសិំ អកាសិ។ ទ្វិន្នំ ហត្ថីនំ បិដ្ឋេ សីហោ តិដ្ឋតិ, សីហបិដ្ឋេ សព្ពទាឋោ សិង្គាលោ រាជា សិង្គាលិយា អគ្គមហេសិយា សទ្ធិំ និសីទតិ, មហន្តោ យសោ អហោសិ។ សោ យសមហន្តេន បមជ្ជិត្វា មានំ ឧប្បាទេត្វា “ពារាណសិរជ្ជំ គណ្ហិស្សាមី”តិ សព្ពចតុប្បទបរិវុតោ ពារាណសិយា អវិទូរដ្ឋានំ សម្បាបុណិ, បរិសា ទ្វាទសយោជនា អហោសិ។ សោ អវិទូរេ ឋិតោយេវ “រជ្ជំ វា ទេតុ, យុទ្ធំ វា”តិ រញ្ញោ សាសនំ បេសេសិ។ ពារាណសិវាសិនោ ភីតតសិតា នគរទ្វារានិ បិទហិត្វា អដ្ឋំសុ។

ពោធិសត្តោ រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា “មា ភាយិ, មហារាជ, សព្ពទាឋសិង្គាលេន សទ្ធិំ យុទ្ធំ មម ភារោ, ឋបេត្វា មំ អញ្ញោ តេន សទ្ធិំ យុជ្ឈិតុំ សមត្ថោ នាម នត្ថី”តិ រាជានញ្ច នាគរេ ច សមស្សាសេត្វា “កិន្តិ កត្វា នុ ខោ សព្ពទាឋោ រជ្ជំ គហេស្សតិ, បុច្ឆិស្សាមិ តាវ ន”ន្តិ ទ្វារដ្ដាលកំ អភិរុហិត្វា “សម្ម សព្ពទាឋ, កិន្តិ កត្វា ឥមំ រជ្ជំ គណ្ហិស្សសី”តិ បុច្ឆិ។ “សីហនាទំ នទាបេត្វា មហាជនំ សទ្ទេន សន្តាសេត្វា គណ្ហិស្សាមី”តិ។ ពោធិសត្តោ “អត្ថេត”ន្តិ ញត្វា អដ្ដាលកា ឱរុយ្ហ “សកលទ្វាទសយោជនិកពារាណសិនគរវាសិនោ កណ្ណច្ឆិទ្ទានិ មាសបិដ្ឋេន លញ្ឆន្តូ”តិ ភេរិំ ចរាបេសិ។ មហាជនោ ភេរិយា អាណំ សុត្វា អន្តមសោ ពិឡាលេ ឧបាទាយ សព្ពចតុប្បទានញ្ចេវ អត្តនោ ច កណ្ណច្ឆិទ្ទានិ យថា បរស្ស សទ្ទំ សោតុំ ន សក្កា, ឯវំ មាសបិដ្ឋេន លញ្ឆិ។

អថ ពោធិសត្តោ បុន អដ្ដាលកំ អភិរុហិត្វា “សព្ពទាឋា”តិ អាហ។ “កិំ, ព្រាហ្មណា”តិ? “ឥមំ រជ្ជំ កិន្តិ កត្វា គណ្ហិស្សសី”តិ? “សីហនាទំ នទាបេត្វា មនុស្សេ តាសេត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា គណ្ហិស្សាមី”តិ។ “សីហនាទំ នទាបេតុំ ន សក្ខិស្សសិ។ ជាតិសម្បន្នា ហិ សុរត្តហត្ថបាទា កេសរសីហរាជានោ តាទិសស្ស ជរសិង្គាលស្ស អាណំ ន ករិស្សន្តី”តិ។ សិង្គាលោ មានត្ថទ្ធោ ហុត្វា “អញ្ញេ តាវ សីហា តិដ្ឋន្តុ, យស្សាហំ បិដ្ឋេ និសិន្នោ, តញ្ញេវ នទាបេស្សាមី”តិ អាហ។ “តេន ហិ នទាបេហិ, យទិ សក្កោសី”តិ។ សោ យស្មិំ សីហេ និសិន្នោ, តស្ស “នទាហី”តិ បាទេន សញ្ញំ អទាសិ។ សីហោ ហត្ថិកុម្ភេ មុខំ ឧប្បីឡេត្វា តិក្ខត្តុំ អប្បដិវត្តិយំ សីហនាទំ នទិ។ ហត្ថី សន្តា

សប្បត្វា ហុត្វា សិង្គាលំ បាទមូលេ បាតេត្វា បាទេនស្ស សីសំ អក្កមិត្វា ចុណ្ណវិចុណ្ណំ អកំសុ, សព្ពទាឋោ តត្ថេវ ជីវិតក្ខយំ បត្តោ។ តេបិ ហត្ថី សីហនាទំ សុត្វា មរណភយតជ្ជិតា អញ្ញមញ្ញំ ឱវិជ្ឈិត្វា តត្ថេវ ជីវិតក្ខយំ បាបុណឹសុ, ឋបេត្វា សីហេ សេសាបិ មិគសូករាទយោ សសពិឡារបរិយោសានា សព្ពេ ចតុប្បាទា តត្ថេវ ជីវិតក្ខយំ បាបុណឹសុ។ សីហា បលាយិត្វា អរញ្ញំ បវិសឹសុ, ទ្វាទសយោជនិកោ មំសរាសិ អហោសិ។ ពោធិសត្តោ អដ្ដាលកា ឱតរិត្វា នគរទ្វារានិ វិវរាបេត្វា “សព្ពេ អត្តនោ កណ្ណេសុ មាសបិដ្ឋំ អបនេត្វា មំសត្ថិកា មំសំ អាហរន្តូ”តិ នគរេ ភេរិំ ចរាបេសិ។ មនុស្សា អល្លមំសំ ខាទិត្វា សេសំ សុក្ខាបេត្វា វល្លូរមកំសុ។ តស្មិំ កិរ កាលេ វល្លូរករណំ ឧទបាទីតិ វទន្តិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ឥមា អភិសម្ពុទ្ធគាថា វត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ –

១៨២“សិង្គាលោ មានត្ថទ្ធោ ច, បរិវារេន អត្ថិកោ;
បាបុណិ មហតិំ ភូមិំ, រាជាសិ សព្ពទាឋិនំ។

១៨៣“ឯវមេវ មនុស្សេសុ, យោ ហោតិ បរិវារវា;
សោ ហិ តត្ថ មហា ហោតិ, សិង្គាលោ វិយ ទាឋិន”ន្តិ។

តត្ថ **មានត្ថទ្ធោ**តិ បរិវារំ និស្សាយ ឧប្បន្នេន មានេន ថទ្ធោ។ **បរិវារេន អត្ថិកោ**តិ ឧត្តរិម្បិ បរិវារេន អត្ថិកោ ហុត្វា។ **មហតិំ ភូមិ**ន្តិ មហន្តំ សម្បត្តិំ។ **រាជាសិ សព្ពទាឋិន**ន្តិ សព្ពេសំ ទាឋីនំ រាជា អាសិ។ **សោ ហិ តត្ថ មហា ហោតី**តិ សោ បរិវារសម្បន្នោ បុរិសោ តេសុ បរិវារេសុ មហា នាម ហោតិ។ **សិង្គាលោ វិយ ទាឋិន**ន្តិ យថា សិង្គាលោ ទាឋីនំ មហា អហោសិ, ឯវំ មហា ហោតិ, អថ សោ សិង្គាលោ វិយ បមាទំ អាបជ្ជិត្វា តំ បរិវារំ និស្សាយ វិនាសំ បាបុណាតីតិ។

“តទា សិង្គាលោ ទេវទត្តោ អហោសិ, រាជា សារិបុត្តោ, បុរោហិតោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សព្ពទាឋជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[២៤២] ២. សុនខជាតកវណ្ណនា

**ពាលោ វតាយំ សុនខោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អម្ពណកោដ្ឋកេ អាសនសាលាយ ភត្តភុញ្ជនសុនខំ អារព្ភ កថេសិ។ តំ កិរ ជាតកាលតោ បដ្ឋាយ បានីយហារកា គហេត្វា តត្ថ បោសេសុំ។ សោ អបរភាគេ តត្ថ ភត្តំ ភុញ្ជន្តោ ថូលសរីរោ អហោសិ។ អថេកទិវសំ ឯកោ គាមវាសី បុរិសោ តំ ឋានំ បត្តោ សុនខំ ទិស្វា បានីយហារកានំ ឧត្តរិសាដកញ្ច កហាបណញ្ច ទត្វា គទ្ទូលេន ពន្ធិត្វា តំ អាទាយ បក្កាមិ។ សោ គហេត្វា នីយមានោ ន វស្សិ, ទិន្នំ ទិន្នំ ខាទន្តោ បច្ឆតោ បច្ឆតោ អគមាសិ។ អថ សោ បុរិសោ “អយំ ឥទានិ មំ បិយាយតី”តិ គទ្ទូលំ មោចេសិ, សោ វិស្សដ្ឋមត្តោ ឯកវេគេន អាសនសាលមេវ គតោ។ ភិក្ខូ តំ ទិស្វា តេន គតការណំ ជានិត្វា សាយន្ហសមយេ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, អាសនសាលាយ សុនខោ ពន្ធនមោក្ខកុសលោ វិស្សដ្ឋមត្តោវ បុន អាគតោ”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, សោ សុនខោ ឥទានេវ ពន្ធនមោក្ខកុសលោ, បុព្ពេបិ កុសលោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាសិរដ្ឋេ ឯកស្មិំ មហាភោគកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ ឃរាវាសំ អជ្ឈាវសិ។ តទា ពារាណសិយំ ឯកស្ស មនុស្សស្ស សុនខោ អហោសិ, សោ បិណ្ឌិភត្តំ លភន្តោ ថូលសរីរោ ជាតោ។ អថេកោ គាមវាសី ពារាណសិំ អាគតោ តំ សុនខំ ទិស្វា តស្ស មនុស្សស្ស ឧត្តរិសាដកញ្ច កហាបណញ្ច ទត្វា សុនខំ គហេត្វា ចម្មយោត្តេន ពន្ធិត្វា យោត្តកោដិយំ គហេត្វា គច្ឆន្តោ អដវិមុខេ ឯកំ សាលំ បវិសិត្វា សុនខំ ពន្ធិត្វា ផលកេ និបជ្ជិត្វា និទ្ទំ ឱក្កមិ។ តស្មិំ កាលេ ពោធិសត្តោ កេនចិទេវ ករណីយេន អដវិំ បដិបន្នោ តំ សុនខំ យោត្តេន ពន្ធិត្វា ឋបិតំ ទិស្វា បឋមំ គាថមាហ –

១៨៤“ពាលោ វតាយំ សុនខោ, យោ វរត្តំ ន ខាទតិ;
ពន្ធនា ច បមុញ្ចេយ្យ, អសិតោ ច ឃរំ វជេ”តិ។

តត្ថ **បមុញ្ចេយ្យា**តិ បមោចេយ្យ, អយមេវ វា បាឋោ។ **អសិតោ ច ឃរំ វជេ**តិ អសិតោ សុហិតោ ហុត្វា អត្តនោ វសនដ្ឋានំ គច្ឆេយ្យ។

តំ សុត្វា សុនខោ ទុតិយំ គាថមាហ –

**១៨៥.**អដ្ឋិតំ មេ មនស្មឹ មេ, អថោ មេ ហទយេ កតំ;
កាលញ្ច បដិកង្ខាមិ, យាវ បស្សុបតូ ជនោ”តិ។

តត្ថ **អដ្ឋិតំ មេ មនស្មឹ មេ**តិ យំ តុម្ហេ កថេថ, តំ មយា អធិដ្ឋិតមេវ, មនស្មឹយេវ មេ ឯតំ។ **អថោ មេ ហទយេ កត**ន្តិ អថ ច បន មេ តុម្ហាកំ វចនំ ហទយេ កតមេវ។ **កាលញ្ច បដិកង្ខាមី**តិ កាលំ បដិមានេមិ។ **យាវ បស្សុបតូ ជនោ**តិ យាវាយំ មហាជនោ បសុបតុ និទ្ទំ ឱក្កមតុ, តាវាហំ កាលំ បដិមានេមិ ។ ឥតរថា ហិ “អយំ សុនខោ បលាយតី”តិ រវោ ឧប្បជ្ជេយ្យ, តស្មា រត្តិភាគេ សព្ពេសំ សុត្តកាលេ ចម្មយោត្តំ ខាទិត្វា បលាយិស្សាមីតិ។ សោ ឯវំ វត្វា មហាជនេ និទ្ទំ ឱក្កន្តេ យោត្តំ ខាទិត្វា សុហិតោ ហុត្វា បលាយិត្វា អត្តនោ សាមិកានំ ឃរមេវ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា សុនខោវ ឯតរហិ សុនខោ, បណ្ឌិតបុរិសោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សុនខជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[២៤៣] ៣. គុត្តិលជាតកវណ្ណនា

**សត្តតន្តឹ សុមធុរ**ន្តិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្មិញ្ហិ កាលេ ភិក្ខូ ទេវទត្តំ អាហំសុ – “អាវុសោ ទេវទត្ត, សម្មាសម្ពុទ្ធោ តុយ្ហំ អាចរិយោ, ត្វំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ និស្សាយ តីណិ បិដកានិ ឧគ្គណ្ហិ, ចត្តារិ ឈានានិ ឧប្បាទេសិ, អាចរិយស្ស នាម បដិសត្តុនា ភវិតុំ ន យុត្ត”ន្តិ។ ទេវទត្តោ “កឹ បន មេ, អាវុសោ, សមណោ គោតមោ អាចរិយោ, ននុ មយា អត្តនោ ពលេនេវ តីណិ បិដកានិ ឧគ្គហិតានិ, ចត្តារិ ឈានានិ ឧប្បាទិតានី”តិ អាចរិយំ បច្ចក្ខាសិ។ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ “អាវុសោ, ទេវទត្តោ អាចរិយំ បច្ចក្ខាយ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស បដិសត្តុ ហុត្វា មហាវិនាសំ បត្តោ”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ទេវទត្តោ ឥទានេវ អាចរិយំ បច្ចក្ខាយ មម បដិសត្តុ ហុត្វា វិនាសំ បាបុណាតិ, បុព្ពេបិ បត្តោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ គន្ធព្ពកុលេ និព្ពត្តិ, “គុត្តិលកុមារោ”តិស្ស នាមំ អកំសុ។ សោ វយប្បត្តោ គន្ធព្ពសិប្បេ និប្ផត្តឹ បត្វា គុត្តិលគន្ធព្ពោ នាម សកលជម្ពុទីបេ អគ្គគន្ធព្ពោ អហោសិ។ សោ ទារភរណំ អកត្វា អន្ធេ មាតាបិតរោ បោសេសិ។ តទា ពារាណសិវាសិនោ វាណិជា វណិជ្ជាយ ឧជ្ជេនិនគរំ គន្ត្វា ឧស្សវេ ឃុដ្ឋេ ឆន្ទកំ សំហរិត្វា ពហុំ មាលាគន្ធវិលេបនញ្ច ខជ្ជភោជ្ជាទីនិ ច អាទាយ កីឡនដ្ឋានេ សន្និបតិត្វា “វេតនំ ទត្វា ឯកំ គន្ធព្ពំ អានេថា”តិ អាហំសុ។ តេន ច សមយេន ឧជ្ជេនិយំ មូសិលោ នាម ជេដ្ឋគន្ធព្ពោ ហោតិ, តេ តំ បក្កោសាបេត្វា អត្តនោ គន្ធព្ពំ ការេសុំ។

មូសិលោ វីណំ វាទេន្តោ វីណំ ឧត្តមមុច្ឆនាយ មុច្ឆិត្វា វាទេសិ។ តេសំ គុត្តិលគន្ធព្ពស្ស គន្ធព្ពេ ជាតបរិចយានំ តស្ស គន្ធព្ពំ កិលញ្ជកណ្ឌូវនំ វិយ ហុត្វា ឧបដ្ឋាសិ, ឯកោបិ បហដ្ឋាការំ ន ទស្សេសិ។ មូសិលោ តេសុ តុដ្ឋាការំ អទស្សេន្តេសុ “អតិខរំ កត្វា វាទេមិ មញ្ញេ”តិ មជ្ឈិមមុច្ឆនាយ មុច្ឆិត្វា មជ្ឈិមសរេន វាទេសិ, តេ តត្ថបិ មជ្ឈត្តាវ អហេសុំ។ អថ សោ “ឥមេ ន កិញ្ចិ ជានន្តិ មញ្ញេ”តិ សយម្បិ អជាននកោ វិយ ហុត្វា តន្តិយោ សិថិលេ វាទេសិ, តេ តត្ថបិ ន កិញ្ចិ អាហំសុ។ អថ នេ មូសិលោ “អម្ភោ វាណិជា, កឹ នុ ខោ មយិ វីណំ វាទេន្តេ តុម្ហេ ន តុស្សថា”តិ។ “កឹ បន ត្វំ វីណំ វាទេសិ, មយញ្ហិ ‘អយំ វីណំ មុច្ឆេតី’តិ សញ្ញំ អករិម្ហា”តិ។ “កឹ បន តុម្ហេ មយា ឧត្តរិតរំ អាចរិយំ ជានាថ, ឧទាហុ អត្តនោ អជាននភាវេន ន តុស្សថា”តិ។ វាណិជា “ពារាណសិយំ គុត្តិលគន្ធព្ពស្ស វីណាសទ្ទំ សុតបុព្ពានំ តវ វីណាសទ្ទោ ឥត្ថីនំ ទារកេ តោសាបនសទ្ទោ វិយ ហោតី”តិ អាហំសុ។ “តេន ហិ, ហន្ទ, តុម្ហេហិ ទិន្នបរិព្ពយំ បដិគ្គណ្ហថ, ន មយ្ហំ ឯតេនត្ថោ, អបិច ខោ បន ពារាណសឹ គច្ឆន្តា មំ គណ្ហិត្វា គច្ឆេយ្យាថា”តិ។ តេ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា គមនកាលេ តំ អាទាយ ពារាណសឹ គន្ត្វា តស្ស “ឯតំ គុត្តិលស្ស វសនដ្ឋាន”ន្តិ អាចិក្ខិត្វា សកសកនិវេសនំ អគមឹសុ។

មូសិលោ ពោធិសត្តស្ស គេហំ បវិសិត្វា លគ្គេត្វា ឋបិតំ ពោធិសត្តស្ស ជាតិវីណំ ទិស្វា គហេត្វា វាទេសិ, អថ ពោធិសត្តស្ស មាតាបិតរោ អន្ធភាវេន តំ អបស្សន្តា “មូសិកា មញ្ញេ វីណំ ខាទន្តី”តិ សញ្ញាយ “សុសូ”តិ អាហំសុ។ តស្មឹ កាលេ មូសិលោ វីណំ ឋបេត្វា ពោធិសត្តស្ស មាតាបិតរោ វន្ទិត្វា “កុតោ អាគតោសី”តិ វុត្តេ “អាចរិយស្ស សន្តិកេ សិប្បំ ឧគ្គណ្ហិតុំ ឧជ្ជេនិតោ អាគតោម្ហី”តិ អាហ។ សោ “សាធូ”តិ វុត្តេ “កហំ អាចរិយោ”តិ បុច្ឆិត្វា “វិប្បវុត្ថោ, តាត, អជ្ជ អាគមិស្សតី”តិ សុត្វា តត្ថេវ និសីទិត្វា ពោធិសត្តំ អាគតំ ទិស្វា តេន កតបដិសន្ថារោ អត្តនោ អាគតការណំ អារោចេសិ។ ពោធិសត្តោ អង្គវិជ្ជាបាឋកោ, សោ តស្ស អសប្បុរិសភាវំ

ញត្វា “គច្ឆ តាត, នត្ថិ តវ សិប្បេ”ន្តិ បដិក្ខិបិ។ សោ ពោធិសត្តស្ស មាតាបិតូនំ បាទេ គហេត្វា ឧបការំ ករោន្តោ តេ អារាធេត្វា “សិប្បំ មេ ទាបេថា”តិ យាចិ។ ពោធិសត្តោ មាតាបិតូហិ បុនប្បុនំ វុច្ចមានោ តេ អតិក្កមិតុំ អសក្កោន្តោ សិប្បំ អទាសិ។ សោ ពោធិសត្តេនេវ សទ្ធិំ រាជនិវេសនំ គច្ឆតិ។ រាជា តំ ទិស្វា “កោ ឯស, អាចរិយា”តិ បុច្ឆិ។ “មយ្ហំ អន្តេវាសិកោ, មហារាជា”តិ។ សោ អនុក្កមេន រញ្ញោ វិស្សាសិកោ អហោសិ។ ពោធិសត្តោ អាចរិយមុដ្ឋិ អកត្វា អត្តនោ ជាននិយាមេន សព្ពំ សិប្បំ សិក្ខាបេត្វា “និដ្ឋិតំ តេ, តាត, សិប្ប”ន្តិ អាហ។

សោ ចិន្តេសិ – “មយ្ហំ សិប្បំ បគុណំ, ឥទញ្ច ពារាណសិនគរំ សកលជម្ពុទីបេ អគ្គនគរំ, អាចរិយោបិ មហល្លកោ, ឥធេវ មយា វសិតុំ វដ្ដតី”តិ។ សោ អាចរិយំ អាហ – “អាចរិយ អហំ រាជានំ ឧបដ្ឋហិស្សាមី”តិ។ អាចរិយោ “សាធុ, តាត, រញ្ញោ អារោចេស្សាមី”តិ គន្ត្វា “អម្ហាកំ អន្តេវាសិកោ ទេវំ ឧបដ្ឋាតុំ ឥច្ឆតិ, ទេយ្យធម្មមស្ស ជានាថា”តិ រញ្ញោ អារោចេត្វា រញ្ញា “តុម្ហាកំ ទេយ្យធម្មតោ ឧបឌ្ឍំ លភិស្សតី”តិ វុត្តេ តំ បវត្តិំ មូសិលស្ស អារោចេសិ។ មូសិលោ “អហំ តុម្ហេហិ សមកញ្ញេវ លភន្តោ ឧបដ្ឋហិស្សាមិ, ន អលភន្តោ”តិ អាហ ។ “កឹការណា”តិ? “ននុ អហំ តុម្ហាកំ ជាននសិប្បំ សព្ពំ ជានាមី”តិ? “អាម, ជានាសី”តិ។ “ឯវំ សន្តេ កស្មា មយ្ហំ ឧបឌ្ឍំ ទេតី”តិ? ពោធិសត្តោ រញ្ញោ អារោចេសិ។ រាជា “យទិ ឯវំ តុម្ហេហិ សមកំ សិប្បំ ទស្សេតុំ សក្កោន្តោ សមកំ លភិស្សតី”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ រញ្ញោ វចនំ តស្ស អារោចេត្វា តេន “សាធុ ទស្សេស្សាមី”តិ វុត្តេ រញ្ញោ តំ បវត្តិំ អារោចេត្វា “សាធុ ទស្សេតុ, កតរទិវសំ សាកច្ឆា ហោតូ”តិ វុត្តេ “ឥតោ សត្តមេ ទិវសេ ហោតុ, មហារាជា”តិ អាហ។

រាជា មូសិលំ បក្កោសាបេត្វា “សច្ចំ កិរ ត្វំ អាចរិយេន សទ្ធិំ សាកច្ឆំ ករិស្សសី”តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ចំ, ទេវា”តិ វុត្តេ “អាចរិយេន សទ្ធិំ វិគ្គហោ នាម ន វដ្ដតិ, មា ករី”តិ វារិយមានោបិ “អលំ, មហារាជ, ហោតុយេវ មេ អាចរិយេន សទ្ធិំ សត្តមេ ទិវសេ សាកច្ឆា, កតរស្ស ជានិភាវំ ជានិស្សាមា”តិ អាហ។ រាជា “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា “ឥតោ កិរ សត្តមេ ទិវសេ អាចរិយគុត្តិលោ ច អន្តេវាសិកមូសិលោ ច រាជទ្វារេ អញ្ញមញ្ញំ សាកច្ឆំ កត្វា សិប្បំ ទស្សេស្សន្តិ, នាគរា សន្និបតិត្វា សិប្បំ បស្សន្តូ”តិ ភេរិំ ចរាបេសិ។

ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ – “អយំ មូសិលោ ទហរោ តរុណោ, អហំ មហល្លកោ បរិហីនថាមោ, មហល្លកស្ស កិរិយា នាម ន សម្បជ្ជតិ។ អន្តេវាសិកេ នាម បរាជិតេបិ វិសេសោ នត្ថិ, អន្តេវាសិកស្ស បន ជយេ សតិ បត្តព្ពលជ្ជតោ អរញ្ញំ បវិសិត្វា មរណំ វរតរ”ន្តិ។ សោ អរញ្ញំ បវិសិត្វា មរណភយេន និវត្តតិ, លជ្ជាភយេន គច្ឆតិ។ ឯវមស្ស គមនាគមនំ ករោន្តស្សេវ ឆ ទិវសា អតិក្កន្តា, តិណានិ មតានិ, ជង្ឃមគ្គោ និព្ពត្តិ។ តស្មិំ ខណេ សក្កស្ស ភវនំ ឧណ្ហាការំ ទស្សេសិ។ សក្កោ អាវជ្ជមានោ តំ ការណំ ញត្វា “គុត្តិលគន្ធព្ពោ អន្តេវាសិកស្ស ភយេន អរញ្ញេ មហាទុក្ខំ អនុភោតិ , ឯតស្ស មយា អវស្សយេន ភវិតុំ វដ្ដតី”តិ វេគេន គន្ត្វា ពោធិសត្តស្ស បុរតោ ឋត្វា “អាចរិយ, កស្មា អរញ្ញំ បវិដ្ឋោសី”តិ បុច្ឆិត្វា “កោសិ ត្វ”ន្តិ វុត្តេ “សក្កោហមស្មី”តិ អាហ។ អថ នំ ពោធិសត្តោ “អហំ ខោ, ទេវរាជ, អន្តេវាសិកតោ បរាជយភយេន អរញ្ញំ បវិដ្ឋោ”តិ វត្វា បឋមំ គាថមាហ –

១៨៦. “សត្តតន្តិំ សុមធុរំ, រាមណេយ្យំ អវាចយិំ;
សោ មំ រង្គម្ហិ អវ្ហេតិ, សរណំ មេ ហោតិ កោសិយា”តិ។

តស្សត្ថោ – អហំ, ទេវរាជ, មូសិលំ នាម អន្តេវាសិកំ សត្តតន្តិំ សុមធុរំ រាមណេយ្យំ វីណំ អត្តនោ ជានននិយាមេន សិក្ខាបេសិំ, សោ មំ ឥទានិ រង្គមណ្ឌលេ បក្កោសតិ, តស្ស មេ ត្វំ, កោសិយគោត្ត, សរណំ ហោហីតិ។

សក្កោ តស្ស វចនំ សុត្វា “មា ភាយិ, អហំ តេ តាណញ្ច លេណញ្ចា”តិ វត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

១៨៧. “អហំ តំ សរណំ សម្ម, អហមាចរិយបូជកោ;
ន តំ ជយិស្សតិ សិស្សោ, សិស្សមាចរិយ ជេស្សសី”តិ។

តត្ថ **អហំ តំ សរណ**ន្តិ អហំ សរណំ អវស្សយោ បតិដ្ឋា ហុត្វា តំ តាយិស្សាមិ។ **សម្មា**តិ បិយវចនមេតំ។ **សិស្សមាចរិយ, ជេស្សសី**តិ, អាចរិយ, ត្វំ វីណំ វាទយមានោ សិស្សំ ជិនិស្សសិ។ អបិច ត្វំ វីណំ វាទេន្តោ ឯកំ តន្តិំ ឆិន្ទិត្វា ឆ វាទេយ្យាសិ, វីណាយ តេ បកតិសទ្ទោវ ភវិស្សតិ។ មូសិលោបិ តន្តិំ ឆិន្ទិស្សតិ, អថស្ស វីណាយ សទ្ទោ ន ភវិស្សតិ។ តស្មិំ ខណេ សោ បរាជយំ បាបុណិស្សតិ។ អថស្ស បរាជយភាវំ ញត្វា ទុតិយម្បិ តតិយម្បិ ចតុត្ថម្បិ បញ្ចមម្បិ សត្តមម្បិ តន្តិំ ឆិន្ទិត្វា សុទ្ធទណ្ឌកមេវ វាទេយ្យាសិ, ឆិន្នតន្តិកោដីហិ សរោ និក្ខមិត្វា សកលំ ទ្វាទសយោជនិកំ ពារាណសិនគរំ ឆាទេត្វា ឋស្សតីតិ។

ឯវំ វត្វា សក្កោ ពោធិសត្តស្ស តិស្សោ បាសកយដិកា ទត្វា ឯវមាហ – “វីណាសទ្ទេនេវ បន សកលនគរេ ឆាទិតេ ឥតោ ឯកំ បាសកយដិកំ អាកាសេ ខិបេយ្យាសិ, អថ តេ បុរតោ ឱតរិត្វា តីណិ អច្ឆរាសតានិ នច្ចិស្សន្តិ។ តាសំ នច្ចនកាលេ ច ទុតិយំ ខិបេយ្យាសិ, អថាបរានិបិ តីណិ សតានិ ឱតរិត្វា តវ វីណាធុរេ នច្ចិស្សន្តិ។ តតោ តតិយំ ខិបេយ្យាសិ, អថាបរានិ តីណិ សតានិ ឱតរិត្វា រង្គមណ្ឌលេ នច្ចិស្សន្តិ។ អហម្បិ តេ សន្តិកំ អាគមិស្សាមិ, គច្ឆ មា ភាយី”តិ ពោធិសត្តំ អស្សាសេសិ។ ពោធិសត្តោ បុព្ពណ្ហសមយេ គេហំ អគមាសិ។ នាគរា រាជទ្វារសមីបេ មណ្ឌបំ កត្វា រញ្ញោ អាសនំ បញ្ញបេសុំ។ រាជា បាសាទា ឱតរិត្វា អលង្កតមណ្ឌបេ បល្លង្កមជ្ឈេ និសីទិ, ទ្វាទសសហស្សា អលង្កតិត្ថិយោ អមច្ចព្រាហ្មណគហបតិកាទយោ ច រាជានំ បរិវារយិំសុ, សព្ពេ នាគរា សន្និបតិំសុ, រាជង្គណេ ចក្កាតិចក្កេ មញ្ចាតិមញ្ចេ ពន្ធិំសុ។

ពោធិសត្តោបិ ន្ហាតានុលិត្តោ នានគ្គរសភោជនំ ភុញ្ជិត្វា វីណំ គាហាបេត្វា អត្តនោ បញ្ញត្តាសនេ និសីទិ។ សក្កោ អទិស្សមានកាយេន អាគន្ត្វា អាកាសេ អដ្ឋាសិ, ពោធិសត្តោយេវ នំ បស្សតិ។ មូសិលោបិ អាគន្ត្វា អត្តនោ អាសនេ និសីទិ។ មហាជនោ បរិវារេសិ, អាទិតោវ ទ្វេបិ សមសមំ វាទយិំសុ។ មហាជនោ ទ្វិន្នម្បិ វាទិតេន តុដ្ឋោ ឧក្កុដ្ឋិសហស្សានិ បវត្តេសិ។ សក្កោ អាកាសេ ឋត្វា ពោធិសត្តញ្ញេវ សាវេន្តោ “ឯកំ តន្តឹ ឆិន្ទា”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ តន្តឹ ឆិន្ទិ, សា ឆិន្នាបិ ឆិន្នកោដិយា សរំ មុញ្ចតេវ, ទេវគន្ធព្ពំ វិយ វត្តតិ។ មូសិលោបិ តន្តឹ ឆិន្ទិ, តតោ សទ្ទោ ន និក្ខមិ។ អាចរិយោ ទុតិយម្បិ ឆិន្ទិ ...បេ.... សត្តមម្បិ ឆិន្ទិ។ សុទ្ធទណ្ឌកំ វាទេន្តស្ស សទ្ទោ នគរំ ឆាទេត្វា អដ្ឋាសិ។ ចេលុក្ខេបសហស្សានិ ចេវ ឧក្កុដ្ឋិសហស្សានិ ច បវត្តយិំសុ។ ពោធិសត្តោ ឯកំ បាសកំ អាកាសេ ខិបិ, តីណិ អច្ឆរាសតានិ ឱតរិត្វា នច្ចិំសុ។ ឯវំ ទុតិយេ ច តតិយេ ច ខិត្តេ តីណិ តីណិ អច្ឆរាសតានិ ឱតរិត្វា វុត្តនយេនេវ នច្ចិំសុ។

តស្មិំ ខណេ រាជា មហាជនស្ស ឥង្គិតសញ្ញំ អទាសិ, មហាជនោ ឧដ្ឋាយ “ត្វំ អាចរិយេន សទ្ធឹ វិរុជ្ឈិត្វា ‘សមការំ ករោមី’តិ វាយមសិ, អត្តនោ បមាណំ ន ជានាសី”តិ មូសិលំ តជ្ជេត្វា គហិតគហិតេហេវ បាសាណទណ្ឌាទីហិ សំចុណ្ណេត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា បាទេ គហេត្វា សង្ការដ្ឋានេ ឆឌ្ឌេសិ។ រាជា តុដ្ឋចិត្តោ យនវស្សំ វស្សាបេន្តោ វិយ ពោធិសត្តស្ស ពហុំ ធនំ អទាសិ, តថា នាគរា។ សក្កោ ពោធិសត្តេន សទ្ធឹ បដិសន្ថារំ កត្វា “អហំ តេ, បណ្ឌិត, សហស្សយុត្តំ អាជញ្ញរថំ គាហាបេត្វា បច្ឆា មាតលឹ បេសេស្សាមិ, ត្វំ សហស្សយុត្តំ វេជយន្តរថវរំ អភិរុយ្ហ ទេវលោកំ អាគច្ឆេយ្យាសី”តិ វត្វា បក្កាមិ។

អថ នំ គន្ត្វា បណ្ឌុកម្ពលសិលាយំ និសិន្នំ “កហំ គតាត្ថ, មហារាជា”តិ ទេវធីតរោ បុច្ឆិំសុ។ សក្កោ តាសំ តំ ការណំ វិត្ថារេន កថេត្វា ពោធិសត្តស្ស សីលញ្ច គុណញ្ច វណ្ណេសិ។ ទេវធីតរោ “មហារាជ, មយម្បិ អាចរិយំ ទដ្ឋុកាមា, ឥធ នំ អានេហី”តិ អាហំសុ។ សក្កោ មាតលឹ អាមន្តេត្វា “តាត, ទេវច្ឆរា គុត្តិលគន្ធព្ពំ ទដ្ឋុកាមា, គច្ឆ នំ វេជយន្តរថេ និសីទាបេត្វា អានេហី”តិ។ សោ “សាធូ”តិ គន្ត្វា ពោធិសត្តំ អានេសិ។ សក្កោ ពោធិសត្តេន សទ្ធឹ សម្មោទិត្វា “ទេវកញ្ញា កិរ តេ, អាចរិយ, គន្ធព្ពំ សោតុកាមា”តិ អាហ។ “មយំ មហារាជ, គន្ធព្ពា នាម សិប្បំ និស្សាយ ជីវាម, មូលំ លភន្តា វាទេយ្យាមា”តិ។ “វាទេហិ, អហំ តេ មូលំ ទស្សាមី”តិ។ “ន មយ្ហំ អញ្ញេន មូលេនត្ថោ, ឥមា បន ទេវធីតរោ អត្តនោ អត្តនោ កល្យាណកម្មំ កថេន្តុ, ឯវាហំ វាទេស្សាមី”តិ ។ អថ នំ ទេវធីតរោ អាហំសុ – “អម្ហេហិ កតំ កល្យាណកម្មំ បច្ឆា តុម្ហាកំ កថេស្សាម, គន្ធព្ពំ ករោហិ អាចរិយា”តិ។ ពោធិសត្តោ សត្តាហំ ទេវតានំ គន្ធព្ពំ អកាសិ, តំ ទិព្ពគន្ធព្ពំ អភិភវិត្វា បវត្តិ។ សត្តមេ ទិវសេ អាទិតោ បដ្ឋាយ ទេវធីតានំ កល្យាណកម្មំ បុច្ឆិ។ ឯកំ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេ ឯកស្ស ភិក្ខុនោ ឧត្តមវត្ថំ ទត្វា សក្កស្ស បរិចារិកា ហុត្វា និព្ពត្តំ អច្ឆរាសហស្សបរិវារំ ឧត្តមវត្ថទេវកញ្ញំ “ត្វំ បុរិមភវេ កឹ កម្មំ កត្វា និព្ពត្តា”តិ បុច្ឆិ។ តស្ស បុច្ឆនាការោ ច វិស្សជ្ជនា ច វិមានវត្ថុម្ហិ អាគតមេវ។ វុត្តញ្ហិ តត្ថ –

“អភិក្កន្តេន វណ្ណេន, យា ត្វំ តិដ្ឋសិ ទេវតេ;
ឱភាសេន្តី ទិសា សព្ពា, ឱសធី វិយ តារកា។

“កេន តេតាទិសោ វណ្ណោ, កេន តេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច តេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

“បុច្ឆាមិ តំ ទេវិ មហានុភាវេ, មនុស្សភូតា កិមកាសិ បុញ្ញំ;
កេនាសិ ឯវំ ជលិតានុភាវា, វណ្ណោ ច តេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។

“វត្ថុត្តមទាយិកា នារី, បវរា ហោតិ នរេសុ នារីសុ;
ឯវំ បិយរូបទាយិកា មនាបំ, ទិព្ពំ សា លភតេ ឧបេច្ច ឋានំ។

“តស្សា មេ បស្ស វិមានំ, អច្ឆរា កាមវណ្ណិនីហមស្មិ;
អច្ឆរាសហស្សស្សាហំ, បវរា បស្ស បុញ្ញានំ វិបាកំ។

“តេន មេតាទិសោ វណ្ណោ, តេន មេ ឥធ មិជ្ឈតិ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ច មេ ភោគា, យេ កេចិ មនសោ បិយា។

“តេនម្ហិ ឯវំ ជលិតានុភាវា;
វណ្ណោ ច មេ សព្ពទិសា បភាសតី”តិ។ (វិ. វ. ៣២៩-៣៣១, ៣៣៣-៣៣៦);

អបរា បិណ្ឌាយ ចរមានស្ស ភិក្ខុនោ បូជនត្ថាយ បុប្ផានិ អទាសិ, អបរា “ចេតិយេ គន្ធបញ្ចង្គុលិកំ ទេថា”តិ គន្ធេ អទាសិ, អបរា មធុរានិ ផលាផលានិ អទាសិ, អបរា ឧច្ឆុរសំ អទាសិ, អបរា កស្សបទសពលស្ស ចេតិយេ គន្ធបញ្ចង្គុលិកំ អទាសិ, អបរា មគ្គបដិបន្នានំ ភិក្ខូនំ ភិក្ខុនីនញ្ច កុលគេហេ វាសំ ឧបគតានំ សន្តិកេ ធម្មំ អស្សោសិ, អបរា នាវាយ ឧបកដ្ឋាយ វេលាយ ភុត្តស្ស ភិក្ខុនោ ឧទកេ ឋត្វា ឧទកំ អទាសិ, អបរា អគារមជ្ឈេ វសមានា អក្កោធនា ហុត្វា សស្សុសសុរវត្តំ អកាសិ, អបរា អត្តនោ លទ្ធកោដ្ឋាសតោបិ សំវិភាគំ កត្វាវ បរិភុញ្ជិ, សីលវតី ច អហោសិ, អបរា បរគេហេ ទាសី ហុត្វា និក្កោធនា និម្មានា អត្តនោ លទ្ធកោដ្ឋាសតោ សំវិភាគំ កត្វា ទេវរញ្ញោ បរិចារិកា ហុត្វា និព្ពត្តា (វិ. វ. អដ្ឋ. ៣២៨-៣៣៦)។ ឯវំ សព្ពាបិ គុត្តិលវិមានវត្ថុស្មិំ អាគតា ឆត្តឹស ទេវធីតា យំ យំ កម្មំ កត្វា តត្ថ និព្ពត្តា, សព្ពំ ពោធិសត្តោ បុច្ឆិ។ តាបិស្ស អត្តនោ កតកម្មំ គាថាហិយេវ កថេសុំ។ តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ “លាភា វត មេ, សុលទ្ធំ វត មេ, ស្វាហំ ឥធាគន្ត្វា អប្បមត្តកេនបិ កម្មេន បដិលទ្ធទិព្ពសម្បត្តិយោ អស្សោសឹ។ ឥតោ ទានិ បដ្ឋាយ មនុស្សលោកំ គន្ត្វា ទានាទីនិ កុសលកម្មានេវ ករិស្សាមី”តិ វត្វា ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“ស្វាគតំ វត មេ អជ្ជ, សុប្បភាតំ សុហុដ្ឋិតំ;
យំ អទ្ទសាមិ ទេវតាយោ, អច្ឆរាកាមវណ្ណិយោ។

“ឥមាសាហំ ធម្មំ សុត្វា, កាហាមិ កុសលំ ពហុំ;
ទានេន សមចរិយាយ, សំយមេន ទមេន ច;
ស្វាហំ តត្ថ គមិស្សាមិ, យត្ថ គន្ត្វា ន សោចរេ”តិ។ (វិ. វ. ៦១៧-៦១៨);

អថ នំ សត្តាហច្ចយេន ទេវរាជា មាតលិសង្គាហកំ អាណាបេត្វា រថេ និសីទាបេត្វា ពារាណសិមេវ បេសេសិ។ សោ ពារាណសឹ គន្ត្វា ទេវលោកេ អត្តនា ទិដ្ឋការណំ មនុស្សានំ អាចិក្ខិ។ តតោ បដ្ឋាយ មនុស្សា ស ឧស្សាហា បុញ្ញានិ កាតុំ មញ្ញឹសុ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មូសិលោ ទេវទត្តោ អហោសិ, សក្កោ អនុរុទ្ធោ, រាជា អានន្ទោ, គុត្តិលគន្ធព្ពោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

គុត្តិលជាតកវណ្ណនា តតិយា។

### [២៤៤] ៤. វិគតិច្ឆជាតកវណ្ណនា

**យំ បស្សតិ ន តំ ឥច្ឆតី**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ បលាយិកំ បរិព្ពាជកំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ សកលជម្ពុទីបេ បដិវាទំ អលភិត្វា សាវត្ថឹ អាគន្ត្វា “កោ មយា សទ្ធឹ វាទំ កាតុំ សមត្ថោ”តិ បុច្ឆិត្វា “សម្មាសម្ពុទ្ធោ”តិ សុត្វា មហាជនបរិវុតោ ជេតវនំ គន្ត្វា ភគវន្តំ ចតុបរិសមជ្ឈេ ធម្មំ ទេសេន្តំ បញ្ហំ បុច្ឆិ។ អថស្ស សត្ថា តំ វិស្សជ្ជេត្វា “ឯកំ នាម កិ”ន្តិ បញ្ហំ បុច្ឆិ, សោ តំ កថេតុំ អសក្កោន្តោ ឧដ្ឋាយ បលាយិ។ និសិន្នបរិសា “ឯកបទេនេវ វោ, ភន្តេ, បរិព្ពាជកោ និគ្គហិតោ”តិ អាហំសុ។ សត្ថា “នាហំ, ឧបាសកា, ឥទានេវេតំ ឯកបទេនេវ និគ្គណ្ហាមិ, បុព្ពេបិ និគ្គណ្ហឹយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាសិរដ្ឋេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ កាមេ បហាយ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា ទីឃរត្តំ ហិមវន្តេ វសិ។ សោ បព្ពតា ឱរុយ្ហ ឯកំ និគមគាមំ និស្សាយ គង្គានិវត្តនេ បណ្ណសាលាយំ វាសំ កប្បេសិ។ អថេកោ បរិព្ពាជកោ សកលជម្ពុទីបេ បដិវាទំ អលភិត្វា តំ និគមំ បត្វា “អត្ថិ នុ ខោ កោចិ មយា សទ្ធឹ វាទំ កាតុំ សមត្ថោ”តិ បុច្ឆិត្វា “អត្ថី”តិ ពោធិសត្តស្ស អានុភាវំ សុត្វា មហាជនបរិវុតោ តស្ស វសនដ្ឋានំ គន្ត្វា បដិសន្ថារំ កត្វា និសីទិ។ អថ នំ ពោធិសត្តោ “វណ្ណគន្ធបរិភាវិតំ គង្គាបានីយំ បិវិស្សសី”តិ បុច្ឆិ។ បរិព្ពាជកោ វាទេន ឱត្ថរន្តោ “កា គង្គា, វាលុកា គង្គា, ឧទកំ គង្គា, ឱរិមតីរំ គង្គា, បារិមតីរំ

គង្គា”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ “ត្វំ បន, បរិព្ពាជក, ឋបេត្វា ឧទកំ វាលុកំ ឱរិមតីរំ បារិមតីរញ្ច កហំ គង្គំ លភិស្សសី”តិ អាហ។ បរិព្ពាជកោ អប្បដិភានោ ហុត្វា ឧដ្ឋាយ បលាយិ។ តស្មិំ បលាតេ ពោធិសត្តោ និសិន្នបរិសាយ ធម្មំ ទេសេន្តោ ឥមា គាថា អវោច –

១៨៨. “យំ បស្សតិ ន តំ ឥច្ឆតិ, យញ្ច ន បស្សតិ តំ កិរិច្ឆតិ;
មញ្ញាមិ ចិរំ ចរិស្សតិ, ន ហិ តំ លច្ឆតិ យំ ស ឥច្ឆតិ។

១៨៩. “យំ លភតិ ន តេន តុស្សតិ, យញ្ច បត្ថេតិ លទ្ធំ ហីឡេតិ;
ឥច្ឆា ហិ អនន្តគោចរា, វិគតិច្ឆាន នមោ ករោមសេ”តិ។

តត្ថ **យំ បស្សតី**តិ យំ ឧទកាទឹ បស្សតិ, តំ គង្គាតិ ន ឥច្ឆតិ។ **យញ្ច ន បស្សតី**តិ យញ្ច ឧទកាទិវិនិមុត្តំ គង្គំ ន បស្សតិ, តំ កិរិច្ឆតិ។ **មញ្ញាមិ ចិរំ ចរិស្សតី**តិ អហំ ឯវំ មញ្ញាមិ – អយំ បរិព្ពាជកោ ឯវរូបំ គង្គំ បរិយេសន្តោ ចិរំ ចរិស្សតិ។ យថា វា ឧទកាទិវិនិមុត្តំ គង្គំ, ឯវំ រូបាទិវិនិមុត្តំ អត្តានម្បិ បរិយេសន្តោ សំសារេ ចិរំ ចរិស្សតិ។ **ន ហិ តំ លច្ឆតី**តិ ចិរំ ចរន្តោបិ យំ តំ ឯវរូបំ គង្គំ វា អត្តានំ វា ឥច្ឆតិ, តំ ន លច្ឆតិ។ **យំ លភតី**តិ យំ ឧទកំ វា រូបាទឹ វា លភតិ, តេន ន តុស្សតិ។ **យញ្ច បត្ថេតិ លទ្ធំ ហីឡេតី**តិ ឯវំ លទ្ធេន អតុស្សន្តោ យំ យំ សម្បត្តឹ បត្ថេតិ, តំ តំ លភិត្វា “កឹ ឯតាយា”តិ ហីឡេតិ អវមញ្ញតិ។ **ឥច្ឆា ហិ អនន្តគោចរា**តិ លទ្ធំ ហីឡេត្វា អញ្ញមញ្ញំ អារម្មណំ ឥច្ឆនតោ អយំ ឥច្ឆា នាម តណ្ហា អនន្តគោចរា។ **វិគតិច្ឆាន នមោ ករោមសេ**តិ តស្មា យេ វិគតិច្ឆា ពុទ្ធាទយោ, តេសំ មយំ នមក្ការំ ករោមាតិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា បរិព្ពាជកោ ឯតរហិ បរិព្ពាជកោ អហោសិ, តាបសោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

វិគតិច្ឆជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[២៤៥] ៥. មូលបរិយាយជាតកវណ្ណនា

**កាលោ ឃសតិ ភូតានី**តិ ឥទំ សត្ថា ឧក្កដ្ឋំ និស្សាយ សុភគវនេ វិហរន្តោ មូលបរិយាយសុត្តន្តំ អារព្ភ កថេសិ។ តទា កិរ បញ្ចសតា ព្រាហ្មណា តិណ្ណំ វេទានំ បារគូ សាសនេ បព្ពជិត្វា តីណិ បិដកានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា មានមទមត្តា ហុត្វា “សម្មាសម្ពុទ្ធោបិ តីណេវ បិដកានិ ជានាតិ, មយម្បិ តានិ ជានាម, ឯវំ សន្តេ កឹ តស្ស អម្ហេហិ នានាករណ”ន្តិ ពុទ្ធុបដ្ឋានំ ន គច្ឆន្តិ, បដិបក្ខា ហុត្វា ចរន្តិ។

អថេកទិវសំ សត្ថា តេសុ អាគន្ត្វា អត្តនោ សន្តិកេ និសិន្នេសុ អដ្ឋហិ ភូមីហិ បដិមណ្ឌេត្វា មូលបរិយាយសុត្តន្តំ កថេសិ, តេ ន កិញ្ចិ សល្លក្ខេសុំ។ អថ នេសំ ឯតទហោសិ – “មយំ អម្ហេហិ សទិសា បណ្ឌិតា នត្ថី’តិ មានំ ករោម, ឥទានិ បន ន កិញ្ចិ ជានាម, ពុទ្ធេហិ សទិសោ បណ្ឌិតោ នាម នត្ថិ, អហោ ពុទ្ធគុណា នាមា”តិ។ តេ តតោ បដ្ឋាយ និហតមានា ហុត្វា ឧទ្ធដទាឋា វិយ សប្បា និព្ពិសេវនា ជាតា។ សត្ថា ឧក្កដ្ឋាយំ យថាភិរន្តំ វិហរិត្វា វេសាលឹ គន្ត្វា គោតមកចេតិយេ គោតមកសុត្តន្តំ នាម កថេសិ, ទសសហស្សិលោកធាតុ កម្បិ, តំ សុត្វា តេ ភិក្ខូ អរហត្តំ បាបុណឹសុ។ មូលបរិយាយសុត្តន្តបរិយោសានេ បន សត្ថរិ ឧក្កដ្ឋាយំ វិហរន្តេយេវ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, អហោ ពុទ្ធានំ អានុភាវោ, តេ នាម ព្រាហ្មណបព្ពជិតា តថា មានមទមត្តា ភគវតា មូលបរិយាយទេសនាយ និហតមានា កតា”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបាហំ ឥមេ ឯវំ មានបគ្គហិតសិរេ វិចរន្តេ និហតមានេ អកាសឹយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តិណ្ណំ វេទានំ បារគូ ទិសាបាមោក្ខោ អាចរិយោ ហុត្វា បញ្ច មាណវកសតានិ មន្តេ វាចេសិ។ តេ បញ្ចសតាបិ និដ្ឋិតសិប្បា សិប្បេ អនុយោគំ ទត្វា “យត្តកំ មយំ ជានាម, អាចរិយោបិ តត្តកមេវ, វិសេសោ នត្ថី”តិ មានត្ថទ្ធា ហុត្វា អាចរិយស្ស សន្តិកំ ន គច្ឆន្តិ, វត្តបដិវត្តំ ន ករោន្តិ។ តេ ឯកទិវសំ អាចរិយេ ពទរិរុក្ខមូលេ និសិន្នេ តំ វម្ភេតុកាមា ពទរិរុក្ខំ នខេន អាកោដេត្វា “និស្សារោវាយំ រុក្ខោ”តិ អាហំសុ។ ពោធិសត្តោ អត្តនោ វម្ភនភាវំ ញត្វា អន្តេវាសិកេ “ឯកំ វោ បញ្ហំ បុច្ឆិស្សាមី”តិ អាហ។ តេ ហដ្ឋតុដ្ឋា “វទេថ, កថេស្សាមា”តិ។ អាចរិយោ បញ្ហំ បុច្ឆន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

១៩០. “កាលោ ឃសតិ ភូតានិ, សព្ពានេវ សហត្តនា;
យោ ច កាលឃសោ ភូតោ, ស ភូតបចនឹ បចី”តិ។

តត្ថ **កាលោ**តិ បុរេភត្តកាលោបិ បច្ឆាភត្តកាលោបីតិ ឯវមាទិ។ **ភូតានី**តិ សត្តាធិវចនមេតំ, ន កាលោ ភូតានំ ចម្មមំសាទីនិ លុញ្ចិត្វា ខាទតិ, អបិច ខោ នេសំ អាយុវណ្ណពលានិ ខេបេន្តោ យោព្ពញ្ញំ មទ្ទន្តោ អារោគ្យំ វិនាសេន្តោ ឃសតិ ខាទតីតិ វុច្ចតិ។ ឯវំ ឃសន្តោ ច ន កិញ្ចិ វជ្ជេតិ, **សព្ពានេវ ឃសតិ**។ ន កេវលញ្ច ភូតានេវ, អបិច ខោ **សហត្តនា** អត្តានម្បិ ឃសតិ, បុរេភត្តកាលោ បច្ឆាភត្តកាលំ ន បាបុណាតិ។ ឯស នយោ បច្ឆាភត្តកាលាទីសុ។ **យោ ច កាលឃសោ ភូតោ**តិ ខីណាសវស្សេតំ អធិវចនំ ។ សោ ហិ អរិយមគ្គេន អាយតឹ បដិសន្ធិកាលំ ខេបេត្វា ខាទិត្វា ឋិតត្តា “កាលឃសោ ភូតោ”តិ វុច្ចតិ ។ **ស ភូតបចនឹ បចី**តិ សោ យាយំ តណ្ហា អបាយេសុ ភូតេ បចតិ, តំ ញាណគ្គិនា បចិ ទហិ ភស្មមកាសិ, តេន “ភូតបចនឹ បចី”តិ វុច្ចតិ។ “បជនិ”ន្តិបិ បាឋោ, ជនិកំ និព្ពត្តិកន្តិ អត្ថោ។

ឥមំ បញ្ហំ សុត្វា មាណវេសុ ឯកោបិ ជានិតុំ សមត្ថោ នាម នាហោសិ។ អថ នេ ពោធិសត្តោ “មា ខោ តុម្ហេ ‘អយំ បញ្ហោ តីសុ វេទេសុ អត្ថី’តិ សញ្ញំ អកត្ថ, តុម្ហេ ‘យមហំ ជានាមិ, តំ សព្ពំ ជានាមា’តិ មញ្ញមានា មំ ពទរិរុក្ខសទិសំ ករោថ, មម តុម្ហេហិ អញ្ញាតស្ស ពហុនោ ជាននភាវំ ន ជានាថ, គច្ឆថ សត្តមេ ទិវសេ កាលំ ទម្មិ, ឯត្តកេន កាលេន ឥមំ បញ្ហំ ចិន្តេថា”តិ។ តេ ពោធិសត្តំ វន្ទិត្វា អត្តនោ អត្តនោ វសនដ្ឋានំ គន្ត្វា សត្តាហំ ចិន្តេត្វាបិ បញ្ហស្ស នេវ អន្តំ, ន កោដឹ បស្សិំសុ។ តេ សត្តមទិវសេ អាចរិយស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា វន្ទិត្វា និសីទិត្វា “កឹ, ភទ្រមុខា, ជានិត្ថ បញ្ហ”ន្តិ វុត្តេ “ន ជានាមា”តិ វទឹសុ។ អថ ពោធិសត្តោ តេ គរហមានោ ទុតិយំ គាថមាហ –

១៩១“ពហូនិ នរសីសានិ, លោមសានិ ព្រហានិ ច;
គីវាសុ បដិមុក្កានិ, កោចិទេវេត្ថ កណ្ណវា”តិ។

តស្សត្ថោ – ពហូនិ នរានំ សីសានិ ទិស្សន្តិ, សព្ពានិ ច តានិ លោមសានិ, សព្ពានិ មហន្តានិ គីវាសុយេវ បឋបិតានិ, ន តាលផលំ វិយ ហត្ថេន គហិតានិ, នត្ថិ តេសំ ឥមេហិ ធម្មេហិ នានាករណំ។ ឯត្ថ បន កោចិទេវ កណ្ណវាតិ អត្តានំ សន្ធាយាហ។ **កណ្ណវា**តិ បញ្ញវា, កណ្ណឆិទ្ទំ បន ន កស្សចិ នត្ថិ។ ឥតិ តេ មាណវកេ “កណ្ណឆិទ្ទមត្តមេវ តុម្ហាកំ ពាលានំ អត្ថិ, ន បញ្ញា”តិ គរហិត្វា បញ្ហំ វិស្សជ្ជេសិ។ តេ សុត្វា – “អហោ អាចរិយា នាម មហន្តា”តិ ខមាបេត្វា និហតមានា ពោធិសត្តំ ឧបដ្ឋហឹសុ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា បញ្ចសតា មាណវកា ឥមេ ភិក្ខូ អហេសុំ, អាចរិយោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មូលបរិយាយជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[២៤៦] ៦. ពាលោវាទជាតកវណ្ណនា

**ហន្ត្វា ឆេត្វា វធិត្វា ចា**តិ ឥទំ សត្ថា វេសាលឹ ឧបនិស្សាយ កូដាគារសាលាយំ វិហរន្តោ សីហសេនាបតឹ អារព្ភ កថេសិ។ សោ ហិ ភគវន្តំ សរណំ គន្ត្វា និមន្តេត្វា បុនទិវសេ សមំសកភត្តំ អទាសិ។ និគណ្ឋា តំ សុត្វា កុបិតា អនត្តមនា តថាគតំ វិហេឋេតុកាមា “សមណោ គោតមោ ជានំ ឧទ្ទិស្សកតំ មំសំ ភុញ្ជតី”តិ អក្កោសឹសុ។ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ ‘សមណោ គោតមោ ជានំ ឧទ្ទិស្សកតំ មំសំ ភុញ្ជតី’តិ សទ្ធឹ បរិសាយ អក្កោសន្តោ អាហិណ្ឌតី”តិ។ តំ សុត្វា សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ ឥទានេវ មំ ឧទ្ទិស្សកតមំសខាទនេន គរហតិ, បុព្ពេបិ គរហិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ ហិមវន្តតោ ពារាណសឹ គន្ត្វា បុនទិវសេ នគរំ ភិក្ខាយ បាវិសិ។ អថេកោ កុដុម្ពិកោ “តាបសំ វិហេឋេស្សាមី”តិ ឃរំ បវេសេត្វា បញ្ញត្តាសនេ និសីទាបេត្វា មច្ឆមំសេន បរិវិសិត្វា ភត្តកិច្ចាវសានេ ឯកមន្តំ និសីទិត្វា “ឥមំ មំសំ តុម្ហេយេវ ឧទ្ទិស្ស បាណេ មារេត្វា កតំ, ឥទំ អកុសលំ មា អម្ហាកមេវ, តុម្ហាកម្បិ ហោតូ”តិ វត្វា បឋមំ គាថមាហ –

១៩២“ហន្ត្វា ឆេត្វា វធិត្វា ច, ទេតិ ទានំ អសញ្ញតោ;
ឯទិសំ ភត្តំ ភុញ្ជមានោ, ស បាបេន ឧបលិប្បតី”តិ។

តត្ថ **ហន្ត្វា**តិ បហរិត្វា។ **ឆេត្វា**តិ កិលមេត្វា។ **វធិត្វា**តិ មារេត្វា។ **ទេតិ ទានំ អសញ្ញតោ**តិ អសញ្ញតោ ទុស្សីលោ ឯវំ កត្វា ទានំ ទេតិ។ **ឯទិសំ ភត្តំ ភុញ្ជមានោ, ស បាបេន ឧបលិប្បតី**តិ ឯទិសំ ឧទ្ទិស្សកតភត្តំ ភុញ្ជមានោ សោ សមណោបិ បាបេន ឧបលិប្បតិ សំយុជ្ជតិយេវាតិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ ទុតិយំ គាថមាហ –

១៨៣. “បុត្តទារម្បិ ចេ ហន្ត្វា, ទេតិ ទានំ អសញ្ញតោ;
ភុញ្ជមានោបិ សប្បញ្ញោ, ន បាបេន ឧបលិប្បតី”តិ។

តត្ថ **ភុញ្ជមានោបិ សប្បញ្ញោ**តិ តិដ្ឋតុ អញ្ញំ មំសំ, បុត្តទារំ វធិត្វាបិ ទុស្សីលេន ទិន្នំ សប្បញ្ញោ ខន្តិមេត្តាទិគុណសម្បន្នោ តំ ភុញ្ជមានោបិ បាបេន ន ឧបលិប្បតីតិ។ ឯវមស្ស ពោធិសត្តោ ធម្មំ កថេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា កុដុម្ពិកោ និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ អហោសិ, តាបសោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ពាលោវាទជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[២៤៧] ៧. បាទញ្ជលិជាតកវណ្ណនា

**អទ្ធា បាទញ្ជលី សព្ពេ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ លាឡុទាយិត្ថេរំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកស្មិញ្ហិ ទិវសេ ទ្វេ អគ្គសាវកា បញ្ហំ វិនិច្ឆិនន្តិ, ភិក្ខូ បញ្ហំ សុណន្តា ថេរេ បសំសន្តិ។ លាឡុទាយិត្ថេរោ បន បរិសន្តរេ និសិន្នោ “ឯតេ អម្ហេហិ សមំ កឹ ជានន្តី”តិ ឱដ្ឋំ ភញ្ជិ។ តំ ទិស្វា ថេរា ឧដ្ឋាយ បក្កមឹសុ, បរិសា ភិជ្ជិ។ ធម្មសភាយំ ភិក្ខូ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ លាឡុទាយិ, ទ្វេ អគ្គសាវកេ គរហិត្វា ឱដ្ឋំ ភញ្ជី”តិ។ តំ សុត្វា សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបិ លាឡុទាយិ ឋបេត្វា ឱដ្ឋភញ្ជនំ តតោ ឧត្តរិ អញ្ញំ ន ជានាតី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស អត្ថធម្មានុសាសកោ អមច្ចោ អហោសិ។ រញ្ញោ បាទញ្ជលី នាម បុត្តោ លាលោ ទន្ធបរិសក្កនោ អហោសិ។ អបរភាគេ រាជា កាលមកាសិ។ អមច្ចា រញ្ញោ មតកិច្ចានិ កត្វា “តំ រជ្ជេ អភិសិញ្ចិស្សាមា”តិ មន្តយមានា រាជបុត្តំ បាទញ្ជលឹ អាហំសុ។ ពោធិសត្តោ បន “អយំ កុមារោ លាលោ ទន្ធបរិសក្កនោ, បរិគ្គហេត្វា នំ អភិសិញ្ចិស្សាមា”តិ អាហ។ អមច្ចា វិនិច្ឆយំ សជ្ជេត្វា កុមារំ សមីបេ និសីទាបេត្វា អឌ្ឍំ វិនិច្ឆិនន្តា ន សម្មា វិនិច្ឆិនឹសុ។ តេ អស្សាមិកំ សាមិកំ កត្វា កុមារំ បុច្ឆឹសុ – “កីទិសំ, កុមារ, សុដ្ឋុ អឌ្ឍំ វិនិច្ឆិនិម្ហា”តិ។ សោ ឱដ្ឋំ ភញ្ជិ។ ពោធិសត្តោ “បណ្ឌិតោ វត មញ្ញេ កុមារោ, អសម្មា វិនិច្ឆិតភាវោ តេន ញាតោ ភវិស្សតី”តិ មញ្ញមានោ បឋមំ គាថមាហ –

១៨៤. “អទ្ធា បាទញ្ជលី សព្ពេ, បញ្ញាយ អតិរោចតិ;
តថា ហិ ឱដ្ឋំ ភញ្ជតិ, ឧត្តរិំ នូន បស្សតី”តិ។

តស្សត្ថោ – ឯកំសេន បាទញ្ជលិកុមារោ សព្ពេ អម្ហេ បញ្ញាយ អតិរោចតិ។ តថា ហិ ឱដ្ឋំ ភញ្ជតិ, នូន ឧត្តរិំ អញ្ញំ ការណំ បស្សតីតិ។

តេ អបរស្មិម្បិ ទិវសេ វិនិច្ឆយំ សជ្ជេត្វា អញ្ញំ អឌ្ឍំ សុដ្ឋុ វិនិច្ឆិនិត្វា “កីទិសំ, ទេវ, សុដ្ឋុ វិនិច្ឆិនិត”ន្តិ បុច្ឆឹសុ។ សោ បុនបិ ឱដ្ឋមេវ ភញ្ជិ។ អថស្ស អន្ធពាលភាវំ ញត្វា ពោធិសត្តោ ទុតិយំ គាថមាហ –

១៨៥. “នាយំ ធម្មំ អធម្មំ វា, អត្ថានត្ថញ្ច ពុជ្ឈតិ;
អញ្ញត្រ ឱដ្ឋនិព្ភោគា, នាយំ ជានាតិ កិញ្ចន”ន្តិ។

អមច្ចា បាទញ្ជលិកុមារស្ស លាលភាវំ ញត្វា ពោធិសត្តំ រជ្ជេ អភិសិញ្ចឹសុ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា បាទញ្ជលី លាឡុទាយី អហោសិ, បណ្ឌិតាមច្ចោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

បាទញ្ជលិជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[២៤៨] ៨. កឹសុកោបមជាតកវណ្ណនា

**សព្ពេហិ កឹសុកោ ទិដ្ឋោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ កឹសុកោបមសុត្តន្តំ អារព្ភ កថេសិ។ ចត្តារោ ហិ ភិក្ខូ តថាគតំ ឧបសង្កមិត្វា កម្មដ្ឋានំ យាចឹសុ, សត្ថា តេសំ កម្មដ្ឋានំ កថេសិ។ តេ កម្មដ្ឋានំ គហេត្វា អត្តនោ រត្តិដ្ឋានទិវាដ្ឋានានិ អគមឹសុ។ តេសុ ឯកោ ឆ ផស្សាយតនានិ បរិគ្គណ្ហិត្វា អរហត្តំ បាបុណិ, ឯកោ បញ្ចក្ខន្ធេ, ឯកោ ចត្តារោ មហាភូតេ, ឯកោ អដ្ឋារស ធាតុយោ។ តេ អត្តនោ អត្តនោ អធិគតវិសេសំ សត្ថុ អារោចេសុំ។

អថេកស្ស ភិក្ខុនោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – “ឥមេសំ កម្មដ្ឋានានិ នានា, និព្ពានំ ឯកំ, កថំ សព្ពេហិ អរហត្តំ បត្ត”ន្តិ។ សោ សត្ថារំ បុច្ឆិ។ សត្ថា “កិំ តេ, ភិក្ខុ, កិំសុកទិដ្ឋភាតិកេហិ នានត្ត”ន្តិ វត្វា “ឥទំ នោ, ភន្តេ, ការណំ កថេថា”តិ ភិក្ខូហិ យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ តស្ស ចត្តារោ បុត្តា អហេសុំ។ តេ ឯកទិវសំ សារថិំ បក្កោសេត្វា “មយំ, សម្ម, កិំសុកំ ទដ្ឋុកាមា, កិំសុករុក្ខំ នោ ទស្សេហី”តិ អាហំសុ។ សារថិ “សាធុ, ទស្សេស្សាមី”តិ វត្វា ចតុន្នម្បិ ឯកតោ អទស្សេត្វា ជេដ្ឋរាជបុត្តំ តាវ រថេ និសីទាបេត្វា អរញ្ញំ នេត្វា “អយំ កិំសុកោ”តិ ខាណុកកាលេ កិំសុកំ ទស្សេសិ។ អបរស្ស ពហលបលាសកាលេ, អបរស្ស បុប្ផិតកាលេ, អបរស្ស ផលិតកាលេ។ អបរភាគេ ចត្តារោបិ ភាតរោ ឯកតោ និសិន្នា “កិំសុកោ នាម កីទិសោ”តិ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ។ តតោ ឯកោ “សេយ្យថាបិ ឈាមថូណោ”តិ អាហ។ ទុតិយោ “សេយ្យថាបិ និគ្រោធរុក្ខោ”តិ, តតិយោ “សេយ្យថាបិ មំសបេសី”តិ, ចតុត្ថោ “សេយ្យថាបិ សិរីសោ”តិ។ តេ អញ្ញមញ្ញស្ស កថាយ អបរិតុដ្ឋា បិតុ សន្តិកំ គន្ត្វា “ទេវ, កិំសុកោ នាម កីទិសោ”តិ បុច្ឆិត្វា “តុម្ហេហិ កិំ កថិត”ន្តិ វុត្តេ អត្តនា កថិតនីហារំ រញ្ញោ កថេសុំ។ រាជា “ចតូហិបិ តុម្ហេហិ កិំសុកោ ទិដ្ឋោ, កេវលំ វោ កិំសុកស្ស ទស្សេន្តោ សារថិ ‘ឥមស្មិំ កាលេ កិំសុកោ កីទិសោ , ឥមស្មិំ កីទិសោ’តិ វិភជិត្វា ន បុច្ឆិតោ, តេន វោ កង្ខា ឧប្បន្នា”តិ វត្វា បឋមំ គាថមាហ –

១៨៦“សព្ពេហិ កិំសុកោ ទិដ្ឋោ, កិំ ន្វេត្ថ វិចិកិច្ឆថ;
ន ហិ សព្ពេសុ ឋានេសុ, សារថី បរិបុច្ឆិតោ”តិ។

តត្ថ **ន ហិ សព្ពេសុ ឋានេសុ, សារថី បរិបុច្ឆិតោ**តិ សព្ពេហិ វោ កិំសុកោ ទិដ្ឋោ, កិំ នុ តុម្ហេ ឯត្ថ វិចិកិច្ឆថ, សព្ពេសុ ឋានេសុ កិំសុកោវេសោ, តុម្ហេហិ បន ន ហិ សព្ពេសុ ឋានេសុ សារថិ បរិបុច្ឆិតោ, តេន វោ កង្ខា ឧប្បន្នាតិ។

សត្ថា ឥមំ ការណំ ទស្សេត្វា “យថា, ភិក្ខុ, តេ ចត្តារោ ភាតិកា វិភាគំ កត្វា អបុច្ឆិតត្តា កិំសុកេ កង្ខំ ឧប្បាទេសុំ, ឯវំ ត្វម្បិ ឥមស្មិំ ធម្មេ កង្ខំ ឧប្បាទេសី”តិ វត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

១៨៧“ឯវំ សព្ពេហិ ញាណេហិ, យេសំ ធម្មា អជានិតា;
តេ វេ ធម្មេសុ កង្ខន្តិ, កិំសុកស្មិំវ ភាតរោ”តិ។

តស្សត្ថោ – យថា តេ ភាតរោ សព្ពេសុ ឋានេសុ កិំសុកស្ស អទិដ្ឋត្តា កង្ខិំសុ, ឯវំ សព្ពេហិ វិបស្សនាញាណេហិ យេសំ សព្ពេ ឆផស្សាយតនខន្ធភូតធាតុភេទា ធម្មា អជានិតា, សោតាបត្តិមគ្គស្ស អនធិគតត្តា អប្បដិវិទ្ធា, តេ វេ តេសុ ផស្សាយតនាទិធម្មេសុ កង្ខន្តិ យថា ឯកស្មិំយេវ កិំសុកស្មិំ ចត្តារោ ភាតរោតិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ពារាណសិរាជា អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កិំសុកោបមជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[២៤៩] ៩. សាលកជាតកវណ្ណនា

**ឯកបុត្តកោ ភវិស្សសី**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ មហាថេរំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរេកំ កុមារកំ បព្ពាជេត្វា បីឡេន្តោ តត្ថ វិហរតិ។ សាមណេរោ បីឡំ សហិតុំ អសក្កោន្តោ ឧប្បព្ពជិ។ ថេរោ គន្ត្វា តំ ឧបលាបេតិ “កុមារ, តវ ចីវរំ តវេវ ភវិស្សតិ បត្តោបិ, មម សន្តកំ បត្តចីវរម្បិ តវេវ ភវិស្សតិ, ឯហិ បព្ពជាហី”តិ។ សោ “នាហំ បព្ពជិស្សាមី”តិ វត្វាបិ បុនប្បុនំ វុច្ចមានោ បព្ពជិ ។ អថ នំ បព្ពជិតទិវសតោ បដ្ឋាយ បុន ថេរោ វិហេឋេសិ។ សោ បីឡំ អសហន្តោ បុន ឧប្បព្ពជិត្វា អនេកវារំ យាចន្តេបិ តស្មិំ “ត្វំ នេវ មំ សហសិ, ន វិនា វត្តិតុំ សក្កោសិ, គច្ឆ ន បព្ពជិស្សាមី”តិ ន បព្ពជិ។ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, សុហទយោ វត សោ ទារកោ មហាថេរស្ស អាសយំ ញត្វា ន បព្ពជី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវេស សុហទយោ, បុព្ពេបិ សុហទយោវ, ឯកវារំ ឯតស្ស ទោសំ ទិស្វា ន បុន ឧបគច្ឆី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កុដុម្ពិកកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ ធញ្ញវិក្កយេន ជីវិកំ កប្បេសិ។ អញ្ញតរោបិ អហិតុណ្ឌិកោ ឯកំ មក្កដំ សិក្ខាបេត្វា ឱសធំ គាហាបេត្វា តេន សប្បំ កីឡាបេន្តោ ជីវិកំ កប្បេសិ។ សោ ពារាណសិយំ ឧស្សវេ ឃុដ្ឋេ ឧស្សវំ កីឡិតុកាមោ “ឥមំ មា បមជ្ជី”តិ តំ មក្កដំ តស្ស ធញ្ញវាណិជស្ស ហត្ថេ ឋបេត្វា ឧស្សវំ កីឡិត្វា សត្តមេ ទិវសេ តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា “កហំ មក្កដោ”តិ បុច្ឆិ។ មក្កដោ

សាមិកស្ស សទ្ទំ សុត្វាវ ធញ្ញាបណគោ វេគេន និក្ខមិ។ អថ នំ សោ វេឡុបេសិកាយ បិដ្ឋិយំ បោថេត្វា អាទាយ ឧយ្យានំ គន្ត្វា ឯកមន្តេ ពន្ធិត្វា និទ្ទំ ឱក្កមិ។ មក្កដោ តស្ស និទ្ទាយនភាវំ ញត្វា អត្តនោ ពន្ធនំ មោចេត្វា បលាយិត្វា អម្ពរុក្ខំ អារុយ្ហ អម្ពបក្កំ ខាទិត្វា អដ្ឋិ អហិតុណ្ឌិកស្ស សរីរេ បាតេសិ។ សោ បពុជ្ឈិត្វា ឧល្លោកេន្តោ តំ ទិស្វា "មធុរវចនេន នំ វញ្ចេត្វា រុក្ខា ឱតារេត្វា គណ្ហិស្សាមី"តិ តំ ឧបលាបេន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

១៩៨."ឯកបុត្តកោ ភវិស្សសិ, ត្វញ្ច នោ ហេស្សសិ ឥស្សរោ កុលេ;
ឱរោហ ទុមស្មា សាលក, ឯហិ ទានិ ឃរកំ វជេមសេ"តិ។

តស្សត្ថោ – ត្វំ មយ្ហំ ឯកបុត្តកោ ភវិស្សសិ, កុលេ ច មេ ភោគានំ ឥស្សរោ, ឯតម្ហា រុក្ខា ឱតរ, ឯហិ អម្ហាកំ ឃរំ គមិស្សាម។ **សាលកា**តិ នាមេន អាលបន្តោ អាហ។

តំ សុត្វា មក្កដោ ទុតិយំ គាថមាហ –

១៩៩."ននុ មំ សុហទយោតិ មញ្ញសិ, យញ្ច មំ ហនសិ វេឡុយដ្ឋិយា;
បក្កម្ពវនេ រមាមសេ, គច្ឆ ត្វំ ឃរកំ យថាសុខ"ន្តិ។

តត្ថ **ននុ មំ សុហទយោតិ មញ្ញសី**តិ ននុ ត្វំ មំ "សុហទយោ"តិ មញ្ញសិ, "សុហទយោ អយ"ន្តិ មញ្ញសីតិ អត្ថោ។ **យញ្ច មំ ហនសិ វេឡុយដ្ឋិយា**តិ យំ មំ ឯវំ អតិមញ្ញសិ, យញ្ច វេឡុបេសិកាយ ហនសិ, តេនាហំ នាគច្ឆាមីតិ ទីបេតិ។ អថ នំ "មយំ ឥមស្មិំ **បក្កម្ពវនេ រមាមសេ, គច្ឆ ត្វំ ឃរកំ យថាសុខ**"ន្តិ វត្វា ឧប្បតិត្វា វនំ បាវិសិ។ អហិតុណ្ឌិកោបិ អនត្តមនោ អត្តនោ គេហំ អគមាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា មក្កដោ សាមណេរោ អហោសិ, អហិតុណ្ឌិកោ មហាថេរោ, ធញ្ញវាណិជោ បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

សាលកជាតកវណ្ណនា នវមា។

[២៥០] ១០. កបិជាតកវណ្ណនា

**អយំ ឥសី ឧបសមសំយមេ រតោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ កុហកំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្ស ហិ កុហកភាវោ ភិក្ខូសុ បាកដោ ជាតោ។ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – "អាវុសោ, អសុកោ ភិក្ខុ និយ្យានិកេ ពុទ្ធសាសនេ បព្ពជិត្វា កុហកវត្តំ បូរេតី"តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា "កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ , ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា"តិ បុច្ឆិត្វា "ឥមាយ នាមា"តិ វុត្តេ "ន, ភិក្ខវេ, ឯស ភិក្ខុ ឥទានេវ, បុព្ពេបិ កុហកោយេវ, អគ្គិមត្តស្ស ការណា មក្កដោ ហុត្វា កោហញ្ញមកាសី"តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាសិរដ្ឋេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ បុត្តស្ស អាធាវិត្វា បរិធាវិត្វា វិចរណកាលេ ព្រាហ្មណិយា មតាយ បុត្តំ អង្កេនាទាយ ហិមវន្តំ បវិសិត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា តម្បិ បុត្តំ តាបសកុមារកំ កត្វា បណ្ណសាលាយ វាសំ កប្បេសិ។ វស្សារត្តសមយេ អច្ឆិន្នធារេ ទេវេ វស្សន្តេ ឯកោ មក្កដោ សីតបីឡិតោ ទន្តេ ខាទន្តោ កម្បន្តោ វិចរតិ។ ពោធិសត្តោ មហន្តេ ទារុក្ខន្ធេ អាហរិត្វា អគ្គិំ កត្វា មញ្ចកេ និបជ្ជិ, បុត្តកោបិស្ស បាទេ បរិមជ្ជមានោ និសីទិ។ សោ មក្កដោ ឯកស្ស មតតាបសស្ស សន្តកានិ វក្កលានិ និវាសេត្វា ច បារុបិត្វា ច អជិនចម្មំ អំសេ កត្វា កាជកមណ្ឌលុំ អាទាយ ឥសិវេសេនាគន្ត្វា បណ្ណសាលទ្វារេ អគ្គិស្ស ការណា កុហកកម្មំ កត្វា អដ្ឋាសិ។ តាបសកុមារកោ តំ ទិស្វា "តាត, តាបសោ ឯកោ សីតបីឡិតោ កម្បមានោ តិដ្ឋតិ, ឥធ នំ បក្កោសថ, វិសិព្ពេស្សតី"តិ បិតរំ អាយាចន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

២០០."អយំ ឥសី ឧបសមសំយមេ រតោ, ស តិដ្ឋតិ សិសិរភយេន អដ្ដិតោ;
ហន្ទ អយំ បវិសតុមំ អគារកំ, វិនេតុ សីតំ ទរថញ្ច កេវល"ន្តិ។

តត្ថ **ឧបសមសំយមេ រតោ**តិ រាគាទិកិលេសឧបសមេ ច សីលសំយមេ ច រតោ។ **ស តិដ្ឋតី**តិ សោ តិដ្ឋតិ។ **សិសិរភយេនា**តិ វាតវុដ្ឋិជនិតស្ស សិសិរស្ស ភយេន។ **អដ្ដិតោ**តិ បីឡិតោ។ **បវិសតុម**ន្តិ បវិសតុ ឥមំ។ **កេវល**ន្តិ សកលំ អនវសេសំ។

ពោធិសត្តោ បុត្តស្ស វចនំ សុត្វា ឧដ្ឋាយ ឱលោកេន្តោ មក្កដភាវំ ញត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

២០១."នាយំ ឥសី ឧបសមសំយមេ រតោ, កបី អយំ ទុមវរសាខគោចរោ;

សោ ទូសកោ រោសកោ ចាបិ ជម្មោ, សចេ វជេមម្បិ ទូសេយ្យគារ”ន្តិ។

តត្ថ **ទុមវរសាខគោចរោ**តិ ទុមវរានំ សាខគោចរោ។ **សោ ទូសកោ រោសកោ ចាបិ ជម្មោ**តិ សោ ឯវំ គតគតដ្ឋានស្ស ទូសនតោ ទូសកោ, ឃដ្ដនតាយ រោសកោ, លាមកភាវេន ជម្មោ។ **សចេ វជេ**តិ យទិ ឥមំ បណ្ណសាលំ វជេ បវិសេយ្យ, សព្ពំ ឧច្ចារបស្សាវករណេន ច អគ្គិទានេន ច ទូសេយ្យាតិ។

ឯវញ្ច បន វត្វា ពោធិសត្តោ ឧម្មុកំ គហេត្វា តំ សន្តាសេត្វា បលាបេសិ។ សោ ឧប្បតិត្វា វនំ បក្ខន្តោ តថា បក្ខន្តោវ អហោសិ, ន បុន តំ ឋានំ អគមាសិ។ ពោធិសត្តោ អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា តាបសកុមារស្ស កសិណបរិកម្មំ អាចិក្ខិ, សោបិ អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច ឧប្បាទេសិ។ តេ ឧភោបិ អបរិហីនជ្ឈានា ព្រហ្មលោកបរាយណា អហេសុំ។

សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បោរាណកោ បង្ខាយបេស កុហកោយេវា”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ។ សច្ចបរិយោសានេ កេចិ សោតាបន្នា, កេចិ សកទាគាមិនោ, កេចិ អនាគាមិនោ កេចិ អរហន្តោ អហេសុំ។ “តទា មក្កដោ កុហកភិក្ខុ អហោសិ, បុត្តោ រាហុលោ, បិតា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កបិជាតកវណ្ណនា ទសមា។

សិង្គាលវគ្គោ ទសមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

សព្ពទាឋី ច សុនខោ, គុត្តិលោ វិគតិច្ឆា ច;
មូលបរិយាយំ ពាលោវាទំ, បាទញ្ជលិ កឹ សុកោបមំ;
សាលកំ កបិ តេ ទស។

អថ វគ្គុទ្ទានំ –

ទឡ្ហវគ្គោ ច សន្ថវោ, កល្យាណធម្មាសទិសោ;
រូហកោ ទឡ្ហវគ្គោ ច, ពីរណថម្ភកាសាវោ;
ឧបាហនោ សិង្គាលោ ច, ទសវគ្គា ទុកេ សិយុំ។

ទុកនិបាតវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

# ៣. តិកនិបាតោ

## ១. សង្កប្បវគ្គោ

[២៥១] ១. សង្កប្បរាគជាតកវណ្ណនា

**សង្កប្បរាគធោតេនា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិនគរវាសី កិរេកោ កុលបុត្តោ សាសនេ ឧរំ ទត្វា បព្ពជិត្វា ឯកទិវសំ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរន្តោ ឯកំ អលង្កតបដិយត្តំ ឥត្ថឹ ទិស្វា ឧប្បន្នកាមរាគោ អនភិរតោ វិចរិ។ តមេនំ អាចរិយុបជ្ឈាយាទយោ ទិស្វា អនភិរតិការណំ បុច្ឆិត្វា វិព្ភមិតុកាមភាវមស្ស ញត្វា “អាវុសោ, សត្ថា នាម កាមរាគាទិកិលេសបីឡិតានំ កិលេសេ ហារេត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា សោតាបត្តិផលាទីនិ ទេតិ, ឯហិ តំ សត្ថុ សន្តិកំ នេស្សាមា”តិ អាទាយ អគមំសុ។ សត្ថារា ច “កឹ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, អនិច្ឆមានកញ្ញេវ ភិក្ខុំ គហេត្វា អាគតត្ថា”តិ វុត្តេ តមត្ថំ អារោចេសុំ។ សត្ថា “សច្ចំ កិរ ត្វំ, ភិក្ខុ, ឧក្កណ្ឋិតោ”តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ចំ, ភន្តេ”តិ វុត្តេ “កឹការណា”តិ បុច្ឆិ។ សោ តមត្ថំ អារោចេសិ។ អថ នំ សត្ថា “ឥត្ថិយោ នាមេតា, ភិក្ខុ, បុព្ពេ ឈានពលេន វិក្ខម្ភិតកិលេសានំ វិសុទ្ធសត្តានម្បិ សំកិលេសំ ឧប្បាទេសុំ, តាទិសំ តុច្ឆបុគ្គលំ កឹការណា ន សំកិលេសិស្សន្តិ, វិសុទ្ធាបិ សត្តា សំកិលិស្សន្តិ, ឧត្តមយសសមង្គិនោបិ អាយសក្យំ បាបុណន្តិ, បគេវ អបរិសុទ្ធា។ សិនេរុកម្បនកវាតោ បុរាណបណ្ណកសដំ កឹ ន កម្បេស្សតិ, ពោធិតលេ និសីទិត្វា អភិសម្ពុជ្ឈនកសត្តំ អយំ កិលេសោ អាលោឡេសិ, តាទិសំ កឹ ន អាលោឡេស្សតី”តិ វត្វា តេហិ យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ អសីតិកោដិវិភវេ ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា ពារាណសឹ បច្ចាគន្ត្វា កតទារបរិគ្គហោ មាតាបិតូនំ អច្ចយេន តេសំ មតកិច្ចានិ កត្វា ហិរញ្ញោលោកនកម្មំ ករោន្តោ “ឥទំ ធនំ បញ្ញាយតិ, យេហិ បនេតំ សម្ភតំ, តេ ន បញ្ញាយន្តី”តិ អាវជ្ជេន្តោ សំវេគប្បត្តោ អហោសិ, សរីរា សេទា មុច្ចឹសុ។ សោ ឃរាវាសេ ចិរំ វសន្តោ មហាទានំ ទត្វា កាមេ បហាយ អស្សុមុខំ ញាតិសង្ឃំ បរិច្ចជិត្វា ហិមវន្តំ បវិសិត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា រមណីយេ បទេសេ បណ្ណសាលំ មាបេត្វា ឧញ្ឆាចរិយាយ វនមូលផលាទីហិ យាបេន្តោ នចិរស្សេវ អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច ឧប្បាទេត្វា ឈានកីឡំ កីឡន្តោ ចិរំ វសិត្វា ចិន្តេសិ – “មនុស្សបថំ គន្ត្វា លោណម្ពិលំ ឧបសេវិស្សាមិ, ឯវំ មេ សរីរញ្ចេវ ថិរំ ភវិស្សតិ, ជង្ឃវិហារោ ច កតោ ភវិស្សតិ, យេ ច មាទិសស្ស សីលសម្បន្នស្ស ភិក្ខំ វា ទស្សន្តិ, អភិវាទនាទីនិ វា ករិស្សន្តិ, តេ សគ្គបុរំ បូរេស្សន្តី”តិ។

សោ ហិមវន្តា ឱតរិត្វា អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ ពារាណសឹ បត្វា សូរិយត្ថង្គមនវេលាយ វសនដ្ឋានំ ឱលោកេន្តោ រាជុយ្យានំ ទិស្វា “ឥទំ បដិសល្លានសារុប្បំ, ឯត្ថ វសិស្សាមេ”តិ ឧយ្យានំ បវិសិត្វា អញ្ញតរស្មឹ រុក្ខមូលេ និសិន្នោ ឈានសុខេន រត្តឹ ខេបេត្វា បុនទិវសេ កតសរីរបដិជគ្គនោ បុព្ពណ្ហសមយេ ជដាជិនវក្កលានិ សណ្ឋបេត្វា ភិក្ខាភាជនំ អាទាយ សន្តិន្ទ្រិយោ សន្តមានសោ ឥរិយាបថសម្បន្នោ យុគមត្តទស្សនោ ហុត្វា សព្ពាការសម្បន្នាយ អត្តនោ រូបសិរិយា លោកស្ស លោចនានិ អាកឌ្ឍេន្តោ នគរំ បវិសិត្វា ភិក្ខាយ ចរន្តោ រញ្ញោ និវេសនទ្វារំ បាបុណិ។ រាជា មហាតលេ ចង្កមន្តោ វាតបានន្តរេន ពោធិសត្តំ ទិស្វា ឥរិយាបថស្មិញ្ញេវ បសីទិត្វា “សចេ សន្តធម្មោ នាម អត្ថិ, ឥមស្ស តេន អព្ភន្តរេ ភវិតព្ព”ន្តិ ចិន្តេត្វា “គច្ឆ, តំ តាបសំ អានេហី”តិ ឯកំ អមច្ចំ អាណាបេសិ។ សោ គន្ត្វា វន្ទិត្វា ភិក្ខាភាជនំ គហេត្វា “រាជា, ភន្តេ, តំ បក្កោសតី”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ “មហាបុញ្ញ, អម្ហេ រាជា ន ជានាតី”តិ អាហ។ “តេន ហិ, ភន្តេ, យាវាហំ អាគច្ឆាមិ, តាវ ឥធេវ ហោថា”តិ គន្ត្វា រញ្ញោ អារោចេសិ។ រាជា “អម្ហាកំ កុលូបកតាបសោ នត្ថិ, គច្ឆ, នំ អានេហី”តិ សយម្បិ វាតបានេន ហត្ថំ បសារេត្វា វន្ទន្តោ “ឥតោ ឯថ, ភន្តេ”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ អមច្ចស្ស ហត្ថេ ភិក្ខាភាជនំ ទត្វា មហាតលំ អភិរុហិ។

អថ នំ រាជា វន្ទិត្វា រាជបល្លង្កេ និសីទាបេត្វា អត្តនោ សម្បាទិតេហិ យាគុខជ្ជកភត្តេហិ បរិវិសិត្វា កតភត្តកិច្ចំ បញ្ហំ បុច្ឆិ។ បញ្ហព្យាករណេន ភិយ្យោសោមត្តាយ បសីទិត្វា វន្ទិត្វា “ភន្តេ, តុម្ហេ កត្ថវាសិកា , កុតោ អាគតត្ថា”តិ បុច្ឆិត្វា “ហិមវន្តវាសិកា មយំ, មហារាជ, ហិមវន្តតោ អាគតា”តិ វុត្តេ បុន “កឹការណា”តិ បុច្ឆិត្វា “វស្សារត្តកាលេ, មហារាជ, និពទ្ធវាសោ នាម លទ្ធុំ វដ្តតី”តិ វុត្តេ “តេន ហិ, ភន្តេ, រាជុយ្យានេ វសថ, តុម្ហេ ច ចតូហិ បច្ចយេហិ ន កិលមិស្សថ, អហញ្ច សគ្គសំវត្តនិកំ បុញ្ញំ បាបុណិស្សាមី”តិ បដិញ្ញំ គហេត្វា ភុត្តបាតរាសោ ពោធិសត្តេន សទ្ធឹ ឧយ្យានំ គន្ត្វា បណ្ណសាលំ ការេត្វា ចង្កមំ មាបេត្វា សេសានិបិ រត្តិដ្ឋានទិវាដ្ឋានាទីនិ សម្បាទេត្វា បព្ពជិតបរិក្ខារេ បដិយាទេត្វា “សុខេន វសថ, ភន្តេ”តិ ឧយ្យានបាលំ សម្បដិច្ឆាបេសិ។ ពោធិសត្តោ តតោ បដ្ឋាយ ទ្វាទស សំវច្ឆរានិ តត្ថេវ វសិ។

អថេកទិវសំ រញ្ញោ បច្ចន្តោ កុបិតោ។ សោ តស្ស វូបសមនត្ថាយ គន្តុកាមោ ទេវិំ អាមន្តេត្វា “ភទ្ទេ, តយា នគរេ ឱហីយិតុំ វដ្ដតី”តិ អាហ។ “កិំ និស្សាយ កថេថ, ទេវា”តិ។ “សីលវន្តំ តាបសំ, ភទ្ទេ”តិ។ “ទេវ, នាហំ តស្មិំ បមជ្ជិស្សាមិ, អម្ហាកំ អយ្យស្ស បដិជគ្គនំ មម ភារោ, តុម្ហេ និរាសង្កា គច្ឆថា”តិ។ រាជា និក្ខមិត្វា គតោ, ទេវីបិ ពោធិសត្តំ តថេវ សក្កច្ចំ ឧបដ្ឋាតិ។ ពោធិសត្តោបិ បន រញ្ញោ គតកាលេ និពទ្ធវេលាយំ អាគន្ត្វា អត្តនោ រុចិតាយ វេលាយ រាជនិវេសនំ គន្ត្វា ភត្តកិច្ចំ ករោតិ។

អថេកទិវសំ ពោធិសត្តេ អតិចិរាយន្តេ ទេវី សព្ពំ ខាទនីយភោជនីយំ បដិយាទេត្វា ន្ហត្វា អលង្ករិត្វា នីចមញ្ចកំ បញ្ញាបេត្វា ពោធិសត្តស្ស អាគមនំ ឱលោកយមានា មដ្ឋសាដកំ សិថិលំ កត្វា និវាសេត្វា និបជ្ជិ។ ពោធិសត្តោបិ វេលំ សល្លក្ខេត្វា ភិក្ខាភាជនំ អាទាយ អាកាសេនាគន្ត្វា មហាវាតបានទ្វារំ បាបុណិ។ តស្ស វក្កលសទ្ទំ សុត្វា សហសា ឧដ្ឋហមានាយ ទេវិយា សរីរា មដ្ឋសាដកោ ភស្សិត្ថ, ពោធិសត្តោ វិសភាគារម្មណំ ទិស្វា ឥន្ទ្រិយានិ ភិន្ទិត្វា សុភវសេន ឱលោកេសិ។ អថស្ស ឈានពលេន សន្និសិន្នោបិ កិលេសោ ករណ្ឌកេ បក្ខិត្តអាសីវិសោ វិយ ផណំ កត្វា ឧដ្ឋហិ, ខីររុក្ខស្ស វាសិយា អាកោដិតកាលោ វិយ អហោសិ។ កិលេសុប្បាទនេន សហេវ ឈានង្គានិ បរិហាយឹសុ, ឥន្ទ្រិយានិ អបរិបុណ្ណានិ អហេសុំ, សយំ បក្ខច្ឆិន្នកាកោ វិយ អហោសិ។ សោ បុព្ពេ វិយ និសីទិត្វា ភត្តកិច្ចំ កាតុំ នាសក្ខិ , និសីទាបិយមានោបិ ន និសីទិ។ អថស្ស ទេវី សព្ពំ ខាទនីយភោជនីយំ ភិក្ខាភាជនេយេវ បក្ខិបិ។ យថា ច បុព្ពេ ភត្តកិច្ចំ កត្វា សីហបញ្ជរេន និក្ខមិត្វា អាកាសេនេវ គច្ឆតិ, ឯវំ តំ ទិវសំ គន្តុំ នាសក្ខិ។ ភត្តំ បន គហេត្វា មហានិស្សេណិយា ឱតរិត្វា ឧយ្យានំ អគមាសិ។ ទេវីបិ អស្ស អត្តនិ បដិពទ្ធចិត្តតំ អញ្ញាសិ។ សោ ឧយ្យានំ គន្ត្វា ភត្តំ អភុញ្ជិត្វាវ ហេដ្ឋាមញ្ចកេ និក្ខិបិត្វា “ទេវិយា ឯវរូបា ហត្ថសោភា បាទសោភា, ឯវរូបំ កដិបរិយោសានំ, ឯវរូបំ ឩរុលក្ខណ”ន្តិអាទីនិ វិប្បលបន្តោ សត្តាហំ និបជ្ជិ, ភត្តំ បូតិកំ អហោសិ នីលមក្ខិកាបរិបុណ្ណំ។

អថ រាជា បច្ចន្តំ វូបសមេត្វា បច្ចាគតោ អលង្កតបដិយត្តំ នគរំ បទក្ខិណំ កត្វា រាជនិវេសនំ អគន្ត្វាវ “ពោធិសត្តំ បស្សិស្សាមី”តិ ឧយ្យានំ គន្ត្វា ឧក្លាបំ អស្សមបទំ ទិស្វា “បក្កន្តោ ភវិស្សតី”តិ បណ្ណសាលាយ ទ្វារំ វិវរិត្វា អន្តោបវិដ្ឋោ តំ និបន្នកំ ទិស្វា “កេនចិ អផាសុកេន ភវិតព្ព”ន្តិ បូតិភត្តំ ឆឌ្ឌាបេត្វា បណ្ណសាលំ បដិជគ្គាបេត្វា “ភន្តេ, កិំ តេ អផាសុក”ន្តិ បុច្ឆិ។ “វិទ្ធោស្មិ, មហារាជា”តិ។ រាជា “មម បច្ចាមិត្តេហិ មយិ ឱកាសំ អលភន្តេហិ ‘មមាយនដ្ឋានមស្ស ទុព្ពលំ ករិស្សាមា’តិ អាគន្ត្វា ឯស វិទ្ធោ ភវិស្សតិ មញ្ញេ”តិ សរីរំ បរិវត្តេត្វា វិទ្ធដ្ឋានំ ឱលោកេន្តោ វិទ្ធដ្ឋានំ អទិស្វា “កត្ថ វិទ្ធោសិ, ភន្តេ”តិ បុច្ឆិ។ ពោធិសត្តោ “នាហំ, មហារាជ, អញ្ញេន វិទ្ធោ, អហំ បន អត្តនាវ អត្តានំ ហទយេ វិជ្ឈិ”ន្តិ វត្វា ឧដ្ឋាយ និសីទិត្វា ឥមា គាថា អភាសិ –

១. “សង្កប្បរាគធោតេន, វិតក្កនិសិតេន ច;
នាលង្កតេន ភទ្រេន, ឧសុការាកតេន ច។

២. “ន កណ្ណាយតមុត្តេន, នាបិ មោរូបសេវិនា;
តេនម្ហិ ហទយេ វិទ្ធោ, សព្ពង្គបរិទាហិនា។

៣. “អាវេធញ្ច ន បស្សាមិ, យតោ រុហិរមស្សវេ;
យាវ អយោនិសោ ចិត្តំ, សយំ មេ ទុក្ខមាភត”ន្តិ។

តត្ថ **សង្កប្បរាគធោតេនា**តិ កាមវិតក្កសម្បយុត្តរាគធោតេន។ **វិតក្កនិសិតេន ចា**តិ តេនេវ រាគោទកេន វិតក្កបាសាណេ និសិតេន។ **នាលង្កតេន ភទ្រេនា**តិ នេវ អលង្កតេន ភទ្រេន, អនលង្កតេន ពីភច្ឆេនាតិ អត្ថោ។ **ឧសុការាកតេន ចា**តិ ឧសុការេហិបិ អកតេន។ **ន កណ្ណាយតមុត្តេនា**តិ យាវ ទក្ខិណកណ្ណចូឡកំ អាកឌ្ឍិត្វា អមុត្តកេន។ **នាបិ មោរូបសេវិនា**តិ មោរបត្តកិជ្ឈបត្តាទីហិ អកតូបសេវនេន។ **តេនម្ហិ ហទយេ វិទ្ធោ**តិ តេន កិលេសកណ្ឌេនាហំ ហទយេ វិទ្ធោ អម្ហិ។ **សព្ពង្គបរិទាហិនា**តិ សព្ពានិ អង្គានិ បរិទហនសមត្ថេន។ មហារាជ, តេន ហិ កិលេសកណ្ឌេន ហទយេ វិទ្ធកាលតោ បដ្ឋាយ មម អគ្គិ បទិត្តានិវ សព្ពានិ អង្គានិ ឌយ្ហន្តីតិ ទស្សេតិ។

**អាវេធញ្ច ន បស្សាមី**តិ វិទ្ធដ្ឋានេ វណញ្ច ន បស្សាមិ។ **យតោ រុហិរមស្សវេ**តិ យតោ មេ អាវេធតោ លោហិតំ បគ្ឃរេយ្យ, តំ ន បស្សាមីតិ អត្ថោ។ **យាវ អយោនិសោ ចិត្ត**ន្តិ ឯត្ថ **យាវា**តិ ទឡ្ហត្ថេ និបាតោ, អតិវិយ ទឡ្ហំ កត្វា អយោនិសោ ចិត្តំ វឌ្ឍិតន្តិ អត្ថោ។ **សយំ មេ ទុក្ខមាភត**ន្តិ អត្តនាវ មយា អត្តនោ ទុក្ខំ អានីតន្តិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ ឥមាហិ តីហិ គាថាហិ រញ្ញោ ធម្មំ ទេសេត្វា រាជានំ បណ្ណសាលតោ ពហិ កត្វា កសិណបរិកម្មំ កត្វា នដ្ឋំ ឈានំ ឧប្បាទេត្វា បណ្ណសាលាយ និក្ខមិត្វា អាកាសេ និសិន្នោ រាជានំ ឱវទិត្វា “មហារាជ,

អហំ ហិមវន្តមេវ គមិស្សាមី”តិ វត្វា “ន សក្កា, ភន្តេ, គន្តុ”ន្តិ វុច្ចមានោបិ “មហារាជ, មយា ឥធ វសន្តេន ឯវរូបោ វិប្បការោ បត្តោ, ឥទានិ ន សក្កា ឥធ វសិតុ”ន្តិ រញ្ញោ យាចន្តស្សេវ អាកាសេ ឧប្បតិត្វា ហិមវន្តំ គន្ត្វា តត្ថ យាវតាយុកំ ឋត្វា ព្រហ្មលោកូបគោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ អរហត្តេ បតិដ្ឋហិ។ កេចិ សោតាបន្នា, កេចិ សកទាគាមិនោ, កេចិ អនាគាមិនោ, កេចិ អរហន្តោ អហេសុំ។ “តទា រាជា អានន្ទោ អហោសិ, តាបសោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សង្កប្បរាគជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[២៥២] ២. តិលមុដ្ឋិជាតកវណ្ណនា

**អជ្ជាបិ មេ តំ មនសី**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ កោធនំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ អញ្ញតរោ កិរ, ភិក្ខុ, កោធនោ អហោសិ ឧបាយាសពហុលោ, អប្បម្បិ វុត្តោ សមានោ កុប្បិ អភិសជ្ជិ, កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច បាត្វាកាសិ។ អថេកទិវសំ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, អសុកោ នាម ភិក្ខុ កោធនោ ឧបាយាសពហុលោ ឧទ្ធនេ បក្ខិត្តលោណំ វិយ តដតដាយន្តោ វិចរតិ, ឯវរូបេ និក្កោធនេ ពុទ្ធសាសនេ បព្ពជិតោ សមានោ កោធមត្តម្បិ និគ្គណ្ហិតុំ ន សក្កោតី”តិ។ សត្ថា តេសំ កថំ សុត្វា ឯកំ ភិក្ខុំ បេសេត្វា តំ ភិក្ខុំ បក្កោសាបេត្វា “សច្ចំ កិរ ត្វំ, ភិក្ខុ, កោធនោ”តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ចំ, ភន្តេ”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបិ អយំ កោធនោ អហោសី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ តស្ស បុត្តោ ព្រហ្មទត្តកុមារោ នាម អហោសិ។ បោរាណករាជានោ ច អត្តនោ បុត្តេ “ឯវំ ឯតេ និហតមានទប្បា សីតុណ្ហក្ខមា លោកចារិត្តញ្ញូ ច ភវិស្សន្តី”តិ អត្តនោ នគរេ ទិសាបាមោក្ខអាចរិយេ វិជ្ជមានេបិ សិប្បុគ្គហណត្ថាយ ទូរេ តិរោរដ្ឋំ បេសេន្តិ, តស្មា សោបិ រាជា សោឡសវស្សុទ្ទេសិកំ បុត្តំ បក្កោសាបេត្វា ឯកបដលិកឧបាហនា ច បណ្ណច្ឆត្តញ្ច កហាបណសហស្សញ្ច ទត្វា “តាត, តក្កសិលំ គន្ត្វា សិប្បំ ឧគ្គណ្ហា”តិ បេសេសិ។ សោ “សាធូ”តិ មាតាបិតរោ វន្ទិត្វា និក្ខមិត្វា អនុបុព្ពេន តក្កសិលំ បត្វា អាចរិយស្ស គេហំ បុច្ឆិត្វា អាចរិយេ មាណវកានំ សិប្បំ វាចេត្វា ឧដ្ឋាយ ឃរទ្វារេ ចង្កមន្តេ គេហំ គន្ត្វា យស្មិំ ឋានេ ឋិតោ អាចរិយំ អទ្ទស, តត្ថេវ ឧបាហនា ឱមុញ្ចិត្វា ឆត្តញ្ច អបនេត្វា អាចរិយំ វន្ទិត្វា អដ្ឋាសិ។ សោ តស្ស កិលន្តភាវំ ញត្វា អាគន្តុកសង្គហំ ការេសិ។ កុមារោ ភុត្តភោជនោ ថោកំ វិស្សមិត្វា អាចរិយំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា អដ្ឋាសិ, “កុតោ អាគតោសិ, តាតា”តិ ច វុត្តេ “ពារាណសិតោ”តិ អាហ។ “កស្ស បុត្តោសី”តិ? “ពារាណសិរញ្ញោ”តិ។ “កេនត្ថេនាគតោសី”តិ? “សិប្បំ ឧគ្គណ្ហត្ថាយា”តិ។ “កិំ តេ អាចរិយភាគោ អាភតោ, ឧទាហុ ធម្មន្តេវាសិកោ ហោតុកាមោសី”តិ? សោ “អាចរិយភាគោ មេ អាភតោ”តិ វត្វា អាចរិយស្ស បាទមូលេ សហស្សត្ថវិកំ ឋបេត្វា វន្ទិ។

ធម្មន្តេវាសិកា ទិវា អាចរិយស្ស កម្មំ កត្វា រត្តិំ សិប្បំ ឧគ្គណ្ហន្តិ, អាចរិយភាគទាយកា គេហេ ជេដ្ឋបុត្តា វិយ ហុត្វា សិប្បមេវ ឧគ្គណ្ហន្តិ។ តស្មា សោបិ អាចរិយោ សល្លហុកេន សុភនក្ខត្តេន កុមារស្ស សិប្បំ បដ្ឋបេសិ។ កុមារោបិ សិប្បំ ឧគ្គណ្ហន្តោ ឯកទិវសំ អាចរិយេន សទ្ធិំ ន្ហាយិតុំ អគមាសិ។ អថេកា មហល្លិកា ឥត្ថី តិលានិ សេតេ កត្វា បត្ថរិត្វា រក្ខមានា និសីទិ។ កុមារោ សេតតិលេ ទិស្វា ខាទិតុកាមោ ហុត្វា ឯកំ តិលមុដ្ឋិំ គហេត្វា ខាទិ, មហល្លិកា “តណ្ហាលុកោ ឯសោ”តិ កិញ្ចិ អវត្វា តុណ្ហី អហោសិ។ សោ បុនទិវសេបិ តាយ វេលាយ តថេវ អកាសិ, សាបិ នំ ន កិញ្ចិ អាហ។ ឥតរោ តតិយទិវសេបិ តថេវាកាសិ, តទា មហល្លិកា “ទិសាបាមោក្ខោ អាចរិយោ អត្តនោ អន្តេវាសិកេហិ មំ វិលុម្បាបេតី”តិ ពាហា បគ្គយ្ហ កន្ទិ។ អាចរិយោ និវត្តិត្វា “កិំ ឯតំ , អម្មា”តិ បុច្ឆិ។ “សាមិ, អន្តេវាសិកោ តេ មយា កតានំ សេតតិលានំ អជ្ជេកំ មុដ្ឋិំ ខាទិ, ហិយ្យោ ឯកំ, បរេ ឯកំ, ននុ ឯវំ ខាទន្តោ មម សន្តកំ សព្ពំ នាសេស្សតី”តិ។ “អម្ម, មា រោទិ, មូលំ តេ ទាបេស្សាមី”តិ។ “ន មេ, សាមិ, មូលេនត្ថោ, យថា បនេស កុមារោ បុន ឯវំ ន ករោតិ, តថា តំ សិក្ខាបេហី”តិ។ អាចរិយោ “តេន ហិ បស្ស, អម្មា”តិ ទ្វីហិ មាណវេហិ តំ កុមារំ ទ្វីសុ ហត្ថេសុ គាហាបេត្វា វេឡុបេសិកំ គហេត្វា “បុន ឯវរូបំ មា អកាសី”តិ តិក្ខត្តុំ បិដ្ឋិយំ បហរិ។ កុមារោ អាចរិយស្ស កុជ្ឈិត្វា រត្តានិ អក្ខីនិ កត្វា បាទបិដ្ឋិតោ យាវ កេសមត្ថកា ឱលោកេសិ។ សោបិស្ស កុជ្ឈិត្វា ឱលោកិតភាវំ អញ្ញាសិ។ កុមារោ សិប្បំ និដ្ឋាបេត្វា “អនុយោគំ ទត្វា មារាបេតព្ពោ ឯស មយា”តិ តេន កតទោសំ ហទយេ ឋបេត្វា គមនកាលេ អាចរិយំ វន្ទិត្វា “យទាហំ, អាចរិយ, ពារាណសិរជ្ជំ បត្វា តុម្ហាកំ សន្តិកំ បេសេស្សាមិ, តទា តុម្ហេ អាគច្ឆេយ្យាថា”តិ សសិនេហោ វិយ បដិញ្ញំ គហេត្វា បក្កាមិ។

សោ ពារាណសិំ បត្វា មាតាបិតរោ វន្ទិត្វា សិប្បំ ទស្សេសិ។ រាជា “ជីវមានេន មេ បុត្តោ ទិដ្ឋោ, ជីវមានោវស្ស រជ្ជសិរិំ បស្សាមី”តិ បុត្តំ រជ្ជេ បតិដ្ឋាបេសិ។ សោ រជ្ជសិរិំ អនុភវមានោ អាចរិយេន កតទោសំ សរិត្វា ឧប្បន្នកោធោ “មារាបេស្សាមិ ន”ន្តិ បក្កោសនត្ថាយ អាចរិយស្ស ទូតំ បាហេសិ។ អាចរិយោ “តរុណកាលេ នំ សញ្ញាបេតុំ ន សក្ខិស្សាមី”តិ អគន្ត្វា តស្ស រញ្ញោ មជ្ឈិមវយកាលេ “ឥទានិ នំ សញ្ញាបេតុំ សក្ខិស្សាមី”តិ គន្ត្វា រាជទ្វារេ ឋត្វា “តក្កសិលាចរិយោ អាគតោ”តិ អារោចាបេសិ។ រាជា តុដ្ឋោ ព្រាហ្មណំ បក្កោសាបេត្វា តំ អត្តនោ សន្តិកំ អាគតំ ទិស្វាវ កោធំ ឧប្បាទេត្វា រត្តានិ អក្ខីនិ កត្វា អមច្ចេ អាមន្តេត្វា “ភោ, អជ្ជាបិ មេ អាចរិយេន បហដដ្ឋានំ រុជ្ជតិ, អាចរិយោ នលាដេន មច្ចុំ អាទាយ ‘មរិស្សាមី’តិ អាគតោ, អជ្ជស្ស ជីវិតំ នត្ថី”តិ វត្វា បុរិមា ទ្វេ គាថា អវោច –

**៤**. “អជ្ជាបិ មេ តំ មនសិ, យំ មំ ត្វំ តិលមុដ្ឋិយា;
ពាហាយ មំ គហេត្វាន, លដ្ឋិយា អនុតាឡយិ។

**៥**. “ននុ ជីវិតេ ន រមសិ, យេនាសិ ព្រាហ្មណាគតោ;
យំ មំ ពាហា គហេត្វាន, តិក្ខត្តុំ អនុតាឡយី”តិ។

តត្ថ **យំ មំ ពាហាយ ម**ន្តិ ទ្វីសុ បទេសុ ឧបយោគវចនំ អនុតាឡនគហណាបេក្ខំ។ យំ មំ ត្វំ តិលមុដ្ឋិយា ការណា អនុតាឡយិ, អនុតាឡេន្តោ ច មំ ពាហាយ គហេត្វា អនុតាឡយិ, តំ អនុតាឡនំ អជ្ជាបិ មេ មនសីតិ អយញ្ហេត្ថ អត្ថោ។ **ននុ ជីវិតេ ន រមសី**តិ មញ្ញេ ត្វំ អត្តនោ ជីវិតម្ហិ នាភិរមសិ។ **យេនាសិ ព្រាហ្មណាគតោ**តិ យស្មា ព្រាហ្មណ ឥធ មម សន្តិកំ អាគតោសិ។ **យំ មំ ពាហា គហេត្វានា**តិ យំ មម ពាហា គហេត្វា, យំ មំ ពាហាយ គហេត្វាតិបិ អត្ថោ។ **តិក្ខត្តុំ អនុតាឡយី**តិ តយោ វារេ វេឡុលដ្ឋិយា តាឡេសិ, អជ្ជ ទានិ តស្ស ផលំ វិន្ទាហីតិ នំ មរណេន សន្តជ្ជេន្តោ ឯវមាហ។

តំ សុត្វា អាចរិយោ តតិយំ គាថមាហ –

**៦**. “អរិយោ អនរិយំ កុព្ពន្តំ, យោ ទណ្ឌេន និសេធតិ;
សាសនំ តំ ន តំ វេរំ, ឥតិ នំ បណ្ឌិតា វិទូ”តិ។

តត្ថ **អរិយោ**តិ សុន្ទរាធិវចនមេតំ។ សោ បន អរិយោ ចតុព្ពិធោ ហោតិ អាចារអរិយោ ទស្សនអរិយោ លិង្គអរិយោ បដិវេធអរិយោតិ។ តត្ថ មនុស្សោ វា ហោតុ តិរច្ឆានោ វា, អរិយាចារេ ឋិតោ **អាចារអរិយោ** នាម។ វុត្តម្បិ ចេតំ –

“អរិយវត្តសិ វក្កង្គ, យោ បិណ្ឌមបចាយតិ;
ចជាមិ តេ តំ ភត្តារំ, គច្ឆថូភោ យថាសុខ”ន្តិ។ (ជា. ២.២១.១០៦);

រូបេន បន ឥរិយាបថេន ច បាសាទិកេន ទស្សនីយេន សមន្នាគតោ ទស្សនអរិយោ នាម។ វុត្តម្បិ ចេតំ –

“អរិយាវកាសោសិ បសន្ននេត្តោ, មញ្ញេ ភវំ បព្ពជិតោ កុលម្ហា;
កថំ នុ ចិត្តានិ បហាយ ភោគេ, បព្ពជិ និក្ខម្ម ឃរា សបញ្ញា”តិ។ (ជា. ២.១៧.១៤៣);

និវាសនបារុបនលិង្គគ្គហណេន បន សមណសទិសោ ហុត្វា វិចរន្តោ ទុស្សីលោបិ លិង្គអរិយោ នាម។ យំ សន្ធាយ វុត្តំ –

“ឆទនំ កត្វាន សុព្ពតានំ, បក្ខន្ទី កុលទូសកោ បគព្ភោ;
មាយាវី អសញ្ញតោ បលាបោ, បតិរូបេន ចរំ ស មគ្គទូសី”តិ។

ពុទ្ធាទយោ បន បដិវេធអរិយា នាម។ តេន វុត្តំ – “អរិយា វុច្ចន្តិ ពុទ្ធា ច បច្ចេកពុទ្ធា ច ពុទ្ធសាវកា ចា”តិ។ តេសុ ឥធ អាចារអរិយោវ អធិប្បេតោ។

**អនរិយ**ន្តិ ទុស្សីលំ បាបធម្មំ។ **កុព្ពន្ត**ន្តិ បាណាតិបាតាទិកំ បញ្ចវិធទុស្សីល្យកម្មំ ករោន្តំ, ឯកមេវ វា ឯតំ អត្ថបទំ, អនរិយំ ហីនំ លាមកំ បញ្ចវេរភយកម្មំ ករោន្តំ បុគ្គលំ។ **យោ**តិ ខត្តិយាទីសុ យោ កោចិ។ **ទណ្ឌេនា**តិ យេន កេនចិ បហរណកេន។ **និសេធតី**តិ “មា បុន ឯវរូបំ ករី”តិ បហរន្តោ និវារេតិ។ **សាសនំ តំ ន តំ វេរ**ន្តិ តំ, មហារាជ, អកត្តព្ពំ ករោន្តេ បុត្តធីតរោ វា អន្តេវាសិកេ វា ឯវំ បហរិត្វា និសេធនំ នាម ឥមស្មិំ លោកេ សាសនំ

អនុសិដ្ឋិ ឱវាទោ, ន វេរំ។ **ឥតិ នំ បណ្ឌិតា វិទូ**តិ ឯវមេតំ បណ្ឌិតា ជានន្តិ។ តស្មា, មហារាជ, ត្វម្បិ ឯវំ ជាន, ន ឯវរូបេ ឋានេ វេរំ កាតុំ អរហសិ។ សចេ ហិ ត្វំ, មហារាជ, មយា ឯវំ សិក្ខាបិតោ នាភវិស្ស, អថ គច្ឆន្តេ កាលេ បូវសក្ខលិអាទីនិ ចេវ ផលាផលាទីនិ ច ហរន្តោ ចោរកម្មេសុ បលុទ្ធោ អនុបុព្ពេន សន្ធិច្ឆេទនបន្ថទូហនគាមឃាតកាទីនិ កត្វា "រាជាបរាធិកោ ចោរោ"តិ សហោឌ្ឍំ គហេត្វា រញ្ញោ ទស្សិតោ "គច្ឆថស្ស ទោសានុរូបំ ទណ្ឌំ ឧបនេថា"តិ ទណ្ឌភយំ បាបុណិស្ស, កុតោ តេ ឯវរូបា សម្បត្តិ អភវិស្ស, ននុ មំ និស្សាយ ឥទំ ឥស្សរិយំ តយា លទ្ធន្តិ ឯវំ អាចរិយោ រាជានំ សញ្ញាបេសិ ។ បរិវារេត្វា ឋិតា អមច្ចាបិស្ស កថំ សុត្វា "សច្ចំ, ទេវ, ឥទំ ឥស្សរិយំ តុម្ហាកំ អាចរិយស្សេវ សន្តក"ន្តិ អាហំសុ។

តស្មិំ ខណេ រាជា អាចរិយស្ស គុណំ សល្លក្ខេត្វា "សព្ពិស្សរិយំ តេ, អាចរិយ, ទម្មិ, រជ្ជំ បដិច្ឆា"តិ អាហ។ អាចរិយោ "ន មេ, មហារាជ, រជ្ជេនត្ថោ"តិ បដិក្ខិបិ។ រាជា តក្កសិលំ បេសេត្វា អាចរិយស្ស បុត្តទារំ អាហរាបេត្វា មហន្តំ ឥស្សរិយំ ទត្វា តមេវ បុរោហិតំ កត្វា បិតុដ្ឋានេ ឋបេត្វា តស្សោវាទេ ឋិតោ ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា សគ្គបរាយណោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ កោធនោ ភិក្ខុ អនាគាមិផលេ បតិដ្ឋហិ, ពហូ ជនា សោតាបន្នសកទាគាមិអនាគាមិនោ អហេសុំ។ "តទា រាជា កោធនោ ភិក្ខុ អហោសិ, អាចរិយោ បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

តិលមុដ្ឋិជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[២៥៣] ៣. មណិកណ្ឋជាតកវណ្ណនា

**មមន្នបាន**ន្តិ ឥទំ សត្ថា អាឡវិំ និស្សាយ អគ្គាឡវេ ចេតិយេ វិហរន្តោ **កុដិការសិក្ខាបទំ** (បារា. ៣៤២) អារព្ភ កថេសិ។ អាឡវកា ហិ ភិក្ខូ សញ្ញាចិកាយ កុដិយោ ការយមានា យាចនពហុលា វិញ្ញត្តិពហុលា វិហរិំសុ "បុរិសំ ទេថ, បុរិសត្ថករំ ទេថា"តិអាទីនិ វទន្តា។ មនុស្សា ឧបទ្ទុតា យាចនាយ ឧបទ្ទុតា វិញ្ញត្តិយា ភិក្ខូ ទិស្វា ឧព្ពិជ្ជិំសុបិ ឧត្តសិំសុបិ បលាយិំសុបិ។ អថាយស្មា មហាកស្សបោ អាឡវិំ ឧបសង្កមិត្វា បិណ្ឌាយ បាវិសិ, មនុស្សា ថេរម្បិ ទិស្វា តថេវ បដិបជ្ជិំសុ។ សោ បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ ភិក្ខូ អាមន្តេត្វា "បុព្ពាយំ, អាវុសោ, អាឡវី សុលភបិណ្ឌា, ឥទានិ កស្មា ទុល្លភបិណ្ឌា ជាតា"តិ បុច្ឆិត្វា តំ ការណំ សុត្វា ភគវតិ អាឡវិំ អាគន្ត្វា អគ្គាឡវេ ចេតិយេ វិហរន្តេ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា ឯតមត្ថំ អារោចេសិ។ សត្ថា ឯតស្មិំ ការណេ ភិក្ខុសង្ឃំ សន្និបាតាបេត្វា អាឡវកេ ភិក្ខូ បដិបុច្ឆិ – "សច្ចំ កិរ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, សញ្ញាចិកាយ កុដិយោ ការេថា"តិ។ "សច្ចំ, ភន្តេ"តិ វុត្តេ តេ ភិក្ខូ គរហិត្វា "ភិក្ខវេ, យាចនា នាមេសា សត្តរតនបរិបុណ្ណេ នាគភវនេ វសន្តានំ នាគានម្បិ អមនាបា, បគេវ មនុស្សានំ, យេសំ ឯកំ កហាបណកំ ឧប្បាទេន្តានំ បាសាណតោ មំសំ ឧប្បាដនកាលោ វិយ ហោតី"តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ មហាវិភវេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិ។ តស្ស អាធាវិត្វា បរិធាវិត្វា វិចរណកាលេ អញ្ញោបិ បុញ្ញវា សត្តោ តស្ស មាតុ កុច្ឆិស្មិំ និព្ពត្តិ។ តេ ឧភោបិ ភាតរោ វយប្បត្តា មាតាបិតូនំ កាលកិរិយាយ សំវិគ្គហទយា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា គង្គាតីរេ បណ្ណសាលំ មាបេត្វា វសិំសុ។ តេសុ ជេដ្ឋស្ស ឧបរិគង្គាយ បណ្ណសាលា អហោសិ, កនិដ្ឋស្ស អធោគង្គាយ។ អថេកទិវសំ មណិកណ្ឋោ នាម នាគរាជា នាគភវនា និក្ខមិត្វា គង្គាតីរេ មាណវកវេសេន វិចរន្តោ កនិដ្ឋស្ស អស្សមំ គន្ត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ, តេ អញ្ញមញ្ញំ សម្មោទនីយកថំ កថេត្វា វិស្សាសិកា អហេសុំ, វិនា វត្តិតុំ នាសក្ខិំសុ។ មណិកណ្ឋោ អភិណ្ហំ កនិដ្ឋតាបសស្ស សន្តិកំ អាគន្ត្វា កថាសល្លាបេន និសីទិត្វា គមនកាលេ តាបសេ សិនេហេន អត្តភាវំ វិជហិត្វា ភោគេហិ តាបសំ បរិក្ខិបន្តោ បរិស្សជិត្វា ឧបរិមុទ្ធនិ មហន្តំ ផណំ ធារេត្វា ថោកំ វសិត្វា តំ សិនេហំ វិនោទេត្វា សរីរំ វិនិវេឋេត្វា តាបសំ វន្ទិត្វា សកដ្ឋានមេវ គច្ឆតិ។ តាបសោ តស្ស ភយេន កិសោ អហោសិ លូខោ ទុព្ពណ្ណោ ឧប្បណ្ឌុប្បណ្ឌុកជាតោ ធមនិសន្ថតគត្តោ។

សោ ឯកទិវសំ ភាតុ សន្តិកំ អគមាសិ។ អថ នំ សោ បុច្ឆិ – "កិស្ស, ត្វំ ភោ, កិសោ លូខោ ទុព្ពណ្ណោ ឧប្បណ្ឌុប្បណ្ឌុកជាតោ ធមនិសន្ថតគត្តោ"តិ។ សោ តស្ស តំ បវត្តិំ អារោចេត្វា "កិំ បន, ត្វំ ភោ, តស្ស នាគរាជស្ស អាគមនំ ឥច្ឆសិ, ន ឥច្ឆសី"តិ បុដ្ឋោ "ន ឥច្ឆាមី"តិ វត្វា "សោ បន នាគរាជា តវ សន្តិកំ អាគច្ឆន្តោ កិំ បិឡន្ធនំ បិឡន្ធិត្វា អាគច្ឆតី"តិ វុត្តេ "មណិរតន"ន្តិ អាហ។ តេន ហិ ត្វំ តស្មិំ នាគរាជេ តវ សន្តិកំ អាគន្ត្វា អនិសិន្នេយេវ "មណិំ មេ ទេហី"តិ យាច, ឯវំ សោ នាគោ តំ ភោគេហិ អបរិក្ខិបិត្វាវ គមិស្សតិ។ បុនទិវសេ អស្សមបទទ្វារេ ឋត្វា អាគច្ឆន្តមេវ នំ យាចេយ្យាសិ, តតិយទិវសេ គង្គាតីរេ ឋត្វា ឧទកា ឧម្មុជ្ជន្តមេវ នំ យាចេយ្យាសិ, ឯវំ សោ តវ សន្តិកំ បុន ន អាគមិស្សតីតិ។

តាបសោ “សាធូ”តិ បដិស្សុណិត្វា អត្តនោ បណ្ណសាលំ គន្ត្វា បុនទិវសេ នាគរាជានំ អាគន្ត្វា ឋិតមត្តមេវ “ឯតំ អត្តនោ បិឡន្ធនមណឹ មេ ទេហី”តិ យាចិ, សោ អនិសីទិត្វាវ បលាយិ។ អថ នំ ទុតិយទិវសេ អស្សមបទទ្វារេ ឋត្វា អាគច្ឆន្តមេវ “ហិយ្យោ មេ មណិរតនំ នាទាសិ, អជ្ជ ទានំ លទ្ធុំ វដ្ដតី”តិ អាហ។ នាគោ អស្សមបទំ អបវិសិត្វាវ បលាយិ។ តតិយទិវសេ ឧទកតោ ឧម្មុជ្ជន្តមេវ នំ “អជ្ជ មេ តតិយោ ទិវសោ យាចន្តស្ស, ទេហិ ទានិ មេ ឯតំ មណិរតន”ន្តិ អាហ។ នាគរាជា ឧទកេ ឋត្វាវ តាបសំ បដិក្ខិបន្តោ ទ្វេ គាថា អាហ –

៧. “មមន្នបានំ វិបុលំ ឧឡារំ, ឧប្បជ្ជតីមស្ស មណិស្ស ហេតុ;
តំ តេ ន ទស្សំ អតិយាចកោសិ, ន ចាបិ តេ អស្សមមាគមិស្សំ។

៨. “សុសូ យថា សក្ខរធោតបាណី, តាសេសិមំ សេលំ យាចមានោ;
តំ តេ ន ទស្សំ អតិយាចកោសិ, ន ចាបិ តេ អស្សមមាគមិស្ស”ន្តិ។

តត្ថ **មមន្នបាន**ន្តិ មម យាគុភត្តាទិទិព្ពភោជនំ អដ្ឋបានកភេទញ្ច ទិព្ពបានំ។ **វិបុល**ន្តិ ពហុំ។ **ឧឡារ**ន្តិ សេដ្ឋំ បណីតំ។ **តំ តេ**តិ តំ មណឹ តុយ្ហំ។ **អតិយាចកោសី**តិ កាលញ្ច បមាណញ្ច អតិក្កមិត្វា អជ្ជ តីណិ ទិវសានិ មយ្ហំ បិយំ មនាបំ មណិរតនំ យាចមានោ អតិក្កម្ម យាចកោសិ។ **ន ចាបិ តេ**តិ ន កេវលំ ន ទស្សំ, អស្សមម្បិ តេ នាគមិស្សំ។ **សុសូ យថា**តិ យថា នាម យុវា តរុណមនុស្សោ។ **សក្ខរធោតបាណី**តិ សក្ខរាយ ធោតបាណិ, តេលេន បាសាណេ ធោតអសិហត្ថោ។ **តាសេសិមំ សេលំ យាចមានោ**តិ ឥមំ មណឹ យាចន្តោ ត្វំ កញ្ចនថរុខគ្គំ អព្ពាហិត្វា “សីសំ តេ ឆិន្ទាមី”តិ វទន្តោ តរុណបុរិសោ វិយ មំ តាសេសិ។

ឯវំ វត្វា សោ នាគរាជា ឧទកេ និមុជ្ជិត្វា អត្តនោ នាគភវនមេវ គន្ត្វា ន បច្ចាគញ្ឆិ។ អថ សោ តាបសោ តស្ស ទស្សនីយស្ស នាគរាជស្ស អទស្សនេន ភិយ្យោសោមត្តាយ កិសោ អហោសិ លូខោ ទុព្ពណ្ណោ ឧប្បណ្ឌុប្បណ្ឌុកជាតោ ធមនិសន្ថតគត្តោ។ អថ ជេដ្ឋតាបសោ “កនិដ្ឋស្ស បវត្តិំ ជានិស្សាមី”តិ តស្ស សន្តិកំ អាគន្ត្វា តំ ភិយ្យោសោមត្តាយ បណ្ឌុរោគិនំ ទិស្វា “កឹ នុ ខោ, ភោ, ត្វំ ភិយ្យោសោមត្តាយ បណ្ឌុរោគី ជាតោ”តិ វត្វា “តស្ស ទស្សនីយស្ស នាគរាជស្ស អទស្សនេនា”តិ សុត្វា “អយំ តាបសោ នាគរាជានំ វិនា វត្តិតុំ ន សក្កោតី”តិ សល្លក្ខេត្វា តតិយំ គាថមាហ –

៩. “ន តំ យាចេ យស្ស បិយំ ជិគីសេ, ទេស្សោ ហោតិ អតិយាចនាយ;
នាគោ មណឹ យាចិតោ ព្រាហ្មណេន, អទស្សនំយេវ តទជ្ឈគមា”តិ។

តត្ថ **ន តំ យាចេ**តិ តំ ភណ្ឌំ ន យាចេយ្យ។ **យស្ស បិយំ ជិគីសេ**តិ យំ ភណ្ឌំ អស្ស បុគ្គលស្ស បិយន្តិ ជានេយ្យ។ **ទេស្សោ ហោតី**តិ អប្បិយោ ហោតិ។ **អតិយាចនាយា**តិ បមាណំ អតិក្កមិត្វា វរភណ្ឌំ យាចន្តោ តាយ អតិយាចនាយ។ **អទស្សនំយេវ តទជ្ឈគមា**តិ តតោ បដ្ឋាយ អទស្សនមេវ គតោតិ។

ឯវំ បន តំ វត្វា “ឥតោ ទានិ បដ្ឋាយ មា សោចី”តិ សមស្សាសេត្វា ជេដ្ឋភាតា អត្តនោ អស្សមមេវ គតោ។ អថាបរភាគេ តេ ទ្វេបិ ភាតរោ អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណា អហេសុំ។

សត្ថា “ឯវំ, ភិក្ខវេ, សត្តរតនបរិបុណ្ណេ នាគភវនេ វសន្តានំ នាគានម្បិ យាចនា នាម អមនាបា, កិមង្គំ បន មនុស្សាន”ន្តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា កនិដ្ឋោ អានន្ទោ អហោសិ, ជេដ្ឋោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មណិកណ្ឋជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[២៥៤] ៤. កុណ្ឌកកុច្ឆិសិន្ធវជាតកវណ្ណនា

**ភុត្វា តិណបរិឃាស**ន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ សារិបុត្តត្ថេរំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកស្មិញ្ហិ សមយេ សម្មាសម្ពុទ្ធេ សាវត្ថិយំ វស្សំ វសិត្វា ចារិកំ ចរិត្វា បុន បច្ចាគតេ មនុស្សា “អាគន្តុកសក្ការំ ករិស្សាមា”តិ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ ទទន្តិ។ វិហារេ ឯកំ ធម្មឃោសកភិក្ខុំ ឋបេសុំ, សោ យេ យេ អាគន្ត្វា យត្តកេ ភិក្ខូ ឥច្ឆន្តិ, តេសំ តេសំ ភិក្ខូ វិចារេត្វា ទេតិ។

អថេកា ទុគ្គតមហល្លិកា ឥត្ថី ឯកមេវ បដិវីសំ សជ្ជេត្វា តេសំ តេសំ មនុស្សានំ ភិក្ខូសុ វិចារេត្វា ទិន្នេសុ ឧស្សូរេ ធម្មឃោសកស្ស សន្តិកំ អាគន្ត្វា “មយ្ហំ ឯកំ ភិក្ខុំ ទេថា”តិ អាហ។ សោ “មយា សព្ពេ ភិក្ខូ វិចារេត្វា ទិន្នា, សារិបុត្តត្ថេរោ បន វិហារេយេវ, ត្វំ តស្ស ភិក្ខំ ទេហី”តិ អាហ។ សា “សាធូ”តិ តុដ្ឋចិត្តា ជេតវនទ្វារកោដ្ឋកេ ឋត្វា ថេរស្ស អាគតកាលេ វន្ទិត្វា ហត្ថតោ បត្តំ គហេត្វា ឃរំ នេត្វា និសីទាបេសិ។ “ឯកាយ កិរ

មហល្លិកាយ ធម្មសេនាបតិ អត្តនោ ឃរេ និសីទាបិតោ’’តិ ពហូនិ សទ្ធានិ កុលានិ អស្សោសុំ។ តេសុ រាជា បសេនទិ កោសលោ តំ បវត្តិំ សុត្វា តស្សា សាដកេន ចេវ សហស្សត្ថវិកាយ ច សទ្ធិំ ភត្តភាជនានិ បហិណិ ‘‘មយ្ហំ អយ្យំ បរិវិសមានា ឥមំ សាដកំ និវាសេត្វា ឥមេ កហាបណេ វឡញ្ជេត្វា ថេរំ បរិវិសតូ’’តិ។ យថា ច រាជា, ឯវំ អនាថបិណ្ឌិកោ ចូឡអនាថបិណ្ឌិកោ វិសាខា ច មហាឧបាសិកា បហិណិ។ អញ្ញានិបិ បន កុលានិ ឯកសតទ្វិសតាទិវសេន អត្តនោ អត្តនោ ពលានុរូបេន កហាបណេ បហិណឹសុ។ ឯវំ ឯកាហេនេវ សា មហល្លិកា សតសហស្សមត្តំ លភិ។ ថេរោ បន តាយ ទិន្នយាគុមេវ បិវិត្វា តាយ កតខជ្ជកមេវ បក្កភត្តមេវ ច បរិភុញ្ជិត្វា អនុមោទនំ កត្វា តំ មហល្លិកំ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋាបេត្វា វិហារមេវ អគមាសិ។

ធម្មសភាយំ ភិក្ខូ ថេរស្ស គុណកថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – ‘‘អាវុសោ, ធម្មសេនាបតិ មហល្លិកគហបតានិំ ទុគ្គតភាវតោ មោចេសិ, បតិដ្ឋា អហោសិ។ តាយ ទិន្នមាហារំ អជិគុច្ឆន្តោ បរិភុញ្ជី’’តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា ‘‘កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា’’តិ បុច្ឆិត្វា ‘‘ឥមាយ នាមា’’តិ វុត្តេ ‘‘ន, ភិក្ខវេ, សារិបុត្តោ ឥទានេវ ឯតិស្សា មហល្លិកាយ អវស្សយោ ជាតោ, ន ច ឥទានេវ តាយ ទិន្នំ អាហារំ អជិគុច្ឆន្តោ បរិភុញ្ជតិ, បុព្ពេបិ បរិភុញ្ជិយេវា’’តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឧត្តរាបថេ អស្សវាណិជកុលេ និព្ពត្តិ។ ឧត្តរាបថជនបទតោ បញ្ចសតា អស្សវាណិជា អស្សេ ពារាណសិំ អានេត្វា វិក្កិណន្តិ។ អញ្ញតរោបិ អស្សវាណិជោ បញ្ច អស្សសតានិ អាទាយ ពារាណសិមគ្គំ បដិបជ្ជិ។ អន្តរាមគ្គេ ច ពារាណសិតោ អវិទូរេ ឯកោ និគមគាមោ អត្ថិ, តត្ថ បុព្ពេ មហាវិភវោ សេដ្ឋិ អហោសិ។ តស្ស មហន្តំ និវេសនំ, តំ បន កុលំ អនុក្កមេន បរិក្ខយំ គតំ, ឯកាវ មហល្លិកា អវសិដ្ឋា, សា តស្មិំ និវេសនេ វសតិ។ អថ សោ អស្សវាណិជោ តំ និគមគាមំ បត្វា ‘‘វេតនំ ទស្សាមី’’តិ តស្សា និវេសនេ និវាសំ គណ្ហិត្វា អស្សេ ឯកមន្តេ ឋបេសិ។ តំទិវសមេវស្ស ឯកិស្សា អាជានីយវឡវាយ គព្ភវុដ្ឋានំ អហោសិ។ សោ ទ្វេ តយោ ទិវសេ វសិត្វា អស្សេ ពលំ គាហាបេត្វា ‘‘រាជានំ បស្សិស្សាមី’’តិ អស្សេ អាទាយ បាយាសិ។ អថ នំ មហល្លិកា ‘‘គេហវេតនំ ទេហី’’តិ វត្វា ‘‘សាធុ, អម្ម, ទេមី’’តិ វុត្តេ ‘‘តាត, វេតនំ មេ ទទមានោ ឥមម្បិ អស្សបោតកំ វេតនតោ ខណ្ឌេត្វា ទេហី’’តិ អាហ។ វាណិជោ តថា កត្វា បក្កាមិ។ សា តស្មិំ អស្សបោតកេ បុត្តសិនេហំ បច្ចុបដ្ឋបេត្វា អវស្សាវនឈាមកភត្តវិឃាសតិណានិ ទត្វា តំ បដិជគ្គិ។

អថាបរភាគេ ពោធិសត្តោ បញ្ច អស្សសតានិ អាទាយ អាគច្ឆន្តោ តស្មិំ គេហេ និវាសំ គណ្ហិ។ កុណ្ឌកខាទកស្ស សិន្ធវបោតកស្ស ឋិតដ្ឋានតោ គន្ធំ ឃាយិត្វា ឯកអស្សោបិ គេហំ បវិសិតុំ នាសក្ខិ។ ពោធិសត្តោ មហល្លិកំ បុច្ឆិ – ‘‘អម្ម, កច្ចិ ឥមស្មិំ គេហេ អស្សោ អត្ថី’’តិ ។ ‘‘តាត, អញ្ញោ អស្សោ នាម នត្ថិ, អហំ បន បុត្តំ កត្វា ឯកំ អស្សបោតកំ បដិជគ្គាមិ, សោ ឯត្ថ អត្ថី’’តិ។ ‘‘កហំ សោ, អម្មា’’តិ? ‘‘ចរិតុំ គតោ, តាតា’’តិ។ ‘‘កាយ វេលាយ អាគមិស្សតិ, អម្មា’’តិ? ‘‘សាយន្ហេ, តាតា’’តិ។ ពោធិសត្តោ តស្ស អាគមនំ បដិមានេន្តោ អស្សេ ពហិ ឋបេត្វាវ និសីទិ។ សិន្ធវបោតកោបិ វិចរិត្វា កាលេយេវ អាគមិ។ ពោធិសត្តោ កុណ្ឌកកុច្ឆិំ សិន្ធវបោតកំ ទិស្វា លក្ខណានិ សមានេត្វា ‘‘អយំ សិន្ធវោ អនគ្ឃោ, មហល្លិកាយ មូលំ ទត្វា គហេតុំ វដ្ដតី’’តិ ចិន្តេសិ។ សិន្ធវបោតកោបិ គេហំ បវិសិត្វា អត្តនោ វសនដ្ឋានេយេវ ឋិតោ។ តស្មិំ ខណេ តេ អស្សា គេហំ បវិសិតុំ សក្ខិំសុ។

ពោធិសត្តោ ទ្វីហតីហំ វសិត្វា អស្សេ សន្តប្បេត្វា គច្ឆន្តោ ‘‘អម្ម, ឥមំ អស្សបោតកំ មូលំ គហេត្វា មយ្ហំ ទេហី’’តិ អាហ។ ‘‘កិំ វទេសិ, តាត, បុត្តំ វិក្កិណន្តា នាម អត្ថី’’តិ។ ‘‘អម្ម, ត្វំ ឯតំ កិំ ខាទាបេត្វា បដិជគ្គសី’’តិ? ‘‘ឱទនកញ្ជិកញ្ច ឈាមកភត្តញ្ច វិឃាសតិណញ្ច ខាទាបេត្វា កុណ្ឌកយាគុញ្ច បាយេត្វា បដិជគ្គាមិ, តាតា’’តិ។ ‘‘អម្ម, អហំ ឯតំ លភិត្វា បិណ្ឌរសភោជនំ ភោជេស្សាមិ, ឋិតដ្ឋានេ ចេលវិតានំ បសារេត្វា អត្ថរណបិដ្ឋេ ឋបេស្សាមី’’តិ។ ‘‘តាត, ឯវំ សន្តេ មម បុត្តោ ច សុខំ អនុភវតុ, តំ គហេត្វា គច្ឆា’’តិ។ អថ ពោធិសត្តោ តស្ស ចតុន្នំ បាទានំ នង្គុដ្ឋស្ស មុខស្ស ច មូលំ ឯកេកំ កត្វា ឆ សហស្សត្ថវិកាយោ ឋបេត្វា មហល្លិកំ នវវត្ថំ និវាសាបេត្វា សិន្ធវបោតកស្ស បុរតោ ឋបេសិ។ សោ អក្ខីនិ ឧម្មីលេត្វា មាតរំ ឱលោកេត្វា អស្សូនិ បវត្តេសិ។ សាបិ តស្ស បិដ្ឋិំ បរិមជ្ជិត្វា អាហ – ‘‘មយា បុត្តបោសាវនិកំ លទ្ធំ, ត្វំ, តាត, គច្ឆាហី’’តិ, តទា សោ អគមាសិ។

ពោធិសត្តោ បុនទិវសេ អស្សបោតកស្ស បិណ្ឌរសភោជនំ សជ្ជេត្វា ‘‘វីមំសិស្សាមិ តាវ នំ, ជានាតិ នុ ខោ អត្តនោ ពលំ, ឧទាហុ ន ជានាតី’’តិ ទោណិយំ កុណ្ឌកយាគុំ អាកិរាបេត្វា ទាបេសិ។ សោ ‘‘នាហំ ឥមំ ភោជនំ ភុញ្ជិស្សាមី’’តិ តំ យាគុំ បាយិតុំ ន ឥច្ឆិ។ ពោធិសត្តោ តស្ស វីមំសនវសេន បឋមំ គាថមាហ –

១០. ‘‘ភុត្វា តិណបរិឃាសំ, ភុត្វា អាចាមកុណ្ឌកំ;
ឯតំ តេ ភោជនំ អាសិ, កស្មា ទានិ ន ភុញ្ជសី’’តិ។

តត្ថ **ភុត្វា តិណបរិឃាស**ន្តិ ត្វំ បុព្ពេ មហល្លិកាយ ទិន្នំ តេសំ តេសំ ខាទិតាវសេសំ វិឃាសតិណសង្ខាតំ បរិឃាសំ ភុញ្ជិត្វា វឌ្ឍិតោ។ **ភុត្វា អាចាមកុណ្ឌក**ន្តិ ឯត្ថ អាចាមោ វុច្ចតិ ឱទនាវសេសំ។ **កុណ្ឌក**ន្តិ កុណ្ឌកមេវ។ ឯតញ្ច ភុញ្ជិត្វា វឌ្ឍិតោសីតិ ទីបេតិ។ **ឯតំ តេ**តិ ឯតំ តវ បុព្ពេ ភោជនំ អាសិ។ **កស្មា ទានិ ន ភុញ្ជសី**តិ មយាបិ តេ តមេវ ទិន្នំ, ត្វំ តំ កស្មា ឥទានិ ន ភុញ្ជសីតិ។

តំ សុត្វា សិន្ធវបោតកោ ឥតរា ទ្វេ គាថា អវោច –

**១១**. “យត្ថ បោសំ ន ជានន្តិ, ជាតិយា វិនយេន វា;
ពហុ តត្ថ មហាព្រហ្មេ, អបិ អាចាមកុណ្ឌកំ។

**១២**. “ត្វញ្ច ខោមំ បជានាសិ, យាទិសាយំ ហយុត្តមោ;
ជានន្តោ ជានមាគម្ម, ន តេ ភក្ខាមិ កុណ្ឌក”ន្តិ។

តត្ថ **យត្ថា**តិ យស្មឹ ឋានេ។ **បោស**ន្តិ សត្តំ។ **ជាតិយា វិនយេន វា**តិ “ជាតិសម្បន្នោ វា ឯសោ, ន វា, អាចារយុត្តោ វា, ន វា”តិ ឯវំ ន ជានន្តិ។ **មហាព្រហ្មេ**តិ តរុណកាលបនេន អាលបន្តោ អាហ។ **យាទិសាយ**ន្តិ យាទិសោ អយំ, អត្តានំ សន្ធាយ វទតិ។ **ជានន្តោ ជានមាគម្មា**តិ អហំ អត្តនោ ពលំ ជានន្តោ ជានន្តមេវ តំ អាគម្ម បដិច្ច តវ សន្តិកេ កុណ្ឌកំ កឹ ភុញ្ជិស្សាមិ។ ន ហិ ត្វំ កុណ្ឌកំ ភោជាបេតុកាមតាយ ឆ សហស្សានិ ទត្វា មំ គណ្ហីតិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ “តំ វីមំសនត្ថាយ តំ មយា កតំ, មា កុជ្ឈី”តិ តំ សមស្សាសេត្វា សុភោជនំ ភោជេត្វា អាទាយ រាជង្គណំ គន្ត្វា ឯកស្មឹ បស្សេ បញ្ច អស្សសតានិ ឋបេត្វា ឯកស្មឹ បស្សេ វិចិត្តសាណឹ បរិក្ខិបិត្វា ហេដ្ឋា អត្ថរណំ បត្ថរិត្វា ឧបរិ ចេលវិតានំ ពន្ធិត្វា សិន្ធវបោតកំ ឋបេសិ។

រាជា អាគន្ត្វា អស្សេ ឱលោកេន្តោ “អយំ អស្សោ កស្មា វិសុំ ឋបិតោ”តិ បុច្ឆិត្វា “មហារាជ , អយំ សិន្ធវោ ឥមេ អស្សេ វិសុំ អកតោ មោចេស្សតី”តិ សុត្វា “សោភនោ, ភោ, សិន្ធវោ”តិ បុច្ឆិ។ ពោធិសត្តោ “អាម, មហារាជា”តិ វត្វា “តេន ហិស្ស ជវំ បស្សិស្សាមី”តិ វុត្តេ តំ អស្សំ កប្បេត្វា អភិរុហិត្វា “បស្ស, មហារាជា”តិ មនុស្សេ ឧស្សារេត្វា រាជង្គណេ អស្សំ បាហេសិ។ សព្ពំ រាជង្គណំ និរន្តរំ អស្សបន្តីហិ បរិក្ខិត្តមិវាហោសិ។ បុន ពោធិសត្តោ “បស្ស, មហារាជ, សិន្ធវបោតកស្ស វេគ”ន្តិ វិស្សជ្ជេសិ, ឯកបុរិសោបិ នំ ន អទ្ទស។ បុន រត្តបដំ ឧទរេ បរិក្ខិបិត្វា វិស្សជ្ជេសិ, រត្តបដមេវ បស្សឹសុ។ អថ នំ អន្តោនគរេ ឯកិស្សា ឧយ្យានបោក្ខរណិយា ឧទកបិដ្ឋេ វិស្សជ្ជេសិ, តត្ថស្ស ឧទកបិដ្ឋេ ធាវតោ ខុរគ្គានិបិ ន តេមឹសុ។ បុនវារំ បទុមិនិបត្តានំ ឧបរិ ធាវន្តោ ឯកបណ្ណម្បិ ន ឧទកេ ឱសីទាបេសិ។ ឯវមស្ស ជវសម្បន្នំ ទស្សេត្វា ឱរុយ្ហ បាណឹ បហរិត្វា ហត្ថតលំ ឧបនាមេសិ, អស្សោ ឧបគន្ត្វា ចត្តារោ បាទេ ឯកតោ កត្វា ហត្ថតលេ អដ្ឋាសិ។ អថ មហាសត្តោ រាជានំ អាហ – “មហារាជ, ឥមស្ស អស្សបោតកស្ស សព្ពាការេន វេគេ ទស្សិយមានេ សមុទ្ទបរិយន្តោ នប្បហោតី”តិ។ រាជា តុស្សិត្វា មហាសត្តស្ស ឧបឌ្ឍរជ្ជំ អទាសិ។ សិន្ធវបោតកម្បិ អភិសិញ្ចិត្វា មង្គលអស្សំ អកាសិ។

សោ រញ្ញោ បិយោ អហោសិ មនាបោ, សក្ការោបិស្ស មហា អហោសិ។ តស្ស ហិ វសនដ្ឋានំ រញ្ញោ អលង្កតបដិយត្តោ វាសឃរគព្ភោ វិយ អហោសិ, ចតុជាតិគន្ធេហិ ភូមិលេបនំ អកំសុ, គន្ធទាមមាលាទាមានិ ឱសារយឹសុ, ឧបរិ សុវណ្ណតារកខចិតំ ចេលវិតានំ អហោសិ, សមន្តតោ ចិត្រសាណិ បរិក្ខិត្តា អហោសិ, និច្ចំ គន្ធតេលបទីបា ឈាយឹសុ, ឧច្ចារបស្សាវដ្ឋានេបិស្ស សុវណ្ណកដាហំ ឋបយឹសុ, និច្ចំ រាជារហភោជនមេវ ភុញ្ជិ។ តស្ស បន អាគតកាលតោ បដ្ឋាយ រញ្ញោ សកលជម្ពុទីបេ រជ្ជំ ហត្ថគតមេវ អហោសិ។ រាជា ពោធិសត្តស្ស ឱវាទេ ឋត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា សគ្គបរាយណោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ពហូ សោតាបន្នា សកទាគាមិនោ អនាគាមិនោ អរហន្តោ ច អហេសុំ។ “តទា មហល្លិកា អយមេវ មហល្លិកា អហោសិ, សិន្ធវោ សារិបុត្តោ, រាជា អានន្ទោ, អស្សវាណិជ្ជោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កុណ្ឌកកុច្ឆិសិន្ធវជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[២៥៥] ៥. សុកជាតកវណ្ណនា

**យាវ សោ មត្តមញ្ញាសី**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ អតិពហុំ ភុញ្ជិត្វា អជីរណេន កាលកតំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្មឹ កិរ ឯវំ កាលកតេ ធម្មសភាយំ ភិក្ខូ តស្ស អគុណកថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, អសុកោ

នាម ភិក្ខុ អត្តនោ កុច្ឆិប្បមាណំ អជានិត្វា អតិពហុំ ភុញ្ជិត្វា ជីរាបេតុំ អសក្កោន្តោ កាលកតោ’’តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា ‘‘កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា’’តិ បុច្ឆិត្វា ‘‘ឥមាយ នាមា’’តិ វុត្តេ ‘‘ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបេស អតិភោជនបច្ចយេនេវ មតោ’’តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ហិមវន្តបទេសេ សុកយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា អនេកានំ សុកសហស្សានំ សមុទ្ទានុកូលេ ហិមវន្តបទេសេ វសន្តានំ រាជា អហោសិ។ តស្សេកោ បុត្តោ អហោសិ, តស្មិំ ពលប្បត្តេ ពោធិសត្តោ ទុព្ពលចក្ខុកោ អហោសិ។ សុកានំ កិរ សីឃោ វេគោ ហោតិ, តេន តេសំ មហល្លកកាលេ បឋមំ ចក្ខុមេវ ទុព្ពលំ ហោតិ។ ពោធិសត្តស្ស បុត្តោ មាតាបិតរោ កុលាវកេ ឋបេត្វា គោចរំ អាហរិត្វា បោសេសិ។ សោ ឯកទិវសំ គោចរភូមិំ គន្ត្វា បព្ពតមត្ថកេ ឋិតោ សមុទ្ទំ ឱលោកេន្តោ ឯកំ ទីបកំ បស្សិ។ តស្មិំ បន សុវណ្ណវណ្ណំ មធុរផលំ អម្ពវនំ អត្ថិ។ សោ បុនទិវសេ គោចរវេលាយ ឧប្បតិត្វា តស្មិំ អម្ពវនេ ឱតរិត្វា អម្ពរសំ បិវិត្វា អម្ពបក្កំ អាទាយ អាគន្ត្វា មាតាបិតូនំ អទាសិ។ ពោធិសត្តោ តំ ខាទន្តោ រសំ សញ្ជានិត្វា ‘‘តាត, ននុ ឥមំ អសុកទីបកេ អម្ពបក្ក’’ន្តិ វត្វា ‘‘អាម, តាតា’’តិ វុត្តេ ‘‘តាត, ឯតំ ទីបកំ គច្ឆន្តា នាម សុកា ទីឃមាយុំ បាលេន្តា នាម នត្ថិ, មា ខោ ត្វំ បុន តំ ទីបកំ អគមាសី’’តិ អាហ។ សោ តស្ស វចនំ អគ្គហេត្វា អគមាសិយេវ។

អថេកទិវសំ ពហុំ អម្ពរសំ បិវិត្វា មាតាបិតូនំ អត្ថាយ អម្ពបក្កំ អាទាយ សមុទ្ទមត្ថកេនាគច្ឆន្តោ អតិធាតតាយ កិលន្តកាយោ និទ្ទាយាភិភូតោ, សោ និទ្ទាយន្តោបិ អាគច្ឆតេវ, តុណ្ឌេន បនស្ស គហិតំ អម្ពបក្កំ បតិ។ សោ អនុក្កមេន អាគមនវីថិំ ជហិត្វា ឱសីទន្តោ ឧទកបិដ្ឋេនេវ អាគច្ឆន្តោ ឧទកេ បតិ។ អថ នំ ឯកោ មច្ឆោ គហេត្វា ខាទិ។ ពោធិសត្តោ តស្មិំ អាគមនវេលាយ អនាគច្ឆន្តេយេវ ‘‘សមុទ្ទេ បតិត្វា មតោ ភវិស្សតី’’តិ អញ្ញាសិ។ អថស្ស មាតាបិតរោបិ អាហារំ អលភមានា សុស្សិត្វា មរិំសុ។

សត្ថា ឥមំ អតីតំ អាហរិត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមា គាថា អភាសិ –

១៣. ‘‘យាវ សោ មត្តមញ្ញាសិ, ភោជនស្មិំ វិហង្គមោ;
តាវ អទ្ធានមាបាទិ, មាតរញ្ច អបោសយិ។

១៤. ‘‘យតោ ច ខោ ពហុតរំ, ភោជនំ អជ្ឈវាហរិ;
តតោ តត្ថេវ សំសីទិ, អមត្តញ្ញូ ហិ សោ អហុ។

១៥. ‘‘តស្មា មត្តញ្ញុតា សាធុ, ភោជនស្មិំ អគិទ្ធតា;
អមត្តញ្ញូ ហិ សីទន្តិ, មត្តញ្ញូ ច ន សីទរេ’’តិ។

តត្ថ **យាវ សោ**តិ យាវ សោ វិហង្គមោ ភោជនេ មត្តមញ្ញាសិ។ **តាវ អទ្ធានមាបាទី**តិ តត្តកំ កាលំ ជីវិតអទ្ធានំ អាបាទិ, អាយុំ វិន្ទិ។ **មាតរញ្ចា**តិ ទេសនាសីសមេតំ, មាតាបិតរោ ច អបោសយីតិ អត្ថោ។ **យតោ ច ខោ**តិ យស្មិញ្ច ខោ កាលេ។ **ភោជនំ អជ្ឈវាហរី**តិ អម្ពរសំ អជ្ឈោហរិ។ **តតោ**តិ តស្មិំ កាលេ។ **តត្ថេវ សំសីទី**តិ តស្មិំ សមុទ្ទេយេវ ឱសីទិ និមុជ្ជិ, មច្ឆភោជនតំ អាបជ្ជិ។

**តស្មា មត្តញ្ញុតា សាធូ**តិ យស្មា ភោជនេ អមត្តញ្ញូ សុកោ សមុទ្ទេ ឱសីទិត្វា មតោ, តស្មា ភោជនស្មិំ អគិទ្ធិតាសង្ខាតោ មត្តញ្ញុភាវោ សាធុ, បមាណជាននំ សុន្ទរន្តិ អត្ថោ។ អថ វា ‘‘បដិសង្ខា យោនិសោ អាហារំ អាហារេតិ, នេវ ទវាយ ន មទាយ…បេ.… ផាសុវិហារោ ចា’’តិ។

‘‘អល្លំ សុក្ខញ្ច ភុញ្ជន្តោ, ន ពាឡ្ហំ សុហិតោ សិយា;
ឩនូទរោ មិតាហារោ, សតោ ភិក្ខុ បរិព្ពជេ។

‘‘ចត្តារោ បញ្ច អាលោបេ, អភុត្វា ឧទកំ បិវេ;
អលំ ផាសុវិហារាយ, បហិតត្តស្ស ភិក្ខុនោ។ (ថេរគា. ៩៨២-៩៨៣);

‘‘មនុជស្ស សទា សតីមតោ, មត្តំ ជានតោ លទ្ធភោជនេ;
តនុ តស្ស ភវន្តិ វេទនា, សណិកំ ជីរតិ អាយុំ បាលយ’’ន្តិ។ (សំ. និ. ១.១២៤) –

ឯវំ វណ្ណិតា មត្តញ្ញុតាបិ សាធុ។

‘‘កន្តារេ បុត្តមំសំវ, អក្ខស្សព្ភញ្ជនំ យថា;

ឯវំ អាហរិ អាហរំ, យាបនត្ថមមុច្ឆិតោ”តិ។ (វិសុទ្ធិ. ១.១៩) –

ឯវំ វណ្ណិតា អតិទិន្នតាបិ សាធុ។ បាឡិយំ បន “អតិទិន្នមា”តិ លិខិតំ, តតោ អយំ អដ្ឋកថាបាឋោវ សុន្ទរតរោ។ **អមត្តញ្ញូ ហិ សីទន្តី**តិ ភោជនេ បមាណំ អជានន្តា ហិ រសតណ្ហាវសេន បាបកម្មំ កត្វា ចតូសុ អបាយេសុ សីទន្តិ។ **មត្តញ្ញូ ច ន សីទរេ**តិ យេ បន ភោជនេ បមាណំ ជានន្តិ, តេ ទិដ្ឋធម្មេបិ សម្បរាយេបិ ន សីទន្តីតិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ពហូ សោតាបន្នាបិ សកទាគាមិនោបិ អនាគាមិនោបិ អរហន្តោបិ អហេសុំ។ “តទា សុករាជបុត្តោ ភោជនេ អមត្តញ្ញូ ភិក្ខុ អហោសិ, សុករាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សុកជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

## [២៥៦] ៦. ជរូទបានជាតកវណ្ណនា

**ជរូទបានំ ខណមានា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ សាវត្ថិវាសិនោ វាណិជេ អារព្ភ កថេសិ។ តេ កិរ សាវត្ថិយំ ភណ្ឌំ គហេត្វា សកដានិ បូរេត្វា វោហារត្ថាយ គមនកាលេ តថាគតំ និមន្តេត្វា សរណានិ គហេត្វា សីលេសុ បតិដ្ឋាយ សត្ថារំ វន្ទិត្វា “មយំ, ភន្តេ, វោហារត្ថាយ ទីឃមគ្គំ គមិស្សាម, ភណ្ឌំ វិស្សជ្ជេត្វា សិទ្ធិប្បត្តា សោត្ថិនា បច្ចាគន្ត្វា បន តុម្ហេ វន្ទិស្សាមា”តិ វត្វា មគ្គំ បដិបជ្ជឹសុ។ តេ កន្តារមគ្គេ បុរាណឧទបានំ ទិស្វា “ឥមស្មិំ ឧទបានេ បានីយំ នត្ថិ, មយញ្ច បិបាសិតា, ខណិស្សាម ន”ន្តិ ខណន្តា បដិបាដិយា ពហុំ អយំ…បេ…. វេឡុរិយំ លភឹសុ។ តេ តេនេវ សន្តុដ្ឋា ហុត្វា តេសំ រតនានំ សកដានិ បូរេត្វា សោត្ថិនា សាវត្ថិំ បច្ចាគមឹសុ។ តេ អាភតំ ធនំ បដិសាមេត្វា មយំ “សិទ្ធិប្បត្តា ភត្តំ ទស្សាមា”តិ តថាគតំ និមន្តេត្វា ទានំ ទត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នា អត្តនោ ធនស្ស លទ្ធាការំ សត្ថុ អារោចេសុំ។ សត្ថា “តុម្ហេ ខោ ឧបាសកា តេន ធនេន សន្តុដ្ឋា ហុត្វា បមាណញ្ញុតាយ ធនញ្ច ជីវិតញ្ច អលភិត្ថ, បោរាណកា បន អសន្តុដ្ឋា អមត្តញ្ញុនោ បណ្ឌិតានំ វចនំ អកត្វា ជីវិតក្ខយំ បត្តា”តិ វត្វា តេហិ យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ពារាណសិយំ វាណិជកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ សត្ថវាហជេដ្ឋកោ អហោសិ។ សោ ពារាណសិយំ ភណ្ឌំ គហេត្វា សកដានិ បូរេត្វា ពហូ វាណិជេ អាទាយ តមេវ កន្តារំ បដិបន្នោ តមេវ ឧទបានំ អទ្ទស។ តត្ថ តេ វាណិជា “បានីយំ បិវិស្សាមា”តិ តំ ឧទបានំ ខណន្តា បដិបាដិយា ពហូនិ អយាទីនិ លភឹសុ។ តេ ពហុម្បិ រតនំ លភិត្វា តេន អសន្តុដ្ឋា “អញ្ញម្បិ ឯត្ថ ឥតោ សុន្ទរតរំ ភវិស្សតី”តិ ភិយ្យោសោមត្តាយ តំ ខណឹសុយេវ។ អថ ពោធិសត្តោ តេ អាហ – “ភោ វាណិជា, លោភោ នាមេស វិនាសមូលំ, អម្ហេហិ ពហុ ធនំ លទ្ធំ, ឯត្តកេនេវ សន្តុដ្ឋា ហោថ, មា អតិខណថា”តិ។ តេ តេន និវារិយមានាបិ ខណឹសុយេវ។ សោ ច ឧទបានោ នាគបរិគ្គហិតោ, អថស្ស ហេដ្ឋា វសនកនាគរាជា អត្តនោ វិមានេ ភិជ្ជន្តេ លេឌ្ឌូសូ ច បំសូសុ ច បតមានេសុ កុទ្ធោ ឋបេត្វា ពោធិសត្តំ អវសេសេ សព្ពេបិ នាសិកវាតេន បហរិត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា នាគភវនា និក្ខម្ម សកដានិ យោជេត្វា សព្ពរតនានំ បូរេត្វា ពោធិសត្តំ សុខយានកេ និសីទាបេត្វា នាគមាណវកេហិ សទ្ធិំ សកដានិ យោជាបេន្តោ ពោធិសត្តំ ពារាណសឹ នេត្វា ឃរំ បវេសេត្វា តំ បដិសាមេត្វា អត្តនោ នាគភវនមេវ គតោ។ ពោធិសត្តោ តំ ធនំ វិស្សជ្ជេត្វា សកលជម្ពុទីបំ ឧន្នង្គលំ កត្វា ទានំ ទត្វា សីលំ សមាទិយិត្វា ឧបោសថកម្មំ កត្វា ជីវិតបរិយោសានេ សគ្គបុរំ បូរេសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមា គាថា អវោច –

១៦. “ជរូទបានំ ខណមានា, វាណិជា ឧទកត្ថិកា;
អជ្ឈគមុំ អយសំ លោហំ, តិបុសីសញ្ច វាណិជា;
រជតំ ជាតរូបញ្ច, មុត្តា វេឡុរិយា ពហូ។

១៧. “តេ ច តេន អសន្តុដ្ឋា, ភិយ្យោ ភិយ្យោ អខាណិសុំ;
តេ តត្ថាសីវិសោ ឃោរោ, តេជស្សី តេជសា ហនិ។

១៨. “តស្មា ខណេ នាតិខណេ, អតិខាតញ្ហិ បាបកំ;
ខាតេន ច ធនំ លទ្ធំ, អតិខាតេន នាសិត”ន្តិ។

តត្ថ **អយស**ន្តិ កាឡលោហំ។ **លោហ**ន្តិ តម្ពលោហំ។ **មុត្តា**តិ មុត្តាយោ។ **តេ ច តេន អសន្តុដ្ឋា**តិ តេ ច វាណិជា តេន ធនេន អសន្តុដ្ឋា។ **តេ តត្ថា**តិ តេ វាណិជា តស្មិំ ឧទបានេ។ **តេជស្សី**តិ វិសតេជេន សមន្នាគតោ។ **តេជសា ហនី**តិ វិសតេជេន ឃាតេសិ។ **អតិខាតេន នាសិត**ន្តិ អតិខណេន តញ្ច ធនំ ជីវិតញ្ច នាសិតំ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា នាគរាជា សារិបុត្តោ អហោសិ, សត្ថវាហជេដ្ឋកោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ជរូទបានជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[២៥៧] ៧. គាមណិចន្ទជាតកវណ្ណនា

**នាយំ ឃរានំ កុសលោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ បញ្ញាបសំសនំ អារព្ភ កថេសិ។ ធម្មសភាយញ្ហិ ភិក្ខូ ទសពលស្ស បញ្ញំ បសំសន្តា និសីទឹសុ – “អាវុសោ, តថាគតោ មហាបញ្ញោ បុថុបញ្ញោ ហាសបញ្ញោ ជវនបញ្ញោ តិក្ខបញ្ញោ និព្ពេធិកបញ្ញោ សទេវកំ លោកំ បញ្ញាយ អតិក្កមតី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបិ តថាគតោ បញ្ញវាយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ជនសន្ធោ នាម រាជា រជ្ជំ ការេសិ។ ពោធិសត្តោ តស្ស អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហិ និព្ពត្តិ។ តស្ស មុខំ សុបរិមជ្ជិតកញ្ចនាទាសតលំ វិយ បរិសុទ្ធំ អហោសិ អតិសោភគ្គប្បត្តំ, តេនស្ស នាមគ្គហណទិវសេ “អាទាសមុខមារោ”តិ នាមំ អកំសុ។ តំ សត្តវស្សព្ភន្តរេយេវ បន បិតា តយោ វេទេ ច សព្ពញ្ច លោកេ កត្តព្ពាកត្តព្ពំ សិក្ខាបេត្វា តស្ស សត្តវស្សិកកាលេ កាលមកាសិ។ អមច្ចា មហន្តេន សក្ការេន រញ្ញោ សរីរកិច្ចំ កត្វា មតកទានំ ទត្វា សត្តមេ ទិវសេ រាជង្គណេ សន្និបតិត្វា “កុមារោ អតិទហរោ, ន សក្កា រជ្ជេ អភិសិញ្ចិតុំ, វីមំសិត្វា នំ អភិសិញ្ចិស្សាមា”តិ ឯកទិវសំ នគរំ អលង្ការាបេត្វា វិនិច្ឆយដ្ឋានំ សជ្ជេត្វា បល្លង្កំ បញ្ញាបេត្វា កុមារស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា “វិនិច្ឆយដ្ឋានំ, ទេវ, គន្តុំ វដ្ដតី”តិ អាហំសុ។ កុមារោ “សាធូ”តិ មហន្តេន បរិវារេន គន្ត្វា បល្លង្កេ និសីទិ។

តស្ស និសិន្នកាលេ អមច្ចា ឯកំ ទ្វីហិ បាទេហិ វិចរណមក្កដំ វត្ថុវិជ្ជាចរិយវេសំ គាហាបេត្វា វិនិច្ឆយដ្ឋានំ នេត្វា “ទេវ, អយំ បុរិសោ បិតុ មហារាជស្ស កាលេ វត្ថុវិជ្ជាចរិយោ បគុណវិជ្ជោ អន្តោភូមិយំ សត្តរតនដ្ឋានេ គុណទោសំ បស្សតិ, ឯតេនេវ គហិតំ រាជកុលានំ គេហដ្ឋានំ ហោតិ, ឥមំ ទេវោ សង្គណ្ហិត្វា ឋានន្តរេ ឋបេតូ”តិ អាហំសុ។ កុមារោ តំ ហេដ្ឋា ច ឧបរិ ច ឱលោកេត្វា “នាយំ មនុស្សោ, មក្កដោ ឯសោ”តិ ញត្វា “មក្កដា នាម កតំ កតំ វិទ្ធំសេតុំ ជានន្តិ, អកតំ បន កាតុំ វា វិចារេតុំ វា ន ជានន្តី”តិ ចិន្តេត្វា អមច្ចានំ បឋមំ គាថមាហ –

១៩. “នាយំ ឃរានំ កុសលោ, លោលោ អយំ វលីមុខោ;
កតំ កតំ ខោ ទូសេយ្យ, ឯវំ ធម្មមិទំ កុល”ន្តិ។

តត្ថ **នាយំ ឃរានំ កុសលោ**តិ អយំ សត្តោ ន ឃរានំ កុសលោ, ឃរានិ វិចារេតុំ វា កាតុំ វា ឆេកោ ន ហោតិ។ **លោលោ**តិ លោលជាតិកោ។ **វលីមុខោ**តិ វលិយោ មុខេ អស្សាតិ វលីមុខោ។ **ឯវំ ធម្មមិទំកុល**ន្តិ ឥទំ មក្កដកុលំ នាម កតំ កតំ ទូសេតព្ពំ វិនាសេតព្ពន្តិ ឯវំ សភាវន្តិ។

អថាមច្ចា “ឯវំ ភវិស្សតិ, ទេវា”តិ តំ អបនេត្វា ឯកាហទ្វីហច្ចយេន បុន តមេវ អលង្ករិត្វា វិនិច្ឆយដ្ឋានំ អានេត្វា “អយំ, ទេវ, បិតុ មហារាជស្ស កាលេ វិនិច្ឆយាមច្ចោ, វិនិច្ឆយសុត្តមស្ស សុបវត្តិតំ, ឥមំ សង្គណ្ហិត្វា វិនិច្ឆយកម្មំ ការេតុំ វដ្ដតី”តិ អាហំសុ។ កុមារោ តំ ឱលោកេត្វា “ចិត្តវតោ មនុស្សស្ស លោមំ នាម ឯវរូបំ ន ហោតិ, អយំ និចិត្តកោ វានរោ វិនិច្ឆយកម្មំ កាតុំ ន សក្ខិស្សតី”តិ ញត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

២០. “នយិទំ ចិត្តវតោ លោមំ, នាយំ អស្សាសិកោ មិគោ;
សិដ្ឋំ មេ ជនសន្ធេន, នាយំ កិញ្ចិ វិជានតី”តិ។

តត្ថ **នយិទំ ចិត្តវតោ លោម**ន្តិ យំ ឥទំ ឯតស្ស សរីរេ ផរុសលោមំ, ឥទំ វិចារណបញ្ញាយ សម្បយុត្តចិត្តវតោ ន ហោតិ។ បាកតិកចិត្តេន បន អចិត្តកោ នាម តិរច្ឆានគតោ នត្ថិ។ **នាយំ អស្សាសិកោ**តិ អយំ អវស្សយោ វា ហុត្វា អនុសាសនី វា ទត្វា អញ្ញំ អស្សាសេតុំ អសមត្ថតាយ ន អស្សាសិកោ។ **មិគោ**តិ មក្កដំ អាហ។ **សិដ្ឋំ មេ ជនសន្ធេនា**តិ មយ្ហំ បិតរា ជនសន្ធេន ឯតំ សិដ្ឋំ កថិតំ, “មក្កដោ នាម ការណាការណំ ន ជានាតី”តិ ឯវំ អនុសាសនិ ទិន្នាតិ ទីបេតិ។ **នាយំ កិញ្ចិ វិជានតី**តិ តស្មា អយំ វានរោ ន កិញ្ចិ ជានាតីតិ និដ្ឋមេត្ថ គន្តព្ពំ។ បាឡិយំ បន “នាយំ កិញ្ចិ ន ទូសយេ”តិ លិខិតំ, តំ អដ្ឋកថាយំ នត្ថិ។

អមច្ចា ឥមម្បិ គាថំ សុត្វា “ឯវំ ភវិស្សតិ, ទេវា”តិ តំ អបនេត្វា បុនបិ ឯកទិវសំ តមេវ អលង្ករិត្វា វិនិច្ឆយដ្ឋានំ អានេត្វា “អយំ, ទេវ, បុរិសោ បិតុ មហារាជស្ស កាលេ មាតាបិតុឧបដ្ឋានការកោ, កុលេ

ជេដ្ឋាបចាយិកកម្មការកោ, តមំ សង្គណ្ហិតុំ វដ្ដតី”តិ អាហំសុ។ កុមារោ តំ ឱលោកេត្វា “មក្កដា នាម ចលចិត្តា, ឯវរូបំ កម្មំ កាតុំ ន សមត្ថា”តិ ចិន្តេត្វា តតិយំ គាថមាហ –

២១. “ន មាតរំ បិតរំ វា, ភាតរំ ភគិនី សកំ;
ភរេយ្យ តាទិសោ បោសោ, សិដ្ឋំ ទសរថេន មេ”តិ។

តត្ថ **ភាតរំ ភគិនី សក**ន្តិ អត្តនោ ភាតរំ វា ភគិនី វា។ បាឡិយំ បន “សខ”ន្តិ លិខិតំ, តំ បន អដ្ឋកថាយំ “សកន្តិ វុត្តេ សកភាតិកភគិនិយោ លព្ភន្តិ, សខន្តិ វុត្តេ សហាយកោ លព្ភតី”តិ វិចារិតមេវ។ **ភរេយ្យា**តិ បោសេយ្យ។ **តាទិសោ បោសោ**តិ យាទិសោ ឯស ទិស្សតិ, តាទិសោ មក្កដជាតិកោ សត្តោ ន ភរេយ្យ។ **សិដ្ឋំ ទសរថេន មេ**តិ ឯវំ មេ បិតរា អនុសិដ្ឋំ។ បិតា ហិស្ស ជនំ ចតូហិ សង្គហវត្ថូហិ សទ្ទហនតោ “ជនសន្ធោ”តិ វុច្ចតិ, ទសហិ រថេហិ កត្តព្ពកត្តព្ពំ អត្តនោ ឯកេនេវ រថេន ករណតោ “ទសរថោ”តិ។ តស្ស សន្តិកា ឯវរូបស្ស ឱវាទស្ស សុតត្តា ឯវមាហ។

អមច្ចា “ឯវំ ភវិស្សតិ, ទេវា”តិ មក្កដំ អបនេត្វា “បណ្ឌិតោ កុមារោ, សក្ខិស្សតិ រជ្ជំ ការេតុ”ន្តិ ពោធិសត្តំ រជ្ជេ អភិសិញ្ចិត្វា “អាទាសមុខរញ្ញោ អាណា”តិ នគរេ ភេរិំ ចរាបេសុំ។ តតោ បដ្ឋាយ ពោធិសត្តោ ធម្មេន រជ្ជំ ការេសិ, បណ្ឌិតភាវោបិស្ស សកលជម្ពុទីបំ បត្ថរិត្វា គតោ។

បណ្ឌិតភាវទីបនត្ថំ បនស្ស ឥមានិ ចុទ្ទស វត្ថូនិ អាភតានិ –

“គោណោ បុត្តោ ហយោ ចេវ, នឡការោ គាមភោជកោ;
គណិកា តរុណី សប្បោ, មិគោ តិត្តិរទេវតា;
នាគោ តបស្សិនោ ចេវ, អថោ ព្រាហ្មណមាណវោ”តិ។

តត្រាយំ អនុបុព្ពិកថា – ពោធិសត្តស្មិញ្ហិ រជ្ជេ អភិសិញ្ចិតេ ឯកោ ជនសន្ធរញ្ញោ បាទមូលិកោ នាមេន គាមណិចន្ទោ នាម ឯវំ ចិន្តេសិ – “ឥទំ រជ្ជំ នាម សមានវយេហិ សទ្ធិំ សោភតិ, អហញ្ច មហល្លកោ, ទហរំ កុមារំ ឧបដ្ឋាតុំ ន សក្ខិស្សាមិ, ជនបទេ កសិកម្មំ កត្វា ជីវិស្សាមី”តិ, សោ នគរតោ តិយោជនមត្តំ គន្ត្វា ឯកស្មិំ គាមកេ វាសំ កប្បេសិ។ កសិកម្មត្ថាយ បនស្ស គោណាបិ នត្ថិ, សោ ទេវេ វុដ្ឋេ ឯកំ សហាយកំ ទ្វេ គោណេ យាចិត្វា សព្ពទិវសំ កសិត្វា តិណំ ខាទាបេត្វា គោណេ សាមិកស្ស និយ្យាទេតុំ គេហំ អគមាសិ។ សោ តស្មិំ ខណេ ភរិយាយ សទ្ធិំ គេហមជ្ឈេ និសីទិត្វា ភត្តំ ភុញ្ជតិ។ គោណាបិ បរិចយេន គេហំ បវិសិំសុ, តេសុ បវិសន្តេសុ សាមិកោ ថាលកំ ឧក្ខិបិ, ភរិយា ថាលកំ អបនេសិ។ គាមណិចន្ទោ “ភត្តេន មំ និមន្តេយ្យុ”ន្តិ ឱលោកេន្តោ គោណេ អនិយ្យាទេត្វាវ គតោ។ ចោរា រត្តិំ វជំ ភិន្ទិត្វា តេយេវ គោណេ ហរិំសុ។ គោណសាមិកោ បាតោវ វជំ បវិដ្ឋោ តេ គោណេ អទិស្វា ចោរេហិ ហដភាវំ ជានន្តោបិ “គាមណិចន្ទស្ស គីវំ ករិស្សាមី”តិ តំ ឧបសង្កមិត្វា “ភោ គោណេ, មេ ទេហី”តិ អាហ។ “ននុ គោណា គេហំ បវិដ្ឋា”តិ។ “កិំ បន តេ មយ្ហំ និយ្យាទិតា”តិ? “ន និយ្យាទិតា”តិ។ “តេន ហិ អយំ តេ រាជទូតោ, ឯហី”តិ អាហ។ តេសុ ហិ ជនបទេសុ យំកិញ្ចិ សក្ខរំ វា កបាលខណ្ឌំ វា ឧក្ខិបិត្វា “អយំ តេ រាជទូតោ, ឯហី”តិ វុត្តេ យោ ន គច្ឆតិ, តស្ស រាជាណំ ករោតិ, តស្មា សោ “រាជទូតោ”តិ សុត្វាវ និក្ខមិ។

សោ តេន សទ្ធិំ រាជកុលំ គច្ឆន្តោ ឯកំ សហាយកស្ស វសនគាមំ បត្វា “ភោ, អតិឆាតោម្ហិ, យាវ គាមំ បវិសិត្វា អាហារកិច្ចំ កត្វា អាគច្ឆាមិ, តាវ ឥធេវ ហោហី”តិ វត្វា សហាយគេហំ បាវិសិ។ សហាយោ បនស្ស គេហេ នត្ថិ, សហាយិកា ទិស្វា “សាមិ, បក្កាហារោ នត្ថិ, មុហុត្តំ អធិវាសេហិ, ឥទានេវ បចិត្វា ទស្សាមី”តិ និស្សេណិយា វេគេន តណ្ឌុលកោដ្ឋកំ អភិរុហន្តី ភូមិយំ បតិ, តង្ខណញ្ញេវ តស្សា សត្តមាសិកោ គព្ភោ បតិតោ។ តស្មិំ ខណេ តស្សា សាមិកោ អាគន្ត្វា តំ ទិស្វា “ត្វំ មេ ភរិយំ បហរិត្វា គព្ភំ បាតេសិ, អយំ តេ រាជទូតោ, ឯហី”តិ តំ គហេត្វា និក្ខមិ។ តតោ បដ្ឋាយ ទ្វេ ជនា គាមណិំ មជ្ឈេ កត្វា គច្ឆន្តិ។

អថេកស្មិំ គាមទ្វារេ ឯកោ អស្សគោបកោ អស្សំ និវត្តេតុំ ន សក្កោតិ, អស្សោបិ តេសំ សន្តិកេន គច្ឆតិ។ អស្សគោបកោ គាមណិចន្ទំ ទិស្វា “មាតុល គាមណិចន្ទ, ឯតំ តាវ អស្សំ កេនចិទេវ បហរិត្វា និវត្តេហី”តិ អាហ។ សោ ឯកំ បាសាណំ គហេត្វា ខិបិ, បាសាណោ អស្សស្ស បាទេ បហរិត្វា ឯរណ្ឌទណ្ឌកំ វិយ ភិន្ទិ។ អថ នំ អស្សគោបកោ “តយា មេ អស្សស្ស បាទោ ភិន្នោ, អយំ តេ រាជទូតោ”តិ វត្វា គណ្ហិ។

សោ តីហិ ជនេហិ នីយមានោ ចិន្តេសិ – “ឥមេ មំ រញ្ញោ ទស្សេស្សន្តិ, អហំ គោណមូលម្បិ ទាតុំ ន សក្កោមិ, បគេវ គព្ភបាតនទណ្ឌំ, អស្សមូលំ បន កុតោ លភិស្សាមិ, មតំ មេ សេយ្យោ”តិ។ សោ គច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ

អដវិយំ មគ្គសមីបេយេវ ឯកំ ឯកតោ បបាតំ បព្ពតំ អទ្ទស, តស្ស ឆាយាយ ទ្វេ បិតាបុត្តា នឡការា ឯកតោ កិលញ្ជំ ចិនន្តិ។ គាមណិចន្ទោ "ភោ, សរីរកិច្ចំ កាតុកាមោម្හិ, ថោកំ តថេវ ហោថ, យាវ អាគច្ឆាមី"តិ វត្វា បព្ពតំ អភិរុហិត្វា បបាតបស្សេ បតមានោ បិតុនឡការស្ស បិដ្ឋិយំ បតិ, នឡការោ ឯកប្បហារេនេវ ជីវិតក្ខយំ បាបុណិ។ គាមណិ ឧដ្ឋាយ អដ្ឋាសិ។ នឡការបុត្តោ "ត្វំ មេ បិតុឃាតកចោរោ, អយំ តេ រាជទូតោ"តិ វត្វា តំ ហត្ថេ គហេត្វា គុម្ពតោ និក្ខមិ , "កឹ ឯត"ន្តិ ច វុត្តេ "បិតុឃាតកចោរោ មេ"តិ អាហ។ តតោ បដ្ឋាយ គាមណឹ មជ្ឈេ កត្វា ចត្តារោ ជនា បរិវារេត្វា នយឹសុ។

អថាបរស្មឹ គាមទ្វារេ ឯកោ គាមភោជកោ គាមណិចន្ទំ ទិស្វា "មាតុល គាមណិចន្ទ, កហំ គច្ឆសី"តិ វត្វា "រាជានំ បស្សិតុ"ន្តិ វុត្តេ "អទ្ធា ត្វំ រាជានំ បស្សិស្សសិ, អហំ រញ្ញោ សាសនំ ទាតុកាមោ, ហរិស្សសី"តិ អាហ។ "អាម, ហរិស្សាមី"តិ។ "អហំ បកតិយា អភិរូបោ ធនវា យសសម្បន្នោ អរោគោ, ឥទានិ បនម្ហិ ទុគ្គតោ ចេវ បណ្ឌុរោគី ច, តត្ថ កឹ ការណន្តិ រាជានំ បុច្ឆ, រាជា កិរ បណ្ឌិតោ, សោ តេ កថេស្សតិ, តស្ស សាសនំ បុន មយ្ហំ កថេយ្យាសី"តិ។ សោ "សាធូ"តិ សម្បដិច្ឆិ។

អថ នំ បុរតោ អញ្ញតរស្មឹ គាមទ្វារេ ឯកា គណិកា ទិស្វា "មាតុល គាមណិចន្ទ, កហំ គច្ឆសី"តិ វត្វា "រាជានំ បស្សិតុ"ន្តិ វុត្តេ "រាជា កិរ បណ្ឌិតោ, មម សាសនំ ហរា"តិ វត្វា ឯវមាហ – "បុព្ពេ អហំ ពហុំ ភតឹ លភាមិ, ឥទានិ បន តម្ពូលមត្តម្បិ ន លភាមិ, កោចិ មេ សន្តិកំ អាគតោ នាម នត្ថិ, តត្ថ កឹ ការណន្តិ រាជានំ បុច្ឆិត្វា បច្ចាគន្ត្វា មយ្ហំ កថេយ្យាសី"តិ។

អថ នំ បុរតោ អញ្ញតរស្មឹ គាមទ្វារេ ឯកា តរុណិត្ថី ទិស្វា តថេវ បុច្ឆិត្វា "អហំ នេវ សាមិកស្ស គេហេ វសិតុំ សក្កោមិ, ន កុលគេហេ, តត្ថ កឹ ការណន្តិ រាជានំ បុច្ឆិត្វា បច្ចាគន្ត្វា មយ្ហំ កថេយ្យាសី"តិ អាហ។

អថ នំ តតោ បរភាគេ មហាមគ្គសមីបេ ឯកស្មឹ វម្មិកេ វសន្តោ សប្បោ ទិស្វា "គាមណិចន្ទ, កហំ យាសី"តិ បុច្ឆិត្វា "រាជានំ បស្សិតុ"ន្តិ វុត្តេ "រាជា កិរ បណ្ឌិតោ, សាសនំ មេ ហរា"តិ វត្វា "អហំ គោចរត្ថាយ គមនកាលេ ឆាតជ្ឈត្តោ មិលាតសរីរោ វម្មិកតោ និក្ខមន្តោ សរីរេន ពិលំ បូរេត្វា សរីរំ កឌ្ឍន្តោ កិច្ឆេន និក្ខមាមិ, គោចរំ ចរិត្វា អាគតោ បន សុហិតោ ថូលសរីរោ ហុត្វា បវិសន្តោ ពិលបស្សានិ អផុសន្តោ សហសាវ បវិសាមិ, តត្ថ កឹ ការណន្តិ រាជានំ បុច្ឆិត្វា មយ្ហំ កថេយ្យាសី"តិ អាហ។

អថ នំ បុរតោ ឯកោ មិគោ ទិស្វា តថេវ បុច្ឆិត្វា "អហំ អញ្ញត្ថ តិណំ ខាទិតុំ ន សក្កោមិ, ឯកស្មឹយេវ រុក្ខមូលេ សក្កោមិ, តត្ថ កឹ ការណន្តិ រាជានំ បុច្ឆេយ្យាសី"តិ អាហ។

អថ នំ តតោ បរភាគេ ឯកោ តិត្តិរោ ទិស្វា តថេវ បុច្ឆិត្វា "អហំ ឯកស្មឹយេវ វម្មិកបាទេ និសីទិត្វា វស្សន្តោ មនាបំ កត្វា វស្សិតុំ សក្កោមិ, សេសដ្ឋានេសុ និសិន្នោ ន សក្កោមិ, តត្ថ កឹ ការណន្តិ រាជានំ បុច្ឆេយ្យាសី"តិ អាហ។

អថ នំ បុរតោ ឯកា រុក្ខទេវតា ទិស្វា "ចន្ទ, កហំ យាសី"តិ បុច្ឆិត្វា "រញ្ញោ សន្តិក"ន្តិ វុត្តេ "រាជា កិរ បណ្ឌិតោ, អហំ បុព្ពេ សក្ការប្បត្តោ អហោសឹ, ឥទានិ បន បល្លវមុដ្ឋិមត្តម្បិ ន លភាមិ, តត្ថ កឹ ការណន្តិ រាជានំ បុច្ឆេយ្យាសី"តិ អាហ។

តតោ អបរភាគេ ឯកោ នាគរាជា តំ ទិស្វា តថេវ បុច្ឆិត្វា "រាជា កិរ បណ្ឌិតោ, បុព្ពេ ឥមស្មឹ សរេ ឧទកំ បសន្នំ មណិវណ្ណំ, ឥទានិ អាវិលំ បណ្ណកសេវាលបរិយោនទ្ធំ, តត្ថ កឹ ការណន្តិ រាជានំ បុច្ឆេយ្យាសី"តិ អាហ។

អថ នំ បុរតោ នគរស្ស អាសន្នដ្ឋានេ ឯកស្មឹ អារាមេ វសន្តា តាបសា ទិស្វា តថេវ បុច្ឆិត្វា "រាជា កិរ បណ្ឌិតោ, បុព្ពេ ឥមស្មឹ អារាមេ ផលាផលានិ មធុរានិ អហេសុំ, ឥទានិ និរោជានិ កសដានិ ជាតានិ, តត្ថ កឹ ការណន្តិ រាជានំ បុច្ឆេយ្យាសី"តិ អាហំសុ។

តតោ នំ បុរតោ គន្ត្វា នគរទ្វារសមីបេ ឯកិស្សំ សាលាយំ ព្រាហ្មណមាណវកា ទិស្វា "កហំ, ភោ ចន្ទ, គច្ឆសី"តិ វត្វា "រញ្ញោ សន្តិក"ន្តិ វុត្តេ "តេន ហិ នោ សាសនំ គហេត្វា គច្ឆ, អម្ហាកញ្ហិ បុព្ពេ គហិតគហិតដ្ឋានំ បាកដំ អហោសិ, ឥទានិ បន ឆិទ្ទឃដេ ឧទកំ វិយ ន សណ្ឋាតិ ន បញ្ញាយតិ, អន្ធការោ វិយ ហោតិ, តត្ថ កឹ ការណន្តិ រាជានំ បុច្ឆេយ្យាសី"តិ អាហំសុ។

កាមណិចន្ទោ ឥមានិ ទស សាសនានិ គហេត្វា រញ្ញោ សន្តិកំ អគមាសិ។ រាជា វិនិច្ឆយដ្ឋានេ និសិន្នោ អហោសិ។ គោណសាមិកោ កាមណិចន្ទំ គហេត្វា រាជានំ ឧបសង្កមិ។ រាជា កាមណិចន្ទំ ទិស្វា សញ្ជានិត្វា “អយំ អម្ហាកំ បិតុ ឧបដ្ឋាកោ, អម្ហេ ឧក្ខិបិត្វា បរិហរិ, កហំ នុ ខោ ឯត្តកំ កាលំ វសី”តិ ចិន្តេត្វា “អម្ភោ កាមណិចន្ទ, កហំ ឯត្តកំ កាលំ វសសិ, ចិរកាលតោ បដ្ឋាយ ន បញ្ញាយសិ, កេនត្ថេន អាគតោសី”តិ អាហ។ “អាម, ទេវ, អម្ហាកំ ទេវស្ស សគ្គគតកាលតោ បដ្ឋាយ ជនបទំ គន្ត្វា កសិកម្មំ កត្វា ជីវាមិ, តតោ មំ អយំ បុរិសោ គោណអឌ្ឌការណា រាជទូតំ ទស្សេត្វា តុម្ហាកំ សន្តិកំ អាកឌ្ឍី”តិ។ “អនាកឌ្ឍិយមានោ នាគច្ឆេយ្យាសិ”, “អាកឌ្ឍិតភាវោយេវ សោភនោ, ឥទានិ តំ ទដ្ឋុំ លភាមិ, កហំ សោ បុរិសោ”តិ? “អយំ, ទេវា”តិ។ “សច្ចំ កិរ, ភោ, អម្ហាកំ ចន្ទស្ស ទូតំ ទស្សេសី”តិ? “សច្ចំ, ទេវា”តិ។ “កឹ ការណា”តិ? “អយំ មេ ទេវ ទ្វេ គោណេ ន ទេតី”តិ។ “សច្ចំ កិរ, ចន្ទា”តិ។ “តេន ហិ, ទេវ, មយ្ហម្បិ វចនំ សុណាថា”តិ សព្ពំ បវត្តឹ កថេសិ។ តំ សុត្វា រាជា គោណសាមិកំ បុច្ឆិ – “កឹ, ភោ, តវ គេហំ បវិសន្តេ គោណេ អទ្ទសា”តិ។ “នាទ្ទសំ, ទេវា”តិ។ “កឹ, ភោ, មំ ‘អាទាសមុខរាជា នាមា’តិ កថេន្តានំ ន សុតបុព្ពំ តយា, វិស្សត្ថោ កថេហី”តិ? “អទ្ទសំ, ទេវា”តិ។ “ភោ ចន្ទ, គោណានំ អនិយ្យាទិតត្តា គោណា តវ គីវា, អយំ បន បុរិសោ ទិស្វាវ ‘ន បស្សាមី’តិ សម្បជានមុសាវាទំ ភណិ, តស្មា ត្វញ្ញេវ កម្មិកោ ហុត្វា ឥមស្ស ច បុរិសស្ស បជាបតិយាយ ចស្ស អក្ខីនិ ឧប្បាដេត្វា សយំ គោណមូលំ ចតុវីសតិ កហាបណេ ទេហី”តិ។ ឯវំ វុត្តេ គោណសាមិកំ ពហិ ករិំសុ។ សោ “អក្ខីសុ ឧប្បាដិតេសុ ចតុវីសតិកហាបណេហិ កឹ ករិស្សាមី”តិ កាមណិចន្ទស្ស បាទេសុ បតិត្វា “សាមិ ចន្ទ, គោណមូលកហាបណា តុយ្ហេវ ហោន្តុ, ឥមេ ច គណ្ហាហី”តិ អញ្ញេបិ កហាបណេ ទត្វា បលាយិ។

តតោ ទុតិយោ អាហ – “អយំ, ទេវ, មម បជាបតឹ បហរិត្វា គព្ភំ បាតេសី”តិ។ “សច្ចំ ចន្ទា”តិ? “សុណោហិ មហារាជា”តិ ចន្ទោ សព្ពំ វិត្ថារេត្វា កថេសិ។ អថ នំ រាជា “កឹ បន ត្វំ ឯតស្ស បជាបតឹ បហរិត្វា គព្ភំ បាតេសី”តិ បុច្ឆិ។ “ន បាតេមិ, ទេវា”តិ ។ “អម្ភោ សក្ខិស្សសិ ត្វំ ឥមិនា គព្ភស្ស បាតិតភាវំ សាធេតុ”ន្តិ? “ន សក្កោមិ, ទេវា”តិ។ “ឥទានិ កឹ ករោសី”តិ? “ទេវ, បុត្តំ មេ លទ្ធុំ វដ្ដតី”តិ។ “តេន ហិ, អម្ភោ ចន្ទ, ត្វំ ឯតស្ស បជាបតឹ តវ គេហេ ករិត្វា យទា បុត្តវិជាតា ហោតិ, តទា នំ នេត្វា ឯតស្សេវ ទេហី”តិ។ សោបិ កាមណិចន្ទស្ស បាទេសុ បតិត្វា “មា មេ, សាមិ, គេហំ, ភិន្ទី”តិ កហាបណេ ទត្វា បលាយិ។

អថ តតិយោ អាគន្ត្វា “ឥមិនា មេ, ទេវ, បហរិត្វា អស្សស្ស បាទោ ភិន្នោ”តិ អាហ។ “សច្ចំ ចន្ទា”តិ។ “សុណោហិ, មហារាជា”តិ ចន្ទោ តំ បវត្តឹ វិត្ថារេន កថេសិ។ តំ សុត្វា រាជា អស្សគោបកំ អាហ – “សច្ចំ កិរ ត្វំ ‘អស្សំ បហរិត្វា និវត្តេហី’តិ កថេសី”តិ។ “ន កថេមិ, ទេវា”តិ។ សោ បុនវារេ បុច្ឆិតោ “អាម, កថេមី”តិ អាហ។ រាជា ចន្ទំ អាមន្តេត្វា “អម្ភោ ចន្ទ, អយំ កថេត្វាវ ‘ន កថេមី’តិ មុសាវាទំ វទតិ, ត្វំ ឯតស្ស ជិវ្ហំ ឆិន្ទិត្វា អស្សមូលំ អម្ហាកំ សន្តិកា គហេត្វា សហស្សំ ទេហី”តិ អាហ។ អស្សគោបកោ អបរេបិ កហាបណេ ទត្វា បលាយិ។

តតោ នឡការបុត្តោ “អយំ មេ, ទេវ, បិតុឃាតកចោរោ”តិ អាហ។ “សច្ចំ កិរ, ចន្ទា”តិ។ “សុណោហិ, ទេវា”តិ ចន្ទោ តម្បិ ការណំ វិត្ថារេត្វា កថេសិ។ អថ រាជា នឡការំ អាមន្តេត្វា “ឥទានិ កឹ ករោសី”តិ បុច្ឆិ។ “ទេវ មេ បិតរំ លទ្ធុំ វដ្ដតី”តិ។ “អម្ភោ ចន្ទ, ឥមស្ស កិរ បិតរំ លទ្ធុំ វដ្ដតិ, មតកំ បន ន សក្កា បុន អានេតុំ, ត្វំ ឥមស្ស មាតរំ អានេត្វា តវ គេហេ កត្វា ឯតស្ស បិតា ហោហី”តិ។ នឡការបុត្តោ “មា មេ, សាមិ, មតស្ស បិតុ គេហំ ភិន្ទី”តិ កាមណិចន្ទស្ស កហាបណេ ទត្វា បលាយិ។

កាមណិចន្ទោ អឌ្ឌេ ជយំ បត្វា តុដ្ឋចិត្តោ រាជានំ អាហ – “អត្ថិ, ទេវ, តុម្ហាកំ កេហិចិ សាសនំ បហិតំ, តំ វោ កថេមី”តិ។ “កថេហិ, ចន្ទា”តិ។ ចន្ទោ ព្រាហ្មណមាណវកានំ សាសនំ អាទឹ កត្វា បដិលោមក្កមេន ឯកេកំ កថំ កថេសិ។ រាជា បដិបាដិយា វិស្សជ្ជេសិ។

កថំ? បឋមំ តាវ សាសនំ សុត្វា “បុព្ពេ តេសំ វសនដ្ឋានេ វេលំ ជានិត្វា វស្សនកកុក្កុដោ អហោសិ, តេសំ តេន សទ្ទេន ឧដ្ឋាយ មន្តេ គហេត្វា សជ្ឈាយំ ករោន្តានញ្ញេវ អរុណោ ឧគ្គច្ឆតិ, តេន តេសំ គហិតគហិតំ ន នស្សតិ។ ឥទានិ បន នេសំ វសនដ្ឋានេ អវេលាយ វស្សនកកុក្កុដោ អត្ថិ, សោ អតិរត្តឹ វា វស្សតិ អតិបភាតេ វា, អតិរត្តឹ វស្សន្តស្ស តស្ស សទ្ទេន ឧដ្ឋាយ មន្តេ គហេត្វា និទ្ទាភិភូតា សជ្ឈាយំ អកត្វាវ បុន សយន្តិ , អតិបភាតេ វស្សន្តស្ស សទ្ទេន ឧដ្ឋាយ សជ្ឈាយិតុំ ន លភន្តិ, តេន តេសំ គហិតគហិតំ ន បញ្ញាយតី”តិ អាហ។

ទុតិយំ សុត្វា “តេ បុព្ពេ សមណធម្មំ ករោន្តា កសិណបរិកម្មេ យុត្តបយុត្តា អហេសុំ។ ឥទានិ បន សមណធម្មំ វិស្សជ្ជេត្វា អកត្តព្ពេសុ យុត្តបយុត្តា អារាមេ ឧប្បន្នានិ ផលាផលានិ ឧបដ្ឋាកានំ ទត្វា បិណ្ឌបដិបិណ្ឌកេន មិច្ឆាជីវេន ជីវិកំ កប្បេន្តិ, តេន នេសំ ផលាផលានិ ន មធុរានិ ជាតានិ។ សចេ បន តេ បុព្ពេ វិយ

បុន សមណធម្មេ យុត្តបយុត្តា ភវិស្សន្តិ, បុន តេសំ ផលាផលានិ មធុរានិ ភវិស្សន្តិ។ តេ តាបសា រាជកុលានំ បណ្ឌិតភាវំ ន ជានន្តិ, សមណធម្មំ តេសំ កាតុំ វទេហី”តិ អាហ។

តតិយំ សុត្វា “តេ នាគរាជានោ អញ្ញមញ្ញំ កលហំ ករោន្តិ, តេន តំ ឧទកំ អាវិលំ ជាតំ។ សចេ តេ បុព្ពេ វិយ សមគ្គា ភវិស្សន្តិ, បុន បសន្នំ ភវិស្សតី”តិ អាហ។

ចតុត្ថំ សុត្វា “សា រុក្ខទេវតា បុព្ពេ អដវិយំ បដិបន្នេ មនុស្សេ រក្ខតិ, តស្មា នានប្បការំ ពលិកម្មំ លភតិ។ ឥទានិ បន អារក្ខំ ន ករោតិ, តស្មា ពលិកម្មំ ន លភតិ។ សចេ បុព្ពេ វិយ អារក្ខំ ករិស្សតិ, បុន លាភគ្គប្បត្តា ភវិស្សតិ។ សា រាជូនំ អត្ថិភាវំ ន ជានាតិ, តស្មា អដវិអារុឡ្ហមនុស្សានំ អារក្ខំ កាតុំ វទេហី”តិ អាហ។

បញ្ចមំ សុត្វា “យស្មិំ វម្មិកបាទេ និសីទិត្វា សោ តិត្តិរោ មនាបំ វស្សតិ, តស្ស ហេដ្ឋា មហន្តី និធិកុម្ភី អត្ថិ, តំ ឧទ្ធរិត្វា ត្វំ គណ្ហាហី”តិ អាហ។

ឆដ្ឋំ សុត្វា “យស្ស រុក្ខស្ស មូលេ សោ មិគោ តិណានិ ខាទិតុំ សក្កោតិ, តស្ស រុក្ខស្ស ឧបរិ មហន្តំ ភមរមធុ អត្ថិ, សោ មធុមក្ខិតេសុ តិណេសុ បលុទ្ធោ អញ្ញានិ ខាទិតុំ ន សក្កោតិ, ត្វំ តំ មធុបដលំ ហរិត្វា អគ្គមធុំ អម្ហាកំ បហិណ, សេសំ អត្តនា បរិភុញ្ជា”តិ អាហ។

សត្តមំ សុត្វា “យស្មិំ វម្មិកេ សោ សប្បោ វសតិ, តស្ស ហេដ្ឋា មហន្តី និធិកុម្ភី អត្ថិ, សោ តំ រក្ខមានោ វសន្តោ និក្ខមនកាលេ ធនលោភេន សរីរំ សិថិលំ កត្វា លគ្គន្តោ និក្ខមតិ, គោចរំ គហេត្វា ធនសិនេហេន អលគ្គន្តោ វេគេន សហសា បវិសតិ។ តំ និធិកុម្ភិំ ឧទ្ធរិត្វា ត្វំ គណ្ហាហី”តិ អាហ។

អដ្ឋមំ សុត្វា “តស្សា តរុណិត្ថិយា សាមិកស្ស ច មាតាបិតូនញ្ច វសនគាមានំ អន្តរេ ឯកស្មិំ គាមកេ ជារោ អត្ថិ។ សា តំ សរិត្វា តស្មិំ សិនេហេន សាមិកស្ស គេហេ វសិតុំ អសក្កោន្តី ‘មាតាបិតរោ បស្សិស្សាមី’តិ ជារស្ស គេហេ កតិបាហំ វសិត្វា មាតាបិតូនំ គេហំ គច្ឆតិ, តត្ថ កតិបាហំ វសិត្វា បុន ជារំ សរិត្វា ‘សាមិកស្ស គេហំ គមិស្សាមី’តិ បុន ជារស្សេវ គេហំ គច្ឆតិ។ តស្សា ឥត្ថិយា រាជូនំ អត្ថិភាវំ អាចិក្ខិត្វា ‘សាមិកស្សេវ កិរ គេហេ វសតុ។ សចេ តំ រាជា គណ្ហាបេតិ, ជីវិតំ តេ នត្ថិ, អប្បមាទំ កាតុំ វដ្តតី’តិ តស្សា កថេហី”តិ អាហ។

នវមំ សុត្វា “សា គណិកា បុព្ពេ ឯកស្ស ហត្ថតោ ភតិំ គហេត្វា តំ អជីរាបេត្វា អញ្ញស្ស ហត្ថតោ ន គណ្ហាតិ, តេនស្សា បុព្ពេ ពហុំ ឧប្បជ្ជិ។ ឥទានិ បន អត្តនោ ធម្មតំ វិស្សជ្ជេត្វា ឯកស្ស ហត្ថតោ គហិតំ អជីរាបេត្វាវ អញ្ញស្ស ហត្ថតោ គណ្ហាតិ, បុរិមស្ស ឱកាសំ អកត្វា បច្ឆិមស្ស ករោតិ, តេនស្សា ភតិ ន ឧប្បជ្ជតិ, ន កេចិ នំ ឧបសង្កមន្តិ។ សចេ អត្តនោ ធម្មេ ឋស្សតិ, បុព្ពសទិសាវ ភវិស្សតិ។ អត្តនោ ធម្មេ ឋាតុមស្សា កថេហី”តិ អាហ។

ទសមំ សុត្វា “សោ គាមភោជកោ បុព្ពេ ធម្មេន សមេន អឌ្ឌំ វិនិច្ឆិនិ, តេន មនុស្សានំ បិយោ អហោសិ មនាបោ, សម្បិយាយមានា ចស្ស មនុស្សា ពហុបណ្ណាការំ អាហរិំសុ, តេន អភិរូបោ ធនវា យសសម្បន្នោ អហោសិ។ ឥទានិ បន លញ្ជវិត្តកោ ហុត្វា អធម្មេន អឌ្ឌំ វិនិច្ឆិនតិ, តេន ទុគ្គតោ កបណោ ហុត្វា បណ្ឌុរោគេន អភិភូតោ។ សចេ បុព្ពេ វិយ ធម្មេន អឌ្ឌំ វិនិច្ឆិនិស្សតិ, បុន បុព្ពសទិសោ ភវិស្សតិ។ សោ រញ្ញោ អត្ថិភាវំ ន ជានាតិ, ធម្មេន អឌ្ឌំ វិនិច្ឆិនិតុមស្ស កថេហី”តិ អាហ។

ឥតិ សោ គាមណិចន្ទោ ឥមានិ ឯត្តកានិ សាសនានិ រញ្ញោ អារោចេសិ, រាជា អត្តនោ បញ្ញាយ សព្ពានិបិ តានិ សព្ពញ្ញុពុទ្ធោ វិយ ព្យាករិត្វា គាមណិចន្ទស្ស ពហុំ ធនំ ទត្វា តស្ស វសនគាមំ ព្រហ្មទេយ្យំ កត្វា តស្សេវ ទត្វា ឧយ្យោជេសិ។ សោ នគរា និក្ខមិត្វា ពោធិសត្តេន ទិន្នសាសនំ ព្រាហ្មណមាណវកានញ្ច តាបសានញ្ច នាគរាជស្ស ច រុក្ខទេវតាយ ច អារោចេត្វា តិត្តិរស្ស វសនដ្ឋានតោ និធិំ គហេត្វា មិគស្ស តិណខាទនដ្ឋានេ រុក្ខតោ ភមរមធុំ គហេត្វា រញ្ញោ មធុំ បេសេត្វា សប្បស្ស វសនដ្ឋានេ វម្មិកំ ខណិត្វា និធិំ គហេត្វា តរុណិត្ថិយា ច គណិកាយ ច គាមភោជកស្ស ច រញ្ញោ កថិតនិយាមេនេវ សាសនំ អារោចេត្វា មហន្តេន យសេន អត្តនោ គាមកំ គន្ត្វា យាវតាយុកំ ឋត្វា យថាកម្មំ គតោ។ អាទាសមុខរាជាបិ ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា ជីវិតបរិយោសានេ សគ្គបុរំ បូរេន្តោ គតោ។

សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, តថាគតោ ឥទានេវ មហាបញ្ញោ, បុព្ពេបិ មហាបញ្ញោយេវា”តិ វត្វា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ពហូ សោតាបន្នសកទាគាមិអនាគាមិ

អរហន្តោ អហេសុំ។ “តទា កាមណិចន្ទោ អានន្ទោ អហោសិ, អាទាសមុខរាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កាមណិចន្ទជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[២៥៨] ៨. មន្ធាតុជាតកវណ្ណនា

**យាវតា ចន្ទិមសូរិយា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ សាវត្ថិំ បិណ្ឌាយ ចរមានោ ឯកំ អលង្កតបដិយត្តំ ឥត្ថិំ ទិស្វា ឧក្កណ្ឋិ។ អថ នំ ភិក្ខូ ធម្មសភំ អានេត្វា “អយំ, ភន្តេ, ភិក្ខុ ឧក្កណ្ឋិតោ”តិ សត្ថុ ទស្សេសុំ។ សត្ថា “សច្ចំ កិរ ត្វំ, ភិក្ខុ, ឧក្កណ្ឋិតោ”តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ចំ, ភន្តេ”តិ វុត្តេ “កទា ត្វំ , ភិក្ខុ, អគារំ អជ្ឈាវសមានោ តណ្ហំ បូរេតុំ សក្ខិស្សសិ, កាមតណ្ហា ហិ នាមេសា សមុទ្ទោ វិយ ទុប្បូរា, បោរាណករាជានោ ទ្វិសហស្សបរិត្តទីបបរិវារេសុ ចតូសុ មហាទីបេសុ ចក្កវត្តិរជ្ជំ ការេត្វា មនុស្សបរិហារេនេវ ចាតុមហារាជិកទេវលោកេ រជ្ជំ ការេត្វា តាវតិំសទេវលោកេ ឆត្តិំសាយ សក្កានញ្ច វសនដ្ឋានេ ទេវរជ្ជំ ការេត្វាបិ អត្តនោ កាមតណ្ហំ បូរេតុំ អសក្កោន្តាវ កាលមកំសុ, ត្វំ បនេតំ តណ្ហំ កទា បូរេតុំ សក្ខិស្សសី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ បឋមកប្បិកេសុ មហាសម្មតោ នាម រាជា អហោសិ។ តស្ស បុត្តោ រោជោ នាម, តស្ស បុត្តោ វររោជោ នាម, តស្ស បុត្តោ កល្យាណោ នាម, តស្ស បុត្តោ វរកល្យាណោ នាម, តស្ស បុត្តោ ឧបោសថោ នាម, តស្ស បុត្តោ មន្ធាតុ នាម អហោសិ។ សោ សត្តហិ រតនេហិ ចតូហិ ច ឥទ្ធីហិ សមន្នាគតោ ចក្កវត្តិរជ្ជំ ការេសិ។ តស្ស វាមហត្ថំ សមញ្ជិត្វា ទក្ខិណហត្ថេន អប្ផោដិតកាលេ អាកាសា ទិព្ពមេឃោ វិយ ជាណុប្បមាណំ សត្តរតនវស្សំ វស្សតិ, ឯវរូបោ អច្ឆរិយមនុស្សោ អហោសិ។ សោ ចតុរាសីតិ វស្សសហស្សានិ កុមារកីឡំ កីឡិ។ ចតុរាសីតិ វស្សសហស្សានិ ឱបរជ្ជំ ការេសិ, ចតុរាសីតិ វស្សសហស្សានិ ចក្កវត្តិរជ្ជំ ការេសិ, អាយុប្បមាណំ អសង្ខ្យេយ្យំ អហោសិ។

សោ ឯកទិវសំ កាមតណ្ហំ បូរេតុំ អសក្កោន្តោ ឧក្កណ្ឋិតាការំ ទស្សេសិ។ អថាមច្ចា “កិំ នុ ខោ, ទេវ, ឧក្កណ្ឋិតោសី”តិ បុច្ឆិំសុ។ “មយ្ហំ បុញ្ញពលេ ឱលោកិយមានេ ឥទំ រជ្ជំ កិំ ករិស្សតិ, កតរំ នុ ខោ ឋានំ រមណីយ”ន្តិ? “ទេវលោកោ, មហារាជា”តិ។ សោ ចក្ករតនំ អព្ភុក្កិរិត្វា សទ្ធិំ បរិសាយ ចាតុមហារាជិកទេវលោកំ អគមាសិ។ អថស្ស ចត្តារោ មហារាជានោ ទិព្ពមាលាគន្ធហត្ថា ទេវគណបរិវុតា បច្ចុគ្គមនំ កត្វា តំ អាទាយ ចាតុមហារាជិកទេវលោកំ គន្ត្វា ទេវរជ្ជំ អទំសុ។ តស្ស សកបរិសាយ បរិវារិតស្សេវ តស្មិំ រជ្ជំ ការេន្តស្ស ទីឃោ អទ្ធា វីតិវត្តោ។

សោ តត្ថាបិ តណ្ហំ បូរេតុំ អសក្កោន្តោ ឧក្កណ្ឋិតាការំ ទស្សេសិ, ចត្តារោ មហារាជានោ “កិំ នុ ខោ, ទេវ, ឧក្កណ្ឋិតោសី”តិ បុច្ឆិំសុ។ “ឥមម្ហា ទេវលោកា កតរំ ឋានំ រមណីយ”ន្តិ។ “មយំ, ទេវ, បរេសំ ឧបដ្ឋាកបរិសា, តាវតិំសទេវលោកោ រមណីយោ”តិ។ មន្ធាតា ចក្ករតនំ អព្ភុក្កិរិត្វា អត្តនោ បរិសាយ បរិវុតោ តាវតិំសាភិមុខោ បាយាសិ។ អថស្ស សក្កោ ទេវរាជា ទិព្ពមាលាគន្ធហត្ថោ ទេវគណបរិវុតោ បច្ចុគ្គមនំ កត្វា តំ ហត្ថេ គហេត្វា “ឥតោ ឯហិ, មហារាជា”តិ អាហ។ រញ្ញោ ទេវគណបរិវុតស្ស គមនកាលេ បរិណាយករតនំ ចក្ករតនំ អាទាយ សទ្ធិំ បរិសាយ មនុស្សបថំ ឱតរិត្វា អត្តនោ នគរមេវ បាវិសិ។ សក្កោ មន្ធាតុំ តាវតិំសភវនំ នេត្វា ទេវតា ទ្វេ កោដ្ឋាសេ កត្វា អត្តនោ ទេវរជ្ជំ មជ្ឈេ ភិន្ទិត្វា អទាសិ។ តតោ បដ្ឋាយ ទ្វេ រាជានោ រជ្ជំ ការេសុំ។ ឯវំ កាលេ គច្ឆន្តេ សក្កោ សដ្ឋិ ច វស្សសតសហស្សានិ តិស្សោ ច វស្សកោដិយោ អាយុំ ខេបេត្វា ចវិ, អញ្ញោ សក្កោ និព្ពត្តិ។ សោបិ ទេវរជ្ជំ ការេត្វា អាយុក្ខយេន ចវិ។ ឯតេនូបាយេន ឆត្តិំស សក្កា ចវិំសុ, មន្ធាតា បន មនុស្សបរិហារេន ទេវរជ្ជំ ការេសិយេវ។

តស្ស ឯវំ កាលេ គច្ឆន្តេ ភិយ្យោសោមត្តាយ កាមតណ្ហា ឧប្បជ្ជិ, សោ “កិំ មេ ឧបឌ្ឍរជ្ជេន, សក្កំ មារេត្វា ឯករជ្ជមេវ ករិស្សាមី”តិ ចិន្តេសិ។ សក្កំ មារេតុំ នាម ន សក្កា, តណ្ហា នាមេសា វិបត្តិមូលា, តេនស្ស អាយុសង្ខារោ បរិហាយិ, ជរា សរីរំ បហរិ។ មនុស្សសរីរញ្ច នាម ទេវលោកេ ន ភិជ្ជតិ, អថ សោ ទេវលោកា ភស្សិត្វា ឧយ្យានេ ឱតរិ។ ឧយ្យានបាលោ តស្ស អាគតភាវំ រាជកុលេ និវេទេសិ។ រាជកុលំ អាគន្ត្វា ឧយ្យានេយេវ សយនំ បញ្ញបេសិ។ រាជា អនុដ្ឋានសេយ្យាយ និបជ្ជិ។ អមច្ចា “ទេវ, តុម្ហាកំ បរតោ កិន្តិ កថេមា”តិ បុច្ឆិំសុ។ “មម បរតោ តុម្ហេ ឥមំ សាសនំ មហាជនស្ស កថេយ្យាថ – ‘មន្ធាតុមហារាជា ទ្វិសហស្សបរិត្តទីបបរិវារេសុ ចតូសុ មហាទីបេសុ ចក្កវត្តិរជ្ជំ ការេត្វា ទីឃរត្តំ ចាតុមហារាជិកេសុ រជ្ជំ ការេត្វា ឆត្តិំសាយ សក្កានំ អាយុប្បមាណេន ទេវលោកេ រជ្ជំ ការេត្វា តណ្ហំ អបូរេត្វា កាលមកាសី’”តិ។ សោ ឯវំ វត្វា កាលំ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ អតីតំ អាហរិត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមា គាថា អវោច –

**២២**. “យាវតា ចន្ទិមសូរិយា, បរិហរន្តិ ទិសា ភន្តិ វិរោចនា;
សព្ពេវ ទាសា មន្ធាតុ, យេ បាណា បថវិស្សិតា។

**២៣**. “ន កហាបណវស្សេន, តិត្តិ កាមេសុ វិជ្ជតិ;
អប្បស្សាទា ទុខា កាមា, ឥតិ វិញ្ញាយ បណ្ឌិតោ។

**២៤**. “អបិ ទិព្ពេសុ កាមេសុ, រតឹ សោ នាធិគច្ឆតិ;
តណ្ហក្ខយរតោ ហោតិ, សម្មាសម្ពុទ្ធសាវកោ”តិ។

តត្ថ **យាវតា**តិ បរិច្ឆេទវចនំ។ **បរិហរន្តី**តិ យត្តកេន បរិច្ឆេទេន សិនេរុំ បរិហរន្តិ។ **ទិសា ភន្តី**តិ ទសសុ ទិសាសុ ភាសន្តិ បភាសន្តិ។ **វិរោចនា**តិ អាលោកករណតាយ វិរោចនសភាវា។ **សព្ពេវ ទាសា មន្ធាតុ, យេ បាណា បថវិស្សិតា**តិ ឯត្តកេ បទេសេ យេ បថវិនិស្សិតា បាណា ជនបទវាសិនោ មនុស្សា, សព្ពេវ តេ “ទាសា មយំ រញ្ញោ មន្ធាតុស្ស, អយ្យកោ នោ រាជា មន្ធាតា”តិ ឯវំ ឧបគតត្តា ភុជិស្សាបិ សមានា ទាសាយេវ។

**ន កហាបណវស្សេនា**តិ តេសំ ទាសភូតានំ មនុស្សានំ អនុគ្គហាយ យំ មន្ធាតា អប្ផោដេត្វា សត្តរតនវស្សំ វស្សាបេតិ, តំ ឥធ “កហាបណវស្ស”ន្តិ វុត្តំ។ **តិត្តិ កាមេសូ**តិ តេនាបិ កហាបណវស្សេន វត្ថុកាមកិលេសកាមេសុ តិត្តិ នាម នត្ថិ, ឯវំ ទុប្បូរា ឯសា តណ្ហា។ **អប្បស្សាទា ទុខា កាមា**តិ សុបិនកូបមត្តា កាមា នាម អប្បស្សាទា បរិត្តសុខា, ទុក្ខមេវ បនេត្ថ ពហុតរំ។ តំ ទុក្ខក្ខន្ធសុត្តបរិយាយេន ទីបេតព្ពំ។ **ឥតិ វិញ្ញាយា**តិ ឯវំ ជានិត្វា។

**ទិព្ពេសូ**តិ ទេវតានំ បរិភោគេសុ រូបាទីសុ។ **រតឹ សោ**តិ សោ វិបស្សកោ ភិក្ខុ ទិព្ពេហិ កាមេហិ និមន្តិយមានោបិ តេសុ រតឹ នាធិគច្ឆតិ អាយស្មា សមិទ្ធិ វិយ។ **តណ្ហក្ខយរតោ**តិ និព្ពានរតោ។ និព្ពានញ្ហិ អាគម្ម តណ្ហា ខីយតិ, តស្មា តំ “តណ្ហក្ខយោ”តិ វុច្ចតិ។ តត្ថ រតោ ហោតិ អភិរតោ។ **សម្មាសម្ពុទ្ធសាវកោ**តិ ពុទ្ធស្ស សវនន្តេ ជាតោ ពហុស្សុតោ យោគាវចរបុគ្គលោ។

ឯវំ សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ, អញ្ញេ បន ពហូ សោតាបត្តិផលាទីនិ បាបុណឹសុ។ “តទា មន្ធាតុរាជា អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មន្ធាតុជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[២៥៩] ៩. តិរីដវច្ឆជាតកវណ្ណនា

**នយិមស្ស វិជ្ជា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស កោសលរញ្ញោ មាតុគាមានំ ហត្ថតោ បញ្ចសតានិ, រញ្ញោ ហត្ថតោ បញ្ចសតានីតិ ទុស្សសហស្សបដិលាភវត្ថុំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ ហេដ្ឋា ទុកនិបាតេ **គុណជាតកេ** (ជា. អដ្ឋ. ២.២.គុណជាតកវណ្ណនា) វិត្ថារិតមេវ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាសិរដ្ឋេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា នាមគ្គហណទិវសេ **តិរីដវច្ឆកុមារោ**តិ កតនាមោ អនុបុព្ពេន វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា អគារំ អជ្ឈាវសន្តោ មាតាបិតូនំ កាលកិរិយាយ សំវិគ្គហទយោ ហុត្វា និក្ខមិត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អរញ្ញាយតនេ វនមូលផលាហារោ ហុត្វា វាសំ កប្បេសិ។ តស្មឹ តត្ថ វសន្តេ ពារាណសិរញ្ញោ បច្ចន្តោ កុបិ, សោ តត្ថ គន្ត្វា យុទ្ធេ បរាជិតោ មរណភយភីតោ ហត្ថិក្ខន្ធគតោ ឯកេន បស្សេន បលាយិត្វា អរញ្ញេ វិចរន្តោ បុព្ពណ្ហសមយេ តិរីដវច្ឆស្ស ផលាផលត្ថាយ គតកាលេ តស្ស អស្សមបទំ បាវិសិ។ សោ “តាបសានំ វសនដ្ឋាន”ន្តិ ហត្ថិតោ ឱតរិត្វា វាតាតបេន កិលន្តោ បិបាសិតោ បានីយឃដំ ឱលោកេន្តោ កត្ថចិ អទិស្វា ចង្កមនកោដិយំ ឧទបានំ អទ្ទស។ ឧទកឧស្សិញ្ចនត្ថាយ បន រជ្ជុឃដំ អទិស្វា បិបាសំ សន្ធារេតុំ អសក្កោន្តោ ហត្ថិស្ស កុច្ឆិយំ ពទ្ធយោត្តំ គហេត្វា ហត្ថឹ ឧទបានតដេ ឋបេត្វា តស្ស បាទេ យោត្តំ ពន្ធិត្វា យោត្តេន ឧទបានំ ឱតរិត្វា យោត្តេ អបាបុណន្តេ ឧត្តរិត្វា ឧត្តរសាដកំ យោត្តកោដិយា សង្ឃាដេត្វា បុន ឱតរិ, តថាបិ នប្បហោសិយេវ។ សោ អគ្គបាទេហិ ឧទកំ ផុសិត្វា អតិបិបាសិតោ “បិបាសំ វិនោទេត្វា មរណម្បិ សុមរណ”ន្តិ ចិន្តេត្វា ឧទបានេ បតិត្វា យាវទត្ថំ បិវិត្វា បច្ចុត្តរិតុំ អសក្កោន្តោ តត្ថេវ អដ្ឋាសិ។ ហត្ថីបិ សុសិក្ខិតត្តា អញ្ញត្ថ អគន្ត្វា រាជានំ ឱលោកេន្តោ តត្ថេវ អដ្ឋាសិ។ ពោធិសត្តោ សាយន្ហសមយេ ផលាផលំ អាហរិត្វា ហត្ថឹ ទិស្វា “រាជា អាគតោ ភវិស្សតិ, វម្មិតហត្ថីយេវ បន បញ្ញាយតិ, កឹ នុ ខោ ការណ”ន្តិ សោ ហត្ថិសមីបំ ឧបសង្កមិ។ ហត្ថីបិ តស្ស ឧបសង្កមនភាវំ ញត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ពោធិសត្តោ ឧទបានតដំ គន្ត្វា រាជានំ ទិស្វា “មា ភាយិ, មហារាជា”តិ សមស្សាសេត្វា និស្សេណឹ ពន្ធិត្វា រាជានំ ឧត្តារេត្វា កាយមស្ស សម្ពាហិត្វា តេលេន មក្ខេត្វា ន្ហាបេត្វា

ផលាផលានិ ខាទាបេត្វា ហត្ថិស្ស សន្ទាហំ មោចេសិ។ រាជា ទីឃតីហំ វិស្សជ្ជេត្វា ពោធិសត្តស្ស អត្តនោ សន្តិកំ អាគមនត្ថាយ បដិញ្ញំ គហេត្វា បក្កាមិ។ រាជពលកាយោ នគរស្ស អវិទូរេ ខន្ធាវារំ ពន្ធិត្វា ឋិតោ។ រាជានំ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា បរិវារេសិ, រាជា នគរំ បាវិសិ។

ពោធិសត្តោបិ អឌ្ឍមាសច្ចយេន ពារាណសី បត្វា ឧយ្យានេ វសិត្វា បុនទិវសេ ភិក្ខំ ចរមានោ រាជទ្វារំ គតោ។ រាជា មហាវាតបានំ ឧគ្ឃាដេត្វា រាជង្គណំ ឱលោកយមានោ ពោធិសត្តំ ទិស្វា សញ្ជានិត្វា បាសាទា ឱរុយ្ហ វន្ទិត្វា មហាតលំ អារោបេត្វា សមុស្សិតសេតច្ឆត្តេ រាជបល្លង្កេ និសីទាបេត្វា អត្តនោ បដិយាទិតំ អាហារំ ភោជេត្វា សយម្បិ ភុញ្ជិត្វា ឧយ្យានំ នេត្វា តត្ថស្ស ចង្កមនាទិបរិវារំ វសនដ្ឋានំ ការេត្វា សព្ពេ បព្ពជិតបរិក្ខារេ ទត្វា ឧយ្យានបាលំ បដិច្ឆាបេត្វា វន្ទិត្វា បក្កាមិ។ តតោ បដ្ឋាយ ពោធិសត្តោ រាជនិវេសនេយេវ បរិភុញ្ជិ, មហាសក្ការសម្មានោ អហោសិ។

តំ អសហមានា អមច្ចា “ឯវរូបំ សក្ការំ ឯកោបិ យោធោ លភមានោ កឹ នាម ន ករេយ្យា”តិ វត្វា ឧបរាជានំ ឧបគន្ត្វា “ទេវ, អម្ហាកំ រាជា ឯកំ តាបសំ អតិវិយ មមាយតិ, កឹ នាម តេន តស្មឹ ទិដ្ឋំ, តុម្ហេបិ តាវ រញ្ញា សទ្ធឹ មន្តេថា”តិ អាហំសុ។ សោ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា អមច្ចេហិ សទ្ធឹ រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា បឋមំ គាថមាហ –

២៥. “នយិមស្ស វិជ្ជាមយមត្ថិ កិញ្ចិ, ន ពន្ធវោ នោ បន តេ សហាយោ;
អថ កេន វណ្ណេន តិរីដវច្ឆោ, តេទណ្ឌិកោ ភុញ្ជតិ អគ្គបិណ្ឌ”ន្តិ។

តត្ថ **នយិមស្ស វិជ្ជាមយមត្ថិ កិញ្ចី**តិ ឥមស្ស តាបសស្ស វិជ្ជាមយំ កិញ្ចិ កម្មំ នត្ថិ។ **ន ពន្ធវោ** តិបុត្តពន្ធវសិប្បពន្ធវគោត្តពន្ធវញាតិពន្ធវេសុ អញ្ញតរោបិ ន ហោតិ ។ **នោ បន តេ សហាយោ**តិ សហបំសុកីឡិកោ សហាយកោបិ តេ ន ហោតិ។ **កេន វណ្ណេនា**តិ កេន ការណេន។ **តិរីដវច្ឆោ**តិ តស្ស នាមំ។ **តេទណ្ឌិកោ**តិ កុណ្ឌិកឋបនត្ថាយ តិទណ្ឌកំ គហេត្វា ចរន្តោ។ **អគ្គបិណ្ឌ**ន្តិ រសសម្បន្នំ រាជារហំ អគ្គភោជនំ។

តំ សុត្វា រាជា បុត្តំ អាមន្តេត្វា “តាត, មម បច្ចន្តំ គន្ត្វា យុទ្ធបរាជិតស្ស ទីឃតីហំ អនាគតភាវំ សរសី”តិ វត្វា “សរាមី”តិ វុត្តេ “តទា មយា ឥមំ និស្សាយ ជីវិតំ លទ្ធ”ន្តិ សព្ពំ តំ បវត្តឹ អាចិក្ខិត្វា “តាត , មយ្ហំ ជីវិតទាយកេ មម សន្តិកំ អាគតេ រជ្ជំ ទទន្តោបិ អហំ នេវ ឯតេន កតគុណានុរូបំ កាតុំ សក្កោមី”តិ វត្វា ឥតរា ទ្វេ គាថា អវោច –

២៦. “អាបាសុ មេ យុទ្ធបរាជិតស្ស, ឯកស្ស កត្វា វិវនស្មិ ឃោរេ;
បសារយី កិច្ឆគតស្ស បាណឹ, តេនូទតារឹ ទុខសម្បរេតោ។

២៧. “ឯតស្ស កិច្ចេន ឥធានុបត្តោ, វេសាយិនោ វិសយា ជីវលោកេ;
លាភារហោ តាត តិរីដវច្ឆោ, ទេថស្ស ភោគំ យជថញ្ច យញ្ញ”ន្តិ។

តត្ថ **អាបាសូ**តិ អាបទាសុ។ **ឯកស្សា**តិ អទុតិយស្ស។ **កត្វា**តិ អនុកម្បំ ករិត្វា បេមំ ឧប្បាទេត្វា។ **វិវនស្មិ**ន្តិ បានីយរហិតេ អរញ្ញេ។ **ឃោរេ**តិ ទារុណេ។ **បសារយី កិច្ឆគតស្ស បាណិ**ន្តិ និស្សេណឹ ពន្ធិត្វា កូបំ ឱតារេត្វា ទុក្ខគតស្ស មយ្ហំ ឧត្តារណត្ថាយ វីរិយបដិសំយុត្តំ ហត្ថំ បសារេសិ។ **តេនូទតារឹ ទុខសម្បរេតោ**តិ តេន ការណេនម្ហិ ទុក្ខបរិវារិតោបិ តម្ហា កូបា ឧត្តិណ្ណោ។

**ឯតស្ស កិច្ចេន ឥធានុបត្តោ**តិ អហំ ឯតស្ស តាបសស្ស កិច្ចេន, ឯតេន កតស្ស កិច្ចស្សានុភាវេន ឥធានុប្បត្តោ ។ **វេសាយិនោ វិសយា**តិ វេសាយី វុច្ចតិ យមោ, តស្ស វិសយា។ **ជីវលោកេ**តិ មនុស្សលោកេ។ អហញ្ហិ ឥមស្មឹ ជីវលោកេ ឋិតោ យមវិសយំ មច្ចុវិសយំ បរលោកំ គតោ នាម អហោសឹ, សោម្ហិ ឯតស្ស ការណា តតោ បុន ឥធាគតោតិ វុត្តំ ហោតិ។ **លាភារហោ**តិ លាភំ អរហោ ចតុបច្ចយលាភស្ស អនុច្ឆវិកោ។ **ទេថស្ស ភោគ**ន្តិ ឯតេន បរិភុញ្ជិតព្ពំ ចតុបច្ចយសមណបរិក្ខារសង្ខាតំ ភោគំ ឯតស្ស ទេថ។ **យជថញ្ច យញ្ញ**ន្តិ ត្វញ្ច អមច្ចា ច នាគរា ចាតិ សព្ពេបិ តុម្ហេ ឯតស្ស ភោគញ្ច ទេថ, យញ្ញញ្ច យជថ។ តស្ស ហិ ទីយមានោ ទេយ្យធម្មោ តេន ភុញ្ជិតព្ពត្តា ភោគោ ហោតិ, ឥតរេសំ ទានយញ្ញត្តា យញ្ញោ។ តេនាហ “ទេថស្ស ភោគំ យជថញ្ច យញ្ញ”ន្តិ។

ឯវំ រញ្ញោ គគនតលេ បុណ្ណចន្ទំ ឧដ្ឋាបេន្តេន វិយ ពោធិសត្តស្ស គុណេ បកាសិតេ តស្ស គុណោ សព្ពត្ថមេវ បាកដោ ជាតោ, អតិរេកតរោ តស្ស លាភសក្ការោ ឧទបាទិ។ តតោ បដ្ឋាយ ឧបរាជា វា អមច្ចា វា អញ្ញោ វា

កោចិ កិញ្ចិ រាជានំ វត្តុំ ន វិសហិ។ រាជា ពោធិសត្តស្ស ឱវាទេ ឋត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា សគ្គបុរំ បូរេសិ។ ពោធិសត្តោបិ អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច ឧប្បាទេត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្ថា "បោរាណកបណ្ឌិតាបិ ឧបការវសេន ករិំសូ"តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា រាជា អានន្ទោ អហោសិ, តាបសោ បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

តិរីដវច្ឆជាតកវណ្ណនា នវមា។

[២៦០] ១០. ទូតជាតកវណ្ណនា

**យស្សត្ថា ទូរមាយន្តី**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ លោលភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ នវកនិបាតេ **ចក្កវាកជាតកេ** (ជា. ១.៩.៦៩ អាទយោ) អាវិភវិស្សតិ។ សត្ថា បន តំ ភិក្ខុំ អាមន្តេត្វា "ន ខោ, ភិក្ខុ, ឥទានេវ, បុព្ពេបិ ត្វំ លោលោ, លោលភ្យការណេនេវ បន អសិនា សីសច្ឆេទនំ លភី"តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស បុត្តោ ហុត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា បិតុ អច្ចយេន រជ្ជេ បតិដ្ឋាយ ភោជនសុទ្ធិកោ អហោសិ, តេនស្ស **ភោជនសុទ្ធិករាជា**ត្វេវ នាមំ ជាតំ។ សោ កិរ តថារូបេន វិធានេន ភត្តំ ភុញ្ជតិ, យថាស្ស ឯកិស្សា ភត្តបាតិយា សតសហស្សំ វយំ គច្ឆតិ។ ភុញ្ជន្តោ បន អន្តោគេហេ ន ភុញ្ជតិ, អត្តនោ ភោជនវិធានំ ឱលោកេន្តំ មហាជនំ បុញ្ញំ ការេតុកាមតាយ រាជទ្វារេ រតនមណ្ឌបំ ការេត្វា ភោជនវេលាយ តំ អលង្ការាបេត្វា កញ្ចនមយេ សមុស្សិតសេតច្ឆត្តេ រាជបល្លង្កេ និសីទិត្វា ខត្តិយកញ្ញាហិ បរិវុតោ សតសហស្សគ្ឃនិកាយ សុវណ្ណបាតិយា សព្ពរសភោជនំ ភុញ្ជតិ។ អថេកោ លោលបុរិសោ តស្ស ភោជនវិធានំ ឱលោកេត្វា តំ ភោជនំ ភុញ្ជិតុកាមោ ហុត្វា បិបាសំ សន្ធារេតុំ អសក្កោន្តោ "អត្ថេកោ ឧបាយោ"តិ គាឡ្ហំ និវាសេត្វា ហត្ថេ ឧក្ខិបិត្វា "ភោ, អហំ ទូតោ, ទូតោ"តិ ឧច្ចាសទ្ទំ ករោន្តោ រាជានំ ឧបសង្កមិ។ តេន ច សមយេន តស្មិំ ជនបទេ "ទូតោម្ហី"តិ វទន្តំ ន វារេន្តិ, តស្មា មហាជនោ ទ្វិធា ភិជ្ជិត្វា ឱកាសំ អទាសិ។ សោ វេគេន គន្ត្វា រញ្ញោ បាតិយា ឯកំ ភត្តបិណ្ឌំ គហេត្វា មុខេ បក្ខិបិ, អថស្ស "សីសំ ឆិន្ទិស្សាមី"តិ អសិគាហោ អសិំ អព្ពាហេសិ, រាជា "មា បហរី"តិ និវារេសិ, "មា ភាយិ, ភុញ្ជស្សូ"តិ ហត្ថំ ធោវិត្វា និសីទិ។ ភោជនបរិយោសានេ ចស្ស អត្តនោ បិវនបានីយញ្ចេវ តម្ពូលញ្ច ទាបេត្វា "ភោ បុរិស, ត្វំ 'ទូតោម្ហី'តិ វទសិ, កស្ស ទូតោសី"តិ បុច្ឆិ។ "មហារាជ អហំ តណ្ហាទូតោ, ឧទរទូតោ, តណ្ហា មំ អាណាបេត្វា 'ត្វំ គច្ឆាហី'តិ ទូតំ កត្វា បេសេសី"តិ វត្វា បុរិមា ទ្វេ គាថា អវោច –

២៨. "យស្សត្ថា ទូរមាយន្តិ, អមិត្តមបិ យាចិតុំ;
តស្សូទរស្សហំ ទូតោ, មា មេ កុជ្ឈ រថេសភ។

២៩. "យស្ស ទិវា ច រត្តោ ច, វសមាយន្តិ មាណវា;
តស្សូទរស្សហំ ទូតោ, មា មេ កុជ្ឈ រថេសភា"តិ។

តត្ថ **យស្សត្ថា ទូរមាយន្តី**តិ យស្ស អត្ថាយ ឥមេ សត្តា តណ្ហាវសិកា ហុត្វា ទូរម្បិ គច្ឆន្តិ។ **រថេសភា**តិ រថយោធជេដ្ឋក។

រាជា តស្ស វចនំ សុត្វា "សច្ចមេតំ, ឥមេ សត្តា ឧទរទូតា តណ្ហាវសេន វិចរន្តិ, តណ្ហាវ ឥមេ សត្តេ វិចារេតិ, យាវ មនាបំ វត ឥមិនា កថិត"ន្តិ តស្ស បុរិសស្ស តុស្សិត្វា តតិយំ គាថមាហ –

៣០. "ទទាមិ តេ ព្រាហ្មណ រោហិណីនំ, គវំ សហស្សំ សហ បុង្គវេន;
ទូតោ ហិ ទូតស្ស កថំ ន ទជ្ជំ, មយម្បិ តស្សេវ ភវាម ទូតា"តិ។

តត្ថ **ព្រាហ្មណា**តិ អាលបនមត្តមេតំ។ **រោហិណីន**ន្តិ រត្តវណ្ណានំ។ **សហ បុង្គវេនា**តិ យូថបរិណាយកេន ឧបទ្ទវរក្ខកេន ឧសភេន សទ្ធិំ។ **មយម្បី**តិ អហញ្ច អវសេសា ច សព្ពេ សត្តា តស្សេវ ឧទរស្ស ទូតា ភវាម, តស្មា អហំ ឧទរទូតោ សមានោ ឧទរទូតស្ស តុយ្ហំ កស្មា ន ទជ្ជន្តិ។ ឯវញ្ច បន វត្វា "ឥមិនា វត បុរិសេន អស្សុតបុព្ពំ ការណំ កថិត"ន្តិ តុដ្ឋចិត្តោ តស្ស មហន្តំ យសំ អទាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ សោ លោលភិក្ខុ សកទាគាមិផលេ បតិដ្ឋហិ, អញ្ញេបិ ពហូ សោតាបន្នាទយោ អហេសុំ។ "តទា លោលបុរិសោ ឯតរហិ លោលភិក្ខុ អហោសិ, ភោជនសុទ្ធិករាជា បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

ទូតជាតកវណ្ណនា ទសមា។

សង្កប្បវគ្គោ បឋមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

សង្កប្ប តិលមុដ្ឋិ ច, មណិ ច សិន្ធវាសុកំ;
ជរូទបានំ គាមណិ, មន្ធាតា តិរីដទូតន្តិ។

## ២. បទុមវគ្គោ

[២៦១] ១. បទុមជាតកវណ្ណនា

**យថា កេសា ច មស្សូ ចា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អានន្ទពោធិម្ហិ មាលាបូជការកេ ភិក្ខូ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ **កាលិង្គពោធិជាតកេ** អាវិភវិស្សតិ។ សោ បន អានន្ទត្ថេរេន រោបិតត្តា “អានន្ទពោធី”តិ ជាតោ។ ថេរេន ហិ ជេតវនទ្វារកោដ្ឋកេ ពោធិស្ស រោបិតភាវោ សកលជម្ពុទីបេ បត្ថរិ។ អថេកច្ចេ ជនបទវាសិនោ ភិក្ខូ “អានន្ទពោធិម្ហិ មាលាបូជំ ករិស្សាមា”តិ ជេតវនំ អាគន្ត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា បុនទិវសេ សាវត្ថិំ បវិសិត្វា ឧប្បលវីថិំ គន្ត្វា មាលំ អលភិត្វា អាគន្ត្វា អានន្ទត្ថេរស្ស អារោចេសុំ – “អាវុសោ, មយំ ‘ពោធិម្ហិ មាលាបូជំ ករិស្សាមា’តិ ឧប្បលវីថិំ គន្ត្វា ឯកមាលម្បិ ន លភិម្ហា”តិ។ ថេរោ “អហំ វោ, អាវុសោ, អាហរិស្សាមី”តិ ឧប្បលវីថិំ គន្ត្វា ពហូ នីលុប្បលកលាបេ ឧក្ខិបាបេត្វា អាគម្ម តេសំ ទាបេសិ, តេ តានិ គហេត្វា ពោធិស្ស បូជំ ករិំសុ។ តំ បវត្តិំ សុត្វា ធម្មសភាយំ ភិក្ខូ ថេរស្ស គុណកថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, ជានបទា ភិក្ខូ អប្បបុញ្ញា ឧប្បលវីថិំ គន្ត្វា មាលំ ន លភឹសុ, ថេរោ បន គន្ត្វាវ អាហរាបេសី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ វត្ថុឆេកា កថាកុសលា មាលំ លភន្តិ, បុព្ពេបិ លភឹសុយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សេដ្ឋិបុត្តោ អហោសិ។ អន្តោនគរេ ច ឯកស្មិំ សរេ បទុមានិ បុប្ផន្តិ។ ឯកោ ឆិន្នានាសោ បុរិសោ តំ សរំ រក្ខតិ។ អថេកទិវសំ ពារាណសិយំ ឧស្សវេ ឃុដ្ឋេ មាលំ បិឡន្ធិត្វា ឧស្សវំ កីឡិតុកាមា តយោ សេដ្ឋិបុត្តា “នាសច្ឆិន្នស្ស អភូតេន វណ្ណំ វត្វា មាលំ យាចិស្សាមា”តិ តស្ស បទុមានិ ភញ្ជនកាលេ សរស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។

តេសុ ឯកោ តំ អាមន្តេត្វា បឋមំ គាថមាហ –

៣១. “យថា កេសា ច មស្សូ ច, ឆិន្នំ ឆិន្នំ វិរូហតិ;
ឯវំ រុហតុ តេ នាសា, បទុមំ ទេហិ យាចិតោ”តិ។

សោ តស្ស កុជ្ឈិត្វា បទុមំ ន អទាសិ។

អថស្ស ទុតិយោ ទុតិយំ គាថមាហ –

៣២. “យថា សារទិកំ ពីជំ, ខេត្តេ វុត្តំ វិរូហតិ;
ឯវំ រុហតុ តេ នាសា, បទុមំ ទេហិ យាចិតោ”តិ។

តត្ថ **សារទិក**ន្តិ សរទសមយេ គហេត្វា និក្ខិត្តំ សារសម្បន្នំ ពីជំ។ សោ តស្សបិ កុជ្ឈិត្វា បទុមំ ន អទាសិ។

អថស្ស តតិយោ តតិយំ គាថមាហ –

៣៣. “ឧភោបិ បលបន្តេតេ, អបិ បទ្មានិ ទស្សតិ;
វជ្ជុំ វា តេ ន វា វជ្ជុំ, នត្ថិ នាសាយ រូហនា;
ទេហិ សម្ម បទុមានិ, អហំ យាចាមិ យាចិតោ”តិ។

តត្ថ **ឧភោបិ បលបន្តេតេ**តិ ឯតេ ទ្វេបិ មុសា វទន្តិ។ **អបិ បទ្មានី**តិ “អបិ នាម នោ បទុមានិ ទស្សតី”តិ ចិន្តេត្វា ឯវំ វទន្តិ។ **វជ្ជុំ វា តេ ន វា វជ្ជុ**ន្តិ “តវ នាសា រុហតូ”តិ ឯវំ វទេយ្យុំ វា ន វា វទេយ្យុំ, ឯតេសំ វចនំ

អប្បមាណំ, សព្ពត្ថាបិ នត្ថិ នាសាយ រុហនា, អហំ បន តេ នាសំ បដិច្ច ន កិញ្ចិ វទាមិ, កេវលំ យាចាមិ, តស្ស មេ ទេហិ, សម្ម, បទុមានិ យាចិតោតិ។

តំ សុត្វា បទុមសរគោបកោ "ឥមេហិ ទ្វីហិ មុសាវាទោ កថិតោ, តុម្ហេហិ សភាវោ កថិតោ, តុម្ហាកំ អនុច្ឆវិកានិ បទុមានី"តិ មហន្តំ បទុមកលាបំ អាទាយ តស្ស ទត្វា អត្តនោ បទុមសរមេវ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា បទុមលាភី សេដ្ឋិបុត្តោ អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

បទុមជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[២៦២] ២. មុទុបាណិជាតកវណ្ណនា

**បាណិ ចេ មុទុកោ ចស្សា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តញ្ហិ សត្ថា ធម្មសភំ អានីតំ "សច្ចំ កិរ ត្វំ, ភិក្ខុ, ឧក្កណ្ឋិតោសី"តិ បុច្ឆិត្វា "សច្ចំ, ភន្តេ"តិ វុត្តេ "ភិក្ខុ, ឥត្ថិយោ នាមេតា កិលេសវសេន គមនតោ អរក្ខិយា, បោរាណកបណ្ឌិតាបិ អត្តនោ ធីតរំ រក្ខិតុំ នាសក្ខិំសុ, បិតរា ហត្ថេ គហេត្វា ឋិតាវ បិតរំ អជានាបេត្វា កិលេសវសេន បុរិសេន សទ្ធិំ បលាយី"តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហិ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា បិតុ អច្ចយេន រជ្ជេ បតិដ្ឋាយ ធម្មេន រជ្ជំ ការេសិ។ សោ ធីតរញ្ច ភាគិនេយ្យញ្ច ទ្វេបិ អន្តោនិវេសនេ បោសេន្តោ ឯកទិវសំ អមច្ចេហិ សទ្ធិំ និសិន្នោ "មមច្ចយេន មយ្ហំ ភាគិនេយ្យោ រាជា ភវិស្សតិ, ធីតាបិ មេ តស្ស អគ្គមហេសី ភវិស្សតី"តិ វត្វា អបរភាគេ ភាគិនេយ្យស្ស វយប្បត្តកាលេ បុន អមច្ចេហិ សទ្ធិំ និសិន្នោ "មយ្ហំ ភាគិនេយ្យស្ស អញ្ញស្ស រញ្ញោ ធីតរំ អានេស្សាម, មយ្ហំ ធីតរម្បិ អញ្ញស្មិំ រាជកុលេ ទស្សាម, ឯវំ នោ ញាតកា ពហុតរា ភវិស្សន្តី"តិ អាហ។ អមច្ចា សម្បដិច្ឆិំសុ។

អថ រាជា ភាគិនេយ្យស្ស ពហិគេហំ ទាបេសិ, អន្តោ បវេសនំ និវារេសិ។ តេ បន អញ្ញមញ្ញំ បដិពទ្ធចិត្តា អហេសុំ។ កុមារោ "កេន នុ ខោ ឧបាយេន រាជធីតរំ ពហិ នីហរាបេយ្យ"ន្តិ ចិន្តេន្តោ "អត្ថិ ឧបាយោ"តិ ធាតិយា លញ្ជំ ទត្វា "កឹ, អយ្យបុត្ត, កិច្ចំ"ន្តិ វុត្តេ "អម្ម, កថំ នុ ខោ រាជធីតរំ ពហិ កាតុំ ឱកាសំ លភេយ្យាមា"តិ អាហ។ "រាជធីតាយ សទ្ធិំ កថេត្វា ជានិស្សាមី"តិ។ "សាធុ, អម្មា"តិ។ សា គន្ត្វា "ឯហិ, អម្ម, សីសេ តេ ឩកា គណ្ហិស្សាមី"តិ តំ នីចបីឋកេ និសីទាបេត្វា សយំ ឧច្ចេ និសីទិត្វា តស្សា សីសំ អត្តនោ ឩរូសុ ឋបេត្វា ឩកា គណ្ហយមានា រាជធីតាយ សីសំ នខេហិ វិជ្ឈិ។ រាជធីតា "នាយំ អត្តនោ នខេហិ វិជ្ឈតិ, បិតុច្ឆាបុត្តស្ស មេ កុមារស្ស នខេហិ វិជ្ឈតី"តិ ញត្វា "អម្ម, ត្វំ កុមារស្ស សន្តិកំ អគមាសី"តិ បុច្ឆិ។ "អាម, អម្មា"តិ។ "កឹ តេន សាសនំ កថិត"ន្តិ? "តវ ពហិករណូបាយំ បុច្ឆតិ, អម្មា"តិ។ រាជធីតា "បណ្ឌិតោ ហោន្តោ ជានិស្សតី"តិ បឋមំ គាថំ ពន្ធិត្វា "អម្ម, ឥមំ ឧគ្គហេត្វា កុមារស្ស កថេហី"តិ អាហ។

**៣៤**. "បាណិ ចេ មុទុកោ ចស្ស, នាគោ ចស្ស សុការិតោ;
អន្ធការោ ច វស្សេយ្យ, អថ នូន តទា សិយា"តិ។

សា តំ ឧគ្គណ្ហិត្វា កុមារស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា "អម្ម, រាជធីតា កិមាហា"តិ វុត្តេ "អយ្យបុត្ត, អញ្ញំ កិញ្ចិ អវត្វា ឥមំ គាថំ បហិណី"តិ តំ គាថំ ឧទាហាសិ។ កុមារោ ច តស្សត្ថំ ញត្វា "គច្ឆ, អម្មា"តិ តំ ឧយ្យោជេសិ។

គាថាយត្ថោ – សចេ តេ ឯកិស្សា ចូឡុបដ្ឋាកាយ មម ហត្ថោ វិយ ហត្ថោ មុទុ អស្ស, យទិ ច តេ អានេញ្ជការណំ សុការិតោ ឯកោ ហត្ថី អស្ស, យទិ ច តំ ទិវសំ ចតុរង្គសមន្នាគតោ អតិវិយ ពហលោ អន្ធការោ អស្ស, ទេវោ ច វស្សេយ្យ។ **អថ នូន តទា សិយា**តិ តាទិសេ កាលេ ឥមេ ចត្តារោ បច្ចយេ អាគម្ម ឯកំសេន តេ មនោរថស្ស មត្ថកគមនំ សិយាតិ។

កុមារោ ឯតមត្ថំ តថតោ ញត្វា ឯកំ អភិរូបំ មុទុហត្ថំ ចូឡុបដ្ឋាកំ សជ្ជំ កត្វា មង្គលហត្ថិគោបកស្ស លញ្ជំ ទត្វា ហត្ថឹ អានេញ្ជការណំ ការេត្វា កាលំ អាគមេន្តោ អច្ឆិ។

អថេកស្មិំ កាឡបក្ខុបោសថទិវសេ មជ្ឈិមយាមសមនន្តរេ ឃនកាឡមេឃោ វស្សិ។ សោ "អយំ ទានិ រាជធីតាយ វុត្តទិវសោ"តិ វារណំ អភិរុហិត្វា មុទុហត្ថកំ ចូឡុបដ្ឋាកំ ហត្ថិបិដ្ឋេ និសីទាបេត្វា គន្ត្វា រាជនិវេសនស្ស អាកាសង្គណាភិមុខេ ឋានេ ហត្ថឹ មហាភិត្តិយំ អល្លីយាបេត្វា វាតបានសមីបេ តេមេន្តោ អដ្ឋាសិ។ រាជាបិ ធីតរំ

រក្ខន្តោ អញ្ញត្ថ សយិតុំ ន ទេតិ, អត្តនោ សន្តិកេ ចូឡសយនេ សយាបេតិ។ សាបិ “អជ្ជ កុមារោ អាគមិស្សតី”តិ ញត្វា និទ្ទំ អនោក្កមិត្វាវ និបន្នា “តាត ន្ហាយិតុកាមាម្ហី”តិ អាហ។ រាជា “ឯហិ, អម្មា”តិ តំ ហត្ថេ គហេត្វា វាតបានសមីបំ នេត្វា “ន្ហាយាហិ, អម្មា”តិ ឧក្ខិបិត្វា វាតបានស្ស ពហិបស្សេ បមុខេ ឋបេត្វា ឯកស្មិំ ហត្ថេ គហេត្វា អដ្ឋាសិ។ សា ន្ហាយមានាវ កុមារស្ស ហត្ថំ បសារេសិ, សោ តស្សា ហត្ថតោ អាភរណានិ ឱមុញ្ចិត្វា ឧបដ្ឋាកាយ ហត្ថេ បិឡន្ធិត្វា តំ ឧក្ខិបិត្វា រាជធីតរំ និស្សាយ បមុខេ ឋបេសិ ។ សា តស្សា ហត្ថំ គហេត្វា បិតុ ហត្ថេ ឋបេសិ, សោ តស្សា ហត្ថំ គហេត្វា ធីតុ ហត្ថំ មុញ្ចិ, សា ឥតរស្មាបិ ហត្ថា អាភរណានិ ឱមុញ្ចិត្វា តស្សា ទុតិយហត្ថេ បិឡន្ធិត្វា បិតុ ហត្ថេ ឋបេត្វា កុមារេន សទ្ធិំ អគមាសិ។ រាជា “ធីតាយេវ មេ”តិ សញ្ញាយ តំ ទារិកំ ន្ហានបរិយោសានេ សិរិគព្ភេ សយាបេត្វា ទ្វារំ បិធាយ លញ្ឆេត្វា អារក្ខំ ទត្វា អត្តនោ សយនំ គន្ត្វា និបជ្ជិ។

សោ បភាតាយ រត្តិយា ទ្វារំ វិវរិត្វា តំ ទារិកំ ទិស្វា “កិមេត”ន្តិ បុច្ឆិ។ សា តស្សា កុមារេន សទ្ធិំ គតភាវំ កថេសិ។ រាជា វិប្បដិសារី ហុត្វា “ហត្ថេ គហេត្វា ចរន្តេនបិ មាតុគាមំ រក្ខិតុំ ន សក្កា, ឯវំ អរក្ខិយា នាមិត្ថិយោ”តិ ចិន្តេត្វា ឥតរា ទ្វេ គាថា អវោច –

៣៥. “អនលា មុទុសម្ភាសា, ទុប្បូរា តា នទីសមា;
សីទន្តិ នំ វិទិត្វាន, អារកា បរិវជ្ជយេ។

៣៦. “យំ ឯតា ឧបសេវន្តិ, ឆន្ទសា វា ធនេន វា;
ជាតវេទោវ សំ ឋានំ, ខិប្បំ អនុទហន្តិ ន”ន្តិ។

តត្ថ **អនលា មុទុសម្ភាសា**តិ មុទុវចនេនបិ អសក្កុណេយ្យា, នេវ សក្កា សណ្ហវាចាយ សង្គណ្ហិតុន្តិ អត្ថោ។ បុរិសេហិ វា ឯតាសំ ន អលន្តិ អនលា។ **មុទុសម្ភាសា**តិ ហទយេ ថទ្ធេបិ សម្ភាសាវ មុទុ ឯតាសន្តិ មុទុសម្ភាសា។ **ទុប្បូរា តា នទីសមា**តិ យថា នទី អាគតាគតស្ស ឧទកស្ស សន្ទនតោ ឧទកេន ទុប្បូរា, ឯវំ អនុភូតានុភូតេហិ មេថុនាទីហិ អបរិតុស្សនតោ ទុប្បូរា។ តេន វុត្តំ –

“តិណ្ណំ, ភិក្ខវេ, ធម្មានំ អតិត្តោ អប្បដិវានោ មាតុគាមោ កាលំ ករោតិ។ កតមេសំ តិណ្ណំ? មេថុនសមាបត្តិយា ច វិជាយនស្ស ច អលង្ការស្ស ច។ ឥមេសំ ខោ, ភិក្ខវេ, តិណ្ណំ ធម្មានំ អតិត្តោ អប្បដិវានោ មាតុគាមោ កាលំ ករោតី”តិ។

**សីទន្តី**តិ អដ្ឋសុ មហានិរយេសុ សោឡសសុ ឧស្សទនិរយេសុ និមុជ្ជន្តិ។ **ន**ន្តិ និបាតមត្តំ ។ **វិទិត្វានា**តិ ឯវំ ជានិត្វា។ **អារកា បរិវជ្ជយេ**តិ “ឯតា ឥត្ថិយោ នាម មេថុនធម្មាទីហិ អតិត្តា កាលំ កត្វា ឯតេសុ និរយេសុ សីទន្តិ, ឯតា ឯវំ អត្តនា សីទមានា កស្សញ្ញស្ស សុខាយ ភវិស្សន្តី”តិ ឯវំ ញត្វា បណ្ឌិតោ បុរិសោ ទូរតោវ តា បរិវជ្ជយេតិ ទីបេតិ។ **ឆន្ទសា វា ធនេន វា**តិ អត្តនោ វា ឆន្ទេន រុចិយា បេមេន, ភតិវសេន លទ្ធធនេន វា យំ បុរិសំ ឯតា ឥត្ថិយោ ឧបសេវន្តិ ភជន្តិ។ **ជាតវេទោ**តិ អគ្គិ។ សោ ហិ ជាតមត្តោវ វេទិយតិ, វិទិតោ បាកដោ ហោតីតិ ជាតវេទោ។ សោ យថា អត្តនោ ឋានំ ការណំ ឱកាសំ អនុទហតិ, ឯវមេតាបិ យំ ឧបសេវន្តិ, តំ បុរិសំ ធនយសសីលបញ្ញាសមន្នាគតម្បិ តេសំ សព្ពេសំ ធនាទីនំ វិនាសនតោ បុន តាយ សម្បត្តិយា អភព្ពុប្បត្តិកំ កុរុមានា ខិប្បំ អនុទហន្តិ ឈាបេន្តិ។ វុត្តម្បិ ចេតំ –

“ពលវន្តោ ទុព្ពលា ហោន្តិ, ថាមវន្តោបិ ហាយរេ;
ចក្ខុមា អន្ធកា ហោន្តិ, មាតុគាមវសំ គតា។

“គុណវន្តោ និគ្គុណា ហោន្តិ, បញ្ញវន្តោបិ ហាយរេ;
បមត្តា ពន្ធនេ សេន្តិ, មាតុគាមវសំ គតា។

“អជ្ឈេនញ្ច តបំ សីលំ, សច្ចំ ចាគំ សតី មតី;
អច្ឆិន្ទន្តិ បមត្តស្ស, បន្ថទូភីវ តក្ករា។

“យសំ កិត្តី ធិតី សូរំ, ពាហុសច្ចំ បជាននំ;
ខេបយន្តិ បមត្តស្ស, កដ្ឋបុញ្ជំវ បាវកោ”តិ។

ឯវំ វត្វា មហាសត្តោ “ភាគិនេយ្យោបិ មយាវ បោសេតព្ពោ”តិ មហន្តេន សក្ការេន ធីតរំ តស្សេវ ទត្វា តំ ឱបរជ្ជេ បតិដ្ឋបេសិ។ សោបិ មាតុលស្ស អច្ចយេន រជ្ជេ បតិដ្ឋហិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា រាជា អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មុទុបាណិជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[២៦៣] ៣. ចូឡបលោភនជាតកវណ្ណនា

**អភិជ្ជមានេ វារិស្មិ**ន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុមេវ អារព្ភ កថេសិ។ តញ្ហិ សត្ថា ធម្មសភំ អានីតំ “សច្ចំ កិរ, ត្វំ ភិក្ខុ, ឧក្កណ្ឋិតោសី”តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ចំ, ភន្តេ”តិ វុត្តេ “ភិក្ខុ, ឥត្ថិយោ នាមេតា បោរាណកេ សុទ្ធសត្តេបិ សំកិលេសេសុ”ន្តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តោ រាជា អបុត្តកោ ហុត្វា អត្តនោ ឥត្ថិយោ “បុត្តបត្ថនំ ករោថា”តិ អាហ។ តា បុត្តេ បត្ថេន្តិ។ ឯវំ អទ្ធានេ គតេ ពោធិសត្តោ ព្រហ្មលោកា ចវិត្វា អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិស្មិំ និព្ពត្តិ។ តំ ជាតមត្តំ ន្ហាបេត្វា ថញ្ញបាយនត្ថាយ ធាតិយា អទំសុ។ សោ បាយមានោ រោទតិ, អថ នំ អញ្ញិស្សា អទំសុ។ មាតុគាមហត្ថគតោ នេវ តុណ្ហី ហោតិ។ អថ នំ ឯកស្ស បាទមូលិកស្ស អទំសុ, តេន គហិតមត្តោយេវ តុណ្ហី អហោសិ។ តតោ បដ្ឋាយ បុរិសាវ តំ គហេត្វា ចរន្តិ។ ថញ្ញំ បាយេន្តា ទុហិត្វា វា បាយេន្តិ, សាណិអន្តរេន វា ថនំ មុខេ បបេន្តិ។ តេនស្ស **អនិត្ថិគន្ធកុមារោ**តិ នាមំ ករិំសុ។ តស្ស អបរាបរំ វឌ្ឍមានស្សបិ មាតុគាមំ នាម ទស្សេតុំ ន សក្កា។ តេនស្ស រាជា វិសុំយេវ និសជ្ជាទិដ្ឋានានិ ឈានាគារញ្ច ការេសិ។

សោ តស្ស សោឡសវស្សិកកាលេ ចិន្តេសិ – “មយ្ហំ អញ្ញោ បុត្តោ នត្ថិ, អយំ បន កុមារោ កាមេ ន បរិភុញ្ជតិ, រជ្ជម្បិ ន ឥច្ឆិស្សតិ, ទុល្លទ្ធោ វត មេ បុត្តោ”តិ។ អថ នំ ឯកា នច្ចគីតវាទិតកុសលា បុរិសេ បរិចរិត្វា អត្តនោ វសេ កាតុំ បដិពលា តរុណនាដកិត្ថី ឧបសង្កមិត្វា “ទេវ, កិំ នុ ចិន្តេសី”តិ អាហ, រាជា តំ ការណំ អាចិក្ខិ។ “ហោតុ, ទេវ , អហំ តំ បលោភេត្វា កាមរសំ ជានាបេស្សាមី”តិ។ “សចេ មេ បុត្តំ អនិត្ថិគន្ធកុមារំ បលោភេតុំ សក្ខិស្សសិ, សោ រាជា ភវិស្សតិ, ត្វំ អគ្គមហេសី”តិ។ សា “មមេសោ ភារោ, តុម្ហេ មា ចិន្តយិត្ថា”តិ វត្វា អារក្ខមនុស្សេ ឧបសង្កមិត្វា អាហ – “អហំ បច្ចូសសមយេ អាគន្ត្វា អយ្យបុត្តស្ស សយនដ្ឋានេ ពហិឈានាគារេ ឋត្វា គាយិស្សាមិ។ សចេ សោ កុជ្ឈតិ, មយ្ហំ កថេយ្យាថ, អហំ អបគច្ឆិស្សាមិ។ សចេ សុណាតិ, វណ្ណំ មេ កថេយ្យាថា”តិ។ តេ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិំសុ។

សាបិ បច្ចូសកាលេ តស្មិំ បទេសេ ឋត្វា តន្តិស្សរេន គីតស្សរំ, គីតស្សរេន តន្តិស្សរំ អនតិក្កមិត្វា មធុរេន សទ្ទេន គាយិ, កុមារោ សុណន្តោវ និបជ្ជិ, បុនទិវសេ ច អាសន្នដ្ឋានេ ឋត្វា គាយិតុំ អាណាបេសិ, បុនទិវសេ ឈានាគារេ ឋត្វា គាយិតុំ អាណាបេសិ, បុនទិវសេ អត្តនោ សមីបេ ឋត្វាតិ ឯវំ អនុក្កមេនេវ តណ្ហំ ឧប្បាទេត្វា លោកធម្មំ សេវិត្វា កាមរសំ ញត្វា “មាតុគាមំ នាម អញ្ញេសំ ន ទស្សាមី”តិ អសិំ គហេត្វា អន្តរវីថិំ ឱតរិត្វា បុរិសេ អនុពន្ធន្តោ វិចរិ។ អថ នំ រាជា គាហាបេត្វា តាយ កុមារិកាយ សទ្ធិំ នគរា នីហរាបេសិ។ ឧភោបិ អរញ្ញំ បវិសិត្វា អធោគង្គំ គន្ត្វា ឯកស្មិំ បស្សេ គង្គំ, ឯកស្មិំ សមុទ្ទំ កត្វា ឧភិន្នមន្តរេ អស្សមបទំ មាបេត្វា វាសំ កប្បយិំសុ។ កុមារិកា បណ្ណសាលាយំ និសីទិត្វា កន្ទមូលាទីនិ បចតិ, ពោធិសត្តោ អរញ្ញតោ ផលាផលំ អាហរតិ។

អថេកទិវសំ តស្មិំ ផលាផលត្ថាយ គតេ សមុទ្ទទីបកា ឯកោ តាបសោ ភិក្ខាចារត្ថាយ អាកាសេន គច្ឆន្តោ ធូមំ ទិស្វា អស្សមបទេ ឱតរិ។ អថ នំ សា “និសីទ, យាវ បច្ចតី”តិ និសីទាបេត្វា ឥត្ថិកុត្តេន បលោភេត្វា ឈានា ចាវេត្វា ព្រហ្មចរិយមស្ស អន្តរធាបេសិ។ សោ បក្ខច្ឆិន្នកាកោ វិយ ហុត្វា តំ ជហិតុំ អសក្កោន្តោ សព្ពទិវសំ តត្ថេវ ឋត្វា ពោធិសត្តំ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា វេគេន សមុទ្ទាភិមុខោ បលាយិ។ អថ នំ សោ “បច្ចាមិត្តោ មេ អយំ ភវិស្សតី”តិ អសិំ គហេត្វា អនុពន្ធិ។ តាបសោ អាកាសេ ឧប្បតនាការំ ទស្សេត្វា សមុទ្ទេ បតិ។ ពោធិសត្តោ “ឯស តាបសោ អាកាសេនាគតោ ភវិស្សតិ, ឈានស្ស បរិហីនត្តា សមុទ្ទេ បតិតោ, មយា ទានិស្ស អវស្សយេន ភវិតុំ វដ្ដតី”តិ ចិន្តេត្វា វេលន្តេ ឋត្វា ឥមា គាថា អវោច –

៣៧. “អភិជ្ជមានេ វារិស្មិំ, សយំ អាគម្ម ឥទ្ធិយា;
មិស្សីភាវិត្ថិយា គន្ត្វា, សំសីទសិ មហណ្ណវេ។

៣៨. “អាវដ្ដនី មហាមាយា, ព្រហ្មចរិយវិកោបនា;
សីទន្តិ នំ វិទិត្វាន, អារកា បរិវជ្ជយេ។

៣៩. “យំ ឯតា ឧបសេវន្តិ, ឆន្ទសា វា ធនេន វា;
ជាតវេទោវ សំ ឋានំ, ខិប្បំ អនុទហន្តិ ន”ន្តិ។

តត្ថ **អភិជ្ជមានេ វារិស្មិន្តិ** ឥមស្មឹ ឧទកេ អចលមានេ អកម្បមានេ ឧទកំ អនាមសិត្វា សយំ អាកាសេនេវ ឥទ្ធិយា អាគន្ត្វា។ **មិស្សីភាវិត្ថិយា**តិ លោកធម្មវសេន ឥត្ថិយា សទ្ធឹ មិស្សីភាវំ។ **អាវដ្ដនី មហាមាយា**តិ ឥត្ថិយោ នាមេតា កាមាវដ្ដេន អាវដ្ដនតោ អាវដ្ដនី, អនន្តាហិ ឥត្ថិមាយាហិ សមន្នាគតត្តា មហាមាយា នាម។ វុត្តញ្ហេតំ –

> “មាយា ចេតា មរីចី ច, សោកោ រោគោ ចុបទ្ទវោ;
> ខរា ច ពន្ធនា ចេតា, មច្ចុបាសោ គុហាសយោ;
> តាសុ យោ វិស្សសេ បោសោ, សោ នរេសុ នរាធមោ”តិ។ (ជា. ២.២១.១១៨);

**ព្រហ្មចរិយវិកោបនា**តិ សេដ្ឋចរិយស្ស មេថុនវិរតិព្រហ្មចរិយស្ស វិកោបនា។ **សីទន្តី**តិ ឥត្ថិយោ នាមេតា ឥសីនំ ព្រហ្មចរិយវិកោបនេន អបាយេសុ សីទន្តិ។ សេសំ បុរិមនយេនេវ យោជេតព្ពំ។

ឯតំ បន ពោធិសត្តស្ស វចនំ សុត្វា តាបសោ សមុទ្ទមជ្ឈេ ឋិតោយេវ នដ្ឋជ្ឈានំ បុន ឧប្បាទេត្វា អាកាសេន អត្តនោ វសនដ្ឋានមេវ គតោ។ ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ – “អយំ តាបសោ ឯវំ ភារិកោ សមានោ សិម្ពលិតូលំ វិយ អាកាសេន គតោ, មយាបិ ឥមិនា វិយ ឈានំ ឧប្បាទេត្វា អាកាសេន ចរិតុំ វដ្ដតី”តិ។ សោ អស្សមំ គន្ត្វា តំ ឥត្ថឹ មនុស្សបថំ នេត្វា “គច្ឆ, ត្វ”ន្តិ ឧយ្យោជេត្វា អរញ្ញំ បវិសិត្វា មនុញ្ញេ ភូមិភាគេ អស្សមំ មាបេត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា កសិណបរិកម្មំ កត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា អនិត្ថិគន្ធកុមារោ អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ចូឡបលោភនជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[២៦៤] ៤. មហាបនាទជាតកវណ្ណនា

**បនាទោ នាម សោ រាជា**តិ ឥទំ សត្ថា គង្គាតីរេ និសិន្នោ ភទ្ទជិត្ថេរស្សានុភាវំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកស្មិញ្ហិ សមយេ សត្ថា សាវត្ថិយំ វស្សំ វសិត្វា “ភទ្ទជិកុមារស្ស សង្គហំ ករិស្សាមី”តិ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ ចារិកំ ចរមានោ ភទ្ទិយនគរំ បត្វា ជាតិយាវនេ តយោ មាសេ វសិ កុមារស្ស ញាណបរិបាកំ អាគមយមានោ។ ភទ្ទជិកុមារោ មហាយសោ អសីតិកោដិវិភវស្ស ភទ្ទិយសេដ្ឋិនោ ឯកបុត្តកោ។ តស្ស តិណ្ណំ ឧតូនំ អនុច្ឆវិកា តយោ បាសាទា អហេសុំ។ ឯកេកស្មឹ ចត្តារោ ចត្តារោ មាសេ វសតិ។ ឯកស្មឹ វសិត្វា នាដកបរិវុតោ មហន្តេន យសេន អញ្ញំ បាសាទំ គច្ឆតិ។ តស្មឹ ខណេ “កុមារស្ស យសំ បស្សិស្សាមា”តិ សកលនគរំ សង្ខុភតិ, បាសាទន្តរេ ចក្កាតិចក្កានិ មញ្ចាតិមញ្ចានិ ពន្ធន្តិ។

សត្ថា តយោ មាសេ វសិត្វា “មយំ គច្ឆាមា”តិ នគរវាសីនំ អារោចេសិ។ នាគរា “ភន្តេ, ស្វេ គមិស្សថា”តិ សត្ថារំ និមន្តេត្វា ទុតិយទិវសេ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ សជ្ជេត្វា នគរមជ្ឈេ មណ្ឌបំ កត្វា អលង្ករិត្វា អាសនានិ បញ្ញបេត្វា កាលំ អារោចេសុំ។ សត្ថា ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ តត្ថ គន្ត្វា និសីទិ, មនុស្សា មហាទានំ អទំសុ។ សត្ថា និដ្ឋិតភត្តកិច្ចោ មធុរស្សរេន អនុមោទនំ អារភិ។ តស្មឹ ខណេ ភទ្ទជិកុមារោបិ បាសាទតោ បាសាទំ គច្ឆតិ , តស្ស សម្បត្តិទស្សនត្ថាយ តំ ទិវសំ ន កោចិ អគមាសិ, អត្តនោ មនុស្សាវ បរិវារេសុំ។ សោ មនុស្សេ បុច្ឆិ – “អញ្ញស្មឹ កាលេ មយិ បាសាទតោ បាសាទំ គច្ឆន្តេ សកលនគរំ សង្ខុភតិ, ចក្កាតិចក្កានិ មញ្ចាតិមញ្ចានិ ពន្ធន្តិ, អជ្ជ បន ឋបេត្វា មយ្ហំ មនុស្សេ អញ្ញោ កោចិ នត្ថិ, កឹ នុ ខោ ការណ”ន្តិ។ “សាមិ, សម្មាសម្ពុទ្ធោ ឥមំ ភទ្ទិយនគរំ ឧបនិស្សាយ តយោ មាសេ វសិត្វា អជ្ជេវ គមិស្សតិ, សោ ភត្តកិច្ចំ និដ្ឋាបេត្វា មហាជនស្ស ធម្មំ ទេសេតិ, សកលនគរវាសិនោបិ តស្ស ធម្មកថំ សុណន្តី”តិ។ សោ “តេន ហិ ឯថ, មយម្បិ សុណិស្សាមា”តិ សព្ពាភរណបដិមណ្ឌិតោវ មហន្តេន បរិវារេន ឧបសង្កមិត្វា បរិសបរិយន្តេ ឋិតោ ធម្មំ សុណន្តោ ឋិតោវ សព្ពកិលេសេ ខេបេត្វា អគ្គផលំ អរហត្តំ បាបុណិ។

សត្ថា ភទ្ទិយសេដ្ឋឹ អាមន្តេត្វា “មហាសេដ្ឋិ, បុត្តោ តេ អលង្កតបដិយត្តោវ ធម្មកថំ សុណន្តោ អរហត្តេ បតិដ្ឋិតោ, តេនស្ស អជ្ជេវ បព្ពជិតុំ វា វដ្ដតិ បរិនិព្ពាយិតុំ វា”តិ អាហ។ “ភន្តេ, មយ្ហំ បុត្តស្ស បរិនិព្ពានេន កិច្ចំ នត្ថិ, បព្ពាជេថ នំ, បព្ពាជេត្វា ច បន នំ គហេត្វា ស្វេ អម្ហាកំ គេហំ ឧបសង្កមថា”តិ។ ភគវា និមន្តនំ អធិវាសេត្វា កុលបុត្តំ អាទាយ វិហារំ គន្ត្វា បព្ពាជេត្វា ឧបសម្បទំ ទាបេសិ។ តស្ស មាតាបិតរោ សត្តាហំ មហាសក្ការំ ករឹសុ។ សត្ថា សត្តាហំ វសិត្វា កុលបុត្តមាទាយ ចារិកំ ចរន្តោ កោដិគាមំ បាបុណិ។ កោដិគាមវាសិនោ មនុស្សា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ អទំសុ។ សត្ថា ភត្តកិច្ចាវសានេ អនុមោទនំ អារភិ។ កុលបុត្តោ

អនុមោទនករណកាលេ ពហិគាមំ គន្ត្វា “សត្ថុ អាគតកាលេយេវ ឧដ្ឋហិស្សាមី”តិ គង្គាតិត្ថសមីបេ ឯកស្មឹ រុក្ខមូលេ ឈានំ សមាបជ្ជិត្វា និសីទិ ។ មហល្លកត្ថេរេសុ អាគច្ឆន្តេសុបិ អនុដ្ឋហិត្វា សត្ថុ អាគតកាលេយេវ ឧដ្ឋហិ។ បុថុជ្ជនា ភិក្ខូ “អយំ បុរេ វិយ បព្ពជិត្វា មហាថេរេ អាគច្ឆន្តេបិ ទិស្វា ន ឧដ្ឋហតី”តិ កុជ្ឈឹសុ។

កោដិគាមវាសិនោ មនុស្សា នាវាសង្ឃាតេ ពន្ធឹសុ។ សត្ថា នាវាសង្ឃាតេ ឋត្វា “កហំ , ភទ្ទជី”តិ បុច្ឆិ។ “ឯស, ភន្តេ, តត្ថេវា”តិ។ “ឯហិ, ភទ្ទជិ, អម្ហេហិ សទ្ធឹ ឯកនាវំ អភិរុហា”តិ។ ថេរោបិ ឧប្បតិត្វា ឯកនាវាយ អដ្ឋាសិ។ អថ នំ គង្គាយ មជ្ឈំ គតកាលេ សត្ថា អាហ – “ភទ្ទជិ, តយា មហាបនាទរាជកាលេ អជ្ឈាវុត្ថបាសាទោ កហ”ន្តិ។ ឥមស្មឹ ឋានេ និមុគ្គោ, ភន្តេតិ។ បុថុជ្ជនា ភិក្ខូ “ភទ្ទជិត្ថេរោ អញ្ញំ ព្យាករោតី”តិ អាហំសុ។ សត្ថា “តេន ហិ, ភទ្ទជិ, សព្រហ្មចារីនំ កង្ខំ ឆិន្ទា”តិ អាហ។ តស្មឹ ខណេ ថេរោ សត្ថារំ វន្ទិត្វា ឥទ្ធិពលេន គន្ត្វា បាសាទថូបិកំ បាទង្គុលិយា គហេត្វា បញ្ចវីសតិយោជនំ បាសាទំ គហេត្វា អាកាសេ ឧប្បតិ។ ឧប្បតិតោ ច បន ហេដ្ឋាបាសាទេ ឋិតានំ បាសាទំ ភិន្ទិត្វា បញ្ញាយិ។ សោ ឯកយោជនំ ទ្វិយោជនំ តិយោជនន្តិ យាវ វីសតិយោជនា ឧទកតោ បាសាទំ ឧក្ខិបិ។ អថស្ស បុរិមភវេ ញាតកា បាសាទលោភេន មច្ឆកច្ឆបនាគមណ្ឌូកា ហុត្វា តស្មិំយេវ បាសាទេ និព្ពត្តា បាសាទេ ឧដ្ឋហន្តេ បរិវត្តិត្វា បរិវត្តិត្វា ឧទកេយេវ បតឹសុ។ សត្ថា តេ បតន្តេ ទិស្វា “ញាតកា តេ, ភទ្ទជិ, កិលមន្តី”តិ អាហ។ ថេរោ សត្ថុ វចនំ សុត្វា បាសាទំ វិស្សជ្ជេសិ, បាសាទោ យថាឋានេយេវ បតិដ្ឋហិ, សត្ថា បារគង្គំ គតោ។ អថស្ស គង្គាតីរេយេវ អាសនំ បញ្ញាបយឹសុ, សោ បញ្ញត្តេ វរពុទ្ធាសនេ តរុណសូរិយោ វិយ រស្មិយោ មុញ្ចន្តោ និសីទិ។ អថ នំ ភិក្ខូ “កស្មឹ កាលេ, ភន្តេ, អយំ បាសាទោ ភទ្ទជិត្ថេរេន អជ្ឈាវុត្ថោ”តិ បុច្ឆឹសុ។ សត្ថា “មហាបនាទរាជកាលេ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ វិទេហរដ្ឋេ មិថិលាយំ សុរុចិ នាម រាជា អហោសិ, បុត្តោបិ តស្ស សុរុចិយេវ, តស្ស បន បុត្តោ មហាបនាទោ នាម អហោសិ, តេ ឥមំ បាសាទំ បដិលភឹសុ។ បដិលាភត្ថាយ បនស្ស ឥទំ បុព្ពកម្មំ – ទ្វេ បិតាបុត្តា នឡេហិ ច ឧទុម្ពរទារូហិ ច បច្ចេកពុទ្ធស្ស វសនបណ្ណសាលំ ករឹសុ។ ឥមស្មឹ ជាតកេ សព្ពំ អតីតវត្ថុ បកិណ្ណកនិបាតេ **សុរុចិជាតកេ** (ជា. ១.១៤.១០២ អាទយោ) អាវិភវិស្សតិ។

សត្ថា ឥមំ អតីតំ អាហរិត្វា សម្មាសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមា គាថា អវោច –

**៤០**. “បនាទោ នាម សោ រាជា, យស្ស យូបោ សុវណ្ណយោ;
តិរិយំ សោឡសុព្ពេធោ, ឧទ្ធមាហុ សហស្សធា។

**៤១**. “សហស្សកណ្ឌោ សតគេណ្ឌុ, ធជាលុ ហរិតាមយោ;
អនច្ចុំ តត្ថ គន្ធព្ពា, ឆ សហស្សានិ សត្តធា។

**៤២**. “ឯវមេតំ តទា អាសិ, យថា ភាសសិ ភទ្ទជិ;
សក្កោ អហំ តទា អាសឹ, វេយ្យាវច្ចករោ តវា”តិ។

តត្ថ **យូបោ**តិ បាសាទោ។ **តិរិយំ សោឡសុព្ពេធោ**តិ វិត្ថារតោ សោឡសកណ្ឌបាតវិត្ថារោ អហោសិ។ **ឧទ្ធមាហុ សហស្សធា**តិ ឧព្ពេធេន សហស្សកណ្ឌគមនមត្តំ ឧច្ចោ អហុ, សហស្សកណ្ឌគមនគណនាយ បញ្ចវីសតិយោជនប្បមាណំ ហោតិ។ វិត្ថារោ បនស្ស អដ្ឋយោជនមត្តោ។

**សហស្សកណ្ឌោ សតគេណ្ឌុ**តិ សោ បនេស សហស្សកណ្ឌុព្ពេធោ បាសាទោ សតភូមិកោ អហោសិ។ **ធជាលូ**តិ ធជសម្បន្នោ។ **ហរិតាមយោ**តិ ហរិតមណិបរិក្ខិត្តោ។ អដ្ឋកថាយំ បន “សមាលុហរិតាមយោ”តិ បាឋោ, ហរិតមណិមយេហិ ទ្វារកវាដវាតបានេហិ សមន្នាគតោតិ អត្ថោ។ **សមាលូ**តិ កិរ ទ្វារកវាដវាតបានានំ នាមំ។ **គន្ធព្ពា**តិ នដា, **ឆ សហស្សានិ សត្តធា**តិ ឆ គន្ធព្ពសហស្សានិ សត្តធា ហុត្វា តស្ស បាសាទស្ស សត្តសុ ឋានេសុ រញ្ញោ រតិជននត្ថាយ នច្ចឹសូតិ អត្ថោ។ តេ ឯវំ នច្ចន្តាបិ រាជានំ ហាសេតុំ នាសក្ខឹសុ, អថ សក្កោ ទេវរាជា ទេវនដំ បេសេត្វា សមជ្ជំ ការេសិ, តទា មហាបនាទោ ហសិ។

**យថា ភាសសិ, ភទ្ទជី**តិ ភទ្ទជិត្ថេរេន ហិ “ភទ្ទជិ, តយា មហាបនាទរាជកាលេ អជ្ឈាវុត្ថបាសាទោ កហ”ន្តិ វុត្តេ “ឥមស្មឹ ឋានេ និមុគ្គោ, ភន្តេ”តិ វទន្តេន តស្មឹ កាលេ អត្តនោ អត្ថាយ តស្ស បាសាទស្ស និព្ពត្តភាវោ ច មហាបនាទរាជភាវោ ច ភាសិតោ ហោតិ។ តំ គហេត្វា សត្ថា “យថា ត្វំ, ភទ្ទជិ, ភាសសិ, តទា ឯតំ តថេវ អហោសិ, អហំ តទា តវ កាយវេយ្យាវច្ចករោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ អហោសិ”ន្តិ អាហ។ តស្មឹ ខណេ បុថុជ្ជនភិក្ខូ និក្កង្ខា អហេសុំ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មហាបនាទោ រាជា ភទ្ទជិ អហោសិ, សក្កោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មហាបនាទជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[២៦៥] ៥. ខុរប្បជាតកវណ្ណនា

**ទិស្វា ខុរប្បេ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ឱស្សដ្ឋវីរិយំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តញ្ហិ សត្ថា “សច្ចំ កិរ ត្វំ, ភិក្ខុ, ឱស្សដ្ឋវីរិយោ”តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ចំ, ភន្តេ”តិ វុត្តេ “ភិក្ខុ, កស្មា ឯវំ ត្វំ និយ្យានិកសាសនេ បព្ពជិត្វា វីរិយំ ឱស្សជិ, បោរាណកបណ្ឌិតា អនិយ្យានិកដ្ឋានេបិ វីរិយំ ករិំសូ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឯកស្មិំ អដវិអារក្ខកកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ បញ្ចបុរិសសតបរិវារោ អដវិអារក្ខកេសុ សព្ពជេដ្ឋកោ ហុត្វា អដវិមុខេ ឯកស្មិំ គាមេ វាសំ កប្បេសិ។ សោ ភតិំ គហេត្វា មនុស្សេ អដវិំ អតិក្កាមេតិ។ អថេកស្មិំ ទិវសេ ពារាណសេយ្យកោ សត្ថវាហបុត្តោ បញ្ចហិ សកដសតេហិ តំ គាមំ បត្វា តំ បក្កោសាបេត្វា “សម្ម, សហស្សំ គហេត្វា មំ អដវិំ អតិក្កាមេហី”តិ អាហ។ សោ “សាធូ”តិ តស្ស ហត្ថតោ សហស្សំ គណ្ហិ, ភតិំ គណ្ហន្តោយេវ តស្ស ជីវិតំ បរិច្ចជិ។ សោ តំ អាទាយ អដវិំ បាវិសិ, អដវិមជ្ឈេ បញ្ចសតា ចោរា ឧដ្ឋហិំសុ, ចោរេ ទិស្វាវ សេសបុរិសា ឧរេន និបជ្ជិំសុ, អារក្ខកជេដ្ឋកោ ឯកោវ នទន្តោ វគ្គន្តោ បហរិត្វា បញ្ចសតេបិ ចោរេ បលាបេត្វា សត្ថវាហបុត្តំ សោត្ថិនា កន្តារំ តារេសិ។

សត្ថវាហបុត្តោ បរកន្តារេ សត្ថំ និវេសេត្វា អារក្ខកជេដ្ឋកំ នានគ្គរសភោជនំ ភោជេត្វា សយម្បិ ភុត្តបាតរាសោ សុខនិសិន្នោ តេន សទ្ធិំ សល្លបន្តោ “សម្ម, តថាទារុណានំ ចោរានំ អាវុធានិ គហេត្វា អវត្ថរណកាលេ កេន នុ ខោ តេ ការណេន ចិត្តុត្រាសមត្តម្បិ ន ឧប្បន្ន”ន្តិ បុច្ឆន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

**៤៣**. “ទិស្វា ខុរប្បេ ធនុវេគនុន្នេ, ខគ្គេ គហីតេ តិខិណេ តេលធោតេ;
តស្មិំ ភយស្មិំ មរណេ វិយូឡ្ហេ, កស្មា នុ តេ នាហុ ឆម្ភិតត្ត”ន្តិ។

តត្ថ **ធនុវេគនុន្នេ**តិ ធនុវេគេន វិស្សដ្ឋេ។ **ខគ្គេ គហីតេ**តិ ថរុទណ្ឌេហិ សុគហិតេ ខគ្គេ។ **មរណេ វិយូឡ្ហេ**តិ មរណេ បច្ចុបដ្ឋិតេ។ **កស្មា នុ តេ នាហូ**តិ កេន នុ ខោ ការណេន នាហោសិ។ **ឆម្ភិតត្ត**ន្តិ សរីរចលនំ។

តំ សុត្វា អារក្ខកជេដ្ឋកោ ឥតរា ទ្វេ គាថា អភាសិ –

**៤៤**. “ទិស្វា ខុរប្បេ ធនុវេគនុន្នេ, ខគ្គេ គហីតេ តិខិណេ តេលធោតេ;
តស្មិំ ភយស្មិំ មរណេ វិយូឡ្ហេ, វេទំ អលត្ថំ វិបុលំ ឧឡារំ។

**៤៥**. “សោ វេទជាតោ អជ្ឈភវិំ អមិត្តេ, បុព្ពេវ មេ ជីវិតមាសិ ចត្តំ;
ន ហិ ជីវិតេ អាលយំ កុព្ពមានោ, សូរោ កយិរា សូរកិច្ចំ កទាចី”តិ។

តត្ថ **វេទំ អលត្ថ**ន្តិ តុដ្ឋិញ្ចេវ សោមនស្សញ្ច បដិលភិំ។ **វិបុល**ន្តិ ពហុំ។ **ឧឡារ**ន្តិ ឧត្តមំ។ **អជ្ឈភវិ**ន្តិ ជីវិតំ បរិច្ចជិត្វា អភិភវិំ។ **បុព្ពេវ មេ ជីវិតមាសិ ចត្ត**ន្តិ មយា បុព្ពេវ តវ ហត្ថតោ ភតិំ គណ្ហន្តេនេវ ជីវិតំ ចត្តមាសិ។ **ន ហិ ជីវិតេ អាលយំ កុព្ពមានោ**តិ ជីវិតស្មិញ្ហិ និកន្តិំ កុរុមានោ បុរិសកិច្ចំ កទាចិបិ ន ករោតិ។

ឯវំ សោ សរវស្សេ វស្សន្តេ ជីវិតនិកន្តិយា វិស្សដ្ឋត្តា អត្តនា សូរកិច្ចស្ស កតភាវំ ញាបេត្វា សត្ថវាហបុត្តំ ឧយ្យោជេត្វា សកគាមមេវ បច្ចាគន្ត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឱស្សដ្ឋវីរិយោ ភិក្ខុ អរហត្តេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា អារក្ខកជេដ្ឋកោ អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ខុរប្បជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[២៦៦] ៦. វាតគ្គសិន្ធវជាតកវណ្ណនា

**យេនាសិ កិសិយា បណ្ឌូ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ សាវត្ថិយំ អញ្ញតរំ កុដុម្ពិកំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិយំ កិរេកា អភិរូបា ឥត្ថី ឯកំ អភិរូបំ កុដុម្ពិកំ ទិស្វា បដិពទ្ធចិត្តា អហោសិ, សកលសរីរំ ឈាយមានោ វិយ ស្សា អព្ភន្តរេ កិលេសគ្គិ ឧប្បជ្ជិ។ សា នេវ កាយស្សាទំ លភិ, ន ចិត្តស្សាទំ, ភត្តម្បិស្សា ន រុច្ចិ, កេវលំ មញ្ចកអដនិំ គហេត្វា និបជ្ជិ។ អថ នំ ឧបដ្ឋាយិកា ច សហាយិកា ច បុច្ឆិំសុ – “កិំ នុ ខោ ត្វំ កម្បមានចិត្តា

អដនី គហេត្វា និបន្នា, កឹ តេ អផាសុក”ន្តិ។ សា ឯកំ ទ្វេ វារេ អកថេត្វា បុនប្បុនំ វុច្ចមានា តមត្ថំ អារោចេសិ។ អថ នំ តា សមស្សាសេត្វា “ត្វំ មា ចិន្តយិ, មយំ តំ អានេស្សាមា”តិ វត្វា គន្ត្វា កុដុម្ពិកេន សទ្ធឹ មន្តេសុំ, សោ បដិក្ខិបិត្វា បុនប្បុនំ វុច្ចមានោ អធិវាសេសិ។ តា “អសុកទិវសេ អសុកវេលាយំ អាគច្ឆា”តិ បដិញ្ញំ គហេត្វា គន្ត្វា តស្សា អារោចេសុំ។ សា អត្តនោ សយនគព្ភំ សជ្ជេត្វា អត្តានំ អលង្ករិត្វា សយនបិដ្ឋេ និសិន្នា តស្មឹ អាគន្ត្វា សយនេកទេសេ និសិន្នេ ចិន្តេសិ – “សចាហំ ឥមស្ស គរុកំ អកត្វា ឥទានេវ ឱកាសំ ករិស្សាមិ, ឥស្សរិយំ មេ បរិហាយិស្សតិ, អាគតទិវសេយេវ ឱកាសករណំ នាម អការណំ, អជ្ជ ន មង្កុំ កត្វា អញ្ញស្មឹ ទិវសេ ឱកាសំ ករិស្សាមី”តិ។ អថ នំ ហត្ថគហណាទិវសេន កេឡឹ កាតុំ អារទ្ធំ ហត្ថេ គហេត្វា “អបេហិ អបេហិ, ន មេ តយា អត្ថោ”តិ និព្ភច្ឆេសិ។ សោ ឱសក្កិត្វា លជ្ជិតោ ឧដ្ឋាយ អត្តនោ គេហមេវ គតោ។

ឥតរា ឥត្ថិយោ តាយ តថា កតភាវំ ញត្វា កុដុម្ពិកេ និក្ខន្តេ តំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមាហំសុ – “ត្វំ ឯតស្មឹ បដិពទ្ធចិត្តា អាហារំ បដិក្ខិបិត្វា និបជ្ជិ, អថ នំ មយំ បុនប្បុនំ យាចិត្វា អានយិម្ហ, តស្ស កស្មា ឱកាសំ ន អកាសី”តិ។ សា តមត្ថំ អារោចេសិ។ ឥតរា “តេន ហិ បញ្ញាយិស្សសី”តិ វត្វា បក្កមឹសុ។ កុដុម្ពិកោ បុន និវត្តិត្វាបិ ន ឱលោកេសិ។ សា តំ អលភមានា និរាហារា តត្ថេវ ជីវិតក្ខយំ បាបុណិ។ កុដុម្ពិកោ តស្សា មតភាវំ ញត្វា ពហុំ មាលាគន្ធវិលេបនំ អាទាយ ជេតវនំ គន្ត្វា សត្ថារំ បូជេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិត្វា សត្ថារា ច “កឹ នុ ខោ, ឧបាសក, ន បញ្ញាយសី”តិ បុច្ឆិតេ តមត្ថំ អារោចេត្វា “ស្វាហំ, ភន្តេ, ឯត្តកំ កាលំ លជ្ជាយ ពុទ្ធុបដ្ឋានំ នាគតោ”តិ អាហ។ សត្ថា “ន , ឧបាសក, ឥទានេវេសា កិលេសវសេន តំ បក្កោសាបេត្វា អាគតកាលេ តំ ឱកាសំ អកត្វា លជ្ជាបេសិ, បុព្ពេបិ បន បណ្ឌិតេសុ បដិពទ្ធចិត្តា ហុត្វា បក្កោសាបេត្វា អាគតកាលេ ឱកាសំ អកត្វា កិលមេត្វាវ ឧយ្យោជេសី”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សិន្ធវកុលេ និព្ពត្តិត្វា វាតគ្គសិន្ធវោ នាម ហុត្វា តស្ស មង្គលអស្សោ អហោសិ។ អស្សគោបកា តំ នេត្វា គង្គាយំ ន្ហាបេន្តិ។ អថ នំ ភទ្ទលី នាម គទ្រភី ទិស្វា បដិពទ្ធចិត្តា ហុត្វា កិលេសវសេន កម្បមានា នេវ តិណំ ខាទិ , ន ឧទកំ បិវិ, បរិសុស្សិត្វា កិសា អដ្ឋិចម្មមត្តា អហោសិ។ អថ នំ បុត្តោ គទ្រភបោតកោ មាតរំ បរិសុស្សមានំ ទិស្វា “កឹ នុ ខោ ត្វំ, អម្ម, នេវ តិណំ ខាទសិ, ន ឧទកំ បិវសិ, បរិសុស្សិត្វា តត្ថ តត្ថ កម្បមានា និបជ្ជសិ, កឹ តេ អផាសុក”ន្តិ បុច្ឆិ។ សា អកថេត្វា បុនប្បុនំ វុច្ចមានា តមត្ថំ កថេសិ។ អថ នំ បុត្តោ សមស្សាសេត្វា “អម្ម, មា ចិន្តយិ, អហំ តំ អានេស្សាមី”តិ វត្វា វាតគ្គសិន្ធវស្ស ន្ហាយិតុំ អាគតកាលេ តំ ឧបសង្កមិត្វា “តាត, មយ្ហំ មាតា តុម្ហេសុ បដិពទ្ធចិត្តា និរាហារា សុស្សិត្វា មរិស្សតិ, ជីវិតទានមស្សា ទេថា”តិ អាហ។ “សាធុ, តាត, ទស្សាមិ, អស្សគោបកា មំ ន្ហាបេត្វា ថោកំ គង្គាតីរេ វិចរណត្ថាយ វិស្សជ្ជេន្តិ, ត្វំ មាតរំ គហេត្វា តំ បទេសំ ឯហី”តិ។ សោ គន្ត្វា មាតរំ អានេត្វា តស្មឹ បទេសេ វិស្សជ្ជេត្វា ឯកមន្តេ បដិច្ឆន្នោ អដ្ឋាសិ។

អស្សគោបកាបិ វាតគ្គសិន្ធវំ តស្មឹ ឋានេ វិស្សជ្ជេសុំ។ សោ តំ គទ្រភឹ ឱលោកេត្វា ឧបសង្កមិ។ អថ សា គទ្រភី តស្មឹ ឧបសង្កមិត្វា អត្តនោ សរីរំ ឧបសិង្ឃមានេ “សចាហំ គរុំ អកត្វា អាគតក្ខណេយេវស្ស ឱកាសំ ករិស្សាមិ, ឯវំ មេ យសោ ច ឥស្សរិយញ្ច បរិហាយិស្សតិ, អនិច្ឆមានា វិយ ភវិតុំ វដ្ដតី”តិ ចិន្តេត្វា សិន្ធវស្ស ហេដ្ឋាហនុកេ បាទេន បហរិត្វា បលាយិ, ទន្តមូលមស្ស ភិជ្ជិត្វា គតកាលោ វិយ អហោសិ។ វាតគ្គសិន្ធវោ “កោ មេ ឯតាយ អត្ថោ”តិ លជ្ជិតោ តតោវ បលាយិ។ សា វិប្បដិសារិនី ហុត្វា តត្ថេវ បតិត្វា សោចមានា និបជ្ជិ។

អថ នំ បុត្តោ ឧបសង្កមិត្វា បុច្ឆន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

៤៦. “យេនាសិ កិសិយា បណ្ឌុ, យេន ភត្តំ ន រុច្ចតិ;
អយំ សោ អាគតោ ភត្តា, កស្មា ទានិ បលាយសី”តិ។

តត្ថ **យេនា**តិ តស្មឹ បដិពទ្ធចិត្តតាយ យេន ការណភូតេន។

បុត្តស្ស វចនំ សុត្វា គទ្រភី ទុតិយំ គាថមាហ –

៤៧. “សចេ បនាទិកេនេវ, សន្ថវោ នាម ជាយតិ;
យសោ ហាយតិ ឥត្ថីនំ, តស្មា តាត បលាយហ”ន្តិ។

តត្ថ **អាទិកេនេវា**តិអាទិតោវ បឋមមេវ។ **សន្ថវោ**តិ មេថុនធម្មសំយោគវសេន មិត្តសន្ថវោ។ **យសោ ហាយតិ ឥត្ថីន**ន្តិ, តាត, ឥត្ថីនញ្ហិ គរុកំ អកត្វា អាទិតោវ សន្ថវំ កុរុមានានំ យសោ ហាយតិ, ឥស្សរិយគព្ពិតភាវោ បរិហាយតីតិ។ ឯវំ សា ឥត្ថីនំ សភាវំ បុត្តស្ស កថេសិ។

តតិយគាថំ បន សត្ថា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា អាហ –

**៤៨**. “យសស្សិនំ កុលេ ជាតំ, អាគតំ យា ន ឥច្ឆតិ;
សោចតិ ចិររត្តាយ, វាតគ្គមិវ ភទ្ទលី”តិ។

តត្ថ **យសស្សិន**ន្តិ យសសម្បន្នំ។ **យា ន ឥច្ឆតី**តិ យា ឥត្ថី តថារូបំ បុរិសំ ន ឥច្ឆតិ។ **ចិររត្តាយា**តិ ចិររត្តំ, ទីឃមទ្ធានន្តិ អត្ថោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ កុដុម្ពិកោ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា គទ្រភី សា ឥត្ថី អហោសិ, វាតគ្គសិន្ធវោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

វាតគ្គសិន្ធវជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[២៦៧] ៧. កក្កដកជាតកវណ្ណនា

**សិង្គី មិគោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ ឥត្ថឹ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិយំ កិរេកោ កុដុម្ពិកោ អត្តនោ ភរិយំ គហេត្វា ឧទ្ធារសោធនត្ថាយ ជនបទំ គន្ត្វា ឧទ្ធារំ សោធេត្វា អាគច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ ចោរេហិ គហិតោ។ ភរិយា បនស្ស អភិរូបា បាសាទិកា ទស្សនីយា, ចោរជេដ្ឋកោ តស្សា សិនេហេន កុដុម្ពិកំ មារេតុំ អារភិ។ សា បន ឥត្ថី សីលវតី អាចារសម្បន្នា បតិទេវតា, សា ចោរជេដ្ឋកស្ស បាទេសុ និបតិត្វា “សាមិ, សចេ មយិ សិនេហោ អត្ថិ, មា មយ្ហំ សាមិកំ មារេហិ។ សចេ មារេសិ, អហម្បិ វិសំ វា ខាទិត្វា នាសវាតំ វា សន្និរុម្ភិត្វា មរិស្សាមិ, តយា បន សទ្ធឹ ន គមិស្សាមិ, មា មេ អការណេន សាមិកំ មារេហី”តិ យាចិត្វា តំ វិស្សជ្ជាបេសិ។ តេ ឧភោបិ សោត្ថិនា សាវត្ថឹ បត្វា ជេតវនបិដ្ឋិវិហារេន គច្ឆន្តា “វិហារំ បវិសិត្វា សត្ថារំ វន្ទិស្សាមា”តិ គន្ធកុដិបរិវេណំ គន្ត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ តេ សត្ថារា “កហំ គតត្ថ, ឧបាសកា”តិ បុដ្ឋា “ឧទ្ធារសោធនត្ថាយា”តិ អាហំសុ។ “អន្តរាមគ្គេ បន អារោគ្យេន អាគតត្ថា”តិ វុត្តេ កុដុម្ពិកោ អាហ – “អន្តរាមគ្គេ នោ, ភន្តេ, ចោរា គណ្ហឹសុ, តត្រេសា មំ មារិយមានំ ចោរជេដ្ឋកំ យាចិត្វា មោចេសិ, ឥមំ និស្សាយ មយា ជីវិតំ លទ្ធ”ន្តិ។ សត្ថា “ន, ឧបាសក, ឥទានេវេតាយ ឯវំ តុយ្ហំ ជីវិតំ ទិន្នំ, បុព្ពេបិ បណ្ឌិតានម្បិ ជីវិតំ អទាសិយេវា”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ហិមវន្តេ មហាឧទករហទោ, តត្ថ មហាសុវណ្ណកក្កដកោ អហោសិ។ សោ តស្ស និវាសភាវេន “កុឡីរទហោ”តិ បញ្ញាយិត្ថ។ កក្កដកោ មហា អហោសិ ខលមណ្ឌលប្បមាណោ, ហត្ថី គហេត្វា វធិត្វា ខាទតិ។ ហត្ថី តស្ស ភយេន តត្ថ ឱតរិត្វា គោចរំ គណ្ហិតុំ ន សក្កោន្តិ។ តទា ពោធិសត្តោ កុឡីរទហំ ឧបនិស្សាយ វសមានំ ហត្ថិយូថជេដ្ឋកំ បដិច្ច ករេណុយា កុច្ឆិស្មឹ បដិសន្ធឹ គណ្ហិ។ អថស្ស មាតា “គព្ភំ រក្ខិស្សាមី”តិ អញ្ញំ បព្ពតប្បទេសំ គន្ត្វា គព្ភំ រក្ខិត្វា បុត្តំ វិជាយិ។ សោ អនុក្កមេន វិញ្ញុតំ បត្តោ មហាសរីរោ ថាមសម្បន្នោ សោភគ្គប្បត្តោ អញ្ជនបព្ពតោ វិយ អហោសិ។ សោ ឯកាយ ករេណុយា សទ្ធឹ សំវាសំ កប្បេត្វា “កក្កដកំ គណ្ហិស្សាមី”តិ អត្តនោ ភរិយញ្ច មាតរញ្ច អាទាយ តំ ហត្ថិយូថំ ឧបសង្កមិត្វា បិតរំ បស្សិត្វា “តាត, អហំ កក្កដកំ គណ្ហិស្សាមី”តិ អាហ។ អថ នំ បិតា “ន សក្ខិស្សសិ, តាតា”តិ វារេត្វា បុនប្បុនំ វទន្តំ “ត្វញ្ញេវ ជានិស្សសី”តិ អាហ។

សោ កុឡីរទហំ ឧបនិស្សាយ វសន្តេ សព្ពវារណេ សន្និបាតេត្វា សព្ពេហិ សទ្ធឹ ទហសមីបំ គន្ត្វា “កឹ សោ កក្កដកោ ឱតរណកាលេ គណ្ហាតិ, ឧទាហុ គោចរំ គណ្ហនកាលេ, ឧទាហុ ឧត្តរណកាលេ”តិ បុច្ឆិត្វា “ឧត្តរណកាលេ”តិ សុត្វា “តេន ហិ តុម្ហេ កុឡីរទហំ ឱតរិត្វា យាវទត្ថំ គោចរំ គហេត្វា បឋមំ ឧត្តរថ, អហំ បច្ឆតោ ភវិស្សាមី”តិ អាហ។ វារណា តថា ករឹសុ។ កុឡីរោ បច្ឆតោ ឧត្តរន្តំ ពោធិសត្តំ មហាសណ្ឌាសេន កម្មារោ លោហសលាកំ វិយ អឡទ្វយេន បាទេ ទឡ្ហំ គណ្ហិ, ករេណុកា ពោធិសត្តំ អវិជហិត្វា សមីបេយេវ អដ្ឋាសិ។ ពោធិសត្តោ អាកឌ្ឍន្តោ កុឡីរំ ចាលេតុំ នាសក្ខិ, កុឡីរោ បន តំ អាកឌ្ឍន្តោ អត្តនោ អភិមុខំ ករោតិ។ សោ មរណភយតជ្ជិតោ ពទ្ធរវំ រវិ, សព្ពេ វារណា មរណភយតជ្ជិតា កោញ្ចនាទំ កត្វា មុត្តករីសំ ចជមានា បលាយឹសុ, ករេណុកាបិស្ស សណ្ឋាតុំ អសក្កោន្តី បលាយិតុំ អារភិ។

អថ នំ សោ អត្តនោ ពទ្ធភាវំ សញ្ញាបេត្វា តស្សា អបលាយនត្ថំ បឋមំ គាថមាហ –

**៤៩**. តត្ថ **សិង្គី មិគោ**តិ សិង្គី សុវណ្ណវណ្ណោ មិគោ។ ទ្វីហិ អឡេហិ សិង្គកិច្ចំ សាធេន្តេហិ យុត្តតាយ សិង្គីតិ អត្ថោ។ មិគោតិ បន សព្ពបាណសង្គាហកវសេន ឥធ កុឡីរោ វុត្តោ។ **អាយតចក្ខុនេត្តោ**តិ ឯត្ថ ទស្សនដ្ឋេន ចក្ខុ, នយនដ្ឋេន នេត្តំ, អាយតានិ ចក្ខុសង្ខាតានិ នេត្តានិ អស្សាតិ អាយតចក្ខុនេត្តោ, ទីឃអក្ខីតិ អត្ថោ។

អឌ្ឍិមេវស្ស តចកិច្ចំ សាធេតីតិ **អឌ្ឍិត្តចោ។ តេនាភិភូតោ**តិ តេន មិគេន អភិភូតោ អជ្ឈោត្ថតោ និច្ចលំ គហិតោ ហុត្វា។ **កបណំ រុទាមី**តិ ការុញ្ញប្បត្តោ ហុត្វា រុទាមិ វិរវាមិ។ **មា ហេវ មន្តិ** មំ ឯវរូបំ ព្យសនប្បត្តំ អត្តនោ បាណសមំ បិយសាមិកំ ត្វំ មា ហេវ ជហីតិ។

អថ សា ករេណុកា និវត្តិត្វា តំ អស្សាសយមានា ទុតិយំ គាថមាហ –

**៥០**. “អយ្យ ន តំ ជហិស្សាមិ, កុញ្ជរំ សដ្ឋិហាយនំ;
បថព្យា ចាតុរន្តាយ, សុប្បិយោ ហោសិ មេ តុវ”ន្តិ។

តត្ថ **សដ្ឋិហាយន**ន្តិ ជាតិយា សដ្ឋិវស្សកាលស្មិញ្ហិ កុញ្ជរា ថាមេន បរិហាយន្តិ, សា អហំ ឯវំ ថាមហីនំ តមំ ព្យសនំ បត្តំ តំ ន ជហិស្សាមិ, មា ភាយិ, តមិស្សា ហិ ចតូសុ ទិសាសុ សមុទ្ទំ បត្វា ឋិតាយ ចាតុរន្តាយ បថវិយា ត្វំ មយ្ហំ សុដ្ឋុ បិយោតិ។

អថ នំ សន្ធម្កេត្វា “អយ្យ, ឥទានិ តំ កុឡីរេន សទ្ធឹ ថោកំ កថាសល្លាបំ លភមានា វិស្សជ្ជាបេស្សាមី”តិ វត្វា កុឡីរំ យាចមានា តតិយំ គាថមាហ –

**៥១**. “យេ កុឡីរា សមុទ្ទស្មឹ, គង្គាយ យមុនាយ ច;
តេសំ ត្វំ វារិជោ សេដ្ឋោ, មុញ្ច រោទន្តិយា បតិ”ន្តិ។

តស្សត្ថោ – យេ សមុទ្ទេ វា គង្គាយ វា យមុនាយ វា កុឡីរា, សព្ពេសំ វណ្ណសម្បត្តិយា ច មហន្តត្តេន ច ត្វមេវ សេដ្ឋោ ឧត្តមោ។ តេន តំ យាចាមិ, មយ្ហំ រោទមានាយ សាមិកំ មុញ្ចាតិ។

កុឡីរោ តស្សា កថយមានាយ ឥត្ថិសទ្ទេ និមិត្តំ គហេត្វា អាកឌ្ឍិយមានសោ ហុត្វា វារណស្ស បាទតោ អឡេ វិនិវេឋេន្តោ “អយំ វិស្សជ្ជោ ឥទំ នាម ករិស្សតី”តិ ន កិញ្ចិ អញ្ញាសិ។ អថ នំ វារណោ បាទំ ឧក្ខិបិត្វា បិដ្ឋិយំ អក្កមិ, តាវទេវ អដ្ឋីនិ ភិជ្ជឹសុ។ វារណោ តុដ្ឋរវំ រវិ, សព្ពេ វារណា សន្និបតិត្វា កុឡីរំ នីហរិត្វា មហីតលេ បបេត្វា មទ្ទន្តា ចុណ្ណវិចុណ្ណមកំសុ។ តស្ស ទ្វេ អឡា សរីរតោ ភិជ្ជិត្វា ឯកមន្តេ បតឹសុ។ សោ ច កុឡីរទហោ គង្គាយ ឯកាពទ្ធោ , គង្គាយ បូរណកាលេ គង្គោទកេន បូរតិ, ឧទកេ មន្ទីភូតេ ទហតោ ឧទកំ គង្គំ ឱតរតិ។ អថ ទ្វេបិ តេ អឡា ឧប្លវិត្វា គង្គាយ វុយ្ហឹសុ។ តេសុ ឯកោ សមុទ្ទំ បាវិសិ, ឯកំ ទសភាតិករាជានោ ឧទកេ កីឡមានា លភិត្វា អានឡិង្គំ នាម មុទិង្គំ អកំសុ។ សមុទ្ទំ បន បវិដ្ឋំ អសុរា គហេត្វា អាលម្ពរំ នាម ភេរឹ ការេសុំ។ តេ អបរភាគេ សក្កេន សង្គាមេ បរាជិតា តំ ឆឌ្ឌេត្វា បលាយឹសុ, អថ នំ សក្កោ អត្តនោ អត្ថាយ គណ្ហាបេសិ។ “អាលម្ពរមេឃោ វិយ ថនតី”តិ តំ សន្ធាយ វទន្តិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧភោ ជយម្បតិកា សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហឹសុ ។ “តទា ករេណុកា អយំ ឧបាសិកា អហោសិ, វារណោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កក្កដកជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[២៦៨] ៨. អារាមទូសកជាតកវណ្ណនា

**យោ វេ សព្ពសមេតាន**ន្តិ ឥទំ សត្ថា ទក្ខិណាគិរិជនបទេ អញ្ញតរំ ឧយ្យានបាលបុត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ សត្ថា កិរ វុត្ថវស្សោ ជេតវនា និក្ខមិត្វា ទក្ខិណាគិរិជនបទេ ចារិកំ ចរិ។ អថេកោ ឧបាសកោ ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ និមន្តេត្វា ឧយ្យានេ និសីទាបេត្វា យាគុខជ្ជកេហិ សន្តប្បេត្វា “អយ្យា, ឧយ្យានចារិកំ ចរិតុកាមា ឥមិនា ឧយ្យានបាលេន សទ្ធឹ ចរន្តូ”តិ វត្វា “អយ្យានំ ផលាផលានិ ទទេយ្យាសី”តិ ឧយ្យានបាលំ អាណាបេសិ។ ភិក្ខូ ចរមានា ឯកំ ឆិទ្ទដ្ឋានំ ទិស្វា “ឥទំ ឋានំ ឆិទ្ទំ វិរឡរុក្ខំ, កឹ នុ ខោ ការណ”ន្តិ បុច្ឆឹសុ។ អថ នេសំ ឧយ្យានបាលោ អាចិក្ខិ – “ឯកោ កិរ ឧយ្យានបាលបុត្តោ ឧបរោបកេសុ ឧទកំ អាសិញ្ចន្តោ ‘មូលប្បមាណេន អាសិញ្ចិស្សាមី’តិ ឧប្បាដេត្វា មូលប្បមាណេន ឧទកំ អាសិញ្ចិ, តេន តំ ឋានំ ឆិទ្ទំ ជាត”ន្តិ។ ភិក្ខូ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា តមត្ថំ អារោចេសុំ។ សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ បុព្ពេបិ សោ កុមារកោ អារាមទូសកោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ វិស្សសេនេ នាម រញ្ញេ រជ្ជំ ការេន្តេ ឧស្សវេ ឃុដ្ឋេ ឧយ្យានបាលោ “ឧស្សវំ កីឡិស្សាមី”តិ ឧយ្យានវាសិនោ មក្កដេ អាហ – “ឥទំ ឧយ្យានំ តុម្ហាកំ ពហូបការំ , អហំ សត្តាហំ ឧស្សវំ កីឡិស្សាមិ, តុម្ហេ សត្ត ទិវសេ ឧបរោបកេសុ ឧទកំ អាសិញ្ចថា”តិ។ តេ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆឹសុ។ សោ តេសំ ចម្មឃដកេ ទត្វា បក្កាមិ។ មក្កដា ឧទកំ អាសិញ្ចន្តា ឧបរោបកេសុ អាសិញ្ចឹសុ។ អថ នេ មក្កដជេដ្ឋកោ អាហ – “អាគមេថ តាវ, ឧទកំ

នាម សព្ពកាលំ ទុល្លភំ, តំ រក្ខិតព្ពំ, ឧបរោបកេ ឧប្បាដេត្វា មូលប្បមាណំ ញត្វា ទីឃមូលកេសុ ពហុំ, រស្ស មូលកេសុ អប្បំ ឧទកំ សិញ្ចិតុំ វដ្ដតី’’តិ។ តេ ‘‘សាធូ’’តិ វត្វា ឯកច្ចេ ឧបរោបកេ ឧប្បាដេត្វា គច្ឆន្តិ, ឯកច្ចេ តេ រោបេត្វា ឧទកំ សិញ្ចន្តិ។

តស្មិំ កាលេ ពោធិសត្តោ ពារាណសិយំ ឯកស្ស កុលស្ស បុត្តោ អហោសិ, សោ កេនចិទេវ ករណីយេន ឧយ្យានំ គន្ត្វា តេ មក្កដេ តថា ករោន្តេ ទិស្វា ‘‘កោ តុម្ហេ ឯវំ ការេតី’’តិ បុច្ឆិត្វា ‘‘វានរជេដ្ឋកោ’’តិ វុត្តេ ‘‘ជេដ្ឋកស្ស តាវ វោ អយំ បញ្ញា, តុម្ហាកំ បន កីទិសី ភវិស្សតី’’តិ តមត្ថំ បកាសេន្តោ ឥមំ បឋមំ គាថមាហ –

**៥២**. ‘‘យោ វេ សព្ពសមេតានំ, អហុវា សេដ្ឋសម្មតោ;
តស្សាយំ ឯទិសី បញ្ញា, កិមេវ ឥតរា បជា’’តិ។

តត្ថ **សព្ពសមេតាន**ន្តិ ឥមេសំ សព្ពេសំ សមានជាតីនំ។ **អហុវា**តិ អហោសិ។ **កិមេវ ឥតរា បជា**តិ យា ឥតរា ឯតេសុ លាមិកា បជា, កីទិសា នុ ខោ តស្សា បញ្ញាតិ។

តស្ស កថំ សុត្វា វានរា ទុតិយំ គាថមាហំសុ –

**៥៣**. ‘‘ឯវមេវ តុវំ ព្រហ្មេ, អនញ្ញាយ វិនិន្ទសិ;
កថំ មូលំ អទិស្វាន, រុក្ខំ ជញ្ញា បតិដ្ឋិត’’ន្តិ។

តត្ថ **ព្រហ្មេ**តិ អាលបនមត្តំ។ អយំ បនេត្ថ សង្ខេបត្ថោ – ត្វំ, ភោ បុរិស, ការណាការណំ អជានិត្វា ឯវមេវ អម្ហេ វិនិន្ទសិ, រុក្ខំ នាម ‘‘គម្ភីរេ បតិដ្ឋិតោ វា ឯស, ន វា’’តិ មូលំ អនុប្បាដេត្វា កថំ ញាតុំ សក្កា, តេន មយំ ឧប្បាដេត្វា មូលប្បមាណេន ឧទកំ អាសិញ្ចាមាតិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ តតិយំ គាថមាហ –

**៥៤**. ‘‘នាហំ តុម្ហេ វិនិន្ទាមិ, យេ ចញ្ញេ វានរា វនេ;
វិស្សសេនោវ គារយ្ហោ, យស្សត្ថា រុក្ខរោបកា’’តិ។

តត្ថ **វិស្សសេនោវ គារយ្ហោ**តិ ពារាណសិរាជា វិស្សសេនោយេវ ឯត្ថ គរហិតព្ពោ។ **យស្សត្ថា រុក្ខរោបកា**តិ យស្សត្ថាយ តុម្ហាទិសា រុក្ខរោបកា ជាតាតិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – ‘‘តទា វានរជេដ្ឋកោ អារាមទូសកកុមារោ អហោសិ, បណ្ឌិតបុរិសោ បន អហមេវ អហោសិ’’ន្តិ។

អារាមទូសកជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[២៦៩] ៩. សុជាតជាតកវណ្ណនា

**ន ហិ វណ្ណេន សម្បន្នា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អនាថបិណ្ឌិកស្ស សុណិសំ ធនញ្ចយសេដ្ឋិធីតរំ វិសាខាយ កនិដ្ឋភគិនី សុជាតំ អារព្ភ កថេសិ។ សា កិរ មហន្តេន យសេន អនាថបិណ្ឌិកស្ស ឃរំ បូរយមានា បាវិសិ, ‘‘មហាកុលស្ស ធីតា អហ’’ន្តិ មានថទ្ធា អហោសិ កោធនា ចណ្ឌី ផរុសា, សស្សុសសុរសាមិកវត្តានិ ន ករោតិ, គេហជនំ តជ្ជេន្តី បហរន្តី ចរតិ។ អថេកទិវសំ សត្ថា បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ បរិវុតោ អនាថបិណ្ឌិកស្ស គេហំ គន្ត្វា និសីទិ។ មហាសេដ្ឋិ ធម្មំ សុណន្តោវ ភគវន្តំ ឧបនិសីទិ, តស្មិំ ខណេ សុជាតា ទាសកម្មករេហិ សទ្ធិំ កលហំ ករោតិ។ សត្ថា ធម្មកថំ ឋបេត្វា ‘‘កឹ សទ្ទោ ឯសោ’’តិ អាហ។ ឯសា, ភន្តេ, កុលសុណ្ហា អគារវា, នេវស្សា សស្សុសសុរសាមិកវត្តំ អត្ថិ, អស្សទ្ធា អប្បសន្នា អហោរត្តំ កលហំ កុរុមានា វិចរតីតិ។ តេន ហិ នំ បក្កោសថាតិ។ សា អាគន្ត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។

អថ នំ សត្ថា ‘‘សត្តិមា, សុជាតេ, បុរិសស្ស ភរិយា, តាសំ ត្វំ កតរា’’តិ បុច្ឆិ។ ‘‘ភន្តេ, នាហំ សំខិត្តេន កថិតស្ស អត្ថំ អាជានាមិ, វិត្ថារេន មេ កថេថា’’តិ។ សត្ថា ‘‘តេន ហិ ឱហិតសោតា សុណោហី’’តិ វត្វា ឥមា គាថា អភាសិ –

‘‘បទុដ្ឋចិត្តា អហិតានុកម្បិនី, អញ្ញេសុ រត្តា អតិមញ្ញតេ បតឹ,
ធនេន កីតស្ស វធាយ ឧស្សុកា; យា ឯវរូបា បុរិសស្ស ភរិយា,

**វធកា ច ភរិយា**តិ ច សា បវុច្ចតិ។ [១]

“យំ ឥត្ថិយា វិន្ទតិ សាមិកោ ធនំ, សិប្បំ វណិជ្ជញ្ច កសី អធិដ្ឋហំ,
អប្បម្បិ តស្ស អបហាតុមិច្ឆតិ; យា ឯវរូបា បុរិសស្ស ភរិយា,
ចោរី ច **ភរិយា**តិ ច សា បវុច្ចតិ។ [២]

“អកម្មកាមា អលសា មហគ្ឃសា, ផរុសា ច ចណ្ឌី ច ទុរុត្តវាទិនី,
ឧដ្ឋាយកានំ អភិភុយ្យ វត្តតិ; យា ឯវរូបា បុរិសស្ស ភរិយា,
**អយ្យា ច ភរិយា**តិ ច សា បវុច្ចតិ។ [៣]

“យា សព្ពទា ហោតិ ហិតានុកម្បិនី, មាតាវ បុត្តំ អនុរក្ខតេ បតី,
តតោ ធនំ សម្ភតមស្ស រក្ខតិ; យា ឯវរូបា បុរិសស្ស ភរិយា,
មាតា ច **ភរិយា**តិ ច សា បវុច្ចតិ។ [៤]

“យថាបិ ជេដ្ឋា ភគិនី កនិដ្ឋកា, សគារវា ហោតិ សកម្ហិ សាមិកេ,
ហិរីមនា ភត្តុ វសានុវត្តិនី; យា ឯវរូបា បុរិសស្ស ភរិយា,
**ភគិនី ច ភរិយា**តិ ច សា បវុច្ចតិ។ [៥]

“យាចីធ ទិស្វាន បតី បមោទតិ, សខី សខារំវ ចិរស្សមាគតំ,
កោលេយ្យកា សីលវតី បតិព្ពតា; យា ឯវរូបា បុរិសស្ស ភរិយា,
**សខី ច ភរិយា**តិ ច សា បវុច្ចតិ។ [៦]

“អក្កុទ្ធសន្តា វធទណ្ឌតជ្ជិតា, អទុដ្ឋចិត្តា បតិនោ តិតិក្ខតិ,
អក្កោធនា ភត្តុ វសានុវត្តិនី; យា ឯវរូបា បុរិសស្ស ភរិយា,
**ទាសី ច ភរិយា**តិ ច សា បវុច្ចតិ”។ (អ. និ. ៧.៦៣); [៧]

ឥមា ខោ, សុជាតេ, បុរិសស្ស សត្ត ភរិយា។ តាសុ វធកសមា ចោរីសមា អយ្យសមាតិ ឥមា តិស្សោ និរយេ និព្ពត្តន្តិ, ឥតរា ចតស្សោ និម្មានរតិទេវលោកេ។

“យាចីធ ភរិយា វធកាតិ វុច្ចតិ, ចោរីតិ អយ្យាតិ ច យា បវុច្ចតិ;
ទុស្សីលរូបា ផរុសា អនាទរា, កាយស្ស ភេទា និរយំ វជន្តិ តា។

“យាចីធ មាតា ភគិនី សខីតិ ច, ទាសីតិ ភរិយាតិ ច យា បវុច្ចតិ;
សីលេ ឋិតត្តា ចិររត្តសំវុតា, កាយស្ស ភេទា សុគតី វជន្តិ តា”តិ។ (អ. និ. ៧.៦៣);

ឯវំ សត្ថរិ ឥមា សត្ត ភរិយា ទស្សេន្តេយេវ សុជាតា សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ “សុជាតេ, ត្វំ ឥមាសំ សត្តន្នំ ភរិយានំ កតរា”តិ វុត្តេ “ទាសិសមា អហំ, ភន្តេ”តិ វត្វា តថាគតំ វន្ទិត្វា ខមាបេសិ។ ឥតិ សត្ថា សុជាតំ ឃរសុណ្ហំ ឯកោវាទេនេវ ទមេត្វា កតភត្តកិច្ចោ ជេតវនំ គន្ត្វា ភិក្ខុសង្ឃេន វត្តេ ទស្សិតេ គន្ធកុដឹ បាវិសិ។ ធម្មសភាយម្បិ ខោ, ភិក្ខូ, សត្ថុ គុណកថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, ឯកោវាទេនេវ សត្ថា សុជាតំ ឃរសុណ្ហំ ទមេត្វា សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋាបេសី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបិ មយា សុជាតា ឯកោវាទេនេវ ទមិតា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិស្មិំ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា បិតុ អច្ចយេន រជ្ជេ បតិដ្ឋាយ ធម្មេន សមេន រជ្ជំ ការេសិ។ តស្ស មាតា កោធនា អហោសិ ចណ្ឌា ផរុសា អក្កោសិកា បរិភាសិកា។ សោ មាតុ ឱវាទំ ទាតុកាមោបិ “អវត្តុកំ កថេតុំ ន យុត្ត”ន្តិ តស្សា អនុសាសនត្ថំ ឯកំ ឧបមំ ឱលោកេន្តោ ចរតិ។ អថេកទិវសំ ឧយ្យានំ អគមាសិ, មាតាបិ បុត្តេន សទ្ធិំយេវ អគមាសិ ។ អថ អន្តរាមគ្គេ កិកី សកុណោ វិរវិ, ពោធិសត្តបរិសា តំ សទ្ទំ សុត្វា កណ្ណេ បិទហិត្វា “អម្ភោ, ចណ្ឌវាចេ ផរុសវាចេ មា សទ្ទមកាសី”តិ អាហ។ ពោធិសត្តេ បន នាដកបរិវារិតេ មាតរា សទ្ធិំ ឧយ្យានេ វិចរន្តេ ឯកស្មិំ សុបុប្ផិតសាលរុក្ខេ និលីនា ឯកា កោកិលា មធុរេន សរេន វស្សិ។ មហាជនោ តស្សា

សទ្ទេន សម្មត្តោ ហុត្វា អញ្ជលិ បគ្គហេត្វា “សណ្ហវាចេ សខិលវាចេ មុទុវាចេ វស្ស វស្សា”តិ គីវំ ឧក្ខិបិត្វា ឱហិតសោតោ ឱលោកេន្តោ អដ្ឋាសិ។

អថ មហាសត្តោ តានិ ទ្វេ ការណានិ ទិស្វា “ឥទានិ មាតរំ សញ្ញាបេតុំ សក្ខិស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា “អម្ម, អន្តរាមគ្គេ កិកីសទ្ទំ សុត្វា មហាជនោ ‘មា សទ្ទមកាសិ , មា សទ្ទមកាសី’តិ កណ្ណេ បិទហិ, ផរុសវាចា នាម ន កស្សចិ បិយា”តិ វត្វា ឥមា គាថា អវោច –

**៥៥**. “ន ហិ វណ្ណេន សម្បន្នា, មញ្ជុកា បិយទស្សនា;
ខរវាចា បិយា ហោន្តិ, អស្មិំ លោកេ បរម្ហិ ច។

**៥៦**. “ននុ បស្សសិមំ កាឡិំ, ទុព្ពណ្ណំ តិលកាហតំ;
កោកិលំ សណ្ហភាណេន, ពហូនំ បាណិនំ បិយំ។

**៥៧**. “តស្មា សខិលវាចស្ស, មន្តភាណី អនុទ្ធតោ;
អត្ថំ ធម្មញ្ច ទីបេតិ, មធុរំ តស្ស ភាសិត”ន្តិ។

តាសំ អយមត្ថោ – អម្ម, ឥមេ សត្តា បិយង្គុសាមាទិនា សរីរវណ្ណេន សមន្នាគតា កថានិគ្ឃោសស្ស មធុរតាយ **មញ្ជុកា**, អភិរូបតាយ **បិយទស្សនា** សមានាបិ អន្តមសោ មាតាបិតរោបិ អក្កោសបរិភាសាទិវសេន បវត្តាយ ខរវាចាយ សមន្នាគតត្តា **ខរវាចា** ឥមស្មិញ្ច បរស្មិញ្ច លោកេ បិយា នាម ន ហោន្តិ អន្តរាមគ្គេ ខរវាចា កិកី វិយ, សណ្ហភាណិនោ បន មដ្ឋាយ មធុរាយ វាចាយ សមន្នាគតា វិរូបាបិ បិយា ហោន្តិ។ តេន តំ វទាមិ – ននុ បស្សសិ ត្វំ ឥមំ កាឡិំ ទុព្ពណ្ណំ សរីរវណ្ណតោបិ កាឡតរេហិ តិលកេហិ អាហតំ កោកិលំ, យា ឯវំ ទុព្ពណ្ណា សមានាបិ សណ្ហភាសនេន ពហូនំ បិយា ជាតា។ ឥតិ យស្មា ខរវាចោ សត្តោ លោកេ មាតាបិតូនម្បិ អប្បិយោ, តស្មា ពហុជនស្ស បិយភាវំ ឥច្ឆន្តោ បោសោ សខិលវាចោ សណ្ហមដ្ឋមុទុវាចោ អស្ស។ បញ្ញាសង្ខាតាយ មន្តាយ បរិច្ឆិន្ទិត្វា វចនតោ **មន្តភាណី**, វិនា ឧទ្ធច្ចេន បមាណយុត្តស្សេវ កថនតោ **អនុទ្ធតោ**។ យោ ហិ ឯវរូបោ បុគ្គលោ បាឡិញ្ច អត្ថញ្ច ទីបេតិ, តស្ស ភាសិតំ ការណសន្និស្សិតំ កត្វា បរំ អនក្កោសេត្វា កថិតតាយ មធុរន្តិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ ឥមាហិ តីហិ គាថាហិ មាតុ ធម្មំ ទេសេត្វា មាតរំ សញ្ញាបេសិ, សា តតោ បដ្ឋាយ អាចារសម្បន្នា អហោសិ។ ពោធិសត្តោបិ មាតរំ ឯកោវាទេន និព្ពិសេវនំ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ពារាណសិរញ្ញោ មាតា សុជាតា អហោសិ, រាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សុជាតជាតកវណ្ណនា នវមា។

[២៧០] ១០. ឧលូកជាតកវណ្ណនា

**សព្ពេហិ កិរ ញាតីហី**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ កាកោលូកកលហំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្មិញ្ហិ កាលេ កាកា ទិវា ឧលូកេ ខាទន្តិ, ឧលូកា សូរិយត្ថង្គមនតោ បដ្ឋាយ តត្ថ តត្ថ សយិតានំ កាកានំ សីសានិ ឆិន្ទិត្វា តេ ជីវិតក្ខយំ បាបេន្តិ។ អថេកស្ស ភិក្ខុនោ ជេតវនបច្ចន្តេ ឯកស្មិំ បរិវេណេ វសន្តស្ស សម្មជ្ជនកាលេ រុក្ខតោ បតិតានិ សត្តដ្ឋនាឡិមត្តានិបិ ពហុតរានិបិ កាកសីសានិ ឆឌ្ឌេតព្ពានិ ហោន្តិ។ សោ តមត្ថំ ភិក្ខូនំ អារោចេសិ។ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, អមុកស្ស កិរ ភិក្ខុនោ វសនដ្ឋានេ ទិវសេ ទិវសេ ឯត្តកានិ នាម កាកសីសានិ ឆឌ្ឌេតព្ពានិ ហោន្តី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិ, ភិក្ខូ “ឥមាយ នាមា”តិ វត្វា “កទា បដ្ឋាយ បន, ភន្តេ, កាកានញ្ច ឧលូកានញ្ច អញ្ញមញ្ញំ វេរំ ឧប្បន្ន”ន្តិ បុច្ឆឹសុ, សត្ថា “បឋមកប្បិកកាលតោ បដ្ឋាយា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ បឋមកប្បិកា មនុស្សា សន្និបតិត្វា ឯកំ អភិរូបំ សោភគ្គប្បត្តំ អាចារសម្បន្នំ សព្ពាការបរិបុណ្ណំ បុរិសំ គហេត្វា រាជានំ ករិំសុ, ចតុប្បទាបិ សន្និបតិត្វា ឯកំ សីហំ រាជានំ អកំសុ, មហាសមុទ្ទេ មច្ឆា អានន្ទំ នាម មច្ឆំ រាជានំ អកំសុ។ តតោ សកុណគណា ហិមវន្តបទេសេ ឯកស្មិំ បិដ្ឋិបាសាណេ សន្និបតិត្វា “មនុស្សេសុ រាជា បញ្ញាយតិ, តថា ចតុប្បទេសុ ចេវ មច្ឆេសុ ច។ អម្ហាកំ បនន្តរេ រាជា នាម នត្ថិ, អប្បតិស្សវាសោ នាម ន វដ្ដតិ, អម្ហាកម្បិ រាជានំ លទ្ធុំ វដ្ដតិ, ឯកំ រាជដ្ឋានេ ឋបេតព្ពយុត្តកំ ជានាថា”តិ។ តេ តាទិសំ សកុណំ ឱលោកយមានា ឯកំ ឧលូកំ រោចេត្វា “អយំ នោ រុច្ចតី”តិ អាហំសុ។ អថេកោ សកុណោ សព្ពេសំ អជ្ឈាសយគ្គហណត្ថំ តិក្ខត្តុំ សាវេសិ។ តស្ស សាវេន្តស្ស ទ្វេ សាវនា អធិវាសេត្វា តតិយសាវនាយ ឯកោ កាកោ ឧដ្ឋាយ “តិដ្ឋ តាវេតស្ស ឥមស្មិំ រាជាភិសេកកាលេ ឯវរូបំ មុខំ ភវតិ, កុទ្ធស្ស កីទិសំ ភវិស្សតិ, ឥមិនា ហិ

កុទ្ទេន ឱលោកិតា មយំ តត្ថកបាលេ បក្ខិត្តលោណំ វិយ តត្ថ តត្ថេវ ភិជ្ជិស្សាម, ឥមំ រាជានំ កាតុំ មយ្ហំ ន រុច្ចតី”តិ ឥមមត្ថំ បកាសេតុំ បឋមំ គាថមាហ –

៥៨. “សព្ពេហិ កិរ ញាតីហិ, កោសិយោ ឥស្សរោ កតោ;
សចេ ញាតីហនុញ្ញាតោ, ភណេយ្យាហំ ឯកវាចិក”ន្តិ។

តស្សត្ថោ – យា ឯសា សាវនា វត្តតិ, តំ សុត្វា វទាមិ។ សព្ពេហិ កិរ ឥមេហិ សមាគតេហិ ញាតីហិ អយំ កោសិយោ រាជា កតោ។ សចេ បនាហំ ញាតីហិ អនុញ្ញាតោ ភវេយ្យំ, ឯត្ថ វត្តព្ពំ ឯកវាចិកំ កិញ្ចិ ភណេយ្យន្តិ។

អថ នំ អនុជានន្តា សកុណា ទុតិយំ គាថមាហំសុ –

៥៩. “ភណ សម្ម អនុញ្ញាតោ, អត្ថំ ធម្មញ្ច កេវលំ;
សន្តិ ហិ ទហរា បក្ខី, បញ្ញវន្តោ ជុតិន្ធរា”តិ។

តត្ថ **ភណ, សម្ម, អនុញ្ញាតោ**តិ, សម្ម, វាយស ត្វំ អម្ហេហិ សព្ពេហិ អនុញ្ញាតោ, យំ តេ ភណិតព្ពំ, តំ ភណ។ **អត្ថំ ធម្មញ្ច កេវល**ន្តិ ភណន្តោ ច ការណញ្ចេវ បវេណិអាគតញ្ច វចនំ អមុញ្ចិត្វា ភណ។ **បញ្ញវន្តោ ជុតិន្ធរា**តិ បញ្ញាសម្បន្នា ចេវ ញាណោភាសធរា ច ទហរាបិ បក្ខិនោ អត្ថិយេវ។

សោ ឯវំ អនុញ្ញាតោ តតិយំ គាថមាហ –

៦០. “ន មេ រុច្ចតិ ភទ្ទំ វោ, ឧលូកស្សាភិសេចនំ;
អក្កុទ្ធស្ស មុខំ បស្ស, កថំ កុទ្ធោ ករិស្សតី”តិ។

តស្សត្ថោ – ភទ្ទំ តុម្ហាកំ ហោតុ, យំ បនេតំ តិក្ខត្តុំ សាវនវាចាយ ឧលូកស្ស អភិសេចនំ ករីយតិ, ឯតំ មយ្ហំ ន រុច្ចតិ។ ឯតស្ស ហិ ឥទានិ តុដ្ឋចិត្តស្ស អក្កុទ្ធស្ស មុខំ បស្សថ, កុទ្ធោ បនាយំ កថំ ករិស្សតីតិ ន ជានាមិ, សព្ពថាបិ ឯតំ មយ្ហំ ន រុច្ចតីតិ។

សោ ឯវំ វត្វា “មយ្ហំ ន រុច្ចតិ, មយ្ហំ ន រុច្ចតី”តិ វិរវន្តោ អាកាសេ ឧប្បតិ, ឧលូកោបិ នំ ឧដ្ឋាយ អនុពន្ធិ។ តតោ បដ្ឋាយ តេ អញ្ញមញ្ញំ វេរំ ពន្ធឹសុ។ សកុណា សុវណ្ណហំសំ រាជានំ កត្វា បក្កមឹសុ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ពហូ សោតាបន្នាទយោ អហេសុំ។ “តទា រជ្ជេ អភិសិត្តហំសបោតោ អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ឧលូកជាតកវណ្ណនា ទសមា។

បទុមវគ្គោ ទុតិយោ។

តស្សុទ្ទានំ –

បទុមំ មុទុបាណិ ច, បលោភនំ បនាទកំ;
ឧរប្បំ សិន្ធវញ្ចេវ, កក្កដា, រាមទូសកំ;
សុជាតំ ឧលូកំ ទស។

## ៣. ឧទបានវគ្គោ

[២៧១] ១. ឧទបានទូសកជាតកវណ្ណនា

**អារញ្ញិកស្ស ឥសិនោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ឧទបានទូសកសិង្គាលំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកោ កិរ សិង្គាលោ ភិក្ខុសង្ឃស្ស បានីយឧទបានំ ឧច្ចារបស្សាវករណេន ទូសេត្វា បក្កាមិ។ អថ នំ ឯកទិវសំ ឧទបានសមីបំ អាគតំ សាមណេរា លេឌ្ឌូហិ បហរិត្វា កិលមេសុំ, សោ តតោ បដ្ឋាយ តំ ឋានំ បុន និវត្តិត្វាបិ ន ឱលោកេសិ។ ភិក្ខូ តំ បវត្តិំ ញត្វា ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, ឧទបានទូសកសិង្គាលោ កិរ សាមណេរេហិ កិលមិតកាលតោ បដ្ឋាយ បុន និវត្តិត្វាបិ ន ឱលោកេសី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ,

ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបេស សិង្គាលោ ឧទបានទូសកោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ឥទមេវ ឥសិបតនំ អយមេវ ឧទបានោ អហោសិ។ តទា ពោធិសត្តោ ពារាណសិយំ កុលឃរេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា ឥសិគណបរិវុតោ ឥសិបតនេ វាសំ កប្បេសិ។ តទា ឯកោ សិង្គាលោ ឥទមេវ ឧទបានំ ទូសេត្វា បក្កមតិ។ អថ នំ ឯកទិវសំ តាបសា បរិវារេត្វា បិតា ឯកេនុបាយេន គហេត្វា ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ អានយឹសុ។ ពោធិសត្តោ សិង្គាលេន សទ្ធឹ សល្លបន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

**៦១.** “អារញ្ញិកស្ស ឥសិនោ, ចិររត្តតបស្សិនោ;
កិច្ឆាកតំ ឧទបានំ, កថំ សម្ម អវាហយី”តិ។

តស្សត្ថោ – អរញ្ញេ វសនតាយ **អារញ្ញិកស្ស,** ឯសិតគុណត្តា **ឥសិនោ,** ចិររត្តំ តបំ និស្សាយ វុត្ថត្តា **ចិររត្តតបស្សិនោ កិច្ឆាកតំ** កិច្ឆេន ទុក្ខេន និប្ផាទិតំ ឧទបានំ **កថំ** កិមត្ថាយ **សម្ម** សិង្គាល, ត្វំ **អវាហយិ** មុត្តករីសេន អជ្ឈោត្ថរិ ទូសេសិ, តំ វា មុត្តករីសំ ឯត្ថ អវាហយិ បាតេសីតិ។

តំ សុត្វា សិង្គាលោ ទុតិយំ គាថមាហ –

**៦២.** “ឯស ធម្មោ សិង្គាលានំ, យំ បិត្វា ឱហទាមសេ;
បិតុបិតាមហំ ធម្មោ, ន តំ ឧជ្ឈាតុមរហសី”តិ។

តត្ថ **ឯស ធម្មោ**តិ ឯស សភាវោ។ **យំ បិត្វា ឱហទាមសេ**តិ, សម្ម, យំ មយំ យត្ថ បានីយំ បិវាម, តមេវ ឩហទាមបិ ឱមុត្តេមបិ, ឯស អម្ហាកំ សិង្គាលានំ ធម្មោតិ ទស្សេតិ។ **បិតុបិតាមហ**ន្តិ បិតូនញ្ច បិតាមហានញ្ច នោ ឯស ធម្មោ។ **ន តំ ឧជ្ឈាតុមរហសី**តិ តំ អម្ហាកំ បវេណិអាគតំ ធម្មំ សភាវំ ត្វំ ឧជ្ឈាតុំ ន អរហសិ, ន យុត្តំ តេ ឯត្ថ កុជ្ឈិតុន្តិ។

អថស្ស ពោធិសត្តោ តតិយំ គាថមាហ –

**៦៣.** “យេសំ វោ ឯទិសោ ធម្មោ, អធម្មោ បន កីទិសោ;
មា វោ ធម្មំ អធម្មំ វា, អទ្ទសាម កុទាចន”ន្តិ។

តត្ថ **មា វោ**តិ តុម្ហាកំ ធម្មំ វា អធម្មំ វា ន មយំ កទាចិ អទ្ទសាមាតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ តស្ស ឱវាទំ ទត្វា “មា បុន អាគច្ឆា”តិ អាហ។ សោ តតោ បដ្ឋាយ បុន និវត្តិត្វាបិ ន ឱលោកេសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ឧទបានទូសកោ អយមេវ សិង្គាលោ អហោសិ, គណសត្ថា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ឧទបានទូសកជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[២៧២] ២. ព្យគ្ឃជាតកវណ្ណនា

**យេន មិត្តេន សំសគ្គា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ កោកាលិកំ អារព្ភ កថេសិ។ កោកាលិកវត្ថុ តេរសកនិបាតេ **តក្ការិយជាតកេ** (ជា. ១.១៣.១០៤ អាទយោ) អាវិភវិស្សតិ។ កោកាលិកោ បន “សារិបុត្តមោគ្គល្លានេ គហេត្វា អាគមិស្សាមី”តិ កោកាលិករដ្ឋតោ ជេតវនំ អាគន្ត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា ថេរេ ឧបសង្កមិត្វា “អាវុសោ, កោកាលិករដ្ឋវាសិនោ មនុស្សា តុម្ហេ បក្កោសន្តិ, ឯថ គច្ឆាមា”តិ អាហ។ “គច្ឆ ត្វំ, អាវុសោ, ន មយំ អាគច្ឆាមា”តិ។ សោ ថេរេហិ បដិក្ខិត្តោ សយមេវ អគមាសិ។ អថ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, កោកាលិកោ សារិបុត្តមោគ្គល្លានេហិ សហាបិ វិនាបិ វត្តិតុំ ន សក្កោតិ, សំយោគម្បិ ន សហតិ, វិយោគម្បិ ន សហតី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបិ កោកាលិកោ សារិបុត្តមោគ្គល្លានេហិ នេវ សហ, ន វិនា វត្តិតុំ សក្កោតី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ អញ្ញតរស្មឹ អរញ្ញាយតនេ រុក្ខទេវតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ តស្ស វិមានតោ អវិទូរេ អញ្ញតរស្មឹ វនប្បតិជេដ្ឋកេ អញ្ញា រុក្ខទេវតា វសតិ។ តស្មឹ វនសណ្ឌេ សីហោ ច ព្យគ្ឃោ ច វសន្តិ។ តេសំ ភយេន កោចិ តត្ថ ន ខេត្តំ ករោតិ, ន រុក្ខំ ឆិន្ទតិ, និវត្តិត្វា ឱលោកេតុំ សមត្ថោ នាម នត្ថិ។ តេ បន សីហព្យគ្ឃា នានប្បការេ មិគេ វធិត្វា ខាទន្តិ, ខាទិតាវសេសំ តត្ថេវ បហាយ គច្ឆន្តិ។ តេន សោ វនសណ្ឌោ អសុចិកុណបគន្ធោ ហោតិ។ អថ ឥតរា រុក្ខទេវតា អន្ធពាលា ការណាការណំ អជានមានា ឯកទិវសំ ពោធិសត្តំ អាហ – “សម្ម, ឯតេ នោ សីហព្យគ្ឃេ និស្សាយ វនសណ្ឌោ អសុចិកុណបគន្ធោ ជាតោ, អហំ ឯតេ បលាបេមី”តិ។ ពោធិសត្តោ “សម្ម, ឥមេ ទ្វេ និស្សាយ អម្ហាកំ វិមានានិ រក្ខីយន្តិ, ឯតេសុ បលាយន្តេសុ វិមានានិ នោ វិនស្សិស្សន្តិ, សីហព្យគ្ឃានំ បទំ អបស្សន្តា មនុស្សា សព្ពំ វនំ ឆិន្ទិត្វា ឯកង្គណំ កត្វា ខេត្តានិ ករិស្សន្តិ, មា តេ ឯវំ រុច្ចី”តិ វត្វា បុរិមា ទ្វេ គាថា អវោច –

៦៤. “យេន មិត្តេន សំសគ្គា, យោគក្ខេមោ វិហិយ្យតិ;
បុព្ពេវជ្ឈាភវំ តស្ស, រក្ខេ អក្ខីវ បណ្ឌិតោ។

៦៥. “យេន មិត្តេន សំសគ្គា, យោគក្ខេមោ បវឌ្ឍតិ;
ករេយ្យត្តសមំ វុត្តឹ, សព្ពកិច្ចេសុ បណ្ឌិតោ”តិ។

តត្ថ **យេន មិត្តេន សំសគ្គា**តិ យេន បាបមិត្តេន សទ្ធឹ សំសគ្គហេតុ សំសគ្គការណា, យេន សទ្ធឹ ទស្សនសំសគ្គោ សវនសំសគ្គោ កាយសំសគ្គោ សមុល្លបនសំសគ្គោ បរិភោគសំសគ្គោតិ ឥមស្ស បញ្ចវិធស្ស សំសគ្គស្ស កតត្តាតិ អត្ថោ។ **យោគក្ខេមោ**តិ កាយចិត្តសុខំ។ តញ្ហិ ទុក្ខយោគតោ ខេមត្តា ឥធ យោគក្ខេមោតិ អធិប្បេតំ។ **វិហិយ្យតី**តិ បរិហាយតិ។ **បុព្ពេវជ្ឈាភវំ តស្ស, រក្ខេ អក្ខីវ បណ្ឌិតោ**តិ តស្ស បាបមិត្តស្ស អជ្ឈាភវំ តេន អភិភវិតព្ពំ អត្តនោ លាភយសជីវិតំ, យថា នំ សោ ន អជ្ឈាភវតិ, តថា បឋមតរមេវ អត្តនោ អក្ខិ វិយ បណ្ឌិតោ បុរិសោ រក្ខេយ្យ។

ទុតិយគាថាយ **យេនា**តិ យេន កល្យាណមិត្តេន សហ សំសគ្គការណា។ **យោគក្ខេមោ បវឌ្ឍតី**តិ កាយចិត្តសុខំ វឌ្ឍតិ។ **ករេយ្យត្តសមំ វុត្តិ**ន្តិ តស្ស កល្យាណមិត្តស្ស សព្ពកិច្ចេសុ បណ្ឌិតោ បុរិសោ យថា អត្តនោ ជីវិតវុត្តិញ្ច ឧបភោគបរិភោគវុត្តិញ្ច ករោតិ, ឯវមេតំ សព្ពំ ករេយ្យ, អធិកម្បិ ករេយ្យ, ហីនំ បន ន ករេយ្យាតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តេន ការណេ កថិតេបិ សា ពាលទេវតា អនុបធារេត្វា ឯកទិវសំ ភេរវរូបារម្មណំ ទស្សេត្វា តេ សីហព្យគ្ឃេ បលាបេសិ។ មនុស្សា តេសំ បទវលញ្ជំ អទិស្វា “សីហព្យគ្ឃា អញ្ញំ វនសណ្ឌំ គតា”តិ ញត្វា វនសណ្ឌស្ស ឯកបស្សំ ឆិន្ទឹសុ។ ទេវតា ពោធិសត្តំ ឧបសង្កមិត្វា “អហំ, សម្ម, តវ វចនំ អកត្វា តេ បលាបេសឹ, ឥទានិ តេសំ គតភាវំ ញត្វា មនុស្សា វនសណ្ឌំ ឆិន្ទន្តិ, កឹ នុ ខោ កាតព្ព”ន្តិ វត្វា “ឥទានិ តេ អសុកវនសណ្ឌេ នាម វសន្តិ, គន្ត្វា តេ អានេហី”តិ វុត្តា តត្ថ គន្ត្វា តេសំ បុរតោ ឋត្វា អញ្ជលឹ បគ្គយ្ហ តតិយំ គាថមាហ –

៦៦. “ឯថ ព្យគ្ឃា និវត្តវ្ហោ, បច្ចុបេថ មហាវនំ;
មា វនំ ឆិន្ទិ និព្យគ្ឃំ, ព្យគ្ឃា មាហេសុ និព្ពនា”តិ។

តត្ថ **ព្យគ្ឃា**តិ ឧភោបិ តេ ព្យគ្ឃនាមេនេវាលបន្តី អាហ។ **និវត្តវ្ហោ**តិ និវត្តថ។ **បច្ចុបេថ មហាវន**ន្តិ តំ មហាវនំ បច្ចុបេថ បុន ឧបគច្ឆថ, អយមេវ វា បាឋោ។ **មា វនំ ឆិន្ទិ និព្យគ្ឃ**ន្តិ អម្ហាកំ វសនកវនសណ្ឌំ ឥទានិ តុម្ហាកំ អភាវេន និព្យគ្ឃំ មនុស្សា មា ឆិន្ទឹសុ។ **ព្យគ្ឃា មាហេសុ និព្ពនា**តិ តុម្ហាទិសា ច ព្យគ្ឃរាជានោ អត្តនោ វសនដ្ឋានា បលាយិតត្តា និព្ពនា វសនដ្ឋានភូតេន វនេន វិរហិតា មា អហេសុំ។ តេ ឯវំ តាយ ទេវតាយ យាចិយមានាបិ “គច្ឆ ត្វំ, ន មយំ អាគមិស្សាមា”តិ បដិក្ខិបឹសុយេវ។ ទេវតា ឯកិកាវ វនសណ្ឌំ បច្ចាគញ្ឆិ។ មនុស្សាបិ កតិបាហេនេវ សព្ពំ វនំ ឆិន្ទិត្វា ខេត្តានិ ករិត្វា កសិកម្មំ ករឹសុ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា អបណ្ឌិតា ទេវតា កោកាលិកោ អហោសិ, សីហោ សារិបុត្តោ, ព្យគ្ឃោ មោគ្គល្លានោ, បណ្ឌិតទេវតា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ព្យគ្ឃជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[២៧៣] ៣. កច្ឆបជាតកវណ្ណនា

**កោ នុ ឧទ្ធិតភត្តោវា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ កោសលរាជស្ស ទ្វិន្នំ មហាមត្តានំ កលហវូបសមនំ អារព្ភ កថេសិ។ បច្ចុប្បន្នវត្ថុ ទុកនិបាតេ កថិតមេវ។

អតីតេ បន ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាសិរដ្ឋេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា កាមេ បហាយ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា ហិមវន្តបទេសេ គង្គាតីរេ អស្សមបទំ មាបេត្វា តត្ថ អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា ឈានកីឡំ កីឡន្តោ វាសំ កប្បេសិ។ ឥមស្មិំ កិរ ជាតកេ ពោធិសត្តោ បរមមជ្ឈត្តោ អហោសិ, ឧបេក្ខាបារមឹ បូរេសិ។ តស្ស បណ្ណសាលទ្វារេ និសិន្នស្ស ឯកោ បគព្ភោ ទុស្សីលោ មក្កដោ អាគន្ត្វា កណ្ណសោតេសុ អង្គជាតេន សលាកបវេសនកម្មំ ករោតិ, ពោធិសត្តោ អវារេត្វា មជ្ឈត្តោ ហុត្វា និសីទតិយេវ។ អថេកទិវសំ ឯកោ កច្ឆបោ ឧទកា ឧត្តរិត្វា គង្គាតីរេ មុខំ វិវរិត្វា អាតបំ តប្បន្តោ និទ្ទាយតិ។ តំ ទិស្វា សោ លោលវានរោ តស្ស មុខេ សលាកបវេសនកម្មំ អកាសិ។ អថស្ស កច្ឆបោ បពុជ្ឈិត្វា អង្គជាតំ សមុគ្គេ បក្ខិបន្តោ វិយ ឌំសិ, ពលវវេទនា ឧប្បជ្ជិ។ វេទនំ អធិវាសេតុំ អសក្កោន្តោ "កោ នុ ខោ មំ ឥមម្ហា ទុក្ខា មោចេយ្យ, កស្ស សន្តិកំ គច្ឆាមី"តិ ចិន្តេត្វា "អញ្ញោ មំ ឥមម្ហា ទុក្ខា មោចេតុំ សមត្ថោ នត្ថិ អញ្ញត្រ តាបសេន, តស្សេវ សន្តិកំ មយា គន្តុំ វដ្ដតី"តិ កច្ឆបំ ទ្វីហិ ហត្ថេហិ ឧក្ខិបិត្វា ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ អគមាសិ។ ពោធិសត្តោ តេន ទុស្សីលមក្កដេន សទ្ធិំ ទវំ ករោន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

**៦៧.** "កោ នុ ឧទ្ធិតភត្តោវ, បូរហត្ថោវ ព្រាហ្មណោ;
កហំ នុ ភិក្ខំ អចរិ, កំ សទ្ធំ ឧបសង្កមី"តិ។

តត្ថ **កោ នុ ឧទ្ធិតភត្តោវា**តិ កោ នុ ឯស វឌ្ឍិតភត្តោ វិយ, ឯកំ វឌ្ឍិតភត្តំ ភត្តបូរបាតិំ ហត្ថេហិ គហេត្វា វិយ កោ នុ ឯសោ អាគច្ឆតីតិ អត្ថោ។ **បូរហត្ថោវ ព្រាហ្មណោ**តិ កត្តិកមាសេ វាចនកំ លភិត្វា បូរហត្ថោ ព្រាហ្មណោ វិយ ច កោ នុ ខោ ឯសោតិ វានរំ សន្ធាយ វទតិ។ **កហំ នុ ភិក្ខំ អចរី**តិ, ភោ វានរ, កស្មិំ បទេសេ អជ្ជ ត្វំ ភិក្ខំ អចរិ។ **កំ សទ្ធំ ឧបសង្កមី**តិ កតរំ នាម បុព្ពបេតេ ឧទ្ទិស្ស កតំ សទ្ធភត្តំ, កតរំ វា សទ្ធំ បុគ្គលំ ត្វំ ឧបសង្កមិ, កុតោ តេ អយំ ទេយ្យធម្មោ លទ្ធោតិ ទីបេតិ។

តំ សុត្វា ទុស្សីលវានរោ ទុតិយំ គាថមាហ –

**៦៨.** "អហំ កបិស្មិ ទុម្មេធោ, អនាមាសានិ អាមសិំ;
ត្វំ មំ មោចយ ភទ្ទំ តេ, មុត្តោ គច្ឆេយ្យ បព្ពត"ន្តិ។

តត្ថ **អហំ កបិស្មិ ទុម្មេធោ**តិ ភទ្ទំ តេ អហំ អស្មិ ទុម្មេធោ ចបលចិត្តោ មក្កដោ។ **អនាមាសានិ អាមសិន្តិ** អនាមសិតព្ពដ្ឋានានិ អាមសិំ។ **ត្វំ មំ មោចយ ភទ្ទំ តេ**តិ ត្វំ ទយាលុ អនុកម្បកោ មំ ឥមម្ហា ទុក្ខា មោចេហិ, **ភទ្ទំ** តេ ហោតុ។ **មុត្តោ គច្ឆេយ្យ បព្ពត**ន្តិ សោហំ តវានុភាវេន ឥមម្ហា ព្យសនា មុត្តោ បព្ពតមេវ គច្ឆេយ្យំ, ន តេ បុន ចក្ខុបថេ អត្តានំ ទស្សេយ្យន្តិ។

ពោធិសត្តោ តស្មិំ ការុញ្ញេន កច្ឆបេន សទ្ធិំ សល្លបន្តោ តតិយំ គាថមាហ –

**៦៩.** "កច្ឆបា កស្សបា ហោន្តិ, កោណ្ឌញ្ញា ហោន្តិ មក្កដា;
មុញ្ច កស្សប កោណ្ឌញ្ញំ, កតំ មេថុនកំ តយា"តិ។

តស្សត្ថោ – កច្ឆបា នាម កស្សបគោត្តា ហោន្តិ, មក្កដា កោណ្ឌញ្ញគោត្តា, កស្សបកោណ្ឌញ្ញានញ្ច អញ្ញមញ្ញំ អាវាហវិវាហសម្ពន្ធោ អត្ថិ។ អទ្ធា តយិទំ លោលេន ទុស្សីលមក្កដេន តយា សទ្ធិំ, តយា ច ទុស្សីលេន ឥមិនា មក្កដេន សទ្ធិំ គោត្តសទិសតាសង្ខាតស្ស មេថុនធម្មស្ស អនុច្ឆវិកំ ទុស្សីល្យកម្មសង្ខាតម្បិ មេថុនកំ កតំ, តស្មា **មុញ្ច, កស្សប, កោណ្ឌញ្ញ**ន្តិ។

កច្ឆបោ ពោធិសត្តស្ស វចនំ សុត្វា ការណេន បសន្នោ វានរស្ស អង្គជាតំ មុញ្ចិ។ មក្កដោ មុត្តមត្តោវ ពោធិសត្តំ វន្ទិត្វា បលាតោ, បុន តំ ឋានំ និវត្តិត្វាបិ ន ឱលោកេសិ។ កច្ឆបោបិ ពោធិសត្តំ វន្ទិត្វា សកដ្ឋានមេវ គតោ។ ពោធិសត្តោបិ អបរិហីនជ្ឈានោ ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា កច្ឆបវានរា ទ្វេ មហាមត្តា អហេសុំ, តាបសោ បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

កច្ឆបជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[២៧៤] ៤. លោលជាតកវណ្ណនា

**កាយំ ពលាកា សិខិនី**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ លោលភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តញ្ហិ ធម្មសភំ អានីតំ សត្ថា “ន ត្វំ ភិក្ខុ ឥទានេវ លោលោ, បុព្ពេបិ លោលោយេវ, លោលតាយេវ ច ជីវិតក្ខយំ បត្តោ, តំ និស្សាយ បោរាណកបណ្ឌិតាបិ អត្តនោ វសនដ្ឋានា បរិពាហិរា អហេសុ”ន្តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពារាណសិសេដ្ឋិនោ មហានសេ ភត្តការកោ បុញ្ញត្ថាយ នីឡបច្ឆិំ បបេសិ។ តទា ពោធិសត្តោ បារាវតយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា តត្ថ វាសំ កប្បេសិ។ អថេកោ លោលកាកោ មហានសមត្ថកេន គច្ឆន្តោ នានប្បការំ មច្ឆមំសវិកតិំ ទិស្វា បិបាសាភិភូតោ “កំ នុ ខោ និស្សាយ សក្កា ភវេយ្យំ ឱកាសំ លទ្ធុ”ន្តិ ចិន្តេត្វា ពោធិសត្តំ ទិស្វា “ឥមំ និស្សាយ សក្កា”តិ សន្និដ្ឋានំ កត្វា តស្ស គោចរាយ អរញ្ញគមនកាលេ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អនុពន្ធិ។ អថ នំ ពោធិសត្តោ “មយំ ខោ, កាក, អញ្ញគោចរា, ត្វម្បិ អញ្ញគោចរោ, កឹ នុ ខោ មំ អនុពន្ធសី”តិ អាហ។ “តុម្ហាកំ, សាមិ, កិរិយា មយ្ហំ រុច្ចតិ, អហម្បិ តុម្ហេហិ សមានគោចរោ ហុត្វា តុម្ហេ ឧបដ្ឋាតុំ ឥច្ឆាមី”តិ។ ពោធិសត្តោ សម្បដិច្ឆិ។ សោ តេន សទ្ធិំ គោចរភូមិយំ ឯកគោចរំ ចរន្តោ វិយ ឱសក្កិត្វា គោមយរាសឹ វិទ្ធំសេត្វា បាណកេ ខាទិត្វា កុច្ឆិបូរំ កត្វា ពោធិសត្តំ ឧបសង្កមិត្វា “តុម្ហេ ឯត្តកំ កាលំ ចរថេវ, ននុ ភោជនេ នាម បមាណំ ញាតុំ វដ្តតិ, ឯថ នាតិសាយមេវ គច្ឆាមា”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ តំ អាទាយ វសនដ្ឋានំ អគមាសិ។ ភត្តការកោ “អម្ហាកំ បារាវតោ សហាយំ គហេត្វា អាគតោ”តិ កាកស្សាបិ ឯកំ ថុសបច្ឆិំ ឋបេសិ។ កាកោបិ ចតូហបញ្ចាហំ តេនេវ នីហារេន វសិ។

អថេកទិវសំ សេដ្ឋិនោ ពហុមច្ឆមំសំ អាហរិយិត្ថ, កាកោ តំ ទិស្វា លោភាភិភូតោ បច្ចូសកាលតោ បដ្ឋាយ និត្ថុនន្តោ និបជ្ជិ។ អថ នំ បុនទិវសេ ពោធិសត្តោ “ឯហិ, សម្ម, គោចរាយ បក្កមិស្សាមា”តិ អាហ។ “តុម្ហេ គច្ឆថ, មយ្ហំ អជិណ្ណាសង្កា អត្ថី”តិ។ “សម្ម, កាកានំ អជីរកោ នាម នត្ថិ, ទីបវត្តិមត្តមេវ ហិ តុម្ហាកំ កុច្ឆិយំ ថោកំ តិដ្ឋតិ, សេសំ អជ្ឈោហដមត្តមេវ ជីរតិ, មម វចនំ ករោហិ, មា ឯតំ មច្ឆមំសំ ទិស្វា ឯវមកាសី”តិ។ “សាមិ, កឹ នាមេតំ កថេថ, អជិណ្ណាសង្កាវ មយ្ហ”ន្តិ។ “តេន ហិ អប្បមត្តោ ហោហី”តិ តំ ឱវទិត្វា ពោធិសត្តោ បក្កាមិ។

ភត្តការកោបិ នានាមច្ឆមំសវិកតិយោ សម្បាទេត្វា សរីរតោ សេទំ អបនេន្តោ មហានសទ្វារេ អដ្ឋាសិ។ កាកោ “អយំ ឥទានិ កាលោ មំសំ ខាទិតុ”ន្តិ គន្ត្វា រសករោដិមត្ថកេ និសីទិ។ ភត្តការកោ “កិរី”តិ សទ្ទំ សុត្វា និវត្តិត្វា ឱលោកេន្តោ កាកំ ទិស្វា បវិសិត្វា តំ គហេត្វា សកលសរីរលោមំ លុញ្ចិត្វា មត្ថកេ ចូឡំ ឋបេត្វា សិង្គីវេរមរិចាទីនិ បិសិត្វា តក្កេន អាលោឡេត្វា “ត្វំ អម្ហាកំ សេដ្ឋិនោ មច្ឆមំសំ ឧច្ឆិដ្ឋកំ ករោសី”តិ សកលសរីរមស្ស មក្ខេត្វា ខិបិត្វា នីឡបច្ឆិយំ បាតេសិ, ពលវវេទនា ឧប្បជ្ជិ។ ពោធិសត្តោ គោចរភូមិតោ អាគន្ត្វា តំ និត្ថុនន្តំ ទិស្វា ទវំ ករោន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

៧០. “កាយំ ពលាកា សិខិនី, ចោរី លង្ឃិបិតាមហា;
ឱរំ ពលាកេ អាគច្ឆ, ចណ្ឌោ មេ វាយសោ សខា”តិ។

តត្ថ **កាយំ ពលាកា សិខិនី**តិ តំ កាកំ តស្ស ពហលតក្កេន មក្ខិតសរីរសេតវណ្ណត្តា មត្ថកេ ច សិខាយ ឋបិតត្តា “កា ឯសា ពលាកា សិខិនី”តិ បុច្ឆន្តោ អាលបតិ។ **ចោរី**តិ កុលស្ស អននុញ្ញាយ កុលឃរំ, កាកស្ស វា អរុចិយា បច្ឆិំ បវិដ្ឋត្តា “ចោរី”តិ វទតិ។ **លង្ឃិបិតាមហា**តិ លង្ឃី វុច្ចតិ អាកាសេ លង្ឃនតោ មេឃោ, ពលាកា ច នាម មេឃសទ្ទេន គព្ភំ គណ្ហន្តីតិ មេឃសទ្ទោ ពលាកានំ បិតា, មេឃោ បិតាមហោ ហោតិ។ តេនាហ “លង្ឃិបិតាមហា”តិ។ **ឱរំ ពលាកេ អាគច្ឆា**តិ, អម្ភោ ពលាកេ, ឥតោ ឯហិ។ **ចណ្ឌោ មេ វា យសោ សខា**តិ មយ្ហំ សខា បច្ឆិសាមិកោ វាយសោ ចណ្ឌោ ផរុសោ , សោ អាគតោ តំ ទិស្វា កណយសទិសេន តុណ្ឌេន កោដ្ដេត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបេយ្យ, តស្មា យាវ វាយសោ នាគច្ឆតិ, តាវ បច្ឆិតោ ឱតរិត្វា ឥតោ ឯហិ, សីឃំ បលាយស្សូតិ វទតិ។

តំ សុត្វា កាកោ ទុតិយំ គាថមាហ –

៧១. “នាហំ ពលាកា សិខិនី, អហំ លោលោស្មិ វាយសោ;
អកត្វា វចនំ តុយ្ហំ, បស្ស លូនោស្មិ អាគតោ”តិ។

តត្ថ **អាគតោ**តិ ត្វំ ឥទានិ គោចរភូមិតោ អាគតោ, មំ លូនំ បស្សាតិ អត្ថោ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ តតិយំ គាថមាហ –

៧២. “បុនបាបជ្ជសី សម្ម, សីលញ្ហិ តវ តាទិសំ;

ន ហិ មានុសកា ភោគា, សុភុញ្ជា ហោន្តិ បក្ខិនា”តិ។

តត្ថ **បុនបាបជ្ជសី សម្ម**តិ សម្ម វាយស, បុនបិ ត្វំ ឯវរូបំ ទុក្ខំ បដិលភិស្សសេវ, នត្ថិ តេ ឯត្តកេន មោក្ខោ។ កឹការណា? **សីលញ្ហិ តវ តាទិសំ** បាបកំ, យស្មា តវ អាចារសីលំ តាទិសំ ទុក្ខាធិគមស្សេវ អនុរូបំ។ **ន ហិ មានុសកា**តិ មនុស្សា នាម មហាបុញ្ញា, តិរច្ឆានគតានំ តថារូបំ បុញ្ញំ នត្ថិ, តស្មា មានុសកា ភោគា តិរច្ឆានគតេន បក្ខិនា ន ភុញ្ជីយន្តីតិ។

ឯវញ្ច បន វត្វា ពោធិសត្តោ “ឥតោ ទានិ បដ្ឋាយ មយា ឯត្ថ វសិតុំ ន សក្កា”តិ ឧប្បតិត្វា អញ្ញត្ថ អគមាសិ។ កាកោបិ និត្ថុនន្តោ តត្ថេវ កាលមកាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ លោលភិក្ខុ អនាគាមិផលេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា លោលកាកោ លោលភិក្ខុ អហោសិ, បារាវតោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

លោលជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[២៧៥] ៥. រុចិរជាតកវណ្ណនា

**កាយំ ពលាកា រុចិរា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ លោលភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ ទ្វេបិ វត្ថូនិ បុរិមសទិសានេវ គាថាបិ។

៧៣. “កាយំ ពលាកា រុចិរា, កាកនីឡស្មិមច្ឆតិ;
ចណ្ឌោ កាកោ សខា មយ្ហំ, យស្ស ចេតំ កុលាវកំ។

៧៤. “ននុ មំ សម្ម ជានាសិ, ទិជ សាមាកភោជន;
អកត្វា វចនំ តុយ្ហំ, បស្ស លូនោស្មិ អាគតោ។

៧៥. “បុនបាបជ្ជសី សម្ម, សីលញ្ហិ តវ តាទិសំ;
ន ហិ មានុសកា ភោគា, សុភុញ្ជា ហោន្តិ បក្ខិនា”តិ។ –

គាថា ហិ ឯកន្តរិកាយេវ។

តត្ថ **“រុចិរា”**តិ តក្កមក្ខិតសរីរតាយ សេតវណ្ណតំ សន្ធាយ វទតិ។ រុចិរា បិយទស្សនា, បណ្ឌរាតិ អត្ថោ។ **កាកនីឡស្មិ**ន្តិ កាកកុលាវកេ។ “កាកនិឌ្ឍស្មិ”ន្តិបិ បាឋោ។ **ទិជា**តិ កាកោ បារេវតំ អាលបតិ។ **សាមាកភោជនា**តិ តិណពីជភោជន។ សាមាកគ្គហណេន ហេត្ថ សព្ពម្បិ តិណពីជំ គហិតំ។ ឥធាបិ ពោធិសត្តោ “ន ឥទានិ សក្កា ឥតោ បដ្ឋាយ មយា ឯត្ថ វសិតុ”ន្តិ ឧប្បតិត្វា អញ្ញត្ថ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ លោលភិក្ខុ អនាគាមិផលេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា លោលកាកោ លោលភិក្ខុ អហោសិ, បារាវតោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

រុចិរជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[២៧៦] ៦. កុរុធម្មជាតកវណ្ណនា

**តវ សទ្ធញ្ច សីលញ្ចា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ហំសឃាតកភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិវាសិនោ ទ្វេ សហាយកា ភិក្ខូ បព្ពជិត្វា លទ្ធូបសម្បទា យេភុយ្យេន ឯកតោ វិចរន្តិ។ តេ ឯកទិវសំ អចិរវតី គន្ត្វា ន្ហត្វា វាលុកបុលិនេ អាតបំ តប្បមានា សារណីយកថំ កថេន្តា អដ្ឋំសុ, តស្មឹ ខណេ ទ្វេ ហំសា អាកាសេន គច្ឆន្តិ។ អថេកោ ទហរភិក្ខុ សក្ខរំ គហេត្វា “ឯកស្ស ហំសបោតកស្ស អក្ខឹ បហរិស្សាមី”តិ អាហ, ឥតរោ “ន សក្ខិស្សសី”តិ អាហ។ “តិដ្ឋតុ ឥមស្មឹ បស្សេ អក្ខិ, បរបស្សេ អក្ខឹ បហរិស្សាមី”តិ។ “ឥទម្បិ ន សក្ខិស្សសិយេវា”តិ។ “តេន ហិ ឧបធារេហី”តិ តិយំសំ សក្ខរំ គហេត្វា ហំសស្ស បច្ឆាភាគេ ខិបិ។ ហំសោ សក្ខរសទ្ទំ សុត្វា និវត្តិត្វា ឱលោកេសិ, អថ នំ ឥតរោ វដ្ដសក្ខរំ គហេត្វា បរបស្សេ អក្ខិម្ហិ បហរិត្វា ឱរិមក្ខិនា និក្ខមាបេសិ។ ហំសោ វិរវន្តោ បរិវត្តិត្វា តេសំ បាទមូលេយេវ បតិ។ តត្ថ តត្ថ ឋិតា ភិក្ខូ ទិស្វា អាគន្ត្វា “អាវុសោ, ឯវរូបេ និយ្យានិកសាសនេ បព្ពជិត្វា អននុច្ឆវិកំ វោ កតំ បាណាតិបាតំ ករោន្តេហី”តិ វត្វា តេ អាទាយ តថាគតស្ស ទស្សេសុំ។ សត្ថា “សច្ចំ, កិរ តយា ភិក្ខុ បាណាតិបាតោ កតោ”តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ចំ, ភន្តេ”តិ វុត្តេ “ភិក្ខុ, កស្មា ឯវរូបេ និយ្យានិកសាសនេ បព្ពជិត្វា ឯវមកាសិ, បោរាណកបណ្ឌិតា អនុប្បន្នេ ពុទ្ធេ អគារមជ្ឈេ សំកិលិដ្ឋវាសំ វសមានា អប្ប

មត្តកេសុបិ ឋានេសុ កុក្កុច្ចំ ករិំសុ, ត្វំ បន ឯវរូបេ និយ្យានិកសាសនេ បព្ពជិត្វា កុក្កុច្ចមត្តម្បិ ន អកាសិ, ននុ នាម ភិក្ខុនា កាយវាចាចិត្តេហិ សញ្ញតេន ភវិតព្ព”ន្តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ កុរុរដ្ឋេ ឥន្ទបត្តនគរេ ធនញ្ចយេ កោរព្យេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហិ បដិសន្ធឹ គហេត្វា អនុបុព្ពេន វិញ្ញុតំ បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា បិតរា ឱបរជ្ជេ បតិដ្ឋាបិតោ អបរភាគេ បិតុ អច្ចយេន រជ្ជំ បត្វា ទស រាជធម្មេ អកោបេន្តោ កុរុធម្មេ វត្តិត្ថ។ កុរុធម្មោ នាម បញ្ច សីលានិ, តានិ ពោធិសត្តោ បរិសុទ្ធានិ កត្វា រក្ខិ។ យថា ច ពោធិសត្តោ, ឯវមស្ស មាតា អគ្គមហេសី កនិដ្ឋភាតា ឧបរាជា បុរោហិតោ ព្រាហ្មណោ រជ្ជុគាហកោ អមច្ចោ សារថិ សេដ្ឋិ ទោណមាបកោ មហាមត្តោ ទោវារិកោ នគរសោភិនី វណ្ណទាសីតិ ឯវមេតេ។

“រាជា មាតា មហេសី ច, ឧបរាជា បុរោហិតោ;
រជ្ជុកោ សារថិ សេដ្ឋិ, ទោណោ ទោវារិកោ តថា;
គណិកេកាទស ជនា, កុរុធម្មេ បតិដ្ឋិតា”តិ។

ឥតិ ឥមេ សព្ពេបិ បរិសុទ្ធានិ កត្វា បញ្ច សីលានិ រក្ខឹសុ។ រាជា ចតូសុ នគរទ្វារេសុ ច នគរមជ្ឈេ ច និវេសនទ្វារេ ចាតិ ឆ ទានសាលាយោ ការេត្វា ទេវសិកំ ឆសតសហស្សំ ធនំ វិស្សជ្ជេន្តោ សកលជម្ពុទីបំ ឧន្នង្គលំ កត្វា ទានំ អទាសិ, តស្ស បន ទានជ្ឈាសយតា ទានាភិរតតា សកលជម្ពុទីបំ អជ្ឈោត្ថរិ។ តស្មិំ កាលេ កាលិង្គរដ្ឋេ ទន្តបុរនគរេ កាលិង្គរាជា រជ្ជំ ការេសិ។ តស្ស រដ្ឋេ ទេវោ ន វស្សិ, តស្មិំ អវស្សន្តេ សកលរដ្ឋេ ឆាតកំ ជាតំ, អាហារវិបត្តិយា ច មនុស្សានំ រោគោ ឧទបាទិ, ទុព្ពុដ្ឋិភយំ ឆាតកភយំ រោគភយន្តិ តីណិ ភយានិ ឧប្បជ្ជឹសុ។ មនុស្សា និគ្គហណា ទារកេ ហត្ថេសុ គហេត្វា តត្ថ តត្ថ វិចរន្តិ។

សកលរដ្ឋវាសិនោ ឯកតោ ហុត្វា ទន្តបុរំ គន្ត្វា រាជទ្វារេ ឧក្កុដ្ឋិមកំសុ។ រាជា វាតបានំ និស្សាយ ឋិតោ តំ សទ្ទំ សុត្វា “កឹ ការណា ឯតេ វិរវន្តី”តិ បុច្ឆិ។ “មហារាជ , សកលរដ្ឋេ តីណិ ភយានិ ឧប្បន្នានិ, ទេវោ ន វស្សតិ, សស្សានិ ន វិបន្នានិ, ឆាតកំ ជាតំ។ មនុស្សា ទុព្ភោជនា រោគាភិភូតា និគ្គហណា បុត្តេ ហត្ថេសុ គហេត្វា វិចរន្តិ, ទេវំ វស្សាបេហិ មហារាជា”តិ។ “បោរាណករាជានោ ទេវេ អវស្សន្តេ កឹ ករោន្តី”តិ? “បោរាណករាជានោ, មហារាជ, ទេវេ អវស្សន្តេ ទានំ ទត្វា ឧបោសថំ អធិដ្ឋាយ សមាទិន្នសីលា សិរិគព្ភំ បវិសិត្វា ទព្ពសន្ថរេ សត្តាហំ និបជ្ជន្តិ, តទា ទេវោ វស្សតី”តិ។ រាជា “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា តថា អកាសិ។ ឯវំ សន្តេបិ ទេវោ ន វស្សិ។

រាជា អមច្ចេ បុច្ឆិ – “អហំ កត្តព្ពកិច្ចំ អកាសឹ, ទេវោ ន វស្សតិ, កិន្តិ ករោមា”តិ? “មហារាជ, ឥន្ទបត្តនគរេ ធនញ្ចយស្ស កោរព្យរញ្ញោ អញ្ជនវណ្ណោ នាម មង្គលហត្ថី អត្ថិ, តំ អានេស្សាម, ឯវំ សន្តេ ទេវោ វស្សតី”តិ។ “សោ រាជា ពលវាហនសម្បន្នោ ទុប្បសហោ, កថមស្ស ហត្ថឹ អានេស្សាមា”តិ? “មហារាជ, តេន សទ្ធឹ យុទ្ធកិច្ចំ នត្ថិ, ទានជ្ឈាសយោ រាជា ទានាភិរតោ យាចិតោ សមានោ អលង្កតសីសម្បិ ឆិន្ទិត្វា បសាទសម្បន្នានិ អក្ខីនិបិ ឧប្បាដេត្វា សកលរជ្ជម្បិ និយ្យាទេត្វា ទទេយ្យ, ហត្ថិម្ហិ វត្តព្ពមេវ នត្ថិ, អវស្សំ យាចិតោ ទស្សតី”តិ។ “កេ បន តំ យាចិតុំ សមត្ថា”តិ? “ព្រាហ្មណា, មហារាជា”តិ។ រាជា ព្រាហ្មណគាមតោ អដ្ឋ ព្រាហ្មណេ បក្កោសាបេត្វា សក្ការសម្មានំ កត្វា ហត្ថឹ យាចនត្ថាយ បេសេសិ។ តេ បរិព្ពយំ អាទាយ អទ្ធិកវេសំ គហេត្វា សព្ពត្ថ ឯករត្តិវាសេន តុរិតគមនំ គន្ត្វា កតិបាហំ នគរទ្វារេ ទានសាលាសុ ភុញ្ជិត្វា សរីរំ សន្តប្បេត្វា “កទា រាជា ទានគ្គំ អាគច្ឆិស្សតី”តិ បុច្ឆឹសុ។ មនុស្សា “បក្ខស្ស តយោ ទិវសេ ចាតុទ្ទសេ បន្នរសេ អដ្ឋមិយញ្ច អាគច្ឆតិ, ស្វេ បន បុណ្ណមី, តស្មា ស្វេ អាគច្ឆិស្សតី”តិ វទឹសុ។

ព្រាហ្មណា បុនទិវសេ បាតោវ គន្ត្វា បាចីនទ្វារេ អដ្ឋំសុ។ ពោធិសត្តោ បាតោវ ន្ហត្វា គន្ធានុលិត្តោ សព្ពាលង្ការបដិមណ្ឌិតោ អលង្កតហត្ថិក្ខន្ធវរគតោ មហន្តេន បរិវារេន បាចីនទ្វារេន ទានសាលំ គន្ត្វា ឱតរិត្វា សត្តដ្ឋជនានំ សហត្ថា ភត្តំ ទត្វា “ឥមិនាវ នីហារេន ទេថា”តិ វត្វា ហត្ថឹ អភិរុហិត្វា ទក្ខិណទ្វារំ អគមាសិ។ ព្រាហ្មណា បាចីនទ្វារេ អារក្ខស្ស ពលវតាយ ឱកាសំ អលភិត្វា ទក្ខិណទ្វារមេវ គន្ត្វា រាជានំ អាគច្ឆន្តំ ឱលោកយមានា ទ្វារតោ នាតិទូរេ ឧន្នតដ្ឋានេ ឋិតា សម្បត្តំ រាជានំ ហត្ថេ ឧក្ខិបិត្វា “ជយតុ ភវំ, មហារាជា”តិ ជយាបេសុំ។ រាជា វជិរង្កុសេន វារណំ និវត្តេត្វា តេសំ សន្តិកំ គន្ត្វា “ភោ ព្រាហ្មណា, កឹ ឥច្ឆថា”តិ បុច្ឆិ។ ព្រាហ្មណា ពោធិសត្តស្ស គុណំ វណ្ណេន្តា បឋមំ គាថមាហំសុ –

៧៦. “តវ សទ្ធញ្ច សីលញ្ច, វិទិត្វាន ជនាធិប;
វណ្ណំ អញ្ជនវណ្ណេន, កាលិង្គស្មិំ និមិម្ហសេ”តិ។

តត្ថ **សទ្ធ**ន្តិ កម្មផលានំ សទ្ទហនវសេន ឱកប្បនិយសទ្ធំ។ **សីល**ន្តិ សំវរសីលំ អវីតិក្កមសីលំ។ **វណ្ណ**ន្តិ តទា តស្មិំ ទេសេ សុវណ្ណំ វុច្ចតិ, ទេសនាសីសមេវ ចេតំ។ ឥមិនា បន បទេន សព្ពម្បិ ហិរញ្ញសុវណ្ណាទិធនធញ្ញំ សង្គហិតំ។ **អញ្ជនវណ្ណេនា**តិ អញ្ជនបុញ្ជសមានវណ្ណេន ឥមិនា តវ នាគេន, **កាលិង្គស្មិ**ន្តិ កាលិង្គរញ្ញោ សន្តិកេ។ **និមិម្ហសេ**តិ វិនិមយវសេន គណ្ហិម្ហ, បរិភោគវសេន វា ឧទរេ បក្ខិបិម្ហាតិ អត្ថោ។ **សេ**តិ និបាតមត្តំ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ – មយញ្ហិ, ជនាធិប, តវ សទ្ធញ្ច សីលញ្ច វិទិត្វាន "អទ្ធា នោ ឯវំ សទ្ធាសីលសម្បន្នោ រាជា យាចិតោ អញ្ជនវណ្ណំ នាគំ ទស្សតី"តិ ឥមិនា អត្តនោ សន្តកេន វិយ អញ្ជនវណ្ណេន កាលិង្គរញ្ញោ សន្តិកេ នាគំ វោ អាហរិស្សាមាតិ វត្វា ពហុធនធញ្ញំ និមិម្ហសេ បរិវត្តយិម្ហ ចេវ ឧទរេ ច បក្ខិបិម្ហ។ ឯវំ តំ មយំ ធារយមានា ឥធាគតា។ តត្ថ កត្តព្ពំ ទេវោ ជានាតូតិ។

អបរោ នយោ – តវ សទ្ធញ្ច សីលគុណសង្ខាតំ វណ្ណញ្ច សុត្វា "ឧឡារគុណោ រាជា ជីវិតម្បិ យាចិតោ ទទេយ្យ, បគេវ តិរច្ឆានគតំ នាគ"ន្តិ ឯវំ កាលិង្គស្ស សន្តិកេ ឥមិនា អញ្ជនវណ្ណេន តវ វណ្ណំ និមិម្ហសេ និមិម្ហ តុលយិម្ហ, តេនម្ហា ឥធាគតាតិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ "សចេ, វោ ព្រាហ្មណា, ឥមំ នាគំ បរិវត្តេត្វា ធនំ ខាទិតំ សុខាទិតំ មា ចិន្តយិត្ថ, យថាលង្កតមេវ វោ នាគំ ទស្សាមី"តិ សមស្សាសេត្វា ឥតរា ទ្វេ គាថា អវោច –

**៧៧.** "អន្នភច្ចា ចភច្ចា ច, យោធ ឧទ្ទិស្ស គច្ឆតិ;
សព្ពេ តេ អប្បដិក្ខិប្បា, បុព្ពាចរិយវចោ ឥទំ។

**៧៨.** "ទទាមិ វោ ព្រាហ្មណា នាគមេតំ, រាជារហំ រាជភោគ្គំ យសស្សិនំ;
អលង្កតំ ហេមជាលាភិឆន្នំ, សសារថឹ គច្ឆថ យេនកាម"ន្តិ។

តត្ថ **អន្នភច្ចា ចភច្ចា ចា**តិ បុរិសំ ឧបនិស្សាយ ជីវមានា យាគុភត្តាទិនា អន្នេន ភរិតព្ពាតិ អន្នភច្ចា, ឥតរេ តថា អភរិតព្ពត្តា អភច្ចា។ សន្ធិវសេន បនេត្ថ អការលោបោ វេទិតព្ពោ។ ឯត្តាវតា អត្តានំ ឧបនិស្សាយ ច អនុបនិស្សាយ ច ជីវមានវសេន សព្ពេបិ សត្តា ទ្វេ កោដ្ឋាសេ កត្វា ទស្សិតា ហោន្តិ។ **យោធ ឧទ្ទិស្ស គច្ឆតី**តិ តេសុ សត្តេសុ ឥធ ជីវលោកេ យោ សត្តោ យំ បុរិសំ កាយចិទេវ បច្ចាសីសនាយ ឧទ្ទិស្ស គច្ឆតិ។ **សព្ពេ តេ អប្បដិក្ខិប្បា**តិ តថា ឧទ្ទិស្ស គច្ឆន្តា សចេបិ ពហូ ហោន្តិ, តថាបិ តេន បុរិសេន សព្ពេ តេ អប្បដិក្ខិប្បា, "អបេថ, ន វោ ទស្សាមី"តិ ឯវំ ន បដិក្ខិបិតព្ពាតិ អត្ថោ។ **បុព្ពាចរិយវចោ ឥទ**ន្តិ បុព្ពាចរិយា វុច្ចន្តិ មាតាបិតរោ, ឥទំ តេសំ វចនំ។ ឯវមហំ មាតាបិតូហិ សិក្ខាបិតោតិ ទីបេតិ។

**ទទាមិ វោ ព្រាហ្មណា នាគមេត**ន្តិ យស្មា ឥទំ អម្ហាកំ បុព្ពាចរិយវចោ, តស្មាហំ ព្រាហ្មណា តុម្ហាកំ ឥមំ នាគំ ទទាមិ។ **រាជារហ**ន្តិ រញ្ញោ អនុច្ឆវិកំ។ **រាជភោគ្គ**ន្តិ រាជបរិភោគំ។ **យសស្សិន**ន្តិ បរិវារសម្បន្នំ, តំ កិរ ហត្ថឹ និស្សាយ ហត្ថិគោបកហត្ថិវេជ្ជាទីនិ បញ្ច កុលសតានិ ជីវន្តិ, តេហិ សទ្ធិញ្ញេវ វោ ទទាមីតិ អត្ថោ។ **អលង្កត**ន្តិ នានាវិធេហិ ហត្ថិអលង្ការេហិ អលង្កតំ។ **ហេមជាលាភិឆន្ន**ន្តិ សុវណ្ណជាលេន អភិច្ឆន្នំ។ **សសារថិ**ន្តិ យោ បនស្ស សារថិ ហត្ថិគោបកោ អាចរិយោ, តេន សទ្ធឹយេវ ទទាមិ, តស្មា សសារថិ ហុត្វា តុម្ហេ សបរិវារំ ឥមំ នាគំ គហេត្វា យេនកាមំ គច្ឆថាតិ។

ឯវំ ហត្ថិក្ខន្ធវរគតោវ មហាសត្តោ វាចាយ ទត្វា បុន ហត្ថិក្ខន្ធា ឱរុយ្ហ "សចេ អនលង្កតដ្ឋានំ អត្ថិ, អលង្ករិត្វា ទស្សាមី"តិ វត្វា តិក្ខត្តុំ បទក្ខិណំ ករោន្តោ ឧបធារេត្វា អនលង្កតដ្ឋានំ អទិស្វា តស្ស សោណ្ឌំ ព្រាហ្មណានំ ហត្ថេសុ ឋបេត្វា សុវណ្ណភិង្ការេន បុប្ផគន្ធវាសិតំ ឧទកំ បាតេត្វា អទាសិ។ ព្រាហ្មណា សបរិវារំ នាគំ សម្បដិច្ឆិត្វា ហត្ថិបិដ្ឋេ និសិន្នា ទន្តបុរំ គន្ត្វា ហត្ថឹ រញ្ញោ អទំសុ, ហត្ថិម្ហិ អាគតេបិ ទេវោ ន វស្សតេវ។ រាជា "កឹ នុ ខោ ការណ"ន្តិ ឧត្តរឹ បុច្ឆន្តោ "ធនញ្ចយកោរព្យរាជា កុរុធម្មំ រក្ខតិ, តេនស្ស រដ្ឋេ អន្វឌ្ឍមាសំ អនុទសាហំ ទេវោ វស្សតិ, រញ្ញោ គុណានុភាវោ ចេស, ឥមស្ស បន តិរច្ឆានគតស្ស គុណា ហោន្តាបិ កិត្តកា ភវេយ្យុ"ន្តិ សុត្វា "តេន ហិ យថាលង្កតមេវ សបរិវារំ ហត្ថឹ បតិនេត្វា រញ្ញោ ទត្វា យំ សោ កុរុធម្មំ រក្ខតិ, តំ សុវណ្ណបដ្ដេ លិខិត្វា អានេថា"តិ ព្រាហ្មណេ ច អមច្ចេ ច បេសេសិ។ តេ គន្ត្វា រញ្ញោ ហត្ថឹ និយ្យាទេត្វា "ទេវ, ឥមស្មឹ ហត្ថិម្ហិ គតេបិ អម្ហាកំ រដ្ឋេ ទេវោ ន វស្សតិ, តុម្ហេ កិរ កុរុធម្មំ នាម រក្ខថ, អម្ហាកម្បិ រាជា តំ រក្ខិតុកាមោ ឥមស្មឹ សុវណ្ណបដ្ដេ លិខិត្វា អានេថា"តិ បេសេសិ។ "ទេថ នោ កុរុធម្ម"ន្តិ។ "តាតា, សច្ចាហំ ឯតំ កុរុធម្មំ រក្ខាមិ, ឥទានិ បន មេ តត្ថ កុក្កុច្ចំ អត្ថិ, ន មេ សោ កុរុធម្មោ ចិត្តំ អារាធេតិ, តស្មា តុម្ហាកំ ទាតុំ ន សក្កា"តិ។

កស្មា បន តំ សីលំ រាជានំ ន អារាធេតីតិ? តទា កិរ រាជូនំ តតិយេ តតិយេ សំវច្ឆរេ កត្តិកមាសេ បវត្តោ ឆណោ នាម ហោតិ, តំ ឆណំ កីឡន្តា រាជានោ សព្ពាលង្ការបដិមណ្ឌិតា ទេវវេសំ គហេត្វា ចិត្តរាជស្ស នាម

យក្ខស្ស សន្តិកេ ឋត្វា ចតុទ្ទិសា បុប្ផបដិមណ្ឌិតេ ចិត្តសរេ ខិបន្តិ។ អយម្បិ រាជា តំ ខណំ កីឡន្តោ ឯកិស្សា តឡាកបាឡិយា ចិត្តរាជស្ស យក្ខស្ស សន្តិកេ ឋត្វា ចតុទ្ទិសា ចិត្តសរេ ខិបិត្វា តេសុ សេសទិសាគតេ តយោ សរេ ទិស្វា ឧទកបិដ្ឋេ ខិត្តសរំ ន អទ្ទស។ រញ្ញោ "កច្ចិ នុ ខោ មយា ខិត្តោ សរោ មច្ឆសរីរេ បតិតោ"តិ កុក្កុច្ចំ អហោសិ បាណាតិបាតកម្មេន សីលភេទំ អារព្ភ, តស្មា សីលំ ន អារាធេតិ។ សោ ឯវមាហ – "តាតា, មយ្ហំ កុរុធម្មេ កុក្កុច្ចំ អត្ថិ, មាតា បន មេ សុរក្ខិតំ រក្ខតិ, តស្សា សន្តិកេ គណ្ហថា"តិ។ "មហារាជ, តុម្ហាកំ 'បាណំ វធិស្សាមី'តិ ចេតនា នត្ថិ, តំ វិនា បាណាតិបាតោ នាម ន ហោតិ, ទេថ នោ អត្តនា រក្ខិតំ កុរុធម្ម"ន្តិ។ "តេន ហិ លិខថា"តិ សុវណ្ណបដ្ដេ លិខាបេសិ – "បាណោ ន ហន្តព្ពោ, អទិន្នំ នាទាតព្ពំ , កាមេសុ មិច្ឆា ន ចរិតព្ពំ, មុសា ន ភណិតព្ពំ , មជ្ជំ ន បាតព្ព"ន្តិ លិខាបេត្វា ច បន "ឯវំ សន្តេបិ នេវ មំ អារាធេតិ, មាតុ មេ សន្តិកេ គណ្ហថា"តិ អាហ។

ទូតា រាជានំ វន្ទិត្វា តស្សា សន្តិកំ គន្ត្វា "ទេវិ, តុម្ហេ កិរ កុរុធម្មំ រក្ខថ, តំ នោ ទេថា"តិ វទឹសុ។ "តាតា, សច្ចាហំ កុរុធម្មំ រក្ខាមិ, ឥទានិ បន មេ តត្ថ កុក្កុច្ចំ ឧប្បន្នំ, ន មេ សោ កុរុធម្មោ អារាធេតិ តេន វោ ទាតុំ ន សក្កា"តិ។ តស្សា កិរ ទ្វេ បុត្តា ជេដ្ឋោ រាជា, កនិដ្ឋោ ឧបរាជា។ អថេកោ រាជា ពោធិសត្តស្ស សតសហស្សគ្ឃនកំ ចន្ទនសារំ សហស្សគ្ឃនកំ កញ្ចនមាលំ បេសេសិ។ សោ "មាតរំ បូជេស្សាមី"តិ តំ សព្ពំ មាតុ បេសេសិ។ សា ចិន្តេសិ – "អហំ នេវ ចន្ទនំ វិលិម្បាមិ, ន មាលំ ធារេមិ, សុណិសានំ ទស្សាមី"តិ។ អថស្សា ឯតទហោសិ – "ជេដ្ឋសុណិសា មេ ឥស្សរា, អគ្គមហេសិដ្ឋានេ ឋិតា, តស្សា សុវណ្ណមាលំ ទស្សាមិ។ កនិដ្ឋសុណិសា បន ទុគ្គតា, តស្សា ចន្ទនសារំ ទស្សាមី"តិ។ សា រញ្ញោ ទេវិយា សុវណ្ណមាលំ ទត្វា ឧបរាជភរិយាយ ចន្ទនសារំ អទាសិ, ទត្វា ច បនស្សា "អហំ កុរុធម្មំ រក្ខាមិ, ឯតាសំ ទុគ្គតាទុគ្គតភាវោ មយ្ហំ អប្បមាណំ, ជេដ្ឋាបចាយិកកម្មមេវ បន កាតុំ មយ្ហំ អនុរូបំ, កច្ចិ នុ ខោ មេ តស្ស អករណតោ សីលំ ភិន្ន"ន្តិ កុក្កុច្ចំ អហោសិ, តស្មា ឯវមាហ។ អថ នំ ទូតា "អត្តនោ សន្តកំ នាម យថារុចិយា ទីយតិ, តុម្ហេ ឯត្តកេនបិ កុក្កុច្ចំ កុរុមានា កឹ អញ្ញំ បាបំ ករិស្សថ, សីលំ នាម ឯវរូបេន ន ភិជ្ជតិ, ទេថ នោ កុរុធម្ម"ន្តិ វត្វា តស្សាបិ សន្តិកេ គហេត្វា សុវណ្ណបដ្ដេ លិខឹសុ។

"តាតា, ឯវំ សន្តេបិ នេវ មំ អារាធេតិ, សុណិសា បន មេ សុដ្ឋុ រក្ខតិ, តស្សា សន្តិកេ គណ្ហថា"តិ វុត្តា ច បន អគ្គមហេសឹ ឧបសង្កមិត្វា បុរិមនយេនេវ កុរុធម្មំ យាចឹសុ។ សាបិ បុរិមនយេនេវ វត្វា "ឥទានិ មំ សីលំ នារាធេតិ, តេន វោ ទាតុំ ន សក្កា"តិ អាហ។ សា កិរ ឯកទិវសំ សីហបញ្ជរេ ឋិតា រញ្ញោ នគរំ បទក្ខិណំ ករោន្តស្ស បច្ឆតោ ហត្ថិបិដ្ឋេ និសិន្នំ ឧបរាជំ ទិស្វា លោភំ ឧប្បាទេត្វា "សចាហំ ឥមិនា សទ្ធឹ សន្ថវំ ករេយ្យំ, ភាតុ អច្ចយេន រជ្ជេ បតិដ្ឋិតោ មំ ឯស សង្គណ្ហេយ្យា"តិ ចិន្តេសិ។ អថស្សា "អហំ កុរុធម្មំ រក្ខមានា សសាមិកា ហុត្វា កិលេសវសេន អញ្ញំ បុរិសំ ឱលោកេសឹ, សីលេន មេ ភិន្នេន ភវិតព្ព"ន្តិ កុក្កុច្ចំ អហោសិ, តស្មា ឯវមាហ។ អថ នំ ទូតា "អតិចារោ នាម អយ្យេ ចិត្តុប្បាទមត្តេន ន ហោតិ, តុម្ហេ ឯត្តកេនបិ កុក្កុច្ចំ កុរុមានា វីតិក្កមំ កឹករិស្សថ, ន ឯត្តកេន សីលំ ភិជ្ជតិ, ទេថ នោ កុរុធម្ម"ន្តិ វត្វា តស្សាបិ សន្តិកេ គហេត្វា សុវណ្ណបដ្ដេ លិខឹសុ។

"តាតា, ឯវំ សន្តេបិ នេវ មំ អារាធេតិ, ឧបរាជា បន សុដ្ឋុ រក្ខតិ, តស្ស សន្តិកេ គណ្ហថា"តិ វុត្តា ច បន ឧបរាជានំ ឧបសង្កមិត្វា បុរិមនយេនេវ កុរុធម្មំ យាចឹសុ។ សោ បន សាយំ រាជុបដ្ឋានំ គច្ឆន្តោ រថេនេវ រាជង្គណំ បត្វា សចេ រញ្ញោ សន្តិកេ ភុញ្ជិត្វា តត្ថេវ សយិតុកាមោ ហោតិ, រស្មិយោ ច បតោទញ្ច អន្តោធុរេ ឆឌ្ឌេតិ។ តាយ សញ្ញាយ ជនោ បក្កមិត្វា បុនទិវសេ បាតោវ គន្ត្វា តស្ស និក្ខមនំ ឱលោកេន្តោវ តិដ្ឋតិ។ សារថិបិ រថំ គោបយិត្វា បុនទិវសេ បាតោវ តំ អាទាយ រាជទ្វារេ តិដ្ឋតិ។ សចេ តង្ខណញ្ញេវ និក្ខន្តុកាមោ ហោតិ, រស្មិយោ ច បតោទញ្ច អន្តោរថេយេវ ឋបេត្វា រាជុបដ្ឋានំ គច្ឆតិ។ មហាជនោ តាយ សញ្ញាយ "ឥទានេវ និក្ខមិស្សតី"តិ រាជទ្វារេយេវ តិដ្ឋតិ។ សោ ឯកទិវសំ ឯវំ កត្វា រាជនិវេសនំ បាវិសិ, បវិដ្ឋមត្តស្សេវស្ស ទេវោ បាវស្សិ។ រាជា "ទេវោ វស្សតី"តិ តស្ស និក្ខន្តុំ នាទាសិ, សោ តត្ថេវ ភុញ្ជិត្វា សយិ។ មហាជនោ "ឥទានិ និក្ខមិស្សតី"តិ សព្ពរត្តឹ តេមេន្តោ អដ្ឋាសិ។ ឧបរាជា ទុតិយទិវសេ និក្ខមិត្វា តេមេត្វា ឋិតំ មហាជនំ ទិស្វា "អហំ កុរុធម្មំ រក្ខន្តោ ឯត្តកំ ជនំ កិលមេសឹ, សីលេន មេ ភិន្នេន ភវិតព្ព"ន្តិ កុក្កុច្ចំ អហោសិ, តេន តេសំ ទូតានំ "សច្ចាហំ កុរុធម្មំ រក្ខាមិ, ឥទានិ បន មេ កុក្កុច្ចំ អត្ថិ, តេន វោ ន សក្កា ទាតុ"ន្តិ វត្វា តមត្ថំ អារោចេសិ។ អថ នំ ទូតា "តុម្ហាកំ, ទេវ, 'ឯតេ កិលមន្តូ'តិ ចិត្តំ នត្ថិ, អចេតនកំ កម្មំ ន ហោតិ, ឯត្តកេនបិ កុក្កុច្ចំ ករោន្តានំ កថំ តុម្ហាកំ វីតិក្កមោ ភវិស្សតី"តិ វត្វា តស្សាបិ សន្តិកេ សីលំ គហេត្វា សុវណ្ណបដ្ដេ លិខឹសុ។

"ឯវំ សន្តេបិ នេវ មំ អារាធេតិ, បុរោហិតោ បន សុដ្ឋុ រក្ខតិ, តស្ស សន្តិកេ គណ្ហថា"តិ វុត្តា ច បន បុរោហិតំ ឧបសង្កមិត្វា យាចឹសុ។ សោបិ ឯកទិវសំ រាជុបដ្ឋានំ គច្ឆន្តោ ឯកេន រញ្ញា តស្ស រញ្ញោ បេសិតំ តរុណរវិវណ្ណំ រថំ អន្តរាមគ្គេ ទិស្វា "កស្សាយំ រថោ"តិ បុច្ឆិត្វា "រញ្ញោ អាភតោ"តិ សុត្វា "អហំ មហល្លកោ, សចេ មេ រាជា ឥមំ រថំ ទទេយ្យ, សុខំ ឥមំ អារុយ្ហ វិចរេយ្យ"ន្តិ ចិន្តេត្វា រាជុបដ្ឋានំ គតោ។ តស្ស ជយាបេត្វា ឋិតកាលេ រញ្ញោ រថំ ទស្សេសុំ។ រាជា ទិស្វា "អតិ វិយ សុន្ទរោ អយំ រថោ, អាចរិយស្ស នំ ទេថា"តិ អាហ។ បុរោហិតោ

ន គច្ឆិ, បុនប្បុនំ វុច្ចមានោបិ ន គច្ឆិយេវ។ កិំការណា? ឯវំ កិរស្ស អហោសិ – “អហំ កុរុធម្មំ រក្ខន្តោវ បរសន្តកេ លោភំ អកាសិំ, ភិន្នេន មេ សីលេន ភវិតព្ព”ន្តិ។ សោ ឯតមត្ថំ អាចិក្ខិត្វា “តាតា, កុរុធម្មេ មេ កុក្កុច្ចំ អត្ថិ, ន មំ សោ ធម្មោ អារាធេតិ, តស្មា ន សក្កា ទាតុ”ន្តិ អាហ។ អថ នំ ទូតា “អយ្យ, លោភុប្បាទមត្តេន ន សីលំ ភិជ្ជតិ, តុម្ហេ ឯត្តកេនបិ កុក្កុច្ចំ ករោន្តា កិំ វីតិក្កមំ ករិស្សថា”តិ វត្វា តស្សបិ សន្តិកេ សីលំ គហេត្វា សុវណ្ណបដ្ដេ លិខិំសុ។

“ឯវំ សន្តេបិ នេវ មំ អារាធេតិ, រជ្ជុគាហកោ អមច្ចោ បន សុដ្ឋុ រក្ខតិ, តស្ស សន្តិកេ គណ្ហថា”តិ វុត្តា ច បន តម្បិ ឧបសង្កមិត្វា យាចិំសុ។ សោបិ ឯកទិវសំ ជនបទេ ខេត្តំ មិនន្តោ រជ្ជុំ ទណ្ឌកេ ពន្ធិត្វា ឯកំ កោដិំ ខេត្តសាមិកេន គណ្ហាបេត្វា ឯកំ អត្តនា អគ្គហេសិ, តេន គហិតរជ្ជុកោដិយា ពទ្ធទណ្ឌកោ ឯកស្ស កក្កដកស្ស ពិលមជ្ឈំ បាបុណិ។ សោ ចិន្តេសិ – “សចេ ទណ្ឌកំ ពិលេ ឱតារេស្សាមិ, អន្តោពិលេ កក្កដកោ នស្សិស្សតិ។ សចេ បន បរតោ ករិស្សាមិ, រញ្ញោ សន្តកំ នស្សិស្សតិ។ សចេ ឱរតោ ករិស្សាមិ, កុដុម្ពិកស្ស សន្តកំ នស្សិស្សតិ, កិំ នុ ខោ កាតព្ព”ន្តិ? អថស្ស ឯតទហោសិ – “ពិលេ កក្កដកេន ភវិតព្ពំ, សចេ ភវេយ្យ, បញ្ញាយេយ្យ, ឯត្ថេវ នំ ឱតារេស្សាមី”តិ ពិលេ ទណ្ឌកំ ឱតារេសិ, កក្កដកោ “កិរិ”តិ សទ្ទមកាសិ។ អថស្ស ឯតទហោសិ – “ទណ្ឌកោ កក្កដកបិដ្ឋេ ឱតិណ្ណោ ភវិស្សតិ, កក្កដកោ មតោ ភវិស្សតិ, អហញ្ច កុរុធម្មំ រក្ខាមិ, តេន មេ សីលេន ភិន្នេន ភវិតព្ព”ន្តិ ។ សោ ឯតមត្ថំ អាចិក្ខិត្វា “ឥមិនា មេ ការណេន កុរុធម្មេ កុក្កុច្ចំ អត្ថិ, តេន វោ ន សក្កា ទាតុ”ន្តិ អាហ។ អថ នំ ទូតា “តុម្ហាកំ ‘កក្កដកោ មរតូ’តិ ចិត្តំ នត្ថិ, អចេតនកំ កម្មំ នាម ន ហោតិ។ តុម្ហេ ឯត្តកេនបិ កុក្កុច្ចំ ករោន្តា កិំ វីតិក្កមំ ករិស្សថា”តិ វត្វា តស្សបិ សន្តិកេ សីលំ គហេត្វា សុវណ្ណបដ្ដេ លិខិំសុ។

“ឯវំ សន្តេបិ នេវ មំ អារាធេតិ, សារថិ បន សុដ្ឋុ រក្ខតិ, តស្ស សន្តិកេ គណ្ហថា”តិ វុត្តា ច បន តម្បិ ឧបសង្កមិត្វា យាចិំសុ។ សោ ឯកទិវសំ រាជានំ រថេន ឧយ្យានំ នេសិ។ រាជា តត្ថ ទិវា កីឡិត្វា សាយំ និក្ខមិត្វា រថំ អភិរុហិ, តស្ស នគរំ អសម្បត្តស្សេវ សូរិយត្ថង្គមនវេលាយ មេឃោ ឧដ្ឋហិ។ សារថិ រញ្ញោ តេមនភយេន សិន្ធវានំ បតោទសញ្ញមទាសិ។ សិន្ធវា ជវេន បក្ខន្ទិំសុ។ តតោ បដ្ឋាយ ច បន តេ ឧយ្យានំ គច្ឆន្តាបិ តតោ អាគច្ឆន្តាបិ តំ ឋានំ បត្វា ជវេន គច្ឆន្តិ អាគច្ឆន្តិ។ កិំ ការណា? តេសំ កិរ ឯតទហោសិ – “ឥមស្មិំ ឋានេ បរិស្សយេន ភវិតព្ពំ, តេន នោ សារថិ តទា បតោទសញ្ញំ អទាសី”តិ។ សារថិស្សបិ ឯតទហោសិ – “រញ្ញោ តេមនេ វា អតេមនេ វា មយ្ហំ ទោសោ នត្ថិ, អហំ បន អដ្ឋានេ សុសិក្ខិតសិន្ធវានំ បតោទសញ្ញំ អទាសិំ, តេន ឥមេ ឥទានិ អបរាបរំ ជវន្តា កិលមន្តិ, អហញ្ច កុរុធម្មំ រក្ខាមិ, តេន មេ ភិន្នេន សីលេន ភវិតព្ព”ន្តិ។ សោ ឯតមត្ថំ អាចិក្ខិត្វា “ឥមិនា ការណេន កុរុធម្មេ កុក្កុច្ចំ អត្ថិ, តេន វោ ន សក្កា ទាតុ”ន្តិ អាហ។ អថ នំ ទូតា “តុម្ហាកំ ‘សិន្ធវា កិលមន្តូ’តិ ចិត្តំ នត្ថិ, អចេតនកំ កម្មំ នាម ន ហោតិ, ឯត្តកេនបិ ច តុម្ហេ កុក្កុច្ចំ ករោន្តា កិំ វីតិក្កមំ ករិស្សថា”តិ វត្វា តស្ស សន្តិកេ សីលំ គហេត្វា សុវណ្ណបដ្ដេ លិខិំសុ។

“ឯវំ សន្តេបិ នេវ មំ អារាធេតិ, សេដ្ឋិ បន សុដ្ឋុ រក្ខតិ, តស្ស សន្តិកេ គណ្ហថា”តិ វុត្តា ច បន តម្បិ ឧបសង្កមិត្វា យាចិំសុ។ សោបិ ឯកទិវសំ គព្ភតោ និក្ខន្តសាលិសីសំ អត្តនោ សាលិខេត្តំ គន្ត្វា បច្ចវេក្ខិត្វា និវត្តមានោ “វីហិមាលំ ពន្ធាបេស្សាមី”តិ ឯកំ សាលិសីសមុដ្ឋិំ គាហាបេត្វា ថូណាយ ពន្ធាបេសិ។ អថស្ស ឯតទហោសិ – “ឥមម្ហា កេទារា មយា រញ្ញោ ភាគោ ទាតព្ពោ, អទិន្នភាគតោយេវ មេ កេទារតោ សាលិសីសមុដ្ឋិ គាហាបិតោ, អហញ្ច កុរុធម្មំ រក្ខាមិ, តេន មេ ភិន្នេន សីលេន ភវិតព្ព”ន្តិ។ សោ ឯតមត្ថំ អាចិក្ខិត្វា “ឥមិនា មេ ការណេន កុរុធម្មេ កុក្កុច្ចំ អត្ថិ, តេន វោ ន សក្កា ទាតុ”ន្តិ អាហ។ អថ នំ ទូតា “តុម្ហាកំ ថេយ្យចិត្តំ នត្ថិ, តេន វិនា អទិន្នាទានំ នាម បញ្ញាបេតុំ ន សក្កា, ឯត្តកេនបិ កុក្កុច្ចំ ករោន្តា តុម្ហេ បរសន្តកំ នាម កិំ គណ្ហិស្សថា”តិ វត្វា តស្សបិ សន្តិកេ សីលំ គហេត្វា សុវណ្ណបដ្ដេ លិខិំសុ។

“ឯវំ សន្តេបិ នេវ មំ អារាធេតិ, ទោណមាបកោ បន មហាមត្តោ សុដ្ឋុ រក្ខតិ, តស្ស សន្តិកេ គណ្ហថា”តិ វុត្តា ច បន តម្បិ ឧបសង្កមិត្វា យាចិំសុ។ សោ កិរ ឯកទិវសំ កោដ្ឋាគារទ្វារេ និសីទិត្វា រាជភាគេ វីហី មិនាបេន្តោ អមិតវីហិរាសិតោ វីហី គហេត្វា លក្ខំ ឋបេសិ, តស្មិំ ខណេ ទេវោ បាវស្សិ។ មហាមត្តោ លក្ខានិ គណេត្វា “មិតវីហី ឯត្តកា នាម ហោន្តី”តិ វត្វា លក្ខវីហី សំកឌ្ឍិត្វា មិតរាសិម្ហិ បក្ខិបិត្វា វេគេន គន្ត្វា ទ្វារកោដ្ឋកេ ឋត្វា ចិន្តេសិ – “កិំ នុ ខោ មយា លក្ខវីហី មិតវីហិរាសិម្ហិ បក្ខិត្តា, ឧទាហុ អមិតរាសិម្ហី”តិ។ អថស្ស ឯតទហោសិ – “សចេ មេ មិតវីហិរាសិម្ហិ បក្ខិត្តា អការណេនេវ រញ្ញោ សន្តកំ វឌ្ឍិតំ, គហបតិកានំ សន្តកំ នាសិតំ, អហញ្ច កុរុធម្មំ រក្ខាមិ, តេន មេ ភិន្នេន សីលេន ភវិតព្ព”ន្តិ។ សោ ឯតមត្ថំ អាចិក្ខិត្វា “ឥមិនា មេ ការណេន កុរុធម្មេ កុក្កុច្ចំ អត្ថិ, តេន វោ ន សក្កា ទាតុ”ន្តិ អាហ។ អថ នំ ទូតា “តុម្ហាកំ ថេយ្យចិត្តំ នត្ថិ, តេន វិនា អទិន្នាទានំ នាម បញ្ញាបេតុំ ន សក្កា, ឯត្តកេនបិ កុក្កុច្ចំ ករោន្តា កិំ តុម្ហេ បរស្ស សន្តកំ គណ្ហិស្សថា”តិ វត្វា តស្សបិ សន្តិកេ សីលំ គហេត្វា សុវណ្ណបដ្ដេ លិខិំសុ។

“ឯវំ សន្តេបិ នេវ មំ អារាធេតិ, ទោវារិកោ បន សុដ្ឋុ រក្ខតិ, តស្ស សន្តិកេ គណ្ហថា”តិ វុត្តា ច បន តម្បិ ឧបសង្កមិត្វា យាចឹសុ។ សោបិ ឯកទិវសំ នគរទ្វារំ បិធានវេលាយ តិក្ខត្តុំ សទ្ទមនុស្សាវេសិ។ អថេកោ ទលិទ្ទមនុស្សោ អត្តនោ កនិដ្ឋភគិនិយា សទ្ធឹ ទារុបណ្ណត្ថាយ អរញ្ញំ គន្ត្វា និវត្តន្តោ តស្ស សទ្ទំ សុត្វា ភគិនឹ អាទាយ វេគេន ទ្វារំ សម្បាបុណិ។ អថ នំ ទោវារិកោ “ត្វំ នគរេ រញ្ញោ អត្ថិភាវំ កឹ ន ជានាសិ, ‘សកលស្សេវ ឥមស្ស នគរស្ស ទ្វារំ បិធីយតី’តិ ន ជានាសិ, អត្តនោ មាតុគាមំ គហេត្វា អរញ្ញេ កាមរតិកីឡំ កីឡន្តោ ទិវសំ វិចរសី”តិ អាហ។ អថស្ស ឥតរេន “ន មេ, សាមិ, ភរិយា, ភគិនី មេ ឯសា”តិ វុត្តេ ឯតទហោសិ – “អការណំ វត មេ កតំ ភគិនឹ ភរិយាតិ កថេន្តេន, អហញ្ច កុរុធម្មំ រក្ខាមិ, តេន មេ ភិន្នេន សីលេន ភវិតព្ព”ន្តិ។ សោ ឯតមត្ថំ អាចិក្ខិត្វា “ឥមិនា មេ ការណេន កុរុធម្មេ កុក្កុច្ចំ អត្ថិ, តេន វោ ន សក្កា ទាតុ”ន្តិ អាហ។ អថ នំ ទូតា “ឯតំ តុម្ហេហិ តថាសញ្ញាយ កថិតំ, ឯត្ថ វោ សីលភេទោ នត្ថិ, ឯត្តកេនបិ ច តុម្ហេ កុក្កុច្ចាយន្តា កុរុធម្មេ សម្បជានមុសាវាទំ នាម កឹ ករិស្សថា”តិ វត្វា តស្សាបិ សន្តិកេ សីលំ គហេត្វា សុវណ្ណបដ្ដេ លិខឹសុ។

“ឯវំ សន្តេបិ នេវ មំ អារាធេតិ, វណ្ណទាសី បន សុដ្ឋុ រក្ខតិ, តស្ស សន្តិកេ គណ្ហថា”តិ វុត្តា ច បន តម្បិ ឧបសង្កមិត្វា យាចឹសុ។ សា បុរិមនយេនេវ បដិក្ខិបិ។ កឹការណា ? សក្កោ កិរ ទេវានមិន្ទោ “តស្សា សីលំ វីមំសិស្សាមី”តិ មាណវកវណ្ណេន អាគន្ត្វា “អហំ អាគមិស្សាមី”តិ វត្វា សហស្សំ ទត្វា ទេវលោកមេវ គន្ត្វា តីណិ សំវច្ឆរានិ នាគច្ឆិ។ សា អត្តនោ សីលភេទភយេន តីណិ សំវច្ឆរានិ អញ្ញស្ស បុរិសស្ស ហត្ថតោ តម្ពូលមត្តម្បិ ន គណ្ហិ, សា អនុក្កមេន ទុគ្គតា ហុត្វា ចិន្តេសិ – “មយ្ហំ សហស្សំ ទត្វា គតបុរិសស្ស តីណិ សំវច្ឆរានិ អនាគច្ឆន្តស្ស ទុគ្គតា ជាតា, ជីវិតវុត្តឹ ឃដេតុំ ន សក្កោមិ, ឥតោ ទានិ បដ្ឋាយ មយា វិនិច្ឆយមហាមត្តានំ អារោចេត្វា បរិព្ពយំ គហេតុំ វដ្ដតី”តិ។ សា វិនិច្ឆយំ គន្ត្វា “សាមិ, បរិព្ពយំ ទត្វា គតបុរិសស្ស មេ តីណិ សំវច្ឆរានិ, មតភាវម្បិស្ស ន ជានាមិ, ជីវិតំ ឃដេតុំ ន សក្កោមិ, កឹ ករោមិ, សាមី”តិ អាហ។ តីណិ សំវច្ឆរានិ អនាគច្ឆន្តេ កឹ ករិស្សសិ, ឥតោ បដ្ឋាយ បរិព្ពយំ គណ្ហាតិ។ តស្សា លទ្ធវិនិច្ឆយាយ វិនិច្ឆយតោ និក្ខមមានាយ ឯវ ឯកោ បុរិសោ សហស្សភណ្ឌិកំ ឧបនាមេសិ។

តស្ស គហណត្ថាយ ហត្ថំ បសារណកាលេ សក្កោ អត្តានំ ទស្សេសិ។ សា ទិស្វាវ “មយ្ហំ សំវច្ឆរត្តយមត្ថកេ សហស្សទាយកោ បុរិសោ អាគតោ, តាត, នត្ថិ មេ តវ កហាបណេហិ អត្ថោ”តិ ហត្ថំ សមិញ្ជេសិ។ សក្កោ អត្តនោ សរីរញ្ញេវ អភិនិម្មិនិត្វា តរុណសូរិយោ វិយ ជលន្តោ អាកាសេ អដ្ឋាសិ, សកលនគរំ សន្និបតិ។ សក្កោ មហាជនមជ្ឈេ “អហំ ឯតិស្សា វីមំសនវសេន សំវច្ឆរត្តយមត្ថកេ សហស្សំ អទាសឹ, សីលំ រក្ខន្តា នាម ឯវរូបា ហុត្វា រក្ខថា”តិ ឱវាទំ ទត្វា តស្សា និវេសនំ សត្តរតនេហិ បូរេត្វា “ឥតោ បដ្ឋាយ អប្បមត្តា ហោហី”តិ តំ អនុសាសិត្វា ទេវលោកមេវ អគមាសិ។ ឥមិនា ការណេន សា “អហំ គហិតភតី អជីរាបេត្វាវ អញ្ញេន ទីយមានាយ ភតិយា ហត្ថំ បសារេសឹ, ឥមិនា ការណេន មំ សីលំ នារាធេតិ, តេន វោ ទាតុំ ន សក្កា”តិ បដិក្ខិបិ។ អថ នំ ទូតា “ហត្ថប្បសារណមត្តេន សីលភេទោ នត្ថិ, សីលំ នាម ឯតំ បរមវិសុទ្ធំ ហោតី”តិ វត្វា តស្សាបិ សន្តិកេ សីលំ គហេត្វា សុវណ្ណបដ្ដេ លិខឹសុ។

ឥតិ ឥមេសំ ឯកាទសន្នំ ជនានំ រក្ខណសីលំ សុវណ្ណបដ្ដេ លិខិត្វា ទន្តបុរំ គន្ត្វា កាលិង្គរញ្ញោ សុវណ្ណបដ្ដំ ទត្វា តំ បវត្តឹ អារោចេសុំ។ រាជា តស្មឹ កុរុធម្មេ វត្តមានោ បញ្ច សីលានិ បូរេសិ។ តស្មឹ ខណេ សកលកាលិង្គរដ្ឋេ ទេវោ វស្សិ, តីណិ ភយានិ វូបសន្តានិ, រដ្ឋំ ខេមំ សុភិក្ខំ អហោសិ។ ពោធិសត្តោ យាវជីវំ ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា សបរិវារោ សគ្គបុរំ បូរេសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ។ “សច្ចបរិយោសានេ កេចិ សោតាបន្នា អហេសុំ, កេចិ សកទាគាមិនោ, កេចិ អនាគាមិនោ, កេចិ អរហន្តោ”តិ។ ជាតកសមោធានេ បន –

“គណិកា ឧប្បលវណ្ណា, បុណ្ណោ ទោវារិកោ តទា;
រជ្ជុគាហោ កច្ចាយនោ, មោគ្គល្លានោ ទោណមាបកោ។

“សារិបុត្តោ តទា សេដ្ឋិ, អនុរុទ្ធោ ច សារថិ;
ព្រាហ្មណោ កស្សបោ ថេរោ, ឧបរាជា នន្ទបណ្ឌិតោ។

“មហេសី រាហុលមាតា, មាយាទេវី ជនេត្តិយា;
កុរុរាជា ពោធិសត្តោ, ឯវំ ធារេថ ជាតក”ន្តិ។

[២៧៧] ៧. រោមកជាតកវណ្ណនា

**វស្សានិ បញ្ញាស សមាធិកានី**តិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ភគវតោ វធាយ បរិសក្កនំ អារព្ភ កថេសិ។ បច្ចុប្បន្នវត្ថុ ឧត្តានមេវ។

អតីតេ បន ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ បារាវតោ ហុត្វា ពហុបារាវតបរិវុតោ អរញ្ញេ បព្ពតគុហាយំ វាសំ កប្បេសិ។ អញ្ញតរោបិ ខោ តាបសោ សីលសម្បន្នោ តេសំ បារាវតានំ វសនដ្ឋានតោ អវិទូរេ ឯកំ បច្ចន្តគាមំ ឧបនិស្សាយ អស្សមបទំ មាបេត្វា បព្ពតគុហាយំ វាសំ កប្បេសិ។ ពោធិសត្តោ អន្តរន្តរា តស្ស សន្តិកំ អាគន្ត្វា សោតព្ពយុត្តកំ សុណាតិ។ តាបសោ តត្ថ ចិរំ វសិត្វា បក្កាមិ, អថញ្ញោ កូដជដិលោ អាគន្ត្វា តត្ថ វាសំ កប្បេសិ។ ពោធិសត្តោ បារាវតបរិវុតោ តំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា បដិសន្ថារំ កត្វា អស្សមបទេ វិចរិត្វា គិរិកន្ទរសមីបេ គោចរំ គហេត្វា សាយំ អត្តនោ វសនដ្ឋានំ គច្ឆតិ។ កូដតាបសោ តត្ថ អតិរេកបណ្ណាសវស្សានិ វសិ។

អថស្ស ឯកទិវសំ បច្ចន្តគាមវាសិនោ មនុស្សា បារាវតមំសំ អភិសង្ខរិត្វា អទំសុ។ សោ តត្ថ រសតណ្ហាយ ពជ្ឈិត្វា "កិំ មំសំ នាមេត"ន្តិ បុច្ឆិត្វា "បារាវតមំស"ន្តិ សុត្វា ចិន្តេសិ – "មយ្ហំ អស្សមបទំ ពហូ បារាវតា អាគច្ឆន្តិ, តេ មារេត្វា មំសំ ខាទិតុំ វដ្ដតី"តិ។ សោ តណ្ឌុលសប្បិទធិខីរមរិចាទីនិ អាហរិត្វា ឯកមន្តេ ឋបេត្វា មុគ្គរំ ចីវរកណ្ណេន បដិច្ឆាទេត្វា បារាវតានំ អាគមនំ ឱលោកេន្តោ បណ្ណសាលទ្វារេ និសីទិ។ ពោធិសត្តោ បារាវតបរិវុតោ អាគន្ត្វា តស្ស កូដជដិលស្ស ទុដ្ឋកិរិយំ ឱលោកេត្វា "អយំ ទុដ្ឋតាបសោ អញ្ញេនាការេន និសិន្នោ, កច្ចិ នុ ខោ អម្ហាកំ សមានជាតិកានំ មំសំ ខាទិ, បរិគណ្ហិស្សាមិ ន"ន្តិ អនុវាតេ ឋត្វា តស្ស សរីរគន្ធំ ឃាយិត្វា "អយំ អម្ហេ មារេត្វា មំសំ ខាទិតុកាមោ, ន តស្ស សន្តិកំ គន្តុំ វដ្ដតី"តិ បារាវតេ អាទាយ បដិក្កមិត្វា ចរិ។ តាបសោ តំ អនាគច្ឆន្តំ ទិស្វា "មធុរកថំ តេហិ សទ្ធិំ កថេត្វា វិស្សាសេន ឧបគតេ មារេត្វា មំសំ ខាទិតុំ វដ្ដតី"តិ ចិន្តេត្វា បុរិមា ទ្វេ គាថា អវោច –

៧៩. "វស្សានិ បញ្ញាស សមាធិកានិ, វសិម្ហ សេលស្ស គុហាយ រោមក;
អសង្កមានា អភិនិព្ពុតត្តា, ហត្ថត្តមាយន្តិ មមណ្ឌជា បុរេ។

៨០. "តេទានិ វក្កង្គ កិមត្ថមុស្សុកា, ភជន្តិ អញ្ញំ គិរិកន្ទរំ ទិជា;
ន នូន មញ្ញន្តិ មមំ យថា បុរេ, ចិរប្បវុត្ថា អថ វា ន តេ ឥមេ"តិ។

តត្ថ **សមាធិកានី**តិ សមអធិកានិ។ **រោមកា**តិ រុមាយ ឧប្បន្ន, សុធោតបវាឡេន សមានវណ្ណនេត្ត បាទតាយ ពោធិសត្តំ បារាវតំ អាលបតិ។ **អសង្កមានា**តិ ឯវំ អតិរេកបណ្ណាសវស្សានិ ឥមិស្សា បព្ពតគុហាយ វសន្តេសុ អម្ហេសុ ឯតេ អណ្ឌជា ឯកទិវសម្បិ មយិ អាសង្កំ អកត្វា អភិនិព្ពុតចិត្តាវ ហុត្វា បុព្ពេ មម ហត្ថត្តំ ហត្ថប្បសារណោកាសំ អាគច្ឆន្តីតិ អត្ថោ។

**តេទានី**តិ តេ ឥទានិ។ **វក្កង្គា**តិ ពោធិសត្តំ អាលបតិ, សព្ពេបិ បន បក្ខិនោ ឧប្បតនកាលេ គីវំ វក្កំ កត្វា ឧប្បតនតោ "វក្កង្គា"តិ វុច្ចន្តិ។ **កិមត្ថ**ន្តិ កីការណំ សម្បស្សមានា? **ឧស្សុកា**តិ ឧក្កណ្ឋិតរូបា ហុត្វា។ **គិរិកន្ទរ**ន្តិ គិរិតោ អញ្ញំ បព្ពតកន្ទរំ។ **យថា បុរេ**តិ យថា បុព្ពេ ឯតេ បក្ខិនោ មំ គរុំ កត្វា បិយំ កត្វា មញ្ញន្តិ, តថា ឥទានិ ន នូន មញ្ញន្តិ, បុព្ពេ ឥធ និវុត្ថតាបសោ អញ្ញោ, អយំ អញ្ញោ, ឯវំ មញ្ញេ ឯតេ មំ មញ្ញន្តីតិ ទីបេតិ។ **ចិរប្បវុត្ថា អថ វា ន តេ ឥមេ**តិ កិំ នុ ខោ ឥមេ ចិរំ វិប្បវសិត្វា ទីឃស្ស អទ្ធនោ អច្ចយេន អាគតត្តា មំ "សោយេវ អយ"ន្តិ ន សញ្ជានន្តិ, ឧទាហុ យេ អម្ហេសុ អភិនិព្ពុតចិត្តា, ន តេ ឥមេ, អញ្ញេវ អាគន្តុកបក្ខិនោ, ឥមេ កេន មំ ន ឧបសង្កមន្តីតិ បុច្ឆតិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ បក្កមិត្វា ឋិតោវ តតិយំ គាថមាហ –

៨១. "ជានាម តំ ន មយំ សម្បមូឡ្ហា, សោយេវ ត្វំ តេ មយមស្ម នាញ្ញេ;
ចិត្តញ្ច តេ អស្មិំ ជនេ បទុដ្ឋំ, អាជីវិកា តេន តមុត្តសាមា"តិ។

តត្ថ **ន មយំ សម្បមូឡ្ហា**តិ មយំ មូឡ្ហា បមត្តា ន ហោម។ **ចិត្តញ្ច តេ អស្មិំ ជនេ បទុដ្ឋ**ន្តិ ត្វំ, សោយេវ មយម្បិ តេយេវ, ន តំ សញ្ជានាម, អបិច ខោ បន តវ ចិត្តំ អស្មិំ ជនេ បទុដ្ឋំ អម្ហេ មារេតុំ ឧប្បន្នំ។ **អាជីវិកា**តិ អាជីវហេតុ បព្ពជិត បទុដ្ឋតាបស។ **តេន តមុត្តសាមា**តិ តេន ការណេន តំ ឧត្តសាម ភាយាម ន ឧបសង្កមាម។

កូដតាបសោ “ញាតោ អហំ តមេហី”តិ មុគ្គរំ ខិបិត្វា វិរជ្ឈិត្វា “គច្ឆ តាវ ត្វំ វិរទ្ធោម្ហី”តិ អាហ។ អថ នំ ពោធិសត្តោ “មំ តាវ វិរទ្ធោសិ, ចត្តារោ បន អបាយេ ន វិរជ្ឈសិ។ សចេ ឥធ វសិស្សសិ, គាមវាសីនំ ‘ចោរោ អយ’ន្តិ អាចិក្ខិត្វា តំ គាហាបេស្សាមិ សីឃំ បលាយស្សូ”តិ តំ តជ្ជេត្វា បក្កាមិ។ កូដជដិលោ តត្ថ វសិតុំ នាសក្ខិ, អញ្ញត្ថ អគមាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា កូដតាបសោ ទេវទត្តោ អហោសិ, បុរិមោ សីលវន្តតាបសោ សារិបុត្តោ, បារាវតជេដ្ឋកោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

រោមកជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[២៧៨] ៨. មហិសរាជជាតកវណ្ណនា

**កិមត្ថមភិសន្ធាយា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ លោលមក្កដំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិយំ កិរ ឯកស្មិំ កុលេ ឯកោ បោសាវនិយលោលមក្កដោ ហត្ថិសាលំ គន្ត្វា ឯកស្ស សីលវន្តស្ស ហត្ថិស្ស បិដ្ឋិយំ និសីទិត្វា ឧច្ចារបស្សាវំ ករោតិ, បិដ្ឋិយំ ចង្កមតិ។ ហត្ថី អត្តនោ សីលវន្តតាយ ខន្តិសម្បទាយ ន កិញ្ចិ ករោតិ។ អថេកទិវសំ តស្ស ហត្ថិស្ស ឋានេ អញ្ញោ ទុដ្ឋហត្ថិបោតកោ អដ្ឋាសិ។ មក្កដោ “សោយេវ អយ”ន្តិ សញ្ញាយ ទុដ្ឋហត្ថិស្ស បិដ្ឋឹ អភិរុហិ។ អថ នំ សោ សោណ្ឌាយ គហេត្វា ភូមិយំ បបេត្វា បាទេន អក្កមិត្វា សញ្ចុណ្ណេសិ។ សា បវត្តិ ភិក្ខុសង្ឃេ បាកដា ជាតា។ អថេកទិវសំ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, លោលមក្កដោ កិរ សីលវន្តហត្ថិសញ្ញាយ ទុដ្ឋហត្ថិបិដ្ឋឹ អភិរុហិ, អថ នំ សោ ជីវិតក្ខយំ បាបេសី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវេស, លោលមក្កដោ ឯវំសីលោ, បោរាណតោ បដ្ឋាយ ឯវំសីលោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ហិមវន្តបទេសេ មហិសយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ ថាមសម្បន្នោ មហាសរីរោ បព្ពតបាទបព្ភារគិរិទុគ្គវនឃដេសុ វិចរន្តោ ឯកំ ផាសុកំ រុក្ខមូលំ ទិស្វា គោចរំ គហេត្វា ទិវា តស្មិំ រុក្ខមូលេ អដ្ឋាសិ។ អថេកោ លោលមក្កដោ រុក្ខា ឱតរិត្វា តស្ស បិដ្ឋឹ អភិរុហិត្វា ឧច្ចារបស្សាវំ កត្វា សិង្គេ គណ្ហិត្វា ឱលម្ពន្តោ នង្គុដ្ឋេ គហេត្វា ទោលាយន្តោវ កីឡិ។ ពោធិសត្តោ ខន្តិមេត្តានុទ្ទយសម្បទាយ តំ តស្ស អនាចារំ ន មនសាកាសិ, មក្កដោ បុនប្បុនំ តថេវ ករិ។ អថេកទិវសំ តស្មិំ រុក្ខេ អធិវត្ថា ទេវតា រុក្ខក្ខន្ធេ ឋត្វា នំ “មហិសរាជ កស្មា ឥមស្ស ទុដ្ឋមក្កដស្ស អវមានំ សហសិ, និសេធេហិ ន”ន្តិ វត្វា ឯតមត្ថំ បកាសេន្តី បុរិមា ទ្វេ គាថា អវោច –

**៨២**. “កិមត្ថមភិសន្ធាយ, លហុចិត្តស្ស ទុព្ភិនោ;
សព្ពកាមទទស្សេវ, ឥមំ ទុក្ខំ តិតិក្ខសិ។

**៨៣**. “សិង្គេន និហនាហេតំ, បទសា ច អធិដ្ឋហ;
ភិយ្យោ ពាលា បកុជ្ឈេយ្យុំ, នោ ចស្ស បដិសេធកោ”តិ។

តត្ថ **កិមត្ថមភិសន្ធាយា**តិ កិំ នុ ខោ ការណំ បដិច្ច កិំ សម្បស្សមានោ។ **ទុព្ភិនោ**តិ មិត្តទុព្ភិស្ស។ **សព្ពកាមទទស្សេវា**តិ សព្ពកាមទទស្ស សាមិកស្ស ឥវ។ **តិតិក្ខសី**តិ អធិវាសេសិ។ **បទសា ច អធិដ្ឋហា**តិ បាទេន ច នំ តិណ្ហខុរគ្គេន យថា ឯត្ថេវ មរតិ, ឯវំ អក្កម។ **ភិយ្យោ ពាលា**តិ សចេ ហិ បដិសេធកោ ន ភវេយ្យ, ពាលា អញ្ញាណសត្តា បុនប្បុនំ កុជ្ឈេយ្យុំ ឃដ្ដេយ្យុំ វិហេឋេយ្យុំ ឯវាតិ ទីបេតិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ “រុក្ខទេវតេ, សចាហំ ឥមិនា ជាតិគោត្តពលាទីហិ អធិកោ សមានោ ឥមស្ស ទោសំ ន សហិស្សាមិ, កថំ មេ មនោរថោ និប្ផត្តិំ គមិស្សតិ។ អយំ បន មំ វិយ អញ្ញម្បិ មញ្ញមានោ ឯវំ អនាចារំ ករិស្សតិ, តតោ យេសំ ចណ្ឌមហិសានំ ឯស ឯវំ ករិស្សតិ , ឯតេយេវ ឯតំ វធិស្សន្តិ។ សា តស្ស អញ្ញេហិ មារណា មយ្ហំ ទុក្ខតោ ច បាណាតិបាតតោ ច វិមុត្តិ ភវិស្សតី”តិ វត្វា តតិយំ គាថមាហ –

**៨៤**. “មមេវាយំ មញ្ញមានោ, អញ្ញេបេវំ ករិស្សតិ;
តេ នំ តត្ថ វធិស្សន្តិ, សា មេ មុត្តិ ភវិស្សតី”តិ។

កតិបាហច្ចយេន បន ពោធិសត្តោ អញ្ញត្ថ គតោ។ អញ្ញោ ចណ្ឌមហិសោ តត្ថ អាគន្ត្វា អដ្ឋាសិ។ ទុដ្ឋមក្កដោ “សោយេវ អយ”ន្តិ សញ្ញាយ តស្ស បិដ្ឋឹ អភិរុហិត្វា តថេវ អនាចារំ ចរិ។ អថ នំ សោ វិធុនន្តោ ភូមិយំ បាតេត្វា សិង្គេន ហទយេ វិជ្ឈិត្វា បាទេហិ មទ្ទិត្វា សញ្ចុណ្ណេសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ទុដ្ឋមហិំសោ អយំ ទុដ្ឋហត្ថី អហោសិ, ទុដ្ឋមក្កដោ ឯតរហិ អយំ មក្កដោ, សីលវា មហិំសរាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មហិំសរាជជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[២៧៩] ៩. សតបត្តជាតកវណ្ណនា

**យថា មាណវកោ បន្ថេ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ បណ្ឌុកលោហិតកេ អារព្ភ កថេសិ។ ឆព្ពគ្គិយានញ្ហិ ទ្វេ ជនា មេត្តិយភុម្មជកា រាជគហំ ឧបនិស្សាយ វិហរិំសុ, ទ្វេ អស្សជិបុនព្ពសុកា កីដាគិរិំ ឧបនិស្សាយ វិហរិំសុ, បណ្ឌុកលោហិតកា ឥមេ បន ទ្វេ សាវត្ថិំ ឧបនិស្សាយ ជេតវនេ វិហរិំសុ។ តេ ធម្មេន នីហដំ អធិករណំ ឧក្កោដេន្តិ។ យេបិ តេសំ សន្ទិដ្ឋសម្ភត្តា ហោន្តិ, តេសំ ឧបត្ថម្ភា ហុត្វា “ន, អាវុសោ, តុម្ហេ ឯតេហិ ជាតិយា វា គោត្តេន វា សីលេន វា និហីនតរា។ សចេ តុម្ហេ អត្តនោ គាហំ វិស្សជ្ជេថ, សុដ្ឋុតរំ វោ ឯតេ អធិភវិស្សន្តី”តិអាទីនិ វត្វា គាហំ វិស្សជ្ជេតុំ ន ទេន្តិ។ តេន ភណ្ឌនានិ ចេវ កលហវិគ្គហវិវាទា ច បវត្តន្តិ។ ភិក្ខូ ឯតមត្ថំ ភគវតោ អារោចេសុំ។ អថ ភគវា ឯតស្មិំ និទានេ ឯតស្មិំ បករណេ ភិក្ខូ សន្និបាតាបេត្វា បណ្ឌុកលោហិតកេ បក្កោសាបេត្វា “សច្ចំ កិរ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, អត្តនាបិ អធិករណំ ឧក្កោដេថ, អញ្ញេសម្បិ គាហំ វិស្សជ្ជេតុំ ន ទេថា”តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ចំ, ភន្តេ”តិ វុត្តេ “ឯវំ សន្តេ, ភិក្ខវេ, តុម្ហាកំ កិរិយា សតបត្តមាណវស្ស កិរិយា វិយ ហោតី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ អញ្ញតរស្មិំ កាសិគាមកេ ឯកស្មិំ កុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ កសិវណិជ្ជាទីហិ ជីវិកំ អកប្បេត្វា បញ្ចសតមត្តេ ចោរេ គហេត្វា តេសំ ជេដ្ឋកោ ហុត្វា បន្ថទូហន សន្ធិច្ឆេទាទីនិ ករោន្តោ ជីវិកំ កប្បេសិ។ តទា ពារាណសិយំ ឯកោ កុដុម្ពិកោ ឯកស្ស ជានបទស្ស កហាបណ សហស្សំ ទត្វា បុន អគ្គហេត្វាវ កាលមកាសិ។ អថស្ស ភរិយា អបរភាគេ គិលានា មរណមញ្ចេ និបន្នា បុត្តំ អាមន្តេត្វា “តាត, បិតា តេ ឯកស្ស សហស្សំ ទត្វា អនាហរាបេត្វាវ មតោ, សចេ អហម្បិ មរិស្សាមិ, ន សោ តុយ្ហំ ទស្សតិ, គច្ឆ នំ មយិ ជីវន្តិយា អាហរាបេត្វា គណ្ហា”តិ អាហ។ សោ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា តត្ថ គន្ត្វា កហាបណេ លភិ។ អថស្ស មាតា កាលកិរិយំ កត្វា បុត្តសិនេហេន តស្ស អាគមនមគ្គេ ឱបបាតិកសិង្គាលី ហុត្វា និព្ពត្តិ។

តទា សោ ចោរជេដ្ឋកោ មគ្គបដិបន្នេ វិលុម្បមានោ សបរិសោ តស្មិំ មគ្គេ អដ្ឋាសិ។ អថ សា សិង្គាលី បុត្តេ អដវិមុខំ សម្បត្តេ “តាត, មា អដវិំ អភិរុហិ, ចោរា ឯត្ថ ឋិតា, តេ តំ មារេត្វា កហាបណេ គណ្ហិស្សន្តី”តិ បុនប្បុនំ មគ្គំ ឱច្ឆិន្ទមានា និវារេតិ។ សោ តំ ការណំ អជានន្តោ “អយំ កាឡកណ្ណី សិង្គាលី មយ្ហំ មគ្គំ ឱច្ឆិន្ទតី”តិ លេឌ្ឌុទណ្ឌំ គហេត្វា មាតរំ បលាបេត្វា អដវិំ បដិបជ្ជិ។ អថេកោ សតបត្តសកុណោ “ឥមស្ស បុរិសស្ស ហត្ថេ កហាបណសហស្សំ អត្ថិ, ឥមំ មារេត្វា តំ កហាបណំ គណ្ហថា”តិ វិរវន្តោ ចោរាភិមុខោ បក្ខន្ទិ។ មាណវោ តេន កតការណំ អជានន្តោ “អយំ មង្គលសកុណោ, ឥទានិ មេ សោត្ថិ ភវិស្សតី”តិ ចិន្តេត្វា “វស្ស, សាមិ, វស្ស, សាមី”តិ វត្វា អញ្ជលិំ បគ្គណ្ហិ។

ពោធិសត្តោ សព្ពរុតញ្ញូ តេសំ ទ្វិន្នំ កិរិយំ ទិស្វា ចិន្តេសិ – ឥមាយ សិង្គាលិយា ឯតស្ស មាតរា ភវិតព្ពំ, តេន សា “ឥមំ មារេត្វា កហាបណេ គណ្ហន្តី”តិ ភយេន វារេតិ។ ឥមិនា បន សតបត្តេន បច្ចាមិត្តេន ភវិតព្ពំ, តេន សោ “ឥមំ មារេត្វា កហាបណេ គណ្ហថា”តិ អម្ហាកំ អារោចេសិ។ អយំ បន ឯតមត្ថំ អជានន្តោ អត្ថកាមំ មាតរំ តជ្ជេត្វា បលាបេសិ, អនត្ថកាមស្ស សតបត្តស្ស “អត្ថកាមោ មេ”តិ សញ្ញាយ អញ្ជលិំ បគ្គណ្ហាតិ, អហោ វតាយំ ពាលោតិ ។ ពោធិសត្តានញ្ហិ ឯវំ មហាបុរិសានម្បិ សតំ បរសន្តកគ្គហណំ វិសមបដិសន្ធិគ្គហណវសេន ហោតិ, “នក្ខត្តទោសេនា”តិបិ វទន្តិ។

មាណវោ អាគន្ត្វា ចោរានំ សីមន្តរំ បាបុណិ។ ពោធិសត្តោ តំ គាហាបេត្វា “កត្ថ វាសិកោសី”តិ បុច្ឆិ។ “ពារាណសិវាសិកោម្ហី”តិ។ “កហំ អគមាសី”តិ? “ឯកស្មិំ គាមកេ សហស្សំ លទ្ធព្ពំ អត្ថិ, តត្ថ អគមាសិ”ន្តិ។ “លទ្ធំ បន តេ”តិ? “អាម, លទ្ធ”ន្តិ ។ “កេន ត្វំ បេសិតោសី”តិ? “សាមិ, បិតា មេ មតោ, មាតាបិ មេ គិលានា, សា ‘មយិ មតាយ ឯស ន លភិស្សតី’តិ មញ្ញមានា មំ បេសេសី”តិ។ “ឥទានិ តវ មាតុ បវត្តិំ ជានាសី”តិ? “ន ជានាមិ, សាមី”តិ។ “មាតា តេ តយិ និក្ខន្តេ កាលំ កត្វា បុត្តសិនេហេន សិង្គាលី ហុត្វា តវ មរណភយភីតា មគ្គំ តេ ឱច្ឆិន្ទិត្វា តំ វារេសិ, តំ ត្វំ តជ្ជេត្វា បលាបេសិ, សតបត្តសកុណោ បន តេ បច្ចាមិត្តោ។ សោ ‘ឥមំ មារេត្វា កហាបណេ គណ្ហថា’តិ អម្ហាកំ អាចិក្ខិ, ត្វំ អត្តនោ ពាលតាយ អត្ថកាមំ មាតរំ ‘អនត្ថកាមា មេ’តិ មញ្ញសិ, អនត្ថកាមំ សតបត្តំ ‘អត្ថកាមោ មេ’តិ។ តស្ស តុម្ហាកំ កតគុណោ នាម នត្ថិ, មាតា បន តេ មហាគុណា, កហាបណេ គហេត្វា គច្ឆា”តិ វិស្សជ្ជេសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមា គាថា អវោច –

**៨៥**. “យថា មាណវកោ បន្ថេ, សិង្គាលឹ វនគោចរឹ;
អត្ថកាមំ បវេទេន្តឹ, អនត្ថកាមាតិ មញ្ញតិ;
អនត្ថកាមំ សគបត្តំ, អត្ថកាមោតិ មញ្ញតិ។

**៨៦**. “ឯវមេវ ឥធេកច្ចោ, បុគ្គលោ ហោតិ តាទិសោ;
ហិតេហិ វចនំ វុត្តោ, បដិគ្គណ្ហាតិ វាមតោ។

**៨៧**. “យេ ច ខោ នំ បសំសន្តិ, ភយា ឧក្កំសយន្តិ វា;
តញ្ហិ សោ មញ្ញតេ មិត្តំ, សគបត្តំវ មាណវោ”តិ។

តត្ថ **ហិតេហី**តិ ហិតំ វុឌ្ឍឹ ឥច្ឆមានេហិ។ **វចនំ វុត្តោ**តិ ហិតសុខាវហំ ឱវាទានុសាសនំ វុត្តោ។ **បដិគ្គណ្ហាតិ វាមតោ**តិ ឱវាទំ អគណ្ហន្តោ “អយំ មេ ន អត្ថាវហោ ហោតិ, អនត្ថាវហោ មេ អយ”ន្តិ គណ្ហន្តោ វាមតោ បដិគ្គណ្ហាតិ នាម។

**យេ ច ខោ ន**ន្តិ យេ ច ខោ តំ អត្តនោ គាហំ គហេត្វា ឋិតបុគ្គលំ “អធិករណំ គហេត្វា ឋិតេហិ នាម តុម្ហាទិសេហិ ភវិតព្ព”ន្តិ វណ្ណេន្តិ។ **ភយា ឧក្កំសយន្តិ វា**តិ ឥមស្ស គាហស្ស វិស្សជ្ជនបច្ចយា តុម្ហាកំ ឥទញ្ចិទញ្ច ភយំ ឧប្បជ្ជិស្សតិ, មា វិស្សជ្ជយិត្ថ, ន ឯតេ ពាហុសច្ចកុលបរិវារាទីហិ តុម្ហេ សម្បាបុណន្តីតិ ឯវំ វិស្សជ្ជនបច្ចយា ភយំ ទស្សេត្វា ឧក្ខិបន្តិ។ **តញ្ហិ សោ មញ្ញតេ មិត្ត**ន្តិ យេ ឯវរូបា ហោន្តិ, តេសុ យំកិញ្ចិ សោ ឯកច្ចោ ពាលបុគ្គលោ អត្តនោ ពាលតាយ មិត្តំ មញ្ញតិ, “អយំ មេ អត្ថកាមោ មិត្តោ”តិ មញ្ញតិ។ **សគបត្តំវ មាណវោ**តិ យថា អនត្ថកាមញ្ញេវ សគបត្តំ សោ មាណវោ អត្តនោ ពាលតាយ “អត្ថកាមោ មេ”តិ មញ្ញតិ, បណ្ឌិតោ បន ឯវរូបំ “អនុប្បិយភាណី មិត្តោ”តិ អគហេត្វា ទូរតោវ នំ វិវជ្ជេតិ។ តេន វុត្តំ –

“អញ្ញទត្ថុហរោ មិត្តោ, យោ ច មិត្តោ វចីបរោ;
អនុប្បិយញ្ច យោ អាហ, អបាយេសុ ច យោ សខា។

“ឯតេ អមិត្តេ ចត្តារោ, ឥតិ វិញ្ញាយ បណ្ឌិតោ;
អារកា បរិវជ្ជេយ្យ, មគ្គំ បដិភយំ យថា”តិ។ (ទី. និ. ៣.២៥៩);

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ចោរជេដ្ឋកោ អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សគបត្តជាតកវណ្ណនា នវមា។

[២៨០] ១០. បុដទូសកជាតកវណ្ណនា

**អទ្ធា ហិ នូន មិគរាជា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ បុដទូសកំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិយំ កិរេកោ អមច្ចោ ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ និមន្តេត្វា ឧយ្យានេ និសីទាបេត្វា ទានំ ទទមានោ “អន្តរាភត្តេ ឧយ្យានេ ចរិតុកាមា ចរន្តូ”តិ អាហ។ ភិក្ខូ ឧយ្យានចារិកំ ចរិំសុ។ តស្មិំ ខណេ ឧយ្យានបាលោ បត្តសម្បន្នំ រុក្ខំ អភិរុហិត្វា មហន្តមហន្តានិ បណ្ណានិ គហេត្វា “អយំ បុប្ផានំ ភវិស្សតិ, អយំ ផលាន”ន្តិ បុដេ កត្វា រុក្ខមូលេ បាតេតិ។ តស្ស បុត្តោ ទារកោ បាតិតបាតិតំ បុដំ វិទ្ធំសេតិ។ ភិក្ខូ តមត្ថំ ភគវតោ អារោចេសុំ។ សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបេស បុដទូសកោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ពារាណសិយំ ឯកស្មិំ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ អគារំ អជ្ឈាវសមានោ ឯកទិវសំ កេនចិទេវ ករណីយេន ឧយ្យានំ អគមាសិ។ តត្ថ ពហូ វានរា វសន្តិ។ ឧយ្យានបាលោ ឥមិនាវ និយាមេន បត្តបុដេ បាតេតិ, ជេដ្ឋវានរោ បាតិតបាតិតេ វិទ្ធំសេតិ។ ពោធិសត្តោ តំ អាមន្តេត្វា “ឧយ្យានបាលេន បាតិតបាតិតំ បុដំ វិទ្ធំសេត្វា មនាបតរំ កាតុកាមោ មញ្ញេ”តិ វត្វា បឋមំ គាថមាហ –

**៨៨**. “អទ្ធា ហិ នូន មិគរាជា, បុដកម្មស្ស កោវិទោ;
តថា ហិ បុដំ ទូសេតិ, អញ្ញំ នូន ករិស្សតី”តិ។

តត្ថ **មិគរាជា**តិ មក្កដំ វណ្ណេន្តោ វទតិ។ **បុដកម្មស្សា**តិ មាលាបុដករណស្ស។ **កោវិទោ**តិ ឆេកោ។ អយំ បនេត្ថ សង្ខេបត្ថោ – អយំ មិគរាជា ឯកំសេន បុដកម្មស្ស កោវិទោ មញ្ញេ, តថា ហិ បាតិតបាតិតំ បុដំ ទូសេតិ, អញ្ញំ នូន តតោ មនាបតរំ ករិស្សតីតិ។

តំ សុត្វា មក្កដោ ទុតិយំ គាថមាហ –

**៨៩**. “ន មេ មាតា វា បិតា វា, បុដកម្មស្ស កោវិទោ;
កតំ កតំ ខោ ទូសេម, ឯវំ ធម្មមិទំ កុល”ន្តិ។

តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ តតិយំ គាថមាហ –

**៩០**. “យេសំ វោ ឯទិសោ ធម្មោ, អធម្មោ បន កីទិសោ;
មា វោ ធម្មំ អធម្មំ វា, អទ្ទសាម កុទាចន”ន្តិ។

ឯវំ វត្វា ច បន វានរគណំ គរហិត្វា បក្កាមិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា វានរោ បុដទូសក ទារកោ អហោសិ, បណ្ឌិតបុរិសោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

បុដទូសកជាតកវណ្ណនា ទសមា។

ឧទបានវគ្គោ តតិយោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ឧទបានវរំ វនព្យគ្ឃ កបិ, សិខិនី ច ពលាក រុចិរវរោ;
សុជនាធិប រោមក ទូស បុន, សតបត្តវរោ បុដកម្ម ទសាតិ។

## ៤. អព្ភន្តរវគ្គោ

[២៨១] ១. អព្ភន្តរជាតកវណ្ណនា

**អព្ភន្តរោ នាម ទុមោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ សារិបុត្តត្ថេរស្ស ពិម្ពាទេវីថេរិយា អម្ពរសទានំ អារព្ភ កថេសិ។ សម្មាសម្ពុទ្ធេ ហិ បវត្តិតវរធម្មចក្កេ វេសាលិយំ កូដាគារសាលាយំ វិហរន្តេ មហាបជាបតី គោតមី បញ្ច សាកិយសតានិ អាទាយ គន្ត្វា បព្ពជ្ជំ យាចិត្វា បព្ពជ្ជញ្ចេវ ឧបសម្បទញ្ច លភិ។ អបរភាគេ តា បញ្ចសតា ភិក្ខុនិយោ **នន្ទកោវាទំ** (ម. និ. ៣.៣៩៨ អាទយោ) សុត្វា អរហត្តំ បាបុណិំសុ។ សត្ថរិ បន សាវត្ថិំ ឧបនិស្សាយ វិហរន្តេ រាហុលមាតា ពិម្ពាទេវី “សាមិកោ មេ បព្ពជិត្វា សព្ពញ្ញុតំ បត្តោ, បុត្តោបិ មេ បព្ពជិត្វា តស្សេវ សន្តិកេ វសតិ, អហំ អគារមជ្ឈេ កឹ ករិស្សាមិ, អហម្បិ បព្ពជិត្វា សាវត្ថិំ គន្ត្វា សម្មាសម្ពុទ្ធញ្ច បុត្តញ្ច និពទ្ធំ បស្សមានា វិហរិស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា ភិក្ខុនុបស្សយំ គន្ត្វា បព្ពជិត្វា អាចរិយុបជ្ឈាយាហិ សទ្ធឹ សាវត្ថិំ គន្ត្វា សត្ថារញ្ច បិយបុត្តញ្ច បស្សមានា ឯកស្មឹ ភិក្ខុនុបស្សយេ វាសំ កប្បេសិ។ រាហុលសាមណេរោ អាគន្ត្វា មាតរំ បស្សតិ។

អថេកទិវសំ ថេរិយា ឧទរវាតោ កុប្បិ។ សា បុត្តេ ទដ្ឋុំ អាគតេ តស្ស ទស្សនត្ថាយ និក្ខមិតុំ នាសក្ខិ, អញ្ញាវ អាគន្ត្វា អផាសុកភាវំ កថយិំសុ។ សោ មាតុ សន្តិកំ គន្ត្វា “កឹ តេ លទ្ធុំ វដ្ដតី”តិ បុច្ឆិ។ “តាត, អគារមជ្ឈេ មេ សក្ខរយោជិតេ អម្ពរសេ បីតេ ឧទរវាតោ វូបសម្មតិ, ឥទានិ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា ជីវិកំ កប្បេម, កុតោ តំ លភិស្សាមា”តិ។ សាមណេរោ “លភន្តោ អាហរិស្សាមី”តិ វត្វា និក្ខមិ។ តស្ស បនាយស្មតោ ឧបជ្ឈាយោ ធម្មសេនាបតិ, អាចរិយោ មហាមោគ្គល្លានោ, ចូឡបិតា អានន្ទត្ថេរោ, បិតា សម្មាសម្ពុទ្ធោតិ មហាសម្បត្តិ។ ឯវំ សន្តេបិ អញ្ញស្ស សន្តិកំ អគន្ត្វា ឧបជ្ឈាយស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា វន្ទិត្វា ទុម្មុខាការោ ហុត្វា អដ្ឋាសិ។ អថ នំ ថេរោ “កឹ នុ ខោ, រាហុល, ទុម្មុខោ វិយាសី”តិ អាហ។ “មាតុ មេ, ភន្តេ, ថេរិយា ឧទរវាតោ កុបិតោ”តិ។ “កឹ លទ្ធុំ វដ្ដតី”តិ? “សក្ខរយោជិតេន កិរ អម្ពរសេន ផាសុ ហោតី”តិ។ “ហោតុ លភិស្សាមិ, មា ចិន្តយី”តិ។

សោ បុនទិវសេ តំ អាទាយ សាវត្ថិំ បវិសិត្វា សាមណេរំ អាសនសាលាយំ និសីទាបេត្វា រាជទ្វារំ អគមាសិ។ កោសលរាជា ថេរំ ទិស្វា និសីទាបេសិ, តង្ខណញ្ញេវ ឧយ្យានបាលោ បិណ្ឌិបក្កានំ មធុរអម្ពានំ ឯកំ បុដំ អាហរិ។ រាជា អម្ពានំ តចំ អបនេត្វា សក្ខរំ បក្ខិបិត្វា សយមេវ មទ្ទិត្វា ថេរស្ស បត្តំ បូរេត្វា អទាសិ។ ថេរោ រាជនិវេសនា

និក្ខមិត្វា អាសនសាលំ គន្ត្វា សាមណេរស្ស អទាសិ “ហរិត្វា មាតុ តេ ទេហី”តិ។ សោ ហរិត្វា អទាសិ, ថេរិយា បរិភុត្តមត្តេវ ឧទរវាតោ វូបសមិ។ រាជាបិ មនុស្សេ បេសេសិ – “ថេរោ ឥធ និសីទិត្វា អម្ពរសំ ន បរិភុញ្ជិ, គច្ឆ កស្សចិ ទិន្នភាវំ ជានាហី”តិ។ សោ ថេរេន សទ្ធិំយេវ គន្ត្វា តំ បវត្តិំ ញត្វា អាគន្ត្វា រញ្ញោ កថេសិ។ រាជា ចិន្តេសិ – “សចេ សត្ថា អគារំ អជ្ឈាវសិស្ស, ចក្កវត្តិរាជា អភវិស្ស, រាហុលសាមណេរោ បរិណាយកតរនំ, ថេរី ឥត្ថិរតនំ, សកលចក្កវាឡរជ្ជំ ឯតេសញ្ញេវ អភវិស្ស។ អម្ហេហិ ឯតេ ឧបដ្ឋហន្តេហិ ចរិតព្ពំ អស្ស, ឥទានិ បព្ពជិត្វា អម្ហេ ឧបនិស្សាយ វសន្តេសុ ឯតេសុ ន យុត្តំ អម្ហាកំ បមជ្ជិតុ”ន្តិ។ សោ តតោ បដ្ឋាយ ថេរិយា និពទ្ធំ អម្ពរសំ ទាបេសិ។ ថេរេន ពិម្ពាទេវីថេរិយា អម្ពរសស្ស ទិន្នភាវោ ភិក្ខុសង្ឃេ បាកដោ ជាតោ។ អថេកទិវសំ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, សារិបុត្តត្ថេរោ កិរ ពិម្ពាទេវីថេរិំ អម្ពរសេន សន្តប្បេសី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ រាហុលមាតា សារិបុត្តេន អម្ពរសេន សន្តប្បិតា, បុព្ពេបេស ឯតំ សន្តប្បេសិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាសិគាមកេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា សណ្ឋបិតឃរាវាសោ មាតាបិតូនំ អច្ចយេន ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា ហិមវន្តបទេសេ អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា ឥសិគណបរិវុតោ គណសត្ថា ហុត្វា ទីឃស្ស អទ្ធុនោ អច្ចយេន លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ បព្ពតបាទា ឱតរិត្វា ចារិកំ ចរមានោ ពារាណសិំ បត្វា ឧយ្យានេ វាសំ កប្បេសិ។ អថស្ស ឥសិគណស្ស សីលតេជេន សក្កស្ស ភវនំ កម្បិ។ សក្កោ អាវជ្ជមានោ តំ ការណំ ញត្វា “ឥមេសំ តាបសានំ អវាសាយ បរិសក្កិស្សាមិ, អថ តេ ភិន្នាវាសា ឧបទ្ទុតា ចរមានា ចិត្តេកគ្គតំ ន លភិស្សន្តិ, ឯវំ មេ ផាសុកំ ភវិស្សតី”តិ ចិន្តេត្វា “កោ នុ ខោ ឧបាយោ”តិ វីមំសន្តោ ឥមំ ឧបាយំ អទ្ទស – មជ្ឈិមយាមសមនន្តរេ រញ្ញោ អគ្គមហេសិយា សិរិគព្ភំ បវិសិត្វា អាកាសេ ឋត្វា “ភទ្ទេ, សចេ ត្វំ អព្ភន្តរអម្ពបក្កំ ខាទេយ្យាសិ, បុត្តំ លភិស្សសិ, សោ ចក្កវត្តិរាជា ភវិស្សតី”តិ អាចិក្ខិស្សាមិ។ រាជា ទេវិយា កថំ សុត្វា អម្ពបក្កត្ថាយ ឧយ្យានំ បេសេស្សតិ, អថាហំ អម្ពានិ អន្តរធាបេស្សាមិ, រញ្ញោ ឧយ្យានេ អម្ពានំ អភាវំ អារោចេស្សន្តិ , “កេ តេ ខាទន្តី”តិ វុត្តេ “តាបសា ខាទន្តី”តិ វក្ខន្តិ, តំ សុត្វា រាជា តាបសេ បោថេត្វា នីហរាបេស្សតិ, ឯវំ តេ ឧបទ្ទុតា ភវិស្សន្តីតិ។

សោ មជ្ឈិមយាមសមនន្តរេ សិរិគព្ភំ បវិសិត្វា អាកាសេ ឋិតោ អត្តនោ ទេវរាជភាវំ ជានាបេត្វា តាយ សទ្ធិំ សល្លបន្តោ បុរិមា ទ្វេ គាថា អវោច –

៨១. “អព្ភន្តរោ នាម ទុមោ, យស្ស ទិព្យមិទំ ផលំ;
ភុត្វា ទោហឡិនី នារី, ចក្កវត្តិំ វិជាយតិ។

៨២. “ត្វម្បិ ភទ្ទេ មហេសីសិ, សា ចាបិ បតិនោ បិយា;
អាហរិស្សតិ តេ រាជា, ឥទំ អព្ភន្តរំ ផល”ន្តិ។

តត្ថ **អព្ភន្តរោ នាម ទុមោ**តិ ឥមិនា តាវ គាមនិគមជនបទបព្ពតាទីនំ អសុកស្ស អព្ភន្តរោតិ អវត្វា កេវលំ ឯកំ អព្ភន្តរំ អម្ពរុក្ខំ កថេសិ។ **យស្ស ទិព្យមិទំ ផល**ន្តិ យស្ស អម្ពរុក្ខស្ស ទេវតានំ បរិភោគារហំ ទិព្វំ ផលំ។ **ឥទ**ន្តិ បន និបាតមត្តមេវ។ **ទោហឡិនី**តិ សញ្ជាតទោហឡា។ **ត្វម្បិ, ភទ្ទេ, មហេសីសី**តិ ត្វំ, សោភនេ មហេសី, អសិ។ អដ្ឋកថាយំ បន “មហេសី ចា”តិបិ បាឋោ។ **សា ចាបិ បតិនោ បិយា**តិ សោឡសន្នំ ទេវីសហស្សានំ អព្ភន្តរេ អគ្គមហេសី ចាបិ បតិនោ ចាបិ បិយាតិ អត្ថោ។ **អាហរិស្សតិ តេ រាជា, ឥទំ អព្ភន្តរំ ផល**ន្តិ តស្សា តេ បិយាយ អគ្គមហេសិយា ឥទំ មយា វុត្តប្បការំ ផលំ រាជា អាហរាបេស្សតិ, សា ត្វំ តំ បរិភុញ្ជិត្វា ចក្កវត្តិគព្ភំ លភិស្សសីតិ។

ឯវំ សក្កោ ទេវិយា ឥមា ទ្វេ គាថា វត្វា “ត្វំ អប្បមត្តា ហោហិ, មា បបញ្ចំ អកាសិ, ស្វេ រញ្ញោ អារោចេយ្យាសី”តិ តំ អនុសាសិត្វា អត្តនោ វសនដ្ឋានមេវ គតោ។ សា បុនទិវសេ គិលានាលយំ ទស្សេត្វា បរិចារិកានំ សញ្ញំ ទត្វា និបជ្ជិ។ រាជា សមុស្សិតសេតច្ឆត្តេ សីហាសនេ និសិន្នោ នាដកានិ បស្សន្តោ ទេវិំ អទិស្វា “កហំ, ទេវី”តិ បរិចារិកេ បុច្ឆិ។ “គិលានា, ទេវា”តិ។ សោ តស្សា សន្តិកំ គន្ត្វា សយនបស្សេ និសីទិត្វា បិដ្ឋិំ បរិមជ្ជន្តោ “កឹ តេ, ភទ្ទេ, អផាសុក”ន្តិ បុច្ឆិ។ “មហារាជ អញ្ញំ អផាសុកំ នាម នត្ថិ, ទោហឡោ មេ ឧប្បន្នោ”តិ។ “កឹ ឥច្ឆសិ, ភទ្ទេ”តិ? “អព្ភន្តរអម្ពផលំ ទេវា”តិ។ “អព្ភន្តរអម្ពោ នាម កហំ អត្ថី”តិ? “នាហំ, ទេវ, អព្ភន្តរអម្ពំ ជានាមិ, តស្ស បន មេ ផលំ លភមានាយ ជីវិតំ អត្ថិ, អលភមានាយ នត្ថី”តិ។ “តេន ហិ អាហរាបេស្សាមិ , មា ចិន្តយី”តិ រាជា ទេវិំ អស្សាសេត្វា ឧដ្ឋាយ គន្ត្វា រាជបល្លង្កេ និសិន្នោ អមច្ចេ បក្កោសាបេត្វា “ទេវិយា អព្ភន្តរអម្ពេ នាម ទោហឡោ ឧប្បន្នោ, កឹ កាតព្ព”ន្តិ បុច្ឆិ។ “ទេវ ទ្វិន្នំ អម្ពានំ អន្តរេ ឋិតោ អម្ពោ អព្ភន្តរអម្ពោ នាម, ឧយ្យានំ បេសេត្វា អព្ភន្តរេ ឋិតអម្ពតោ ផលំ អាហរាបេត្វា ទេវិយា ទាបេថា”តិ។

រាជា “សាធុ, ឯវរូបំ អម្ពំ អាហរថា”តិ ឧយ្យានំ បេសេសិ។ សក្កោ អត្តនោ អានុភាវេន ឧយ្យានេ អម្ពានិ ខាទិតសទិសានិ កត្វា អន្តរធាបេសិ។ អម្ពត្ថាយ គតា មនុស្សា សកលឧយ្យានំ វិចរន្តា ឯកំ អម្ពម្បិ អលភិត្វា គន្ត្វា ឧយ្យានេ អម្ពានំ អភាវំ រញ្ញោ កថយឹសុ។ “កេ អម្ពានិ ខាទន្តី”តិ? “តាបសា, ទេវា”តិ។ “តាបសេ ឧយ្យានតោ បោថេត្វា នីហរថា”តិ។ មនុស្សា “សាធូ”តិ បដិស្សុណិត្វា នីហរឹសុ។ សក្កស្ស មនោរថោ មត្ថកំ បាបុណិ។ ទេវី អម្ពផលត្ថាយ និពទ្ធំ កត្វា និបជ្ជិយេវ។ រាជា កត្តព្ពកិច្ចំ អបស្សន្តោ អមច្ចេ ច ព្រាហ្មណេ ច សន្និបាតាបេត្វា “អព្ភន្តរអម្ពស្ស អត្ថិភាវំ ជានាថា”តិ បុច្ឆិ។ ព្រាហ្មណា អាហំសុ – “ទេវ, អព្ភន្តរអម្ពោ នាម ទេវតានំ បរិភោគោ, ‘ហិមវន្តេ កញ្ចនគុហាយ អន្តោ អត្ថី’តិ អយំ នោ បរម្បរាគតោ អនុស្សវោ”តិ។ “កោ បន តតោ អម្ពំ អាហរិតុំ សក្ខិស្សតី”តិ? “ន សក្កា តត្ថ មនុស្សភូតេន គន្តុំ, ឯកំ សុវបោតកំ បេសេតុំ វដ្ដតី”តិ។

តេន ច សមយេន រាជកុលេ ឯកោ សុវបោតកោ មហាសរីរោ កុមារកានំ យានកចក្កនាភិមត្តោ ថាមសម្បន្នោ បញ្ញវា ឧបាយកុសលោ។ រាជា តំ អាហរាបេត្វា “តាត សុវបោតក, អហំ តវ ពហុបការោ, កញ្ចនបញ្ជរេ វសសិ, សុវណ្ណតដ្ដកេ មធុលាជេ ខាទសិ, សក្ខរបានកំ បិវសិ, តយាបិ អម្ហាកំ ឯកំ កិច្ចំ និត្ថរិតុំ វដ្ដតី”តិ អាហ។ “កឹ, ទេវា”តិ។ “តាត ទេវិយា អព្ភន្តរអម្ពេ ទោហឡោ ឧប្បន្នោ, សោ ច អម្ពោ ហិមវន្តេ កញ្ចនបព្ពតន្តរេ អត្ថិ ទេវតានំ បរិភោគោ, ន សក្កា មនុស្សភូតេន តត្ថ គន្តុំ, តយា តតោ អម្ពផលំ អាហរិតុំ វដ្ដតី”តិ។ “សាធុ, ទេវ, អាហរិស្សាមី”តិ។ អថ នំ រាជា សុវណ្ណតដ្ដកេ មធុលាជេ ខាទាបេត្វា សក្ខរបានកំ បាយេត្វា សតបាកតេលេន តស្ស បក្ខន្តរានិ មក្ខេត្វា ឧភោហិ ហត្ថេហិ គហេត្វា សីហបញ្ជរេ ឋត្វា អាកាសេ វិស្សជ្ជេសិ។ សោបិ រញ្ញោ និបច្ចការំ ទស្សេត្វា អាកាសេ បក្ខន្ទន្តោ មនុស្សបថំ អតិក្កម្ម ហិមវន្តេ បឋមេ បព្ពតន្តរេ វសន្តានំ សុកានំ សន្តិកំ គន្ត្វា អព្ភន្តរអម្ពោ នាម កត្ថ អត្ថិ, កថេថ មេ តំ ឋាន”ន្តិ បុច្ឆិ។ “មយំ ន ជានាម, ទុតិយេ បព្ពតន្តរេ សុកា ជានិស្សន្តី”តិ។

សោ តេសំ វចនំ សុត្វា តតោ ឧប្បតិត្វា ទុតិយំ បព្ពតន្តរំ អគមាសិ, តថា តតិយំ, ចតុត្ថំ , បញ្ចមំ, ឆដ្ឋំ អគមាសិ។ តត្ថបិ នំ សុកា “ន មយំ ជានាម, សត្តមបព្ពតន្តរេ សុកា ជានិស្សន្តី”តិ អាហំសុ។ សោ តត្ថបិ គន្ត្វា “អព្ភន្តរអម្ពោ នាម កត្ថ អត្ថី”តិ បុច្ឆិ។ “អសុកដ្ឋានេ នាម កញ្ចនបព្ពតន្តរេ”តិ អាហំសុ។ “អហំ តស្ស ផលត្ថាយ អាគតោ, មំ តត្ថ នេត្វា តតោ មេ ផលំ ទាបេថា”តិ។ សុកគណា អាហំសុ – “សម្ម, សោ វេស្សវណមហារាជស្ស បរិភោគោ, ន សក្កា ឧបសង្កមិតុំ, សកលរុក្ខោ មូលតោ បដ្ឋាយ សត្តហិ លោហជាលេហិ បរិក្ខិត្តោ, សហស្សកុម្ភណ្ឌរក្ខសា រក្ខន្តិ, តេហិ ទិដ្ឋស្ស ជីវិតំ នាម នត្ថិ, កប្បដ្ឋានគ្គិអវីចិមហានិរយសទិសដ្ឋានំ, មា តត្ថ បត្ថនំ ករី”តិ។ “សចេ តុម្ហេ ន គច្ឆថ, មយ្ហំ ឋានំ អាចិក្ខថា”តិ។ “តេន ហិ អសុកេន ច អសុកេន ច ឋានេន យាហី”តិ។ សោ តេហិ អាចិក្ខិតវសេនេវ សុដ្ឋុ មគ្គំ ឧបធារេត្វា តំ ឋានំ គន្ត្វា ទិវា អត្តានំ អទស្សេត្វា មជ្ឈិមយាមសមនន្តរេ រក្ខសានំ និទ្ទោក្កមនសមយេ អព្ភន្តរអម្ពស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា ឯកេន មូលន្តរេន សណិកំ អភិរុហិតុំ អារភិ។ លោហជាលំ “កិរី”តិ សទ្ទមកាសិ ។

រក្ខសា បពុជ្ឈិត្វា សុកបោតកំ ទិស្វា “អម្ពចោរោយ”ន្តិ គហេត្វា កម្មករណំ សំវិទហឹសុ។ ឯកោ “មុខេ បក្ខិបិត្វា គិលិស្សាមិ ន”ន្តិ អាហ, អបរោ “ហត្ថេហិ មទ្ទិត្វា បុញ្ជិត្វា វិប្បកិរិស្សាមិ ន”ន្តិ, អបរោ “ទ្វេធា ផាលេត្វា អង្គារេសុ បចិត្វា ខាទិស្សាមី”តិ។ សោ តេសំ កម្មករណសំវិធានំ សុត្វាបិ អសន្តសិត្វាវ តេ រក្ខសេ អាមន្តេត្វា “អម្ភោ រក្ខសា, តុម្ហេ កស្ស មនុស្សា”តិ អាហ។ “វេស្សវណមហារាជស្សា”តិ។ “អម្ភោ, តុម្ហេបិ ឯកស្ស រញ្ញោវ មនុស្សា, អហម្បិ រញ្ញោវ មនុស្សោ, ពារាណសិរាជា មំ អព្ភន្តរអម្ពផលត្ថាយ បេសេសិ, ស្វាហំ តត្ថេវ អត្តនោ រញ្ញោ ជីវិតំ ទត្វា អាគតោ។ យោ ហិ អត្តនោ មាតាបិតូនញ្ចេវ សាមិកស្ស ច អត្ថាយ ជីវិតំ បរិច្ចជតិ, សោ ទេវលោកេយេវ និព្ពត្តតិ, តស្មា អហម្បិ ឥមម្ហា តិរច្ឆានយោនិយា ចវិត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តិស្សាមី”តិ វត្វា តតិយំ គាថមាហ –

**៩៣**. “ភត្តុរត្ថេ បរក្កន្តោ, យំ ឋានមធិគច្ឆតិ;
សូរោ អត្តបរិច្ចាគី, លភមានោ ភវាមហ”ន្តិ។

តត្ថ **ភត្តុរត្ថេ**តិ ភត្តា វុច្ចន្តិ ភត្តាទីហិ ភរណបោសកា បិតា មាតា សាមិកោ ច, ឥតិ តិវិធស្សបេតស្ស ភត្តុ អត្ថាយ។ **បរក្កន្តោ**តិ បរក្កមំ ករោន្តោ វាយមន្តោ។ **យំ ឋានមធិគច្ឆតី**តិ យំ សុខការណំ យសំ វា លាភំ វា សគ្គំ វា អធិគច្ឆតិ។ **សូរោ**តិ អភីរុ វិក្កមសម្បន្នោ។ **អត្តបរិច្ចាគី**តិ កាយេ ច ជីវិតេ ច និរបេក្ខោ ហុត្វា តស្ស តិវិធស្សបិ ភត្តុ អត្ថាយ អត្តានំ បរិច្ចជន្តោ។ **លភមានោ ភវាមហ**ន្តិ យំ សោ ឯវរូបោ សូរោ ទេវសម្បត្តឹ វា មនុស្សសម្បត្តឹ វា លភតិ, អហម្បិ តំ លភមានោ ភវាមិ, តស្មា ហាសោវ មេ ឯត្ថ, ន តាសោ, កឹ មំ តុម្ហេ តាសេថាតិ។

ឯវំ សោ ឥមាយ គាថាយ តេសំ ធម្មំ ទេសេសិ។ តេ តស្ស ធម្មកថំ សុត្វា បសន្នចិត្តា “ធម្មិកោ ឯស, ន សក្កា មារេតុំ, វិស្សជ្ជេម ន”ន្តិ វត្វា សុកបោតកំ វិស្សជ្ជេត្វា ‘អម្ភោ សុកបោតក, មុត្តោសិ, អម្ហាកំ ហត្ថតោ សោត្ថិនា គច្ឆា”តិ អាហំសុ។ “មយ្ហំ អាគមនំ មា តុច្ឆំ ករោថ, ទេថ មេ ឯកំ អម្ពផល”ន្តិ។ “សុកបោតក, តុយ្ហំ ឯកំ អម្ពផលំ ទាតុំ នាម ន ភារោ, ឥមស្មិំ បន រុក្ខេ អម្ពានិ អង្កេត្វា គហិតានិ, ឯកស្មិំ ផលេ អសមេន្តេ អម្ហាកំ ជីវិតំ នត្ថិ។ វេស្សវណេន ហិ កុជ្ឈិត្វា សកឹ ឱលោកិតេ តត្តកបាលេ បក្ខិត្តតិលា វិយ កុម្ភណ្ឌសហស្សំ ភិជ្ជិត្វា វិប្បកិរីយតិ, តេន តេ ទាតុំ ន សក្កោម, លភនដ្ឋានំ បន អាចិក្ខិស្សាមា”តិ។ “យោ កោចិ ទេតុ, ផលេនេវ មេ អត្ថោ, លភនដ្ឋានំ អាចិក្ខថា”តិ។ “ឯតស្ស កញ្ចនបព្ពតស្ស អន្តរេ ជោតិរសោ នាម តាបសោ អគ្គឹ ជុហមានោ កញ្ចនបត្តិយា នាម បណ្ណសាលាយំ វសតិ វេស្សវណស្ស កុលូបកោ, វេស្សវណោ តស្ស និពទ្ធំ ចត្តារិ អម្ពផលានិ បេសេតិ, តស្ស សន្តិកំ គច្ឆា”តិ។

សោ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា តាបសស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ អថ នំ តាបសោ “កុតោ អាគតោសី”តិ បុច្ឆិ។ “ពារាណសិរញ្ញោ សន្តិកា”តិ។ “កិមត្ថាយ អាគតោសី”តិ? “សាមិ, អម្ហាកំ រញ្ញោ ទេវិយា អព្ភន្តរអម្ពបក្កេ ទោហឡោ ឧប្បន្នោ, តទត្ថំ អាគតោម្ហិ, រក្ខសា បន មេ សយំ អម្ពបក្កំ អទត្វា តុម្ហាកំ សន្តិកំ បេសេសុ”ន្តិ។ “តេន ហិ និសីទ, លភិស្សសី”តិ។ អថស្ស វេស្សវណោ ចត្តារិ ផលានិ បេសេសិ។ តាបសោ តតោ ទ្វេ បរិភុញ្ជិ, ឯកំ សុវបោតកស្ស ខាទនត្ថាយ អទាសិ។ តេន តស្មិំ ខាទិតេ ឯកំ ផលំ សិក្កាយ បក្ខិបិត្វា សុវបោតកស្ស គីវាយ បដិមុញ្ចិត្វា “ឥទានិ គច្ឆា”តិ សុកបោតកំ វិស្សជ្ជេសិ ។ សោ តំ អាហរិត្វា ទេវិយា អទាសិ។ សា តំ ខាទិត្វា ទោហឡំ បដិប្បស្សម្ភេសិ, តតោនិទានំ បនស្សា បុត្តោ នាហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ទេវី រាហុលមាតា អហោសិ, សុកោ អានន្ទោ, អម្ពបក្កទាយកោ តាបសោ សារិបុត្តោ, ឧយ្យានេ និវុត្ថតាបសោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អព្ភន្តរជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[២៨២] ២. សេយ្យជាតកវណ្ណនា

**សេយ្យំសោ សេយ្យសោ ហោតី**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ កោសលរញ្ញោ អមច្ចំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ រញ្ញោ ពហូបការោ សព្ពកិច្ចនិប្ផាទកោ អហោសិ។ រាជា “ពហូបការោ មេ អយ”ន្តិ តស្ស មហន្តំ យសំ អទាសិ។ តំ អសហមានា អញ្ញេ រញ្ញោ បេសុញ្ញំ ឧបសំហរិត្វា តំ បរិភិន្ទឹសុ។ រាជា តេសំ វចនំ សទ្ទហិត្វា ទោសំ អនុបបរិក្ខិត្វាវ តំ សីលវន្តំ និទ្ទោសំ សង្ខលិកពន្ធនេន ពន្ធាបេត្វា ពន្ធនាគារេ បក្ខិបាបេសិ។ សោ តត្ថ ឯកកោ វសន្តោ សីលសម្បត្តឹ និស្សាយ ចិត្តេកគ្គតំ លភិត្វា ឯកគ្គចិត្តោ សង្ខារេ សម្មសិត្វា សោតាបត្តិផលំ បាបុណិ។ អថស្ស រាជា អបរភាគេ និទ្ទោសភាវំ ញត្វា សង្ខលិកពន្ធនំ ភិន្ទាបេត្វា បុរិមយសតោ មហន្តតរំ យសំ អទាសិ។ សោ “សត្ថារំ វន្ទិស្សាមី”តិ ពហូនិ មាលាគន្ធាទីនិ អាទាយ វិហារំ គន្ត្វា តថាគតំ បូជេត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ សត្ថា តេន សទ្ធឹ បដិសន្ថារំ ករោន្តោ “អនត្ថោ កិរ តេ ឧប្បន្នោតិ អស្សុម្ហា”តិ អាហ។ “អាម, ភន្តេ, ឧប្បន្នោ, អហំ បន តេន អនត្ថេន អត្ថំ អកាសឹ, ពន្ធនាគារេ និសីទិត្វា សោតាបត្តិផលំ និព្ពត្តេសិ”ន្តិ។ សត្ថា “ន ខោ, ឧបាសក, ត្វញ្ញេវ អនត្ថេន អត្ថំ អាហរិ, បោរាណកបណ្ឌិតាបិ អត្តនោ អនត្ថេន អត្ថំ អាហរិំសុយេវា”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហិ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា បិតុ អច្ចយេន រជ្ជេ បតិដ្ឋាយ ទស រាជធម្មេ អកោបេត្វា ទានំ ទេតិ, បញ្ច សីលានិ រក្ខតិ , ឧបោសថកម្មំ ករោតិ។ អថស្សេកោ អមច្ចោ អន្តេបុរេ បទុស្សិ។ បាទមូលិកាទយោ ញត្វា “អសុកអមច្ចោ អន្តេបុរេ បទុដ្ឋោ”តិ រញ្ញោ អារោចេសុំ។ រាជា បរិគ្គណ្ហន្តោ យថាសភាវតោ ញត្វា បក្កោសាបេត្វា “មា មំ ឥតោ បដ្ឋាយ ឧបដ្ឋាហី”តិ និព្ពិសយំ អកាសិ។ សោ គន្ត្វា អញ្ញតរំ សាមន្តរាជានំ ឧបដ្ឋហីតិ សព្ពំ វត្ថុ ហេដ្ឋា **មហាសីលវជាតកេ** (ជា. ១.១.៥១) កថិតសទិសមេវ។ ឥធាបិ សោ រាជា តិក្ខត្តុំ វីមំសិត្វា តស្ស អមច្ចស្ស វចនំ សទ្ទហិត្វា “ពារាណសិរជ្ជំ គណ្ហិស្សាមី”តិ មហន្តេន បរិវារេន រជ្ជសីមំ បាបុណិ។ ពារាណសិរញ្ញោ សត្តសតមត្តា មហាយោធា តំ បវត្តឹ សុត្វា “ទេវ, អសុកោ នាម កិរ រាជា ពារាណសិរជ្ជំ គណ្ហិស្សាមី’តិ ជនបទំ ភិន្ទន្តោ អាគច្ឆតិ, ឯត្ថេវ នំ គន្ត្វា គណ្ហិស្សាមា”តិ អាហំសុ។ “មយ្ហំ បរវិហឹសាយ លទ្ធេន រជ្ជេន កិច្ចំ នត្ថិ, មា កិញ្ចិ ករិត្ថា”តិ?

ចោររាជា អាគន្ត្វា នគរំ បរិក្ខិបិ, បុន អមច្ចា រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា “ទេវ, មា ឯវំ ករិត្ថ, គណ្ហិស្សាម ន”ន្តិ អាហំសុ។ រាជា “ន លព្ភា កិញ្ចិ កាតុំ, នគរទ្វារានិ វិវរថា”តិ វត្វា សយំ អមច្ចគណបរិវុតោ មហាតលេ រាជបល្លង្កេ និសីទិ។ ចោររាជា ចតូសុ ទ្វារេសុ មនុស្សេ បោថេន្តោ នគរំ បវិសិត្វា បាសាទំ អភិរុយ្ហ អមច្ចបរិវុតំ រាជានំ

គាហាបេត្វា សង្ខលិកាហិ ពន្ធាបេត្វា ពន្ធនាគារេ បក្ខិបាបេសិ។ រាជា ពន្ធនាគារេ និសិន្នោវ ចោររាជានំ មេត្តាយន្តោ មេត្តជ្ឈានំ ឧប្បាទេសិ។ តស្ស មេត្តានុភាវេន ចោររញ្ញោ កាយេ ឌាហោ ឧប្បជ្ជិ, សកលសរីរំ យមកឧក្កាហិ ឈាបិយមានំ វិយ ជាតំ។ សោ មហាទុក្ខាភិតុន្នោ "កឹ នុ ខោ ការណ"ន្តិ បុច្ឆិ។ "តុម្ហេ សីលវន្តំ រាជានំ ពន្ធនាគារេ បក្ខិបេថ, តេន វោ ឥទំ ទុក្ខំ ឧប្បន្នំ ភវិស្សតី"តិ។ សោ គន្ត្វា ពោធិសត្តំ ខមាបេត្វា "តុម្ហាកំ រជ្ជំ តុម្ហាកមេវ ហោតូ"តិ រជ្ជំ តស្សេវ និយ្យាទេត្វា "ឥតោ បដ្ឋាយ តុម្ហាកំ បច្ចត្ថិកោ មេ ភារោ ហោតូ"តិ វត្វា បទុដ្ឋាមច្ចស្ស រាជាណំ ការេត្វា អត្តនោ នគរមេវ គតោ។

ពោធិសត្តោ អលង្កតមហាតលេ សមុស្សិតសេតច្ឆត្តេ រាជបល្លង្កេ និសិន្នោ អមច្ចេហិ សទ្ធឹ សល្លបន្តោ បុរិមា ទ្វេគាថា អវោច –

៩៤. "សេយ្យំសោ សេយ្យសោ ហោតិ, យោ សេយ្យមុបសេវតិ;
ឯកេន សន្ធឹ កត្វាន, សតំ វជ្ឈេ អមោចយឹ។

៩៥. "តស្មា សព្ពេន លោកេន, សន្ធឹ កត្វាន ឯកតោ;
បេច្ច សគ្គំ និគច្ឆេយ្យ, ឥទំ សុណាថ កាសិយា"តិ។

តត្ថ **សេយ្យំសោ សេយ្យសោ ហោតិ, យោ សេយ្យមុបសេវតី**តិ អនវជ្ជឧត្តមធម្មសង្ខាតោ សេយ្យោ អំសោ កោដ្ឋាសោ អស្សាតិ សេយ្យំសោ, កុសលធម្មនិស្សិតបុគ្គលោ។ យោ បុនប្បុនំ តំ សេយ្យំ កុសលធម្មភាវនំ កុសលាភិរតំ វា ឧត្តមបុគ្គលមុបសេវតិ, សោ សេយ្យសោ ហោតិ បាសំសតរោ ចេវ ឧត្តរិតរោ ច ហោតិ។ **ឯកេន សន្ធឹ កត្វាន, សតំ វជ្ឈេ អមោចយិ**ន្តិ តទមិនាបិ ចេតំ វេទិតព្ពំ – អហញ្ហិ សេយ្យំ មេត្តាភាវនំ ឧបសេវន្តោ តាយ មេត្តាភាវនាយ ឯកេន ចោររញ្ញា សន្ធឹ សន្ថវំ កត្វា មេត្តាភាវនំ ភាវេត្វា តុម្ហេ សតជនេ វជ្ឈេ អមោចយឹ។

ទុតិយគាថាយ អត្ថោ – យស្មា អហំ ឯកេន សទ្ធិំ ឯកតោ មេត្តាភាវនាយ សន្ធឹ កត្វា តុម្ហេ វជ្ឈប្បត្តេ សតជនេ មោចយឹ, តស្មា វេទិតព្ពមេវេតំ, តស្មា សព្ពេន លោកេន សទ្ធិំ មេត្តាភាវនាយ សន្ធឹ កត្វា ឯកតោ បុគ្គលោ បេច្ច បរលោកេ សគ្គំ និគច្ឆេយ្យ។ មេត្តាយ ហិ ឧបចារំ កាមាវចរេ បដិសន្ធឹ ទេតិ, អប្បនា ព្រហ្មលោកេ។ ឥទំ មម វចនំ សព្ពេបិ តុម្ហេ កាសិរដ្ឋវាសិនោ សុណាថាតិ។

ឯវំ មហាសត្តោ មហាជនស្ស មេត្តាភាវនាយ គុណំ វណ្ណេត្វា ទ្វាទសយោជនិកេ ពារាណសិនគរេ សេតច្ឆត្តំ បហាយ ហិមវន្តំ បវិសិត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិ។ សត្ថា សម្មាសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា តតិយំ គាថមាហ –

៩៦. "ឥទំ វត្វា មហារាជា, កំសោ ពារាណសិគ្គហោ;
ធនុំ កណ្ឌញ្ច និក្ខិប្ប, សំយមំ អជ្ឈុបាគមី"តិ។

តត្ថ មហន្តោ រាជាតិ **មហារាជា។ កំសោ**តិ តស្ស នាមំ។ ពារាណសឹ គហេត្វា អជ្ឈាវសនតោ **ពារាណសិគ្គហោ**។ សោ រាជា ឥទំ វចនំ វត្វា **ធនុ**ញ្ច សរសង្ខាតំ **កណ្ឌញ្ច និក្ខិប្ប** ឱហាយ ឆឌ្ឌេត្វា សីលសំយមំ ឧបគតោ បព្ពជិតោ, បព្ពជិត្វា ច បន ឈានំ ឧប្បាទេត្វា អបរិហីនជ្ឈានោ ព្រហ្មលោកេ ឧប្បន្នោតិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា ចោររាជា អានន្ទោ អហោសិ, ពារាណសិរាជា បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

សេយ្យជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[២៨៣] ៣. វឌ្ឍកីសូករជាតកវណ្ណនា

***វរំ វរំ ត្វ***ន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ធនុគ្គហតិស្សត្ថេរំ អារព្ភ កថេសិ។ បសេនទិរញ្ញោ បិតា មហាកោសលោ ពិម្ពិសាររញ្ញោ ធីតរំ វេទេហឹ នាម កោសលទេវឹ ទទមានោ តស្សា ន្ហានចុណ្ណមូលំ សតសហស្សុដ្ឋានំ កាសិគាមំ អទាសិ។ អជាតសត្តុនា បន បិតរិ មារិតេ កោសលទេវីបិ សោកាភិភូតា កាលមកាសិ។ តតោ បសេនទិ កោសលរាជា ចិន្តេសិ – "អជាតសត្តុនា បិតា មារិតោ, ភគិនីបិ មេ សាមិកេ កាលកតេ តេន សោកេន កាលកតា, បិតុឃាតកស្ស ចោរស្ស កាសិគាមំ ន ទស្សាមី"តិ។ សោ តំ អជាតសត្តុស្ស ន អទាសិ។ តំ គាមំ និស្សាយ តេសំ ទ្វិន្នម្បិ កាលេន កាលំ យុទ្ធំ ហោតិ, អជាតសត្តុ តរុណោ សមត្ថោ, បសេនទិ មហល្លកោយេវ។ សោ អភិក្ខណំ បរជ្ជតិ, មហាកោសលស្សាបិ មនុស្សា យេភុយ្យេន បរាជិតា។ អថ រាជា "មយំ អភិណ្ហំ បរជ្ជាម, កឹ នុ ខោ កាតព្ព"ន្តិ អមច្ចេ បុច្ឆិ។ "ទេវ, អយ្យា នាម មន្តច្ឆេកា ហោន្តិ, ជេតវនវិហារេ

ភិក្ខូនំ កថំ សោតុំ វដ្ដតី”តិ។ រាជា “តេន ហិ តាយំ វេលាយំ ភិក្ខូនំ កថាសល្លាបំ សុណាថា”តិ ចរបុរិសេ អាណាបេសិ។ តេ តតោ បដ្ឋាយ តថា អកំសុ។

តស្មិំ បន កាលេ ទ្វេ មហល្លកត្ថេរា វិហារបច្ចន្តេ បណ្ណសាលាយំ វសន្តិ ទត្តត្ថេរោ ច ធនុគ្គហតិស្សត្ថេរោ ច។ តេសុ ធនុគ្គហតិស្សត្ថេរោ បឋមយាមេបិ មជ្ឈិមយាមេបិ និទ្ទាយិត្វា បច្ឆិមយាមេ បពុជ្ឈិត្វា ឧម្មុក្កានិ សោធេត្វា អគ្គិំ ជាលេត្វា និសិន្នកោ អាហ – “ភន្តេ, ទត្តត្ថេរា”តិ។ “កិំ, ភន្តេ, តិស្សត្ថេរា”តិ? “កិំ និទ្ទាយសិ នោ ត្វ”ន្តិ។ “អនិទ្ទាយន្តា កិំ ករិស្សាមា”តិ? “ឧដ្ឋាយ តាវ និសីទថា”តិ។ សោ ឧដ្ឋាយ និសិន្នោ តំ ទត្តត្ថេរំ អាហ – “ភន្តេ ទត្តត្ថេរ, អយំ តេ លោលោ មហោទរកោសលោ ចាដិមត្តំ ភត្តមេវ បូតិំ ករោតិ, យុទ្ធវិចារណំ បន កិញ្ចិ ន ជានាតិ, បរាជិតោ បរាជិតោត្វេវ វទាបេតី”តិ។ “កិំ បន កាតុំ វដ្ដតី”តិ? តស្មិំ ខណេ តេ ចរបុរិសា តេសំ កថំ សុណន្តា អដ្ឋំសុ។

ធនុគ្គហតិស្សត្ថេរោ យុទ្ធំ វិចារេសិ – “ភន្តេ, យុទ្ធោ នាម តិវិធោ – បទុមព្យូហោ, ចក្កព្យូហោ, សកដព្យូហោតិ។ អជាតសត្តុំ គណ្ហិតុកាមេន អសុកេ នាម បព្ពតកុច្ឆិស្មិំ ទ្វីសុ បព្ពតភិត្តីសុ មនុស្សេ ឋបេត្វា បុរតោ ទុព្ពលពលំ ទស្សេត្វា បព្ពតន្តរំ បវិដ្ឋភាវំ ជានិត្វា បវិដ្ឋមគ្គំ ឱច្ឆិន្ទិត្វា បុរតោ ច បច្ឆតោ ច ឧភោសុ បព្ពតភិត្តីសុ វគ្គិត្វា ឧន្នទិត្វា ខិបេ បតិតមច្ឆំ វិយ អន្តោមុដ្ឋិយំ វដ្ដចាតកំ វិយ ច កត្វា សក្កា អស្ស តំ គហេតុ”ន្តិ។ ចរបុរិសា តំ សាសនំ រញ្ញោ អារោចេសុំ។ តំ សុត្វា រាជា សង្គាមភេរិំ ចរាបេត្វា គន្ត្វា សកដព្យូហំ កត្វា អជាតសត្តុំ ជីវគ្គាហំ គាហាបេត្វា អត្តនោ ធីតរំ វជិរកុមារិំ ភាគិនេយ្យស្ស ទត្វា កាសិគាមំ តស្សា ន្ហានមូលំ កត្វា ទត្វា ឧយ្យោជេសិ។ សា បវត្តិ ភិក្ខុសង្ឃេ បាកដា ជាតា។ អថេកទិវសំ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, កោសលរាជា កិរ ធនុគ្គហតិស្សត្ថេរស្ស វិចារណាយ អជាតសត្តុំ ជិនី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបិ ធនុគ្គហតិស្សោ យុទ្ធវិចារណាយ ឆេកោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ អរញ្ញេ រុក្ខទេវតា ហុត្វា និព្ពត្តិ ។ តទា ពារាណសីនិស្សាយ និវុត្ថវឌ្ឍកិគាមកា ឯកោ វឌ្ឍកី ថម្ភត្ថាយ អរញ្ញំ គន្ត្វា អាវាដេ បតិតំ សូករបោតកំ ទិស្វា តំ ឃរំ នេត្វា បដិជគ្គិ។ សោ វុឌ្ឍិប្បត្តោ មហាសរីរោ វង្កទាឋោ អាចារសម្បន្នោ អហោសិ, វឌ្ឍកិនា បោសិតត្តា បន “វឌ្ឍកីសូករោ”ត្វេវ បញ្ញាយិ។ វឌ្ឍកិស្ស រុក្ខតច្ឆនកាលេ តុណ្ឌេន រុក្ខំ បរិវត្តេតិ, មុខេន ឌំសិត្វា វាសិផរសុនិខាទនមុគ្គរេ អាហរតិ, កាលសុត្តកោដិយំ គណ្ហាតិ។ អថ សោ វឌ្ឍកី “កោចិទេវ, នំ ខាទេយ្យា”តិ ភយេន នេត្វា អរញ្ញេ វិស្សជ្ជេសិ។ សោបិ អរញ្ញំ បវិសិត្វា ខេមំ ផាសុកដ្ឋានំ ឱលោកេន្តោ ឯកំ បព្ពតន្តរេ មហន្តំ គិរិកន្ទរំ អទ្ទស សម្បន្នកន្ទមូលផលំ ផាសុកំ វសនដ្ឋានំ អនេកសតសូករសមាកិណ្ណំ។ តេ សូករា តំ ទិស្វា តស្ស សន្តិកំ អាគមំសុ។ សោបិ តេ អាហ – “អហំ តុម្ហេវ ឱលោកេន្តោ វិចរាមិ, អបិច វោ មយា ទិដ្ឋា, ឥទញ្ច ឋានំ រមណីយំ, អហម្បិ ឥទានិ ឥធេវ វសិស្សាមី”តិ។ “សច្ចំ ឥទំ ឋានំ រមណីយំ, បរិស្សយោ បនេត្ថ អត្ថី”តិ។ “អហម្បិ តុម្ហេ ទិស្វា ឯតំ អញ្ញាសិំ, ឯវំ គោចរសម្បន្នេ ឋានេ វសន្តានំ វោ សរីរេសុ មំសលោហិតំ នត្ថិ, កិំ បន វោ ឯត្ថ ភយ”ន្តិ? “ឯកោ ព្យគ្ឃោ បាតោវ អាគន្ត្វា ទិដ្ឋទិដ្ឋំយេវ គហេត្វា គច្ឆតី”តិ។ “កិំ បន សោ និពទ្ធំ គណ្ហាតិ, ឧទាហុ អន្តរន្តរា”តិ? “និពទ្ធំ គណ្ហាតី”តិ។ “កតិ បន តេ ព្យគ្ឃា”តិ? “ឯកោយេវា”តិ។ “ឯត្តកា តុម្ហេ ឯកស្ស យុជ្ឈិតុំ ន សក្កោថា”តិ? “អាម, ន សក្កោមា”តិ។ “អហំ តំ គណ្ហិស្សាមិ, កេវលំ តុម្ហេ មម វចនំ ករោថ, សោ ព្យគ្ឃោ កហំ វសតី”តិ? “ឯតស្មិំ បព្ពតេ”តិ។

សោ រត្តិញ្ញេវ សូករេ ចរាបេត្វា យុទ្ធំ វិចារេន្តោ “យុទ្ធំ នាម បទុមព្យូហចក្កព្យូហសកដព្យូហវសេន តិវិធំ ហោតី”តិ វត្វា បទុមព្យូហវសេន វិចារេសិ។ សោ ហិ ភូមិសីសំ ជានាតិ។ តស្មា “ឥមស្មិំ ឋានេ យុទ្ធំ វិចារេតុំ វដ្ដតី”តិ សូករបិល្លកេ មាតរោ ច តេសំ មជ្ឈដ្ឋានេ ឋបេសិ។ សោ តា អាវិជ្ឈិត្វា មជ្ឈិមសូករិយោ, តា អាវិជ្ឈិត្វា បោតកសូករេ, តេ អាវិជ្ឈិត្វា ជរសូករេ, តេ អាវិជ្ឈិត្វា ទីឃទាឋសូករេ, តេ អាវិជ្ឈិត្វា យុទ្ធសមត្ថេ ពលវតរសូករេ ទស វីសំ តិំស ជនេ តស្មិំ តស្មិំ ឋានេ ពលគុម្ពំ កត្វា ឋបេសិ។ អត្តនោ ឋិតដ្ឋានស្ស បុរតោ ឯកំ បរិមណ្ឌលំ អាវាដំ ខណាបេសិ, បច្ឆតោ ឯកំ សុប្បសណ្ឋានំ អនុបុព្ពនិន្នំ បព្ភារសទិសំ។ តស្ស សដ្ឋិសត្តតិមត្តេ យោធសូករេ អាទាយ តស្មិំ តស្មិំ ឋានេ “មា ភាយិត្ថា”តិ កម្មំ វិចារេន្តោ អរុណំ ឧដ្ឋហិ។

ព្យគ្ឃោ ឧដ្ឋាយ “កាលោ”តិ ញត្វា គន្ត្វា តេសំ សម្មុខា ឋិតេ បព្ពតតលេ ឋត្វា អក្ខីនិ ឧម្មីលេត្វា សូករេ ឱលោកេសិ។ វឌ្ឍកីសូករោ “បដិឱលោកេថ ន”ន្តិ សូករានំ សញ្ញំ អទាសិ, តេ បដិឱលោកេសុំ។ ព្យគ្ឃោ មុខំ ឧគ្ឃាដេត្វា អស្សាសិ, សូករាបិ តថា ករិំសុ។ ព្យគ្ឃោ មុត្តំ ឆឌ្ឌេសិ, សូករាបិ ឆឌ្ឌយិំសុ។ ឥតិ យំ យំ សោ ករោតិ, តំ តំ តេ បដិករិំសុ។ សោ ចិន្តេសិ – “បុព្ពេ សូករា មយា ឱលោកិតកាលេ បលាយន្តា បលាយិតុម្បិ ន សក្កោន្តិ, អជ្ជ អបលាយិត្វា មម បដិសត្តុ ហុត្វា មយា កតកតមេវ បដិករោន្តិ។ ឯតស្មិំ ភូមិសីសេ ឋិតោ ឯកោ តេសំ សំ

វិធាយកោបិ អត្ថិ, អជ្ជ មយ្ហំ គតស្ស ជយោ ន បញ្ញាយតី”តិ។ សោ និវត្តិត្វា អត្តនោ វសនដ្ឋានមេវ អគមាសិ។ តេន បន គហិតមំសខាទកោ ឯកោ កូដជដិលោ អត្ថិ, សោ តំ តុច្ឆហត្ថមេវ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា តេន សទ្ធិំ សល្លបន្តោ បឋមំ គាថមាហ –

**៩៧**. “វរំ វរំ ត្វំ និហនំ បុរេ ចរិ,
អស្មិំ បទេសេ អភិភុយ្យ សូករេ;
សោទានិ ឯកោ ព្យបគម្ម ឈាយសិ,
ពលំ នុ តេ ព្យគ្ឃ ន ចជ្ជ វិជ្ជតី”តិ។

តត្ថ **វរំ វរំ ត្វំ និហនំ បុរេ ចរិ, អស្មិំ បទេសេ អភិភុយ្យ សូករេ**តិ អម្ភោ ព្យគ្ឃ, ត្វំ បុព្ពេ ឥមស្មិំ បទេសេ សព្ពសូករេ អភិភវិត្វា ឥមេសុ សូករេសុ វរំ វរំ ត្វំ ឧត្តមុត្តមំ សូករំ និហនន្តោ វិចរិ។ **សោទានិ ឯកោ ព្យបគម្ម ឈាយសី**តិ សោ ត្វំ ឥទានិ អញ្ញតរំ សូករំ អគ្គហេត្វា ឯកកោវ អបគន្ត្វា ឈាយសិ បជ្ឈាយសិ។ **ពលំ នុ តេ ព្យគ្ឃ ន ចជ្ជ វិជ្ជតី**តិ កិំ នុ តេ, អម្ភោ ព្យគ្ឃ, អជ្ជ កាយពលំ នត្ថីតិ។

តំ សុត្វា ព្យគ្ឃោ ទុតិយំ គាថមាហ –

**៩៨**. “ឥមេ សុទំ យន្តិ ទិសោទិសំ បុរេ, ភយដ្ដិតា លេណគវេសិនោ បុថូ;
តេ ទានិ សង្គម្ម វសន្តិ ឯកតោ, យត្ថដ្ឋិតា ទុប្បសហជ្ជមេ មយា”តិ។

តត្ថ **សុទ**ន្តិ និបាតោ។ អយំ បន សង្ខេបត្ថោ – ឥមេ សូករា បុព្ពេ មំ ទិស្វា ភយេន អដ្ដិតា បីឡិតា អត្តនោ លេណគវេសិនោ **បុថូ** វិសុំ វិសុំ ហុត្វា **ទិសោទិសំ យន្តិ**, តំ តំ ទិសំ អភិមុខា បលាយន្តិ, តេ ទានិ សព្ពេបិ សមាគន្ត្វា ឯកតោ វសន្តិ តិដ្ឋន្តិ, តញ្ច ភូមិសីសំ ឧបគតា, យត្ថ ឋិតា ទុប្បសហា ទុម្មទ្ទយា អជ្ជ ឥមេ មយាតិ។

អថស្ស ឧស្សាហំ ជនេន្តោ កូដជដិលោ “មា ភាយិ, គច្ឆ តយិ នទិត្វា បក្ខន្ទន្តេ សព្ពេបិ ភីតា ភិជ្ជិត្វា បលាយិស្សន្តី”តិ អាហ។ ព្យគ្ឃោ តស្មិំ ឧស្សាហំ ជនេន្តេ សូរោ ហុត្វា បុន គន្ត្វា បព្ពតតលេ អដ្ឋាសិ។ វឌ្ឍកីសូករោ ទ្វិន្នំ អាវាដានំ អន្តរេ អដ្ឋាសិ។ សូករា “សាមិ, មហាចោរោ បុនាគតោ”តិ អាហំសុ។ “មា ភាយិត្ថ, ឥទានិ តំ គណ្ហិស្សាមី”តិ។ ព្យគ្ឃោ នទិត្វា វឌ្ឍកីសូករស្ស ឧបរិ បតតិ, សូករោ តស្ស អត្តនោ ឧបរិ បតនកាលេ បរិវត្តិត្វា វេគេន ឧជុកំ ខតអាវាដេ បតិ។ ព្យគ្ឃោ វេគំ សន្ធារេតុំ អសក្កោន្តោ ឧបរិភាគេន គន្ត្វា សុប្បមុខស្ស តិរិយំ ខតអាវាដស្ស អតិសម្ពាធេ មុខដ្ឋានេ បតិត្វា បុញ្ជកតោ វិយ អហោសិ។ សូករោ អាវាដា ឧត្តរិត្វា អសនិវេគេន គន្ត្វា ព្យគ្ឃំ អន្តរសត្ថិម្ហិ ទាឋាយ បហរិត្វា យាវ វក្កបទេសា ផាលេត្វា បញ្ចមធុរមំសំ ទាឋាយ បលិវេឋេត្វា ព្យគ្ឃស្ស មត្ថកេ អាវិជ្ឈិត្វា “គណ្ហថ តុម្ហាកំ បច្ចាមិត្ត”ន្តិ ឧក្ខិបិត្វា ពហិអាវាដេ ឆឌ្ឌេសិ។ បឋមំ អាគតា ព្យគ្ឃមំសំ លភិំសុ, បច្ឆា អាគតា “ព្យគ្ឃមំសំ កីទិសំ ហោតី”តិ តេសំ មុខំ ឧបសិង្ឃន្តា វិចរិំសុ។

សូករា ន តាវ តុស្សន្តិ។ វឌ្ឍកីសូករោ តេសំ ឥង្ឃិតំ ទិស្វា “កិំ នុ ខោ តុម្ហេ ន តុស្សថា”តិ អាហ។ “សាមិ, កិំ ឯតេន ព្យគ្ឃេន ឃាតិតេន, អញ្ញោ បន ព្យគ្ឃអាណាបនសមត្ថោ កូដជដិលោ អត្ថិយេវា”តិ។ “កោ នាមេសោ”តិ? “ឯកោ ទុស្សីលតាបសោ”តិ។ “ព្យគ្ឃោបិ មយា ឃាតិតោ, សោ មេ កិំ បហោតិ, ឯថ គណ្ហិស្សាមា”ន្តិ សូករយូថេន សទ្ធិំ បាយាសិ។ កូដតាបសោបិ ព្យគ្ឃេ ចិរាយន្តេ “កិំ នុ ខោ សូករា ព្យគ្ឃំ គណ្ហិំសូ”តិ បដិបថំ គច្ឆន្តោ តេ សូករេ អាគច្ឆន្តេ ទិស្វា អត្តនោ បរិក្ខារំ អាទាយ បលាយន្តោ តេហិ អនុពន្ធិតោ បរិក្ខារំ ឆឌ្ឌេត្វា វេគេន ឧទុម្ពររុក្ខំ អភិរុហិ។ សូករា “ឥទានិម្ហ, សាមិ, នដ្ឋា, តាបសោ បលាយិត្វា រុក្ខំ អភិរុហី”តិ អាហំសុ។ “កិំ រុក្ខំ នាមា”តិ? “ឧទុម្ពររុក្ខ”ន្តិ។ សោ “សូករិយោ ឧទកំ អាហរន្តុ, សូករបោតកា បថវិំ ខណន្តុ, ទីឃទាឋា សូករា មូលានិ ឆិន្ទន្តុ, សេសា បរិវារេត្វា អារក្ខន្តូ”តិ សំវិទហិត្វា តេសុ តថា ករោន្តេសុ សយំ ឧទុម្ពរស្ស ឧជុកំ ថូលមូលំ ផរសុនា បហរន្តោ វិយ ឯកប្បហារមេវ កត្វា ឧទុម្ពររុក្ខំ បាតេសិ។ បរិវារេត្វា ឋិតសូករា កូដជដិលំ ភូមិយំ បាតេត្វា ខណ្ឌាខណ្ឌិកំ កត្វា យាវ អដ្ឋិតោ ខាទិត្វា វឌ្ឍកីសូករំ ឧទុម្ពរខន្ធេយេវ និសីទាបេត្វា កូដជដិលស្ស បរិភោគសង្ខេន ឧទកំ អាហរិត្វា អភិសិញ្ចិត្វា រាជានំ ករិំសុ, ឯកញ្ច តរុណសូករិំ តស្ស អគ្គមហេសិំ អកំសុ។ តតោ បដ្ឋាយ កិរ យាវជ្ជតនា រាជានោ ឧទុម្ពរភទ្ទបីឋេ និសីទាបេត្វា តីហិ សង្ខេហិ អភិសិញ្ចន្តិ។

តស្មិំ វនសណ្ឌេ អធិវត្ថា ទេវតា តំ អច្ឆរិយំ ទិស្វា ឯកស្មិំ វិដបន្តរេ សូករានំ អភិមុខា ហុត្វា តតិយំ គាថមាហ –

**៩៩**. “នមត្ថុ សង្ឃាន សមាគតានំ, ទិស្វា សយំ សខ្យ វទាមិ អព្ភុតំ;

ព្យគ្ឃំ មិគា យត្ថ ជិនីសុ ទាឋិនោ, សាមគ្គិយា ទាឋពលេសុ មុច្ចរេ”តិ។

តត្ថ **នមត្ថុ សង្ឃាន**ន្តិ អយំ មម នមក្ការោ សមាគតានំ សូករសង្ឃានំ អត្ថុ។ **ទិស្វា សយំ សខ្យ វទាមិ អព្ភុត**ន្តិ ឥទំ បុព្ពេ អភូតបុព្ពំ អព្ភុតំ សខ្យំ មិត្តភាវំ សយំ ទិស្វា វទាមិ។ **ព្យគ្ឃំ មិគា យត្ថ ជិនីសុ ទាឋិនោ**តិ យត្រ ហិ នាម ទាឋិនោ សូករមិគា ព្យគ្ឃំ ជិនីសុ, អយមេវ វា បាឋោ។ **សាមគ្គិយា ទាឋពលេសុ មុច្ចរេ**តិ យា សា ទាឋពលេសុ សូករេសុ សាមគ្គី ឯកជ្ឈាសយតា, តាយ តេសុ សាមគ្គិយា តេ ទាឋពលា បច្ចាមិត្តំ គហេត្វា អជ្ជ មរណភយា មុត្តាតិ អត្ថោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ធនុគ្គហតិស្សោ វឌ្ឍកីសូករោ អហោសិ, រុក្ខទេវតា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

វឌ្ឍកីសូករជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[២៨៤] ៤. សិរិជាតកវណ្ណនា

**យំ ឧស្សុកា សង្ឃរន្តី**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ សិរិចោរព្រាហ្មណំ អារព្ភ កថេសិ។ ឥមស្មិំ ជាតកេ បច្ចុប្បន្នវត្ថុ ហេដ្ឋា **ខទិរង្គារជាតកេ** (ជា. ១.១.៤០) វិត្ថារិតមេវ។ ឥធាបិ បន សា អនាថបិណ្ឌិកស្ស ឃរេ ចតុត្ថេ ទ្វារកោដ្ឋកេ វសនកា មិច្ឆាទិដ្ឋិទេវតា ទណ្ឌកម្មំ ករោន្តី ចតុបណ្ណាសហិរញ្ញកោដិយោ អាហរិត្វា កោដ្ឋេ បូរេត្វា សេដ្ឋិនា សទ្ធិំ សហាយិកា អហោសិ។ អថ នំ សោ អាទាយ សត្ថុ សន្តិកំ នេសិ។ សត្ថា តស្សា ធម្មំ ទេសេសិ, សា ធម្មំ សុត្វា សោតាបន្នា អហោសិ។ តតោ បដ្ឋាយ សេដ្ឋិនោ យសោ យថាបោរាណោវ ជាតោ។ អថេកោ សាវត្ថិវាសី សិរិលក្ខណញ្ញូ ព្រាហ្មណោ ចិន្តេសិ – “អនាថបិណ្ឌិកោ ទុគ្គតោ ហុត្វា បុន ឥស្សរោ ជាតោ, យំនូនាហំ តំ ទដ្ឋុកាមោ វិយ គត្វា តស្ស ឃរតោ សិរិំ ថេនេត្វា អាគច្ឆេយ្យ”ន្តិ។ សោ តស្ស ឃរំ គន្ត្វា តេន កតសក្ការសម្មានោ សារណីយកថាយ វត្តមានាយ “កិមត្ថំ អាគតោសី”តិ វុត្តេ “កត្ថ នុ ខោ សិរិ បតិដ្ឋិតា”តិ ឱលោកេសិ។ សេដ្ឋិនោ ច សព្ពសេតោ ធោតសង្ខបដិភាគោ កុក្កុដោ សុវណ្ណបញ្ជរេ បក្ខិបិត្វា ឋបិតោ អត្ថិ, តស្ស ចូឡាយ សិរិ បតិដ្ឋាសិ។ ព្រាហ្មណោ ឱលោកយមានោ សិរិយា តត្ថ បតិដ្ឋិតភាវំ ញត្វា អាហ – “អហំ, មហាសេដ្ឋិ, បញ្ចសតេ មាណវេ មន្តេ វាចេមិ, អកាលរវី ឯកំ កុក្កុដំ និស្សាយ តេ ច មយញ្ច កិលមាម, អយញ្ច កិរ កុក្កុដោ កាលរវី, ឥមស្សត្ថាយ អាគតោម្ហិ, ទេហិ មេ ឯតំ កុក្កុដ”ន្តិ។ “គណ្ហ, ព្រាហ្មណ, ទេមិ តេ កុក្កុដ”ន្តិ។ “ទេមី”តិ ច វុត្តក្ខណេយេវ សិរិ តស្ស ចូឡតោ អបគន្ត្វា ឧស្សីសកេ ឋបិតេ មណិក្ខន្ធេ បតិដ្ឋាសិ។

ព្រាហ្មណោ សិរិយា មណិម្ហិ បតិដ្ឋិតភាវំ ញត្វា មណិម្បិ យាចិ។ “មណិម្បិ ទេមី”តិ វុត្តក្ខណេយេវ សិរិ មណិតោ អបគន្ត្វា ឧស្សីសកេ ឋបិតអារក្ខយដ្ឋិយំ បតិដ្ឋាសិ។ ព្រាហ្មណោ សិរិយា តត្ថ បតិដ្ឋិតភាវំ ញត្វា តម្បិ យាចិ។ “គហេត្វា គច្ឆាហី”តិ វុត្តក្ខណេយេវ សិរិ យដ្ឋិតោ អបគន្ត្វា បុញ្ញលក្ខណទេវិយា នាម សេដ្ឋិនោ អគ្គមហេសិយា សីសេ បតិដ្ឋាសិ។ សិរិចោរព្រាហ្មណោ តត្ថ បតិដ្ឋិតភាវំ ញត្វា “អវិស្សជ្ជិយភណ្ឌំ ឯតំ, យាចិតុម្បិ ន សក្កា”តិ ចិន្តេត្វា សេដ្ឋិំ ឯតទវោច – “មហាសេដ្ឋិ, អហំ តុម្ហាកំ គេហេ ‘សិរិំ ថេនេត្វា គមិស្សាមី’តិ អាគច្ឆិំ, សិរិ បន តេ កុក្កុដស្ស ចូឡាយំ បតិដ្ឋិតា អហោសិ, តស្មិំ មម ទិន្នេ តតោ អបគន្ត្វា មណិម្ហិ បតិដ្ឋហិ, មណិម្ហិ ទិន្នេ អារក្ខយដ្ឋិយំ បតិដ្ឋហិ, អារក្ខយដ្ឋិយា ទិន្នាយ តតោ អបគន្ត្វា បុញ្ញលក្ខណទេវិយា សីសេ បតិដ្ឋហិ, ‘ឥទំ ខោ បន អវិស្សជ្ជិយភណ្ឌ’ន្តិ ឥមម្បិ មេ ន គហិតំ, ន សក្កា តវ សិរិំ ថេនេតុំ, តវ សន្តកំ តវេវ ហោតូ”តិ ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។ អនាថបិណ្ឌិកោ “ឥមំ ការណំ សត្ថុ កថេស្សាមី”តិ វិហារំ គន្ត្វា សត្ថារំ បូជេត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នោ សព្ពំ តថាគតស្ស អារោចេសិ។ សត្ថា តំ សុត្វា “ន ខោ, គហបតិ, ឥទានេវ អញ្ញេសំ សិរិ អញ្ញត្ថ គច្ឆតិ, បុព្ពេបិ អប្បបុញ្ញេហិ ឧប្បាទិតសិរិ បន បុញ្ញវន្តានំយេវ បាទមូលំ គតា”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាសិរដ្ឋេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សិប្បំ ឧគ្គណ្ហិត្វា អគារំ អជ្ឈាវសន្តោ មាតាបិតូនំ កាលកិរិយាយ សំវិគ្គោ និក្ខមិត្វា ហិមវន្តបទេសេ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច ឧប្បាទេត្វា ទីឃស្ស អទ្ធុនោ អច្ចយេន លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ ជនបទំ គន្ត្វា ពារាណសិរញ្ញោ ឧយ្យានេ វសិត្វា បុនទិវសេ ភិក្ខំ ចរមានោ ហត្ថាចរិយស្ស ឃរទ្វារំ អគមាសិ។ សោ តស្ស អាចារវិហារេ បសន្នោ ភិក្ខំ ទត្វា ឧយ្យានេ វសាបេត្វា និច្ចំ បដិជគ្គិ។ តស្មិំ កាលេ ឯកោ កដ្ឋហារកោ អរញ្ញតោ ទារូនិ អាហរន្តោ វេលាយ នគរទ្វារំ បាបុណិតុំ នាសក្ខិ។ សាយំ ឯកស្មិំ ទេវកុលេ ទារុកលាបំ ឧស្សីសកេ កត្វា និបជ្ជិ, ទេវកុលេ វិស្សដ្ឋា ពហូ កុក្កុដា តស្ស អវិទូរេ ឯកស្មិំ រុក្ខេ សយឹសុ។ តេសុ ឧបរិសយិតកុក្កុដោ បច្ចូសកាលេ វច្ចំ បាតេន្តោ ហេដ្ឋាសយិតកុក្កុដស្ស សរីរេ បាតេសិ។ “កេន មេ សរីរេ វច្ចំ បាតិត”ន្តិ ច វុត្តេ “មយា”តិ អាហ។ “កឹការណា”តិ ច វុត្តេ “អនុបធារេត្វា”តិ វត្វា បុនបិ បាតេសិ។ តតោ ឧភោបិ អញ្ញមញ្ញំ កុទ្ធា “កឹ តេ ពលំ, កឹ តេ ពល”ន្តិ កលហំ ករឹសុ។ អថ ហេដ្ឋាសយិតកុក្កុដោ អាហ – “មំ មារេ

ត្វា អង្គារេ បក្កមំសំ ខាទន្តោ បាតោវ កហាបណសហស្សំ លភតី”តិ។ ឧបរិសយិតកុក្កុដោ អាហ – “អម្ភោ, មាត្វំ ឯត្តកេន តុដ្ឋិ, មម ថូលមំសំ ខាទន្តោ រាជា ហោតិ, ពហិមំសំ ខាទន្តោ បុរិសោ ចេ, សេនាបតិដ្ឋានំ, ឥត្ថី ចេ, អគ្គមហេសិដ្ឋានំ លភតិ។ អដ្ឋិមំសំ បន មេ ខាទន្តោ គិហី ចេ, ភណ្ឌាគារិកដ្ឋានំ, បព្ពជិតោ ចេ, រាជកុលូបកភាវំ លភតី”តិ។

កដ្ឋហារកោ តេសំ វចនំ សុត្វា “រជ្ជេ បត្តេ សហស្សេន កិច្ចំ នត្ថី”តិ សណិកំ អភិរុហិត្វា ឧបរិសយិតកុក្កុដំ គហេត្វា មារេត្វា ឧច្ឆង្គេ កត្វា “រាជា ភវិស្សាមី”តិ គន្ត្វា វិវដទ្វារេនេវ នគរំ បវិសិត្វា កុក្កុដំ និត្តចំ កត្វា ឧទរំ សោធេត្វា “ឥទំ កុក្កុដមំសំ សាធុកំ សម្បាទេហី”តិ បជាបតិយា អទាសិ។ សា កុក្កុដមំសញ្ច ភត្តញ្ច សម្បាទេត្វា “ភុញ្ជ, សាមី”តិ តស្ស ឧបនាមេសិ។ “ភទ្ទេ, ឯតំ មំសំ មហានុភាវំ, ឯតំ ខាទិត្វា អហំ រាជា ភវិស្សាមិ, ត្វំ អគ្គមហេសី ភវិស្សសិ, តំ ភត្តញ្ច មំសញ្ច អាទាយ គង្គាតីរំ គន្ត្វា ន្ហាយិត្វា ភុញ្ជិស្សាមា”តិ ភត្តភាជនំ តីរេ ឋបេត្វា ន្ហានត្ថាយ ឱតរិំសុ។ តស្មិំ ខណេ វាតេន ខុភិតំ ឧទកំ អាគន្ត្វា ភត្តភាជនំ អាទាយ អគមាសិ។ តំ នទីសោតេន វុយ្ហមានំ ហេដ្ឋានទិយំ ហត្ថី ន្ហាបេន្តោ ឯកោ ហត្ថាចរិយោ មហាមត្តោ ទិស្វា ឧក្ខិបាបេត្វា វិវរាបេត្វា “កិមេត្ថា”តិ បុច្ឆិ។ “ភត្តញ្ចេវ កុក្កុដមំសញ្ច សាមី”តិ។ សោ តំ បិទហាបេត្វា លញ្ឆាបេត្វា “យាវ មយំ អាគច្ឆាម, តាវិមំ ភត្តំ មា វិវរា”តិ ភរិយាយ បេសេសិ។ សោបិ ខោ កដ្ឋហារកោ មុខតោ បវិដ្ឋេន វាលុកោទកេន ឧទ្ធុមាតឧទរោ បលាយិ។

អថេកោ តស្ស ហត្ថាចរិយស្ស កុលូបកោ ទិព្ពចក្ខុកតាបសោ “មយ្ហំ ឧបដ្ឋាកោ ហត្ថិដ្ឋានំ ន វិជហតិ, កទា នុ ខោ សម្បត្តិំ បាបុណិស្សតី”តិ ទិព្ពចក្ខុនា ឧបធារេន្តោ តំ បុរិសំ ទិស្វា តំ ការណំ ញត្វា បុរេតរំ គន្ត្វា ហត្ថាចរិយស្ស និវេសនេ និសីទិ។ ហត្ថាចរិយោ អាគន្ត្វា តំ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នោ តំ ភត្តភាជនំ អាហរាបេត្វា “តាបសំ មំសោទនេន បរិវិសថា”តិ អាហ។ តាបសោ ភត្តំ គហេត្វា មំសេ ទីយមានេ អគ្គហេត្វា “ឥមំ មំសំ អហំ វិចារេមី”តិ វត្វា “វិចារេថ , ភន្តេ”តិ វុត្តេ ថូលមំសាទីនិ ឯកេកំ កោដ្ឋាសំ ការេត្វា ថូលមំសំ ហត្ថាចរិយស្ស ទាបេសិ, ពហិមំសំ តស្ស ភរិយាយ, អដ្ឋិមំសំ អត្តនា បរិភុញ្ជិ។ សោ ភត្តកិច្ចាវសានេ គច្ឆន្តោ “ត្វំ ឥតោ តតិយទិវសេ រាជា ភវិស្សសិ, អប្បមត្តោ ហោហី”តិ វត្វា បក្កាមិ។ តតិយទិវសេ ឯកោ សាមន្តរាជា អាគន្ត្វា ពារាណសី បរិវារេសិ។ ពារាណសិរាជា ហត្ថាចរិយំ រាជវេសំ គាហាបេត្វា “ហត្ថី អភិរុហិត្វា យុជ្ឈា”តិ អាណាបេត្វា សយំ អញ្ញាតកវេសេន សេនាយ វិចរន្តោ ឯកេន មហាវេគេន សរេន វិទ្ធោ តង្ខណញ្ញេវ មរិ។ តស្ស មតភាវំ ញត្វា ហត្ថាចរិយោ ពហូ កហាបណេ នីហរាបេត្វា “ធនត្ថិកា បុរតោ ហុត្វា យុជ្ឈន្តូ”តិ ភេរិំ ចរាបេសិ។ ពលកាយោ មុហុត្តេនេវ សាមន្តរាជានំ ជីវិតក្ខយំ បាបេសិ។ អមច្ចា រញ្ញោ សរីរកិច្ចំ កត្វា “កំ រាជានំ ករោមា”តិ មន្តយមានា “អម្ហាកំ រាជា ជីវមានោ អត្តនោ វេសំ ហត្ថាចរិយស្ស អទាសិ, អយមេវ យុទ្ធំ កត្វា រជ្ជំ គណ្ហិ, ឯតស្សេវ រជ្ជំ ទស្សាមា”តិ តំ រជ្ជេន អភិសិញ្ចិំសុ, ភរិយម្បិស្ស អគ្គមហេសិំ អកំសុ។ ពោធិសត្តោ រាជកុលូបកោ អហោសិ។

សត្ថា អតីតំ អាហរិត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមា ទ្វេ គាថា អភាសិ –

**១០០**. “យំ ឧស្សុកា សង្ឃរន្តិ, អលក្ខិកា ពហុំ ធនំ;
សិប្បវន្តោ អសិប្បា ច, លក្ខិវា តានិ ភុញ្ជតិ។

**១០១**. “សព្ពត្ថ កតបុញ្ញស្ស, អតិច្ចញ្ញេវ បាណិនោ;
ឧប្បជ្ជន្តិ ពហូ ភោគា, អប្បនាយតនេសុបី”តិ។

តត្ថ **យំ ឧស្សុកា**តិ យំ ធនសង្ឃរណេ ឧស្សុក្កមាបន្នា ឆន្ទជាតា កិច្ចេន ពហុំ ធនំ សង្ឃរន្តិ។ “យេ ឧស្សុកា”តិបិ បាឋោ, យេ បុរិសា ធនសំហរណេ ឧស្សុកា ហត្ថិសិប្បាទិវសេន សិប្បវន្តោ អសិប្បា ច អន្តមសោ វេតនេន កម្មំ កត្វា ពហុំ ធនំ សង្ឃរន្តីតិ អត្ថោ។ **លក្ខិវា តានិ ភុញ្ជតី**តិ តានិ “ពហុំ ធន”ន្តិ វុត្តានិ ធនានិ បុញ្ញវា បុរិសោ អត្តនោ បុញ្ញផលំ បរិភុញ្ជន្តោ កិញ្ចិ កម្មំ អកត្វាបិ បរិភុញ្ជតិ។

**អតិច្ចញ្ញេវ បាណិនោ**តិ អតិច្ច អញ្ញេ ឯវ បាណិនោ។ ឯវ-ការោ បុរិមបទេន យោជេតព្ពោ, សព្ពត្ថេវ កតបុញ្ញស្ស អញ្ញេ អកតបុញ្ញេ សត្តេ អតិក្កមិត្វាតិ អត្ថោ។ **អប្បនាយតនេសុបី**តិ អបិ អនាយតនេសុបិ អរតនាករេសុ រតនានិ អសុវណ្ណាយតនាទីសុ សុវណ្ណាទីនិ អហត្ថាយតនាទីសុ ហត្ថិអាទយោតិ សវិញ្ញាណកអវិញ្ញាណកា ពហូ ភោគា ឧប្បជ្ជន្តិ ។ តត្ថ មុត្តាមណិអាទីនំ អនាករេ ឧប្បត្តិយំ ទុដ្ឋគាមណិអភយមហារាជស្ស វត្ថុ កថេតព្ពំ។

សត្ថា បន ឥមា គាថា វត្វា “គហបតិ, ឥមេសំ សត្តានំ បុញ្ញសទិសំ អញ្ញំ អាយតនំ នាម នត្ថិ, បុញ្ញវន្តានញ្ហិ អនាករេសុ រតនានិ ឧប្បជ្ជន្តិយេវា”តិ វត្វា ឥមំ ធម្មំ ទេសេសិ –

“ឯស ទេវមនុស្សានំ, សព្ពកាមទទោ និធិ;
យំ យទេវាភិបត្ថេន្តិ, សព្ពមេតេន លព្ភតិ។

“សុវណ្ណតា សុសរតា, សុសណ្ឋានា សុរូបតា;
អាធិបច្ចបរិវារោ, សព្ពមេតេន លព្ភតិ។

“បទេសរជ្ជំ ឥស្សរិយំ, ចក្កវត្តិសុខំ បិយំ;
ទេវរជ្ជម្បិ ទិព្ពេសុ, សព្ពមេតេន លព្ភតិ។

“មានុស្សិកា ច សម្បត្តិ, ទេវលោកេ ច យា រតិ;
យា ច និព្ពានសម្បត្តិ, សព្ពមេតេន លព្ភតិ។

“មិត្តសម្បទមាគម្ម, យោនិសោវ បយុញ្ជតោ;
វិជ្ជាវិមុត្តិវសីភាវោ, សព្ពមេតេន លព្ភតិ។

“បដិសម្ភិទា វិមោក្ខា ច, យា ច សាវកបារមី;
បច្ចេកពោធិ ពុទ្ធភូមិ, សព្ពមេតេន លព្ភតិ។

“ឯវំ មហត្ថិកា ឯសា, យទិទំ បុញ្ញសម្បទា;
តស្មា ធីរា បសំសន្តិ, បណ្ឌិតា កតបុញ្ញត”ន្តិ។ (ខុ. បា. ៨.១០-១៦);

ឥទានិ យេសុ អនាថបិណ្ឌិកស្ស សិរី បតិដ្ឋិតា, តានិ រតនានិ ទស្សេតុំ **“កុក្កុដោ”**តិអាទិមាហ។

**១០២.** “កុក្កុដោ មណយោ ទណ្ឌោ, ថិយោ ច បុញ្ញលក្ខណា;
ឧប្បជ្ជន្តិ អបាបស្ស, កតបុញ្ញស្ស ជន្តុនោ”តិ។

តត្ថ **ទណ្ឌោ**តិ អារក្ខយដ្ឋិំ សន្ធាយ វុត្តំ, **ថិយោ**តិ សេដ្ឋិភរិយំ បុញ្ញលក្ខណទេវិំ។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។ គាថំ វត្វា ច បន ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា រាជា អានន្ទោ អហោសិ, កុលូបកតាបសោ បន អហមេវ សម្មាសម្ពុទ្ធោ អហោសិ”ន្តិ។

សិរិជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[២៨៥] ៥. មណិសូករជាតកវណ្ណនា

**ទរិយា សត្ត វស្សានី**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ សុន្ទរីមារណំ អារព្ភ កថេសិ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា សក្កតោ ហោតិ គរុកតោតិ វត្ថុ **ឧទានេ** (ឧទា. ៣៨) អាគតមេវ។ អយំ បនេត្ថ សង្ខេបោ – ភគវតោ កិរ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច បញ្ចន្នំ មហានទីនំ មហោឃសទិសេ លាភសក្ការេ ឧប្បន្នេ ហតលាភសក្ការា អញ្ញតិត្ថិយា សូរិយុគ្គមនកាលេ ខជ្ជោបនកា វិយ និប្បភា ហុត្វា ឯកតោ សន្និបតិត្វា មន្តយឹសុ – “មយំ សមណស្ស គោតមស្ស ឧប្បន្នកាលតោ បដ្ឋាយ ហតលាភសក្ការា, ន កោចិ អម្ហាកំ អត្ថិភាវម្បិ ជានាតិ, កេន នុ ខោ សទ្ធិំ ឯកតោ ហុត្វា សមណស្ស គោតមស្ស អវណ្ណំ ឧប្បាទេត្វា លាភសក្ការមស្ស អន្តរធាបេយ្យាមា”តិ។ អថ នេសំ ឯតទហោសិ – “សុន្ទរិយា សទ្ធិំ ឯកតោ ហុត្វា សក្កុណិស្សាមា”តិ។

តេ ឯកទិវសំ សុន្ទរិំ តិត្ថិយារាមំ បវិសិត្វា វន្ទិត្វា ឋិតំ នាលបឹសុ។ សា បុនប្បុនំ សល្លបន្តីបិ បដិវចនំ អលភិត្វា “អបិ នុ, អយ្យា, តុម្ហេ កេនចិ វិហេឋិតាត្ថា”តិ បុច្ឆិ។ “កិំ, ភគិនិ, សមណំ គោតមំ អម្ហេ វិហេឋេត្វា ហតលាភសក្ការេ កត្វា វិចរន្តំ ន បស្សសី”តិ។ សា ឯវមាហ – “មយា ឯត្ថ កិំ កាតុំ វដ្ដតី”តិ? ត្វំ ខោសិ, ភគិនិ, អភិរូបា សោភគ្គប្បត្តា, សមណស្ស គោតមស្ស អយសំ អារោបេត្វា មហាជនំ តវ កថំ គាហាបេត្វា ហតលាភសក្ការំ ករោហី”តិ? សា “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា វន្ទិត្វា បក្កន្តា។ តតោ បដ្ឋាយ មាលាគន្ធវិលេបនកប្បូរកដុកផលាទីនិ គហេត្វា សាយំ មហាជនស្ស សត្ថុ ធម្មទេសនំ សុត្វា នគរំ បវិសនកាលេ ជេតវនាភិមុខី គច្ឆតិ។ “កហំ គច្ឆសី”តិ ច បុដ្ឋា “សមណស្ស គោតមស្ស សន្តិកំ, អហញ្ហិ តេន សទ្ធិំ ឯកគន្ធកុដិយំ វសាមី”តិ វត្វា អញ្ញតរស្មិំ តិត្ថិយារាមេ វសិត្វា បាតោវ ជេតវនមគ្គំ ឱតរិត្វា នគរាភិមុខី គច្ឆតិ។ “កិំ, សុន្ទរិ, កហំ គតាសី”តិ ច បុដ្ឋា “សមណេន គោតមេន សទ្ធិំ ឯកគន្ធកុដិយំ វសិត្វា តំ កិលេសរតិយា រមាបេត្វា អាគតាម្ហី”តិ វទតិ។

អថ នំ កតិបាហច្ចយេន ធុត្តានំ កហាបណេ ទត្វា “គច្ឆថ សុន្ទរិំ មារេត្វា សមណស្ស គោតមស្ស គន្ធកុដិយា សមីបេ មាលាកចវរន្តរេ និក្ខិបិត្វា ឯថា”តិ វទឹសុ, តេ តថា អកំសុ។ តតោ តិត្ថិយា “សុន្ទរិំ ន បស្សាមា”តិ កោលាហលំ កត្វា រញ្ញោ អារោចេត្វា “កហំ វោ អាសង្កា”តិ វុត្តា “ឥមេសុ ទិវសេសុ ជេតវនេ វសតិ, តត្រស្សា បវត្តិំ ន ជានាមា”តិ វត្វា “តេន ហិ គច្ឆថ, នំ វិចិនថា”តិ រញ្ញា អនុញ្ញាតា អត្តនោ ឧបដ្ឋាកេ គហេត្វា ជេតវនំ គន្ត្វា វិចិនន្តា មាលាកចវរន្តរេ ទិស្វា មញ្ចកំ អារោបេត្វា នគរំ បវេសេត្វា “សមណស្ស គោតមស្ស សាវកា ‘សត្ថារា កតបាបកម្មំ បដិច្ឆាទេស្សាមា’តិ សុន្ទរិំ មារេត្វា មាលាកចវរន្តរេ និក្ខិបឹសូ”តិ រញ្ញោ អារោចេសុំ, រាជា “តេន ហិ គច្ឆថ, នគរំ អាហិណ្ឌថា”តិ អាហ។ តេ នគរវីថីសុ “បស្សថ សមណានំ សក្យបុត្តិយានំ កម្ម”ន្តិអាទីនិ វិរវិត្វា បុន រញ្ញោ និវេសនទ្វារំ អគមំសុ។

រាជា សុន្ទរិយា សរីរំ អាមកសុសានេ អដ្ដកំ អារោបេត្វា រក្ខាបេសិ។ សាវត្ថិវាសិនោ ឋបេត្វា អរិយសាវកេ សេសា យេភុយ្យេន “បស្សថ សមណានំ សក្យបុត្តិយានំ កម្ម”ន្តិអាទីនិ វត្វា អន្តោនគរេ ច ពហិនគរេ ច ភិក្ខូ អក្កោសន្តា បរិភាសន្តា វិចរន្តិ។ ភិក្ខូ តំ បវត្តិំ តថាគតស្ស អារោចេសុំ។ សត្ថា “តេន ហិ តុម្ហេបិ តេ មនុស្សេ ឯវំ បដិចោទេថា”តិ –

“អភូតវាទី និរយំ ឧបេតិ, យោ វាបិ កត្វា ន ករោមិ ចាហ;
ឧភោបិ តេ បេច្ច សមា ភវន្តិ, និហីនកម្មា មនុជា បរត្ថា”តិ។ (ឧទា. ៣៨) –

ឥមំ គាថមាហ។

រាជា “សុន្ទរិយា អញ្ញេហិ មារិតភាវំ ជានាថា”តិ បុរិសេ បេសេសិ។ តេបិ ខោ ធុត្តា តេហិ កហាបណេហិ សុរំ បិវន្តា អញ្ញមញ្ញំ កលហំ ករោន្តិ។ តត្ថេកោ ឯវមាហ – “ត្វំ សុន្ទរិំ ឯកប្បហារេនេវ មារេត្វា មាលាកចវរន្តរេ និក្ខិបិត្វា តតោ លទ្ធកហាបណេហិ សុរំ បិវសិ, ហោតុ ហោតូ”តិ។ រាជបុរិសា តេ ធុត្តេ គហេត្វា រញ្ញោ ទស្សេសុំ។ អថ តេ រាជា “តុម្ហេហិ មារិតា”តិ បុច្ឆិ។ “អាម, ទេវា”តិ។ “កេហិ មារាបិតា”តិ? “អញ្ញតិត្ថិយេហិ, ទេវា”តិ។ រាជា តិត្ថិយេ បក្កោសាបេត្វា សុន្ទរិំ ឧក្ខិបាបេត្វា “គច្ឆថ តុម្ហេ, ឯវំ វទន្តា នគរំ អាហិណ្ឌថ ‘អយំ សុន្ទរី សមណស្ស គោតមស្ស អវណ្ណំ អារោបេតុកាមេហិ អម្ហេហិ មារាបិតា, នេវ សមណស្ស គោតមស្ស, ន គោតមសាវកានំ ទោសោ អត្ថិ, អម្ហាកំយេវ ទោសោ’”តិ អាណាបេសិ។ តេ តថា អកំសុ។ ពាលមហាជនោ តទា សទ្ទហិ, តិត្ថិយាបិ បុរិសវធទណ្ឌេន បលិពុទ្ធា។ តតោ បដ្ឋាយ ពុទ្ធានំ មហន្តតរោ លាភសក្ការោ អហោសិ។

អថេកទិវសំ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, តិត្ថិយា ‘ពុទ្ធានំ កាឡកភាវំ ឧប្បាទេស្សាមា’តិ សយំ កាឡកា ជាតា, ពុទ្ធានំ បន មហន្តតរោ លាភសក្ការោ ឧទបាទី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយនុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, សក្កា ពុទ្ធានំ សំកិលេសំ ឧប្បាទេតុំ, ពុទ្ធានំ សំកិលិដ្ឋភាវករណំ នាម ជាតិមណិនោ កិលិដ្ឋភាវករណសទិសំ, បុព្ពេ ជាតិមណឹ ‘កិលិដ្ឋំ ករិស្សាមា’តិ វាយមន្តាបិ នាសក្ខឹសុ កិលិដ្ឋំ កាតុ”ន្តិ វត្វា តេហិ យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឯកស្មិំ គាមកេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ កាមេសុ អាទីនវំ ទិស្វា និក្ខមិត្វា ហិមវន្តបទេសេ តិស្សោ បព្ពតរាជិយោ អតិក្កមិត្វា តាបសោ ហុត្វា បណ្ណសាលាយំ វសិ។ តស្សា អវិទូរេ មណិគុហា អហោសិ, តត្ថ តឹសមត្តា សូករា វសន្តិ, គុហាយ អវិទូរេ ឯកោ សីហោ ចរតិ, តស្ស មណិម្ហិ ឆាយា បញ្ញាយតិ។ សូករា សីហច្ឆាយំ ទិស្វា ភីតា ឧត្រស្តា អប្បមំសលោហិតា អហេសុំ។ តេ “ឥមស្ស មណិនោ វិប្បសន្នត្តា អយំ ឆាយា បញ្ញាយតិ, ឥមំ មណឹ សំកិលិដ្ឋំ វិវណ្ណំ ករោមា”តិ ចិន្តេត្វា អវិទូរេ ឯកំ សរំ គន្ត្វា កលលេ បវដ្ដេត្វា អាគន្ត្វា តំ មណឹ ឃំសន្តិ។ សោ សូករលោមេហិ ឃំសិយមានោ វិប្បសន្នតរោ អហោសិ។ សូករា ឧបាយំ អបស្សន្តា “ឥមស្ស មណិនោ វិវណ្ណករណូបាយំ តាបសំ បុច្ឆិស្សាមា”តិ ពោធិសត្តំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ ឋិតា បុរិមា ទ្វេ គាថា ឧទាហរឹសុ –

**១០៣.** “ទរិយា សត្ត វស្សានិ, តឹសមត្តា វសាមសេ;
ហញ្ញាម មណិនោ អាភំ, ឥតិ នោ មន្តរំ អហុ។

**១០៤.** “យាវតា មណឹ ឃំសាម, ភិយ្យោ វោទាយតេ មណិ;
ឥទញ្ចទានិ បុច្ឆាម, កឹ កិច្ចំ ឥធ មញ្ញសី”តិ។

តត្ថ **ទរិយា**តិ មណិគុហាយំ។ ***វសាមសេ***តិ វសាម។ **ហញ្ញាមា**តិ ហនិស្សាម, មយម្បិ វិវណ្ណំ ករិស្សាម។ **ឥទញ្ច ទានិ បុច្ឆាមា**តិ ឥទានិ មយំ “កេន ការណេន អយំ មណិ កិលិស្សមានោ វោទាយតេ”តិ ឥទំ តំ បុច្ឆាម។ **“កឹ**

**កិច្ចំ ‘ឥធ មញ្ញសី’**តិ ឥមស្មឹ អត្ថេ ត្វំ ឥមំ កិច្ចំ កិន្តិ មញ្ញសី”តិ។

អថ នេសំ អាចិក្ខន្តោ ពោធិសត្តោ តតិយំ គាថមាហ –

**១០៥**. “អយំ មណិ វេឡុរិយោ, អកាចោ វិមលោ សុភោ;
នាស្ស សក្កា សិរឹ ហន្តុំ, អបក្កមថ សូករា”តិ។

តត្ថ **អកាចោ**តិ អកក្កសោ។ **សុភោ**តិ សោភនោ។ **សិរិន្តិ** បភំ។ **អបក្កមថា**តិ ឥមស្ស មណិស្ស បភា នាសេតុំ ន សក្កា, តុម្ហេ បន ឥមំ មណិគុហំ បហាយ អញ្ញត្ថ គច្ឆថាតិ។

តេ តស្ស កថំ សុត្វា តថា អកំសុ។ ពោធិសត្តោ ឈានំ ឧប្បាទេត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា តាបសោ អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មណិសូករជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[២៨៦] ៦. សាលូកជាតកវណ្ណនា

**មា សាលូកស្ស បិហយី**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ថុល្លកុមារិកាបលោភនំ អារព្ភ កថេសិ។ តំ **ចូឡនារទកស្សបជាតកេ** (ជា. ១.១៣.៤០ អាទយោ) អាវិភវិស្សតិ។ តំ បន ភិក្ខុំ សត្ថា បក្កោសាបេត្វា “សច្ចំ កិរ ត្វំ, ភិក្ខុ, ឧក្កណ្ឋិតោសី”តិ បុច្ឆិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ។ “កោ តំ ឧក្កណ្ឋាបេតី”តិ? “ថុល្លកុមារិកា, ភន្តេ”តិ។ សត្ថា “ឯសា តេ ភិក្ខុ អនត្ថការិកា, បុព្ពេបិ ត្វំ ឯតិស្សា វិវាហត្ថាយ អាគតបរិសាយ ឧត្តរិភង្គោ អហោសី”តិ វត្វា ភិក្ខូហិ យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ មហាលោហិតគោណោ នាម អហោសិ, កនិដ្ឋភាតា បនស្ស ចូឡលោហិតោ នាម។ ឧភោបិ គោណា គាមកេ ឯកស្មឹ កុលេ កម្មំ ករោន្តិ។ តស្ស កុលស្ស ឯកា វយប្បត្តា កុមារិកា អត្ថិ, តំ អញ្ញកុលំ វារេសិ។ អថ នំ កុលំ “វិវាហកាលេ ឧត្តរិភង្គោ ភវិស្សតី”តិ សាលូកំ នាម សូករំ យាគុភត្តេន បដិជគ្គតិ, សោ ហេដ្ឋាមញ្ចេ សយតិ។ អថេកទិវសំ ចូឡលោហិតោ ភាតរំ អាហ – “ភាតិក, មយំ ឥមស្មឹ កុលេ កម្មំ ករោម, អម្ហេ និស្សាយ ឥមំ កុលំ ជីវតិ, អថ ច បនិមេ មនុស្សា អម្ហាកំ តិណបលាលមត្តំ ទេន្តិ, ឥមំ សូករំ យាគុភត្តេន បោសេន្តិ, ហេដ្ឋាមញ្ចេ សយាបេន្តិ, កឹ នាមេស ឯតេសំ ករិស្សតី”តិ។ មហាលោហិតោ “តាត, មា ត្វំ ឯតស្ស យាគុភត្តំ បត្ថយ, ឯតិស្សា កុមារិកាយ វិវាហទិវសេ ឯតំ ឧត្តរិភង្គំ កាតុកាមា ឯតេ មំសស្ស ថូលភាវករណត្ថំ បោសេន្តិ, កតិបាហច្ចយេន តំ បស្សិស្សសិ ហេដ្ឋាមញ្ចតោ និក្ខាមេត្វា វធិត្វា ខណ្ឌាខណ្ឌិកំ ឆិន្ទិត្វា អាគន្តុកភត្តំ ករិយមាន”ន្តិ វត្វា បុរិមា ទ្វេ គាថា សមុដ្ឋាបេសិ –

**១០៦**. “មា សាលូកស្ស បិហយិ, អាតុរន្នានិ ភុញ្ជតិ;
អប្បោស្សុក្កោ ភុសំ ខាទ, ឯតំ ទីឃាយុលក្ខណំ។

**១០៧**. “ឥទានិ សោ ឥធាគន្ត្វា, អតិថី យុត្តសេវកោ;
អថ ទក្ខសិ សាលូកំ, សយន្តំ មុសលុត្តរ”ន្តិ។

តត្ថាយំ សង្ខេបត្ថោ – តាត, ត្វំ មា សាលូកសូករភាវំ បត្ថយិ, អយញ្ហិ **អាតុរន្នានិ** មរណភោជនានិ ភុញ្ជតិ, យានិ ភុញ្ជិត្វា នចិរស្សេវ មរណំ បាបុណិស្សតិ, ត្វំ បន **អប្បោស្សុក្កោ** និរាលយោ ហុត្វា អត្តនា លទ្ធំ ឥមំ បលាលមិស្សកំ ភុសំ ខាទ, ឯតំ ទីឃាយុភាវស្ស **លក្ខណំ** សញ្ជាននននិមិត្តំ។ ឥទានិ កតិបាហស្សេវ សោ វេវាហិកបុរិសោ មហតិយា បរិសាយ យុត្តោ យុត្តសេវកោ ឥធ អតិថិ ហុត្វា អាគតោ ភវិស្សតិ, អថេតំ សាលូកំ មុសលសទិសេន ឧត្តរោដ្ឋេន សមន្នាគតត្តា **មុសលុត្តរំ** មារិតំ សយន្តំ ទក្ខសីតិ។

តតោ កតិបាហស្សេវ វេវាហិកេសុ អាគតេសុ សាលូកំ មារេត្វា ឧត្តរិភង្គមកំសុ។ ឧភោ គោណា តំ តស្ស វិបត្តឹ ទិស្វា “អម្ហាកំ ភុសមេវ វរ”ន្តិ ចិន្តយឹសុ។ សត្ថា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា តទត្ថជោតិកំ តតិយំ គាថមាហ –

**១០៨**. “វិកន្តំ សូករំ ទិស្វា, សយន្តំ មុសលុត្តរំ;
ជរគ្គវា វិចិន្តេសុំ, វរម្ហាកំ ភុសាមិវា”តិ។

តត្ថ **ភុសាមិវា**តិ ភុសមេវ អម្ហាកំ វរំ ឧត្តមន្តិ អត្ថោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ សោ ភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា កុមារិកា ឯតរហិ ថុល្លកុមារិកា អហោសិ, សាលូកោ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ, ចូឡលោហិតោ អានន្ទោ, មហាលោហិតោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សាលូកជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[២៨៧] ៧. លាភគរហជាតកវណ្ណនា

**នានុម្មត្តោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ សារិបុត្តត្ថេរស្ស សទ្ធិវិហារិកំ អារព្ភ កថេសិ។ ថេរស្ស កិរ សទ្ធិវិហារិកោ ថេរំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នោ “លាភុប្បត្តិបដិបទំ មេ, ភន្តេ, កថេថ, កឹ ករោន្តោ ចីវរាទីនំ លាភី ហោតី”តិ បុច្ឆិ។ អថស្ស ថេរោ “អាវុសោ, ចតូហង្គេហិ សមន្នាគតស្ស លាភសក្ការោ ឧប្បជ្ជតិ, អត្តនោ អព្ភន្តរេ ហិរោត្តប្បំ ភិន្ទិត្វា សាមញ្ញំ បហាយ អនុម្មត្តោនេវ ឧម្មត្តេន វិយ ភវិតព្ពំ, បិសុណវាចា វត្តព្ពា, នដសទិសេន ភវិតព្ពំ, វិកិណ្ណវាចេន កុតូហលេន ភវិតព្ព”ន្តិ ឥមំ លាភុប្បត្តិបដិបទំ កថេសិ។ សោ តំ បដិបទំ គរហិត្វា ឧដ្ឋាយ បក្កន្តោ។ ថេរោ សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា តំ បវត្តឹ អាចិក្ខិ។ សត្ថា “នេសោ, សារិបុត្ត, ភិក្ខុ ឥទានេវ លាភំ គរហតិ, បុព្ពេបេស គរហិយេវា”តិ វត្វា ថេរេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ សោឡសវស្សិកកាលេយេវ តិណ្ណំ វេទានំ អដ្ឋារសន្នញ្ច សិប្បានំ បរិយោសានំ បត្វា ទិសាបាមោក្ខោ អាចរិយោ ហុត្វា បញ្ច មាណវកសតានិ សិប្បំ វាចេសិ។ តត្រេកោ មាណវោ សីលាចារសម្បន្នោ ឯកទិវសំ អាចរិយំ ឧបសង្កមិត្វា “កថំ ឥមេសំ សត្តានំ លាភោ ឧប្បជ្ជតី”តិ លាភុប្បត្តិបដិបទំ បុច្ឆិ។ អាចរិយោ “តាត, ឥមេសំ សត្តានំ ចតូហិ ការណេហិ លាភោ ឧប្បជ្ជតី”តិ វត្វា បឋមំ គាថមាហ –

**១០៩.** “នានុម្មត្តោ នាបិសុណោ, នានដោ នាកុតូហលោ;  
មូឡ្ហេសុ លភតេ លាភំ, ឯសា តេ អនុសាសនី”តិ។

តត្ថ **នានុម្មត្តោ**តិ ន អនុម្មត្តោ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ – យថា ឧម្មត្តកោ នាម ឥត្ថិបុរិសទារិកទារកេ ទិស្វា តេសំ វត្ថាលង្ការាទីនិ វិលុម្បតិ, តតោ តតោ មច្ឆមំសបូវាទីនិ ពលក្ការេន គហេត្វា ខាទតិ, ឯវមេវ យោ គិហិភូតោ អជ្ឈត្តពហិទ្ធសមុដ្ឋានំ ហិរោត្តប្បំ បហាយ កុសលាកុសលំ អគណេត្វា និរយភយំ អភាយន្តោ លោភាភិភូតោ បរិយាទិណ្ណចិត្តោ កាមេសុ បមត្តោ សន្ធិច្ឆេទាទីនិ សាហសិកកម្មានិ ករោតិ, បព្ពជិតោបិ ហិរោត្តប្បំ បហាយ កុសលាកុសលំ អគណេត្វា និរយភយំ អភាយន្តោ សត្ថារា បញ្ញត្តំ សិក្ខាបទំ មទ្ទន្តោ លោភេន អភិភូតោ បរិយាទិណ្ណចិត្តោ ចីវរាទិមត្តំ និស្សាយ អត្តនោ សាមញ្ញំ វិជហិត្វា បមត្តោ វេជ្ជកម្មទូតកម្មាទីនិ ករោតិ, វេឡុទានាទីនិ និស្សាយ ជីវិកំ កប្បេតិ, អយំ អនុម្មត្តោបិ ឧម្មត្តសទិសត្តា ឧម្មត្តោ នាម , ឯវរូបស្ស ខិប្បំ លាភោ ឧប្បជ្ជតិ។ យោ បន ឯវំ អនុម្មត្តោ លជ្ជី កុក្កុច្ចកោ, ឯស មូឡ្ហេសុ អបណ្ឌិតេសុ បុរិសេសុ លាភំ ន លភតិ, តស្មា លាភត្ថិកេន ឧម្មត្តកេន វិយ ភវិតព្ពន្តិ។

**នាបិសុណោ**តិ ឯត្ថាបិ យោ បិសុណោ ហោតិ, “អសុកេន ឥទំ នាម កត”ន្តិ រាជកុលេ បេសុញ្ញំ ឧបសំហរតិ, សោ អញ្ញេសំ យសំ អច្ឆិន្ទិត្វា អត្តនោ គណ្ហាតិ។ រាជានោបិ នំ “អយំ អម្ហេសុ សសស្នេហោ”តិ ឧច្ចេ ឋានេ ឋបេន្តិ, អមច្ចាទយោបិស្ស “អយំ នោ រាជកុលេ បរិភិន្ទេយ្យា”តិ ភយេន ទាតព្ពំ មញ្ញន្តិ, ឯវំ ឯតរហិ បិសុណស្ស លាភោ ឧប្បជ្ជតិ។ យោ បន អបិសុណោ, សោ មូឡ្ហេសុ លាភំ ន លភតីតិ ឯវមត្ថោ វេទិតព្ពោ។

**នានដោ**តិ លាភំ ឧប្បាទេន្តេន នដេន វិយ ភវិតព្ពំ។ យថា នដោ ហិរោត្តប្បំ បហាយ នច្ចគីតវាទិតេហិ កីឡំ កត្វា ធនំ សំហរតិ, ឯវមេវ លាភត្ថិកេន ហិរោត្តប្បំ ភិន្ទិត្វា ឥត្ថិបុរិសទារិកទារកានំ សោណ្ឌសហាយេន វិយ នានប្បការំ កេឡឹ ករោន្តេន វិចរិតព្ពំ។ យោ ឯវំ អនដោ, សោ មូឡ្ហេសុ លាភំ ន លភតិ។

**នាកុតូហលោ**តិ កុតូហលោ នាម វិប្បកិណ្ណវាចោ។ រាជានោ ហិ អមច្ចេ បុច្ឆន្តិ – “អសុកដ្ឋានេ កិរ ‘មនុស្សោ មារិតោ, ឃរំ វិលុត្តំ, បរេសំ ទារា បធំសិតា’តិ សុយ្យតិ, កេសំ នុ ខោ ឥទំ កម្ម”ន្តិ។ តត្ថ សេសេសុ អកថេន្តេសុយេវ យោ ឧដ្ឋហិត្វា “អសុកោ ច អសុកោ ច នាមា”តិ វទតិ, អយំ កុតូហលោ នាម។ រាជានោ តស្ស វចនេន តេ បុរិសេ បរិយេសិត្វា និសេធេត្វា “ឥមំ និស្សាយ នោ នគរំ និច្ចោរំ ជាត”ន្តិ តស្ស មហន្តំ យសំ ទេន្តិ, សេសាបិ ជនា “អយំ នោ រាជបុរិសេហិ បុដ្ឋោ សុយុត្តទុយុត្តំ កថេយ្យា”តិ ភយេន តស្សេវ ធនំ ទេន្តិ, ឯវំ កុតូហលស្ស លាភោ ឧប្បជ្ជតិ។ យោ បន អកុតូហលោ, ឯស ន មូឡ្ហេសុ លភតិ លាភំ។ **ឯសា តេ អនុសាសនី**តិ ឯសា អម្ហាកំ សន្តិកា តុយ្ហំ លាភានុសិដ្ឋីតិ។

អន្តេវាសិកោ អាចរិយស្ស កថំ សុត្វា លាភំ គរហន្តោ –

១១០“ធិរត្ថុ តំ យសលាភំ, ធនលាភញ្ច ព្រាហ្មណ;
យា វុត្តិ វិនិបាតេន, អធម្មចរណេន វា។

១១១“អបិ ចេ បត្តមាទាយ, អនគារោ បរិព្ពជេ;
ឯសាវ ជីវិកា សេយ្យោ, យា ចាធម្មេន ឯសនា”តិ។ – គាថាទ្វយមាហ;

តត្ថ **យា វុត្តី**តិ យា ជីវិតវុត្តិ។ **វិនិបាតេនា**តិ អត្តនោ វិនិបាតេន។ **អធម្មចរណេនា**តិ អធម្មកិរិយាយ វិសមកិរិយាយ វធពន្ធនគរហាទីហិ អត្តានំ វិនិបាតេត្វា អធម្មំ ចរិត្វា យា វុត្តិ, តញ្ច យសធនលាភញ្ច សព្ពំ **ធិរត្ថុ** និន្ទាមិ គរហាមិ, ន មេ ឯតេនត្ថោតិ អធិប្បាយោ។ **បត្តមាទាយា**តិ ភិក្ខាភាជនំ គហេត្វា។ **អនគារោ បរិព្ពជេ**តិ អគេហោ បព្ពជិតោ ហុត្វា ចរេយ្យ, ន ច សប្បុរិសោ កាយទុច្ចរិតាទិវសេន អធម្មចរិយំ ចរេយ្យ។ កឹការណា? **ឯសាវ ជីវិកា សេយ្យោ។ យា ចាធម្មេន ឯសនា**តិ, យា ឯសា អធម្មេន ជីវិកបរិយេសនា, តតោ ឯសា បត្តហត្ថស្ស បរកុលេសុ ភិក្ខាចរិយាវ សេយ្យោ, សតគុណេន សហស្សគុណេន សុន្ទរតរោតិ ទស្សេតិ។

ឯវំ មាណវោ បព្ពជ្ជាយ គុណំ វណ្ណេត្វា និក្ខមិត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា ធម្មេន ភិក្ខំ បរិយេសន្តោ អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មាណវោ លាភគរហី ភិក្ខុ អហោសិ, អាចរិយោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

លាភគរហជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[២៨៨] ៨. មច្ឆុទ្ទានជាតកវណ្ណនា

**អគ្ឃន្តិ មច្ឆា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ កូដវាណិជំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ ហេដ្ឋា កថិតមេវ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កុដុម្ពិកកុលេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្តោ កុដុម្ពំ សណ្ឋបេសិ។ កនិដ្ឋភាតាបិស្ស អត្ថិ, តេសំ អបរភាគេ បិតា កាលកតោ។ តេ ឯកទិវសំ “បិតុ សន្តកំ វោហារំ សាធេស្សាមា”តិ ឯកំ គាមំ គន្ត្វា កហាបណសហស្សំ លភិត្វា អាគច្ឆន្តា នទីតិត្ថេ នាវំ បដិមានេន្តា បុដភត្តំ ភុញ្ជិំសុ។ ពោធិសត្តោ អតិរេកភត្តំ គង្គាយ មច្ឆានំ ទត្វា នទីទេវតាយ បត្តិំ អទាសិ។ ទេវតា បត្តិំ អនុមោទិត្វាយេវ ទិព្ពេន យសេន វឌ្ឍិត្វា អត្តនោ យសវុឌ្ឍិំ អាវជ្ជមានា តំ ការណំ អញ្ញាសិ។ ពោធិសត្តោបិ វាលិកាយំ ឧត្តរាសង្គំ បត្ថរិត្វា និបន្នោ និទ្ទំ ឱក្កមិ, កនិដ្ឋភាតា បនស្ស ថោកំ ចោរបកតិកោ។ សោ តេ កហាបណេ ពោធិសត្តស្ស អទត្វា សយមេវ គណ្ហិតុកាមតាយ កហាបណភណ្ឌិកសទិសំ ឯកំ សក្ខរភណ្ឌិកំ កត្វា ទ្វេបិ ភណ្ឌិកា ឯកតោវ ឋបេសិ។ តេសំ នាវំ អភិរុហិត្វា គង្គាមជ្ឈគតានំ កនិដ្ឋោ នាវំ ខោភេត្វា “សក្ខរភណ្ឌិកំ ឧទកេ ខិបិស្សាមី”តិ សហស្សភណ្ឌិកំ ខិបិត្វា “ភាតិក, សហស្សភណ្ឌិកា ឧទកេ បតិតា, កិន្តិ ករោមា”តិ អាហ។ “ឧទកេ បតិតាយ កឹ ករិស្សាម, មា ចិន្តយី”តិ។ នទីទេវតា ចិន្តេសិ – “អហំ ឥមិនា ទិន្នបត្តិំ អនុមោទិត្វា ទិព្ពយសេន វឌ្ឍិត្វា ឯតស្ស សន្តកំ រក្ខិស្សាមី”តិ អត្តនោ អានុភាវេន តំ ភណ្ឌិកំ ឯកំ មហាមច្ឆំ គិលាបេត្វា សយំ អារក្ខំ គណ្ហិ។ សោបិ ចោរោ គេហំ គន្ត្វា “ភាតា មេ វញ្ចិតោ”តិ ភណ្ឌិកំ មោចេន្តោ សក្ខរា បស្សិត្វា ហទយេន សុស្សន្តេន មញ្ចស្ស អដនី ឧបគូហិត្វា និបជ្ជិ។

តទា កេវដ្ដា មច្ឆគហណត្ថាយ ជាលំ ខិបិំសុ។ សោ មច្ឆោ ទេវតានុភាវេន ជាលំ បាវិសិ។ កេវដ្ដា តំ គហេត្វា វិក្កិណិតុំ នគរំ បវិដ្ឋា។ មនុស្សា មហាមច្ឆំ ទិស្វា មូលំ បុច្ឆន្តិ។ កេវដ្ដា “កហាបណសហស្សញ្ច សត្ត ច មាសកេ ទត្វា គណ្ហថា”តិ វទន្តិ។ មនុស្សា “សហស្សគ្ឃនកមច្ឆោបិ នោ ទិដ្ឋោ”តិ បរិហាសំ ករោន្តិ។ កេវដ្ដា មច្ឆំ គហេត្វា ពោធិសត្តស្ស ឃរទ្វារំ គន្ត្វា “ឥមំ មច្ឆំ គណ្ហថា”តិ អាហំសុ។ “កិមស្ស មូល”ន្តិ? “សត្ត មាសកេ ទត្វា គណ្ហថា”តិ។ “អញ្ញេសំ ទទមានា កថំ ទេថា”តិ? “អញ្ញេសំ សហស្សេន ច សត្តហិ ច មាសកេហិ ទេម, តុម្ហេ បន សត្ត មាសកេ ទត្វា គណ្ហថា”តិ។ សោ តេសំ សត្ត មាសកេ ទត្វា មច្ឆំ ភរិយាយ បេសេសិ។ សា មច្ឆស្ស កុច្ឆិំ ផាលយមានា សហស្សភណ្ឌិកំ ទិស្វា ពោធិសត្តស្ស អារោចេសិ។ ពោធិសត្តោ តំ ឱលោកេត្វា អត្តនោ លញ្ឆំ ទិស្វា សកសន្តកភាវំ ញត្វា “ឥទានិ ឥមេ កេវដ្ដា ឥមំ មច្ឆំ អញ្ញេសំ ទទមានា សហស្សេន ចេវ សត្តហិ ច មាសកេហិ ទេន្តិ, អម្ហេ បន បត្វា សហស្សស្ស អម្ហាកំ សន្តកត្តា សត្តេវ មាសកេ គហេត្វា អទំសុ, ឥទំ អន្តរំ អជានន្តំ ន សក្កា កញ្ចិ សទ្ទហាបេតុ”ន្តិ ចិន្តេត្វា បឋមំ គាថមាហ –

**១១២**‘អគ្ឃន្តិ មច្ឆា អធិកំ សហស្សំ, ន សោ អត្ថិ យោ ឥមំ សទ្ទហេយ្យ;
មយ្ហញ្ច អស្សុ ឥធ សត្ត មាសា, អហម្បិ តំ មច្ឆុទ្ទានំ កិណេយ្យ’’ន្តិ។

តត្ថ **អធិក**ន្តិ អញ្ញេហិ បុច្ឆិតា កេវដ្ដា “សត្តមាសាធិកំ សហស្សំ អគ្ឃន្តី’’តិ វទន្តិ។ **ន សោ អត្ថិ យោ ឥមំ សទ្ទហេយ្យា**តិ សោ បុរិសោ ន អត្ថិ, យោ ឥមំ ការណំ បច្ចក្ខតោ អជានន្តោ មម វចនេន សទ្ទហេយ្យ, ឯត្តកំ វា មច្ឆា អគ្ឃន្តីតិ យោ ឥមំ សទ្ទហេយ្យ, សោ នត្ថិ, តស្មាយេវ តេ អញ្ញេហិ ន គហិតាតិបិ អត្ថោ។ **មយ្ហញ្ច អស្សូ**តិ មយ្ហំ បន សត្ត មាសកា អហេសុំ។ **មច្ឆុទ្ទាន**ន្តិ មច្ឆវគ្គំ។ តេន ហិ មច្ឆេន សទ្ធឹ អញ្ញេបិ មច្ឆា ឯកតោ ពទ្ធា តំ សកលម្បិ មច្ឆុទ្ទានំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។ **កិណេយ្យ**ន្តិ កិណឹ, សត្តេវ មាសកេ ទត្វា ឯត្តកំ មច្ឆវគ្គំ គណ្ហិន្តិ អត្ថោ។

ឯវញ្ច បន វត្វា ឥទំ ចិន្តេសិ – “កឹ នុ ខោ និស្សាយ មយា ឯតេ កហាបណា លទ្ធា’’តិ? តស្មឹ ខណេ នទីទេវតា អាកាសេ ទិស្សមានរូបេន ឋត្វា “អហំ, គង្គាទេវតា, តយា មច្ឆានំ អតិរេកភត្តំ ទត្វា មយ្ហំ បត្តិ ទិន្នា, តេនាហំ តវ សន្តកំ រក្ខន្តី អាគតា’’តិ ទីបយមានា គាថមាហ –

**១១៣**“មច្ឆានំ ភោជនំ ទត្វា, មម ទក្ខិណមាទិសិ;
តំ ទក្ខិណំ សរន្តិយា, កតំ អបចិតឹ តយា’’តិ។

តត្ថ **ទក្ខិណ**ន្តិ ឥមស្មឹ ឋានេ បត្តិទានំ ទក្ខិណា នាម។ **សរន្តិយា កតំ អបចិតឹ តយា**តិ តំ តយា មយ្ហំ កតំ អបចិតឹ សរន្តិយា មយា ឥទំ តវ ធនំ រក្ខិតន្តិ អត្ថោ។

ឥទំ វត្វា ច បន សា ទេវតា តស្ស កនិដ្ឋេន កតកូដកម្មំ សព្ពំ កថេត្វា “ឯសោ ឥទានិ ហទយេន សុស្សន្តេន និបន្នោ, ទុដ្ឋចិត្តស្ស វុឌ្ឍិ នាម នត្ថិ, អហំ បន ‘តវ សន្តកំ មា នស្សី’តិ ធនំ តេ អាហរិត្វា អទាសឹ, ឥទំ កនិដ្ឋចោរស្ស អទត្វា សព្ពំ ត្វញ្ញេវ គណ្ហា’’តិ វត្វា តតិយំ គាថមាហ –

**១១៤**“បទុដ្ឋចិត្តស្ស ន ផាតិ ហោតិ, ន ចាបិ តំ ទេវតា បូជយន្តិ;
យោ ភាតរំ បេត្តិកំ សាបតេយ្យំ, អវញ្ចយី ទុក្កដកម្មការី’’តិ។

តត្ថ **ន ផាតិ ហោតី**តិ ឯវរូបស្ស បុគ្គលស្ស ឥធលោកេ វា បរលោកេ វា វុឌ្ឍិ នាម ន ហោតិ។ **ន ចាបិ ត**ន្តិ តំ បុគ្គលំ តស្ស សន្តកំ រក្ខមានា ទេវតា ន បូជយន្តិ។

ឥតិ ទេវតា មិត្តទុព្ភិចោរស្ស កហាបណេ អទាតុកាមា ឯវមាហ។ ពោធិសត្តោ បន “ន សក្កា ឯវំ កាតុ’’ន្តិ តស្សបិ បញ្ច កហាបណសតានិ បេសេសិយេវ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ វាណិជោ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា កនិដ្ឋភាតា ឥទានិ កូដវាណិជោ, ជេដ្ឋភាតា បន អហមេវ អហោសិ’’ន្តិ។

មច្ឆុទ្ទានជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[២៨៩] ៩. នានាឆន្ទជាតកវណ្ណនា

**នានាឆន្ទា, មហារាជា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស អដ្ឋវរលាភំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ ឯកាទសកនិបាតេ **ជុណ្ហជាតកេ** (ជា. ១.១១.១៣ អាទយោ) អាវិភវិស្សតិ។

អតីតេ បន ពោធិសត្តោ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ តស្ស អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហិ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គហេត្វា បិតុ អច្ចយេន រជ្ជំ បាបុណិ។ តស្ស ឋានតោ អបនីតោ បិតុ បុរោហិតោ អត្ថិ។ សោ ទុគ្គតោ ហុត្វា ឯកស្មឹ ជរគេហេ វសតិ។ អថេកទិវសំ ពោធិសត្តោ អញ្ញាតកវេសេន រត្តិភាគេ នគរំ បរិគ្គណ្ហន្តោ វិចរតិ។ តមេនំ កតកម្មចោរា ឯកស្មឹ សុរាបានេ សុរំ បិវិត្វា អបរម្បិ ឃដេនាទាយ អត្តនោ គេហំ គច្ឆន្តា អន្តរវីថិយំ ទិស្វា “អរេ កោសិ ត្វ’’ន្តិ វត្វា បហរិត្វា ឧត្តរិសាដកំ គហេត្វា ឃដំ ឧក្ខិបាបេត្វា តាសេន្តា គច្ឆឹសុ។ សោបិ ខោ ព្រាហ្មណោ តស្មឹ ខណេ និក្ខមិត្វា អន្តរវីថិយំ ឋិតោ នក្ខត្តំ ឱលោកេន្តោ រញ្ញោ អមិត្តានំ ហត្ថគតភាវំ ញត្វា ព្រាហ្មណឹ អាមន្តេសិ។ សា “កឹ, អយ្យា’’តិ វត្វា វេគេន តស្ស សន្តិកំ អាគតា។ អថ នំ សោ អាហ – “ភោតិ អម្ហាកំ រាជា អមិត្តានំ វសំ គតោ’’តិ។ “អយ្យ, កឹ តេ រញ្ញោ សន្តិកេ បវត្តិយា, ព្រាហ្មណា ជានិស្សន្តី’’តិ។

រាជា ព្រាហ្មណស្ស សទ្ទំ សុត្វា ថោកំ គន្ត្វា ធុត្តេ អាហ – “ទុគ្គតោម្ហិ, សាមិ, ឧត្តរាសង្គំ គហេត្វា វិស្សជ្ជេថ ម”ន្តិ។ តេ បុនប្បុនំ កថេន្តំ ការុញ្ញេន វិស្សជ្ជេសុំ។ សោ តេសំ វសនគេហំ សល្លក្ខេត្វា និវត្តិ។ អថ បោរាណក បុរោហិតោ ព្រាហ្មណោបិ “ភោតិ, អម្ហាកំ រាជា អមិត្តហត្ថតោ មុត្តោ”តិ អាហ។ រាជា តម្បិ សុត្វា តម្បិ គេហំ សល្លក្ខេត្វា បាសាទំ អភិរុហិ។ សោ វិភាតាយ រត្តិយា ព្រាហ្មណេ បក្កោសាបេត្វា “កឹ អាចរិយា រត្តឹ នក្ខត្តំ ឱលោកយិត្ថា”តិ បុច្ឆិ។ “អាម, ទេវា”តិ។ “កឹ សោភន”ន្តិ? “សោភនំ, ទេវា”តិ។ “កោចិ គាហោ នត្ថី”តិ។ “នត្ថិ, ទេវា”តិ។ រាជា “អសុកគេហតោ ព្រាហ្មណំ បក្កោសថា”តិ បោរាណកបុរោហិតំ បក្កោសាបេត្វា “កឹ, អាចរិយ, រត្តឹ តេ នក្ខត្តំ ទិដ្ឋ”ន្តិ បុច្ឆិ។ “អាម, ទេវា”តិ។ “អត្ថិ កោចិ គាហោ”តិ។ “អាម, មហារាជ, អជ្ជ រត្តឹ តុម្ហេ អមិត្តវសំ គន្ត្វា មុហុត្តេនេវ មុត្តា”តិ។ រាជា “នក្ខត្តជាននកេន នាម ឯវរូបេន ភវិតព្ព”ន្តិ សេសព្រាហ្មណេ និក្កឌ្ឍាបេត្វា “ព្រាហ្មណ, បសន្នោស្មិ តេ, វរំ គណ្ហា”តិ អាហ។ “មហារាជ, បុត្តទារេន សទ្ធឹ មន្តេត្វា គណ្ហិស្សាមី”តិ។ “គច្ឆ មន្តេត្វា ឯហី”តិ។

សោ គន្ត្វា ព្រាហ្មណិញ្ច បុត្តញ្ច សុណិសញ្ច ទាសិញ្ច បក្កោសិត្វា “រាជា មេ វរំ ទេតិ, កឹ គណ្ហាមា”តិ បុច្ឆិ។ ព្រាហ្មណី “មយ្ហំ ធេនុសតំ អានេហី”តិ អាហ, បុត្តោ ឆត្តមាណវោ នាម “មយ្ហំ កុមុទវណ្ណេហិ ចតូហិ សិន្ធវេហិ យុត្តំ អាជញ្ញរថ”ន្តិ, សុណិសា “មយ្ហំ មណិកុណ្ឌលំ អាទឹ កត្វា សព្ពាលង្ការ”ន្តិ, បុណ្ណា នាម ទាសី “មយ្ហំ ឧទុក្ខលមុសលញ្ចេវ សុប្បញ្ចា”តិ។ ព្រាហ្មណោ បន គាមវរំ គហេតុកាមោ រញ្ញោ សន្តិកំ គន្ត្វា “កឹ , ព្រាហ្មណ, បុច្ឆិតោ តេ បុត្តទារោ”តិ បុដ្ឋោ “អាម, ទេវ, បុច្ឆិតោ, អនេកច្ឆន្ទោ”តិ វត្វា បឋមំ គាថាទ្វយមាហ –

១១៥. “នានាឆន្ទា មហារាជ, ឯកាគារេ វសាមសេ;
អហំ គាមវរំ ឥច្ឆេ, ព្រាហ្មណី ច គវំ សតំ។

១១៦. “បុត្តោ ច អាជញ្ញរថំ, កញ្ញា ច មណិកុណ្ឌលំ;
យា ចេសា បុណ្ណិកា ជម្មី, ឧទុក្ខលំភិកង្ខតី”តិ។

តត្ថ **ឥច្ឆេ**តិ ឥច្ឆាមិ។ **គវំ សត**ន្តិ ធេនូនំ គុន្នំ សតំ។ **កញ្ញា**តិ សុណិសា។ **យា ចេសា**តិ យា ឯសា អម្ហាកំ ឃរេ បុណ្ណិកា នាម ទាសិ, សា ជម្មី លាមិកា សុប្បមុសលេហិ សទ្ធឹ ឧទុក្ខលំ អភិកង្ខតិ ឥច្ឆតីតិ។

រាជា “សព្ពេសំ ឥច្ឆិតិច្ឆិតំ ទេថា”តិ អាណាបេន្តោ –

១១៧. “ព្រាហ្មណស្ស គាមវរំ, ព្រាហ្មណិយា គវំ សតំ;
បុត្តស្ស អាជញ្ញរថំ, កញ្ញាយ មណិកុណ្ឌលំ;
យញ្ចេតំ បុណ្ណិកំ ជម្មឹ, បដិបាទេថុទុក្ខល”ន្តិ។ – គាថមាហ;

តត្ថ **យញ្ចេត**ន្តិ យញ្ច ឯតំ បុណ្ណិកន្តិ វទតិ, តំ ជម្មឹ ឧទុក្ខលំ បដិបាទេថ សម្បដិច្ឆាបេថាតិ។

ឥតិ រាជា ព្រាហ្មណេន បត្ថិតញ្ច អញ្ញញ្ច មហន្តំ យសំ ទត្វា “ឥតោ បដ្ឋាយ អម្ហាកំ កត្តព្ពកិច្ចេសុ ឧស្សុក្កំ អាបជ្ជា”តិ វត្វា ព្រាហ្មណំ អត្តនោ សន្តិកេ អកាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ព្រាហ្មណោ អានន្ទោ អហោសិ, រាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

នានាឆន្ទជាតកវណ្ណនា នវមា។

[២៩០] ១០. សីលវីមំសកជាតកវណ្ណនា

**សីលំ កិរេវ កល្យាណ**ន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ សីលវីមំសកព្រាហ្មណំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ បន បច្ចុប្បន្នម្បិ អតីតម្បិ ហេដ្ឋា ឯកកនិបាតេ **សីលវីមំសកជាតកេ** (ជា. ១.១.៨៦) វិត្ថារិតមេវ។ ឥធ បន ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ តស្ស បុរោហិតោ សីលសម្បន្នោ “អត្តនោ សីលំ វីមំសិស្សាមី”តិ ហេរញ្ញិកផលកតោ ទ្វេ ទិវសេ ឯកេកំ កហាបណំ គណ្ហិ។ អថ នំ តតិយទិវសេ “ចោរោ”តិ គហេត្វា រញ្ញោ សន្តិកំ នយឹសុ។ សោ អន្តរាមគ្គេ អហិតុណ្ឌិកេ សប្បំ កីឡាបេន្តេ អទ្ទស។ អថ នំ រាជា ទិស្វា “កស្មា ឯវរូបំ អកាសី”តិ បុច្ឆិ ។ ព្រាហ្មណោ “អត្តនោ សីលំ វីមំសិតុកាមតាយា”តិ វត្វា ឥមា គាថា អវោច –

១១៨. “សីលំ កិរេវ កល្យាណំ, សីលំ លោកេ អនុត្តរំ;
បស្ស ឃោរវិសោ នាគោ, សីលវាតិ ន ហញ្ញតិ។

**១១៩**. សោហំ សីលំ សមាទិស្សំ, លោកេ អនុមតំ សិវំ;
អរិយវុត្តិសមាចារោ, យេន វុច្ចតិ សីលវា។

**១២០**. “ញាតីនញ្ច បិយោ ហោតិ, មិត្តេសុ ច វិរោចតិ;
កាយស្ស ភេទា សុគតី, ឧបបជ្ជតិ សីលវា”តិ។

តត្ថ **សីល**ន្តិ អាចារោ។ **កិរា**តិ អនុស្សវត្ថេ និបាតោ។ **កល្យាណ**ន្តិ សោភនំ, “សីលំ កិរេវ កល្យាណ”ន្តិ ឯវំ បណ្ឌិតា វទន្តីតិ អត្ថោ។ **បស្សា**តិ អត្តានមេវ វទតិ។ **ន ហញ្ញតី**តិ បរេហិ ន វិហេឋេតិ, បរេហិបិ ន វិហេឋីយតិ។ **សមាទិស្ស**ន្តិ សមាទិយិស្សាមិ។ **អនុមតំ សិវ**ន្តិ “ខេមំ និព្ភយ”ន្តិ ឯវំ បណ្ឌិតេហិ សម្បដិច្ឆិតំ។ **យេន វុច្ចតី**តិ យេន សីលេន សីលវា បុរិសោ អរិយានំ ពុទ្ធាទីនំ បដិបត្តិំ សមាចរន្តោ “អរិយវុត្តិសមាចារោ”តិ វុច្ចតិ, តមហំ សមាទិយិស្សាមីតិ អត្ថោ។ **វិរោចតី**តិ បព្ពតមត្ថកេ អគ្គិក្ខន្ធោ វិយ វិរោចតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ តីហិ គាថាហិ សីលស្ស វណ្ណំ បកាសេន្តោ រញ្ញោ ធម្មំ ទេសេត្វា “មហារាជ, មម គេហេ បិតុ សន្តកំ មាតុ សន្តកំ អត្តនា ឧប្បាទិតំ តយា ទិន្នញ្ច ពហុ ធនំ អត្ថិ, បរិយន្តោ នាម ន បញ្ញាយតិ, អហំ បន សីលំ វីមំសន្តោ ហេរញ្ញិកផលកតោ កហាបណេ គណ្ហិំ។ ឥទានិ មយា ឥមស្មិំ លោកេ ជាតិគោត្តកុលបទេសានំ លាមកភាវោ, សីលស្សេវ ច ជេដ្ឋកភាវោ ញាតោ, អហំ បព្ពជិស្សាមិ, បព្ពជ្ជំ មេ អនុជានាហី”តិ អនុជានាបេត្វា រញ្ញា បុនប្បុនំ យាចិយមានោបិ និក្ខម្ម ហិមវន្តំ បវិសិត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា សីលវីមំសកោ បុរោហិតោ ព្រាហ្មណោ អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សីលវីមំសកជាតកវណ្ណនា ទសមា។

អព្ភន្តរវគ្គោ ចតុត្ថោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ទុម កំសវរុត្តមព្យគ្ឃមិគា, មណយោ មណិ សាលុកមវ្ហយនោ;
អនុសាសនិយោបិ ច មច្ឆវរោ, មណិកុណ្ឌលកេន កិរេន ទសាតិ។

## ៥. កុម្ភវគ្គោ

[២៨១] ១. សុរាឃដជាតកវណ្ណនា

**សព្ពកាមទទំ កុម្ភ**ន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អនាថបិណ្ឌិកស្ស ភាគិនេយ្យំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ មាតាបិតូនំ សន្តកា ចត្តាលីស ហិរញ្ញកោដិយោ បានព្យសនេន នាសេត្វា សេដ្ឋិនោ សន្តិកំ អគមាសិ។ សោបិស្ស “វោហារំ ករោហី”តិ សហស្សំ អទាសិ, តម្បិ នាសេត្វា បុន អគមាសិ។ បុនស្ស បញ្ច សតានិ ទាបេសិ, តានិបិ នាសេត្វា បុន អាគតស្ស ទ្វេ ថូលសាដកេ ទាបេសិ។ តេបិ នាសេត្វា បុន អាគតំ គីវាយំ គាហាបេត្វា នីហរាបេសិ។ សោ អនាថោ ហុត្វា បរកុដ្ដំ និស្សាយ កាលមកាសិ, តមេនំ កឌ្ឍិត្វា ពហិ ឆឌ្ឌេសុំ។ អនាថបិណ្ឌិកោ វិហារំ គន្ត្វា សត្ថុ តំ ភាគិនេយ្យស្ស បវត្តិំ តថាគតស្ស អារោចេសិ។ សត្ថា “ត្វំ ឯតំ កថំ សន្តប្បេស្សសិ, យមហំ បុព្ពេ សព្ពកាមទទំ កុម្ភំ ទត្វាបិ សន្តប្បេតុំ នាសក្ខិ”ន្តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សេដ្ឋិកុលេ និព្ពត្តិត្វា បិតុ អច្ចយេន សេដ្ឋិដ្ឋានំ លភិ។ តស្ស គេហេ ភូមិគតមេវ ចត្តាលីសកោដិធនំ អហោសិ, បុត្តោ បនស្ស ឯកោយេវ។ ពោធិសត្តោ ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា កាលកតោ សក្កោ ទេវរាជា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ អថស្ស បុត្តោ វីថិំ អាវរិត្វា មណ្ឌបំ ការេត្វា មហាជនបរិវុតោ និសីទិត្វា សុរំ បាតុំ អារភិ។ សោ លង្ឃនធាវននច្ចគីតាទីនិ ករោន្តានំ សហស្សំ សហស្សំ ទទមានោ ឥត្ថិសោណ្ឌសុរាសោណ្ឌមំសសោណ្ឌាទិភាវំ អាបជ្ជិត្វា “ក្វ គីតំ, ក្វ នច្ចំ, ក្វ វាទិត”ន្តិ សមជ្ជត្ថិកោ បមត្តោ ហុត្វា អាហិណ្ឌន្តោ នចិរស្សេវ ចត្តាលីសកោដិធនំ ឧបភោគបរិភោគូបករណានិ ច វិនាសេត្វា ទុគ្គតោ កបណោ បិលោតិកំ និវាសេត្វា វិចរិ។ សក្កោ អាវជ្ជេន្តោ តស្ស ទុគ្គតភាវំ ញត្វា បុត្តបេមេន អាគន្ត្វា សព្ពកាមទទំ កុម្ភំ ទត្វា “តាត, យថា អយំ កុម្ភោ ន ភិជ្ជតិ, តថា នំ រក្ខ, ឥមស្មិំ តេ សតិ ធនស្ស បរិច្ឆេទោ នាម ន ភវិស្សតិ, អប្បមត្តោ ហោហី”តិ ឱវទិត្វា ទេវលោកមេវ គតោ។ តតោ បដ្ឋាយ សុរំ បិវន្តោ វិចរិ។

អថេកទិវសំ មត្តោ តំ កុម្ភំ អាកាសេ ខិបិត្វា សម្បដិច្ឆន្តោ ឯកវារំ វិរជ្ឈិ , កុម្ភោ ភូមិយំ បតិត្វា ភិជ្ជិ។ តតោ បដ្ឋាយ បុន ទលិទ្ទោ ហុត្វា បិលោតិកំ និវាសេត្វា កបាលហត្ថោ ភិក្ខំ ចរន្តោ បរកុដ្ដំ និស្សាយ កាលមកាសិ។

សត្ថា ឥមំ អតីតំ អាហរិត្វា –

១២១ “សព្ពកាមទទំ កុម្ភំ, កុដំ លទ្ធាន ធុត្តកោ;
យាវ នំ អនុបាលេតិ, តាវ សោ សុខមេធតិ។

១២២ “យទា មត្តោ ច ទិត្តោ ច, បមាទា កុម្ភមព្ភិទា;
តទា នគ្គោ ច បោត្ថោ ច, បច្ឆា ពាលោ វិហញ្ញតិ។

១២៣ “ឯវមេវ យោ ធនំ លទ្ធា, បមត្តោ បរិភុញ្ជតិ;
បច្ឆា តប្បតិ ទុម្មេធោ, កុដំ ភិត្វាវ ធុត្តកោ”តិ។ –

ឥមា អភិសម្ពុទ្ធគាថា វត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ។

តត្ថ **សព្ពកាមទទ**ន្តិ សព្ពេ វត្ថុកាមេ ទាតុំ សមត្ថំ កុម្ភំ។ **កុដ**ន្តិ កុម្ភវេវចនំ។ **យាវា**តិ យត្តកំ កាលំ។ **អនុបាលេតី**តិ យោ កោចិ ឯវរូបំ លភិត្វា យាវ រក្ខតិ, តាវ សោ សុខមេធតីតិ អត្ថោ។ **មត្តោ ច ទិត្តោ ចា**តិ សុរាមទេន មត្តោ ទប្បេន ទិត្តោ។ **បមាទា កុម្ភមព្ភិទា**តិ បមាទេន កុម្ភំ ភិន្ទិ។ **នគ្គោ ច បោត្ថោ ចា**តិ កទាចិ នគ្គោ, កទាចិ បោត្ថកបិលោតិកាយ និវត្ថត្តា បោត្ថោ។ **ឯវមេវា**តិ ឯវំ ឯវ។ **បមត្តោ**តិ បមាទេន។ **តប្បតី**តិ សោចតិ។

“តទា សុរាឃដភេទកោ ធុត្តោ សេដ្ឋិភាគិនេយ្យោ អហោសិ, សក្កោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សុរាឃដជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[២៩២] ២. សុបត្តជាតកវណ្ណនា

**ពារាណស្យំ** , **មហារាជា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ពិម្ពាទេវិយា សារិបុត្តត្ថេរេន ទិន្នំ រោហិតមច្ឆរសំ នវសប្បិមិស្សកំ សាលិភត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ ហេដ្ឋា កថិត**អព្ភន្តរជាតកេ** (ជា. ១.៣.៩១-៩៣) វុត្តសទិសមេវ។ តទាបិ ហិ ថេរិយា ឧទរវាតោ កុប្បិ, រាហុលភទ្ទោ ថេរស្ស អាចិក្ខិ។ ថេរោ តំ អាសនសាលាយំ និសីទាបេត្វា កោសលរញ្ញោ និវេសនំ គន្ត្វា រោហិតមច្ឆរសំ នវសប្បិមិស្សកំ សាលិភត្តំ អាហរិត្វា តស្ស អទាសិ។ សោ អាហរិត្វា មាតុ ថេរិយា អទាសិ, តស្សា ភុត្តមត្តាយ ឧទរវាតោ បដិប្បស្សម្ភិ។ រាជា បុរិសេ បេសេត្វា បរិគ្គណ្ហាបេត្វា តតោ បដ្ឋាយ ថេរិយា តថារូបំ ភត្តំ អទាសិ។ អថេកទិវសំ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ ធម្មសេនាបតិ, ថេរិំ ឯវរូបេន នាម ភោជនេន សន្តប្បេសី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ សារិបុត្តោ រាហុលមាតាយ បត្ថិតំ ទេតិ, បុព្ពេបិ អទាសិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាកយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ អសីតិយា កាកសហស្សានំ ជេដ្ឋកោ សុបត្តោ នាម កាករាជា អហោសិ, អគ្គមហេសី បនស្ស សុផស្សា នាម កាកី អហោសិ, សេនាបតិ សុមុខោ នាម។ សោ អសីតិយា កាកសហស្សេហិ បរិវុតោ ពារាណសិំ ឧបនិស្សាយ វសិ។ សោ ឯកទិវសំ សុផស្សំ អាទាយ គោចរំ បរិយេសន្តោ ពារាណសិរញ្ញោ មហានសមត្ថកេន អគមាសិ។ សូទោ រញ្ញោ នានាមច្ឆមំសវិកតិបរិវារំ ភោជនំ សម្បាទេត្វា ថោកំ ភាជនានិ វិវរិត្វា ឧសុមំ បលាបេន្តោ អដ្ឋាសិ។ សុផស្សា មច្ឆមំសគន្ធំ ឃាយិត្វា រាជភោជនំ ភុញ្ជិតុកាមា ហុត្វា តំ ទិវសំ អកថេត្វា ទុតិយទិវសេ “ឯហិ, ភទ្ទេ, គោចរាយ គមិស្សាមា”តិ វុត្តា “តុម្ហេ គច្ឆថ, មយ្ហំ ឯកោ ទោហឡោ អត្ថី”តិ វត្វា “កីទិសោ ទោហឡោ”តិ វុត្តេ “ពារាណសិរញ្ញោ ភោជនំ ភុញ្ជិតុកាមាម្ហិ, ន ខោ បន សក្កា មយា តំ លទ្ធុំ, តស្មា ជីវិតំ បរិច្ចជិស្សាមិ, ទេវា”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ ចិន្តយមានោ និសីទិ។ សុមុខោ អាគន្ត្វា “កិំ, មហារាជ, អនត្តមនោសី”តិ បុច្ឆិ, រាជា តមត្ថំ អារោចេសិ។ សេនាបតិ “មា ចិន្តយិ, មហារាជា”តិ តេ ឧភោបិ អស្សាសេត្វា “អជ្ជ តុម្ហេ ឥធេវ ហោថ, មយំ ភត្តំ អាហរិស្សាមា”តិ វត្វា បក្កាមិ។

សោ កាកេ សន្និបាតេត្វា តំ ការណំ កថេត្វា “ឯថ ភត្តំ អាហរិស្សាមា”តិ កាកេហិ សទ្ធិំ ពារាណសិំ បវិសិត្វា មហានសស្ស អវិទូរេ កាកេ វគ្គេ វគ្គេ កត្វា តស្មិំ តស្មិំ ឋានេ អារក្ខត្ថាយ ឋបេត្វា សយំ អដ្ឋហិ កាកយោធេហិ សទ្ធិំ មហានសឆទនេ និសីទិ រញ្ញោ ភត្តហរណកាលំ ឱលោកយមានោ។ តេ ច កាកេ អាហ – “អហំ រញ្ញោ ភត្តេ

ហរិយមានេ ភាជនានិ បាតេស្សាមិ, ភាជនេសុ បតិតេសុ មយ្ហំ ជីវិតំ នត្ថិ, តុម្ហេសុ ចត្តារោ ជនា មុខប្បរំ ភត្តំ, ចត្តារោ មច្ឆមំសំ គហេត្វា នេត្វា សុបត្តំ សបជាបតិកំ កាករាជានំ ភោជេថ, ‘កហំ សេនាបតី’តិ វុត្តេ ‘បច្ឆតោ ឯហិតី’តិ វទេយ្យាថា’’តិ។ អថ សូទោ រញ្ញោ ភោជនវិកតិំ សម្បាទេត្វា កាជេន គហេត្វា រាជកុលំ បាយាសិ។ តស្ស រាជង្គណំ គតកាលេ កាកសេនាបតិ កាកានំ សញ្ញំ ទត្វា សយំ ឧប្បតិត្វា ភត្តហារកស្ស ឧរេ និសីទិត្វា នខបញ្ជរេន បហរិត្វា កណយគ្គសទិសេន តុណ្ឌេន នាសគ្គមស្ស អភិហន្ត្វា ឧដ្ឋាយ ទ្វីហិ បក្ខេហិ មុខមស្ស បិទហិ។ រាជា មហាតលេ ចង្កមន្តោ មហាវាតបានេន ឱលោកេត្វា តំ កាកស្ស កិរិយំ ទិស្វា ភត្តហារកស្ស សទ្ទំ ទត្វា ‘‘ភោ ភត្តការក, ភាជនានិ ឆឌ្ឌេត្វា កាកមេវ គណ្ហា’’តិ អាហ។ សោ ភាជនានិ ឆឌ្ឌេត្វា កាកំ ទឡ្ហំ គណ្ហិ។ រាជាបិ នំ ‘‘ឥតោ ឯហី’’តិ អាហ។

តស្មិំ ខណេ កាកា អាគន្ត្វា អត្តនោ បហោនកំ ភុញ្ជិត្វា សេសំ វុត្តនិយាមេនេវ គហេត្វា អគមិំសុ។ តតោ សេសា អាគន្ត្វា សេសំ ភុញ្ជិំសុ។ តេបិ អដ្ឋ ជនា គន្ត្វា រាជានំ សបជាបតិកំ ភោជេសុំ, សុផស្សាយ ទោហឡោ វូបសមិ។ ភត្តហារកោ កាកំ រញ្ញោ ឧបនេសិ។ អថ នំ រាជា បុច្ឆិ – ‘‘ភោ កាក, ត្វំ មមញ្ច ន លជ្ជិ, ភត្តហារកស្ស ច នាសំ ខណ្ឌេសិ, ភត្តភាជនានិ ច ភិន្ទិ, អត្តនោ ច ជីវិតំ ន រក្ខិ, កស្មា ឯវរូបំ កម្មមកាសី’’តិ? កាកោ ‘‘មហារាជ, អម្ហាកំ រាជា ពារាណសិំ ឧបនិស្សាយ វសតិ, អហមស្ស សេនាបតិ, តស្ស សុផស្សា នាម ភរិយា ទោហឡិនី តុម្ហាកំ ភោជនំ ភុញ្ជិតុកាមា, រាជា តស្សា ទោហឡំ មយ្ហំ អាចិក្ខិ។ អហំ តត្ថេវ មម ជីវិតំ បរិច្ចជិត្វា អាគតោ, ឥទានិ មេ តស្សា ភោជនំ បេសិតំ, មយ្ហំ មនោរថោ មត្ថកំ បត្តោ, ឥមិនា ការណេន មយា ឯវរូបំ កម្មំ កត’’ន្តិ ទីបេន្តោ ឥមា គាថា អាហ។

១២៤.‘‘ពារាណស្យំ មហារាជ, កាករាជា និវាសកោ;
អសីតិយា សហស្សេហិ, សុបត្តោ បរិវារិតោ។

១២៥.‘‘តស្ស ទោហឡិនី ភរិយា, សុផស្សា ភក្ខិតុមិច្ឆតិ;
រញ្ញោ មហានសេ បក្កំ, បច្ចគ្ឃំ រាជភោជនំ។

១២៦.‘‘តេសាហំ បហិតោ ទូតោ, រញ្ញោ ចម្ហិ ឥធាគតោ;
ភត្តុ អបចិតិំ កុម្មិ, នាសាយមករំ វណ’’ន្តិ។

តត្ថ **ពារាណស្យ**ន្តិ ពារាណសិយំ។ **និវាសកោ**តិ និពទ្ធវសនកោ។ **បក្ក**ន្តិ នានប្បការេន សម្បាទិតំ។ កេចិ ‘‘សិទ្ធ’’ន្តិ សជ្ឈាយន្តិ។ **បច្ចគ្ឃ**ន្តិ អភិណ្ហំ អបារិវាសិកំ, មច្ឆមំសវិកតីសុ វា បច្ចេកំ មហគ្ឃំ ឯត្ថាតិ បច្ចគ្ឃំ។ **តេសាហំ បហិតោ ទូតោ, រញ្ញោ ចម្ហិ ឥធាគតោ**តិ តេសំ ឧភិន្នម្បិ អហំ ទូតោ អាណត្តិករោ រញ្ញោ ច អម្ហិ បហិតោ, តស្មា ឥធ អាគតោតិ អត្ថោ។ **ភត្តុ អបចិតិំ កុម្មី**តិ ស្វាហំ ឯវំ អាគតោ អត្តនោ ភត្តុ អបចិតិំ សក្ការសម្មានំ ករោមិ។ **នាសាយមករំ វណ**ន្តិ, មហារាជ, ឥមិនា ការណេន តុម្ហេ ច អត្តនោ ច ជីវិតំ អគណេត្វា ភត្តភាជនំ បាតាបេតុំ ភត្តហារកស្ស នាសាយ មុខតុណ្ឌកេន វណំ អកាសិំ, មយា អត្តនោ រញ្ញោ អបចិតិ កតា, ឥទានិ តុម្ហេ យំ ឥច្ឆថ, តំ ទណ្ឌំ ករោថាតិ។

រាជា តស្ស វចនំ សុត្វា ‘‘មយំ តាវ មនុស្សភូតានំ មហន្តំ យសំ ទត្វា អម្ហាកំ សុហជ្ជេ កាតុំ ន សក្កោម, គាមាទីនិ ទទមានាបិ អម្ហាកំ ជីវិតទាយកំ ន លភាម, អយំ កាកោ សមានោ អត្តនោ រញ្ញោ ជីវិតំ បរិច្ចជតិ, អតិវិយ សប្បុរិសោ មធុរស្សរោ ធម្មកថិកោ’’តិ គុណេសុ បសីទិត្វា តំ សេតច្ឆត្តេន បូជេសិ។ សោ អត្តនា លទ្ធេន សេតច្ឆត្តេន រាជានមេវ បូជេត្វា ពោធិសត្តស្ស គុណេ កថេសិ។ រាជា នំ បក្កោសាបេត្វា ធម្មំ សុត្វា ឧភិន្នម្បិ តេសំ អត្តនោ ភោជននិយាមេន ភត្តំ បដ្ឋបេសិ, សេសកាកានំ ទេវសិកំ ឯកំ តណ្ឌុលម្ពណំ បចាបេសិ, សយញ្ច ពោធិសត្តស្ស ឱវាទេ ឋត្វា សព្ពសត្តានំ អភយំ ទត្វា បញ្ច សីលានិ រក្ខិ។ សុបត្តកាកោវាទោ បន សត្ត វស្សសតានិ បវត្តិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – ‘‘តទា រាជា អានន្ទោ អហោសិ, សុមុខោ សេនាបតិ សារិបុត្តោ, សុផស្សា រាហុលមាតា, សុបត្តោ បន អហមេវ អហោសិ’’ន្តិ។

សុបត្តជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[២៩៣] ៣. កាយនិព្ពិន្ទជាតកវណ្ណនា

**ផុដ្ឋស្ស មេ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ បុរិសំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិយំ កិរេកោ បុរិសោ បណ្ឌុរោគេន អត្តិតោ វេជ្ជេហិ បដិក្ខិត្តោ។ បុត្តទារាបិស្ស ‘‘កោ ឥមំ បដិជគ្គិតុំ សក្កោតី’’តិ ចិន្តេសុំ។ តស្ស ឯតទហោសិ – ‘‘សចាហំ ឥមម្ហា រោគា វុដ្ឋហិស្សាមិ, បព្ពជិស្សាមី’’តិ។ សោ កតិបាហេនេវ កិញ្ចិ សប្បាយំ លភិត្វា

អរោគោ ហុត្វា ជេតវនំ គន្ត្វា សត្ថារំ បព្ពជ្ជំ យាចិ។ សោ សត្ថុ សន្តិកេ បព្ពជ្ជញ្ច ឧបសម្បទញ្ច លភិត្វា នចិរស្សេវ អរហត្តំ បាបុណិ។ អថេកទិវសំ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, អសុកោ នាម បណ្ឌុរោគី ‘ឥមម្ហា រោគា វុដ្ឋិតោ បព្ពជិស្សាមី’តិ ចិន្តេត្វា បព្ពជិតោ ចេវ អរហត្តញ្ច បត្តោ”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ ។ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានិ អយមេវ; បុព្ពេ បណ្ឌិតាបិ ឯវំ វត្វា រោគា វុដ្ឋាយ បព្ពជិត្វា អត្តនោ វុឌ្ឍិមកំសូ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ កុដុម្ពំ សណ្ឋបេត្វា វសន្តោ បណ្ឌុរោគី អហោសិ។ វេជ្ជាបិ បដិជគ្គិតុំ នាសក្ខិំសុ, បុត្តទារោបិស្ស វិប្បដិសារី អហោសិ។ សោ “ឥមម្ហា រោគា វុដ្ឋិតោ បព្ពជិស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា កិញ្ចិទេវ សប្បាយំ លភិត្វា អរោគោ ហុត្វា ហិមវន្តំ បវិសិត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច ឧប្បាទេត្វា ឈានសុខេន វិហរន្តោ “ឯត្តកំ កាលំ ឯវរូបំ សុខំ នាម នាលត្ថ”ន្តិ ឧទានំ ឧទានេន្តោ ឥមា គាថា អាហ –

**១២៧**. “ផុដ្ឋស្ស មេ អញ្ញតរេន ព្យាធិនា, រោគេន ពាឡ្ហំ ទុខិតស្ស រុប្បតោ;
បរិសុស្សតិ ខិប្បមិទំ កឡេវរំ, បុប្ផំ យថា បំសុនិ អាតបេ កតំ។

**១២៨**. “អជញ្ញំ ជញ្ញសង្ខាតំ, អសុចឹ សុចិសម្មតំ;
នានាកុណបបរិបូរំ, ជញ្ញរូបំ អបស្សតោ។

**១២៩**. “ធិរត្ថុមំ អាតុរំ បូតិកាយំ, ជេគុច្ឆិយំ អស្សុចឹ ព្យាធិធម្មំ;
យត្ថប្បមត្តា អធិមុច្ឆិតា បជា, ហាបេន្តិ មគ្គំ សុគតូបបត្តិយា”តិ។

តត្ថ **អញ្ញតរេនា**តិ អដ្ឋនវុតិយា រោគេសុ ឯកេន បណ្ឌុរោគព្យាធិនា។ **រោគេនា**តិ រុជ្ជនសភាវត្តា ឯវំលទ្ធនាមេន។ **រុប្បតោ**តិ ឃដ្ដិយមានស្ស បីឡិយមានស្ស។ **បំសុនិ អាតបេ កត**ន្តិ យថា អាតបេ តត្តវាលិកាយ ឋបិតំ សុខុមបុប្ផំ បរិសុស្សេយ្យ, ឯវំ បរិសុស្សតីតិ អត្ថោ។

**អជញ្ញំ ជញ្ញសង្ខាត**ន្តិ បដិកូលំ អមនាបមេវ ពាលានំ មនាបន្តិ សង្ខំ គតំ។ **នានាកុណបបរិបូរ**ន្តិ កេសាទីហិ ទ្វត្តិំសាយ កុណបេហិ បរិបុណ្ណំ ។ **ជញ្ញរូបំ អបស្សតោ**តិ អបស្សន្តស្ស អន្ធពាលបុថុជ្ជនស្ស មនាបំ សាធុរូបំ បរិភោគសភាវំ ហុត្វា ឧបដ្ឋាតិ, “អក្ខិម្ហា អក្ខិគូថកោ”តិអាទិនា នយេន បកាសិតោ អសុភសភាវោ ពាលានំ ន ឧបដ្ឋាតិ។

**អាតុរ**ន្តិ និច្ចគិលានំ។ **អធិមុច្ឆិតា**តិ កិលេសមុច្ឆាយ អតិវិយ មុច្ឆិតា។ **បជា**តិ អន្ធពាលបុថុជ្ជនា។ **ហាបេន្តិ មគ្គំ សុគតូបបត្តិយា**តិ ឥមស្មិំ បូតិកាយេ លគ្គា លគ្គិតា ហុត្វា អបាយមគ្គំ បូរេន្តា ទេវមនុស្សភេទាយ សុគតិឧបបត្តិយា មគ្គំ បរិហាបេន្តិ។

ឥតិ មហាសត្តោ នានប្បការេន អសុចិភាវញ្ច និច្ចាតុរភាវញ្ច បរិគ្គណ្ហន្តោ កាយេ និព្ពិន្ទិត្វា យាវជីវំ ចត្តារោ ព្រហ្មវិហារេ ភាវេត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ពហុជនា សោតាបត្តិផលាទីនិ បាបុណិំសុ។ “តទា តាបសោ អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កាយនិព្ពិន្ទជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[២៩៤] ៤. ជម្ពុខាទកជាតកវណ្ណនា

**កោយំ ពិន្ទុស្សរោ វគ្គូ**តិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តកោកាលិកេ អារព្ភ កថេសិ។ តទា ហិ ទេវទត្តេ បរិហីនលាភសក្ការេ កោកាលិកោ កុលានិ ឧបសង្កមិត្វា “ទេវទត្តត្ថេរោ នាម មហាសម្មតបវេណិយា ឱក្កាករាជវំសេ ជាតោ អសម្ភិន្នខត្តិយវំសេ វឌ្ឍិតោ តិបិដកធរោ ឈានលាភី មធុរកថោ ធម្មកថិកោ, ទេថ ករោថ ថេរស្សា”តិ ទេវទត្តស្ស វណ្ណំ ភាសតិ។ ទេវទត្តោបិ “កោកាលិកោ ឧទិច្ចព្រាហ្មណកុលា និក្ខមិត្វា បព្ពជិតោ ពហុស្សុតោ ធម្មកថិកោ, ទេថ ករោថ កោកាលិកស្សា”តិ កោកាលិកស្ស វណ្ណំ ភាសតិ។ ឥតិ តេ អញ្ញមញ្ញស្ស វណ្ណំ ភាសិត្វា កុលឃរេសុ ភុញ្ជន្តា វិចរន្តិ។ អថេកទិវសំ ធម្មសភាយំ ភិក្ខូ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ ទេវទត្តកោកាលិកា, អញ្ញមញ្ញស្ស អភូតគុណកថំ កថេត្វា ភុញ្ជន្តា វិចរន្តី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ តេ អញ្ញមញ្ញស្ស អភូតគុណកថំ កថេត្វា ភុញ្ជន្តិ, បុព្ពេបេតេ ភុញ្ជឹសុយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ អញ្ញតរស្មិំ ជម្ពុវនសណ្ឌេ រុក្ខទេវតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ តត្រេកោ កាកោ ជម្ពុសាខាយ និសិន្នោ ជម្ពុបក្កានិ ខាទតិ។ អថេកោ សិង្គាលោ អាគន្ត្វា ឧទ្ធំ ឱលោកេន្តោ កាកំ ទិស្វា "យំនូនាហំ ឥមស្ស អភូតគុណកថំ កថេត្វា ជម្ពូនិ ខាទេយ្យ"ន្តិ តស្ស វណ្ណំ កថេន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

១៣០. "កោយំ ពិន្ទុស្សរោ វគ្គុ, សរវន្តានមុត្តមោ;
អច្ចុតោ ជម្ពុសាខាយ, មោរច្ឆាបោវ កូជតី"តិ។

តត្ថ **ពិន្ទុស្សរោ**តិ ពិន្ទុនា អវិសារេន បិណ្ឌិតេន សរេន សមន្នាគតោ។ **វគ្គូ**តិ មធុរសទ្ទោ។ **អច្ចុតោ**តិ ន ចុតោ សន្និសិន្នោ។ **មោរច្ឆាបោវ កូជតី**តិ តរុណមោរោវ មនាបេន សទ្ទេន "កោ នាមេសោ កូជតី"តិ វទតិ។

អថ នំ កាកោ បដិបសំសន្តោ ទុតិយំ គាថមាហ –

១៣១. "កុលបុត្តោវ ជានាតិ, កុលបុត្តំ បសំសិតុំ;
ព្យគ្ឃច្ឆាបសរីវណ្ណ, ភុញ្ជ សម្ម ទទាមិ តេ"តិ។

តត្ថ **ព្យគ្ឃច្ឆាបសរីវណ្ណា**តិ ត្វំ អម្ហាកំ ព្យគ្ឃបោតកសមានវណ្ណោវ ខាយសិ, តេន តំ វទាមិ អម្ភោ ព្យគ្ឃច្ឆាបសរីវណ្ណ។ **ភុញ្ជ, សម្ម, ទទាមិ តេ**តិ វយស្ស យាវទត្ថំ ជម្ពុបក្កានិ ខាទ, អហំ តេ ទទាមីតិ។

ឯវញ្ច បន វត្វា ជម្ពុសាខំ ចាលេត្វា ផលានិ បាតេសិ។ អថ តស្មិំ ជម្ពុរុក្ខេ អធិវត្ថា ទេវតា តេ ឧភោបិ អភូតគុណកថំ កថេត្វា ជម្ពូនិ ខាទន្តេ ទិស្វា តតិយំ គាថមាហ –

១៣២. "ចិរស្សំ វត បស្សាមិ, មុសាវាទី សមាគតេ;
វន្តាទំ កុណបាទញ្ច, អញ្ញមញ្ញំ បសំសកេ"តិ។

តត្ថ **វន្តាទ**ន្តិ បរេសំ វន្តភត្តខាទកំ កាកំ។ **កុណបាទញ្ចា**តិ កុណបខាទកំ សិង្គាលញ្ច។

ឥមញ្ច បន គាថំ វត្វា សា ទេវតា ភេរវរូបារម្មណំ ទស្សេត្វា តេ តតោ បលាបេសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា សិង្គាលោ ទេវទត្តោ អហោសិ, កាកោ កោកាលិកោ, រុក្ខទេវតា បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

ជម្ពុខាទកជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

## [២៩៥] ៥. អន្តជាតកវណ្ណនា

**ឧសភស្សេវ តេ ខន្ធោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ តេយេវ ទ្វេ ជនេ អារព្ភ កថេសិ។ បច្ចុប្បន្នវត្ថុ បុរិមសទិសមេវ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឯកស្មិំ គាមូបចារេ ឯរណ្ឌរុក្ខទេវតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ តទា ឯកស្មិំ គាមកេ មតំ ជរគ្គវំ និក្កឌ្ឍិត្វា គាមទ្វារេ ឯរណ្ឌវនេ ឆឌ្ឌេសុំ។ ឯកោ សិង្គាលោ អាគន្ត្វា តស្ស មំសំ ខាទិ។ ឯកោ កាកោ អាគន្ត្វា ឯរណ្ឌេ និលីនោ តំ ទិស្វា "យំនូនាហំ ឯតស្ស អភូតគុណកថំ កថេត្វា មំសំ ខាទេយ្យ"ន្តិ ចិន្តេត្វា បឋមំ គាថមាហ –

១៣៣. "ឧសភស្សេវ តេ ខន្ធោ, សីហស្សេវ វិជម្ភិតំ;
មិគរាជ នមោ ត្យត្ថុ, អបិ កិញ្ចិ លភាមសេ"តិ។

តត្ថ **នមោ ត្យត្ថូ**តិ នមោ តេ អត្ថុ។

តំ សុត្វា សិង្គាលោ ទុតិយំ គាថមាហ –

១៣៤. "កុលបុត្តោវ ជានាតិ, កុលបុត្តំ បសំសិតុំ;
មយូរគីវសង្កាស, ឥតោ បរិយាហិ វាយសា"តិ។

តត្ថ **ឥតោ បរិយាហី**តិ ឯវណ្ណតោ ឱតរិត្វា ឥតោ យេនាហំ, តេនាគន្ត្វា មំសំ ខាទាតិ វទតិ។

តំ តេសំ កិរិយំ ទិស្វា រុក្ខទេវតា តតិយំ គាថមាហ –

១៣៥. “មិគានំ សិង្គាលោ អន្តោ, បក្ខីនំ បន វាយសោ;
ឯរណ្ឌោ អន្តោ រុក្ខានំ, តយោ អន្តា សមាគតា”តិ។

តត្ថ **អន្តោ**តិ ហីនោ លាមកោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា សិង្គាលោ ទេវទត្តោ អហោសិ, កាកោ កោកាលិកោ, រុក្ខទេវតា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អន្ធជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[២៩៦] ៦. សមុទ្ទជាតកវណ្ណនា

**កោ នាយ**ន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឧបនន្ទត្ថេរំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ ហិ មហគ្ឃសោ មហាតណ្ហោ អហោសិ, សកដបូរេហិ បច្ចយេហិបិ សន្តប្បេតុំ ន សក្កា។ វស្សូបនាយិកកាលេ ទ្វីសុ តីសុ វិហារេសុ វស្សំ ឧបគន្ត្វា ឯកស្មិំ ឧបាហនេ ឋបេតិ, ឯកស្មិំ កត្តរយដ្ឋិំ, ឯកស្មិំ ឧទកតុម្ពំ។ ឯកស្មិំ សយំ វសតិ, ជនបទវិហារំ គន្ត្វា បណីតបរិក្ខារេ ភិក្ខូ ទិស្វា អរិយវំសកថំ កថេត្វា តេសំ បំសុកូលានិ គាហាបេត្វា តេសំ ចីវរានិ គណ្ហាតិ, មត្តិកាបត្តេ គាហាបេត្វា មនាបមនាបេ បត្តេ ថាលកានិ ច គហេត្វា យានកំ បូរេត្វា ជេតវនំ អាគច្ឆតិ។ អថេកទិវសំ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, ឧបនន្ទោ សក្យបុត្តោ មហគ្ឃសោ មហិច្ឆោ អញ្ញេសំ បដិបត្តិំ កថេត្វា សមណបរិក្ខារេន យានកំ បូរេត្វា អាគច្ឆតី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “អយុត្តំ, ភិក្ខវេ, ឧបនន្ទេន កតំ បរេសំ អរិយវំសកថំ កថេន្តេន, បឋមតរញ្ហិ អត្តនា អប្បិច្ឆេន ហុត្វា បច្ឆា បរេសំ អរិយវំសំ កថេតុំ វដ្ដតី”តិ។

“អត្តានមេវ បឋមំ, បតិរូបេ និវេសយេ;
អថញ្ញមនុសាសេយ្យ, ន កិលិស្សេយ្យ បណ្ឌិតោ”តិ។ (ធ. ប. ១៥៨) –

ឥមំ ធម្មបទេ គាថំ ទេសេត្វា ឧបនន្ទំ គរហិត្វា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ ឧបនន្ទោ មហិច្ឆោ, បុព្ពេ មហាសមុទ្ទេបិ ឧទកំ រក្ខិតព្ពំ មញ្ញី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សមុទ្ទទេវតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ អថេកោ កាកោ សមុទ្ទស្ស ឧបរិភាគេ វិចរន្តោ “សមុទ្ទេ ឧទកំ បមាណេន បិវថ, រក្ខន្តា បិវថា”តិ មច្ឆសង្ឃសកុណសង្ឃេ វារេន្តោ វារេន្តោ ចរតិ។ តំ ទិស្វា សមុទ្ទទេវតា បឋមំ គាថមាហ –

១៣៦. “កោ នាយំ លោណតោយស្មិំ, សមន្តា បរិធាវតិ;
មច្ឆេ មករេ ច វារេតិ, ឩមីសុ ច វិហញ្ញតី”តិ។

តត្ថ **កោ នាយ**ន្តិ កោ នុ អយំ។

តំ សុត្វា សមុទ្ទកាកោ ទុតិយំ គាថមាហ –

១៣៧. “អនន្តបាយី សកុណោ, អតិត្តោតិ ទិសាសុតោ;
សមុទ្ទំ បាតុមិច្ឆាមិ, សាគរំ សរិតំបតិ”ន្តិ។

តស្សត្ថោ – អហំ អនន្តសាគរំ បាតុមិច្ឆាមិ, តេនម្ហិ **អនន្តបាយី** នាម **សកុណោ** មហតិយាបិ អបូរណិយា តណ្ហាយ សមន្នាគតត្តា **អតិត្តោតិ**បិ អហំ ទិសាសុ **សុតោ** វិស្សុតោ បាកដោ, ស្វាហំ ឥមំ សកលសមុទ្ទំ សុន្ទរានំ រតនានំ អាករត្តា សាគរេន វា ខតត្តា **សាគរំ** សរិតានំ បតិភាវេន **សរិតំបតី** បាតុមិច្ឆាមីតិ។

តំ សុត្វា សមុទ្ទទេវតា តតិយំ គាថមាហ –

១៣៨. “សោ អយំ ហាយតិ ចេវ, បូរតេ ច មហោទធិ;
នាស្ស នាយតិ បីតន្តោ, អបេយ្យោ កិរ សាគរោ”តិ។

តត្ថ **សោ អយំ ហាយតិ ចេវា**តិ ឧទកស្ស ឱសក្កនវេលាយ ហាយតិ, និក្ខមនវេលាយ បូរតិ។ **នាស្ស នាយតី**តិ អស្ស មហាសមុទ្ទស្ស សចេបិ នំ សកលលោកោ បិវេយ្យ, តថាបិ “ឥតោ ឯត្តកំ នាម ឧទកំ បីត”ន្តិ បរិយន្តោ ន បញ្ញាយតិ។ **អបេយ្យោ កិរា**តិ ឯសោ កិរ សាគរោ ន សក្កា កេនចិ ឧទកំ ខេបេត្វា បាតុន្តិ។

ឯវញ្ច បន វត្វា សា ភេរវរូបារម្មណំ ទស្សេត្វា សមុទ្ទកាកំ បលាបេសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា សមុទ្ទកាកោ ឧបនន្ទោ អហោសិ, ទេវតា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សមុទ្ទជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[២៩៧] ៧. កាមវិលាបជាតកវណ្ណនា

**ឧច្ចេ សកុណ ឌេមានា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ បុរាណទុតិយិកាបលោភនំ អារព្ភ កថេសិ។ បច្ចុប្បន្នវត្ថុ **បុប្ផរត្តជាតកេ** (ជា. ១.១.១៤៧) កថិតំ, អតីតវត្ថុ **ឥន្ទ្រិយជាតកេ** (ជា. ១.៨.៦០ អាទយោ) អាវិភវិស្សតិ។ តំ បន បុរិសំ ជីវន្តំ សូលេ ឧត្តាសេសុំ។ សោ តត្ថ និសិន្នោ អាកាសេន គច្ឆន្តំ ឯកំ កាកំ ទិស្វា តាវខរម្បិ តំ វេទនំ អគណេត្វា បិយភរិយាយ សាសនំ បេសេតុំ កាកំ អាមន្តេន្តោ ឥមា គាថា អាហ –

១៣៩. “ឧច្ចេ សកុណ ឌេមាន, បត្តយាន វិហង្គម;
វជ្ជាសិ ខោ ត្វំ វាមូរុំ, ចិរំ ខោ សា ករិស្សតិ។

១៤០. “ឥទំ ខោ សា ន ជានាតិ, អសី សត្តិញ្ច ឱឌ្ឌិតំ;
សា ចណ្ឌី កាហតិ កោធំ, តំ មេ តបតិ នោ ឥទំ។

១៤១. “ឯស ឧប្បលសន្នាហោ, និក្ខញ្ចុស្សីសកោហិតំ;
កាសិកញ្ច មុទុំ វត្ថំ, តប្បេតុ ធនិកា បិយា”តិ។

តត្ថ **ឌេមានា**តិ គច្ឆមាន ចរមាន។ **បត្តយានា**តិ តមេវាលបតិ, តថា **វិហង្គមា**តិ។ សោ ហិ បត្តេហិ យានំ កត្វា គមនតោ បត្តយានោ, អាកាសេ គមនតោ វិហង្គមោ។ **វជ្ជាសី**តិ វទេយ្យាសិ។ **វាមូរុន្តិ** កទលិក្ខន្ធសមានឩរុំ, មម សូលេ និសិន្នភាវំ វទេយ្យាសិ។ **ចិរំ ខោ សា ករិស្សតី**តិ សា ឥមំ បវត្តិំ អជានមានា មម អាគមនំ ចិរំ ករិស្សតិ, “ចិរំ មេ គតស្ស បិយស្ស ន ច អាគច្ឆតី”តិ ឯវំ ចិន្តេស្សតីតិ អត្ថោ។

**អសី សត្តិញ្ចា**តិ អសិសមានតាយ សត្តិសមានតាយ ច សូលមេវ សន្ធាយ វទតិ។ តញ្ហិ តស្ស ឧត្តាសនត្ថាយ ឱឌ្ឌិតំ ឋបិតំ។ **ចណ្ឌី**តិ កោធនា។ **កាហតិ កោធន្តិ** “អតិចិរាយតី”តិ មយិ កោធំ ករិស្សតិ។ **តំ មេ តបតី**តិ តំ តស្សា កុជ្ឈនំ មំ តបតិ។ **នោ ឥទន្តិ** ឥទំ បន ឥទំ សូលំ មំ ន តបតីតិ ទីបេតិ។

**“ឯស ឧប្បលសន្នាហោ”**តិអាទីហិ ឃរេ ឧស្សីសកេ ឋបិតំ អត្តនោ ភណ្ឌំ អាចិក្ខតិ។ តត្ថ **ឧប្បលសន្នាហោ**តិ ឧប្បលោ ច សន្នាហោ ច ឧប្បលសន្នាហោ, ឧប្បលសទិសោ កណយោ ច សន្នាហកោ ចាតិ អត្ថោ។ **និក្ខញ្ចា**តិ បញ្ចហិ សុវណ្ណេហិ កតំ អង្គុលិមុទ្ទិកំ។ **កាសិកញ្ច មុទុ វត្ថន្តិ** មុទុំ កាសិកសាដកយុគំ សន្ធាយាហ។ ឯត្តកំ កិរ តេន ឧស្សីសកេ និក្ខិត្តំ។ **តប្បេតុ ធនិកា បិយា**តិ ឯតំ សព្ពំ គហេត្វា សា មម បិយា ធនត្ថិកា ឥមិនា ធនេន តប្បេតុ បូរេតុ, សន្តុដ្ឋា ហោតូតិ។

ឯវំ សោ បរិទេវមានោវ កាលំ កត្វា និរយេ និព្ពត្តិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ, សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា ភរិយា ឯតរហិ ភរិយា អហោសិ, យេន បន ទេវបុត្តេន តំ ការណំ ទិដ្ឋំ, សោ អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កាមវិលាបជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[២៩៨] ៨. ឧទុម្ពរជាតកវណ្ណនា

**ឧទុម្ពរា ចិមេ បក្កា**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ អញ្ញតរស្មិំ បច្ចន្តគាមកេ វិហារំ ការេត្វា វសតិ។ រមណីយោ វិហារោ បិដ្ឋិបាសាណេ និវិដ្ឋោ, មន្ទំ សម្មជ្ជនដ្ឋានំ ឧទកផាសុកំ, គោចរគាមោ នាតិទូរេ នាច្ចាសន្នេ, សម្បិយាយមានា មនុស្សា ភិក្ខុំ ទេន្តិ។ អថេកោ ភិក្ខុ ចារិកំ ចរមានោ តំ

វិហារំ បាបុណិ។ នេវាសិកោ តស្ស អាគន្តុកវត្តំ កត្វា បុនទិវសេ តំ អាទាយ គាមំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ មនុស្សា បណីតំ ភិក្ខំ ទត្វា ស្វាតនាយ និមន្តយិំសុ។ អាគន្តុកោ កតិបាហំ ភុញ្ជិត្វា ចិន្តេសិ – “ឯកេនុបាយេន ឥមំ ភិក្ខុំ វញ្ចេត្វា និក្កឌ្ឍិត្វា ឥមំ វិហារំ គណ្ហិស្សាមី”តិ។ អថ នំ ថេរូបដ្ឋានំ អាគតំ បុច្ឆិ – “កឹ, អាវុសោ, ពុទ្ធូបដ្ឋានំ នាកាសី”តិ? “ភន្តេ, ឥមំ វិហារំ បដិជគ្គន្តោ នត្ថិ, តេនម្ហិ ន គតបុព្ពោ”តិ។ “យាវ ត្វំ ពុទ្ធូបដ្ឋានំ គន្ត្វា អាគច្ឆសិ, តាវាហំ បដិជគ្គិស្សាមី”តិ។ “សាធុ, ភន្តេ”តិ នេវាសិកោ “យាវ មមាគមនា ថេរេ មា បមជ្ជិត្ថា”តិ មនុស្សានំ វត្វា បក្កាមិ។

តតោ បដ្ឋាយ អាគន្តុកោ “តស្ស នេវាសិកស្ស អយញ្ច អយញ្ច ទោសោ”តិ តេ មនុស្សេ បរិភិន្ទិ។ ឥតរោបិ សត្ថារំ វន្ទិត្វា បុនាគតោ, អថស្ស សោ សេនាសនំ ន អទាសិ។ សោ ឯកស្មឹ ឋានេ វសិត្វា បុនទិវសេ បិណ្ឌាយ គាមំ បាវិសិ, មនុស្សា សាមីចិមត្តម្បិ ន ករិំសុ។ សោ វិប្បដិសារី ហុត្វា បុន ជេតវនំ គន្ត្វា តំ ការណំ ភិក្ខូនំ អារោចេសិ។ តេ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – “អាវុសោ, អសុកោ កិរ ភិក្ខុ អសុកំ ភិក្ខុំ វិហារា និក្កឌ្ឍិត្វា សយំ តត្ថ វសី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបិ សោ ឥមំ វសនដ្ឋានា និក្កឌ្ឍិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ អរញ្ញេ រុក្ខទេវតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ តត្ថ វស្សានេ សត្តសត្តាហំ ទេវោ វស្សិ។ អថេកោ រត្តមុខខុទ្ទកមក្កដោ ឯកិស្សា អនោវស្សិកាយ បាសាណទរិយា វសមានោ ឯកទិវសំ ទរិទ្វារេ អតេមនដ្ឋានេ សុខេន និសីទិ។ តត្ថ ឯកោ កាឡមុខមហាមក្កដោ តិន្តោ សីតេន បីឡិយមានោ វិចរន្តោ តំ តថានិសិន្នំ ទិស្វា “ឧបាយេន នំ នីហរិត្វា ឯត្ថ វសិស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា កុច្ឆឹ ឱលម្ពេត្វា សុហិតាការំ ទស្សេត្វា តស្ស បុរតោ ឋត្វា បឋមំ គាថមាហ –

១៤២. “ឧទុម្ពរា ចិមេ បក្កា, និគ្រោធា ច កបិត្ថនា;
ឯហិ និក្ខម ភុញ្ជស្សុ, កឹ ជិឃច្ឆាយ មិយ្យសី”តិ។

តត្ថ **កបិត្ថនា**តិ បិលក្ខា។ **ឯហិ និក្ខមា**តិ ឯតេ ឧទុម្ពរាទយោ ផលភារនមិតា, អហម្បិ ខាទិត្វា សុហិតោ អាគតោស្មិ, ត្វម្បិ គច្ឆ ភុញ្ជស្សូតិ។

សោបិ តស្ស វចនំ សុត្វា សទ្ទហិត្វា ផលានិ ខាទិតុកាមោ និក្ខមិត្វា តត្ថ តត្ថ វិចរិត្វា កិញ្ចិ អលភន្តោ បុនាគន្ត្វា តំ អន្តោបាសាណទរិយំ បវិសិត្វា និសិន្នំ ទិស្វា “វញ្ចេស្សាមិ ន”ន្តិ តស្ស បុរតោ ឋត្វា ទុតិយំ គាថមាហ –

១៤៣. “ឯវំ សោ សុហិតោ ហោតិ, យោ វុឌ្ឍមបចាយតិ;
យថាហមជ្ជ សុហិតោ, ទុមបក្កានិ មាសិតោ”តិ។

តត្ថ **ទុមបក្កានិ មាសិតោ**តិ ឧទុម្ពរាទីនិ រុក្ខផលានិ ខាទិត្វា អសិតោ ធាតោ សុហិតោ។

តំ សុត្វា មហាមក្កដោ តតិយំ គាថមាហ –

១៤៤. “យំ វនេជោ វនេជស្ស, វញ្ចេយ្យ កបិនោ កបិ;
ទហរោ កបិ សទ្ទេយ្យ, ន ហិ ជិណ្ណោ ជរាកបី”តិ។

តស្សត្ថោ – យំ វនេ ជាតោ កបិ វនេ ជាតស្ស កបិនោ វញ្ចនំ ករេយ្យ, តំ តយា សទិសោ ទហរោ វានរោ សទ្ទហេយ្យ, មាទិសោ បន ជិណ្ណោ ជរាកបិ មហល្លកមក្កដោ ន ហិ សទ្ទហេយ្យ, សតក្ខត្តុម្បិ ភណន្តស្ស តុម្ហាទិសស្ស ន សទ្ទហតិ។ ឥមស្មិញ្ហិ ហិមវន្តបទេសេ សព្ពំ ផលាផលំ វស្សេន កិលិន្នំ បតិតំ, បុន តាវ ឥទំ ឋានំ នត្ថិ, គច្ឆាតិ។ សោ តតោវ បក្កាមិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ខុទ្ទកមក្កដោ នេវាសិកោ អហោសិ, កាឡមហាមក្កដោ អាគន្តុកោ, រុក្ខទេវតា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ឧទុម្ពរជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[២៩៩] ៩. កោមារបុត្តជាតកវណ្ណនា

**បុរេ តុវន្តិ** ឥទំ សត្ថា បុព្ពារាមេ វិហរន្តោ កេឡិសីលេ ភិក្ខូ អារព្ភ កថេសិ។ តេ កិរ ភិក្ខូ សត្ថរិ ឧបរិបាសាទេ វិហរន្តេ ហេដ្ឋាបាសាទេ ទិដ្ឋសុតាទីនិ កថេន្តា កលហញ្ច បរិភាសញ្ច ករោន្តា និសីទីសុ។ សត្ថា មហាមោគ្គល្លានំ អាមន្តេត្វា "ឯតេ ភិក្ខូ សំវេជេហី"តិ អាហ។ ថេរោ អាកាសេ ឧប្បតិត្វា បាទង្គុដ្ឋកេន បាសាទថុបិកំ បហរិត្វា យាវ ឧទកបរិយន្តា បាសាទំ កម្បេសិ។ តេ ភិក្ខូ មរណភយភីតា និក្ខមិត្វា ពហិ អដ្ឋំសុ។ តេសំ សោ កេឡិសីលភាវោ ភិក្ខូសុ បាកដោ ជាតោ។ អថេកទិវសំ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ – "អាវុសោ, ឯកច្ចេ ភិក្ខូ ឯវរូបេ និយ្យានិកសាសនេ បព្ពជិត្វា កេឡិសីលា ហុត្វា វិចរន្តិ, 'អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា'តិ វិបស្សនាយ កម្មំ ន ករោន្តី"តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា "កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា"តិ បុច្ឆិត្វា "ឥមាយ នាមា"តិ វុត្តេ "ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបេតេ កេឡិសីលកាយេវា"តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឯកស្មិំ គាមកេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិ, "កោមារបុត្តោ"តិ នំ សញ្ជានីសុ។ សោ អបរភាគេ និក្ខមិត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា ហិមវន្តបទេសេ វសិ។ អថញ្ញេ កេឡិសីលា តាបសា ហិមវន្តបទេសេ អស្សមំ មាបេត្វា វសឹសុ, កសិណបរិកម្មមត្តម្បិ នេសំ នត្ថិ, អរញ្ញតោ ផលាផលានិ អាហរិត្វា ខាទិត្វា ហសមានា នានប្បការាយ កេឡិយា វីតិនាមេន្តិ។ តេសំ សន្តិកេ ឯកោ មក្កដោ អត្ថិ, សោបិ កេឡិសីលកោវ មុខវិការាទីនិ ករោន្តោ តាបសានំ នានាវិធំ កេឡឹ ទស្សេតិ។ តាបសា តត្ថ ចិរំ វសិត្វា លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ មនុស្សបថំ អគមំសុ។ តេសំ គតកាលតោ បដ្ឋាយ ពោធិសត្តោ តំ ឋានំ គន្ត្វា វាសំ កប្បេសិ, មក្កដោ តេសំ វិយ តស្សាបិ កេឡឹ ទស្សេសិ។

ពោធិសត្តោ អច្ឆរំ បហរិត្វា "សុសិក្ខិតបព្ពជិតានំ សន្តិកេ វសន្តេន នាម អាចារសម្បន្នេន កាយាទីហិ សុសញ្ញតេន ឈានេសុ យុត្តេន ភវិតុំ វដ្ដតី"តិ តស្ស ឱវាទំ អទាសិ។ សោ តតោ បដ្ឋាយ សីលវា អាចារសម្បន្នោ អហោសិ, ពោធិសត្តោបិ តតោ អញ្ញត្ថ អគមាសិ។ អថ តេ តាបសា លោណម្ពិលំ សេវិត្វា តំ ឋានំ អគមំសុ។ មក្កដោ បុព្ពេ វិយ តេសំ កេឡឹ ន ទស្សេសិ។ អថ នំ តាបសា "បុព្ពេ, ត្វំ អាវុសោ, អម្ហាកំ បុរតោ កេឡឹ អកាសិ, ឥទានិ ន ករោសិ, កឹការណា"តិ បុច្ឆន្តា បឋមំ គាថមាហំសុ –

១៤៥. "បុរេ តុវំ សីលវតំ សកាសេ, ឱក្កន្តិកំ កីឡសិ អស្សមម្ហិ;
ករោហរេ មក្កដិយានិ មក្កដ, ន តំ មយំ សីលវតំ រមាមា"តិ។

តត្ថ **សីលវតំ សកាសេ**តិ កេឡិសីលានំ អម្ហាកំ សន្តិកេ។ **ឱក្កន្តិក**ន្តិ មិគោ វិយ ឱក្កន្តិត្វា កីឡសិ។ **ករោហរេ**តិ ឯត្ថ **អរេ**តិ អាលបនំ។ **មក្កដិយានី**តិ មុខមក្កដិកកីឡាសង្ខាតានិ មុខវិការានិ។ **ន តំ មយំ សីលវតំ រមាមា**តិ យំ បុព្ពេ តវ កេឡិសីលំ កេឡិវតំ, តំ មយំ ឯតរហិ ន រមាម, ត្វម្បិ នោ ន រមាបេសិ, កឹ នុ ខោ ការណន្តិ។

តំ សុត្វា មក្កដោ ទុតិយំ គាថមាហ –

១៤៦. "សុតា ហិ មយ្ហំ បរមា វិសុទ្ធិ, កោមារបុត្តស្ស ពហុស្សុតស្ស;
មា ទានិ មំ មញ្ញិ តុវំ យថា បុរេ, ឈានានុយុត្តោ វិហរាមិ អាវុសោ"តិ។

តត្ថ **មយ្ហ**ន្តិ ករណត្ថេ សម្បទានំ។ **វិសុទ្ធី**តិ ឈានវិសុទ្ធិ។ **ពហុស្សុតស្សា**តិ ពហូនំ កសិណបរិកម្មានំ អដ្ឋន្នញ្ច សមាបត្តីនំ សុតត្តា ចេវ បដិវិទ្ធត្តា ច ពហុស្សុតស្ស។ **តុវន្តិ** តេសុ ឯកំ តាបសំ អាលបន្តោ ឥទានិ មា មំ ត្វំ បុរេ វិយ សញ្ញានិ, នាហំ បុរិមសទិសោ, អាចរិយោ មេ លទ្ធោតិ ទីបេតិ។

តំ សុត្វា តាបសា តតិយំ គាថមាហំសុ –

១៤៧. "សចេបិ សេលស្មិ វបេយ្យ ពីជំ, ទេវោ ច វស្សេ ន ហិ តំ វិរូឡ្ហេ;
សុតា ហិ តេ សា បរមា វិសុទ្ធិ, អារា តុវំ មក្កដ ឈានភូមិយា"តិ។

តស្សត្ថោ – សចេបិ បាសាណបិដ្ឋេ បញ្ចវិធំ ពីជំ វបេយ្យ, ទេវោ ច សម្មា វស្សេយ្យ, អខេត្តតាយ តំ ន វិរូឡ្ហេយ្យ, ឯវមេវ តយា បរមា ឈានវិសុទ្ធិ សុតា, ត្វំ បន តិរច្ឆានយោនិកត្តា អារា ឈានភូមិយា ទូរេ ឋិតោ, ន សក្កា តយា ឈានំ និព្ពត្តេតុន្តិ មក្កដំ គរហឹសុ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា កេឡិសីលា តាបសា ឥមេ ភិក្ខូ អហេសុំ, កោមារបុត្តោ បន អហមេវ អហោសី"ន្តិ។

កោមារបុត្តជាតកវណ្ណនា នវមា។

[៣០០] ១០. វកជាតកវណ្ណនា

**បរបាណរោធា ជីវន្តោ**តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ បុរាណសន្ថតំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ **វិនយេ** (បារា. ៥៦៥ អាទយោ) វិត្ថារតោ អាគតមេវ។ អយំ បនេត្ថ សង្ខេបោ – អាយស្មា ឧបសេនោ ទុវស្សិកោ ឯកវស្សិកេន សទ្ធិវិហារិកេន សទ្ធឹ សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា សត្ថារា គរហិតោ វន្ទិត្វា បក្កន្តោ វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា អរហត្តប្បត្តោ អប្បិច្ឆតាទិគុណយុត្តោ តេរស ធុតង្គានិ សមាទាយ បរិសម្បិ តេរសធុតង្គធរំ កត្វា ភគវតិ តេមាសំ បដិសល្លីនេ សបរិសោ សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា បរិសំ និស្សាយ បឋមំ គរហំ លភិត្វា អជម្បិកាយ កតិកាយ អននុវត្តនេ ទុតិយំ សាធុការំ លភិត្វា “ឥតោ បដ្ឋាយ ធុតង្គធរា ភិក្ខូ យថាសុខំ ឧបសង្កមិត្វា មំ បស្សន្តូ”តិ សត្ថារា កតានុគ្គហោ និក្ខមិត្វា ភិក្ខូនំ តមត្ថំ អារោចេសិ។ តតោ បភុតិ ភិក្ខូ ធុតង្គធរា ហុត្វា សត្ថារំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិត្វា សត្ថរិ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតេ តត្ថ តត្ថ បំសុកូលានិ ឆឌ្ឌេត្វា អត្តនោ បត្តចីវរានេវ គណ្ហឹសុ។ សត្ថា សម្ពហុលេហិ ភិក្ខូហិ សទ្ធឹ សេនាសនចារិកំ ចរន្តោ តត្ថ តត្ថ បតិតានិ បំសុកូលានិ ទិស្វា បុច្ឆិត្វា តមត្ថំ សុត្វា “ភិក្ខវេ, ឥមេសំ នាម ភិក្ខូនំ ធុតង្គសមាទានំ ន ចិរដ្ឋិតិកំ វកស្ស ឧបោសថកម្មសទិសំ អហោសី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សក្កោ ទេវរាជា អហោសិ។ អថេកោ វកោ គង្គាតីរេ បាសាណបិដ្ឋេ វសតិ, អថ គង្គាយ មហោទកំ អាគន្ត្វា តំ បាសាណំ បរិក្ខិបិ។ វកោ អភិរុហិត្វា បាសាណបិដ្ឋេ និបជ្ជិ, នេវស្ស គោចរោ អត្ថិ, ន គោចរាយ គមនមគ្គោ, ឧទកម្បិ វឌ្ឍតេវ។ សោ ចិន្តេសិ – “មយ្ហំ នេវ គោចរោ អត្ថិ, ន គោចរាយ គមនមគ្គោ, និក្កម្មស្ស បន និបជ្ជនតោ ឧបោសថកម្មំ វរ”ន្តិ មនសាវ ឧបោសថំ អធិដ្ឋាយ សីលានិ សមាទិយិត្វា និបជ្ជិ។ តទា សក្កោ ទេវរាជា អាវជ្ជមានោ តស្ស តំ ទុព្ពលសមាទានំ ញត្វា “ឯតំ វកំ វិហេឋេស្សាមី”តិ ឯឡករូបេន អាគន្ត្វា តស្ស អវិទូរេ ឋត្វា អត្តានំ ទស្សេសិ។ វកោ តំ ទិស្វា “អញ្ញស្មឹ ទិវសេ ឧបោសថកម្មំ ជានិស្សាមី”តិ ឧដ្ឋាយ តំ គណ្ហិតុំ បក្ខន្ទិ។ ឯឡកោបិ ឥតោ ចិតោ ច បក្ខន្ទិត្វា អត្តានំ គហេតុំ នាទាសិ។ វកោ តំ គហេតុំ អសក្កោន្តោ និវត្តិត្វា អាគម្ម “ឧបោសថកម្មំ តាវ មេ ន ភិជ្ជតី”តិ តត្ថេវ បុន និបជ្ជិ។ សក្កោ សក្កត្តភាវេនេវ អាកាសេ ឋត្វា “តាទិសស្ស ទុព្ពលជ្ឈាសយស្ស កឹ ឧបោសថកម្មេន, ត្វំ មម សក្កភាវំ អជានន្តោ ឯឡកមំសំ ខាទិតុកាមោ អហោសី”តិ តំ វិហេឋេត្វា គរហិត្វា ទេវលោកមេវ គតោ។

១៤៨. “បរបាណរោធា ជីវន្តោ, មំសលោហិតភោជនោ;
វកោ វតំ សមាទាយ, ឧបបជ្ជិ ឧបោសថំ។

១៤៩. “តស្ស សក្កោ វតញ្ញាយ, អជរូបេនុបាគមិ;
វីតតបោ អជ្ឈប្បត្តោ, ភញ្ជិ លោហិតបោ តបំ។

១៥០. “ឯវមេវ ឥធេកច្ចេ, សមាទានម្ហិ ទុព្ពលា;
លហុំ ករោន្តិ អត្តានំ, វកោវ អជការណា”តិ។ –

តិស្សោបិ អភិសម្ពុទ្ធគាថាវ។

តត្ថ **ឧបបជ្ជិ ឧបោសថ**ន្តិ ឧបោសថវាសំ ឧបគតោ។ **វតញ្ញាយា**តិ តស្ស ទុព្ពលវតំ អញ្ញាយ។ **វីតតបោ អជ្ឈប្បត្តោ**តិ វិគតតបោ ហុត្វា ឧបគតោ, តំ ខាទិតុំ បក្ខន្ទីតិ អត្ថោ។ **លោហិតបោ**តិ លោហិតបាយី។ **តប**ន្តិ តំ អត្តនោ សមាទានតបំ ភិន្ទិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា សក្កោ អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

វកជាតកវណ្ណនា ទសមា។

កុម្ភវគ្គោ បញ្ចមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

វរកុម្ភ សុបត្ត សិរិវ្ហយនោ, សុចិសម្មត ពិន្ទុសរោ ចុសភោ;
សរិតំបតិ ចណ្ឌិ ជរាកបិនា, អថ មក្កដិយា វកកេន ទសាតិ។

អថ វគ្គុទ្ទានំ –

សង្កប្បោ បទុមោ ចេវ, ឧទបានេន តតិយំ;
អព្ភន្តរំ យងភេទំ, តិកនិបាតម្ហិលង្កតន្តិ។

តិកនិបាតវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

(ទុតិយោ ភាគោ និដ្ឋិតោ។)